

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК

Мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе
српско-православног свештенства.

Власник и издаваоц:

АЕМ. Консисторија сарајевска.

Уредник:

СТЕВО Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј и члан консисторије.

✠ ГОДИЊА ДЕВЕТА. ✠

САРАЈЕВО.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића.

1895.

ЈОЦЕ ВУЈИЋА

у Сенту

64.
61.
27.
36.
67.
69.

САДРЖАЈ:

Окружнице, наредбе и објаве.

Страна

- Окружница* свему епископ православном свештенству Дабробосанске епархије, да судјелује у комисији, која ће 22. апр. 1895. (по нов.) почети „пописивање житељства у обје покрајине уз бројење важније домаће животиње од користи у год. 1895.“ на да комисији даје народ и истините податке, те ће уједино моћи и свештеници саставити најтачније домовнике (анаграфе) за парохијалне уредбе 42.
- Окружница* пречасном парохијском свештенству епископ православне Дабробосанске епархије, да се од данас има строго управљати по окружници Високе зем. Владе за Босну и Херцеговину од 22. јан. 1895. бр. 148.007 као и по конзисторијским окружницама од 15. јулија 1886. г. II. бр. 774. у погледу сарањивања мртваца 43.
- Окружница* свима протопрезвитерским уредима Дабробосанске епархије, у којој се пита, да ли отац или старатељ дјевојке, која се удаје, захтијева од младоженца у цијелу у новцу и колика је та цијена? Кад се та цијена тражи? Јели тај обичај распрострањен? Које су његове пошљедице и како би се могао најлакше да укине? 81.
- Окружница* свему епископ православном пречасном свештенству, штогањим школским и црквеним оћинама и нашем драгом народу Дабробосанске епархије, да се сва православна гробља до краја године очисте, ограде и дрвњем заседе, па да се о њима извјештај пошаље 121.
- Позив*, да свештенство и црковне школе оћине пошаљу конзисторији скупљени позив за подизање православне богословије у Халки и других светиња, које су порушене земљотресом у Цариграду и околници, најдуже до 15. маја 1895. год. 122.
- Поздравница* Његове свјетлости васеленског патријарха Господина Антима VII. Дабробосанског Митрополиту приликом ступања на патријаршески престо 161.
- Окружница* свима протопрезвитерским уредима и свештенству Дабробосанске дијецезе, да сваки свештеник пошаље овој Конзисторији чим прије некад своје парохије са ознаком седа, броја кућа и

- православних душа обојега пола и да свака парохија мора имати уређен домовник (анаграф), да не буде више никога, ко би занемарио вођење парохијских матица 202.
- Наштењај* од Вис. зем. Владе, гдје се вели, да ће се за школску годину 1895./6. примити у срп. прав. богословско училиште у Ређеу више питомаца из све три дијецезе 241.
- Наштењај* Вис. зем. владе за Босну и Херцеговину на 12 летицендијских мјеста по 200 фор. на годину за ученике који ће пошто сврше гимназију, ступити у источно православно богословско училиште у Ређеу 281.
- Окружница*, свему епископ православном свештенству Дабробосанске епархије с *отомом*, да се строго пази на благосиљање бракова и пјенчавање странаца, према долге изданим наредбама 361.
- Наштењај* плам из вјеронауке за православну младеж, која се учи и народним (Комуналним) школама 396.
- Препорука* Дабробосанског Митрополита, да привео-школске општине за своје школе набаве нову малу каталасију 398.
- Напомена* Дабробосанске конзисторије, да јој свештенство достави исказе о попису кућа и душа из свају парохија 399.

Чланци и дописи.

- О различитим карактерима јевангела св. апостола Јована Богослова. С руског превео: Григорије А. Никодић 2., 43., 82., 122., 167.
- Четири путовања добром животу: старца Војки мудрости трезвености и рад од Григорија А. Никодића катихете. 11., 48., 129., 183., 207., 246., 289 330., 367. 414.
- Напомена на милостиву и његовине чувства о поштовању Паписког Петра Ивановича јеромонаха 21 и 61.
- Посећивање и освешће цркве (капеле) у Хрџицима од М. Ј. 27.
- О ктиску апостола и јевангела у недељу 1-95. г. од В. П. и. 36.
- Писмо бра. Емилијана Радича-Скопљанског дво Месец — Брџан 25. јан. 1895. упућено професору А. К. у Б. о бјду Бо. 67.
- Кратке молитвене молитве Приближено: Висарион А. П. 69.

<i>С пута Н. В. Преосвећенства гост. Ђорџа Николасевића у Бос. Крајини од Планинка Великотосице и васкрсени свечаности у Јерусалиму од хаџи Теофила Стефановића игумана</i>	70.
<i>Молба од Петра Ст. Иванчевића, јеромонаха и учитеља.</i>	75.
<i>Мисли о суштини блага земалски! С руског превео В. С. Поповић</i>	76.
<i>Значај и потреба проповиједана у прав. цркви од Вида Парезаннина</i>	93.
<i>О великим Господињој. Пише поп Јован Гргурић</i>	100.
<i>Свештенички благослов. По руском од Р. Стефана Р. Илића, учитеља.</i>	103.
<i>Крсти год (или лишја) По руском од Жарка Ј. Поповића</i>	107.
<i>Записици Господиње. Преписао Јоца Ердеља у Санади</i>	109.
<i>Наше народне мисли. IV. писмо уреднику „Бос. Херц. Источника“ од Марка С. Поповића, пресвитера</i>	111.
<i>Без помоћи Божје ништа се не може учинити V. писмо уреднику „Бос. Херц. Источника“ од Марка С. Поповића, пресвитера</i>	114.
<i>Одговори на питања из пастирске праксе. Од јереја Светозара Грубача</i>	142.
<i>Први члан симбола вјере. Пише Адам Пејић, учитељ у Б. Петровцу</i>	144.
<i>Старозаветни празник пасхе. Од М. Гулајева; с руског од Ст. В. Илића, уч. 135 и 188</i>	144.
<i>Блаженоточивим јеромонах и настојатељ манастира Големичу Исидор Косић. Пратилац од Срб. Пеција</i>	147.
<i>Записи из пастирског богословља. Саставио ректор киевске духовне семинарије архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић, свештеник у Митровици. 149., 175., 202., 242., 282., 322., 362., 401., Поука за свештенике по св. Василију из „Цариградског Гласника“</i>	153.
<i>Какоћим се обогатити С Француског</i>	154.
<i>Аким VII., архиепископ Константинопоља, новог Рима, васеленски патријарх Из „Руске Беседе“ превео Ј. Петровић, професор и катихета</i>	167.
<i>Јези прописима црквеним одређено како треба свршавати заклетву од јереја Светозара Грубача</i>	181., 213., и 250.
<i>Дужности према најамницима. На француски написала Ида Г. е малим изјезица и доцунама с талијанског превео Јован Шарић, парох церањски</i>	195.
<i>Писла на таменице. Пише своје куму Д. К. богослову Ненад., 224., 271., 304., 340.</i>	379.
<i>Пути Н. В. Г. АЕ. Митрополима Николасевића у Јану од С. Д.</i>	235.

<i>Трећи члан симбола вјере. Пише Адам Пејић, учитељ у Б. Петровцу</i>	252.
<i>Четврти члан симбола вјере. Пише Адам Пејић, учитељ у Б. Петровцу</i>	256.
<i>У радише свега писме у штедише још и више. VI. писмо уреднику „Бос. Херц. Источника“ од Марка С. Поповића, пресвитера</i>	260.
<i>Дужина човјекског вијека у првобитном свјету. С руског превео: Р. Ст. С. Илић, учитељ</i>	262.
<i>Народно предање и вјеровање о манастиру Големичу из прибиљежља Срб-Пецијиних</i>	265, 297., 335.
<i>Пети члан симбола вјере. Пише Адам Пејић, учитељ у Б. Петровцу</i>	271.
<i>Шести члан симбола вјере. Пише Адам Пејић, учитељ у Б. Петровцу</i>	309.
<i>Апологија истине или приговор на дело Psychologie militaire professionnelle г. Хамона од Јов. Шарића, вешт. 312., 327., 372., 409.</i>	311.
<i>Питања из свештеничке праксе од Д.</i>	301.
<i>Одговори на питања из пастирске праксе од јереја Светозара Грубача.</i>	302.
<i>Освећење крајевог камена темеља срп. правосл. цркве у Бос. Дубици на дан 30. Априла 1895. и опис свечаности од Протопопа Жарка</i>	383.
<i>Повјереница Нег. Високопреосвећенству АЕ. и Митрополиму Дабро-босанском Госп. Ђорџу Николасевићу од свештенства бос. градинског Протопресвитерата</i>	346.
<i>О дужностима парохијалног свештенства, превео с руско-славјенског П. Рафаилович, свештеник 376.</i>	362.
<i>Ијава јеромонаха Петра С. Иванчевића, да за сад одлаже писање о Српско-православним манастирима и манастирским разнашима</i>	406.
<i>Донне сињела Михаила Ранковића о крстоношама на Бијелом брду (Вишеградски котар)</i>	399.
<i>Поговор на чланак „значај и потреба проповиједана у православној цркви од свештеника З. П.“</i>	393.
<i>„Двије три спута“ пише јеромонах П. С. Иванчевић учитељ</i>	419.
<i>Двије тежачке славе</i>	425.
<i>Поука св. оца Јеврема Сирниа о вршењу добрих дјела, са славјенског превео и доцунио Теодосије С. Поповић, парох фисовачки.</i>	428.
<i>Окружница Синода цариградског на папину „енциклику“</i>	431.
<i>О Божјесним духовима (по мјесечним минејима с руског превео поп Ј. Гргурић)</i>	441.
<i>Статистички преглед за год. 1894. Сарадиница и претлатиница</i>	

Црквене проповиједи и бесједе.

Страна	
28.	На Богојављење од Марка С. Поповића, учитеља и ђакона
29.	На дан св. Саве
31.	Беседа о оглашењу и обреду светог крштења од Григорија А. Николића, свештеника
34.	Проповијед на нову годину 1889. Говорио: Ристо В. Поповић, свештеник и учитељ
50.	Беседа о молитвама „жиге јединашце по четирдесат дна.“ По руском од: Григорија А. Николића, свештеника
86.	Духовно-наравствене бесједе. Намијењене: оцу, матери, младињу и дјевојци (Посвећено хришћанској породици). превео Јован Петровић, кр. професор и катихета
	Приступна беседа својим парохијанима од Стевана С. Поповића, свештеника, коју је говорио приликом доласка на парохију Виочаве (у пријавор. протопреза) 24. јула 1894. године
69.	Поучитељно слово од Остоје Панћића, свештеника
98.	Говор на Савиндан од Петра Ст. Иванчевића, јеромонаха
99.	Беседа у недељу XIV. од Симеона Аранишког, протопр. капелана (с њемачког)
135.	Проповед на Духове (по руском) од Григорија А. Николића, свешт.
174.	Беседа у XVI. недељу. С руског превео: Симеон Аранишки, протопр., капетан
179.	Проповед у недељу прву по Духовима — свих светих. По руском саставио је Григорије А. Николић, свештеник
206.	Беседа на вел. петак, с грчког превео В. Николиновић, архимандрит
213.	Проповијед на воскресје Христово од Милутина Гавриловића, свештеника
217.	Беседа на Ивањдан. По руском: Григорије А. Николић, свештеник
224.	Беседа првог дана Духова од Јована О. Митровића свешт.
229.	Беседа на Петров-дан од Тодора Кандића
231.	Беседа на Богородичне празнике. С њемачког превео Симеон Аранишки, протопр. капелан
234.	Проповијед парохијанима говорио Јов. О. Митровић, свештеник
260.	Беседа на св. 40 мученика. Од Стеве С. Поповића, свешт.
264.	Духовска проповијед од Остоје Панћића свештеника
271.	Беседа на освећењу храма од Марка С. Поповића, пресвитера
275.	Беседа о вјери од Вида Пареканина, презв.
295.	Беседа на цар. и краљ. рођен-дан од Ст. С. Поповића, свешт.
309.	Проповијед, говорио Јован Новаковић срп.

Страна	
344.	свештеник у Градациу на дан храмовне славе 20. Јула
386.	Двије бесједе презвитера Мар. С. Поповића на Божић и ново лето
42.	Поздравни говор Митрополиту Николајевићу од прот. Зечевића
422.	Беседа Мар. Поповића, презвитера на Васкрс Духове и Петров-дан
428.	Проповијед при освећењу црквеног авона, написао Остоја Панћић, свештеник
429.	Проповијед на велику Госпојину, говорио у цркви соколовачкој Јован О. Митровић, свештеник козички
	Проповијед на св. Димитрију (по руском: Симеон Аранишки протопресвитер капелан).
	Књижевне вјести и прикази.
	Хришћански дом. — Календар српске манастирске штампарије (приказ). — Свето-савке. — Босанчице. — Просвјета. — Нада
39.—40.	Хришћанске врдине (приказ) — Радетића Мара. — Двије посланице двају православног епископа у Далмацији. — Ваљина књига. — Деда и страх — Међедовић и царева књи. — Муња 1. бр. — Кратка повјешница Срба од постања Српства до данас. — Срби у давнина. — Луча
78—80.	Правила православне цркве с тумачењима. — Шематизам православне епархије Бео-Которске. — Невин осуђен. — Српство. Естетика
158—159.	Православно догматично богословље Макаријево. — Шематизам православне епархије далматинске и истријске за 1895. г. Најновији каталог књига српске књижаре Браће М. Поповића у Н. Саду. — О хришћанском васпитању дјеце до школе.
198.	Рускаја беседа. — Бранково коло. — По-знавање и нега цвијећа
238.	Шести извјештај о православног српског богословског училишту у Ср. Карловцима — Учење о љубави хришћ. или мала моралка. — Милованце. — Беседа, говорио Дим. Руваревић у ман. Раковцу 29. окт. 1893. — Позиви и одзиви. — Златна књига за ратар. —
278—280.	Прогреси гласник. — Босанска вила. — Побратими. — Нада. — Гласник земљског музеја. — Школки вјесник
318—319.	„Листак.“ „Бранич Православља.“ „Фроксиа ктдологи“
359.	Православни мали ручни катихизис. за самоуке људе и сваког србина и српкињу срп. правосл. вјере. — По Платонову и Вукчевића катихизису удесио. П. С. Иванчевић, јеромонах
389.	Живот и дјела Богдана Зимоњић, војводе

херцеговачког са сликом. Нанисао Том. А. Брагић. — свеска I. 395.

Члановима и претплатницима српске књижевне задруге. Новинарски оглас „Мале Новине.“ — Приповетке из пригородног живота од учитеља Л. Јововића. — „Јеменски свијет,“ „Домаћина“ „Бранково коло,“ „Српски Сион“ „Хришћански Вјесник“ стр. 396. Манастир Рача. — Извјештај о биоградској богословни — Утисци и слике из Русије — Домаћи пријатељ“ стр. 439.

Разно.

Јавна захвала. — Јавна благодарност. — Јавна благодарност. — Јавна благодарност. — Препорукују се сликарци правосл. икона: Павле Цвјетковић на Бање Луке и Ристо Чојкиновић из Сарајева. 38—39. Димитрије Славјански-Аграњев. — Јавна благодарност. — Наставни план срп. православног училишта у Рељеву за 1894./5. г. — Колико има људи на земљи и колико по вјерава? 77—78.

Распоред богослужбена у срп. прав. цркви кроз велику страсну седмицу и сва три дана Васкрса 1895 г. — Јавно благодарност. 119—120. Званична препорука књиге: Паложјење хришћанске православне вјере и Учење о љубави хришћанској или мала Морализа“ 120.

Липец примјер хришћанског живовања и дубока старост. — Липец чина. — О васпитању дјевојчица. — Јавна захвала 156—158.

Прослава 88. годовиног Н. В. г. Георгија Никодајевића. Јавна захвала 196—197.

Јавна захвала. — Дарови цркви. — Некад добротворних прилога за правосл. богос. зграду на острву Халки. 237—238.

Тражи се учитељ и учитељица у српској школи у Бугојну. — Извјештај нити српске дјевојачке школе у Нов. Саду — Јавна захвала. — 25. годишњица патријарха с офронија. 278—279.

Из овогодишњег извјештаја срп. прав. богословског училишта у Рељеву. — Допис Дабро-босанској консисторији. — Паложба ђачких радња и учила. — Број дјела у Босни и Херцеговини. — Српска читавница у Сомбору. — Јавна благодарност. — Јавна благодарност. — Исказ добротворних прилога, скупљених у Босни за богословску зграду на острву Халки. 317.

Некад добротвор. прил. скупљених у Херцеговини за богосл. зграду на Халки. — Цепривак. 316—318.

Прилози за Халку. Одликовање Њег. светости патријарха Антима. Манастир у Никшићу. Универзитет у Јерусалиму, владика задарски. Биоградека богословља. 359.

Одбор за подизање цркве св. Саве. — Абиноско посланство. — Нова Англиканска молитва о сјединењу цркава. — Положен темељ срп. правосл. школи у Привору. — Јавне захвале. 398—399.

Св. Петар, владика црногорски. — Одликовање српског митрополита Михајила. 432.

Папа Лав XIII. — Изгреди у Загребу. — Школки Празник. — Срп. правосл. цркв. пјев. друштва у Сарајеву и Мостару. — Имен дан Њег. ц. и кр. апост. Велчанства. — Храм црквена слава. — Рашко-призренско посланство. — Нова јеврејска секта. — Најјачи човјек на свијету. — Јавне благодарности. 233 234—235.

Списак питомца пријемних 1895/6 у завод богословски у Рељеву и списак наставника, који су монашки поетриг и јеромонашки чин у год. 1895. примили 437—438.

Старине.

Двије-три о негдашњој школи на Хргару (бихаћком протопопијату). Саопшти: јеромонах и учитељ гомионички Петар Ст. Иванчевић 117.

Двије старе иконе од Б. Ковачевића пароха у Бишћу 276.

Опис села Балта и воде светиње од Симе. Стојановића, свешт. 315.

Стећци у Конавима 354.

Пјесме.

Сретење („Лука: 2—22—40) од Родољуба 68.

Ново љето обрезање Исусово од Родољуба 116.

Мојој вјери од Поповића 116.

Пружио помоћ сиромашу. По св. писму од Јована Шарића, пароха церањског 155.

Богојављење (Матеј 3—13—17) од Родољуба 132.

Над гробом старца Херцеговца Антува Вулетина Вукасовића Оцу — Мајни 394.

Бјежање у Јапан од Богдана Милановића крајишника 431.

Човјеку, од Леле Унгичића — Тузланца 431.

Рукоположени.

Стојан Треуљин (с. 280.) — Вид Парезанин. — Остоја Гајић. — Јован Марјановић. — (стр. 320.) Захарије Поповић 359.

Милан Јајић. — Петар Борђевић 400.

Одиковани.

Парох хрпски Ристо Стакић (Маглај протопрезвитер.) црквеним појасом. — Произведен за проту Лука Лукић, парох

бугојански и надаратељ (стр. 239.) Митро-
полит Мандић.

236.

Наименовани.

Петар Ђенић Петар Лапчевић. Кон-
стантин Чавић, Милан Лазић, стр. 400.

Премјештени.

Милутин Радаковић. — Ристо Јакановић — 320.

Читула.

Надвојвода Албрехт (41. с.) — Тешо Пет-
ковић 120.

Стеван Млађеновић. — Алексије Периновић,
— Јово Квргић. — Алекса Кнежевић.

— Васо Павловић 159—160.

Др. Силвестар Морар Андријевић архиеп.
чернов. митроп. буковин. дalm. (стр. 163.

Стево Џабић. Андрија Бањац

Јулка Милашиновићева, учитељица сара-
јевске срп. прав. више дјевојачке школе.

— Исаније Парезжанин 239.

Димитрије Марковић. — Остоја Милетић 280.

Ристо Блазић 319.

Њег. п. и кр. Зисочанство надвојвода Вла-
дислав стр. 321.

Симо Ковачевић, трговац из Б. Петровца
стр. 360.

Стојан Поповић, парох кравички. — Мићо
Косорић, парох живаљевачки 400. Пепо-

П. Крецо 439. — Нектарије Димитијевић,
владика вршачки 440.

Најтечаји.

Из Варцар Вакуфа и Чађавине (код Бос.
Новог) 200:

Из Кључа, Доњ. Вакуфа и Градациа 280.

Поштованим читаоцима.

Страна 1. 160.

Одговори уредништва.

Страна 50.

Исправак.

Страна 120., 158., 197, 320

СВЕСКА I.

Сарајево, Јануар 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

ШТОВАНОЈ Г. Г. САРАДНИЦИМА И ЧИТАОЦИМА „БОС.-ХЕРЦ. ИСТОЧНИКА“.

Досадашњи уредник нашега листа, г. протојереј Васо Поповић, са извођењем Његова Високопреосвештенства господина Митрополита и одобрењем наше Високо земалске Владе, именован је припремним управитељем рељевског богословског училишта, и том дужношћу оптерећен, најавио је, да лист „Источник“ не може даље уређивати!

Његово Високопреосвештенство, извођело је тај посао повјерити мени за годину 1895.; па, и ако у напредак знам, да ту дужност као сасвијем пенјент, пећу моћи вршити на задовољство славне читалачке публике и моје у Христу браће свештеника, ипак нијесам могао ни смјо пети управљени налог одбити; — с тога, у име Божије, примио сам се уређивања „Источника“, за ову годину те као такав, поздрављам штовану г. г. вриједне сараднике и читаоце. Прве молим, да ми дозволе као и досадашњим уредницима листа овог, своје цијњено повјерење поклонити и својим вредним радом потпомоћи ме, а друге, да лист пригрле оном љубављу којом су га и дојакo примали и поуком његовом забављали се. Ја се надам, да ће лист и одад радо примати и читати бити у све три епархије наше миле домовине, као и на страни; а ко му год напредика жели, сигурно му неће ни своју материјалну потпору ускраћивати.

Лист ове феле, једини је у овијем покрајинама, који је, без сумње, од користи нашем свештенству, за то, ко му год жели дуга опетанка и ко оће, да се поуком његовом користи, молимо га, да и уједно одговара својој претплатничкој дужности, јер му једино од тога његов опетанак зависи.

Наслов, програм, ред излагања и цијена, остаје листу, као што је то и досад било.

Промјеном уредништва и због божићних и други празника, с првим бројем окаснили смо, али ћемо се постарати, да остале свеске узмогну на вријеме изаћи.

Сарајево, 8. јануара 1895.

Ст. Н. Давидовић,

протојерей, члан консисторијални и уредник
„Б. Х. Источника“.

О РАЗЛИЧИТОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА Св. АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превода Григорије А. Николић.

Од свију свештених књига, како у древна, тако и у најновија времена, Јеванђеље Јованово обраћа се на себе особиту пажњу. Оци и учитељи цркве називаху га: једни — духовним¹⁾, за знак његове узвишености, други — *стубом васеленске цркве*²⁾, по нескључивој важности истина, које се у њему садрже. Сами незнабожци гледаху у њега с дивљењем³⁾. У самој ствари, у овом Јеванђељу јавља се некакав особити карактер, који на први поглед казује, да је у њему нешто Божавствено. И нека је слободно рећи, — тешко која од свештених књига представља сама у себи толико јасних доказа о својој богодуховности колико Јеванђеље Јованово. Ако својство богодуховности у свештеним књигама упоредимо са светлосћу, која осветљава ум и загрева срце пажљивог читаоца: то се о Јеванђељу Јовановом без преувеличавања може казати, да је оно најтврђи

цркве сунце међу звијездама. „Нико“ говори у побожном дивљењу св. Амвросије — „нико са тако великом мудрошћу није гледао Божавствену славу и није се изразио сходнијом речи (као Јован). Он се узнео изнад облака, узнео се изнад сила небеских, узнео се изнад анђела, нашао је у почетку Слово, и видео (Гл) у Бога“⁴⁾.

Но речена разлика представља се много јаче, кад мало упоредимо Јована са осталим јеванђелистима. Сви су они описали Исуса Христа у стању земног његовог живота. Али, читајући књигу Јеванђеља, кад прелазимо на посљедњему, ми еретамо овде много особитога: овде је, по погледу нови свијет, нови појмови, као да су друга лица, особити језик; и читалац, који је ма колико могао издржати досаде положај мотрителја удаљених случајева, овде сам, тако рећи, уводи се у круг описаних догађаја. Овде као да су к мени на име управљене све речи, као да мене наставаљају, мене осуђују, откривају тајне мога срца, уздику на име мој осјећај.

Како да одредимо себи ову изванредност? И из чега би се могла родити

⁴⁾ Види: *Commenti in Lucam*. Том V. р. 5. Готово истина ријечима изражава се и Св. Прокло о јеванђелисту Јовану у свом говору на текст: *Et natus est Verbum*.

¹⁾ Климент Аловсандријски у Црк. истор. Јевсея. књ. VI, гл. 14.

²⁾ Златоуст у беседи I на Јована.

³⁾ На пр. Амелије, ученик Плотина види Јевсея. *Præparat. Evang.* LXI. р. 18, 19. упор. Теодорита *Curat. Graec. affectuum sermone* II. Opp. T. IV. р. 500 и неко непознатих од платонских философа, кога спомену Августин (*de civ dei* Lib. I. 29) који је говорио, да би требало почетак Јеванђеља Јованова нацртати алатним словима и ставити у свима храмовима на првом мјесту.

такова разлика? Код свију јеванђелиста је предмет један — Христос; сви су они људи некиживни и прости; сви баш беху калямом Великог Книжевника, органом Духа Светога. Не провејава ли у овој разлици особита намера Духа Божја односно овог Јеванђеља? Не мали оно каквог особитог назначења? Не откривали собом што ново у плану домостројства Божјега? Не представљали с нових страна премудрост свеблагод Промисла? Ето питања, која се лако могу представити пажљивом читаоцу.

Али истраживач свештених поменика хришћ. религије има осим тога још много важнију побуду да се занима тумачењем овог предмета. Има људи, који су, усљед разлике, која је примјећена у четвртом Јеванђељу, дошли на мисао да подвргну сумњи подачност његову. „Овде није овај Христос, — говоре они. — Кога су нам описали прве Јеванђелисте; овде томе Он не учи, тако се не изражава: у његовим ријечима влада тама (и хладноћа¹⁾).

Не мислимо опротивљавати ове клевете: — но да задовољимо колико-толико љубопитљивости хришћанима, који се поучава у дјелима свеблагод Промисла, и по могућности, да покажемо ону слику гледништа на Јеванђеље, при којој би се све, или барем најважније сумње, које су изникле односно њега разријешиле, саме по себи, и сваки читалац јасно видео би, да један само *Јован* могаше написати ово Јеванђеље, и *Јован* могаше написати на име *таково* Јеванђеље — а то је намера, ради које предузимамо да протумачимо *суштину* и *узроке различитог карактера у Јовановом Јеванђељу*.

¹⁾ Такве мисли су у основи списа Док. Бретинајдера: *Problema de Evangelii et Epistolarum Joannis Apostoli indole et origine*.

Но нека не буде ујреде осјећају побожног хришћанина пред свештеним поменицима ријечи Божје, што својим размишљавањем ми побожне низводимо Божанствени предмет у област, која подлежи човјечијим истраживањима. Ово је ненабежни удес разума и оних, који мисле да могу постигнути оно, што је Божанствено не другачије но у земним сликама, под видом човјечијега, и изрицати о њему свој суд само под утицајем својих руководних начела. Природно је, да ћемо умалити високи предмет у његовом описивању; но ако ће и у овом виду носити на себи дивне знаке производа истинито Божанственога; тим јаче може да се утврди вјера, тим ће више имати права осјећај да буде побожан пред ријечју Божијом. У опште, основ — у неким односијима (не говорим по тим начелима, по којим разум суди о производима човјечијим — садржи се у том, што, изрекавши ријечи своје човјеку, Бог Дух Свети некако управљао се с његовим разумним подробностима, са околностима мјеста и времена, које у сваком случају подлежи истраживањима разума. Оци цркве, не држећи за неумесно тумачити побуде, какве су руководиле свештене племе у раду им и давати одговоре о слици израза Божанствених књига, као свагда аналитичкој с природним својствима њихових писаца, у нашем дјелу предходе нам својим примјером.

Дакле, на даљине, у какву нас ставља дивљење узвишености Јеванђеља, нацртаног љубазним учеником Христовим, приближујемо се с побожношћу ка светишћу, које скрива од нас лако достижне тајне његове.

Јеванђеље Јованово разликује се од осталих прво, *садржином*, друго, својим

изразом, или, говорећи језиком школе, материјом и формом.

Дио I.

Јеванђеље Јованово разликује се од осталих садржини.

У производима ума човјечијег избор предмета, који улазе у састав њихов, свагда зависи од цијељи, ради које се назначује сви производи. Аналогно с овим, и садржина Јованова Јеванђеља, без сваке сумње, мора се подударати са цијељи, ради које је оно назначено; и разликује се од садржине осталих Јеванђеља тим, на име, што има особиту цијељ.

А каква је ова особита цијељ и на какав начин садржина Јованова Јеванђеља има особити карактер?

А. Каква је особита цијељ Јованова Јеванђеља.

Цијељ Јованова Јеванђеља, о којој тако много дисонирају писци, најјасније ће се нама открити, ако, на основу историјских доказа, одредимо, какве су околности расположиле и навеле апостола да напише Јеванђеље.

Од таквих околности историја нам представља двије.

1). Прва је од њих: прегледање Јеванђеља од Матеја, Марка и Луке.

Кад су она била предложена Јовану, он је дужан био видјети, да вијести о том, шта је чинио и чему је учио Исус Христос, не могу се окренути само у уменом предању; и ето већ показала се потреба завршити их у писмене поменике. Из броја дванаест Апостола при крају првога вијека није остало говово никога, осим Јована: међу тим царство Божије расло је, жеђа слушања небесне благе вијести множила се. Многи почеше описивати велике догађаје јављаних и живота Исус-Христових: но они многи унесоме доста лажних прича у своје поменике.

Да би предали чисту истину савременом и будућим поколењима неколицина примише на себе рад тачнога истраживања свега, што су предали при очевидци и најближи служитељи Слова¹⁾. Мотриоцу тајана будућих догађаја видљиве цркве до краја њеног земног битисања, при прегледу овог неоцењеног рада, не могаше, а да му се не представи праведно питање потомства: зашто су о тако ниваираним догађајима муком прешли очевидци? „Ако је ова неколицина“, могаше мислити Јован, „писала истину: то је сад моја дужност, бар потврдити ову истину“²⁾.

Списи три јеванђелиста представљаху слику земног живота Богочовека. Она је садржавала дивне црте, особито Његовог спољашњег живота. Пророк и чудотворац беше нацртао на њој у потпуној свјетлости. Али неки граци Божанства, дјелимце узхваћени њиховом кичицом, стављени бјеху као да су у сјену. Ђуди, свагда кратковиди у стварима Божанственима, могаху се зауставити на љепоти цвијетова, на дивним цртама, и не постигнути духа, који одушевљава ову Божанствену, у оста-

¹⁾ Види: Лук. гл. I, ст. 1 и след.

²⁾ Да је Јован, при писању свога Јеванђеља, имао у виду међу осталима такому цијељ, то свиједоче докази:

а). Јеванђеља. Ист. Цркв. књ. III, 24. *Ἦν δὲ Μάρκος καὶ Λουκᾶ τὸν κατ'αὐτοὺς Εὐαγγελιστὴν τὴν ἑξέρου παροτρυνόμενον. Ἰωάννης γὰρ τὸν πάντα χρόνον ἀρραβὼν κηρύττοντος κηρύττει, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν ὑστέριον ἐχάσας τοιαύτῃ χάριν ἀπ'αυτοῦ. Τὸν προαναγραφέντων τριῶν εἰς μέρος ἑδῶ καὶ εἰς αὐτὸν διαβεβαιώνων, ἀποδείξαι καὶ μεν γὰρ αὐτὸν ἀληθεῖαν αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦντα.*

б). *Jeronymus*. De viris illustr. c. g. *Etiam causam huius Scripturae (говорио јеванђељу Јована) ferunt quod cum legisset Matthaei, Marci et Lucae volumina, probaverit quidem textum historiae, et vera eos dixisse firmaverit sed unius tantum anni, in quo et passus est, post carcerem Joannis historiam texuisse, etc.* Да су и остали Јеванђелисти описали историју првих двијеју година службе И. Христове, то показује снага хронологија: и по току у оном називању је ијероними то једино, да је Јован потврдио истину првих Јеванђеља.

лом спољашњу, лепоту. Јован је видио ово, и, као свједок *унутарњег* живота Исуса Христа, где се Божанство Његово очима проникнуте љубави ученика јављало често без покрона, Јован (велики) није могао не желати да *попуни са ове стране слику живота Богочовека*¹⁾.

2). Друга је околност: молба најближих другова Јованових и по том свију епископа малоазиских.

Аналогно унутарњој жељи Јована да попуни божанственим цртама слику живота Богочовека, најближи другови овог Апостола молили су га, да им он, по казивању једног из учитеља цркве²⁾, напише оно, што особито држи нужним за поуку, а што ипак остали (Јеванђелисти) пропу-

1) Ову цијелу приписују Јовану:

а) *Климент Александријски*: Apud Eusev. Hist. Eccl. Lib. VI., c. 14). Τὸν μέντοι Ἰωάννην ἐσχάτον συγγραφεύην, ὅτι καὶ συμβατικὰ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις δεδήλωται. προσηγάμενος ἀπὸ τῶν γυναικῶν, Πέτρῳ ὁμοῦ θεοπροφητεύοντι, πνευματικῶν πατρῶν εὐαγγελιστῶν.

б) *Епифаний*: (Adv. Haer. L. I. § 19). Ἰωάννης δὲ ἐπὶ πρότερον, ὁσπερὶ ἐλλήνων ἐπαγγελίστας τὴν πρὸς τῆς ἐκκλησίας παρουσίας προημάρτυρεν. Πνευματικὰ γὰρ ἦν τὰ πλεῖστα ὁπ' αὐτοῦ λεγόμενα, τῶν, σαρκικῶν ᾗδ' ἐπαπολιτάνων. Δὲ πνευματικῶς τὴν ἐκκλησίαν ποιεῖται τῆς ἀνωθεν ἀπὸ Πατρὸς ἀγάπης δωρεὰς ἡμῶν εὐχομένη, κατὰ εὐδοκίαν Πατὴρ ἐν τῇ αἰᾷ Πατρὶ, ἐνιτερὰ παρθενικῇ οἰκονομείσας. Καὶ οὐλοῖται δὲ τὰ ἴσα τοῖς συμβατικῶς εἰρηνας, ὅν ἡν χρεια, ἐπεμείλονται. Ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ τὴν παρθένον, ἀπὸ τῶσδεον εὐαγγελιστῶν τὴν πᾶσαν κατὰ τὴν αἰᾷ, καὶ κατὰ τὴν θεότηα ἀντίκειται κατὰ σχῆμα. Види § 6.

в) *Теодор Мопсуестен* (Catena Graeca in Joannem: Ὁ δὲ (Јован) ἐπ' αὐτοῖς μαθηματικῶς τοὺς γεγραμμένους (т. ј. првих јеванђелиста), ἐπ' αὐτοῖς δὲ βραχέα μὲναιτοὺς παραλειπόμενος, καὶ τὸν μέγιστον ἀναγκαίων λεγόμενον διανοήτων τὰ διδασκαλικὰ ἀπορρίπτει. Σὺν καὶ δὲν ἐρασκε τοὺς περὶ τῆς ἐν σαρκὶ παρουσίας τοῦ Χριστοῦ διαγεγομένους, καὶ δὲ νοῦς, περὶ τῆς θεότητος λόγους παραλείπει, ὥστε μὴ τὸν χρόνον προβαίνοντας τοῖς ἐρασιδιδάσκας τοῖς λόγοις τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο μόνον αὐτοὺς νομίζει, διαρ' ἐραίνετο. Ἐπὶ τοῖς, παραλείπει, τὸν ἀναγκαίων ἐγένετο, ταῦτα δὲ μέγιστα ἀναγκαία περ' αὐτοῦ πρὸς διδασκαλίαν παραλειπόμενα δὲ ἔρ' αὐτοῖς λοιποῖς, γράζει κατὰ σπουδὴν, ὅς ἡ καὶ πεποιθεῖται.

г) Теодора Мопсуестен: В. у наведеним ријечима горе.

стише. Јован је појмио сву важност ове молбе, и, у дјелу, религије стално руковођен Духом Божјим, није се могао ријешити на тако велико предузеће, не имајући на то знак промисла. И промисао не почаси дати Своје свједочанство за знак тога, да ће Му извршење овог предузећа бити угодно. Свједочанство ово открило се јасно у једном најзнаменитијем случају, који ради цијељи наше дужан је да буде разгледан много опширније.

Познато је, да је већи дио књижевника и фарисеја, не убједивши се учењем Исуса Христа, не бојећи се обличења и претње, нити задивљено чудесима Његовим, за цијело пријеме земног Његовог живота гајили против Њега непомирљиву злобу. И тада, како је глас о васкресењу Спаситеља пронео се у Јерусалиму, он је потресао умове, но не срца окорелих Јудејаца. Могуће ли је признати Месијом распетог Исуса! Он је тако мало одговорио нашим очекивањима. Он као да је сакрио у гроб са собом миле маште наше. Робу Њесара — Њему није било жао гледати на народ Свој, угњетан јармом завојевача! Ово ли је Месија, каквога очекивамо ми? Тај Жуђенин, на ком почивају наде наше, подићи ће победоносну руку своју на све назнабожце и учиниће Ирацаља владајућим народом на земљи! Тим начином, обмануто самољубље вођа јудејског народа изрече пресуду Њесу Христу и Његовој религији. Њихова замишљот према Њему била је тако велика да су они на брзо по васкресењу Његовом на све стране послали своје апостоле предупредити расијане Јудејце од безбожне као што говораху, *јереси хришћан*, који се појавише³⁾. Безбожност хришћан-

3) Јустин in dial. cum Tryphone глосира: ἐκλεγκτός ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐκλεχόμενος τότε (после смрти И. Хр.) ἐξελέχθη εἰς πᾶσαν τὴν λόγοντες, ταῦτα, ἀπὸς καθ' ἑμῶν αἱ οὐροῦντες ἡμᾶς πάντες λέγοντες.

ства од прилике доказивали су овако: «Хришћани вјерују, да је од њих поштовани Исус — Бог, да је био прије вијекова, и најпосле постао је човјеком. Но Исус се родно као што се рађају и остали људи. А пошто од човјека не може родити се не човјек, још мање може Бог примити на себе плот човјечију, и у опште је тешко доказати, да осим Творца, свијета може бити други Бог, рођен од Дјеве: то хришћани, одајући Божанску част слуги Божијем, вријеђајући тим Бога¹⁾. Очевидно је, да нису при састављању овога закључка узимали у обзир знамења пророчких на Божанствено достојанство Месије²⁾ по они и нису хтјели узимати их, пошто је у основу њихових закључака било показало предубеђење: „попизнати Исус, који се јавно бие земне величине, не приличи бити Месијом“. Ка овом јудејском лажном мудровању многи се мијешили посебне заблуде, од којих најобичнија је била та, да нас не vara у Исуса Назореја, него чување Мојсијевог закона оправдава пред Богом. Заблуде ове биле су с успјехом распрострањене сред хриш-

¹⁾ Мисли ове можно је наћи у разговору Јустина мученика са Трифоном Јудејцем и у књизи Оригена против Цела, на име где последњи убјеђују Јудејца, којег одирања од Хришћанства.

Неписано смо нешто из ових списа:

Трифон Јудејца говори: Τὸ ἐλεῖν σὲ προύπερχον Θεὸν ἐντα, πρὸ ἀνόνων τούτων, τὸν Χριστὸν, εἴτα καὶ γεγρηθῆναι ἄνθρωπον γεγόμενον υπομεῖναι, καὶ οὗτοι οὕτως ἄνθρωπος ἔξ ἄνθρωπου, οὗ μόνον παρὰ τοῦτον δοκεῖ καὶ εἶραι ἀλλὰ καὶ μύρον. И на другом мјесту: πιστορ καὶ, ἀδύρατον σφεδωρ πράγμα (тврдити), οὗ Θεὸς ὑπέμενε γενεῇ θῆρα: καὶ ἄνθρωπος λένεσθαι. Упор. 1. Јов. 2, 22, 4, 3).

Целз одговара: «Εἰ μὲν δι' ἡμεῖς ἔλλον ἔδρασαν οὗτοι (хришћани) πλὴν ἐνα Θεόν, ἦσαν τίς αὐτοῖς ἰσως πρὸς τοὺς ἄλλους (непапознатица) ἀντιπρὸς λόγος, νυνὶ δὲ τὸν ἐναγγος ψαλνῆντα (разумјева Исуса Христа) ὅπερ θεογονήσεται καὶ θνήσκει οὐδὲν πληρώσει δαράπενθρησται. (Adv. Cels. Lib. VIII, § 12).

²⁾ Знамења ова налазе се у Псал. 2, 7, 44, 7, 8, 109, 1. код Исаје 7, 14, 9, 6, Мих. 5, 2, Малах. 3, 1—3.

ћана у умовима којих, мијешајући се с тим уважањем, какво су до тада гајили према Исусу Христу, добијаху особити вид: на име, заведени, ма да се нису саглашавали, да Исус Христос није био Месијом, ипак су уступили, да Он није Бог или није Син Божији у најстрожијем смислу ове ријечи. Тако се образоваше јереси Керинта, Евниона и друге. Рана ових заблуда брзо се излијевала у младој цркви Христовој: но докле су још међу живима били апостоли, они су се опирали њој свом силом. Најпосле, ове духовне звијезде крајем првога вијека скоро све утајине се. Остаде један Јован, али и он већ беше на западу својих дана. Тада ревносити пастири и учитељи цркве, побуђени с једне стране блиском смрћу Апостола, с друге — распрострањњем заблуда, из цијеле мале Азије сабраше се код Јована, молећи га да им напише свједочанство о Божанству Спасиоца против јеретика³⁾. А о том га молише преко послаништва и многе друге цркве⁴⁾ Апостол у овом случају није могао

³⁾ Ово се потирије на казивању:

а). Викторија Патамјског писца III. вијека (Commentar in Apocalypsin, p. 418) Cum esset Valentinus et Cerinthus et Ebion et coeteri scholae Satanae diffusi per orbem, conveniunt ad Joannem de finitimis provinciis omnes, et compulerunt ut ipse testimonium conscriberet

б). Јеронима (De viris illustr. c. 9). — (Joannes) novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asial Episcopis odversus Cerinthum, aliosque haereticos et maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens qui assiduum Christum ante Mariam non fuisse. Unde et compulsus est divinam Ejus natiuitatem edicere.

в). Непознатог писца преговор на Јована код Августина: Inter Evangeliorum Scriptores Joannes a tempore Dominicae adensionis per annos LXV verbum Dei absque adminiculo scribendi usque ad ultima Domitiani praedicavit tempora. Sed occiso Zomitiano, cum permittente Nerva de exilio redisset Ephesum, compulsus ab Episcopis Asiae, de coaeterna Patri Divinitate crispis adversus haereticos.

г) Hieron. Prooem. in Mathaeum: Joannes cum esset in Asia, et jam tum haereticorum semina

не видети, да најглавнији предмет вјере хришћанске — оваплоћење Бога Слова — као да се нерадо прима од људи јер је непостижим за њихов ум. У усменом предању, помоћу кога се поглавито распростирала до тада ова тајна, она се могла мало по мало изврнути и са временом масно изгубити се. Додуше већ су ученици на њој неки знаци у првим јеванђељима: по они још нису тако резолутни, да их сваки без муке може потпуно открити, и тумачити како треба. И ево свједок је овоме очевидно искуство — ширење јеретика, који одрицаху Божанство Исуса Христово. Дакле, за цркву је нужно да представи овај догмат у свој својој јасности, и особито за времена сљедећа, дужно је сачувати га у поменцима писменим. На тај начин, у уму великога Апостола није могла не поинкнути мисао о састављању правила црноту исповиједана хришћанске вјере, које би служило као тврди основ цркви свуда и свагда. Мисао ову Јован је зацртао и имао у виду при писању свога Јеванђеља. О овом нам је оставио јасни доказ Иринеј, ученик св. Поликарпа најближег друга, и свакако учесник намјера и савјета Јованових¹⁾.

Дакле, не искључујући више означене појединости, главна циљ при писању од Јована Јеванђеља бјеше:

pullularent, Cerinthi, Ebionis et caeterum qui negant. Christum in carne venisse coactum est ab omnibus pene tunc Asiae Episcopis et multarum Ecclesiarum legationibus, de divinitate Salvatoris altius scribere.

¹⁾ Ево ријечи Иринеја: Hanc fidem (nimirum, unicum verumque Deum annunciari a prophetis et Apostolis) annuncians Joannes Domini discipulus, volens per Evangelii annunciationem auferre eum, qui a cerintho insinatus erat hominibus, errorem et multo prius ab his, qui dicuntur Nicolaitae qui sunt vulgo ejus, quae falso cognominatur scientia — et regulam veritatis constituere in Ecclesia — sic inchoavit in ea quae est secundum Evangelium doctrina: In principio erat Verbum etc. — Vid. Adv. Haer. Lib. III. c. II.

Узевши у обзир све речено од три јеванђељиста, одредити правило вјере за цркву васеленску т. ј. за сва времена и за сва мјеста њеног земног битисања.

Задовољивши овој циљ, Св. Апостол је, као што је добро примјетно један од тумача Св. Писма показао своју „бригу“ ка открићењу тајана хришћанства, и ка предложеном ових хришћанима, као довољну пићу до свршетка свијета²⁾.

Сад позабавимо се тумачењем тога, *Б. На какав је начин, сходно показане главне циљ Јованова Јеванђеља, садржина овог Јеванђеља добила особити карактер.*

1.) Јован је хтио нацртати *правило* вјере.

Правило или нарочити углед вјере дужан је садржати у себи *учење* о најважнијим истинама хришћанске религије. Учење ово могло је бити или изложено у *чланцима*, као што се ово излаже у символу вјере, или представљено у *догађајима* тако, да би био изобразен сам Исус Христос, својим учењем и дјелима уређујући спасење рода човјечјег. Имајући, међу осталим, у виду *потврдити* истину причања о Христу првих трију јеванђељиста, и *допуни*ти их неким цртама по праву најближег очевидца, Јован је дужан био особито представити учење о најважнијим истинама религије у догађајима, или изобразити га у *прими*. Но појмљиво је, да је Св. Писац потчињавајући историју циљне догматичкој, дужан био у правилу исповједања унјети причања толико, колико захтијеваше пуноћа и јасност учења о најважнијим истинама хришћанства; исто тако из самог причања дужан је био наводити посљедице за своју циљ, или откривати значење јеванђељске историје. Отуда мораше произићи двије

²⁾ Амеросије митр. Новгород. к. Кратк. РС-ков. к. ч. Кни. В. и Н. З. ч. II, Стр. 34.

посебне различите црте Јованова јеванђела — *избор и намера*. Што се тиче у особености до избора истина, које морадоше ући у опште-народно правило хришћанског учења, то је он био одређен неопходношћу наставу дати хришћанима у оним поглавним истинама, без којих није могуће вјечно спасење, и ове истине открити на име с тих страна, које су подвргнуте лажним тумачењима. Отуда правило вјере по неопходности у неком односају дужно бјеше да буде апологијом вјере; и Јеванђеље, представљајући таквог рода правило, дужно је носити на себи такођер карактер *апологије*¹⁾.

Јеванђеље Јованово задовољава потпуно свим овим условима и, задовољавајући, носи на себи оштре црте различности од осталих Јеванђела. И на име:

Прва три Јеванђеља састављају управо *поменик* догађаја царства Христова на земљи; пошљедње више *руководство* за поуку Хришћана у истинама спасења²⁾. Услед овога:

Прва три Јеванђеља представљају собом историју живота Исуса Христа, писану, ако је можно тако изразити се, ради саме историје, т. ј. с намером — сачувати у успомени потомства све, што су писци њихови видјели или слушали најважнијег из живота Спаситеља. Јован даје примјетити, да пише историју са особитом цијељи, која се не ограничава просто предањем памћења потомства најважнијих догађаја: он уноси у своје Је-

ванђеље у толико причање, у колико је нужно за његове цијељи, и прича о онима само догађаје, које иду у корист ка његовој догматичкој цијељи. Отуда је код првих јеванђелиста примјећена простота у скупљању предмета; јеванђелисти излажу, по изгледу све, што знају из живота Исуса Христа, у Јеванђељу Јована види се избор: пажљиво за цијељи му изоставља³⁾; што премда је и нужно, али је предао већ од других св. писаца, о том такођер не спомиње⁴⁾.

Читајући прва Јеванђеља ми се налазимо као да смо сами на тој великој позорници, гдје бива радња чудних догађаја: утисци, какве производи све то, што тамо видимо и слушамо, остављају се на нашу слободну вољу. На драми, коју нам открива Јеванђеље Јована, ми нисмо сами, при самом уводу нас срета руководитељ, и одређује слику гледања на оне предмете, који се од нас скупају; он нам даје кључ за разумјевање тих дубоких тајана, које нас морају у дивљење ставити и не оставља нас свагдје, гдје је само можно предпоставити са стране мотрилаца недостатак дотичне или пажљивости или оштроумља. Тим начином Јован додаје сам често примједбе, особито ако је што нејасно, и, с правом очигвида, предупређује неке сумње⁵⁾: напротив друге јеванђелисте старају се просто испричати ријечи и дјела Исуса Христа; у њиховим Јеванђељима готово сасвим не среташ сопствених примјера и суђења, осим тога само, што они упућују читаоце к пророчствима Старог Завјета.

¹⁾ Слично томе, као и символ вјере носи на себи карактер апологије, будући наперен против сваког ријечи својих против које заблуде.

²⁾ Т. ј. разлика међу првим Јеванђељима и јеванђељем Јована представља се тако, као што се налази разлика међу Св. Историјом и хришћанском догматиком. Опште је међу њима то, да као што Св. Историја представља догађаје вјере у догађајима, тако обратном хришћанска догматика догађаје царства Христова садржана у налагањима или чланцима вјере.

³⁾ На пр. родословље И. Христа, историју Његове младости, молитву Гетсиманску.

⁴⁾ На пр. о бесјековом зачећу И. Христа, о Његовом преображењу, о вазнесењу на небо.

⁵⁾ На пр. 1, 16—18, 2, 9, 17, 21, 22, 22, 3, 16—21, 24, 35, 36, 4, 45, 6, 71, 7, 39, 12, 32—34, 18, 15, 21, 18 след. 22, 23.

Најпосле, пошто четврто Јеванђеље, по намери Јована, дужно беше опровергнути клевете Јудејаца на хришћанску религију: то Јеванђелиста често изнаша на видело њихову упорност и непажњу према учењу Исуса Христа; на многим мјестима представља нам Спаситеља како брани своје учење против њихових предрасуда и како обличава њихову неверност. То само на неки начин даје четвртим Јеванђељу вид апологије хришћанског учења; међу тим дакле прва три, такви карактер немају.

2) Јован је имао у виду нацртати правило *вере*.

Услед овога његово Јеванђеље дошло је осовити *догматички* вид. Оно је нарочито испуњено истина спекулативних, поука наравствених у њему се срета мало пошто Јован, као што се види оставивши себи да нацрта правило хришћанске делатности, упрвој својој посланици¹⁾; као да се старао изоставити их на свога Јеванђеља. Напротив сво хришћанско догматичко богословље може да буде извађено из његовог Јеванђеља и неке догме у њему самом и имају свој основ²⁾.

Главна основна истина, вјере, коју Јован нарочито стара се открити, и према којој се превијају све остале, јесте та, да је *Исус Христос Син Божиј* у најстрожијем смислу ове ријечи³⁾. Имајући за

¹⁾ Да прва саборна посланица Јована управо није посланица, назначена ради којих појединих лица и цркава, него је нарочито правило дјелатности хришћанске, састављена, слично Јеванђељу за руководство ради вселенске цркве, о овом можно је са вјероватношћу закључити из тога, што она нема натписа, који је својствен посланицама, и какав није заворачавао употребљавати и Јован Види: 2. Јов. I, 1—3. 3. Јов. I, 1. 2. Апokal. I, 4—6.

²⁾ Таква је на пр. догма о происхођењу Духа Светог од Оца.

³⁾ Види: Јов. 20, 21.

цијељ представити у најаснијој свијетлости ову истину. Јован у самом почетку свога Јеванђеља изнаша на видик Божанску природу Исуса Христа и Његову стварајућу моћ, која се простире на свијет физички где се она открила створењем битнога, и на свијет наравствени, гдје се јавила у реституцији палог рода човјечијега. Не заустављајући се на историји створења свијета, пошто је она с могућим подробностима већ описана Мојсијем. Јеванђелиста излаже даље у догађајима слику реституције палог човјечанства, ограничавајући се у осталом и овдје временом земне службе Исуса Христа. На тај начин представља учење и дјела Спаситеља. Но, не пуштајући из вида поменути цијељи, из учења Његовог најрадије бира оне бесједе, у којима се са особитом јасношћу открива Божанствени разум Исуса Христа или у којима Спаситељ јавно поучава о Божанствениости свога лица⁴⁾. Од дјела Јован особито показује на ова, у којима се јавља свемогућство Спаситеља у вишем степену⁵⁾. Ријечју казати, Јеванђеље Јована, изобразила ли Исуса Христа у својству Учитеља или Чудотворца, свагда га изобразила, ако *единородног* ота *Отца*?

У првим Јеванђељима је Он представљен у потпуном смислу *Учитељем народним*. Све, што обично окружава живот човјечији саставља предмет, не страни Његових поука. Истина, као Оснивач нове религије, и код првих Јеванђелиста, Исус Христос у сваком случају управо има у виду Своју религију: по он више открива њене *одношаје*, него *биће*. На име, Он по-

⁴⁾ В. Јов. 3, 11—13, 4, 17—19, 6, 62, 8, 12, 19, 23, 38, 54, 58. и на многим другим мјестима.

⁵⁾ Није ли по томе међу осталим прећутао и о нецјепљивањима, које је учинио и Христос над бесњика? В. Мат. 12, 27; Лук. 9, 49.

казује њене одношаје ка древној јудејској религији, свезу са садашњим догађајима, утицај на живот домаћи и општи: у опште дух Његових поука, које су сачуване од првих Јеванђелиста, управо је можно назвати наравствено-практичким. У њима нам Исус Христос даје такве поуке, којима би се могао управљати сваки у свом посебном и општем животу. Тамо он окреће поглед на стање народа Јудејског, несретно и у грађанском и у наравственом одношају. Он види пред Собом људе изнурене и расијане, слично овцама, које су лишене пастира; с чувством милостиве љубави ставља на видјело Својим ученицима нужде понижевога Израиља, и нешто показује, а нешто им даје средства задовољити његовим потребама. Он цијени народне обичаје, и приговара онима, који имају моћ закона наредбама; говори о дужностима државним, тумачи прави смисао наравствених закона Мојсијевих, и опширно говори о дјелима богоугодним. Саме Јудејске учитеље изобличава не толико за њихову невјерије у Божанствено његово посланство, колико за пороке, управо за лицемерје и савјесту оданост према отачким предањима. У четвртм Јеванђељу Исус Христос представља се Словом, казујући вјечне савјете Бога Оца, преставаља се *искључиво* Божанственим Учитељем откривене религије. Оставивши ове поуке Спаситеља, у којима се показиваху многоразлици *одношаји*, које су проузрочене Његовом религијом, Јован је изабрао само оне, гдје се откривало *биће* њено, и гдје су особито на најјаснији начин изнесене биле петине, које су постале предметом противусловља код јудејских лажних учитеља. Пошто биће хришћанске религије саставља вјера у Исуса Христа, као испкупитеља: то у Јовановом Јеванђељу Спаситељ најрадије

побуђује о неопходности ове вјере¹⁾. Да може утврдити ову вјеру и одредити предмете, који ју састављају, код Јеванђелиста Јована Исус Христос с једне стране, врло често пођује о Божанственом достојанству Свога лица и дјелима и ријечима напомињући, да је Он више обичних људи²⁾, види даље и зна више, него колико могу видјети и знати најонитроумнији од њих³⁾, да дјела Његова предпостављају у Њему надприродну моћ⁴⁾, да је Он супрот лажног мудровања Јудејаца, битисао прије, по што је дошао на свијет путем земног рођења⁵⁾ да је он сишао с неба и опет одлази на небо⁶⁾, да је Он имао у Бога славу још прије створења свијета, и по свршетку земне службе, опет се одјева у њу⁷⁾, да се он налази у битном јединству с Богом, да је Он Син Божји и једнаке части Своме Оцу⁸⁾; — с друге стране показује своје одношаје према роду човјечјем, откривајући цијелз Свога изванредног посланства, којим бјеше — доставити спасење незнабожцима, супрот мњењу Јудејаца, који су очекивали откривење над њима великог суда Божијег⁹⁾, сјединити под собом у једно друштво и Јудејце и незнабожце¹⁰⁾, замијенити обредни закон Мојсијев¹¹⁾, изобличити човјечју мудрост у незнању путева Божијих и

¹⁾ Гл. 3, 15, 6, 59, 35, 40, 47, 7, 37, 38, 8, 24, 46, 9, 35, 10, 38, 11, 25, 26, 42, 12, 36, 46, 14, 1, 6, 11, 16, 9, 17, 21, 20, 29.

²⁾ Гл. 2, 4, 8, 23, 18, 6.

³⁾ Гл. 1, 49, 48, 4, 16, 18, 6, 64, 70, 7, 8, 11, 4, 14, 13, 10, 21, 26, 27.

⁴⁾ Гл. 5, 21, 36, 10, 25, 38.

⁵⁾ Гл. 8, 58.

⁶⁾ 3, 13, 6, 38, 62, 7, 33, 14, 12, 16, 5, 10, 16, 28, 17, 13.

⁷⁾ 33, 17, 5, 22.

⁸⁾ 5, 17—27, 8, 29, 54, 10, 29)—28, 14, 15, 23, 16, 15, 17, 1, 10.

⁹⁾ 12, 47.—36, 10, 16.

¹⁰⁾ 10, 16.

¹¹⁾ 4, 23.

и просвјетити видјелом истине утовуле у тами незнања¹⁾, ослободити све људе од власти гријеха²⁾, смрти³⁾ и ђавола⁴⁾, дати им примјер богоугодног живота⁵⁾, учврстити над њима Своју вјечну власт⁶⁾, и даровати им вјечно блаженство⁷⁾, ријечју обновили или, искупити човјечји род, — откривајући даље и саму слику, којом се свршава ово искупљење састојећи се у смрти⁸⁾, и смрти на крету⁹⁾, — откривајући благодатне њене последице, какве

¹⁾ 9, 39.

²⁾ 8, 34 34—36.

³⁾ 8, 51, 11, 25, 26, 6, 39, 40, 5, 21, 24, 26, 28, 29.

⁴⁾ 12, 81, 16, 11.

⁵⁾ 14, 6, 15, 12, 13, 14, 15, 34.

⁶⁾ 10, 28.

⁷⁾ 10, 28, 17, 2, 5, 24, 3, 15.

⁸⁾ 2, 19, 6, 51, 10, 15, 17, 12, 24.

⁹⁾ 3, 14, 12, 32, 8, 28.

су ради вјерних у њој — благодатну сјен од духа Божија¹⁰⁾, и откривење највјерније помоћи противу свакога рода зала и невоља, које у садањем животу грозје човјечанству¹¹⁾ откривајући најпосле срества, којима би се могао сваки приближити, усвојити их и стећи себи сва блага, дата искупљењем, — срества, која се садрже у тајнама показана¹²⁾ крштења¹³⁾ и сједињења тијела и крви Христове¹⁴⁾. Таквим управо и сличним им предметима одјевене су готово све гоуке и бесједде Исуса Христа код Св. Јована.

(Наставиће се).

¹⁰⁾ 16, 7.

¹¹⁾ Гл. 3, 14, 15.

¹²⁾ Гл. 20, 23.

¹³⁾ Гл. 3, 3—5.

¹⁴⁾ Гл. 6, 53, 27.

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЂЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

Онуфрије Грушкевић бијаше први газда не само у свом посаду, него у цијелој околини. Обиђи ма на сто врата у наоколо све посади и сва села, па — не ћеш наћи нигде њему равна. Говоре, као да има сто година — једна ако фали од стотине; али то су празни разговори, људи ко људи, говоре снашта и којешта, као што то обично бива свуда међу људима. По протоколу „крицањих“ прошло му је већ 82. године, и у цијелом посаду има само још двоје његових вршњака: Семен Покотило и сiena Марија. Но и ово двоје ипсу као он. Семен већ четири године не слази с постеље и нема ни једног здравог зуба; Марија већ десет година ништа не види, седи на постели уз ушуче, сва се погурила, и једва се

помоћу штаке дотетура до иконе — распећа Спаситељева, која висе на зиду у pročелу више стола, да прошапута молитву Господњу „Отче наш...“. А наш Онуфрије шта више није ни сасвим сед, зубе има јаке и здраве, сам води газдинство, зими и љети било лијепо, било ружко вријеме иде у цркву, ма да је она на стрмом брежуљку; одпоји сву службу божију, паримеје и апостом нико не уме тако лијепо, јасно и гласно прочитати, као он.

С тога је у народу свакојаким тумачења и до године његове и за богатство његово, Једини говоре, да је ископао ћуп пун дуката; други, к'о паметији, говоре, да му је неки Маџар дао некакву чаробну траву и к'о да је посејао и запатио на ковануку, а људи је не виде, јер се

она показује само оном, који је зна осло-
вити мађарски.

Доласили му свакојаки наши људи
да би дознали све потанко; али Онуфрије
није био човјек говорљив — брбљав, и
догодили се кад-кад да ко поведе реч о тој
трави, он се само насмеје и каже: „немам
ја једну траву, мили моји и драги, немам
једну, него читаве четири, — једна за
стоку, друга за пчеле, трећа за пиву и
четврта за дуги живот“.

Онуфрије има већ прапрауника и
толико се памножило његово кољено, да,
када држе задушнице — двапут у години,
јиданшут у јесен, а други пут у зимске
месецје, искупи се код њега синова и
нећеста и увука са женама толико, да
комшије, као на чудо трче да виде. И
сви су већ могућни, прве гааде; а дечица
њихова, — одмах се види, да су честита
рода и кољена, — дечица су им лепа
адреса и ваљана, — пољубио би их, ми-
лима их је погледати!

За њега се не може ништа ружко
рећи: ма да је велики гаада, народ га
воли и поштује. Човјек је добар, благ и
готов је у свако доба сваком добар савет
дати, помоћи сиромашу у невољи. Шта
више и господи с Чинутита, и ти се
обраћаху старом Онуфрију, кад се догоди
невоља и каква и тражили су савета, и
реч је његова много вредила код њих.

Две године је већ удов, по све још,
говоре, плаче за старицом својом, нарочито
у храму божјијем, кад после паростоса
звона зазвоне и певци запоје: „вѣчна
памѣтъ“. А прожвијно је са покојницом
пуних шездесет година, и за цијело то
вријеме нису чули једно од другог ружне
или гадне речи, заиста је била у њих
једна душа у два тела. У кратко рећи:
тако су живели међу собом мирно и при-

мјерно, да, дај Боже, сваком Хришћанину
такав брак и такав божји благослов!

Не знам мили читаоци, како ће те
ви мислити о травима: да ли је то бајка
или не? — но ја ћу вам описати све,
што знам и како је то растумачио сам
Онуфрије увуку свом Николи, сину си-
новца свога Семена Григоријева. Никола
је ишао већ у Лавову у латинску школу,
коју зову другачије — гимназија, ишао
је до шестог разреда, али по смрти свога
оца остави науку, дошао кући и одао се
земљедјелству. Он је већ толико пута
слушао и о ђуну са дукатима и о триви,
да га је љубопитство гонило, да о свему
том дозна од самога старца. Један пут
по свршеној литургији божјијој, пратио је
Никола дједу кући и остао је код деде
на ручку; и ево какав се разговор повео
повео међу њима по ручку:

Никола. Драги деда, намерајуем се
одавна, да те питам за савет, шта да
радим, на коју страну да се окренем;
десно или лево: да ли да продужим науку
у Лавову, или да останем на темељу
оцевог, да земљу обрађујем?

Онуфрије. И то је добро, није рђаво
но најбоље је то, на што имаш вољу.

Ник. Истину да кажем, имам већу
вољу на земљедјелство; ето, Богу хвала,
имам чим ћу почети, али кад бих знао
то, што ти знаш. О теби, мили мој деда
много говоре људи, само не знам, шта је
у том истина.

Онуфј. А шта то говоре?

Ник. Па ето, говоре људи, да си ти или
можда још покојни отац твој, некопао
ђун пун дуката. А други говоре још о
некаквој триви, као да си је запатио на
ковануку, и да ти је од ње таква срећа
у газдинству. — пита више, говоре, да
ти је од те траве такво добро здравље
и снага у старости.

Онуфр. О ћупу, синко, не ћу ти говорити, јер и сам незнам ништа, а што се тиче траве, право ћу ти казати, да их имам читаве четири, и о свакој ће бити говора. Нека, кад хоћеш; даћу ти те траве за ново газдинство, ако постојано мислиш остати код куће и одати се на земљодјелство; али ми обећај, да ћеш их посејати и одгајати онако, како ти будем казао.

Ник. Ах, мили мој деда, како да те не послушам!

Онуфр. Није то, синко, слушати, што веле, на једно уво, а на друго, што си чуо пустити, него треба слушати и свом душом својом и одлучно се решити: радићу овако, никако друкчије. Ето, сад је друго врјеме настао, други обичаји, други је ред међу људима; па ето, ти си био у Лавову, у већем тако рећи, свету, и видео си тамо више зла, но добра. Ви се тамо у школи учите свему, па заиста је свака наука добра, ипак — како да ти кажем? — кад што и добра наука сметне човека с ума, и човек што више уман и разуман, начини се од ње безуман. Ја сам већ стар, много сам видео и научно, као што знаш, ја волим сваку науку; али таква наука, која је без вере, није ми по вољи, не допада ми се. Виђао сам те наше господичиће, који се враћају кућама из Лавова са наука!

Какви су све то научењаци! Како се стиде да учине крени знамен на свом грешном телу или до метачицу! Како се гласно разговарају у цркви и смеју се! Како паметно и високо говоре о свакој науци, а ниједног псалма не уму прочитати из Псалтира и протумачити са хришћанском уредношћу! Они читају тако, као да хоће да покажу, да су већ сву мудрост поцрпили и да наше свете књиге не вреде ништа!

Ја те питам, Никола: ниси ли такав и ти? Јер, ако су у Лавову нишчупали већ из срца твога веру, то би моје речи биле залудне. Реци ми: молиш ли се ти сваки дан Богу? Реци ми истину!

Никола. Истину говоре уста твоја, мој мили деда: у Лавову Ђаци држе за стид молити се Богу. Но ја сам био на стану са једним добрим другом, који никад није заборављао молити се Богу, и ми смо се увијек заједно молили Богу и ишли смо у цркву.

Онуфрије. Тако дакле, дете моје, прво и прво морам ти казати, да прва трава, којом сам задобио и дуги живот и свако добро и част међу људима, зове се *молитва*.

Никола. Молитва?! А друга?

Онуфрије. Чекај, још о првој нисам свршио.

Никола. Ах јест, ја и заборавио! заиста су ми говорили, да ти твоју траву основњављаш мађарским језиком.

Онуфрије. Баш, није мађарски, јер ја сам Рус, као што су ми били деда и прадеда Руси, — и ја говорим увек само руски. Сада пак чуј, Никола! Још је мој отац имао велико имање и добро, и кад је видео, да му се крај приближује, позвао ме је к себи и рекао је: „Онуфрије, дође време да идем у гроб, и ти ћеш наслједити све, што сам зарадио радом и знојем својим. Но ја имам драгоцено благо, велико имање и хоћу да ти предам то сам из руке у руку. Чувај га и пази да га не изгубиш из куће твоје. Ако би ватра, — не дај боже! — уништила сву кућу твоју, — узми и сачувај пре свега то благо, да оно не пропадне. Нек ти све изгоре и пропадне у ватри, али ако се оно сачува код тебе и ако ти буде близу срца, — наново ћеш стећи свакога

добра и никакав непријатељ неће ти бити опасан“.

Рекавши те речи, подвуче руку под јастук, — ах, као да је то јуче било! — узме ову баш књигу и да ми је. Ја му се машим руке, обано сам је сузама, — праведна је и света била то рука: она ме је подигла, увела међу људе, она ме је упућивала на свако добро дело! — и рекох му: Драги и мили оче! Реч је твоја света, и књигу ону чува ћу као светињу. Ма ми све пропало, — књигу ћу ову предати деци својој на саветном часу!

Никола. То је Псалтир!

Онуфрије. Да, Псалтир! Пре, ето, држало се за част, када је ко знао Псалтир, а сада се већ смијете псалтирцима. Не говорим ли истину?

Никола. Истина је, мили деда! Но ја ћу те слушати, и срце ми пламти, јер видим, да од срца говориш.

Онуфрије. Тако и треба, слушај. Ја сам ти већ казао, да је прва трава — молитва, а сада додајем: и *слово божје*. Ја никад нисам с ума сметнуо молитве, никад не пропустих божје службе, ни једанпут се неомрених у поет: ја сам љубио и љубим Матер нашу — Св. Цркву, ја поштујем свештенство — оце наше духовне, који за цео свет хришћански приносе жртву безкрвну и просвећују нас свјетлостју вере и науке. И истину ти кажем: ја сам се чудно, како ми се све миљило, све ми шло од руке, како сам увек здрав и весео. Устанем рано јутром, умјем се, закључам собу, да не би когод дошао и сметао ми и молим се Богу: молитва ми није на терет и досаду, ја се молим искрено, из свег срца; а и шта може бити слађе него увнети се душом к Богу, заједно с чистим душама, које Богу безпрестанка служе? Молим се, а у срцу ми таква радост, таква срећа,

да је исказати не могу, Истину ти кажем: тешко ми је престати од молитве. А људи сматрају молитву за неку тегобу, за казну! О, како су јадни, како не знају, шта је слађе за човека од свега на свету!

Никола. Људи не верују, да се молитвом може што добити. Они се и моле, по код њих није молитва из срца, није права, искрена и они кажу: „молио се не молио, све једно!“

Онуфрије. Кад се ја молим Оцу Небесном, ја не мислим: каква ће бити од тога корист? Отац Небесни створио ме је, не ради тих земаљских, празних и тако рећи ништавих и пролазних ствари, што су на овом свету. Ја се предајем, покоравам Његове руке све, што ми Он даје. Ја се молим свом душом својом, и тада, век пропадне оно стечено добро моје, ја, чини ми се, не би се могао отргнути од молитве. А и шта је у самој ствари добро наше, богатство наше? Прах и трулеж — ништа више! Но мораи знати, да богомољцу и поштену човјеку Бог помаже у свему, и све, ма да му се какова несрећа деси, обраћа му се на корист и добро. Помолим се Богу, идем без страха цео дан и никога се не бојим. У души ми је таква утеха, таква радост, да је исказати не могу, а радост душе — то је здравље и дуги живот. За тугу не зна срце моје, јер какво ме зло може постићи под кровом Оца Небеснога, на Кога сам се научно постојано уздати од младости своје? — Дед, Никола, прочитај ми псалом 90-и — Почујмо, шта онде пише Св. Цар Давид.

Никола чита цео псалом 90 — и: *жизнь въ помощи Божией.*

Онуфрије. Разумеи ли, Никола, шта си прочитао?

Никола. Врло мало разумем. Нас у школи ипсу учили том.

Онуфрије. Ту и лежи то, да-су рђаве ваше школе! Уче нас у њима свакојаким наукама, свакој мудрости нехришћанској, а хришћанској мудрости — једва нешто мало.

Никола. Тако је! Сада по школама код нас већ се ништа у не брину о том, што је црквено и наше руско¹⁾.

Онуфрије. Пошло је на свету све сунуврат! На руској земљи, и руски да се не учи! Но неће тако остати, смислова ће се ипак ма када Господ на наш православно народ. — учиће се свакој мудрости, која није узета под кирију, да се учи туђим језиком, по својим рођеним — руским, и тада ће се светлост учења раширити у нашем народу! — Но ја се удалим од наше ствари. Чуј, синко! Мој је обичај свако вече читати тај 90-ти псалом и с тим ријечима обилазити свако вече добро своје. Људи не једанпут, видевши ме тако, да идем, мислили су еваншта, а по том и приповедали о мени разне бесмислице. Ја писам писаквом царољијом, него тим ријечима божијим огрдио своје имање, труде руку својих. Ето, ти ћеш наскоро почети газдовати. Сајетујем ти, ради тако, као што ја увијек радим: свако вече, пре, него што ћеш ићи да спаваш, помолити се Богу код куће заједно са женом и свима домаћима пред светим иконама, паићи још једном у авију и обићи сво добро твоје и обилазећи говори из свега срца ове ријечи: *Живий съ помощи Божияго, съ крестъ Божияго ижебави отъ всакоу злоу. Речетъ Господи: заступникъ мой еси и прикриваице мое. Бог мой и спасеах на него.*

То ево, шта значи, синко: ко се на милосрђе и на помоћ божију тврдо узда,

тај ће живити као да је у дому, под заклоном Самога Оца Небеснога. Као дете тежачко нећеш се бојати ништа у дому родитеља свога и живићеш без бриге, тако и човек онај, који се уздањем, поверљиво и смело обрати к Господу Богу и каже: „Ти си бранич мој, Ти си уточиште моје, ти си Бог мој и на тебе се удам.“ Али, који живи без Бога — грјешник је и безбожник и не може исказати те речи, не сме назвати Бога браничем својим и уточиштем, јер он Бога не љуби, Богу не служи, делима својим, ријечима и мислима одрекао се Бога!

Никола. Ах, мили деда, како је лена, твоја приповетка! Зацело никад нећу пропустити, а да не прочитам тај псалом свако вече, а сутра ћу писати у нашу руску књижу у Лавов, да ми пошаљу нови Псалтир.

Онуфрије. Ходи, унуче мило, да те пољубим за то! Бог те благословио!

Никола. слатки мој деда, растумачи ми све речи тога псалма!

Онуфрије. Растумачи ћу ти, слушај даље:

Акоу той ѡзвѣститъ та ѡ сѣти локчи и ѡ слави матѣина.

Као што ловац вреба рибе или птицу, тако и људи на људе бацају замке, да брат брата ухвати или у дјелу каквом или у речи. Но дакле знај, ако будеш живио по божијој ријечи, — не ћеш имати ни с ким суда и не ће те ухватити у замку, ништа ти не ће учинити „*лутимъ поморомъ*“, друкчије рећи, злом намером, оговарањем, бупом на тебе, — као што то често бива, да се људи договоре против другог, уплету га у ма какво „*дјело*“ паћу лакше свједоке и упропасте га. А ако и паднеш невини у ма какво

¹⁾ Пољаци, који су владали у галичкој Русији, желећи пољачити тамошњи руски народ, — и сада му сметају и прече, да се уче свом руском језику, а у пређашње вријеме било је сасвим забрањено.

дело, под суд, — Господ ће уредити тако, да ћеш изићи из суда оправдан, и још с већом чашћу.

Никола. Правда је света, мили деда! А зар се теби није никада догодило, да ти се суди?

Онуфрије. Тешко је, мој синко, прожвијети на свијету 82. године, а да не паднеш ма једанпут у мрежу ђаволску, и да не будеш под судом. Два пута сам имао посла са судом: један пут сам се морао заклети и сиједочити, када се у нашем посаду, на улици нашао лешина неког човека, и ја сам га први опазио, а други пут, еј тужан, велика се несрећа окомила тада нада — мном!... Но међу тим читајмо даље:

Павла сконна ѿсвинѣ тѣ, ѿ под криак ѿго надѣшиса.

Перјем својим покриће те и под крилима његовим бићеш миран, никаквој невољи нећеш бити приступачан и бићеш без опасности. Овим ријечима цар и пророк као да каже: „Као што је птица под квачком, под телом и крилима материним сигурно, тако ћеш бити сигуран и ти, човече, под окриљем силе и милосрђа Божијег“.

Њошкѣмъ ѿдетѣ тѣ истина ѿгв, не с'конишса ѿ страха ѿицаго ѿ стрѣлы летѣщаѣ ко дни, ѿ вѣи ко тѣмъ прохѣдѣщаѣ, ѿ сѣнца ѿ вѣка полѣдѣннаго.

Истина Његова, правда Његова, која даје свакоме по дјелима његовим, биће за тебе штит, обрана и ограда; ти се не ћеш бојати ни страхота ноћних, ни стрела, које лете и убијају по дану, ни беде, која те не може у мраку снаћи и увербати те, пити алих догађаја и несрећа, какове се догађају сред бијелог дана. Ако будеш живио, као што Бог заповиједа,

ако будеш тврдо вјеровао у то, да ће истина и правда Његова бити твојим, штитом и обраном, — не ћеш звати ни за какове опасности, не ћеш се бојати ни људских неприлики, ни чаролија, ни враџбина, ни самога ђавола.

Надетѣ ѿ страни твоѣа тѣсѣнца, ѿ тѣмъ ѿдѣишѣ тѣ, кѣ тѣмъ же не привлекишса.

Шта више када ти се догоди да будеш у рату, у битци, у ватри: па даће поред тебе тисућа људи с десне стране и десет тисућа с леве, — ти чеш бити здрав и читав, таче се не ће тебе дотаћи, једне длаке на глави не ће ти фалити.

Никола. Тако исто присовиједа и Проконије, који је био у битци под Солферином: код њих од целе регименте није остало више људи од две десетине.

Онуфрије. Ти се ивеу много поплашили за то, што су ишли без страха, удајући се у Бога!

Никола. То је истина. Проконије каже, да ѿ неки за курак пили ракију, а он се је молио Богу; кад су Французи почели пуцати, он се је прекретно и одважно је ишао под танад. Танад су летела око њега са свију страна, и падала су густо као туча или киша, сво поље бојно је покривено лешинама и рањеницима, а он остаде жив здрав-читав.

Онуфрије. Њошкѣмъ ѿица тѣмъ смѣтрѣи, ѿ козѣмъ грѣшникѣмъ ѿици.

Бићеш сретан и жив и својим ћеш очима виђети — какву ће плату и какву казну добити грешници: пијанице, лењивци, распуштеници, који са женама својим часно не живе, који дјечи својој дају рђав, нехришћански пример. Много сам видео грјешника, по сви су они погинули, нестали — и трага им нема. А

живјели су, Бога мој, живјели су тако, као да нема ни Бога, ни суда, ни другога вјечног живота на ономе свијету!

Ти си можда сам слушао, какве су биле некада богате куће и зграде на Стјепановој насеобини? У њиховој штали бивало је по 10 коња такових, каквих не ћеш видјети нигде сада, и по 12 волова, а шта је било крива, шта друге марве и стоке, шта ране сваке врсте, — не можеш ни избројати! Ту су живиле четпр газде — Стјепанови, сва четворица такове газде, да, што год зажелниш, у њих има. А сад је тамо њива, и на мјесту оном, гдје су биле куће, штале, шупе — плуг оре! А све је то учинила, синко, *лажна заклетва*. Све је потрвено, нестала је и пронало; — то од вјетра, то од злих људи, то од болести, и сад од толиког рода Стјепанови остало само двоје, — и у моју кућу такође долазе да просе: Нићифор убоги и Блаж разроки. Ето шта значи, *воздајније грѣшникскѣ ззриши*.“ Да-кде, за сваки грехом мора доћи и казна, раније или доцније, ако не на оном, свијету, оно зацјело по смрти, на другом свијету, премда често дође она и овде још у овом животу.

Никола. Да, слушао сам о њима и знам их обоје — и Нићифора и Блажа. Но ја се не опомињем тих богатих мушких на Стјепановој насеобини.

Онуфрије. Како ћеш се опомињати! Ето има 20 и више година, како се покојни Василије Стјепанов криво заклео. — Читајмо даље:

Ако ти, Господи, ђаволиѣ моѣ, Емпиѣго положиѣ ѣси приѣкзницѣ твоѣ. Не приѣдетъ къ тебѣ зло, и рана не приѣлѣжитѣ тѣмѣи твоѣмѣ: *Ако аггѣломъ своѣмъ запокѣстъ ѿ тебѣ, сохрани ти во искухъ истѣхъ твоѣхъ*. На рѣкахъ возмѣтъ тѣ, да не когдѣ

прѣткниши ѿ каменѣ ногѣ твоѣ. На ѣспѣда ѣи каѣлѣиска настѣпниши: ѣи попириши лѣѣ ѣи змѣлѣ.

Ако будеш слушао, Никола, ако се будеш удао у Бога и чувао закон Његов свети, — никакво те зло не ће задесити; бићеш здрав, не ћеш знати, шта је то болест, јер болести наше, премда не све, но, сигурно можемо рећи, већим дјелом, долазе од неуредности, од халатљивости, од блудности, од греха. Не ћу ти говорити о тој грозној болести, што рови тјело и ломе кости грешника, који су заражени у блуду, — болести тако одвратној, да ми је и споменути мрско! Ако се будеш удао у Бога, то ћеш чудом изићи здрав-читав из најопаснијих неприлика. Не једанпут ми се догодио, да сам био у таким неприликама, да ме је једино милост божија и свети Анђео-хранитељ сачувао од смрти и велике несреће, — баш тако, као што је овде у псалму казано, да Господ заповиједа Анђелима својима, да те чувају на свима путевима твојима, и они ће те узети на руке, да не заплеш ногом за камен. — Један од оваких догађаја приповиједа ћу ти. Давно је то било, кад је у Вољи умро свештеник, оставивши за собом удовицу-кукавицу са ситном дјечицом. Покојни наш попа, отац Андрија-Левички — Бог му дао у рају насеља! — администрирао је у тој парохији. Оне године, на саму Пасху (Ускрс), што код нас од старина нико не памти, ударила је у једанпут ужасна мећава, и то са таким мразом, да је страшно било изићи из куће у авлију или возити сена колима. Одслуживши у својој цркви јутрење покојни поп-Андрија зовне ме и каже: „Ето видиш, Онуфрије, морам да идем у Вољу. Само је рђаво: кобилица ми је суздревна, а пут је завејан, — зло па шта ћу?... Није све ни наговорио покојник, ја сам

већ разумео у чему је ствар и рекох му: „идем одмах Господин, попо, да своје коње запрегнем.“ Њему, покојном нашем поп-Андреји, а и никоме од духовних отаца, писам одказао ни у чем, што су желели; тако ме је зашјетовао да радим покојни мој родитељ, а он је примљо то од деде мога. Одмах одем, запрегнем моје вранце, сједосмо нас двоје у сапице и кренусмо се, Тек што смо изишли из авлије — невоља, пропаст света! Снег са тучом хоће да ископа очи, сметови навејали као горе.

„Као да смо с пута забасали, рече попа, — не ћемо ли за тренутак чекати освјетак?

Не, рекох, да се ухватимо поља, тамо ће лакше бити. Дођосмо у поље, једва се коњи вуку по сметовима, — мрак, мећава! Гледамо, да се избегимо, не можеш ни репа коњског видјети! Мећава засипа очи, — чудо! Почесмо већ мранути. — Никако дружије, господин попо, рекох, ми смо забасали и пут изгубили, — гдје је овде Воља, какав је то ето крет, а тамо крета нема?!

Сиђе попа са сапица, ошипа — крет је! — „Истина је, рече; забасали смо, и гдје смо ми — сам милостиви Бог зна.“

Завејао нас снег сасвим, коњи мокри као окупани, само ресе на гривама звече, — не можеш ни напријед ни назад! И овдје покојник рече:

„Да се вратимо кући“!

— А куда кући, одговорим, кад нам је и траг већ завејао снег?

— Но, терај дакле, рече, куда хоћеш, само на једном мјесту не стој, јер тако ћемо смрнути и ми и коњи.

Ошнем по коњима, опет се возимо. Возим се, возим, мили Боже, а ништа пред собом не видим, осјећам само, да се возим. Уједанпут као да ме сила какова

ухвати за руке... „Заустави коње“ за-
куца ми јаче срце. — Шоа, Шоа-а-а!
Затегнем узде, коњи стадоше.

Што си стао, Онуфрије, — зашта ме покојни попа.

— И сам не знам, господин попо.

— Терај не стој: мене је већ јако мраз пробно.

И мени се руке укочиле, веће се на очима смрзале, а ипак сам зауставио.

— Но, па кад си већ зауставио, то сиђи разгледај пред коњима, нема ли каквога трага, не ћеш ли што примјетити?

Тако сам и учинио; по само што сам један корак напред коракнуо, а ја викнем: помагајте! Ухватио сам се руком за некакав грмић и високо сам на пивици грдне провалије, над безданом. Чујем како се ваљају под-а-мном таласи и шуме, дотичучи се саната, које су пливале. Покојник скочи са совица, ухвати ме за руку и с великом муком извуче ме на бивр. У том тренутку по мало је већ свјетало, — опаснио место и упропастило се: један само још корак и — смрт! Би сигурна била и нама и коњима! Падосмо обоје на кољена, помолисмо се и благодарисмо Господу Богу, што нас је обоје спасао таким чудом од погубељи. Овде смо позвали мјесто и отишли смо ипак у Вољу. Путем сам запитао покојника: господин попо, оче духовниче, рекох, шта је то тако било, да ми је неко извуче „стој!“ и као да ме је ухватио за руку?

— Зар не знаш? рече, то је Анђео-хранитељ.

— А чији, рекох, — ваш или мој?

— То не можемо знати, да ли је твој, или можда твога или мога невиниш цета. Ми смо људи грешни.

Послије овог, Никола, добро сам схватио речи цетла: „Дѣла аггѣла ѡ свѣтѣ записѣхъ ѡ тѣхъ сохраниѣ та ѡ всѣхъ“

астихъ твоихъ.“ — И даље је речено на лава и на аспиду ста ћеш ногом без вриједа и надјача ћеш лава и змаја. И све је тако, све је истина!

Никола. Занета, мили дједа, од тебе ћу више дознати, више ћу се научити, него у макаквој школи

Онуфрије. Да завршиш; вријеме је да идеш кући, — наши се већ скупљају да иду у цркву на вечерње и на пре-дику..

Никола. Ја би тебе, мили деда, слушао дан и поћ!

Онуфрије. Кад хоћеш и слуша ћеш. Дођи к мени сваке недјеље, па и свако вече, што му драго, — ја ћу ти много много приповиједати о свачем, јер сам много видно и много слушао за живота свота. Дед, како је тамо даље казано? Ако на ма ђвона ђ извакао ђ: покрио ђ и акв позна има моє. (Кад ме љуби, набавићу га, заклони ћу га кад је познао име моје). Разумијеш ли то?

Никола. Разумијем.

Онуфрије. Беззектѣ ко мнѣ, ђ ѣслиш его: сѣ шмѣ ѣма ѣт скорки, измѣ его, ђ преслакао его

У нужди, у невољи, у злу — Бог ће бити с тобом и лакше, ће ти бити и не ћеш пасти у очајање, као што пада грешник, кад дође невоља. Бог ће те набавити од сваке опасности и од сваког несретног догађаја, и још ће те прославити. О овом ћу ти приповиједати оно, што сам сам патио; ето и мој живот није био без опасности и без непријатеља.

Никола. И ишчезнули твоји?

Онуфрије. Као што ишчезава дим! Све сам их већ саранио.

Ево како је то било. Код нас ондје на посаду, при самом уласку, на оном мјесту, гдје је камени дом првеног Чивутина Хаскеда, био је стари, дрвени дом

и живио је у њему врло окретни Чива Мендел, који се свакога посла лаћао. Наши људи уобичајаше ићи к њему на стакленце двије ракије; био сам и ја премда и не често, двапут, трипут у години, у друштву са пријатељима. Чивутин је продавао цедуље лутријске од владе. Тако једанпут пописмо по стакленце ракије, ја и пријатељи моји и, обузе ме жеља да и ја опробам срећу. Извадим новце и рекох Менделу: дај ми цедуље! Отвори, он фиоку и извади три нумере! запиши! Мендел је записао нумере, а ја и не видех какве су; узех припаницу, завих је у артију и турим у џеп. Идуће суботе било је у Лавову вучење, и моје нумере изиђоше. А био је код нас на посаду љута пијаница — Бартушкевић су га звали, — отпуштени полицајски чиновник, отпуштен из службе због пијанства, тумарајући по чивуцким домовима, пишући сељацима тужбе и правећи им молбе — животарио је. У то вријеме кад су нумере дошле из Лавова, он је баш био код Мендела. Чивутин узео књижицу с нумерама, поче је биљежити у свој извучене нумере. Бартушкевић такође насло-нио се на астал и гледао је у књигу — да није ко из посада добио, рачунајући да ће добити на заштитак од сретнога.

У један пут Бартушкевић викне радосно, променути гласом: „три извучене! све три нумере нашиле!“

Чивутин пак сав побледио и уздрхтао се.

— Дивно извлачење — 400 дуката! Чивутин ухватио Бартушкевића за рамена: ћути, стаи!

— А које сецовао, чије су нумере — апиш ли Менделу? Онуфрија Груш-кевића — ја знам ја сам био онда, кад је он сецовао. Прва је ставка ДЕРЕБЕЦКОГА, друга је МИКІТОВИЋА — обонца су дали

по пола рубље... А за тим дошао Онуфрије Грушкевић и дао је читаву рубљу. Зар није тако?

— Тако је, истина је, рече чивутин, по ћути, не брљај!...

— Зашто, ради чега да ћутим? Ја одмах идем да му јавим; Он је човек добар, неће жалити за такав глас 10 рубаља, — шта ја говорим 10? више ће дати и алдумаш ће бити.

— Ја ћу, — рече чифутин дати дати сто, — треба само Бартушкевићу, имати памети...

— Шта какве памети?

Чивутин се обазрео: „Ето, рече, овде нема никога, — ни жене, ни дјеце никога!“

— Но, па шта је онда?

— Па ето шта... Осим нас двојице нико не зна шта је сецовао Онуфрије Грушевић и да је у њега признаница.

— Па?

— Па... па то вије велика онтроумност признаницу ту од њега извући, а на њено мјесто другу подметнути.

— Па, није баш ни мала, одговори Бартушкевић, — Онуфрије ето никад више од једног стакленцета не пије.

— Па, то му се може дати јача ракија, жешћа... и чивутин је гледао нетрепшмице Бартушкевића. Разумијеш ли?

— А! па дабоме, рече Бартушкевић... разумјем? То значи, ракија јача, жешћа, с бијелим прашком, — није ли тако?

— Па... рече чива, може се и тако!...

— А полиција, истражни судија, па доктор, посједице, комисија, откриће... хе, хе—е...е...

— Еј! викнуо је чивутин. Ти говориш, Бартушкевићу, тако, као да нијеси био полицајски чиновник и не знаш да извршујеш такова дјела! Ти ето знаш, шта кажу доктори, ако се с њим

у почетку добро поразговорим... кажу: „капља напрасна болест.“ Судија наш Подгурски такође нам неће бранити и пријечити, када добије свој дио, што му припада и све ће бити у реду...

— Па добро... Па, Менделе, тако ће и бити, нех је на твоју... А колико мени?

— Сто рубаља.

— Мало је.

Но, колико, дакле?

— Сто дуката.

Чивутин је хтио нешто одговорити, но предомислио се; они се руковаше, и тада исприне по стакленце ракије као алдумаш за моју погибао. А ја нисам ни мислио о лутрији, заборавио сам. Само пред зору тога дана синвам широку и дубоку јаму; хоћу да је прескочим, скочим и из другој страни јама паднем на један крет, — а крет тај умељан у блато. Тада се пробудим, опипам ово себе: слава Ти, Господи, — ја сам на својој постељи, то је само сан.

Нисам се могао ни обући, ни Богу помоћи, дође ми — ко? Чивутин Мендел!

— Господар Грушковић, сво дођох к вама с великом молбом. Дала ми се добра прилика — еј, како добра! Јевтино се продаје кућа; морам да дам одмах капару, а новаца баш сад немам. Новци су ми сви у трговини, и још, фала Богу рећи, код људи на интересу. Молим вас, узјмите ми 200 рубаља на признаницу; добар ћу интерес дати — 6 на стотину! (У пређашња времена није био такав интерес као сада; 6 процента на сто рачунало се тада као заншарски интерес).

Новци ми лежали забадава, помислим, зашто да му не дам? Нека их чува чивутин! Отворим одмах сандук, извадим завежљај сребрних новца, набројим равно 200 рубаља, завежем у мараму и положим на астал.

— Но, нек вам Бог да здравља, рече Мендел, што ме помогнете у нужди. Ајдете сад к мени, ја ћу вам написати признаницу (вексли тада још није било).

— Напиши овдје, ја ћу послати, да се купи штемпл — одговорим.

— Како ћу ја овдје писати! А гдје ће бити алдумаш?

— Кад је за тим стало, то ће се наћи и код мене.

— Но не тако као код мене! Ја ето знам, да ви радо пијете стакленце ракије, а ја је имам старе, добре, што је само господа узимају од мене.

— Како ћемо, рекох, тако рано пити?

А зашто не? Имам лијепе рибе, знате, напкн овако, по јеврејски зготовљена. За таком рибом да ће се пити.

(Наставиће се).

НАВИКА НА МИЛОСТИЊУ И НЕГОВАЊЕ ЧУВСТВА МИЛОСРЂА.

Написао: Петар Иванчевић, јерономах.

„Благо онима, који су срца милостива,
јер ће бити помиловани.“

— Мат. 5., 7. —

Човјек је најодржанији, најпознатији, најљепши и најразумнији створ Божији.

По образу и подобију Своме створно је драги Бог човјека. И све бутумиле, што на овом бијелом свијету имамо, дао нам је драги Бог.

Но, осим свакосг створења, Бог је човјека одликовао: бесмртном душом, чистим и здравим разумом и слободном вољом.

Наука нам каже, а и управо се може рећи: „Е је душа Божија искра, или жижка, која се враћа Господу Богу, чим наше тијело угине.“

Разум је дар Божији, а моћ, способност душе наше. Разум нам каже, шта све да радимо; разумом разликујемо добро од зла. Брате! благо си сваком оном човјеку и Србину Ришћанину, који свој разум слуша¹ и покораву му се. Док гођ нисам слуша свој разум, и ради оно, што му разум налаже, е борам, мили мој Ришћанине и Србине, тај за сигурно не ће ало проћи.

Човјек сад ради један посао, додало почне радити други посао, а мало касније трећи и т. д. та способност или моћ душе наше, зове се воља, и том способношћу ми можемо радити т. ј. започети радити сад ово сад оно.

Е тако је то Србине мој, драги Бог све мудро и лијепо удесио!...

И ко ми брате да од свега срца не запоји?... „Јако возвеличаваша дјела Твоја Господи, свија премудростију сотворио јеси!“

Слава тебје показаше му нам свијет!²....

Запитајмо се, да ли баш сваки од нас слуша свој разум?.....

Кратак је брате Србине, и мили мој Ришћанине одговор: „Не слуша, не слуша!“

Нама наш разум каже, а и закон Божији налаже, као и наша света мати црква, да љубимо наше ближње, као и сами себе.

Но, ми то многи и многи не чинимо?!?...

Пеге брате мој, душа нам је слагати на нашег ближњег, опаљкавати га и оклеветати, што је баш смртни гријех!

Е, јест да! Ми многи не хајемо на то?!...

Ма да знамо — рећимо многи, како је оно наш Спаситељ Исус Христос казао, кад га је један наученик запитао: „Учителу, која је заповијед највећа у закону?“ На што му је Исус одговорио: „Љуби Господа Бога твога свјем срцем твојим, свом душом твојом, а и својом мишљу твојом“. Ова је прва и највећа заповијед Божија, а друга је као и прва; „Љуби ближњег твога као и самога себе!“¹

Дакле знамо, да треба и ваља нам наше ближње љубити; ма ми то опет не чинимо, и кад већ обикнемо не љубити наше ближње, чини нам се, е то зблија и не мора бити!...

Други пак научно се је своје ближње љубити, и увијек их љуби, чини им ваља љубав,

и сваки даном што већма љуби и поштује своје ближње!.....

Ма брата мој, и јуначки сине, шта ће то рећи? да Павла љуби своје ближње а Петар баш неће никако, те никако? —

— То ништа није друго, већ гола *навика*, па *навика*!.....

Бранко, уз сваку етопу вели: душе ми, Бога ми, сунца ми; а Душан не би то рекао, пошто је жив!

И то је брате навика.

Како се оно каже: не кува питу, ко масла има, већ ко се научи⁴.

Дакле, ко се је навикао.

У српском народу има пословица: „Што дикта навикла“, или „навика је једна мука, а одвика сто мука“.

— Наука о души, или страним изразом „Психологија“, у неколико разликује *навiku* од склоности, јер склоност је рецимо оно, на што човек вољу има. На пријер Мирко има вољу да чува благо, он дакле наклонен је за пастира; Жарку опет душа је правити — што — каква алат и у опће мајсторисати, он дакле има склоност за каква мајстора.

Но, навика постане само дугим и непрекидним вјежбањем. Навика прелази мало по мало и на потомство, башко и склоност.

— Србине, навикнимо се на све оно, што је добро, Богу угодно, лијепо, племенито, пристојно и што Бог, Божији и земаљски закон љуби. И то тако радимо, да та навика пријеђе у склоност, те да прелази с кољена на кољено!.....

Свети Григорије рекао је: „Обичај и навика имају велику силу, са којом привлаче душу човјечју себи“.

— *Навикнимо се дакле Србадију на милостину, јер милостина је мост, преко кога се у царство небесно долази*!.....

Од човјека се ништа отети не може, само кад он хоће.

Дакле стоји до његове воље; ну, кад је тако, а оно навикнимо се на милостину, јер од свјех хришћанских врлина, Богу је најмилија *милостина*.

Спаситељ свијета Исус Христос рекао је:

„Праведник сваки дан поклана, даје у зајам, па је за то и на потомству његову благослов.“

— Е, је тако — јасно нам показује живот Божији угодника. Многи су од њих баш кроз милостину постали чувени, и света мати црква признавала их је, као Божије угоднике, а људске добротворе.

П.

И мислим, Србине мој да не ће згорет бити, ако овдје споменем ког Божијег угодника, и о истима коју прозборим?.....

Но, ја ћу ти Србадију навести само њих тројицу — светитеља и Божији угодника, који су се особито одликовали у дијелењу милостине и помагану биједним и невољним.

Па почујде драгане мој!

Свети отац Никола, св. Јован милостини. Филарет милостини (1 децембра сваке године), Но, могло би ти брате Србине још много споменути их, ја наводим само њих тројицу, као најмилостивије.

*

Баш некако у оно вријеме, кад је беснио мучитељ Хришћанства — римски цесар Валеријан (253—260), родно се у малој Азији светитељ Христов Никола, архиепископ Мир-ликијски. Оцу му бијаше име Теофан, а матери Нона. Дуго нијесу имали порођа од срца, те би врло често слали топле молитве Господу Богу, е би их благословио, и подарио им пород од срца. Преблагити Творац свијета — драги Бог даде им сина јединца, коме нађењу име Никола; име Никола значи победа над простотом, глупошћу, злобом и над нејерством.

Родитељи св. Николе још из малена васпитали су своје јединце тако, да је као дијете својим вршњацима био идеал (узор). Он бијаше мирољубив, задовољан, милостива срца и у опће света би се Никола чувао, што је само знао да је драгом Богу неповољно. У науци особито је напредовао, те кад је свети отац Николаја нарастао и науку изучио, то се он рукоположи за свештеника; рукоположио га је његов стриц архиепископ града Мира у Ликији, и тада је пререкао ове ријечи: „О Николом засијаће светој цркви ново светило; благо етаду, коме га Бог за пастира одреди!“

Свети Никола послје смрти свог стрица постао је архиепископ, а у то исто вријеме умрли су му родитељи, које је св. Никола лијепо сахрањо, а велико имање њихово раздијелио убогим.

Године 325. за вријеме цара Константина великог, појавио се је неки вајни наученак по имену Арија, који стана учити (био је учитељ у Александријској великој школи) да Исус Христос није прави Бог, него да је од Бога саздано највише и најсавршеније биће или створење Божије.

И борбе вајни или управо рећи несретни наученак стана мало — по мало придобивати присташа; по то су већином били нестални људи, које човек — што не има ријеч: није могао ухватити ни за реп, ни за главу.

За утврдити православну вјеру и установе свете матере цркве састао се при васељенски сабор у Никеји. Тај први васељенски сабор побије и уништи лажну науку Аријева, и ту је између њих 318 свети отаца био и свети отац Николаја.

Свети Никола преминуо је као архијерејског Мир-ликијски у врло дубокој старости. Педесет и осам година био је све свештеником, т. ј. он је толико свештенодјејствовао.

Пред саму смрт своју, видио је анђеле Божије, који су с неба сишли да спроведу његову племениту и добродјелну душу у блажене обиталице рајеке; пошлеђа молитва св. Никола биљ је псалом тридесети: „На тја Господи уповах да непостижујеа во вјек“.

Дакле блажено успјеније св. Николе догодило се је 7. децембра у петак 345. год. поселије Христа.

Многа су и многа дјела милости тјелесна и духовна св. оца Николе; но, ја ћу овдје споменути само оно, што нам српски врли књижевник госп. П. Ђ. Вукићевић у својој књизи „*Огледало грчкијанске добродјелности*“ наводи а по њему написанх и ово неколико редака о светом Николи.

Један пут бијаше у Ликији малој Азији велика глад тако, да сиромаш људи нијесу имали шта јести, и дјечина су с родитељима својим долазила к светитељу, да им у нужди помогне. У то исто доба био је у Италији трговац, и имао је пуну лађу жита. Св. Никола јави се обнови у сну томе трговцу, дадне му три златника (дуката) капаре, и уговори с њим, да жито у град Мир донесе и тамо за паре прода. Трговац чим се пробуди, одмах се крене с лађом на море и доплони под град Мир, гдје

ово чудо приповиједи и сво жито брао распрода. Грађани, од глади забављени, благодариваху заједно са својом дјечицом прво драгом Богу, а онда свом добром архијереју, који их је од очевине пропасти спасао.

Неки поштен и богат човек у својој дубокој старости пострада и осиромаша тако, да није имао шта јести, а ништа ни обући. Имао је три шћери, по и оне немогаше посла наћи, те тако мораше заједно с оцем патити се и штово ријеч: кужити кугу да их удави. У љутој и жестокој невољи, већ мишљаху: с их је преблги Бог заборавио!

Светитељ Христов Никола био је тада свештеник, он чује за ту биједу и пострадашу породицу, и научи им помоћи. Но, да то нико не зна, па биле ни они сами, којима је помоћи хтви. Знао је св. Никола добро ријечи Господа нашег Исуса Христа: „Кад дајеш милостињу, да незна љевница што даје десница“.

Св. Никола лијепо причека ноћи, па онда узме кесу с новцима, те полагао оде кући оног биједног човека, па кроз пенџер убади паре, и брже — боље поврати се својој кући, да га нико не опази.

Са. Никола још два пута је тако томе старцу бацао новац кроз пенџер. Но трећи пут спазео је старац свог добротвора, св. оца Николају, те тада пане на кољена пред св. Николом и назове га својим избавитељем, као што у истину и јест, јер да не би св. Николе, цијела би му чељад скапала од глади и голоћине.

— Свети Јован Милостиви рођен је на острву Кипру у граду Анатунту године 558. Родитељи су му били веома побожни и ваљани па у тим врлинама однеговали су и свог сина Јована.

Јован кад је као арео и савршен човек окренио се, живио је увијек по Божијим заповијестима, а особиту радост и весеље овај Божији угодник налазио је у чињењу добрих и богоугодних дјела. Он је сваког невољника утјешно, је ли се само њему се за помоћ обратио.

Кад су му друг и дјеца отишли Богу на истину, он се са свјем посвети господу Богу и ступи у монашески чин, те постане свештеником, а касње постао је — у 60 тој години свог живота највеће лице свештеничко патријарх Александријски.

Као патријарх он је непрестано чинио дјела милости тјелесне, код њега је бивало сиромаха на обједу по 7.500 душа. Он би више пута рекао: „Све што ја имам, није моје, него је Божије, све то дао је мени благи Бог у зајам, и за то сам дужан Богу врати́ти чинећи милостиње мојој браћи, а дјети Божијој, која од оца небеснога нијесу толико добра наслиједила, колико сам ја примио!“ ...

Св. Јован био је као убоден, ако није имао прилике да сваки дан бар једном сиромашу рукопомоћ пружи!...

— Један пут цео Божиј дан ни један сиромаш не јави му се ради милостиње. Св. Јован врло ожалости, се, па уздахне — рекавши: „Данас није Јован никакву награду добио и брже није кадар за своје гријехе никакву жртву Господу Богу прии́јети!“ ...

Због великих и богоугодних дјела св. Јована — назвала га је наша св. мати прква милостивим, а спомен у чини сваке године 12. децембра; а преминуо је 620. године у мјесту свог рођења!.

— Прије хиљаду и неколико година живио је у Амиџи селу „Пофлагонском“, Филарет Милостиви, родом бијаше Галаћанин, син врло племенитих и побожних родитеља, Ђорђија и Ане.

Филарет се је, кад је велики био врло богато оженно, и све му је у први мах за руком ишло; брже Србине као кад коме Бог даде!...

Милостиви Филарет кад није себе у великом добру и изобиљу, а погледао око себе спротињу. Ражаљ му се, уздахне и рече: „Боже! Боже! мој!“ куд гођ погледам — по кући и по пољу, све ми је пуно и препуно, а све ми је напунио преблаг и творац својим благословом!...

— Ана, за што ми је мој преблаг и створитељ оvolико имање поклонно?...

— Е, брже сигурно не, еда у њ гледам, и угађам мојим тјелесним жељама?...

— Зар не би било боље и по моју душу корисније, да ја све ово моје имање¹⁾ радам сиротињи — од сваке руке, којих се неће на страшном суду стидити Господ, него ће их називати браћом својом, а нама богаташина рећу ће: „Што сте гођ учинили коме од ове мале браће моје, мени сте учинили?“ ...

А, шта ће ми помоћи оvolико моје имање на страшном суду, ако сам немилостив и тврд? ...

¹⁾ Види: Н. Ђ. Вукашевић — „Огледало хришћанске доводјетости“ стр. 39—46.—

— На страшном суду нема милости, за оне, који су на овом свијету немилостиви били?!...

Овако је Милостиви Филарет у себи бесједно и пред својом чељад; па напуни му на ум ријечи пророка Давида: „Био сам млад и остарио сам, а нијесам видео праведника остављена, ни сјемена његова, да проси хљеба!“ ...

Постане Филарет врло милостив, и његова милостиња тецијаше, башко каква благодатна ријека.

*

Пословица вели: „Иде пријеме, носи бреме“, „човјек снује, а Бог поткива“. Нијемац вели: „Der Mensch denkt, Gott lenkt!“

... — И брате Србине мој;

„Нипт на земљи постојанос!“

„Данас силян, сјутра сумањ,

„Данас весео, сјутра тужан,

„Данас богат, сјутра дужан,

„Данас славан, сјутра нипт!“²⁾

— Па и милостиви Филарет поклекне у имању. Но, за то онет није изгубио наде у Господа Бога; у највећој својој неагоди тјешно је своју чељад са ријечима: „Е, наш преблаг и Творац — драги Бог, свог неоставља!“

... Он се је тврдо уздао у небесног Оца...

— Ах, Србине брате и ерпек сине! Благо си свакој оној души, која се у Господа Бога узда, и у његову правду!...

И Господ Бог не заборави милостивог Филарета, ма да је био Филарет у велико сиромаштво спао. Промишљу Божијом он постане пријатељ грчког цара Константина, који уз његову упуку себи за домаћину, и од тада Филарет живљаше у Цариграду, јер цар му је поклонно дворе и силио благо. Но, Филарет још увијек и у царским дворима био је милостив.

Једном он свој цариградској сиротињи дао ручак, а при ручку сам је послуживао сиротињу

Овај Божиј угодник укро је у једном цариградском манастиру; а при смрти својој, отпојао је из Псалтира. „Милост и суд отпојају Теби Господи!“

Сва га је сиротиња у Цариграду и околини ужасно жалила, а било је толико при погребу, да му се прићи није могло³⁾.

²⁾ Види: Ј. С. Поповић — „Дворје“ издање „Српског Књиж. Задруге Београд 1893. год. стр. 16.

³⁾ Види „Из живота светих угодника Божијих, свеске II. у Новом Саду 1885. год. стр. 138—164.

III.

— Дакле видни, Србине брата, и мој мио брате Хришћанине, еда нико није зло прошао, које милостива срца био, и које милостињу дијелио. Могоа би ти, мили ерпеси роде, безбројно примјера навести, како је сваки милостив човјек добро прошао!...

— Та мили мој Србине — Хришћанине, ја ти одмах по челу ових мојих редака рекох ријечи еванђелиста Матеја: „Благо онима, који су срца милостива, јер ће бити помиловани“; а а опет нас свето пиемо учи: „Е, ће прије љускија кроз иглене ушнице проћи, него што ће тврдица у царство небесно“...

... — За то побожни Хришћани и јуначки Србине брата, *навикнимо се на милостињу и негујемо чувство милосрђа у наше миле узданице — бива ерпесе младежи!*...

Какву важност, силу и моћ милостиња има, види се и отуда, што је наш премилостиви преблаг и најправеднији Створитељ — драги Бог свог анђела послао етогинуру Корнелију, да му јави: „Еда његове молитве и милостиње стоје пред Господот Богом“¹⁾.

Моћ и важност милостиње надмашује драги мој, Срб-Хришћанине, важност сваке жртве²⁾.

У св. Писму стоји: „Идите и научите се, шта значи милости хоћу, а не жртве“.

Драги Бог хоће и заповиједа нам, да све хришћанске врлине гајимо, негујемо и испуњавамо, а милостиња му је најмилија. И у опће Хришћанине и Србине драги, „добročинство и давање незаборављајте, јер се таковијем жртвама најбоље угађа Господу Богу“³⁾.

— Но, не заборавио, е није доста само за спасење душе наше, рећи: „Ма чујем ме моме и Божји вине, ја сам подјелио милостињу сиромашу!“... А амо не чиниш и не испуњаш, друге врлине!...

Најглавније хришћанске врлине јесу: *Вјера, Љубав и Наде*, а на ових врлина рађају се друге врлине — као: мудрост, милосрђе или милост, узјерност, трипљивост, смијерност, чи-

стота душевна, благод и ревност у сваком до бром и богоугодном дјелу⁴⁾.

Као што рекох, требамо и друге хришћанске врлине неговати и испуњавати, *али тек малцишину понавјати требамо да дјелимо*. А који од вас браћо Срби и Српкиње милост чини, нека чини с добром вољом и од свега срца⁵⁾.

— У осталом Србине мој лако ми је за онога, који има милостиво срце, те у кога су однегована чувствва милосрђа, тај ће драговићу мој засигурно испуњавати и друге хришћанске врлине, и благо си га онда његовој души, а брже Србине мој душа нам је најпреча, јер сваки дио нашег тијела угинуће, а душа никада, те никада!...

У св. Писму стоји: „Ко сиромашу поглава, тај Господу Богу повајима, и Господ ће му за сиромаша вратити“⁶⁾ —

... Драги нам Бог каже:

„Кад предате сиромаш дође, онда знај, да ја пред тобом стојим; кад сиромаш ниште милостињу, онда знај да ја од тебе тражим милостињу; и ако сиромашу пружиш комадић хлеба, или халинку, или новац — знај да си то мени дао, и што гођ сиромашу учиниш знај, еда си то мени учинио. Замета вам кажем, кад учините једном од ове моје најмање браће, мени сте учинили“⁷⁾.

... — *Навикнимо се дакле благосесити Срби-Хришћани на милостињу!*...

Ипацио на уму благочестиви Хришћани и мили ерпеси роде, други долазак Христов на земљу; том приликом т. ј. кад буде страшни суд, паниће се сви дјела, добра и рђава. Праведни судија наш Спаситељ Исусе Христос избројиће сва дјела милости и дјела немилосрђа, па по томе онако пресудити, како који буде заслужио.

Свето нас Писмо учи о другом доласку Христову овако:

„Исусе Христос ће сјести на престо славе своје и скупиће се пред њега сви људи, а он ће их подјелити — бакио што чобан разлучи овце од коза. Праведнике ће Господ Исусе Христос поставити с десне стране, а грешнике с лијеве стране од себе.

¹⁾ Види: „Дјела апостолска“ 10, 4.

²⁾ Види: „Тужак св. Јеванђела“ Архимандрита Фирмилија, узоритог духовног писца; издање прво Београд 1885. године.

³⁾ Мат. гл. 9. стих 14.

⁴⁾ Јев. гл. XIII. стр. 7—16. ач. 334.

⁵⁾ Види: „Правосл. катихизис“ од свештеника Платона Нови Сад 1887. год. стр. 87.

⁶⁾ Рим. гл. XII., ст. 9—15, зачало 110.

⁷⁾ Пр. Солом. 19, 17.

⁸⁾ Мат. гл. 26, ст. 40.

... И онда ће Христос рећи праведницима:
„Ходите благословени! Ода мога наслиједите царство, које је нама приправљено од створења свијета!“

Ја сам гладан био, и далисте ми јести;
жедан сам био, и напојисте ме; го сам био,
одјелисте ме; болестан сам био, и походите ме
и подворили; у тавници сам био, и дошлисте
к мени!...

На све ово праведни одговориће:

„Господе! кад смо те видели гладна, и
нахранили, или жедна на напојили, кад смо ли
те видели страна, па те примили, или гола, па
заодјели? А кад смо те видјели болна, или у
тавници, па те походили?“

На све ово Господ ће одговорити:

„Занста вам кажем: што сте гођ учинили
овој мојој малој браћи, па макар и једном од
овѣ моје мале браће, то сте и мени учинили!“

— Грјешницима овако рећи ће;

... „Идите од мене проклету у огањ вјечни,
што је приутовљен љаволу и његовијем слијед-
беницима!“

— ... Ја сам гладан био и нијесте ме на-
хранили; жедан сам био, и нијесте ме напојили;
стран сам био, у дом ме ваш нијесте примили;
го сам био, и нијесте ме заодјели; болан сам
био, а и у тавници сам био, и нијесте ме по-
ходили!

— Грешници ће пренемажући се одговорити:

„Господе! кад смо те видјели гладна или
жедна, па те нијесмо нахранили и напојили;
или кад те виђесмо гола, болесна или у тавници,
те те не послужисмо?“

— Христос ће им одговорити:

„Занста вам кажем, што нијесте учинили
од ове моје мале браће, то нијесте ни мени
учинили!“

— Драгосни Србине и љубезни мој Хри-
шћанине, и у нашем драгом и витешком епископ
народу има више народни пјесама; које пртају
— како грјешници муче се у огањ вјечном —
паклу!

— На своти између осталих једно цвијетка
— пјесме из твоје башче, мили епископ роде:

„Свети Петар паклу врата сиђе,
Па у паклу грјешнике гледаше,
Ђе се муче мука пакленпјех;
Када душе Петра угледаше,

Са дну пакла Петру заплакаше:

„Свети Петре, пружи нам руку,
„Наведи нас паклу на вратима,
„Прекрети нас од раја кључима,
„Не би ли нам мало лакше било!“
Грјешницима свети Петар каже:
„Ви нијесте кључева достојни:
„Ви гладног нијесте нахранили
„А жеднога нијесте напојили.
„Гола, боса нијесте обукли,
„Од грјеха се нијесте кајали,
Те у паклу муку заслужили!“

*

Помислимо дакле на јаук и вапај грјеш-
ника на оном свијету а радост и весеље правед-
ника; па, Србине мој, навикнимо се на милостињу
и негујмо човјство милосрђа, јер као што спо-
менусе сеи на једном мјесту, милостиња је мост
преко кога се иде у царство небеско...

— Наш Спаситељ Исусе Христос вели:

„Будите милосрдни, јаконе и Отец ваш
милосрд јест!“

... Милосрђе побуђује човјека на све
хришћанске врлине, и у опће на све оно, што
је: племенито, добро, лијено и поштено; милосрђе
одвраћава од највећег зла на свијету, а то
највеће зло на свијету јест грјех.

— Е, па драгана мој и побожни Срб-Хри-
шћанине, будимо милосрдни, навикнимо се на
дјелене милостиње!

— Знај брате Србине и епископине, еда
је драги Бог јемац — ђефил за сваког сиромаха,
коме ми милостињу подјелимо, па та милостиња
била тјелесна, или духовна!...

— Да, а шта ће то рећи: милост духовна
и тјелесна? Или боље да речем, шта су то дјела
милости тјелесне? а шта дјела милости духовне?..

— Настава у православној вјери, која се
даје епископ-православној младежи, као упутство
к богоугодном животу и вјечном спасењу; и
та се настава зове „Катихизис“ — Усемео по-
учавање. Па како нам та настава — „Катихи-
зис“ разлаже, ижаде добрих и богоугодних дјела
од двије руке, наиме: дјела милости тјелесне,
и дјела милости душевне.

— Дјела милости тјелесне јесу: гладног
нахранили, жедна напојили, гола и боса заодјели,
путника и странца у свој дом узвести, болеснике
нагледали, сузије у тавници посјетит — обичи

их; дјела милости душевне ове су: ко гријеши, поправљати га ко шта не зна, научити га, ко сумња и очајава насјетовати га и добар му са-вјет дати, за спасење сваког нашег ближњег Богу се молити, које у жалости тјешити га свако зло и уавреду трпљиво сносити, а не враћати зло за зло¹⁾...

¹⁾ Види: Н. Ђ. Вукочевић — „Кратки катихизис“ Павчево 1879. год.

— *Навикнимо се благочестиви Хришћани и мила Србадија, на милостиву душевну и тјелесну; милосрђе је браћо плод дарова Духа светог!...*

— Чинимо сви у нашем кругу — по могућности милостињу, помажимо сваког, ко од нас помоћи тражи, па била душевна или тјелесна помоћ!

— Све Србадије драга, што ко ниште, у име Божје, свако је подјелити, и за душу своја је полезно т. ј. добро!...

(Наставиће се).

ПОСТАНАК И ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕ (КАПЕЛЕ) У ХРГАМА — ВАСОВИНАМА.

Ова црквица је подигнута 1879. године на гробљу у Васовинама (опш. Хрге) коју је при засновао пок. Недо Божић—Ристанић из петог села, у име тога, што му је јединац умро, те је био намерни на његовом гробу направити као капелицу; од чега га је одвратио његов братић Никола, пошто су и у њога два одрасла сина у исто вријеме умрла (од осипца, које су онда страшно мориле); те су оба, т. ј. Никола и Недо започели, те им је пошље и њихова родбина помагала — те направили поред гробља на Николиној циви, од дрвета у облику цркве — капелу — у дужини од 10½ мет., широка код црвеница 6 мет. (јер је на крст направљена) а иначе 4 мет.; висина је 3½ метра.

Иста је служила досада као капела на гробљу, те се у њој, кад ко умре оцјело држало, и кад се чине молитве на гробљу, ту чиниле се.

Али како у Храшкој парохији досада не бијаше цркве, него је народ већином ишао цркви у Вошухој; неки опет, којим је ближе у Озарп а неки у Пурачић, то по жељи народа иста капела се мало се поправила и што је потребније за цркву набави се. Због чега свештеник ове парохије (Ристо Стакић) приликом освештања Озренске цркве (иконостаса) умолно је Његово Високопреосв. госп. Митрополита, те је исти изволно подјелити освешћени антикине, а такође благослов и допуштење, да се на св. Арханђела 24. може освешћени антикине положити и преа божеств. литургија служити; што је тај дан и учињено.

Како је тај дан врло студено и рђаво пријеме било, народа није много дошло, и то већином касно.

Јутрењу је око 8 сати, вршио преч. г. надзиратељ Јелић, те је ускора по јутрењи започето и освешћење по „Дополнителном Требнику“, које је вршио г. надзиратељ са овлашћеним свештеником Стакићем; потом је следовала и божеств. литургија, коју су такође оба поменути свештеника служила.

По завршетку св. литургије г. надзиратељ је лијепом бесједом поучио народ о његовим дужностима према св. матери цркви и њеним уставима, нарочито поучивши народ, да одседа, пошто имају прилике, што чешће долазе слушати св. службу и црквене проповиједи.

По палеску из цркве, био је код цркве приређен заједнички ручак коме су присутни били свештеници, овдашњи учитељ Г. Димовић, жандарски вахмјетор г. Гутеша са госпођом (који је доста настојавао, да се ова црквица освети, а такође овом приликом је и лијеп прилог цркви учинио) Никола Ристанић, основатељ цркве, који сада стапује у Пурачићу, те још неколико нијешњих сељана. Али како је тај дан, врло студено вјетар дукао, није се могло дуго теферичити, него се разиђе по кућама, да се у топлој соби намирн, што се на пољу није могло.

Према ваљани народа, ипак је прилога за цркву лијено било и то 71 фор. 7 новч.

Поука:

Побожни хришћани!

Од данас по одобрењу високо асмањске Владе и благослову Његовога високопреосвештенства нашега господина Митрополита, постаје ова зграда, црква парохије Хрга — ваша по Богу мати црква.

Па како љубите своју матер по рођењу, тако љубите и своју духовну матер цркву; она вас препорађа и вјечном животу спрема.

Парохија без цркве је сирота као нејака дјеца без матере; она нас кријеши, снажи и уздиже, али тјеша, блажи и спасава. Неизбројена добра која рођена мати својој дјеци желити може, још већа нам добра пружа наша духовна мати црква: упућује нас на пут истине и правде; учи нас право Бога вјеровати; Бога и ближњег свог љубити као сам себе; и надати се у своме богоугодном дјелању на неисприву помоћ божију,

те као богоугодни људи удостојити се свог отца небеског.

Овим нам напомињем: вјечна је корист од цркве, те сваки човјек који често долази у цркву, њезино учење слуша, по њему се влада и живи, биће срећан у своме раду и спасен и овога и онога свијета.

У то име будите прави синови ваше духовне матере цркве, те Богом благословени данашњом молитвом.

М. Ј.

НА БОГОЈАВЉЕЊЕ.

Благочестиви хришћани!

У тридесетој години дође Исус Христос из Назарета Галилејског, на ријеку Јордан, да се крсти од Пророка, претече и крститеља Јована. Јован се опирао Христу, како он није достојан, да крсти њега, а Христос, пошто му све каже и како је дужан, да се од Јована крсти, тада га Јован поче крштавати.

Кад је Исус излазио из воде, отворе се над њим небеса, Дух свети сиђе на њега, у виду голуба, а загри се неба глас Бога Оца: „То је син мој премил, који је по мојој вољи!“

Исус се крстио, а тим је оставио пријер свима људима, да су се дужни крстити у води — једанпут у животу, у име Оца, Сина и св. Духа; ако су ради, да буду прави синови живог Бога, који жели, да се сви људи спасу и уђу у царство небесно.

Јавио се Бог, у три лица; јавила се благодат Божија, која је спасла цијели род људски.

Благодат Божија помаже нама, да познамо и извршимо Божију вољу, да тежимо за добром и да чинимо, оно — што је добро.

Ава Доротије каже:

„Без Божије помоћи, нико не може постићи добродетели, ни учинити какво добро, па и ако би бојећи се казниче и желио то: јер наша радња наше стварне, а не мислоруду у Божијој помоћи. За то ми у сваком, па и најмањем дјелу, молимо молити Господа, да нас он једнако може.“ (Настав. монаш. економију, кнт. 4).

Оени Божије благодати, треба да имамо и вољу; јер само се спасавају они, који желе

спасања, а не они, који се противе Божијој благодати.

Св. Макарије велики каже:

„Истинито неки говоре, да је човјек са свим мисама и да не може ништа добро учинити. Мало дијете, ако не може ништа да ради, нишан може својим ногама ићи матери; но отац, оно, кад тражи матер, миче се, виче и плаче. И матери се сажасти на њега; она је радосна, што је дијете, усклађујући се и плачући, тражи, и будући да дијете не може доћи ној, то она сама, из велике љубави према дјетету, на његово дуго тражење, долази њему и са великом нежњом узима га, милује и храни га. Тако чини и милостиви према људима Бог, са душом, која га тражи.“ (Бес. 46. 3.).

Крстио се Христос а тиме је опрао grijех-цијелог свијета. Људе је преобразио, новим заветом; заветом: мира, љубави и благочестија; новим заветом свете науке еванђелске, која је утрла оне старозавјетне пророчке ријечи: „Око за око — и зуб за зуб!“ Па је замијењено милостивим и благијем ријечима:

Хришћанине! ко тебе каменом, ти неса хлебом; ко те удари, по једном образ, пружи му и други.“

За то су и пјевали анђели, када се Христос родио:

„Слава Богу на небесима, на земљи мир, а међу људима добра воља!“

— Лијепа ријеч гвоздена врата отвара! А е' миром, лијепошћом и духовитијем ријечима, процониједана је сва наука Христа Бога.

С тога она и превазиласи све науке на свијету...

Старозавјетни човјек, убија људе, жри браћу, чини разна безаконја; и новозавјетни човјек, који право ијерује Бога и Његова сина — испкупитеља рода људскога, оправшта увреду, милоје и своје непријатеље, чини све оно, што је мило Богу и људима. Па како, да нас благочестиви хришћани не обузме особита радост, што се можемо назвати синови новог завјета, синови Вјечнога Бога, који грми са небеса, кога слуша гром, муње, вјетрови, олује, море, сунце, мјесец и звијезде; који је тако удесио и украсио природу, да у свакој ствари видимо Вјечиту непоистичност, а човјека је поставио го-подарем земље.

Док је Христос био на земљи, учио је све људе, а увијек је претходно добрим примјерима. Он је једини био, који је измирио Бога са човјеком...

И ми, док нас траје, — учимо своје млађе нек љубе Бога и пара; нек чувају вјеру своју и народност српску; нек се покорavaju црквеним и грађанским законима. О, благочестиви хришћани! Љубите правду и истину; јер „правда држи земљу и градове“!

Искупиени код богојављенске водиче — св. аријазме помолно се Богу за здравље нашег српског народа. Умијмо се и напојимо св. богојављенске водиче, да би били од гријехова чисти, у дјелима свијетли, а у животу здрави и весели.

И, Бог — који грми са небеса, услишаће наше молитве, па му заплевајмо: „Јавила се благолат Божија, која спасава род људски“ — Слава Ти Боже!

Фоча, на Богојављење 1894. год.

Марко С. Поповић.

учитељ у Ђакоп.

НА ДАН Св. САВЕ.

Мила српска браћо и сестре српскине!

Данас је освануо велики дан — дан славе српског светитеља — Саве, сина Стевана великог жупана.

Свуда, широм наше отаџбине, разлијежу се, на данашњи дан умиљате српске пјесме; свуда, широм Српства, авраи брат брата, сестра сестру, љубављу, миром и слогом.

На данашњи дан весели се; старо и младо богато и сиромашно.

Данас нас св. Саво (благосиља) призива духовитијек ријечима: „Добите дјело мила, да вас науком стражу Господином! Дух његов лебди, над сваком српском школом и православном црквом.

Срби се данас особито радују, па му пјевају:

„Ускликимо се љубављу

Светитељу Сави,

Српске цркве — врховној

Свештеничкој глави.

Тамо вјенци, тамо слава,

Гдје ј' наш српски пастир Сава?

Појте му Срби пјесму и утројте!

Слога, љубав братинска,

Нек се свуда гласи,

Нека од нас паклени,

Свагда бјеже врази —

Чуј молитву, мили Боже!

Нек се Срби брацки сложе;

Јер је слога Србина, за спас потребита!

— Како ли је красна ова пјесма?

Јесте браћо и сестре красна је; али нас она позива, да љубимо своју српску школу и православну цркву. Своје светиње, да бранимо, а туђе да поштујемо.

Српска школа и православна црква, јесу наши основи, гдје се наша дјеца и ми учимо сваком добру. Тежељ чврети српској школи ударио је данашњи наш светитељ. Народност српску са православљем, спојио је такођер данашњи светитељ, чиме, ми треба, да се дичимо и поносењом!

Растко, син Стевана великог жупана, одгојен у великом господству, обдарен особитијем даром, пун хришћанске побожности, окреће главу од краљевске круне. Самом божијом вољом, упућен је, да се одрече земне славе! Мјесто свиле и кадифе, облачи се у просте — црне свештеничке хаљине.

Оставља своју кућу; оставља родитеље и браћу; оставља господске дворе и свако уживање — и иде у манастир, да цијелог живота служи, једино Творцу свега — Богу.

Родитељи од велике жалости, за својијем сином, шаљу људе на све стране, да виде, гдје им се син налази — жив, или мртав!

Посланици, кад га нађу у манастиру за-
диге ее, кад мјесто владалачног сина — негда
веселог Растка, угледају проста и смирена по-
стриженика!..

Пошто му кажу поздрав и жалост роди-
телеку, позону га, да се с њима врати.

Само им тада смирено рече:

*„Браћо драга! Поздравите ми оца и маљу
мајку; поздравите ми браћу и сву родбину! Здрав
сам и жив. Више нијесам Растко, него постри-
жени Сава. Остајем у манастиру, да служим
Богу, Молику Му се да укријени и умудри српски
народ сваким изобилем“.* Тада им пружи своје
првашње хаљине говорећи:

*„Носите ове хаљине мојим родитељима, не
се тијело њима. . . Ево им хаљина, а син кад им
дође у двор, јасиће им се не као Растко, него
као Сава“.* —

Посланици се поклонив и врате његовим
родитељима и кад им кажу све о Сави, роди-
тели, од велике љубави према мудроме сину,
уздахну и рекну:

*„Слава, нека Ти је Боже! Ово мора, да је
Твоја св. воља“.* И велико весеље наста у туж-
ном дому журанову!

Дан по дан, Сава се све више кријепио
хришћанским врлинама. И, кад дође у зрелије
године, пође у Цариград. У Цариграду га грчки
патријарх Герман лијепо прими и угости.

Св. Сава исприча му етање прав. цркве у
Србији, а патријарх, освједочиши се о ваља-
ности и раду Савину, посвети га за архиеписко-
па 1222. год. И тако св. Сава поста први
српски митрополит. Православна црква поче по-
вијем духом живљети. . . Србадија весело поз-
дравив свог првог владика Србина!

Сава одмах у почетку, поче подизати ма-
настире и уза њих школе. Његово лично име,
рапчу се на далеко и изван граница српске
отаџбине.

Посвјету је широко на сваки крај, своје
отаџбине; а да би црква православна у Србији,
боље напредовала, установи дванаест српских
епископија.

Стеван жулан преда пред смрт круну ета-
ријем сину Стефану, а млађем Вукану, даде у
управу Зету.

„Гдје овтра зори, ту и дима има“! вели
наша посланица.

Стеван и Вукан — по смрти очиној заваде
се. Св. Сава, кад чује, одмах узме св. мошти
родитељске из Студенице и измири браћу, над
моштима родитељским; и у тај мах сачува Србију
и прав. цркву, како од напасти римскијех миси-
онара, тако и од некијех силнијех господара,
са запада.

Свети Сава походно је св. мјеста, куда је
Христос Спаситељ пролазио. У дубокој старости,
пође по други пут у Јерусалим, да се поклати
св. гробу Христову.

Браћајући се из Јерусалима, сврати се у
Трпиво, у Бугарској, и умре у гостима цара Асена
1236. год.; гдје буде са највећим почастима са-
храњен. . .

До годину дана, синовац му — краљ Вла-
дислав, са многом господом, с владикама и свеш-
теновима, пођу из Србије у Бугарску, открију
тијело Савино. Краљ Владислав узме тијело Са-
вино и положи у манастир Милешево — на Хер-
цеговини.

У Милешеву почивало је, до 1595. године,
а тада бездушни Синал паша, пренесе га на Вра-
чар, код Биограда и спали га, на велику жалост,
а веће муке српског народа. . .

Сјећањем на св. Саву, сјећамо се ми, на
најејајнију српску прошлост. И, што је сунце
вебу, то је нама Србима св. Сава! Нестало је
Савина тијела давно — изгорјело је; али дух
св. Саве пред престољем Вјечног Творца моли
се за свој српски народ. . .

С тога мила српска браћо! Опоменимо се
живота Савина, подизамо и потпомазимо наше
српске школе. Љубимо православу цркву. . . А,
ни сестре Српкиње! учите своју дјecu свакијем
врлинама, ако сте раде да стечете славу и на
оном свијету. Покажите се браћо и сестре! Да
сте прави синови и шери, мајке отаџбине. Не
пожалите труда, ни новца, те многобројније
посјетите довече светосавску бесједу, да се не
рече за нама увијек: *„Што је наше, то је лоше“!*
Јер, ако ми себи сами не поможемо, како се мо-
жемо надати помоћи од другог?!

У то име: срећна вам данашња — српска
слава!!

Фоча, на Савин-дан 1894. год.

Марко С. Поповић,
учитељ и ђакон.

БЕСЕДА О ОГЛАШЕЊУ И ОБРЕДУ СВЕТОГА КРИТЕЊА.

Тајна крштења безусловно је неопходна за свакога, који вјерује у Господа нашега Исуса Христа и служи за људе дверима у царство небесно. *Ако се ко не роди водом и Духом, говори Спаситељ, не може ући у царство Божије* (Јов. 3, 5). а с тим заједно не може бити и чедом цркве Христове. По овој тајни крштења служи уједно дверима и ка свима другим тајнама, јер ко се још не удостоји св. крштења, тај се не може нигда удостојити ни других тајана црквених. Ето за што најљубазнија мајка наша — св. црква хита одмах после рођења младенца да га препороди водом и Духом, божећи се, да неби младенац умро не крштен и тим се лишио царства небеснога. Новорођенче такођер није слободно од нечистоће греховне, јер се ми сви у безакоњу зачинемо и у греху рађамо, а, по сведочанству непреложне речи Божије, у горњи Јерусалим — у царство небесно *неће ући ништа тегано* (Апок. 21, 27). Крштење наше пропраћа се многих обредним радњама, у којима се видљиво наображава и поучно тумачи невидима сила тајне крштења, то духовно препорођење грешника, које се невидимо сиршава у њему благодаћу св. крштења.

Пре свега онај, који има да се крсти доноси се или (ако је одрастао) доводи се од кума ка храму го, у знак тога, да је човек до крштења *и сиромаш и сави и го* (Апок. 3, 17). Грех наших прародитеља лишио их је чистоће душевне и у исто вријеме дао им је осетити голотињу телесну, пробудивши у њима стид, а сазнање духовне и телесне голотиње с грехом пређе од прародитеља на њихове потоке: у име тога и таковога признавања доноси се или доводи се онај, који се има да крсти, на крштење го. За тим се над новозабраним војником Христовим обавља заклињање. Свештеник, читајући молитве за заклињање, именом Господа Исуса Христа Његовим страдањима и крвном сирћу, знаком крста Христова одгања ђавола од онога, који приступа крштењу, који (ђаво) од времена пада прародитељскога, доби приступа к људима и неку власт над њима, као да је над робовима и слугама својим, управља им грешне мисли, нечисте жеље, наговара их и навађа на рђава дјела. При завршивању заклиње, служитељ отара Господњег, дува на уста, чело и груди

онога, који да се крсти за знак удаљења из душе његове свега нечистога. Учинивши у име Божије заклињање духу нечистоће, свештеник се трипут обраћа с питањем и ка доброј вољи онога, који приступа крштењу: „да ли се одриче он сам од сатане и свију дјела његових“ — на што кум или онај, који се крсти, обраћајући се на запад, као мјесто сунчаног заласка одкуда се појављује тама ноћна — слика тамне и нечисте духовне силе, одговарају три пута „одричем се“. Одрицање од сатане и одирање од њега онога, који приступа крштењу с кумом, обраћајући се на запад сведоче и видљивим ацима да се одвраћају од свега нечистога и сатанскога; на име дувањем и плувањем на сатану. После одрицања од ђавола обраћа се онај, који се крштава истоку и показује и пекаује своју жељу да се сједини с Исусом Христом, Истоком с висине, Сунцем правде, на свагда и савијем да му припада као Господу, да му се поклати као Цару и Богу, да вјерује у Њега као Једнога од пресвете Тројице, сугласно учењу св. православне цркве; сличне војнику, који се приступа у службу заклиње, да ће бити вјеран својем Господару, и онај који се крштава, ступајући у благодатни савез са Исусом Христом, да је зајет вјерности изговарањем знакова вјере.

После сједињења онога, који се крсти са Христом спаситељем и исповједањем вјере бива само крштење. На крстионицу с водом прилепљују се три свеће ради слике духовнога просвећења светлосту тријединога Божијства, јер крштен постаје од чеда таме сином светлости; кумовима такођер дају се запаљене свијеће у знак радости и у знак оне благодатне свјетлости, којом ће се још мало удостојити кумче њихово. У почетку крштења освећује се вода, наливана у крстионицу; извршатељ тајне признава Духа Светога на воду, молећи Га да надицањем и силаском Својим освети воду, да јој даде благослов Јорданов, да је учини, навором живота, водом спасења, очишћењем тијела и духа, опрашћењем гријехова, баном препорођења, просвећењем душе, обновљењем духа, даром Усиновљења, одећом непропадљивости“. Како се човек састоји из два дјела — душе и тијела: то нам је Господ дао и двојачко очишћење, т. ј. водом и Духом: вода умива и спира спољашње, а Дух Свети

крети све унутарње — душу. „И чему се ти чудиш? говори св. Кирил Јерусалимски“. Узим пријер са телеснога: ма да је он мали и недо-вољан, али за просте је користан. Кад огањ, пробијајући сву тврдоћу жељеза, чини жељезо огњем, и хладно жељезо постаје врућим и при-сјижним; и кад огањ, будући тјелом, улазећи у тјело жељеза, тако без препреке дјелује: тада чему се ти то чудиш, што Дух Свети улази у најнутарњи део душе? На половини молитве свештенослужитељ кретоидно осењава воду, погружујући у њу прете, сложене за благослов и кресећи их, тим показује, да је спаситељ наш, сипавши у струје Јорданске, осветио Собом при-роду вода, као Јагне Божје, примивши гријехе свијета. Иза осећена воде долази помазање осећеним уљем чеда, ушљу, груди, испод плећа, руку и ногу онога, који се крети за сведочан-ство помирења и сједињења његовог са Христом, у знак приправљања његовога к погребу са Исусом Христом. Као што је негда маслинова гран-чица, донесена голубицом у Нојев ковчег, слу-жила доказом уклоњења потопа и, дакле, гњена Божјега на људе, била знаком помирења Божјега с људима: тако исто и помазање осећеним уљем онога, који се крети служи знаком претварања Божјега гњена на милост спрам грешника. Као што се гранчица, узета од дивље маслине и накламљена на добру маслину, помена оком њеним и учини се способном да даје род једнаки со добром маслином: тако исто и човек произи-шавши од грешних родитеља, после сједињења са Исусом Христом, кроз крштење, добија спо-собност да живи хришћански, свето. Као што се над човјеком, који је близу смрти, свршава жељесвећење — свештање масла и као што се на онога, који се приготовио к погребу назива једеј, који је остао после жељесвећења: тако исто и човјек спремајући се к погребу са Исусом Христом, у бану крштења, предходно по-мазује се осећеним уљем. Крштење се свршава трикратним погружењем у воду онога, који се крети, у име Оца и Сина св. Духа, по заповјести Самога Христа Спаситеља. Трикратно загнури-вање у воду значи то, да је он умро за гријех, духовно се погребља Исусу Христу, а дизање из воде значи, да се он родио за живот нов, свет, да је устао са Исусом Христом, има да живи за Њега једнога и Њему јединоме да служи целог живота. *Или ви не знате*, пише св. апо-

стол Павле, да сви који се крстисмо у Исуса Христа, у смрти Његовој крстисмо се? Тако се с Њим погребисмо крштењем у смрти, да као што уста Христос из мртвих славом очином, тако и ми у новом животу да ходимо. Јер кад смо једнаки с Њим једнаком смрћу, бићемо и васкре-сењем (Рим. 6, 3—5). „Сви сте ви, учио је негда св. Кирил Јерусалимски новокрштене хришћане, трикратно погружавали се у воду и опет појавили сте се из воде, представљајући знаменито три-дневно погребље Христово... у једно исто вријеме умраристе и рабалист се: спасоносна вода била је за вас и гробом и мајком. Као што је Исус Христос био истинито расвет, истинито погребен и истинито је васкреао, тако и ви крштењем удостојилност се једнако да се разап-нете, погребете и устанете с Њим.

По изласку из кретионице на крштенога меће се бела одећа — креница — за знак добивене крштењем душевне чистоте и за напомену тога, да је сад крштени, обавезан да чува чистоћу душе своје, да живи *поштен, праведно и побожно* до другог естрашног долазка Христовог (Тит. 2, 12. 13.). Са облачењем у белу одећу правде на крштенога полаже се крет ради свагдашње напомене му о тој, да су нам само кретна страдања и смрт Господа нашег Исуса Христа даровали могућност да се благодатно препородимо у тајни св. крштења до се благодатно препородили обавезује од сада бити на свагда искреним последоватељем Распетога за нас Господа, да ће се борити са свима стра-стима и жељама, да ће великодушно трпети све беде и жалости у животу свом. Спаситељ је на то заповедио: *Ко хоће за Мном да иде нека се одрече себе и узме крст свој, и за Мном иде* (Мат. 16, 24); а св. апостол Павле говори: *они, који су Христови, расице шло са сластима и жељама* (Гал. 5, 24). Даље, при видном пожа-зању св. крпом најважнијих делова тела ново-крштенога дају се младом хришћанину благодатни дарови Духа Светога, крпећи га у духовном животу: сав човек печати се и освећује Духом Светим, постаје храмом Божјим. При крају свага крштени младенац обноси се кумом, а одрасли сам обилази три пута око кретионице са заплетеним свећама, показујући тим своју духовну радост, што је он од чеда гњена постао љубазним сном Оца небеснога, од мртвога грешника постао живим за бога, од пакла у погубно — спасеним, и при

том верујући, да је успостављен код њега савез са Христом Спаситељем, а кроз Њега с Богом Оцем и Св. Духом, остаје непоколебљивим и вечним.

Тако су знамените обредне радње, које се свршавају св. православном приквом при нашем крштењу. Из њих ми видимо и сазнајемо, како је жалостан, горак и јадан положај човека до крштења и колико се велика благодат дије од Вишњег крштеноме. Некрштени је човек у ропству код непријатеља нашега од нескони — ђавола под гњевом је и проклетством Господњим, лишен је права на наследиство царства небеснога; а кроз крштење ослобађа се он од граха прородитељскога, добија опроштење свију грехова, учињених до крштења, препорођава се у живот духовни, свети, постаје чедом Божјим, — и не само чедом, него и наследином Божјим и сунаследином Христу... Па ценимо благодатне дарове, који нам се дадоше у тајни св. крштења, живимо тако, да би људима, који не верују у благодат обновљења кроз св. крштење, могли рећи то исто, што су негда говорили древни хришћани незнабошци: „ходите и видите ово обновљење у животу оних, који се крсте, у њиховим благим дјелима и непорочности владања“ (Аполог. Петр). Сећајмо се без престајаша зајвета, који је постављен међу нама и Господом у св. крштењу. Тада нас је мирошрђе Божје примило одбачене, непријатеље Своје, — и ми одрекавши се сатани и нечистога служења његовог, обећасмо се до смрти служити у свестости и правди пред Господом, у све дане живота нашега (Лук. 1, 75). Па разгледајмо, да ли вјерно служимо ми Господу свој. *Господ је вјерај у свим рцима Својим и свст је у свима дјелима Својим: јер Себе се одрећи не може* (Пе. 144, 13, 2. Тим. 2, 13); обећао је верне Своје у љубави и милости чувати, — и чува их; обећао им царство небесно дати, — и даје им. А ми да ли сачувамо и чувамо ли своју вјерност Свевшњему? Нисмо ли га оставили, ма да име Његово исповједамо? Нисмо ли се наново обраћали сатани и узим дјелама његовим? Да ли показујемо послушност Богу, коју Он захтева од нас. Да ли смо се *оправдали* у св. крштењу именом Господа нашега Исуса Христа (1. Кор. 6, 11) показујемо ли род тога оправдања, чинио ли правду? И да ли се *осветисмо* тим великим именом и *Духом Бога нашега*: чувамо ли се од сваке нечистоће тела и духа?... Па опомени

се, брате, хришћанине, зајвета својих при крштењу које си ти не човеку, него Богу дао. Страшно је Богу слагати! Бог ружен не бива: тражи ће Он зајвета твојих, кад те позове на суд. Крштење не доноси користи оним хришћанима, који се не труде да сачувају зајвета својих, датих при крштењу. него се враћају натраг од свете заповједи, која им је предана (2. Петр. 2, 21). Сliku оваку видимо ми на израиљћанима, који су изашли из Египта и прешли Црно море, а срцима својима вратили се опет у Египат и за безаконја не дођоше до земље обећане, него *погубљени бисмо у пустињи* (1. Кор. 10, 5). Тако је безкорисно крштење за хришћане, који се срцима својим обраћају ка свету, као Египту, и робују жељама тела свога, као Богу: не ће доћи ни они у предео живих и насеље праведних, где се сви праоци наши упокојавају, веселе се и и радују пред Господом. С таквим хришћанима, који се враћају к нечијој животу после примања дарова у св. крштењу, бива оно, што говори св. апостол: *последње ће им бити горе од првога. Боље би им било да не познаш пута правде, него ли кад познате да се врате натраг од свете заповједи, која им је предана* (2. Петр. 2, 20—21). Такви хришћани подпадају већем и ужаснијем суду Божјем, него незнабошци, јер, по речи Христа Спаситеља, *слуга који зна вољу господара својега и није се прихватио, ниши учинио по вољи његовој, биће врло бијен, а који не зна и заслужи казну, биће мало бијен* (Лук. 12, 47—48). Они, који су нагубили дар св. крштења, који су погрешили против зајвета својим треба да прибегну другом — са сузама крштењу — покајању; треба свим срцем својим да се обраће Господу, да се кају и да Га моле, да их не пусти да остану на вјеки у власти ђавола, и да страдају у вјечном огњу.

Св. прика одређено захтева, да би сваки, који приступи крштењу, не само младецац по телу, него и одрастао, као младецац по духу — имао кума или куму, који су дужни да буду јемци вјере и зајвета својих кумова пред приквом и да приме на себе старање и бригу о утарђењу њиховом у вјери и побожности и да даду одговора за њих, за њихов живот и владање, за њихов начин мишљења Господу Богу на страшном суду; и е тога за кумове треба узимати не оне, који су богати, знатни и славни, него људе побожне и способне, да буду у неколико настат-

ници у вјеи. Показујући куму важност службе његове, св. православна црква поучно му говори: побожни и христољубиви куме! Теби духовноме оцу, ваља знати, да си обавезан цјелога живота свога да чуваш очинску љубав према своје духов. ном сину, који ти је од Бога дарован. И кад му господ помогне да уме и може мислити: ти си обавезан да га настављаш у вјери православно-католичкој и у животу достојном звања хришћанскога. Као што је сада просвећен даровника благодати, предан он кроз духовно рођење у твоје руке: тако исто неомражен да престане и у будућем животу Оцу небескоме; и као што данас чист и од снега бјели у души изађе из бање препорођења; тако исто непорочан и неопрљан алим дјелима да престане по смрти Судији Праведној, који ће свакоме да даде по дјелима. Твојим се устима радосно одрекао сатане и свију дела његових, и благодњу духовнога рођења усвојен је Творцу свију и Богу и постао је чланом Христове цркве: тако нека буде у све дане живота свога у јединству вјере неодлучно од цркве и непромјењиво у благодати усвојенства Богу; да се не врати нида на дјела сатане лукавога. Као војник Христов, печатом дара Духа Светога утврђен на духовну борбу, нека се јави он, Господњим оружјем, силни разоритељ свију мрежа сатане. После ових богоугодних труда и подвига нек прими награду

од зачетника труда и подвига у царству небесном. За своју љубав према духовноме сину божјем љубљен од Оца небеснога, који је „Љубав“ (Болш. Треб. Увѣкица крстилини).

Крштење се код нас обично пропраћа породичном светкованом, слављем и весељем. Примјер светковања, славља и весеља дана благодатног препорођења представља нам реч Божија у оном патничком стражару, који после примежа крштења, узврати апостола Павла а Силу у свој дом, постави трпезу и радовахася са свим домом својим, што верова Бога (Дел. ап. 16, 34). Код нас се често породично светковање, после крштења пропраћа непристојним и шкољдљивим гозбама. По таквим светковањем и слављем не веселимо ли духа аlobe, од којег се пре кратког времена одрекао кршћени? ... Не, браћо, то не ваља и то није хришћански; свето и пристојно дужни смо ми светковати и славити после обављена тајне св. крштења, Светога треба да буде код нас тај дан, у који повороњиче наше постаје чедом Божијим, постаје чистим аиђелским бићем: стидимо се да ожаљостимо разним нечистоћама онога, који се јавио у нашем дому, земаљскога аиђела и тиме да разгневно Господа Бога. Амин.

У Митровици 1894.

Григорије А. Николић,
свештеник.

ПРОПОВЈЕД НА НОВУ ГОДИНУ 1889.

„Во иија Оца и Сина и св. Духа“.

„Благословиши Господи вјеник
дочекасмо: слава му и хвала од нас грјешних
64; 12).“

Благочестиви Христијани!

Ево у име Господа Бога вседержитеља, који нас је, по својој великој милости увео у ове одавно жељене и прерадосне празничне дане, дочекасмо: слава му и хвала од нас грјешних и нову годину.

Данашњим даном улазимо, са срећом, ако Бог, да, у нову годину....

Од онога веселог дана, ког су праоци са вјером очекивали, а Пророци пре четири хиљаде година проповједази, — велим од рођења Господа нашег Исуса Христа, Спаситеља и искупитеља, свега рода човјечијег. —

Радосан празник „Божји“ а за тим „Нова година“ Јесу по нас прло важни, дани — и по све Христијанство, дакле за сваког који право вјерује у Господа нашег Исуса Христа и његову пресвету науку, јер он говори у св. Еванђелију: „Вѣдајте, аиѣт живот вѣчни и не гди ии придат“.

Православни Христијани, по свом лијепом обичају приликом ових дана честитају један другоме целинају један другога — целивом светијем — и поздрављају се овим ријечима: *Мир Божији и Христос се роди!* „Христос се роди“ а мир Божији, нека је међу нама и добра воља.

Ми тијем један другом називајемо узajимне жеље утирђујемо међу собом братинеку љубав — љубав Христијанску — ту небесну врлину без које се нико баш не може достојно назвати правим Христијанином.

Ону љубав, коју св. Апостол Павле узвишава до „небес“.

Ради љубави је јединородни син Божији сишао с неба на земљу примио на себе човјечије тјело, постао човеком као и ми, по само без грјеха.

Он је нама открио у светом Јеванђељу своју божествену науку, по којој ако се узмладамо, постајемо прави синови Божији, а по том „Нашљобити царства Божијега“. По његовим ријечима памљенићемо вјечни живот, који никад за праведнике неће пропасти. Који ће бити за праве Христијане такав живот ког по ријечима св. Апостола Павла „*око није видело, а ухо није чуло*“!

Дакле за праве Христијане: лијепо и крaсaн а за погвјернике и по рикајане грјешнике: погвјаче, опаднике, лажнице, пјанице и блуднике, страхан и врло ужасан!

Тај живот није бл. Хр. као овај варљиви и лажљиви свијет који је: као прах — као попо — као цијет трaви који за један час испред нас изчавлава!

Опђе на овом варљивом свијету влада пакост и гвбa члвкчнлa.

Нама је Богочовјек обећао овај живот: *бе нема болести, плача, ни уздицања*“, него ће влада вјечити мир, истина и Божија правда.

За овим животом треба ми да непрестано тежимо како би смо га за се задржали те по том себи начинили вјечну кућу „*на оном свијету*“.

О Христијани!

Ја као слуга овог олтарa или ове светиње, као Ваш пријатељ и учитељ, не могу ни данас пропустити прилику, а да Вас први дан од нове године не поздравим са овог светог мјеста.

Дакле данас вам испред свег нашег свештенства честитам нову годину, забавивши стару, са којом се за навјек праштамо.

Прије свега желим: да бл. Хр. милостиви Бог пошлени пуно година, како вас, тако и наше домаће и нашу дјечинцу, коју Вам је милостиви Бог подарио, — ваше сроднике кумов и пријатеље. Дaј Боже! и св. Оче Николаја! да ону годину проведемо у здрављу и веселу и христјанској љубави без које нема ни саоге. Ако

би кад као слабомоћни људи и погрјешили, јер смо подложни грјеху, Никтози кз грјху током едни Бог“. Онда барем треба да се покајемо час прије, јер се не зна што носи дан а што носи ноћ, јер је смрт љубези, неизмјерна наратца веумитни судија! А није ли тако? Да она покоси и младића у најљепшему цивијету својих година! Ми треба сиртни људи да се често сјећамо ријечи св. писма: Човјч, који да ни зидат ко гвбкч тком!

А да би смо се што боље чували од грјеха то треба да се често пута сјетимо: *часа смртнога, воскресенија мртвих и страшног суда Христовог*.

О томе нас саветује премудри Сирах овако: „Полни твоя пошленица и ко кћи погрјешни“. Бл. хр. улазећи улазећи у нову годину, гајимо у срцу побожност, љубите нашу св. вјеру прађедовску — вјеру православну — коју нам наши стари у она мучна времена очуваше и нама као младића у аманет, предадоше. Похађајте често и уједно свету матер цркву, која нас пита својом чистом и непокареном науком, овако, као што је примила од самог Господа Иеуса Христа, који је њу својом крвљу оросио на Голготи и који увјек као њена невидима глава са њом пребива.

Благочестиви хришћани!

Пштутје законе црквене и грађанске поковајући се властима које су од Бога над нама постављене:

„Нчт ко клст, ац ни од Бога гвт“. Вели божествени апостол Павле.

Снак посао започните и свршуте са молитвом Богу. Без чије помоћи нема ништа, коме су познате и наше влaси на глави. Знајте бл. хришћани да по ријечима св. апостола Јакова „*сваки дар савршен долази од озгор свине од оца свјетлова*“ и да ми само по том можемо помоћу његове св. благодати постићи оно што му се молимо ако се односи на спасење наше и на спасење ближњих наших.

Вамa драге сестре и матере! честитам нову год. жељећи вам да је проведете: здраве и веселе као праве христјанице а молим Вас! да се не окитите само сребром и златом; да се не одајете моди ни шарењу — него се окитите христјанском добродјетелу као милостином и добрим дјелима, смиреншћу, и понизношћу. — Бад у цркву дођете, стојте овамо као што се

О читању Апостола и Јеванђеља у недјеље кроз 1895. годину.

Датум	Датум	Недјеље	Год	На јутрењи Јеванђеље зачало	Н а л и т у р г и ј и	
					Апостол зачало	Јеванђеље зачало
Јануар	1	Недјеља пред Богојављењем (Обр. Х. В. Н. год.	5	Јов. зач. 64 и 35.	208 и 254.	Мар. зач. 1. Лук. зач. 6.
	8	Недјеља посланије Богојављења	6	Јов. зач. 65.	224 од пол.	Мат. зач. 8.
	15	Недјеља о Закхјеу	7	Јов. зач. 66.	285.	Лук. зач. 94.
	22	Недјеља о Митару и Фарисеју (Поч. Троиц)	8	Јов. зач. 67.	296.	Лук. зач. 89.
	29	Недјеља о Баузином сину	1	Мат. зач. 116.	135.	Лук. зач. 79.
Февруар	5	Недјеља Месопусна (месне поклде)	2	Мар. зач. 70.	140.	Мат. зач. 106.
	12	Недјеља Сирупуна (Бифеле поклде)	3	Мар. зач. 71.	112	Мат. зач. 17.
	19	Недјеља прва часног поста (чиста) Православља	4	Лук. зач. 112.	329. од пол.	Јов. зач. 5.
	26	Недјеља друга часног поста (чиста)	5	Лук. зач. 113.	304 и 318.	Мар. зач. 7. Јов. зач. 35.
Март	5	Недјеља трећа часног поста (Крстопоклона)	6	Лук. зач. 114.	311.	Мар. зач. 37.
	12	Недјеља четврта часног поста (Средопосна)	7	Јов. зач. 63.	314 и 229.	Мар. зач. 40. Мат. зач. 10.
	19	Недјеља пета часног поста (Акаџица)	8	Јов. зач. 64.	321. од пол. 208.	Мар. зач. 47. Лук. зач. 33.
	26	Недјеља шеста часног поста (Цвијетна)	—	Мат. зач. 83.	247.	Јов. зач. 41.
Април	2	1. Недјеља Свјетла. Васкрсеније Христово	—	—	1.	Јов. зач. 1. ²
	9	2. Недјеља Томина	—	Мат. зач. 116.	14.	Јов. зач. 65.
	16	3. Недјеља Миротосна	2	Лук. зач. 112 ^{*)}	16.	Мар. зач. 69.
	23	4. Недјеља Раслабљеног (Бурфен-дан)	3	Лук. зач. 113 ^{*)}	23 и 29.	Јов. зач. 14 и 52.
	30	5. Недјеља Самарјанин	4	Јов. зач. 63.	28.	Јов. зач. 12.
Мај	7	6. Недјеља Свјетлог	5	Јов. зач. 64.	38.	Јов. зач. 34.
	14	7. Недјеља св. Отаца	6	Јов. зач. 66.	44.	Јов. зач. 56.
	21	Недјеља Педесетнице. (Тројична) Ц. К. и Ј.	—	Јов. зач. 65.	3 и 49.	Јов. зач. 27 и 35.
	28	Недјеља при. Свих свјетх. (Петр. поклде)	8	Мат. зач. 116.	330.	Мат. зач. 38.
Јуни	4	Недјеља други по Тројичну	1	Мар. зач. 70.	81. од пол.	Мат. зач. 9.
	11	Недјеља трећа "	2	Мар. зач. 71.	88.	Мат. зач. 18.
	18	Недјеља четврта "	3	Лук. зач. 112.	93.	Мар. зач. 25.
	25	Недјеља пета "	4	Лук. зач. 113.	103.	Мат. зач. 28.
Јул	2	Недјеља шеста "	5	Лук. зач. 114.	110.	Мат. зач. 29.
	9	Недјеља седма "	6	Јов. зач. 63.	116.	Мат. зач. 33.

Луг	Недеља осма Недеља девета Недеља десета	" " "	св. Општа	7 8 1	Јов. зач. 64. Јов. зач. 65. Јов. зач. 66.	(203) и 334. 128. 131.	Мат. зач. 11 (Јов. зач. 56.) Мат. зач. 59. Мат. зач. 72.
Аугуст	Недеља јединајеста Недеља двајеста Недеља тријајеста Недеља четрнајеста	" " " "	Христ. " " "	— 3 4 5	Лук. зач. 45. Мат. зач. 116. Мар. зач. 70. Мар. зач. 71.	65. 158. 166. 170.	Мат. зач. 70. Мат. зач. 79. Мат. зач. 87. Мат. зач. 89.
Септембар	Недеља петнајеста Недеља пред двадесетницом часнога крста Недеља пред двадесетницом часнога крста Недеља осминајеста	" " " "	" " " "	6 7 8 1	Лук. зач. 112. Лук. зач. 113. Лук. зач. 114. Јов. зач. 63.	176. 215. 203. 188.	Мат. зач. 92. Јов. зач. 9. Мар. зач. 37. Лук. зач. 17.
Октобар	Недеља денетнајеста Недеља двадесета Недеља двадесет прва по Тројици Недеља двадесет друга по Тројици Недеља двадесет трећа по Тројици	" " " " "	" " Богородичин покров. Тројици св. Отаца Тројици	2 3 4 5 6	Јов. зач. 64. Јов. зач. 65. Јов. зач. 66. Јов. зач. 67. Мат. зач. 116.	194, 349 и 21 од пол. 200. 302 од пол. 215. 220.	Лук. зач. 26 и 54. Лук. зач. 30. Лук. зач. 35. Лук. зач. 38. Лук. зач. 39.
Новембар	Недеља двадесет четврта по Тројици Недеља двадесет пета по Тројици Недеља двадесет шеста по Тројици Недеља двадесет седма по Тројици	" " " "	" " " "	7 8 1 2	Мар. зач. 70. Мар. зач. 71. Лук. зач. 112. Лук. зач. 113.	221. 224. 229. 233.	Лук. зач. 83. Лук. зач. 53. Лук. зач. 66. Лук. зач. 91.
Децембар	Недеља двадесет осма по Тројици Недеља двадесет девета по Тројици Недеља св. Протоџа Недеља пред рождеством (св. Отаца) Недеља по рождеству	" " " " "	" " " " "	3 4 5 6 7	Лук. зач. 114. Јов. зач. 63. Јов. зач. 64. Јов. зач. 65. Јов. зач. 66.	250. 258. 257. 328. 200.	Лук. зач. 93. Лук. зач. 71. Лук. зач. 76, (и 62.) Мат. зач. 1. Мат. зач. 4.

ПОМИЧНИ ПРАЗНИЦИ И СВЕЦИ ПО ПАСХОЛОГИЈИ У 1895. ГОДИНИ.

1. Рођение Христово (Воица) у Помеђелку. — 2. Месојеђа има 43 дана. — 3. Трпкод пошће 22. јануара. — 4. Месе покладе 5. фебруара. — 6. Божје покладе 12. фебруара. — 6. Екадариј ауч. 3-ће покладе им. пошта у сриједу. — 7. 40 мученика (младенци) 4-те покладе им. пошта у четвртак. — 8. Александре чојџа 12. фебруара. — 9. Божја б-те покладе им. пошта у петак. — 9. Бурџон-дан у 4-ту покладу раслабавице. — 10. Благопошће у Суботу б-те покладе им. пошта. — 11. Цидџети 26. Божја б-те покладе им. пошта у суботу. — 12. Векросице господње 2. априла. — 13. Јаширџалист Јован божовић у помеђелку б-те покладе славјеника. — 14. Премислованије 26. априла. — 15. Савсон-дан 11. маја. — 16. Тројици-дан 21. маја. — 17. Недеља свих светих 28. маја. — 18. Петрови пошта има 31 дан. — 19. Петрови-дан има у четвртак. — 20. Велика Госпођина у уторак. — **ПОСТОВИ** 1. Вакерина им. пошту пошће 13. фебруара у помеђелку. — 2. Петровица пошту пошће 29. маја у помеђелку. — 3. Господице пошту пошће 1. августа у уторак. — 4. Божанџан пошту пошће 15. новембра у сриједу.

Б. П. п.

*) На ивчераш Ем. Јов. зач. 65.

**) По трпком јавишћалистину треба читати од Марца зач. 71.

***) По трпком јавишћалистину треба читати од Јове зач. 112.

приличи у светињи над светињама ђе се приноси бескривна жртва за „Вѣх и кѣ“.

Сад се обраћам Вама, драга и честита младежи еписко, и по-на-особ вам честитам нову годину желећи вам, да је проведете здрави и весели, као права ерѣцад, као православна христјанска дјечина

По уједино Бас молим и заклињем са овог светог мјеста живим Богом, ком се молим од свег срца: да поживите дуго на понос и дику својим родитељима и отаџбини, да се окаяте једне але и врло хрђаве навике, а та је проклета и несрећна *исока*, која је дубоко ухватила корјена међу нама . . .

Истина да међу нама, фала Богу, нема других рђавих порока, и по том се можете рачувати међу праве и честите младиће. Али оно што се чује „Божје ми оспрости, безчести се и само име Божије! Е бездушнице! а не, христјанине, зар не знаш да се име Божије не емије узалуд ни узимати, а камо ли безчестити . . . Свеца славни а неујеш га! Чуо сам их несретника да пеују и крет а с њим се крети, зашто би наши стари радије изгинули, него да му се овако светиња ријесима безчести.

Е мој брајане, који га неујеш постићеш га се, на страшном суду као и најгори неувјерник, кад заблиста свима праведницима као жарко сунце на истоку.

Е љубезна браћо! преставите сами себи шта би сад наши стари да устану из гробова? велим оне свете душе, Бог да их прости, кад би чули и виђели, шта раде њихови унуци и прауници? Ја неслим да би прије вољели умријети него оваку бруку и жалост слушати!

Може бити да ће који од нас високоумни рећи: шта је овоме? једи овај са свом памети, да овако са ампона јавно говори“?

Говорим брате, јер би Богу гријешно, кад нас неби пријатељски опоменуо; говорим, јер ме срце боли, зашто би забољело свакога правог и побожног Христјанина.

Не ердите се, ово свима не говорим, не дај Боже, говорим само онима, који су такви, а познато ви је, да једна губава овца може огубавити цијело стадо, за то је треба раније лијечити. Могуће да то не преплази ни од шта другог, него од рђаве и але навике, од које треба да се устезете, драги моји, као паклене ватре.

Јер, знајте, да ће вас за то драги Бог строго казнити.

А чујте што каже Господ Исус Христос „да ће човек за сваку празну ријеч дати одговор на дан стариног суда“.

Па кад је тако оканите се тог хрђавог порока који вам души мјесто губи а пријечи пут царству небесном. Чувајте душу, а за тијело није ни питања које је код таквијех, као смрдљива мјешина, пуна гноја и смрада!

Бл. хришћани, јутрос а и вагда унесите своје топле молитве престолу Свевшњегга Творца Бога: да нас Он по својој великој милости уведе у нову годину, да нас сачува од бједи и ала овога свијета да нам буде вагда помоћник.

О светитељу Оче Василије! ког данас спомен славимо, и који си ближе престола Божјега, моли се за нас грјешне Христу Богу, коме од нас нека је слава и хвала, чест и поклоненије са Оцем и Свјатим Духом Амин!

У *Форм* 1889.

Говорио:

Ристо В. Павловић,
свештеник и учитељ.

РАЗНО.

Јавна захвала. Висока земаљска вагда за Боспу и Херцеговину, поред учивеног дара нашој цркви (види „Босанско-Херцеговачки Источник“ од 1894. године свеска III. страна 133.) притекла је и опет материјалном помоћу нашој цркви благоизвољивши јој даровати ове књиге: 1 Јеванђеље; 1 Апостол и 1 октоих I. дио Светри су књиге падање Високоште.

Дароватељски на овом поновном дару, овим се изриче од стране еписко прав. црквено школ. општине, а испред народа Мајевачке парохије најјердачнија благодарност.

У *Мајсону* 15. децембра 1894.

Еписко-правосл. црквено-школска-општина.

Јавна благодарност. Пабожна хришћанка и добра Српкиња гђа Аиџа удова Ђ. Сарик из

Сарајева, не давно је приложила овој светој обитељи: 1 велику, врло красну икону, св. Саве српског просвјетитеља и 1 кандило.

Такође и гђа Даша Танасића, подстрекнута хришћанском побожношћу и из искреног поштовања према овој Србиној светињи, приложила је прије неколико дана 1 свилену завјесу удепшену за „царске двери“. Иста завјеса опшњена је свуда у неколико златним шеритом, а намијењена, за спомен и покој душе, пок. Савке Петровића из Сарајева.

Ушљед чега потписани сматрам за пријатну дужност, објема честитим приложницима, од стране моје и мога братства, најавити најтоплију благодарност. Свети Саво нек им буде заступник пред престолом Творца, те да поживе дуго и сретно!

Дај Боже, да се и други Срби и Српкиње, на њих угледају!

Милешево 9. децембра 1894.

Архимандрит Теодосије.

Јавна благодарност. Као што сам благодарио свој овој господи (у 12. свесци „Бос. Хришћ. Источника“ 1892. год.), која су се сјетили овдашње ђачке књижнице, тако исто овимјер ердацино захваљујем: сваком мом познанику и пријатељу, брату Србину и пријатељу просвјете, и ђачке књижнице, који се сјетили споменуте књижнице, те ми у току 1893. и 1894. г. послаше свој прилог.

— Ево ко се сјети овдашње ђачке књижнице:

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, послала је цјелокупно издање „Српско-православног поталног појања, што су написали и у ноте ставили г. г. Н. Тајшановић, народни учитељ и Г. Бољарић, окружни прота у Мохачу.

Даље приложише ова г. г. Ђорђе Х. Петровић, прота Дабро-босан. конзисторије у Сарајеву; Лука Опачић, протојамјесник из Приједора; Миливој Каракашевић српски књижар из Сомбора (Бачка); Н. Т. Кашиковић, уредник „Босанске Виле“ из Сарајева; Н. Тајшановић нар. учитељ из Сарајева; Јов. П. Субановић, трговац из Бос. Дубице; Петар Кочић, гимназиста — сад у Сарајеву; Зорна Стојинић из Титара.

— Свима у име школе и њезине књижнице поново из српских груди кличеш: „Хвала вам по сто пута!“

Српско правосл. основна школа у манастиру Гомоници, у децембру 1894. год. —

Петар Ст. Иваницевић.

јеромонах гомонички и учитељ.

Јавна благодарност. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину у својој великој доброти поред многих скупоцјених утвари и нужних црквених књига, с којима је прије неколико времена цркву маринску обдарила, благоизвољала је и опет истој цркви послати у најфинијем повезу сљедеће књиге:

1 Еванђеље,

1 Апостол, и

1 Октојих.

На томе милостивом дару Вис. владе изриче се са овим највећа и најтоплија благодарност.

У име црквоног одбора и свију парохијана У Марони (код Приједора) 24. нов. 1894.

Симо Стојановић,
свештеник.

Ове године примили смо до 60 позива са светосавску прославу из Босне, Херцеговине и из Пријека. У сваком позиву одабран је програм, лијепе пјесме и декламације. Доста их је било и са шаливим комадима или преставама из старе српске прошлости. Нека нам се не замјери, ако на сваки такав позив не смогосмо одавати се; међутим, ми увијек, пратимо трудољубив и користан рад и желимо сваке среће и напретка младези српској, која за просвјету хаје и своје светитеље штудије, дајући и видљива израза љубави према својој вјери, цркви и народности.

У Бањојлуци, од више година, настањен је сликар (молер) православних икона Павле Цијетковић, а томе послу је вјешт и наш еуграђанин Ристо Чајкановић. Обојица се тим послом занимају. Чајкановић доста лијепо ради а Цијетковићу би могли препоручити, да више пазни на православни тип, иначе, он има и таквих својих радова, за које су га неке наше приватне општине са похвалом препоручивале. И један и други, као но ти домаћи људи, раде уз повољне цијене.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

„Хришћански дом“. Ову корисну књижницу, коју је прошле године издао Ректор биоградске

господољске високотреч. Архимандрит Фирмилијан, штовани писац издаје сад у другом издању.

Књига ће бити готова до краја Јануара о. г. Цијена јој је 25 новч. и ради своје врло поучне садржине, може се свакоме најтоплије препоручити. — Преплату на књигу прима сам писац.

„Календар“ српске манастирске штампарије, за просту годину 1895. Издање српске манастирске штампарије, у Новом Саду 1895. Цијена је календару 40 новч.

Овај је календар новајлија међу својим друговима, јер ово му је у име Божије прва год.

Но, ништа за то. рекла би смо, а брже ни преварити се не ћемо: е је ова српска нар. књига — бива манастирски „календар“ у неком надмашно своје другове!...

— Погледај само у његову спољашност и у лијепу техничку израду, као и величину, а умијерену цијену, па ћеш се одмах увјерити; а камо ли, што онако крива садржај има!...

... Осим уобичајеног календарског дјела, у овом се календару налази: „Историско — литургиске напомене“, гдје се збори у кратко о значају празника, и животу Божиј угодника, а људски добротвора. „Црквено — народни автономни органи нашој“. „Наше школе“. „Статистички подаци“. —

— Одакле видимо, еда има у Европи: 102 милиона Словена и то: 70 милиона Руса и Русија; 13 м. Пољака, 8 м. Чеха, Моравца и Словака, 1½ м. Срба и Хрвата, 3 м. Бугара, 1½ м. Словенаца, у Европи православних има: 81,500.000, а на цијелој Божијој земљи 96 милиона. —

... Поучно забавни дио:

„Свети Јован Златоусти“, од проте Јов. Вучковића; „Срби сведи“, од М. „Сан је лажа а Бог је истина“, од С. М.; „На прагу другог живота“, приповијетке Симе Матауља; Искрена ријеч нашим земљодјелцима“, од Д. Ријеч-двје о српским сватовима“, од Т. О. „Поуке из пчеларства“, од Др. Милана А. Ђурића.

„Статистичке бљешке о Србима“, ове бљешке врло су добро дошле, ма да баш нијесу сасвијем тачне, јер више има Срба у свију, него што се ту наводи, попријечно узевши свега српског рода и народа има на земалском шару 8,200,000 — словом осам милиона и двије стотине хиљада.

Према споменутој бљешци, у овом календару Срба има у Угарској и православних Срба у Славонији и Хрватској заједно: 1,062,088. — Из статистичке бљешке видимо даље ово:

Основних автономних школа у Аустро-Угарској има: 312 средњих школа: 2 гимназије (у Карловцима и Новом Саду), 3 више дјесетачке школе; 3 учитељске школе — (Сомбор, Карловац и Пакрац) 1 богословија.

Примјетити нам је: еда се Босна и Херцеговина дјели на 49 котарских мјеста, а не 48, као што стоји на стр. 88. а обе покрајине имају преко 1½ милион душа. —

Слике су у реченом календару ове: св. Јован Златоусти, Симон нови Мироточац (Стеван Немања) св. Никола, Симон, краљ српски првојереници, Стеван Дечански, Урош, млади цар, св. Лазар, кнез српски мученик косовски, свети апостоли: Петар и Павло, Макариј, митрополит угаролашки.

На крају има биографија српски ујетника гг. Уроша Предића и Ђорђе Кретића, а оних вриједних српски ујетници мајстори су и споменутих слика.

Ми овај календар од свега срца препоручујемо сваком брату Србину, а особито господи свештештву и учитељима!...

Мил. Галичица, 1894. год.

Срб-Пеција

„Светосавке“, разне пјесме о св. Сави. Прибрао Бранко Милан. Издање календаре Каракашевића у Сомбору. Цијена 10 новч. Књижица је намијењена српској дјечи за декламовање.

„Босанчице“ родољубке љубавне и разне пјесме од нашег младег пјесника Михајла Милановића Сарајлије. Књижица је цијена 50 н.

„Просјајета“ налази сваког мјесеца у свескама од 2—2½ табака. Цијена јој је 3 фор. а вр. за наше крајеве. Преплата се шаље високопреч. Консигнаторије Митрополије Цетињске (Црна-Гора).

„Нада“ белетричан лист са сликама на папирној артији. Излази два пут у мјесец у великој осмини од 2½ табака. Цијена јој је 6 фор. а вр. Лист уређује владин саветник уважени госп. Кошта Херман у Сарајеву.

СВЕСКА II.

Сарајево, Фебруар 1895.

ГОД. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

НАДВОЈВОДА АЛБРЕХТ

рођени естриц Њ. В. Цара и Краља Франца Јосифа I., најстарији члан прејасног владаревог дома и најславнији војсковођа и врховни старјешина све Аустријске војске — чина фелд-маршалеког, преселио се у вјечне обитељи цара свесјетског — Бога — дана 6. фебруара о. г. у Арку (јужна Тирољска) у 78. години свога кратковременог али славног живота земног.

На глас о тој пријој тузи, која и овога пута, у црно зави владареку кућу, ожалости милоствиног пам Цара и Краља, и обори држави један чврст стуб једног узор војника и јунака — похитише Њег. Преузвишености Поглавару земље, Барону Авелу, преставници свију овомјесних црквених и политичних опћина и уредџ, да изјаве своја саучешћа, ради толиког губитка. Ради тога некилог догађаја, кондрилирао је Поглавару земље и наш сиједи Архипастир Њ. Високопросвештенство Господин Митрополит Николајевић, и то овимјер ријечима:

В. Преузвишености! Имамо слободу доћи пред В. Пр. да Вам изјавимо наше дубоко сажаљење поводом смрти онога славнога, доброга и мудрога војсковође, надвојводе Албрехта, љубавнога амире нашег најмилостивијег Цара и краља и Његовог најмудријег сајетника. Боже мој! Кад је покојни прејасни надвојвода био овога пошљедњег пута у Сарајеву, и у нашој цркви благонагодно ме је запитати: „Колико вам је година, г. митрополите? — „Осам-десет и осам, Ваше царско Височанство. — „Дакле ја сам за једнацест година млађи од Вас“. Па видите судбине, ја старац преживио сам га! Молимо В. Преузвишеност да изволите ово наше најискреније сажаљење Превизишњем пријестолу Њ. Величанства до знања ставити“. Тако пото из свију већих и мањих мјеста Босне и Херцеговине, стигле су Преуџ. Поглав. изјаве саучешћа.

Мртво балзмирано тијело пок. Надвојводе, стигло је у Беч 12. фебруара, а 14. истог мјесеца, био је величанствен сировод, коме су присуствовали, осим многих изасланика из Аустро-Угарске монархије, још и цар Немачки, велики кнез руски, многи страни принчеви, надвојводе и генерали, као и сав Беч — до 400.000 гледалаца.

Блаженоупокојени Надвојвода саранит је у први капуцинској у Бечу — у царској гробници, са свима почастима, које пристоје тако високој личности и заслужном мужу царске крви и племена.

Бечки и сви европски дворови, одредили су вријеме, колико се има жалити за упокојеним Надвојводом.

Ради многобројних саучешћа и из овјех окупираних земаља, Његово Величанство цар, извољно је дати налог пл. министру Балај-у, да нашем народу објави високу царску благодарност.

Покојни Надвојвода, облазећи земљу и градове, као и своју војску, којој је Он врховни старјешина био, походио је у два маха и наше шехер-Сарајево, и то последњи пут у прошлој години, кад је, између осталог, и нашу нову српско-православну цркву походио.

Као таквог великом мужу, као јунаку, блиском рођаку Његова Величанства и пријатељу славенства, и ми га у небесне дворе испраћемо, са уселиком: *Високој Господи дѣишъ раба твоего къ либѣтѣ и слави, къ либѣтѣ злѣчѣ, къ либѣтѣ покойнѣ, надѣи конъ правѣдинъ починаетѣ.*

Слава њу и „вѣчнаа памѣтъ“!

Број 147.

ОКРУЖНИЦА.

Свему српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Наредбом 7^{мом} Високе земаљске Владе од 17. јануара 1895. број 5709./I. одобреним највишим ријешењем Његовог ц. и кр. Апостолског Величанства од 3. јануара 1895., публикованом у „Гласнику закона и наредба за Босну и Херцеговину“ од 1. фебруара о. г. комад III.; дана 22. априла 1895. (по н. к.), отпочеће у обје покрајине „попис житељства уз бројење важније домаће животиње од користи у години 1895.

Овај попис спровешће се најдаље до 22. маја 1895.

У „пропису о предузећу пописа житељства §. 5^{тим} а под lit. с. обавезан је и душобрижњик дотичне вјероисповиједи, да судјелује при том попису као члан пописне комисије.

По §. 12^{том} исте високе наредбе сваки преступ против овог потписа, кажњив је глобом до 100 фор. или 14-то-днев-

нијем затвором, у колико не би потпао и казновом закону.

Ушљед тога наређујем мојем пречасном свештенству, градских и селских парохија, да се с пуном готовошћу одазове дужности учествовања у пописним комисијама, настојећи при том, да народ свој упуте, да комисији истините податке даје.

У исто доба, то је најподеснија прилика, да пречасно свештенство и за себе састави најтачније домовнике (анаграфе) за своје парохијалне уредe сходно §. 23^{аим}, III., 8., lit. b. „Пословног реда“ источно-православне консисторије дабро-босанске, одобреног највишом одлуком Н. ц. и кр. Апост. Величанства од 1/13. авг. 1883. год.

Из српско-православне Митрополије дабро-босанске,

У Сарајеву, 6 фебруара 1895.

А. Е. и Митрополит Дабро-босански:

Ворђе Николајевић.

Број 315.

ОКРУЖНИЦА.

Пречасном парохијалном свештенству српско-православне добро-босанске епархије.

С позивом на конзисторијалне окружнице од 15. јула 1886. године број 774. (Види Добро-босански Источник за мјесец новембар 1887. г. стр. 76.) и 28. априла 1894. број 1000 (Босанско-Херцеговачки Источник за јуни 1894. страна 201.), налаже се свему пречасном свештенству Добро-босанске епархије, да се по ниже изложеној окружници Високе земаљске

Владе за Босну и Херцеговину од 22. јануара 1895. број 148.007. II, као и пред поменутих конзисторијалних окружницама, у погледу сарађивања мртваца, од данас строго управљати има.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву 9. фебруара 1895.

А.Е. и Митрополит Добро-босански:

Ђорђе Николајевић.

О РАЗЛИЧИТОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА СВ. АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превео Григорије А. Николић.

(Наставак).

На тај начин прва Јеванђеља представљају Исуса Христа изванредним учитељем, Који је сишао с неба у свет човечији и у њему делује, говори по разуму и осећајима људи, који се Њиме спасавају, улази у њихов положај, предупређује њихове нужде, с њима тугује теши их и учи: четврто јеванђеље представља Га небеским Послаником, Који је узвисио самога човека, као да је већ стран свију светских нужди и земних одношаја, — подигао га од земље у свет божанствени, где му показује тајне вечне, неприступне умовима смртних. Тамо, можно је казати, небо се спушта к земљи: овде се земни човек узноси до небеса. Тамо религију примењују ка његовом животу и откривају оне њене страхе, које је неопходно било знати у том стању, у каквом се он *тада* налазио: овде је човек дужан научити религију у њеном светском виду и применити себе к њој, да постајем оним, што му ваља бити свагда. Огуда та јеванђеља

носе на себи отисак *различности земног живота: последње* душе духом *једноличности живота небеског*. И мотрећи с те стране, прва Јеванђеља, можно је казати, писана су за *исчетнике*, последње за *хришћане савршене*.

3) Најпосле, св. Јован предузео је нацртати правило вере *ради васељенске цркве*.

Пошто васељенска црква, проматрана у простору, — пределима својим има пределе целог настањеног света, и проматрана у времену, — пролазећи кроз све векове, постоја ће до свршетка света: то св. Јован састављајући за њу правило вере, дужан је био писати тако, да би га разумели једнако и Јудејац и Јелин, и варвар и Скит, да би и прости могли научити се од њега, а мудраци учврстити се на њему, као на чврстом основу, да најсавршенији умови, у најсретније доба просвјете, не би отетупили од овог Учитеља с тужним чувствима усхићевога, но обманутога очекивања. Услед чега

Јеванђеље Јованово дужно беше у обзир узети две најпосебније различне црте — црту *укупности* и најстрожијег *задовољства*.

И прво, у Јовановом Јеванђељу је црта *укупности*.

Она се разликује у њему на највидљивији начин. Учење и дела Исуса Христа, изнешена код првих јеванђелиста, представљају у себи више појединости и садрже у себи довољно знакова месног постојања: напротив, изложена код Јована апстрактније и мање се разликују коломом местности.

Већ и то само, што садржина првих јеванђеља баш окреће се околу предмета из обичног живота, дужно беше саопштити им карактер посебности и местности. Јован се готово ограничавао истинама спекулативним. Али истине спекулативне, шта више и природне (ако су само оне истине) састављају достојанство ума човјечијег у свима местима и у сва времена: а како су одмах ове истине чисто откривене, то је свагда више од свега вештачкога, које се одређује местом, и ограничава одређеним временом.

Предпостављена овде од нас разлика међу јеванђељима, врло се јасно открива из упоређења њиховог у оним местима, где се они дотичу једнога истога предмета. Код првих јеванђелиста Исус Христос представља се више делотворним, као Месија Јудејског народа: код Јована Он учи, као Месија општи, светски. Тамо у духу ученика, не сасвим слободних од предрасуда, Он проповеда: *ижема посланик, токми ко жецамак погненимак домѣ Израиела*¹⁾ *патротиви овде: И ниш жецак ижемак, аже не сѣтъ отъ дѣра снѣг: и тѣма ми подаетъ привести*²⁾. Једном Јудејци осу-

ђиваху ученике Господње због нарушавања суботе. Код првих јеванђелиста Исус Христос у оправдање њихово позивао се на пример свештене древности, и, пошто је део осуде пао и на Њега, додао је, да Месија господар и од суботе³⁾: код Јована у сличном случају Он показује на свеблаг Промисао Оца, Који не зна суботе, и ставио је на видик, да не можеть *бѣтъ* творити *и сѣтъ* ничеже, *аже не еже видѣтъ* Отца *творѣца: аже не бѣтъ* творитъ, *сѣа* и *бѣтъ*, *такоже творитъ*⁴⁾. Доказ најувисенији! На Спаситеља клеветаху, да је Он у свези с мрачним духовима. Код првих јеванђелиста, Он одговара на ово простим примером, који је узет из круга општег живота. *Иже царство, говорио је Он, на сѣ раздѣлѣтъ, не можеть стати царство то: и аже домъ на сѣ раздѣлѣтъ, не можеть стати домъ той: и аже сатана вѣста на сѣ самъ и раздѣлѣтъ, не можеть стати, не конѣтъ имать*⁵⁾. Код Јована укор: *ижема имашъ*⁶⁾, Он одвраћа речима: *Ижема не имашъ, не чѣтъ* Отца *могѣ*⁷⁾ т. ј. из Мојега живота, свагда сличног са вољом Божијом, ви можете видети, да код мене нема свезе са Велзевулом. Доказ чисто наравствени!

Из духа укупности мора се протумачити у Јеванђељу Јовановом и то, зашто он назива Бога Сина *Словом* или умом Божанственим. Јован је видео, да оним називањем и од простих људи од свега лакше може отклонити плотеку мисао о страдном рођењу Бога од Бога⁸⁾ и му-

¹⁾ Мат. 12, 1—8. Марк. 2, 25—28. —

²⁾ Јов. 5, 17, 19.

³⁾ Марк. 3, 24—26; упор. Мат. 12, 25—29.

⁴⁾ Јов. 8, 48, 49.

⁵⁾ Златоуст у 2 Бес. на Јована; „Желећи научити, да је Овај, о Ком он говори, Једино-родни Син Божји (Јеванђелист), да не прокрију путеве мишљења о страдном рођењу, преду-пређује ово самим називањем Слова, показујући,

¹⁾ Мат. 15, 24; упор. 10, 5. 6. —

²⁾ Јов. 10, 16. —

дрима може саопштити од свега боље и лакше појмове о природи и одношајима другог Лица Свете Троице¹⁾.

Друго, Јованово Јеванђеље разликује се карактером најтежакшијег *зидовљества*.

Ма да Јован није допустио у своје Јеванђеље ништа, што би могло хранили више љубопитства, ипак што је нужно било ради пуноће и јасности излагане од њега историје Исуса Христа, он је изложио то са свом подробишћу и најпрличнијим начином. Тамо, где су остале Јеванђелисте описујући који догађај, говорили неодређено о лицима, која долазе у њему, Јован све, кога је можно, означава по имену²⁾. Време, место, случај описаних догађаја он држи у свом Јеванђељу са прецизношћу најтачнијег историчара. Ми смо већ приметили, да је Јован хтео бити разумљивим за све, не само Јудејце, него и незнабошце. Ето урока, зашто он у оним местима где му неопходно беше дотакнути се јудејских обичаја или обреда, придаје од себе, премда у кратко, објашњење³⁾ и пренађа саме речи јеврејске⁴⁾.

да се и рађа од Оца Сина, но безстрашно⁵⁾ Ово је и у опште нужно ради простог народа, који често најевеије ствари представља под грубим симболима, или тим више је било неопходно у она времена, кад је незнабожачка племена теогонија, била предметом вере готово у целом свету.

¹⁾ Питају: одкуда је Јован позвајно називање Слова? из дрвених ли св. калга јудејских (на пр. Псал. 32, 6. Прем. Салом. 9, 1. 2. Сирах. вл. 24 упор. Приче гл. 8) или га је позвајно код присталица Платона? Чини се, није позвајно ни од ових, ни од других. он је прочитао ово — додата ником непознато име на Верном и Истинитом, кад је на Патмосу пришао откровење о будућој судби цркве. Види: Апок. 19, 11—13.

²⁾ Јов. 6, 5. 8; упор. Мат. 14, 14—17; Марк. 6, 35—38; Лук. 9, 12. 13; Јов. 12, 3; уп. Мат. 26, 7; Марк. 14, 3; Јов. 18, 10; уп. Мат. 26, 51; Марк. 14, 47; Лук. 22, 50; Јов. 18, 26. уп. Мат. 26, 73; Марк. 14, 70; Лук. 22, 50. —

³⁾ Гл. 2, 6; 5, 1; 6, 4; 7, 2; 19, 40; 2, 13, 11, 55.

⁴⁾ Гл. 1. 38. 41. 42; 9, 7; 19, 17.

То јест, он је хтео, да исте шта више стране нико, читајући његово Јеванђеље, неби срео никаквог перазумевања. И с том целим он често, као што је примећено, тумачи оно, што би могло представити се тешким за разумевање.

Будући најтачнијим историчарем, св. Јован је хтео бити и најтемељнијим догматичарем. На најглавнији начин намером његовом беше — ставити на видик Божанствену величину Исуса Христа. Пошто је Сам Спаситељ, за доказ Свога Божанственога посланства, показивао на сведочанство Претече, на Своја дела и на сведочанство Бога оца⁶⁾ то и Јеванђелиста ради своје целим користи се тим истим доказима, ипак тако, да наводи на њих најрезолутније. Претеча у његовом Јеванђељу сведочи о Исусу Христу целом спиедриону, у лицу, његовог славног посланства⁷⁾. Из дела Исуса Христа он бира таква, која су и сама по себи била изванредна, и, нешто по многобројности сведока, нешто по строгом истраживању, над њима произведеном, нечувена. Код њега Спаситељ претвара воду у вино⁸⁾ отвара очи слепоме од рођења, што је отъ жка не слышии⁹⁾ зове четвородневног мртваца из гроба¹⁰⁾ и једном речи, Изъ есмаи, баца на земљу чету наоружаних против њега непријатеља¹¹⁾. Јован не говори о двократног сведочанству Бога Оца, код Јордана и на Тавору, од чести с тога, што је о том и другом споменуто првим Јеванђелистама, а вероватније с тога, и то догађаји на Јордану и Тавору имађаху мало сведока: зато Јован

⁶⁾ Јов. 5, 32. 36. 37. —

⁷⁾ Јов. 1, 19—27; 5, 33.

⁸⁾ Гл. 2, 1—11. —

⁹⁾ Гл. 9. —

¹⁰⁾ Гл. 11. 1—45

¹¹⁾ Гл. 18, 3—6.

бира такав случај, где при скупу многобројног народа Отац с неба силно загрми Сину торжественом речи: и преславићу и пки прославићу¹⁾. Сви ови догађаји беху пропријетни најважнијим посљедицама; с једне стране, они јако потресаху умове гледалаца, с друге неодвратљиво решише судбу Самог Исуса Христа.

Најпосле, да задовољи најстрожијим потребама човечијег љубонитства, Јован (врло знатна околност!) свагда опишеује само оно, чега је био сам очевицом. Све остале Јеванђелисте предадоше нам врло много, што примише од других очевидаца и учасника описаних од њих догађаја Јован као да је ставио за себе правило да јавља само о том, *што је сам чуо, што је видео својим очима, што је с пажњом разматрао и описио рукама својима односно Слова живота*²⁾. Он почиње своју историју од оног истог времена, кад је видео Божанственог Учитеља код воде Јордана, и чуо о њему знаменито сведочанство из уста великог Пророка. Све што год даље прича он, свршило се пред његовим очима. У целом Јеванђељу на сваком месту ми видимо далековидог, пажљивог ученика, који је ишао за својим Учитељем. Особито из историје страдања и васкрсења Исуса Христа, тако богатој изапредним догађајима, Јован очевидио обрађује за себе оне, код којих се налазио сам. Додуше, он нигде не изнаша свога имена: ипак, називајући себе *љубазним учеником*, према ком је Спаситељ имао особито поуздање, не оставља никакве сумње на рачун тога, јели појмио он Исуса Христа, и јели верно предао његова дела и учење, — сумња, која одвлачи неке у наша времена.

Дакле, Јеванђелиста Јован, у својству историчара, задовољава често до изобиља строге критике, шта више, најновије не-вернике.

У самој ствари, читајући Јеванђеље Јована и видећи на пр. неки напор Јеванђелисте, да осветли потпуном светлошћу Божанство Исуса Христа, тешко није доћи на ту мисао, што Јован као да је предвидео ова несретна времена, кад већ није крет Исуса, но Његова Божанствена слава послужила каменом спотицања, о који ће дух времена сатрти толико несмотрене и неискусне умове. И што је достојно чуђења, ако је он, као Пророк свију Новозаветних времена, гледајући у духу мрачна времена неверија, хтео предати цркви чврсто правило, које би као песма-гукаљка Мојсејева на Јудејце, било вечним сведочанством Исусу Христу на све, који одбацују Његово-Божанство! Тако је мислио у своје један из великих Отаца цркве³⁾.

Део II.

Јеванђеље Јованово разликује се од осталих начином израза.

Некако је различно Јеванђеље Јованово од осталих својом садржином, али још више се оно разликује од њих начином израза, забављајући се у њему предметима. Њега није можно читати без неке особите побожности и размисљања. Изгледа, да је најрасејанију душу, при најмањој с њене стране пажњи, кадро сабрати, улити јој најважније мисли и побудити у њој таква осећања, каквих она није знала. Прва

¹⁾ Василије велики (Пом. XVI, Опр. Том. I, р. 433) Говорећи о прологу Јовановог Јеванђеља, додаје: „И тада је предвидео Дух Свети, даће бити (људи), који ће почети покушавати против славе Јединородног и проповедати своја лажна мудровања (.....) састављена од њих ради одвраћања оних, који слушају ... Дакле, да који не падне у ове мреже, Дух Св. предупрећује помоћу овог Јеванђеља.“

²⁾ Гл. 12, 28. —

³⁾ 1. Јов. 1, 1.

Јеванђеља више говоре ка уображењу и разбору¹⁾ Јованово Јеванђење — управо ка унутарњем чувству²⁾. Израз првих (да употребимо таково упоређење) сличан је у неким односима са изразама сликарства: представљене у њима истине живошћу и лепотом слике на најпријатнији начин, заносе лепе силе души, побуђују мислену способност, и кроз њих тек делују на чувство. Израз Јовановог Јеванђеља је попут паразима музике, чији се звуци разливају управо у срце, проишчу до најсакривенијих његових кутића, доводе све у кретање, и ум, и вољу, и чувство, и све, уређују најпријатнијим начином. И пису без основе древни оци цркве називали ово Јеванђеље *духовним*, јер у њему Бог Слово говори с духом човечијим језиком небитних, земних слика, него вишим, небеским језиком духова.

Урок ове најзнатније особитости, Јованова Јеванђеља јачајно провејава у наредбама Духа Божја, који је тајно водио пером свештеног писца: али пошто и Божанствени Дух, раздељујући дарове Своје свагда саопштава их сходно са својствима онога, који их прима, т. ј. ради извршења Својих великих одлука изабира као оруђа Својих намера више оне људе, који по најприроднијим способностима својим стоје ближе к Његовој цели, то, да би у колико је можно приближили к разумевању карактер извесне књиге св. Писма, неће бити безкорисно при овом случају узети себи за руководство онај исти закон, каконим се обично руководимо при суђењу о природним производима ума човечијег.

¹⁾ Ка уображењу — лепим сликама, живописним причама; ка разбору послоницама, кратким апострофима, сентенцијама.

²⁾ Мешовити алегоријама, тајанственим знацима, речима,

Да би саставили себи одређени појам о изразу неког човечијег производа, нужно је пре свега знати, како је могао деловати описани предмет на ум и срце писца, кад је од њих позајмљивао цвеве и боје за опис његов, и у каквом се стању духа он налазио у то време? С овом цели неопходно је одредити, прво, правствени карактер писца, и друго оне одношаје, у каквим се он могао и дужан био налазити према описаном од њега предмету.

На тај начин, да би протумачили себи карактер израза и у Јовановом Јеванђељу, нужно је пре свега разгледати *правствени карактер* самог Јеванђелисте, који код писца најближега — (какви су били и сви св. писци) — не може не одијавати у његовом језику својим особитим начином.

А. Правствени карактер св. Јована, и особитости, која из тога изишци у изразу његовог Јеванђеља.

Основу правственог његовог карактера састављала је љубав: пошто је он у особитом смислу назван био *учеником љубави*. Искључивим предметом његове љубави био је Бог и све Богу слично, т. ј. све, што у природи видимој и особито у свету правственом, изражава савршенства Божанствена. Отуда је могло питати ум његов и испунити срце само то, што је било најузвишеније, најплеменитије, најсветије у свету. Све, што се тако често понавља на нашим очима, и носи на себи печат земног несавршенства, није могло привући његово особито учешће: он није друкчије, него са равнодушносту дужан био гледати на појаве обичног живота, где је тако мало пиће за душу, испуњене помишљаја ниских, који воле само то, што носи облеск савршенства Божанствених. И ово цигло расположење духа

и нагнало га за целог живота остати момком. Он је волео више мирну самоћу, него ли бучни друштвени живот. Љубав к једном најсавршенијему, проичући све све његово биће, природно је дужна била саопштити његовом уму својство дубоке *изолације*, и његовом срцу жарку *бујност*. Но за очи света, ова су се блага сакривала у дубини његове душе, будући прикривено повином *простотом* и *хладноћом*. Рођен да гледа и љуби само Божанствено, он је занета с чувством немара обзирао се на овај напућени сујете свет¹⁾ и, стављајући себе изван његовог круга, с тајним немиром гледао је на прим. у будућност, очекујући, веће ли расветлити му потпуно знање Божанственога, веће ли се открити жива слика Најсветијег. Отуда је религија рано постала потребом његовог духа; и он још у цвету младости²⁾ кад обично воле живот са његовим, т. р. радостима, већ је тежио у пустињу Јорданску да слуша глас, који виче у пустињи. И овде баш заруди за њега небо — гласник ове Светлости, која је дужна била осветлити и обратити на Себе дивне

¹⁾ Ово је чувство особито изразио у својој посланици (гл. 2, ст. 15—17). „И изиђи мира,“ говори он, „ни ажи ка мира. Али кто жикета мира жетта леки: Отци ка мира: ажи ка, ежи ка мира похота, пакотка, и похота очна и похота житника, жетта ота Отца, но ота мира вси сего. И мира похотет, и похотет его.“

²⁾ О овом сведочи древно предање цркве. Види: Hieron. in Iovin. Lib. I. cap. 14.

тежње његове душе. Он је видео: — при-
праљала се велика промена, у царству
правственом изамо је наступити царство
Божје. Он је слушао: — даће се наскоро
јавити таково лице, коме највећи од људи
није достојан одрешити ремена на обуки
Његовој. Како се све ово дивно подударало
са чувствима душе Јованове! Његов ум
беше на страни, његово срце — у по-
божном очекивању! Сав дух његов беше
у стању неког *напора*, — црта која је
остала у њему за целог живота до гроба.
И јели чудно после овога, да је Он, ви-
двини Спаситеља, приљубио се к Њему
свом силом жарке љубави Своје? У Исусу
беше испуњење *његових* наја и очекивања.
Ово је био узор свију могућих савршен-
става. О чему су икада у својим духовним
посматрањима прорицали мудраци целе
древности, чега су с нестрпљењем желели
цареви и пророци, што су у часовима
уехићења предосећале душе праведника,
све се то открило у Исусу Христу. Јован
је гледао видими лик Бога невидимога
лицем к лицу. Јован је имао то, што нису
имали векови и народи. Он је гледао у
побожном дивљењу и љубио је у самоћи;
пошто су жарке навале љубави достојнога
срца његова биле одмерене необичном наж-
њом и готово непрестаним гледањем Бо-
жанственога, Кога се лик дубоко урезао
у његовом разуму. Такав је био дух Јо-
ванов!

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЊИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНOST И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеу.

(Наставак).

Морам признати и казати, да ме је
саблазнио Чинутин; поче ми вода ићи
на уста, тако ми је фалио и сладно рибу

Узнем мараму с ножи и — одем с њим.

Код Мендела затекосмо Барушкевића,
седи за столом прилично наквашен. Када

дођосмо, устаде са столице, поклони се на мој поздрав, климнувши главом, поглади брке, непије из стакленцета још оно мало ракије, пључне и опет седе.

Мендел очистиши прашину с клупе, повуди ме да седнем, приђе к Бартушкевићу, погледа га некако чудновато, зазорио и преда му већ приправљени штемпл из цена.

— Двеста рубаља на годину по 6% интереса? запита Бартушкевић.

— Ја, климнем главом.

Бартушкевић стари мајстор, за час је био готов са признаницом. Чивутин потпише.

— А сведоци? запитам.

Тај час дођоше у крчму два сељана и потписаше се као сведоци. Добивши од Мендела по стакленце ракије, сељани испише и одоше даље, куда су научили.

Међутим застреше сто и метнуше на њега ribu са разним начином зготовљену и лебац. Почесмо јести слатко ribu ја и Бартушкевић, све нам пуца за ушима, и кад смо све појели, појави се Мендел са ракијом. Прво стакленце метну пред мене, друго пред Бартушкевића, а треће пред себе.

— Дед добро здравље!

Узех стакленце, хоћу да принесем устиза и видим: на ракији се била ухватила као нека бела кожаца. Ја је одуних, срцењем мало и само сам хтео обичаја ради гуцнути, — у једанпут подиже се у авлији читава буна, хука—бука јаук пропасти, мислим, света! Ми одмах скочисмо на ноге, оставимо ракију и истрчисмо на улицу. „Стража! Држи, хватај!“

Шта је то? — Показало се, ухватили лопова: некакав мужик улазио код Чивутина дак с млином и стаде улицом трчати. Настаде читав дар—мар! Чивути

га ухватили, дотерали, — бију га, пуку за косу, туку ногама. — Мужик је немомгао и јецао је... Скупили се Чивути са целог посада, сваки ти виче: „дед, мажи, удри“ и удараху несретника чим дохвате. Међутим чивуче, Менделов син, опази да у крчми никог нема, да га нико не ће видети, узме из једног стакленцета, узме из другог, гуцне ракије из сваког стакленцета. Тада у један пут паде у очи, да је из једног стакленцета; бани из мога, отпио много више, приметиће се. Шта да ради? — Не мислећи дуго, узе чивуче и промени стакленцета; моје метне на Бартушкевића место, а његово на моје. Када се канга утишала и лопова одвели у општинску кућу, вратисмо се опет у крчму, седосмо сваки на своје место; — видим, да је из стакленцета по прилично отпио, но не узимах то на ум, — продужисмо пити и осушисмо стакленцета до дна. Мендел ми налио још једно стакленце, но код мене је тада било правило: ни на који начин не пити више од једног стакленцета, — узмем признаницу, стрпам у цен и хоћу да звиђем... У један пут видим: у Бартушкевића усне сасвим побледиле, очи упале... Он с муком а натегом дигне се с места, забатрга се, као да је пијан, и колики је дуг, лупи о земљу.

— Је ли пијан? — Не, није пијан!

— Пијан је! — рече Мендел. — Погледам на Чиву: побледио као крпа и дркће као да је у грозници.

Ето ти на!... Гледим: чивуче такође трчи по соби, напшао сам се у три погребели, ухватио сам се обема рукама за главу... — Куку тужан и јадан! — Мислим сам: није то добро, мужа ме хвата. Ракија мора да је с отровом помешана... Ја к пећи, аграбим лонац с врућом во-

дом, стаде је пити силом и испих готово половину... Повратим Чиви сву ракију и рибу и тако се избавим. — Опазим; чивуче лежи већ на земљи, а Мендел се сажуо над њим и пита: није ли он цео ракије? Чивуче је климнуло главом, да јесте. Стадомо му сипати врућу воду у уста, а он већ стиснуо зубе и избечио уморне очи. — Бартушкевић се бори у смртним грчевима, по сабере последње силе и рече: „Грушкевићу“, ти си сецовао, и изашле су ти све три нумере. Чива, хтеде те отровати, па је отровао мене... Мендел ме је отровао, Мендел!... Он је хтео да ти навуче из цела лутријску признаницу... Стакленцета су променули... Ох, Ох!“ И он затрча смртним стезањем.

У крчми није било ни живе душе од странаца, једино само су се Чивуткиње ужурбале, трљајући и поливајући

водом свога Хаима. Но Ханму свега овога већ није требало: само за кратко време копрцуо се још, то једном, то другом погом и из уста му покуља пена са крвљу. Бартушкевић је био јаче природе и мучио се дуже; најпосле и он је рикнуо још последњи пут као дивља звер, и сивим се утано. — Гледам ја на ова та чудеса и знам већ, шта је то и од чега је, но не знам, шта ћу и како ћу, — стојим, гутам непрестано топлу воду, осећам да је погибао већ над мојом главом и понављам у души: Падштк во мреж тееу гркшници; едниг есмь азк, дондеке придс“ (Пашће у мреже своје безбожници а ја ћу један проћи). Ах каква је света истина у овим речима псалма! Мендел је пао у мрежу своју: лишио се јединца сина, хранитеља и потпоре у старости; погибе Бартушкевић, који је заједно с њим ишао мени о глави. —

(Настаће се).

БЕСЕДА

о молитвама „жнѣ родимницѣ по четвѣрдесатиѣ днѣх“.

По закону Цркве хришћанске, слично ономе у старозаветном закону Мојсејевом (Лев. 12, 4), жена у току од четрдесет дана после рођења детета, дражи се нечистом, не пушта се у храм Божији, не може се причестити св. Тајана Христових, осим случаја, кад је наложена опасној болестици. А када се наврше данн очишћења жене породиле, она са благодаровањем детенцом својим иде у храм Божији, да се тако помоли Богу, — да добије разрешење да може опет имати општење с вернима у молитвама и тајнама, и да уведе у Цркву младенца, да га стави пред Господа, да га посвети и на службу Свештнѣму, рекавши као Ана, мајка пророка Божијег Самуила: *ја дајем њега (младенца) Господу, докле је год жив да служи Господу* (1. Цар. 1, 18).

У притвору св. храма, осенивши крстним знаком младенца, свештеник се моли, да Господ Бог очисти жену породиљу од сваког греха, од сваке нечистоће и да је удостоји неосудљиво да се причести св. Тајана, а младенца да сједини са светоме стаду словесних оваца Његових. После читања одређених молитава, пастир Цркве узима младенца на своје руке, изобразива њим крст, говорећи: *коѣрѣкѣлаѣтсѣ* т. ј. уводи се у први скуп, свечано се убаја св. Црквом Божиј (или *раба Божија*) *ко има Отца и Сина, и Свѣтаго Дсха...*, и после овога, доиста уноси младенца већ у саму Цркву ради поклоњења, изговарајући при том речи: *киндѣтѣ къ домѣ Твоем, поклонитсѣ ко храмѣ свѣтѣм Твоем*, т. ј. од тада крштени младенац улазиће у храм Господњи ради поклоњења и молитве.

За тим, заустанувши се са младенцем на сред храма, служитељ Божији говори: *посредѣ Цркве крестотъ Та т. ј. млади хришћанин стојаће овде међу збором верних, пажљиво ће слушати оно, што се чита и поји у цркви, и заједно ће с осталим осталима појати и славити име Господње.* Најпосле, свештенослужитељ долази с младенцем ка царским вратима — дверима (а младенца мушкога рода уноси шта више у сам олтар), свршавајући ово принашање и шта више унашае младенца у најсветији део храма, за знак особитога приближења новокрштенога ка Свештињему, у знак посвећења његовога на службу Господу, слично ономе, као што се свршавало у Старом завету над свима првенцима израиљским, који се допашу ради тога у храм, и као што је свршено било над самим Христом Спаситељем, који је био донесен у четрдесети дан по рођењу у храм Јерусалимски. На свршетку обреда у црковљења, свештеник говори молитву Симеона Богопријатеља: *нишѣ отишадши раба Твогѣ Благоче...* као да довршујући тиме последње деловање, свршено у храму над Богомладенцем Исусом Христом, а уједно сведочећи пред Богом и родитељима, да је он, као служитељ олтару Господњем, свршио све потребно за нови, духовни живот младенца хришћанскога, — и оставља младенца на амвон пред царским дверима, очигледно преставаљајући овим то, да је од сада у црковљени дужан целог свог живота с побожношћу да се клања и служи Господу Богу.

Старозаветни закон наређивао је жени, када се јављала при пут после рођења детета у храму Господњем, да принесе жртву очишћењу (Лев. 12, 6). Пресвета Дјева Марија, надприродно зачевши у утроби од Духа Светога, није имала потребе и нужде у очишћењу, како се захтевало од обичних жена: јер шта је имало да се чисти у Оној, Која је била превозбавно освешћена Духом Светим, и коју св. Црква назива чистом, пристојном, непропадљивом, пречистом, чистијом од светлости сунчане? Но тада како је благодатна слава поставила Богородицу више законѣ, Она не само Сама није се покорила закону, него му подчињава и Сина свога Господа нашег Исуса Христа, иде у Јерусалим да *мешне Богомладенца пред Господом и да сержи сѣ по закону Господњем* (Лук. 2, 22 — 39). Ево браћо, нај-

поучивијег за све нас примера, да се покуравамо постојећим законима: слободни од закона синова човјечјих, имајући сваку власт на небу и на земљи, Творац и Господ закона са свом тачношћу испуњава закон... Занесене светском сујетом несретне мајке често заборављају тај поучни примјер, противе се правилима св. Цркве, не долазе ка храму с младенцем у четрдесети дан, а неке шаљу у храм коју другу жену с младенцем ради уцрковљења његовога. Но како може да издржи срце истините мајке, да се не јави у четрдесети дан с дететом својим у св. храм, кад је њено дете дужно предстати заједно с њом к Лицу Божијем и њему се поклонити, кад је дужно да буде посвећено на свагда, као жртва Господу Богу? Како може мајка права тврда срца бити, па шилати дете своје у храм са другом којом женом, а она дома да остане? Ако би нам потребно и нужно било да представимо свога сина или своју кћер Цару земаљскоме, зар би се усудили да их пошалемо к њему на пр. с дадиљом или дојиљом, оставши сами код куће? Или ако би нашега сина или нашу кћер посветили на коју високу службу земаљску, зар срце наше неби желело и жудило да, учествује при томе и да се излива у молитвама пред Свештињим?...

У четрдесети дан по рођењу Богомладенца Исуса Христа, Пресвета Дјева Марија принесла је на жртву, као што је речено у закону Господњем, две грлише или два голубића. Од хришћанских матера св. Црква захтева то, да оне саме себе, своје душе принесу на жртву Господу и да освете себе причешћем Тела и Крви Христове: устима свештеника црква моли Сведражителя, да би их Он учинио достојним причешћа св. Тјјана. У древности, као што се види из молитава жени породици, прописаних у четрдесети дан, мајка се у дан и сама причешћивала заједно са својим дјететом св. Тјјана и по том, од тога времена, као очишћена, добила је слободу да се причести, кад жели и осети се готовом, спремно. На жалост свети обичаји хришћанске древности заборављају се од нас: сад код нас на дан уцрковљења причешћује се обично сам младенац, а мајка и не помишља у то време о свом причешћу. Но чиме ти и можеш мајко хришћанека, благодарити Створитељу своме, што те је чувао и сачувао у времену и

после рођаја твојега? Чим ти можеш да запечатим очистиће своје и освећење, ако не причешћем пречистотога Тела и Крви Христове?...

Кад се извршило четрдесет дана земнога живота Христа Спаситеља, није сама Богородица пошла у Јерусалим, да изврши над Божанственим Младенцем законити обред, него и старац Јосиф, коме је била предата Пресвета Дјева Марија, дође у храм Господњи. Праведни Јосиф је знао, да је Богомладенац зачет од Духа Светога, па ипак дође из Назарета у Јерусалим. Код нас на дан упрковљења младенца (где се још држи тај свети и древни хришћ. обичај) обично се јавља сама мајка његова, а отац не држи за своју дужност да дође у дом Божји у тај дан. Но зар отац младенца, учи један од руских пастира, више је чист од мајке у телесном рођењу дјетета и са свим не осећа потребу освећења и благослова? Зар је срце родитеља са свим без осећаја к детету, кад се ово последње представља и посвећује Богу? Зар се на саму жену породилу односе речи молитве: које чита служитељ Божји у четрдесети дан? Господи, благослови отроца сја, кршћ сја родитељи его?... А такав пети прекор заслужују и кумови, који на дан упрковљења не сматрају својом дужношћу да дођу храм, а међу тих куму или куми, баш св. Црква заповеда, да узму младенца од *браћа хришћанска*, као да је из руку Самога Господа.

Донашање младенца у храм, а у четрдесети дан или упрковљење, завршило је убрајање новокрштенога к броју верних, — велика блага и привилегија дају нам се светим обредом упрковљења. Поставши кроз крштење чланом тајанственога тела Христовога, кроз увођење у храм Божји млади хришћанин, као да се уводи у прави посед свију блага, која је даровао Спаситељ синонима Његовог благодатног царства. Кроз упрковљење, новокрштеноме отвара се улазак у св. храм да слуша реч Божју, која је непронадљиво јело и благодатна вода, која му гаји жеђ душевну; кроз упрковљење дарује му се право, да учествује у свима тајнама св. Цркве, а нарочито у пријаму св. Тела и Крви Христове; кроз упрковљење он постаје заједничаром у молитвама све браће своје у Христу. Но, дарујући

таква висока привилегија, обред упрковљења налаже хришћанину од првих дана његовог духовног живота велике обавезности. Упрковљени хришћанин, посвећен је Господу Богу, назначен је ка *свештенишву светим, да приносу духовне жртве благодатне Богу* (1. Петр. 2, 5), он је дужан да живи за Створитеља својега и да му је цел, Њему једноме у свему да утађа.

Велику одговорност примају на себе мајке пред лицем Самога Господа Сведржитеља на подножју Његовог св. олтарца. Са амона пркшенога узима жена породица не само своје дете него и чедо Цркве православне, које је она с мужем својим и кумом дужна да гаји и васпита и приправи за царство Оца небесног, — и по овоме, мајка је дужна да поступа са младенцем својим лично, као са чедом Божјим: свако деловање над њим, на пр. рађење, надгледање, купање дужна је да извршије свагда с молитвом и крстним знаком, дужна је да избегава све грђе при гајењу његовом, а особито проклето... Пошто у четрдесети дан младенац постаје чланом Цркве Христове, посвећује се на службу Свештенику, то је од тога времена он дужан да буде и васпитаван хришћански, да би могао, дошавши до узроста, свето ићи пред Богом, Њему једноме да служи и да живи по закону Господњем. Богу треба да су посвећени при невним осећајима и радње деце, почетци мишљења њиховог, које се у њима развија: св. Црква та то и прима у наручја своја дјецу нашу, одмах после рођења освећујући их тајнама крштења и миропомазања, да би они, од првих дана живота својега поставши синонима Божјим по благодати, припадаци, не свету, не себи, него Оцу небескоме. Запамтите то родитељи, и свагда се трудите, да би вам деца наша љубила св. Цркви, и ради тога носите, водите их од младости чешће у дом Божји, као што су и родитељи Христа Спаситеља водили Богомладенца у храм Јерусалимски (Лук. 2. 41), Молитва ка Оцу небескоме, нека буде прва реч деце ваше, хвалом и славом Творцу наслађујте уши њихове, на св. иконе управљајте чешће погледе њихове. И све ће ово добро, свето и дубоко да падне на душу детину, кад се оно умири још на грудима мајчиним, све ће богоугодно да се сроди са његовим срцем, — и биће оно, слично, посвећено Цару небескоме

верни и савесни поданик цара земаљскога, корисни члан друштва, утеха и потпора родитеља у старости њиховој. Један хришћански младић запитан од незнабожцаког судије-мучитеља: „од кога си ти дошао, да је Бог један“ одговори је: „мене је томе научила мајка, кад сам се још љуљаво у колевци и сисао на грудима њеним, тада још научих се да верујем у Христа.“ „Не бацај хљеб на поље! Хљеб је дар Божији!“ — рекла ми је моја мајка у младости, и сад сваки пут, кад се догоди да изненада и нехотице испустим залогај — говорио је о себи овај младић, већ неколико година оворе назад будући седим и славим старцем, ја се журим да га подигнем: опонирем се речи мајчиних. „Младо дете, учи светитељ руски Димитрије Ростовски, можда је упоредити са даском, која је приправљена да живописца изобрази на њој слику — добру или рђаву, свету или грешну, што наслика, то ће и остати на њој. Тако и младенац: с каквим обичајима и навикама — богоугодним или богомреским науче га и привикну родитељи, с таквим га ће и живити. Бело платно не мена боје у коју је је било умочено у почетку; суд не губи свога мириса, доброта или рђавога, који се пређе напустио: исто тако баш у детињем узрасту укоренује се за сав живот наклоности але или добре“. На жалост, и деца се одвише рано откривају знаци опште нам урођене грешности. Позната је примедба блаженога Августина: „кад је једно дјете мајка притисла ка својим грудима, у очима другог већ појављиваше се гњев и завист“. Сви ми, који изблиза посматрамо дјецу, знамо како се рано почиње у њих да јавља своједоља, похотљивост, упорство, жеђ: неопходно је да задржавамо и загушујемо те појаве грешности у младости; грешно је заупитати и пустити да расте тај кукољ на њиви Божијој! Познато је на искуства, да се дрво даје савијати и исправљати како хоћеш и жељеш, док је младо; покушајте да исправите велико дрво: пре ће те га преломити, или исчупати с кореном, но што ће те га направити. Тако и заупштене у деци рђаве наклоности и навике, с годинама њиховим јачају и укоренују се у њима тако, да најпосле постају већ неискоренима ... Дакле велико је добро

човеку носити јарам за младости своје (Псалм Јерем. 3, 27) — од детињства добар је и спасоносан јарам заповједи Господњих: у свем току живота својега, он ће више и више напредовати на путу доброчинства и, по лествици хришћанских доброчинствава попеће се на небо.

Предавши, посветивши себе и децу своју Богу при упрковљењу, ми ће мо, браћо, и сами чврсто да се држимо и децу своју да сачунамо у непрекидном јединству и вези с Господом и Његовом светом Црквом, бојећи се, да не будемо одметници и неверници. Као чланови једнога тајанственога тела Христовог, ми смо обавезани да чувамо до смрти јединство вјере, јер *одвајајући се од јединства вјере* (Јуд. 1, 19), постају по Апостоли, људима грешним и телесним, какви су били до крштења, и по том су достојни, да се избаци из св. Цркве. Они, који немају за мајку Цркву, не могу имати за Оца својега Бога; осталајући Цркву, која има да царује, не могу се удостојити царства. Поставши учасницима благодатних дарова, који нам се дају у св. тајнама, ми смо дужни онако да се чувамо *огањомачати св. Духа Божијег, којим смо запечатени за дим избављења* (Ефес. 4, 30), у противном случају, у св. тајнама подвргава нас већој осуди (1. Кор. 11, 29). Стојећи у молитвеном општењу са свом нашом браћом у Христу, ми смо дужни да будемо с њима и у општењу истините хришћанске љубави, без које молитве наше не угодне и непријатне су Богу (Мат. 5, 23. 24) и без које сва друга доброчинства и савршенства не значе ништа (1. Кор. 13, 2—3).

Доћи ће, браћо, дан, кад ће нас опет — последњи пут донети у храм. — у гроб. Блажени ћемо бити ми, ако тада и Отац небески нађе, да смо достојни његовога Божианственога усноуљења, и мајка наша св. Црква призна нас за истиниту децу своју, и браћа наша у вери, биће и остаће с нама у општењу светих молитава и хришћанске љубави, Амин.

Г. Митрополит 20 нов. 1894.

По руском
Григорије А. Николић
свештеник.

ДУХОВНО-НАРАВСТВЕНЕ БЕСЈЕДЕ.

Намијењене:

Оцу, матери, младићу и дјевојци.

(Посвећено хришћанској породици).

Превео **Јован Петровић**, кр. професор и катихета, и т. д.

Бесједа I.

Отац-хришћанин

*Ко љуби правду, љуби
закон; а ко љуби на укор,
осијте људ* (Проче 12, 1).*

Док је мушкарца момак — дотле није ничим везан, ниш се за кога брине осим за сама себе. Но са сивјем је друга ствар — кад постане оцем породице. Тада га вежу нове дужности, које он радо прима. Код тихих брига долази брига за сама себе на задњи лист; он мора сада обраћати већу пажњу на — жену, дјецу, чељад, посао. Он мора бити својој породици и отац, и скрбник, и савјетник, и бранилац, и пријатељ. Често му је служба, занат на терет, али их он, ради своје чељади, подноси стрпљиво. С тога отац породице због свoga положаја заслужује веће уважање, него човјек неожењен, бездјетан, којег нико и ништа не везује.

Да би били — у обичном животу — према ма коме снисходљивији и да појмимо тешки положај, доста је да рекамо: „он је отац и васпитатељ породице.“ Но то високо достојанство често окаља сам мушкарца. Пошто је са дужностима оца спојено много прекраснога, то сваки безбрижан, алачест отац заслужује највеће презрење. Који рђаво врши своју службу — њега укор, но који својом кућом управља рђаво, који се не брине ни за жену, ни за дјецу, већ их унесрећује — против тога су сви. Њега сматрају изметом, тирјаном.

Прави је отац — хришћанин онај, који зна држати у својој кући ред, мар-

љивост, покорност, богобожањивост. Те врлине — темељ су домаће среће и благостања. Међу тимa врлинама стоји на првом мјесту — ред. У породици, гдје влада ред, нема протусловља на сваком кораку; тамо нема ни раздора, ни неслоге између мужа и жене због сваке маленкости, а по томе не даје се рђав примјер дјеци и служничади. (Слађа међу мужем и женом — почетак је свађи у цијелој кући по томе, што ће сваки члан породице почети најприје сам о њима мислити, а за тим ће почети и пресуђивати. За то се отац породице брине за слогу међу свима. Он се неће никада пред дјецом и служничадима свађати са женом, макар им се њихова мишља и разликивала. Него да би се што боље учврстио ред у кући, домаћин мора бити примјером у томе, покорнајући се први домаћим законима, ако би му се они кадгод и чинили тешкима.

Све мора имати своје вријеме и мјесто, отац породице не смије у том бити занима. Он неће да буде у својој кући деспот. Ако он сам испуњава домаће законе; онда ће му се сви без приговора и радо покоравати. Он, као глава куће, бавећи се својим послом, непрестано се стара о опћем добру. Према приходима удешава и расходе. Жена му се брине за унутрашње а муж за спољашње господарство; ова је — тако рећи — министар унутрашњих, а он спољашњих послова; она се брине за садашње, а он за будуће потребе; њему спада у дужност да се брине за своје укућане, ако би му жена обуда-

вила. Он мора да се раније побриве за васпитање и будућу срећу своје дјеце, да му срце његово буде мирно, самртни час не буде горак а име његово послуже смрти од свију поштовано. Свето Писмо вели: *Ако ко за своје домаће не промишља, одрекао се вјере, и гори је од незнабошца*“ (1. Тим 5 8). С тога је други услов домаћег напретка — **марљивост**. Само нам она може осигурати наше земаљско благостање. А земаљско благостање али не богаство, ни изобиље, — јест при услов, без кога нема ни радости, ни слатка живота, ни независности.

Душа цијеле домаће радиности, јест отац породице. Сав труд, сва брига за кућу лежи на њему: он храни своју породицу, одијева, васпитава, исплаћује раднике, надржава служинчад. Но за то је он са свијем сретан и задовољан, кад може рећи: „све се то стекло хвала Богу мојом неуморности“. Он учи своју дјецу корисном и пужном раду, како за њихов будући живот тако и за живот своје чељади. Но гдје је рад, тамо је без сумње и одмор. Сваки човјек може купити за новце труд својих радника, али ни за какав новац не може он купити њихове љубави према себи и своме дому; с тога се ту и ради добро само оно, што се ради радо. А за то разборит отац породице, не само да не спречава весеља укућанима, него се и сам с њима весели.

Примјер покорности у домаћем животу морају прије свега показивати дјеца према родитељима. Тешко оној породици у којој се син или кћи противе вољи родитељској! А ако се то и догоди, ко је томе крив? Није ли то последица рђава васпитања? Није ли тој несрећи понајвише крива сувишна попустљивост и њежност матере: или небрига оца?

Ма како да су велике бриге оца породице, али васпитање дјеце главна је и света дужност његова. Премда он и не може непрестано руководити дјецу, али је дужан пазити на њих.

Родитељи! љубите дјецу своју, али уједно с тим захтијевајте од њих строгу покорност. Дјеца ће вас слушати, ако им ви од колијевке не будете ни најмање попустљиви, ако вас не узрујавају њихове сузе, ни јогунство, ни дјечије лукаво умњављање. Гдје се родитељи покажу слабима, тамо престаје уважење дјеце.

Породицу може снаћи жалост: дуго-трајна болест, пријевара, клевета, завист, но највећа је жалост — *расипушено дијете*. А гдје се крије узрок те жалости? Код самих родитеља, у њиховој непажњи на самовољу дјечију, али што је још горе — њихов властити рђав примјер и слабост. За то отац породице мора поставити за главни закон у својој кући: *непорочност и добро владање*. Без тога нема мира, нема благослова.

Отац породице, прожман врлинама, може их захтијевати и од других; а ако је он сâм пијавач — може ли приговарати ономе, који због своје неуздржљивости постаје предметом подмијеха других? Ако је он сâм неуредан, може ли без пријекора савјести говорити против најмањој неуредности своје чељади?

Ако је он расипник, растрешен, воли весеље више него рад, ако воли раскош у гозби и ношњи, од чега пазадује његово стање, ако воли друштво и забаве, које га удаљују од његова господарства, ако је карташ, предајући савијеному случају већи дио својих прихода, мјесто да их употреби на добро, ако је хвалисав и горд, желећи да се покаже већим него што заиста јест, — како ће он моћи за-

држати своју дјецу, да не пођу његовим опасним по њих трагом? Како ће за пријечити своје млађе, да не злоупотребљују његову немарност, да га не varaју, да не раде и јавно и тајно на штету његова имена и чести?

Тешко породици, гдје отац пада у погрешке; гдје је он најгори у породици; гдје свај, који треба да брани чест свију, први је кља! Нема ту божјега благослова, већ само црно проклетство.

Тешко породици, гдје отац мора на сваком кораку осјећати своје недостојанство.

Побожност, страх божји, љубав к највишем суштаству — То је вијенац оца породице хришћанина.

Сви домаћи гледају и уздају се у њега, а он са свима гледа и узда се у оца свију суштастава — Бога. С највећом захвалношћу прима он од Господа све добре дарове, као и страдања и губитке с тога, што су и ови posljedњи неопходни за укрељење наше вјере, за облагорођење нашег срца а и ради сјећања, да је све земаљско труло и пролазно.

А што и може најтјешње везати све чланове породице, ако не једна љубав, једна вјера, и једна пада на вјечно? Што може бити достојније за оца породице, који се тихо моли у кругу миље своје дјечице? Што може бити дирљивије и спокојније на смртној постељи за ма кога члана породице при горком опраштању са својим сродницима, чији погледи, пуни наде на Бога, говоре му: „ми се растајемо само на кратко вријеме! Рука, која нас је овдје сјединила, која нас је водила кроз тмину овога живота, имаће силу и љубав, да и тамо поврати нас један другому“!

То је образац оца хришћанина!

Оче породице, сразни себе са овим образцем и запитај се: „јеси ли био својој

чељади оно, што би могао бити као разборит човјек, који одговара свом динном одређењу? Запитај се: „јеси ли ти, да осигураш срећу своје чељади, учинио све, што је од тебе зависило? Може бити да су они теби обвезани благостањем, имањем, чашћу, изображењем и наравственошћу само толико, што им срца пијесу сасвим злочаста: али имају ли они оно одушевљење за врлину, ону чврсту, искрену побожност, која не ће никада допустити да буду несретни, па ма све остало изгубили; ону побожност, која би их одржала и онда, када ти не будеш на њих више пазио? Одговори себи! Одговори свемогућему судији — Богу!

Преблагі Господе! Ти не поступаи самном према мојим гријесима, него по милосрђу своје унапређујеш ме! Ти си управно путове моје на добро и довео си ме у стање супрушско, које си, осветив својом благодаћу, узвисио на високи степен свете тајне. Вјечно ћу узносити милост Твоју према мени, недостојном створу Твоме. Нека је благословено најсветије име Твоје! Не одузми од мене, Господе, милости Твоје и усадињем мом животу. Помози ми, да проведем живот мој у супруштву по законима Твојима; упути ме да живим са женом својом као са слабијим сасудом, да ју поштујем, да јој признајем и уважајем њезине добре и корисне савјете, да ју љубим као своје властито тијело, као што Ти љубиш цркву Своју, коју си очистио светим крштењем, осветио Својом ријечју, учинио да је славна и без мане! Умудри ме, Господе, да одвраћам жену своју од гријеха и сујете, да стрпљиво сносим њезине слабости, да је не огорчавам мојим безразложним владањем, да је не вријећам незаслуженим

пријекорима, а ако је увиједим, да се одмах помирим с њом, сјећајући се, да на земљи није нико савршен, да сам и сам подвргнут заблудама и слабостима, које траже опет њезина снисхођења и стрпљења. Поучи ме, да ју руководим у дјелима вјере и побожности. Умудри мене, Спаситељу, да искрено учествујем у биједи, тузи и болести моје жене, да дијелим с њом сва страдања и туге њезине, да се понашам према њој тако, да будем достојан њезина повјерења, да ме она сматра својим најискренијим пријатељем, да међу нама нема таквих тајана, које не би могли једно другом открити; сачувај нас од таквих поступака, који би нас довели догле, да се једно од другог тајимо!

О Боже спасења мога! укријепи нас да великодушно подносимо горчине и биједи, које би нам Твоја доброта послала ради вјечнога спасења нашега; поучи ме, да управљам породицом мојом тако, да својом влашћу никога не увиједим и не огорчим, по да буде извором породичнога поретка и задовољства; удаљи од мојега дома свако безакоње, клевету, људску завист, да свађе и пребацивања не трују породичнога спокојства; не лиши нас Твоје помоћи у свима околностима нашега живота; укријепи силе наше у раду и сваком подухећу; поткријепи у болести, буди штитом нашим у несреће и склоности у данима жалости; дај да смо сложни у мислима, једнодушни у осјећајима и жељама! Удаљи од нас међусобну сумњу, да не би безумна љубомора раскопала срца наша; не допусти да дође до каквих раздора и пријекора међу нама, него учини, да буде заједничко код нас све, што год твоја провидност понаша: туга, радост, понижење или слава у свему да буде с нама Твоја света воља!

О, пресвета Дјево! Твојим ходатајством учинио је Господ прво чудо на свадби у Кани Галилејској; молим Те, свом душом и срцем мојим, — испроси мени и мојој породици благодат освећења; буди нашом покровитељицом за вријеме нашег земаљског странствовања и заступницом нашега спасења у вјечности!

Боже, оче свију твари! Научи ме, да васпитај дјецу, коју си ми дао по својој доброти, сагласно Твојој светој вољи и помози ми Твојом благодаћу, да испуним ту моју главну дужност! Поучи ме да сачувам дјецу од пута безакоња, да их отклоним од самовоље и грјехонадења, да се чувају порока и злочестих другова. Гледај на њих с висине Твојега стана; огради их Твојим промислом; сачувај Твојом милости; осјени Твојим благовољењем! А ако не буде воља Твоја, Господе, да се ралујем дјеци; ако је воља Твоја, да их узмеш од мене, а Ти ме онда укријепи свагом праведнога Јова, дај да се без ронтања покорим Твојој вољи.

О, дај ми да знам, да су дјеца моја — дар доброте Твоје, Боже! да си Ти властел у свако вријеме узети их од мене.

Благослови, Спаситељу мој, моје настојање и трудове учитеља на свако добро дјело! покажи им пут живота, који је Теби угодан; срце њихово распали љубављу к својим дужностима, к Богу и ближњему, владару и домовини, да буду готови снагди и живот свој жртвовати и крв своју пролити за благодатно Твоје царство, за свету цркву и вјеру православу и народност српску. Не дај им ни биједи ни богаства, и удостој их небеснога Твога царства! Да не постигне мене суд твој за немар мој у дјелу васпитања њихова, него да покрије и мене и њих вјечно

твоје милосрђе, како би ја заједно с њима прославио Твоје човјекољубље у вијеке вјекова, Амин.

Бесједа II.

Мати-хришћанка

*Вриједно је жена вијенау
мужу својему; а који га
сиромаш, она му је као
тврдеж у костима.*

(Приче 12, 4).

Је ли вам позната највећа врлина и највећа дужност, да се она испуни? То је — одрећи се сама себе и живјети по вољи Господа нашега Исуса Христа, живјети по духу Његове љубави, која се обухвата и све опрашта. Бринути се и живјети не ради себе сама, већ ради среће и добра других људи.

С таким високим самопожртвовањем живио је на земљи Исус Христос и Његови апостоли. Ако је то било могуће свима великим, добрим и племенитим мужевима — зар није и нама могуће? Сигурно ће многи рећи: „а зар се не може паћи код људи толико самоодречења? Та је дужност врло тешка.“ Но да ли је Бог кадгод захтијевао од вас нешто, што је немогуће или што надмашује вашу снагу? Бог је тражио таково самоодречење кроз свога сина Исуса Христа. Он је говорио: „ко мене љуби и у мене вјерује, нека се одрекне себе, и иде за мном.“ И није немогуће подражавати сину Божијему.

Ви говорите: „такав је захтјев прекомјеран: — Ипак има људи, чије се звање и занимање састоји у томе, да из љубави заборављају на саме себе, и све своје труде, бриге и старања непрестано посвећују другима. Такова је по својему стању мати породице хришћанина. Она се брине дан ноћ, непрестано се труди, но не ради себе, него ради добра повјерене јој породице. У вече, уморна пада на постељу и прикупља нове силе, но не

ради себе, већ ради других. Њезин муж дјеца, чељад, треба да су задовољни спојим животом. За сав свој трудни живот, нема она друге награде, осим ласкава погледа оних, које задовољава. И ради тога штеди она све, за све се брине и лишава се многога чега.

Она није своја. Сву своју судбу, срећу и несрећу спојила је она са судбом мужа, Што јој он спреми у животу, — тијем се она задовољава. Муж је сиромаш, и она дијели с њиме сиротињу; оболи ли он — она га дворц, служи и трпи више него он. Она је сва ради другог, а ради себе — ни мало.

Она није своја: *она је мати и жено ради дјец.* С болом и опасношћу живота дала им је живот; кад су сви снавали, она је сама бдила у ноћној тишини над драгим малишном. Она је чувала своје мило дијете у болести, прислушкујући како дише и молила се у самоћи. Нико не зна, шта је она радила, што је она трпјела; само је свезнајућему Богу све то познато. И све она радо заборавља, чим јој њезино љубимче озрави. Нико је не ће за то наградити. Само праведни Бог није заборавио њезиних суза и брига, једини ће Он уписати јој то у заслугу.

Она није своја: *она је домаћица.* Она мора мислити на друге. Премда је сама слаба здравља, али мора назити на здравље других. *Она је — анђео мира у кући чуварица домаћег реда и благосића.*

Ево мати породице, дивнога примјера самоодречења из љубави! Мушкарац може чинити сјајна дјела; може се својим вјештином и занатом обогатити; може доћи на глас, али на скроман рад домаћице нико се и не осврће.

Као што сва срећа у кући стоји у свези с врлинама добре матере, исто тако

од њезиних погрјешака зависи и несрећа породице. Уплив домаћице тако је велик, да се из њених мисли и дјела у опће може извести правилан закључак о срећи или несрећи њезине породице. Једај њезин недостатак често може помрачити све њезине врлине. Живот домаће чељади постаје због њезине грјешне склоности аном. Но сва је срећа, да су оваке домаћице ријетке. Истина, често је томе крив и злочести отац породице, па ако мати зна добро владати дјецом и чељади, она ће својом љубављу засладити све учињене непријатности.

Бадава ће се муж трудити, ако му је жена вјетренаста, славољубива, ако је кокетна, расипна; кад она, да задовољи своју пожуду, што стече десницом рачочи љевицом; кад она, да засвијетли пред другима, држи ред у кући само привидно, а ондје, гдје други не могу завирити, прави неред, обмањујући и друге и свога мужа. А отуда долази породична туга, бјески благослов од домазлука и често, гдје би требало да је богатство, бива оскудица. Узалудна је тамо добра воља, љубав и ласкање, гдје домаћица не зна својим увијек једнаким карактером сачувати код свију веселост; кад она својом ријечи на тјени тужнога, својим пријатељским погледом не склања увиријебога на измирење, кад она дјелује не толико љубављу, колико јарошћу, па и бјесилом. Прави примјер матере породице-хришћанке црта св. Писмо овако: „*Ти мораш бити скромна, чиста, добра кућеница, блага, покорна, својему мужу да се не хули на рјеч Божију.*“ (Тит. 2. 5.).

У тих неколико ријечи садржан се јеагра свију дужности кућанице и извор цијеле земаљске среће.

Буди скромна. Кротосту свога владања буди примјер, достојан подражавања, свима домаћима, примјерних прекрасних својстава, којима се дивиш код других; буди душа твоје породице.

Као што у друштву нема уважења она жњска, која, начитавши нешто, хоће да игра у друштву улогу учене жњске, која у све сумња, све омаловажава и изсујете жели да јој се људи диве, тако, напротив, заслужује веће поштовање и уважење она, која без притворства и пустога уображења мисли, дјелује и живи е чувством покорности према Богу, која се чврсто држи вјере, која је дала Исусом Христом, и наде, коју нам је Он открио; Разумна и њекна мати, чувај ту вјеру чврсто! Само те она може укријепити у бури овога живота; без ње остаћеш и ти сама без цијене. Ту просту и најсретнију вјеру усађуј што можеш раније у мекано срце своје дјеце; без ње ћеш унесређити а прије а послје срца њихова!

Буди им примјером богопоштовања у цркви и код куће. Као што их ти приводиш к Богу, тако ће и Бог једном опет њу привести к теби.

Буди чиста. Непорочност је најдрагоцјенији украс жене. Ако се оп једном укала, не ће нити га може замјенити ни блијесак најдрагоцјенијег камења, ни златни украси ни накити. Ако останеш невјерна мужу, премда си се и заклела пред олтаром, онда ти је за увијеки угубљени кућни мир, а срцу ти је нанесена неизлечива рана. Осим тога мораш ти у опћењу с људима одстранити све, што може побудити љубоморност, ту страшну рану домаће среће (а како ју је тешко изагнати, гдје се она једном одомаћила)! — него мораш избјежавати и сами поглед, који би могао бацити сјенку на чистоту твога срца.

Буди добра кућеница. Ко хоће да позна вриједност матере породице, тај нека уђе у њезину кућу, и одмах ће све што види — казати му какова је она.

Не што се тамо налази, већ како се налази, свједочи о укусу и чедности добре кућенице; и како ју слушају — говоре о њеном разуму и врлини срца.

Она мора бити добра кућеница и тијем пружати домаћем животу толико дражи, да не би ни муж ни дјеца случајно уздахнула за другим забавама, него да воле бавити се највише у домаћем кругу.

С тога мора она бити добра према свима, одстрањујући све, што би могло нарушити пријатељство и међусобно повјерење, без чега постаје супрушки живот адом.

А да би се пријатељство и повјерење стално учврстило — најбољи је пут до тога — *имати срце, отворено пред мужем, не имати од њега никаквих тајана, не радити ништа таква, што би требало скривати од њега, па и погрешке, ако се догоде, не скривати од њега.* Изгубљено једном повјерење, доноси неповјерење кроз цео живот.

Она мора бити добра дјеци. Но при том мора се чувати, да се тим та љубав не претвори у размаженост и опасно праштање лакоумности, да се због те љубави не даје предност једному дјетету пред другим.

Она мора бити добра не само према суседима својим и знацима, него и према служкињама.

То је срећа матере породице — хришћанке, како нам ју представља св. Пијемо Нека буде таква свака од нас, да се владањем вашим слово Божије не омаловажује, него прославља.

Преблаг Божи! Размишљајући о сујети садашњег мог живота и сјећајући се мога дјетинства, признајем, да нема на земљи стања, блаженијега од дјевојчина, која је према Теби распаљена љубављу свога срца, и која је слободна од мрежа, које спутавају душу земаљским бригама. Но милост и доброта Твоја, Госпode, нецебрива је! Твоја је ненамјерна доброта напала на мене и у супруштву толико добротинстава, да ја нијесам у стању исказати Теби мојих осјећаја за отачатски Твој промисао о мени, којим си Ти спојио моју времену судбину с мојим мужем, давши ми у њему покровитеља, помоћника, пријатеља, старатеља, потпору мојим слабостима.

Госпode Божи! Научиме да живим у супруштву по Твојој светој вољи! дај ми благодат, да се с покорношћу подчиним вољом мужа мога, да га љубим као искренога друга, уважујем као старјешину породице, поштујем као главу моју, Утврди у срцу моме зајет светих Твојих апостола: да не налазим свој украс у плетењу косе, у драгоценом накиту, у бисеру и одијелу, него да стјечем нетрули украс кротости и поштења, да живим у побожности и послушности, да се обогатујем добрима дјелима, да се обучем у скромност и стидљивост, да се одијевам као што приличи хришћанки — насљедници небеснога обећања. Не дај ми да паднем у сујету и сањарије, да се занесем лакоумношћу и сујетом, да се поведим за трулим обичајима овога свијета.

Дај ми благодат да цијеним као бесцјено благо, добро име. Уразуми ме, да се гнушам сваког лицемијерства и ласкања, да се чувам, као ђавола, сваке саблазни, да чувам чистоту душе и срца мога и да будем до гроба тако вјерна мужу своје

да у души мојој не буде никаквих тајана, које не би смјела њему открити због стиди или страха, да се не разгњени на мене!

Премилосрдни Боже! Умудри ме у вршењу мојих дужности! Искористи из срца мога упорство, самовољу и непустеливост; даруј ми благодат да стрпљиво сносим сва огорчења, срдње и негодности; да не жалостим мужа свога, да чувам као највећу тајну све слабости и недостатке његове, и да му не наносим срдње и огорчења; да кротко ублажујем његову раздраженост, да весело разгоним његову сјету, да угађањем омекшам хладноћу и жестину његову, да ћутањем савлађујем гњев, услужношћу олакшам његове труде, цијеним његово здравље и спокојство. Сачувај ме од расипности нашега имања; учини ме усрдном помоћником мужа мога у побожности и дјелима свјетским. Нека кућа моја буде најмилијим пристаништем његовим!

Учини ме, Госпode, правом матером дјеце моје; достаји ме да их васпитах за славу пресветог Твога имена! Твојој до-

брати, Спаситељу, препоручујем дјецу моју! Благослови их, као што си благосиљао дјецу, коју ти приводише у вријеме вемањског живота Твога.

Теби, пресвета Дјево, Мати Божија предајем дјецу моју! Покри их твојим заступством! А ако, по неиспитаним судбама Твојима, Боже (једне те мисли бојим се као ада), ако ме лишити дјеце моје, ако их смрт одузме од мене, — да буде са мном грјешном најсветија воља Твоја!

Дај ми онда храброст Соломоније, матере Макавеја, побуди у мени свету черету одлучност, да жртвујем дјецу моју у славу Твога имена, и на добро цркве Твоје!

О, најмилостивији Боже! Учини ме покорном Твојом службеницом у свему, која се боји Твојих ријечи; учини ме правом хришћанком и уброј међу свете жене, које угодиле Теби; удостој ме да заједно с њима прослављам вјечну љубав и безграничну доброту Твоју у вијеке вијекова, Амин.

НАВИКА НА МИЛОСТИЊУ И НЕГОВАЊЕ ЧУВСТВА МИЛОСРЂА.

Написао: Петар Иванчевић, јерономах.

— Ето драги мој читаоче, ја укрито — по мојој душевној сили и способности рекох о навизи на милостињу а борбе у неколико, и о самој милостињи. Казао сам и какаву моћ и дејства има милостиња.

Сад пак преостаје ми, да коју прозорим о *неговану чувствa милосрђа*“.

Но, а шта је то у оиће чувство? —

... Ја сам још у почетку ових редака споменуо, еда је драти Бог човјека одликовао од другог створења — задахнувши га бесмртном

душом, а души давши: разум, слободну вољу; и још многе друге способности и моћи драги је Бог нашој души дао.

На примјер: свијест, памћење, машта, ум и. т. д.¹⁾

Наше је тијело по превеликој сили и моћи Божијој састављено — башко каква лијепа и великрасна аграда — кућа. Тијело наше има силу Божију удова и справа, оруђа. Свака та

¹⁾ Види: Петар Радуловић — „Психологија (јазука о души) Илччево 1892. год. —

справа има свој одређени посао. Рецимо, наша су нам плућа, да кроза њи дишемо, очи да гледамо, уши да слушамо и. т. д.

Наука нам каже, да су за живљење нашег тијела најглавнији дјелови: кости, мишићи, жиле и живици, мозак, срце и плућа; све ове споменуте справе или боље рекавши дијелови нашег тијела, кријепе и јачају наше тијело или у опће унапријеђују. Душа наша господар је цијелог нашег тијела; она је свјесна цијелог тјелесног унапријеђењу т. ј. она зна, шта и најмањи дио нашег тијела ради, и је ли он здрав. Па кад је души по вољи тјелесно унапријеђење, онда се у њој рађа и појављује неко особито и посебно стање, које је угодно, јер борме наука вели: „У здраву тијелу, здрава је и душа.“

Напротив, ако сви дијелови нашег тијела неокрепљују, не јачају живот нашег тијела, па тијем онда борме спречавају даље развијање тјелесно, душа је наша свјесна и тога поступка, и тада се у њој т. ј. души рађа неко посебно стање. Но, не, угодно, као што прије, већ неугодно стање.

Та способност — удобна или неудобног стања душе наше, зове се *чувствима*, а за чувствованье најглавније је срце.

Наука о души „Психологија“ упознаје нас са чувствима од више руку — на примјер: чулна чувствима, до кога дођемо помоћу вида — очију, слуха — ушију, општа — руку; умна чувствима, што потјечу од идеја — помисла. Ова пошљедња т. ј. умна чувствима дјеле се на више руку — као: чувство истине (интелектуална), чувство љепоте — укус (естетичко), чувство милосрђа и. т. д.

Осим ове подјеле, имаду и лична чувствима, која човек сам о себи добије т. ј. о својој личности; може се у нашој свјести породити чувство о којој другој личности, тако се чувство онда зове *сучуство*, а о самом себи само *чувство*¹⁾.

— Ово само узгред споменућу о чувствима у опће; сад ћу се тако мало повисе забавити код *чувства милосрђа*.

— Наука, звана „педагогија“, што учи како се од дјете образују људи, вели: Примјер је најбоље васпитно средство²⁾. Један страни педагог рекао је: „Примјер је све и сва“.

И збиља тако и јест. Наша дјеца и у опће повизише раде оно, што чују и виде од нас! . . .

Дакле у истину имају мјеста оне ерпекве пословице, што вели: „Дјеца раде оно, што виде од оца; плету kotaц, као и отац“. Учени људи (педагози), који се васпитањем баве и наставом, вели: „Свака настава и васпитање, треба еда је очигледна т. ј. ако смо ради, да нашу дјецу чему подучимо, а ми им покажимо, да они то својим очима виде,

Но, *чувство милосрђа*, као и још неке предмете (слогу, љубав, побожност,) не можемо виђати, јер то су мислени предмети, мислене именице.

— Оваке ћемо предмете дјечи преставити очигледно помоћу сходне приповијетке.

. . . Дакле Србине мој, ако хоћеш да његујеш *чувство милосрђа*, то онда побро си мој, сваком приликом, приповиједај својој дјечи и у опће млађима увјек такве приповијетке, у којима се огледа *милосрђе*, и у којима су т. ј. причама збори о *милостињи*.

Но, запамти добрих Ришћанине и ово: „Е да је вјера без добрих дјела мртва. И тако је, драговићу мој, и голо приповиједање у погледу милосрђа мртво, без живог примјера.

Дакле уз причање показимо примјером, да имамо *милостињу* срце и да су нам одњегована *чувства милосрђа*.

— Приповијетке за његовање *чувства милосрђа*, најбоље су из живота мог Божијег угодника, гдје се огледа *милосрђе*.

— Родитељи, старатељи и кућне старјешине до нас све стоји, хоће ли нам ваши млађи навикнути се на *милостињу*, и хоће ли се у њих побудити *чувство милосрђа*? . . .

— Васпитајте Србадице ваше млађе у правој хришћанској вјери, и онда се не бојте, да не ће бити *милосердни*! . . .

— Покажите пред млађима, да имате *милостиво* срце, дајте својим млађима, да и они из своје руке пруже *милостињу*! . . .

— Дошао је брате, пред твоју кућу сиромашак, сав одрпан го и баш, јадан и гладан, — шта да радиш? . . .

— Ево шта: „Употреби ту прилику, скупи своју дјецу, или у опће своје млађе, па им покажи сиромаша и реци им: ево видите како је овај сиромашак го и бос, гладан и јадан, али

¹⁾ Види Петар Радловић — „Психологија“ Панчево 1892 год. стр. 45 — 47. —

ово је све Божија воља и њему је и ово драги Бог дао, а пред нашу кућу послао, да види каквог смо срца, и да ли слушамо његове заповиједи? . . .

— Кад си то учинио, т. ј. подучио своје млађе, онда очигледно — управо на њихове очи, основи сиромашка благо, подјели му милостињу; зовни сина Душана, Жарка, Бранка, Богдана, и подај им што, нека и они из својих руку подјеле.

— Окушај само неколико пута пред дјецом милостињу дати, а и дјец — као што сам споменуо даднх нека подјеле, и виће ћеш како ће ти дјеца, милостива срца погати! . . .

— Милостиви чочче, гледај сваком приликом, да најосрелијег тврдицу обратиш, да постане милостив, да му се побуде чувства милосрђа! . . .

. . . Истина Бог није то лак посао, једног тврдицу обратити, да постане милостив, и у ошће грјешника исправити; но, дужност је сваком правом Србину Ришћанину покушати и то не само једноч, него више пута! . . .

— Ево Србине мој види од прилике, како ћеш тврдицу обратити, да постане милостив, и да му се побуде чувства милосрђа:

„Пред њим по својој могућности, или, што ми Босанци кажемо, по свом кудрету подјели сиромашку, помогни ону народну ствар, била културна, или религиозна; приповиједи му какву моћ милостиња има, увотријеби при приповиједању сходну поуку из св. еванђеља, и пази да је тврдица, кад му приповиједаш расположен, раадраган и весео. Његови најмањи прилог треба похвалити, и он ће све мало по мало што мекши бивати.

Но, кад хоћемо, да храбримо на милостињу и његујемо чувства милосрђа, треба да вада примјером да показујемо, и увјек ијеште и ваљане приче приповиједамо тврдици.

Милостиви чочче, и ти Србине брате, који си позван да његујеш чувства милосрђа, приповиједај тврдици, како ће, сваки тврдица зло проћи! . . .

Та сјети га и реци му, како ли је оно повошта љуби богатог Гавана зато пропала! . . .

Испјевај му или кажи на изузет ону српску нар. пјесму, што о споменутој љуби Гавановој говори! . . .

— Ево Србине мој како та пјесма гласи:

Заповиједи Господ Бог
Двјема трима анђелом:
„О ви моји анђели:
„Три небеске војводе
„Сиђте с неба на земљу,
„Садељаше гуслице
„Од сувога јавора.
„Па пођите по свету,
„Као пчела по цвјету
„Од божијег прозора,
„Од сунчаног истока,
„Те кушајте све њере,
„И све редом градове.
Знаде! сваки за Бога
И за име Божије.“
А! сиђоше анђели,
Сиђош' с неба на земљу,
Садељаше гуслице
Од сувога јавора
Па пођоше по свјету,
Као пчела по цвјету,
Од божијег прозора,
Од сунчаног истока,
Те кушају све њере.
И све редом градове;
Сваки знаде за Бога
И за име Божије.
Кад дођоше пред дворе
Богатог Гавана.
А тако се додеси
Ваш у свету недељу,
И стајаше анђели
Летњи дан до подне,
Ту их ноге болеше
Беле руке трудише
Од самосва бранећи с'
Кад изађе Јелена
Поносита Госпођа
Пред њом иду дворкиње,
А за њоме слушкиње,
На глави јој пауни
Крилина јој хлад чине
И занесе Јелена
Поносита госпођа.
Огорео крај хлеба,
Што ј' у петак мешено
У суботу претано
У недељу вађено,

То не даде Јелена,
 Како Господ милује
 Него баца Јелена
 С десне ноге башмагом:
 „Ево нама Божијаци;
 „Какови је тај ваш Бог,
 Кој не може хранити.
 Своје слуге код себе,
 „Већ их шаље до мене?
 „Имам Бога на дому,
 „Који ми је створио
 „Од олова дворове,
 „И сребрне столове,
 „Многу стоку и благо,
 Па су пошли анђели,
 Суслете их Стеване
 Вјерна слуга Гавана
 И бесједе божијаци:
 „Чујеш, брате, Стеване!
 „Удеа' штогод за бога!
 А бесједе Стеване:
 „Чујте браћо божијаци!
 „Нигде ништа не имам
 „Разма једно јагњешце!
 „Служио сам Гавана
 „Пуно девет година,
 „И ништа ми даде,
 „Разма једно јагњешце:
 „Ја сам млеко просио
 „Те сам јагње хранио,
 „Сада ми је јагњешце:
 „Од свих овац' најбоље;
 „Да ми ј' овде јагњешце
 „Ја бих вам га сад дао,
 „За што прјете чобани,
 „Да ми јагње украду,
 Ал бесједе анђели:
 „Хвала брате, Стеване!
 „Ако ј' срце ко језик,
 „Сад ће јагње бити ту.“
 Осврте се Стеване;
 Али иде јагњешце
 Преко поља блејећи,
 Радује се Стевану,
 Као својој мајници.
 Узе стеван јагњешце,
 Па га трипут пољуби,
 Па га даде Божијку.
 „Ето браћо божијаци!

„Нек је вама подјела
 „Мен' пред Богом молитва,“ —
 „Хвала брате, Стеване!“
 И одоше анђели
 И одниј'ше јагњешце,
 Кад су дошли анђели,
 На престола Христова,
 Па казују Господу
 Како ј' било на земљи
 (Оно Господ боље зна
 Него они што кажу).
 Онда рече Господ Бог:
 „Чујете ли, анђели!
 „Сиђте с неба на земљу,
 „Па идите ка двору
 „Богатога Гавана,
 „На двору му створите
 „Валативо језеро,
 „Ухватите Јелену
 „Ноноситу госпођу,
 „За грло јој вежите
 То студено камење,
 „За камење вежите,
 „Нечастиве ђаволе,
 „Нек је возе по му'ци,
 Као шајку по мору.“
 *

— Е па видиш човјече Божији, како пролазе
 тврдице и они, који се поносе својим именом,
 па мисле, е им је имање све и сва!...

... — Варају се, варају јако!...

— Љубезни мој Србине и драги Хришћанине,
 будимо милостиви према сиротињи и убогим,
 па ће и Бог бити према нама милостив!...

— Сви позвамо побудујмо *чувство милосрђа*
у нашем кругу, код својих негујмо и побудујмо
то чувство!...

— Школа је до душе прва позвата, да по-
 ред других чувства, негује чувствено милосрђа; а
 школа без сумње тај посао и чини.

Ма ипак, поред најбоље воље, школа не
 може на све доспјети, и њој се т. ј. школа мора
 у помоћ притећи.

— Ко да јој помогне?...

Прво и прво дом и родитељи дјечињи, а
 онда боже српски попо — тај слуга Божијег
 олтара.

— Е, јест да, још нешто!

Шта се све неће још од српског попе
 захтијевати?!

Рећи (а борами истину да речем већ сам то доживио, и већ два или три пут ватру поднио, што сам кад — кад реко, е би свештеник својом проповиједи могао од много којегчега наш прости народ одвратити) ће, који у Христу брат! . . .

Но, ја би му у неколико одговорио; да има и право, али сјетимо се у Христу браћо, шта је Бог-човјек наш Спаситељ Исусе Христос радио! А шта његови ученици, и све нас ради и наших гријеха! . . .

Нек само сваки у Христу брат узме у обзир рад апостолски и њихову ревност у Винограду Господњем, и нека је преуба свијесан свога тешког, но иначе уваженог чина и позива, и кад на то се све смисли, па ће онда увјерити, да ја имам право, што кажем, да ти баш Србине свештенике, требаш побуђивати и његовати чувство милосрђа у повјереног ти стада.

— *Дакле браћо свештеници обојега реда, обрађујмо Виноград Господњи онако, како нас наша света саборна апостолска мати црква учи, ама сјесно имајући на уму блага небеска!*
V.

Сад да рекнем коју, о милосрђу нашег српског народа, па да видиш Србине мој, како ли је твој јуначки и витешки род милосрдан.

*

— Наш српски народ, хвала Богу у опће милостије је, једино то милосрђе ваља усавршавати, млађе треба нукати на милосрђе, и чувати их, да не попусте у милосрђу.

Да је српски народ милостив имамо у животу безброј примјера. Вели српски мудрословац Димитрије у калуђерству Доситеј Обрадовић у својој књизи „Живот и Прикљученија и т. д.“ на страни 75.

„Овде не могу изоставити, да не назоначим без сваког пристрастија и мојему роду, да од свију народа, које сам познао, најма милостиивијега рода *над српским*, а најпаче к родству. Од Херпеговине до Баната, у Босни, у Хрватској у Славонији и у Србији, народи су веома милостиви одвећ сродства љубитељи; и што су када у старо време веома похваљене добродетељи гостољубија, заиста у том ови народи ни једном нису фтори.“¹⁾

¹⁾ Види речену књигу надане „Срп. Књижев. Задруге“ Београду“ 1892. год.

Карактерне црте нашег витешког српског рода и народа јесу: милост, меко срце и племенита заштита угњетених, побожност, јунаштво, дарежљивост, искреност, разборитост и бистрина ума, љубав према домовини и завичају, народни понос, јерска сносљивост, љубав према породици, саучешће, поштогање мртвих и. т. д.²⁾

... Милосрђе српског народа огледа се и у српским народним умотворима. Прелистајмо, ма коју збирку срп. нар. умотворина, па ћемо готово у свакој наћи траг милосрђа српског рода и народа.

... Ево ти Србине читаоче нашег личиог „Источника“ — једне српске нар. pjesме, у којој се црта милостиво српско срце и српско милосрђе:

„Боже мили на свему ти хвала,
Боже мили помози свакоме.
Сваком брату и добру јунаку!
Рани мајка два сина нејака,
У зле дане, у године гладне,
На преслицу, на десницу руку,
Кад је била понајскупа рана,
Ока брашна твдесет динара,
Ранила ји' одранила ји':
Кад су дјеца женидбе дорасла,
Обадва је оженила мајка,
Довела им двје д'јече дјекјке,
Виду Винку, Давиду Ковиљку.
Јетринце мало живовале,
Мало вр'јеме три године дана,
Кад настала година четврта,
Свака роди по једнога сина,
Винка Квиња, Ковиљка Маринка,
Ал' не прође ни година,
Ни година, нити половина,
Разбоље се невјестина Винка,
Разбоље се, хоће умријети,
Па позива своју јетринцу:
„Ој Ковиљка, мила сестро моја!
Аманет ти сиротице моје
Сиротице и моје и твоје,
Пази, секо, сиротину моју!
Кад Маринку б'јела љебца дадеш,
Подај, секо, и мојему Мирку,
Њему подај од љепца корине,
Нек се знаде, да је сиротина,
Да мој Мирку своје мајке нема.

²⁾ М. Нешковић — „Неретљани“ 1894. год. стр. 26.

Ој Ковиљка мила сестро моја!
 Кад Маринку справиш кошулицу,
 Моје Мирку труљницу закрпи,
 Нек се знаде да је сиротица,
 Да мој Мирко мајке своје нема.
 Ој Ковиљко, мила сестро моја!
 Кад нам света недјељина дође,
 Кад ли сједнеш на сокам међ друге,
 Твог Маринка на крило посади,
 Мога Мирка код себе на земљу,
 Нек се знаде да је сиротица,
 Да мој Мирко своје мајке нема.
 Ој Ковиљка мила сестро моја!
 Кад нам свето Васкрсење дође.
 Кад на дјецу руво покројите,
 Вашем кројте, како нама драго,
 Моје кројте чисто руво црно,
 Нек се знаде, да је сиротица,
 Да мој Мирко своје мајке нема.
 Ој Ковиљко, мила јетрвице!
 Кад ли сејо, у цркву пошећеш,
 Твог Маринка на руци понеси,
 Мога Мирка за руку поведи,
 Нек се знаде, да је сиротица,
 Да мој Мирко своје мајке нема.
 То изуети нејестиди Вилка,
 То изуети, на душицу пусти;
 Хвала Богу хвала јединоме!
 Ковиљка је стрина милостива,
 Она знаде што је сиротинство,
 (Од малоће ј' сиротица била)
 Прије Мирку бјела љепца даде,
 Прије Мирку, нег' своје Маринку;
 Кад, по света недјељина дође,
 Кад ли сједне на сокам међ друге,
 Њеног Мирка на крило посади,
 Свог Маринка до себе на земљу,
 Нитко не зна да је сиротица,
 А да Мирко своје мајке нема.
 Кад 'но свето Васкрсење дође,
 Кад на дјецу руво покројите,
 Како Мирку онако Маринку,
 Чисти скерлет и асљену svilу.
 Кад Ковиљка у цркву пошеће,
 Обојицу води за ручицу,
 А сав народ стрину благосева,
 (Сам ли Господ на небесног царства):
 „Ој Ковиљка, колени Адамско!
 Проста душа твојих родитеља,

Који су те породили мудру,
 Међ' туђу а' те браћу оправили,
 Па ти знадеш што је сиротинство!“
 Боже мили, на свеку ти хвала!
 Рани мајка двоје дјеце младо,
 Ранила и' до седамнаест лета,
 Кад настало лето осамнај'ето,
 Писат пође' царви везире,
 Писат пође по земљици царској,
 И он купи на цареву војску;
 Гдје ј' у кући четир мушке главе,
 Од четверо узима тројину,
 Гдје тројина узима двојину,
 Гдје ј' двојица, онде обојину,
 Гдје је један, и онот једнога,
 Редак дође Ковиљкином двору,
 Да јој иде Мирко и Маринко,
 Да јој иду на цареву војску.
 Оба два и' отпанила, мајка,
 Оправила на цареву војску.
 Кад је било у боју правме,
 Кад у ватру дјеце ударила,
 Пуче пушка из те ватре прве,
 Прва пуче па уби Маринка.
 Сам остаде сиротица Мирко,
 Сам остаде на царској војци;
 Војевао за девет година,
 Кад настала година десета,
 Прекиде се та царева војска:
 Иде Мирко своје бјелом двору,
 Стару стрину код двора затек'о;
 Ранио је сиротица Мирко
 Ранио је и саранио је
 Ка' но своју баш рођену мајку,
 Како ваља и Бог запошједа.“

Као што рекох, наш је народ веома милостив. Но, опет привикавајмо наш млађи нараштај на милостиву и његовију чувство милосрђа; не би ли остали милостиви, као и наши стари

Навикавајмо нашу омладину, да буду милостиви с прама наше свете матере цркве и школе јер црква и школа су главне чинионице за спас душе наше и очување свега оног, што Србина Србином чини, и без чега се Србин ни замислити не да...

— Да те, браћо, сви будите милостиви и дијелите милостиву, како би нам и Господ на страшном суду рекао:

„Ходите благословени Оца мога и наслиједите царство, које вам је од вјекова спремно, јер гладан сам био и нахранили сте ме, жедан сам био и напојили сте ме, слаб сам био и по-

сјетили сте ме, наг сам био и одјелисте ме, стран сам био и ви ме у дом прикинете. — Амин!

У свето-Ваведенском српски-православ. манастиру Гомоници, на дан св. оца Николе 1894.

ПИСМО

дра. Емилијана Радића-Соколовачког дто Месић-Вршац 25 јануара 1895 универзитетском професору Филозофије Л. К. у. Б. о бићу бога.

Недавно говорисмо у једином друштву познатих спручњака, у ком и Ви бисте, о најтежој филозофској теми, наиме, о бићу бога. Том приликом претресано је ту скоро, све, што је до данас људство за и против на том пољу у радило. Било је ту говора готово о целој филозофији, а наиме пак: о Аристотелу, Платону, Еригену, Декарту, Бакону, Спинози, Гроту, Бруно-у, Дела Метрију, Локеу, Берклеју, Кондилаку, Хумеју, Лајбницу, Фихтеју, Канту, Хеглу, Шеллингу, Шлајермахеру, Копту, Шопенхауеру, Фајербаху, и т. д.

Некако Ви приви, а за Вама и сви остали стручњаци, изразите се, да у питању о егзистенцији највишег суштства нема до сада сигурног пута, који би *сасвим* задовољавао.

Тад сам и ја нагласио неки суд односно, да се филозофски изразим, неку метафизику о том предмету, која се Вама, а и осталим стручњацима, већ тада свидела, тако да ме сад позивате, да ју за сад ма и у најкраћим потезима, и. пр. у форми једног писма, скицирам.

Одаивајући се радо том Вашем позиву, ево ме, да Вам за сад само у неколико речи тај суд, односно ту метафизику наведем.

Човек *нужно* може само оно најбоље распознати, *што је у нему*. Према томе филозофија мора од човека, као непосредног, починати, па ићи тим путем посредном т. ј. оном, што је око човека.

Из овога изиђе пак, да човек и. пр. и и разлоге у питању о бићу бога, мора поглавито у себи самом тражити.

Само такав поступак даје реалне основе за тај предмет, јер оно, што је у човеку, неможе суштински подлежати, те према томе то је само и реално.

Субјективноост пак, човека и истинитивно т. ј. и без сваког саутцања човека, *дакле не-*

одвиено од њега као таквог, постулира објективну егзистенцију бога.

А да је то тако, то нам показује најлепше, кад и. пр. на човека највећ етрах, невоља, болест, и т. д. т. ј. онда се *елементарно* у човеку пројављују потенције богопознања.

Из овог се пак већ види, да је то проста истина, као да је баш тај страх, и т. д., путем маште, створио човеку бога, јер оно, што у човеку дела истинитивно, елементарно, дакле од њега као таквог неодвиено, *не може* њиме створена машта бити. Но и иначе, кад би бог био само креатура човечије маште под утицајем баш тога страха, и т. д., онда би човек морао *нужно* разпознати ту машту, те који би човек онда био тако луд, да самог себе вира т. ј. да се клања машти, коју је он к томе сам себи створио?

У човеку постоји дакле од њега као таквог, неодвиена реална потенција к богопознању.

Па одакле т. ј. од те потенције мора се *potens volens* закључивати, да постоји и објективан узрок те потенције.

А да те у човеку истинитивно постајеће потенције богопознања одговарају истини т. ј. да им је бог хомоген, *о том се човек ошам на себи самом најбоље увериши може*.

Човек има наиме и друге сличне истинитивне, дакле од њега као таквог неодвиене потенције и. пр. вида т. ј. око. Да око није хомогено светлости, та потенција вида неби ни постојала т. ј. око без светлости незначити ништа, јер без исте и не види. Дакле *зашто* и постоји та потенција у човеку, *што одговара истини*.

Па ако је та потенција вида субјективна, зар је и светлост субјективна?

Не, светлост остаје *до века објективна*, ма што ју субјективно око употребљује, јер она лежи ван домаћаја субјективног.

Постоји ли дакле у човеку нека, при том инстинктивна потенција богопознања, као што заиста постоји, онда већ *ipso facto* т. ј. баш услед тога, мора постојати и објективан узрок те потенције т. ј. бог, јер иначе неби та потенција у човеку *мужно* ни постојати могла, као што и друге сличне потенције постаје само ради тога у човеку, што имају својих узрока.

Па као што ти задњи узроци и. пр. светлост нису субјективни, дакле немогу машта ни бити, него су објективни, дакле истинити, тако и онај први узрок т. ј. бог *не може никад субјективан т. ј. сумњив ни бити, него јесте увек објективан т. ј. истинит*, јер све те потенције, које су објектоване тим узроцима, тако, *да без истих неби ни постојале могле, имају само један и исти извор, а то је човек*.

Хришћанство, учећи дакле биће бога, има право не само са гледишта своје вероизповести него и са гледишта баш самог човека.

Та ето, и само питање живота није наука у стању да објасни *без бића бога*.

Сва-односна напрезања Дарвина, Спенеера, Хекла, и т. д. нису се праузрока живота ни

дотаћи могла, *те су остала просто немогућа, и то тако, да се ваљда није нико у тој мери сме-шним учинио. као баш ти људи с њиним лаж-крдијама, а li и. пр. Batybius Heckeli*

Бог дакле, као што видисмо, мора да постоји већ силом закона о самом човеку, пошто су исти тиме објектовани т. ј. неби без тога ни постојати могли.

Неки од мислиоца већ су на то упозивали. Но то је и скроз сигуран пут. Јер човек корача реално само на својој властитој основи.

Према реченом, по себи се већ разуме, да као што човек субјективно разликује добро и зло-да *то мужно т. ј. већ силом то га, мора апсолутно постојати код бога*.

Према томе мора онда и човек да апсолвира *о добрим а не са гл.м овај свој живот, неосвр-жујући се при том ни најмање на такозване среће односно несреће, које управо и не постоје, јер не само да су исте већ по себи т. ј. у самој ствари нека мушна индивидуална схватања, него је за исте и човечији живот сувише крашак*.

СРЕТЕЊЕ.

Лука: 2. — 22.—40.

У вријеме оно, и ово је било,
Однуде Дјева своје чедо мило.
С' праведним Јосифом пред Господа Бога,
Благослов да пошље на Исуса свога.
(Јер тако је било по старом праву,
Прво д'јете носит свом Творцу на славу)
Још уз то понесе двије мале тигце, —
Или два голуба, ил' двије грлице...
У Јерусалиму живио је старац,
Коме по је рек'о наш премуди Творац:
Да умријет' неће до онога часа,
Док не види Христа — свега св'јета Спасеа.
Симеон у пркљу Духом светим дође
И у пркви Христа — Спаситеља нађе.
На руке га узме, тихим гласом рече:
„О небесна сило — Створиш ли мене!
Сад отпусти слугу по ријечи Твојој,
Да с' више не мучим у старости мојој,
Виђеће су очи Спаситеља Бога —

Обећаног Христа — мила сина Твога.
Пред лицем свих људи виђеће се сјаје
Што обасја народ и земаљске краје.
— Обасјао људе Израила Твога —
Прими с' миром ове вјерна слугу свога!“
Јосиф и Марија чудили се томе,
Захвалише Богу Створитељу својме.
Симеон им тада јоште проговори:
„Ето лежи овај, да многе обори —
И да многе дигне из мракa
— Да знамење сија сунчаног зрака“.

„Теби самој Дјеве отужје паклено
Прободише ти душу и срце ваширно...“
Ту бијаше Ана кћи Фануилова,
Од кољена оног — стара Асирова.
Од старости била, к'о пачуак прави,
Осамдесет четир' лета она Бога слави.
Постом и молитвом служила је њему

По дану ил' ноћи, била узор свему,
И она ту бјеше баш онога часа,
Када донесоме свештињегѣ Спаса.

По Јерусалиму славила је Бога —
Јер посјети Господ Израиља свога.

Родољуб.

КРАТКЕ МОЛЕБНЕ МОЛИТВИЦЕ

на броју их 24 које се изговарају сваког посебног часа диеви и ноћи (на српски).

Диеви:

- 1 (часа) Господе, не лиши ли ме небесних твојих добара.
2. Господе, избави ме од вјечнијех мука.
3. Господе, ако сам што умом или помисљу или ријечју или дјелом сагријешно, прости ми.
4. Господе, избави ме од сваког незнања, заборавности и малодушности, да не будем као камен, који ништа не осјећа.
5. Господе избави ме од сваког искушења.
6. Господе, расвијетли моје срце, које ми помрачи лукава јака жеља моја.
7. Господе, ја као човјек погријеших, но Ти као Бог дарекљиви, спаси ме, видећи немоћ душе моје.
8. Господе, пошљи благодат твоју у помоћ мени, да просланим име твоје свето.
9. Господе, Исусе Христе, забилижи ме, слугу твога, у „књигу животну“ и даруј ми свршетак благ.
10. Господе Боже мој, ако и никакво добро неучиних пред тобом, но дај ми по благодати твојој постићи почетак благ.
11. Господе, ороси моје срце са благодатном росом твојом.
12. Господе, неба и земље, спомени се (сјети се) грјешнога слуге твога, срамнога и нечистогѣ у царству твоје. Амин.

Ноћи:

1. Господе, као покајника прими ме.
2. Господе, настави ме.
3. Господе, избави ме од напасти.
4. Господе, дај ми мисао блугу.
5. Господе, дај ми са сузама, сјећање смрти и раскајање за учињено зло.
6. Господе, дај ми помис'о да исповједим и признам грјехове моје.
7. Господе, дај ми смиреност, невиност и послушност.
8. Господе, дај ми трпљивост, великодушност и благодет.
9. Господе, усади ми корјен страха твога у срце моје,
10. Господе, удостоји ме, да те љубим од све душе моје и помисли, и да извршјуем у свему вољу свету твоју.
11. Господе, закрили ме од људи лукавих, од бесова, од страсти и од сваке неподобне твари.
12. Господе, ти знаш, што чиниш и волиш, да буде воља твоја и у мени грјешном, јер си благословен у вјекове. Амин.

Приближно:
Висарион А. П.

ПРИСТУПНА БЕСЈЕДА

својим парохијанима од Стевана С. Поповића свештеника, коју је држао приликом свога доласка на парохију Виочане (у пријавор. протопреев.) 24. јула 1894.

Православна браћо!

Ево у име Божије — ја вам се данас — на оном св. мјесту, одређено за проповиједање слова Божијег призивајуем први пут, као нов ваш свештеник, поздрављајући вас свију својом пастирском ријечи: „Аврь кѣтъ!“ И прва ријеч бесједе моје међу вама, нека буде ријеч: „благодарности!“

Благодарим у првоме реду, Господу Богу, што ме по својој великој милости сподобио, да сам постао смијерним служитељем овога св.

храма Његовог; што ме је благодаћу Својом признао, да будем учесник при светој и тајанственој трпези Његовој, и што ме је удостојио, да по славим силама својим будем тумач свете воље Његове, и проповједник Његове светиње, љубави, правде и истине!

Као Богу свемогућему, молим му се смијерно и скрушено, да ми дарује моћи, снаге, мудрости и знања, да моћем узвишено дјело, свештеничко, на славу св. имена Његовог, а на душевну корист вас свију, успјешно и ваљано извршивати!

У другој реду, благодарим и захваљујем се уредно — као посреднику св. благодати Божије и стројитељу тајне свештенства — Његовом Високопреосвештенству АЕ. и Митрополиту г. Ђорђу Николајевићу, који је благодат Божију на мене испросио, тајну свештенства нада мном извршио и милостиво ме наименовао и придодјелио вама за пароха, те да овдје отпочнем свето дјело свештеничко, за чим ми је душа од постанка тежила!

У трећем реду, благодарим и захваљујем се свима онима, који су се трудили око мога научног образовања, те ме мудро, савјесно и праведно, оспособили за овако узвишено и тешко звање — не изузимајући пак ни оне, које можим у том погледу савјесно назвати својим другим „Бајафама“ и „Пилатима“ — као и свима онима, који су посредовали, припомогли и порадили, да postanem оно, што сам!

А сада, кад сам у мало ријечи покушао, да изразим своју благодарност и захвалност онима, којима сам дужан бити захвалан и благодаран до пошљедњег свог надихања, обраћа се к вама, љубезни моји, са кратком поучком, да вам кажем оно, што ми по дужности свештеничкој и по расположењу срца и душе своје при данашњој прилици казати треба, а то је: да будете у првом реду: чврсти, стаљни и непоколебљиви у нашој православној вјери и народности ерској; за коју нам наших праједови вијековима гинуше, да чувате своје ерске обичаје у потпуној њиховој цјелини. Као тежачи, будите у својој тежачкој занимању праведни, ако сте ради да вам Првишњи Творац благослови наш пољски рад. Имајте љубав и братску слогу међу собом. Учите вашу дјецу, да се Бога

боје и да све старије слушају и поштују; да буду ваљана и поштена; да љубе своју вјеру и народност ерску. Даље, будите: скромни, мирољубиви и побожни, те на глас звона сваке неђеље и празника, долазите у овај свети храм Божији на молитву. Укорјените у срца вама: мир, слогу и љубав, те три најодличније врлине хришћанске, те да узмогнете живити: просто, скромно, уздржљиво и поштено, као што то и допунује православни Хришћанима!

Будите покорни и послушни претпостављеним нашим властима: „Не само од страха, него и по савјести“ (Посл. Рим. гл. XIII. ст. 5) јер се оне брину око нашег унапређења, поретка, мира и реда, који нам је неопходно потребан, а то нам и св. Писмо заповиједа, које вели: „Свака душа да се покорава властима, које владају; јер нема власти да није од Бога, а што су власти, од Бога су постављене“ (Посл. Рим. гл. XIII. ст. 1).

На славама, свадбама, оборонима и другим свечаним приликама, веселите се и пјевајте по нашем вјесном народном обичају, — али вагда у границама — ерске озбиљности и поноса, тако: да вам кроз пјесму, игру, весеље и пиће — прође — образ неослањан; ерска вам част не нарушена; ерска свијест и православни хришћански морал неоскврњен!

А сада на завршетку ово мојих неколико ријечи: ја вам свима од Господа Бога желим, да вам се у кућама вашим шири мир и задовољство; у тијелу здравље и снага; у души незаконачно спокојство, а дуг и сретан живот, нека вам је свима од Господа Бога милостиви дар!!!

То вам желим ја — као ваш садань нови парох — са ријечју: „Живијте!“ — Амин.

С ПУТА Њ. В. ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ГОСП. ЂОРЂА НИКОЛАЈЕВИЋА У БОСАНСКОЈ КРАЛИНИ.

Поштовани госп. уредниче!

Мислим да неће бити на одмет, ако Вам и укратко саопштим: како је Високо-преосвештени госп. митрополит Ђорђе Николајевић, ерски добротвор, пропутао кроз Крајину, у прошлој години (уред.) и како је од ерскога народа у Крајини дочекан и пропраћен био.

Ја, спријечен пословима, не имадох срећу, да Високо-преосвештаног Г-на читавом његовом путу, пратим; и ако сам то желио учинити, да

видим: да ли наш народ кога неки кође да претставе да је глуп и непросвјешћен; знаде поштовати и уважавати своје великани. Зато ћу да изнесем пред штоване читаоце Источника кратки опис са пута митрополитова, од границе котара Бугојанског па до границе котара кључког, гдје сам био свега очекивао. Да ово до сада не учиних, узрок је тај: што сам се надао, да ће то, ко други крештији од мене описати. Но пошто до досада то нико неучини; ријеших се да сам

то учини; јер је збиља оно одушевљење народно при проласку митрополитовом, с једне стране врло интересантно, а с друге стране за неке и поучно. Дакле да отпочнем:

У сриједу 7. септембра јутром, кренуо је високо-преосвештени г. митрополит, са јајачким катар, предетојничком и г. Глишом Адамовићем из Травника преко Доњег-Вакуфа у Јајце. Више Вијенца на 2½ сах. од Јајца, а на граници Јајачког котара, дочекало је митрополита, све одабраније свештенство јајачког котара, предвођено пречасним г. Јованом Пећанком, који је у име свештенства и народа реченог котара, поздравно митрополита и добродошлицом. У Вијенац је напало пред митрополита много грађана и чиновника из Јајца, међу којима је било и много Срба из Вардара-Вакуфа. У поворци кад се је митрополит кренуо из Вијенца, било је преко 20 кола, осим коњаника. На домаку Јајца, са обилазкег брда, поздрављали су долазак епископ архиепископа у стару епископ престолницу са пуцањем из малих топова (мужара). При уласку у варош дочекали су митрополита два римокатоличка свештеника са још неким рим. католицима. Митрополит је одсео у главном хотелу (гостионици) у Јајцу, гђе је пришао посјете, и гђе му је и конак приређен.

Једно што је митрополит касно дошао у Јајце, а друго, што је било вријеме прилично ладно а црква подалеко изван вароши, није В. преосвештени био у цркви при вечерњем богослужењу.

Сутра дан 8. септембра у 9¼ сати отпочела је божанствена литургија. Служио је митрополит са више свештеника и протођаконом, те је осветио прву епископ-православну цркву, после пропасти кралеваства Босанског у негдашњој престолници Босне-Јајцу. На божанственој служби, поред нашег црквеног благолеђија и тајанствених обреда, који и саме иновјерце занимају, поучио нас је Високо-преосвештени г. митрополит дивном бесједом, која је пуна корисне, лако разумљиве поуке, како за изображена човјекатако и за најпростија сјелака. По свршетку службе, био је у црквеној порти објед који је приређен био за 50 особа. На обједу је пало више здравица; од којих су знатије: митрополитова у здравље цара; Луке Лукића надаратеља, наадратеља зем. влади; Милана Глушца свештеника, наадратеља римо-кат. свештенству и судца Сомодије, наадратеља еп.-прав. свештенству.

За вријеме објода играла је весела младеж разне игре и пјевала веселе пјесме, а и после објода до саме ноћи није се весела србадија разишла, која се у великој множини, из мјеста, околине и са стране на ову свечаност сакупила.

Сутра дан у петак 9. септембра, пошао је митрополит у 7 сати јутром преко Језера и Вардара у Кључ. Сви одличнији и грађани из Вардара, са управитељем испоставе и општинским начелником, изашли су пред митрополита у Језеро; а на самом уласку у Вардар, дочекала је митрополита множина свијета, сва православна младеж епископ основне школе, и православна младеж из комуналне школе, са учитељским особљем. У име епископског народа и школе епископске младежи, поздравно је митрополита свештеник и учитељ са овим ријечима:

„Високо-преосвештени господине!

Са овом школом младежи, ступам пред Ваше Високо-преосвештенство, да вас у име мјест, пога високопштурјућег Вас народа и све невинне школе дјетине, као свога архиепископа и добротвора поздравим. Ваш долазак у ово наше мало мјесто, побудио је у нама неопишан радост и задовољство; и међу најзначајније дане, убројиће народ, овога мјеста и околине; дан Ваше високе посјете, када имамо смо срећу; да дочекамо и у својој средини видимо: свога архиепископа опћег епископа добротвора; чију је милостиву дарожљивост осјетно, нарочито епископски народ у нашој драгој дојовини Босни, куда су живи споменници — епископ школе Вашим добротворством и заузмишћивошћу, подигнуте и осигурате, које ће као какве вјечите пирамиде, и потомству пријати: каквог је Босна имала архиепископа. Такав један Ваш споменник — Српска школа, краси и ово наше мјесто, у којој ће се школи епископ младеж одгајати у чисто народном духу и утврђивати се у светој нам православној вјери.

Овђе подигнута Ваша задужбина, јесте она луджа, која ће на све стране овога доста запушеног краја, бацати зраке свјетлости: знања и просвјете.

Ради тако великог добротворства, у име школе младежи и овдашњег народа кличем! Живно милостиви архиепископу, епископ добротворе, и добро нам дошао!“

По свршетку говора заорило се је из етотине граа невинне школе младежи, и одушевљеног народа; живоно и затим је отпјевано „Тон деспотин“.

Пошто је митрополит прошао редом уредате школске младежи и грађана који су, му руку пјеливали, ејео је у кола пропустивши пред своја кола сву школску младеж и присутни народ. Дивота је било вишети старца митрополита којегђа осим осталог народа, до 150 школске дјеке сироводише у варош, пјевајући: „Православија наставнице“, а са оближњег брежуљка, пуцали су мали топови (мужари). Митрополит је одејео у кући Ваје Срђеновића, одакле је послејје малог починка и поснога обједа наставио пут у Кључ, уз пратњу свију одличних Срба грађана из Варцара, који су га доpratили до на границу кључког котара — Чађавицу (3 сата од Варцара).

У Чађавици дочекали су митрополита Срби Кључани, са свештенством и сељацима из околине. Ту је у име свештенства и епискога народа, поздравно митрополита, са неколико бурних ријечи, свештеник Ђорђо Мачкић.

Из Чађавице митрополит је наставио пут преко Кључа низ крајину Јуту, и како смо обавијештени, свуда је, куд је прошао, дочекао са великим одушевљењем; по то већ не спада у наш опис, те ћемо тај пут даље оставити ономе очигледцу, који је уз митрополита ишао; а ми ћемо пријети на опис повратка митрополитова из Крајине, опет у Јајачки котар.

У петак 23. септембра пошао је митрополит из Кључа у Варцар-Вакуф. Пред њега су опет у Чађавицу изашли Срби грађани из Варцара са епископом омладином. Кад је митрополит у Чађавицу дошао, праћен са Србима и свештенством из Кључа, дочекали су га Варцарани са усклицима: „Живио“. Ту у Чађавици представљена је митрополиту Епископа омладина из Варцара, и док се је митрополит одмарао; омладина је пјевала: „Православија наставнице;“ „Бранково коло“; Бранкову жељу“ и др. епископске пјесме. Послејје одмора, кренуо је митрополит са свом пратњом пут Варцара. На Подраници (сат од Вар.), изашао је пред митрополита мјесни управитељ испоставе, опћински начелник, и рим. католички жупник са још неколико одличних римокатолика. Дошавши у Варцар, митрополит је одејео у кући пресједника еп. црквене општине, проте Пећанића, где је митрополиту и конак приредит.

На молбу општине митрополит је остао у Варцару до понедељка. У суботу 24. септембра посетио је митрополит, епископ-правосл. школу. Пошто је ово први пут, да митрополит етува у своју задужбину у Варцару, дочекао га је учитељ са школском младежи и грађанима, пред школском зградом, где га је једна ученица III. разреда, овако поздравила:

Високо-преосвештени Господине!

Испред ове миле школе наше,

Ове славне задужбине Ваше;

Поздрављам Те наш предобри оче!

Митропоеси еписки добротворче!

Ти нас дижеш из мрачнога стана;

Јер нам дајеш поуке и знања. —

Епископ роду ирак е' очију скидаш,

Доброћинева споменике зидаш;

Те нам дајеш прилике и агоде,

Да се еписчад просвети приводе.

И ово је видљив знак Ти славе,

Прејемнице светитеља Саве.

Зато и ми ова дјеца мала:

Кличемо Ти добротворе фала.

Наш невини усклик небу лети:

Живио нам Ти владице свети!

По свршетку поздрава, зорило се је Живио!

и по томе митрополит је ушао у школу, праћен од омладине са пјевањем „Тон деспотин.“

У школи је митрополит испитивао школску младеж из науке вјере; а за тим је походио: комуналну школу, римокатоличког жупника и опћинског начелника. Послејје пола дана посетио је мухамеданску цамију, пред којом су га дочекали и представили му се трговци мухамеданске вјероисповједи у мјесту.

Сутра дан у недељу 25. септембра, и ако се није знало прије митрополитова доласка, да ће тај дан, бити освешћена нова школска зграда, скупио се је силни народ из оближњих села к цркви, да пјелива руку свога добротвора архијереја.

Високо-преосвештени господин, ради умора од дужег путовања, није служио божанствене службе у цркви, што је народу врло жао, али нас је задовољио митрополит са поучном бесједом, у којој је народ поучио: како се треба владати по закону Божијем и земаљском, и позвао народ народ на љубав према школи и просвјети.

По свршетку службе упутно се је митрополит са свештенством и народом у школску зграду, где је учињено освешћење нове школеке зграде. То свршетку освешћења, митрополит је стајао код освешћене водиче, околу три сата, крозећи народ, до год није сав присутни народ водичи пришао.

Све што је новача на водичи пало, поклонио је митрополит школи.

Ради тога што се није за сигурно знало, да ће Високо-преосвештени Господин, школску зграду освештати, није општина позива на ту свечаност никуда разаслала, те према томе није никаква значајна обрета приредила, ради чега је школа у погледу материјалне помоћи много нагубила.

У недјељу послје пола дана, посјетно је митрополит куће одличнијех Срба грађана, и неколике куће римокатоличке. У понедељак 26. септембра, у седам сати јутром, кренуо је

митрополит пут своје резиденције — Сарајева. И ако је тај у Варцару дан пазарни, када сваки грађанин има важна посла, ипак су митрополита многи грађани и свештенство испратили до у Језеро (2 сата од Варцара).

Из свега се дакле види, да народ високо цијени и поштује заслуге свога архијереја и добротрора; да му је одан и срцем и душом. А тако и треба, тако и мора бити.

Ко за народ свој живи; тај живи вјечно, и „имао се рашта и родити“.

Ко народу даје, народ му признаје. Ко му светиње чува и брани; и он њега велича и слави. Народ је најбољи судија и оцјењивач. А високо-преосвештени госп. Николајевић, поред своје тешке и узвишене службе, могао бити задовољан тиме, што је својим очима видео, да га свуда прати народна љубав и поштовање.

В. В. 1. новембра.

Планинко.

ВЕЛИКОПОСНЕ И ВАСКРШЊЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУСАЛИМУ.

Да би читатељ могао јасније преставити све свечаности, које бивају у Јерусалиму за време великог поста и на Васкре, морамо му приказати и приближан план и распоред тога великог и светог храма, који обухвата сва света места, која су освештана или при страдању Спаситељском или при Његовом Васкреу.

Храм тај, то је једна велика колосална стара грађевина, под чијим кровом, поред Хришћанских богомоља, као: Гроб Христов, Голгота и д. имају и своје засебне богомоље и станове за духовенство: православни, католици, Армени, Копти, Сирјани и Абисинци. Упознавши се са целим овим здањем, мора се човек чудити и дивити ономе архитектору, који је умео и могао овакав план саставити и остварити. Здање је то од 6—6 катова над земљом, не рачунајући оно, што се мора силанити у земљи, као и. пр. на место где је крст откопан, и завршује се са два кубета. Једно је кубе над Воскресенским Храмом а друго је, веће, над „Кулукијом“ — капелом

у којом је гроб Христов. Гроб Христов према Воскресенском Храму долази у папирти; т. ј. на западној страни, у једној простој „рошанди“ коју подржавају 18 стубова — колона и која је свуд у околу на катовима украшена галеријама. Светлост за сво адање долази од кубета. У храм се улази с јужне стране. Око храма се обићи не може, јер су уз њега пристројена разна здања, дућани па чак и даније. За то кад се носи литија, не налази се из храма, као што ће читатељ видети.

Прве свечаности, које предходе васкршњим, јесу, долазак хаџија — поклоника. Они почињу долазати још пре Божића, који желе да о Бо жићу буду у Витлајему а о Богојављењу на Јордану али највише долазе уз велики пост.

Поклоника бива највише из Русије и то већином од прстог народа. Мора бити да томе припомаже и то, што је Русија за своје поклонице учинила велике олакшице у путовању, којима се и ми знатно користимо. И тако сваке

недеље дође по 2, 3 и 4 стотине поклоника. Ове године било их је преко 6.000 само Руса. Кад, дакле, дођу у Јафу, дочека их руски конзул и железницом и кавазом отпрати у Јерусалим. У Јерусалиму на железничкој станици, дочекује их Палестинско општенство и одводи у квартир. Ни један поклоници нема ништа да се брине за своје ствари и квартир. Све је то тако лепо уређено, и сваки прими своје ствари у Јерусалиму целе и не повређене. Дошаши, одмор се један дан, па другог дана иду Патријарху. Предвоји их кавас Палестинског Општества. Патријарх их дочека у једној великој пространој сали, и пошто му сви редом пољубе руку, поседују на миндерлуке и онда их послужуе слатким и водом, ракијом и кавом. Тада један монах метнувши убрве преко лева рамена, узме лавор а други носи ибрик и тако редом опере ноге свима мушкарцима, а женама пере само руке. Кад се тај обред сврши, патријарх их благослови и одлази, а дође казначеј и онда сви поклоници запишују своја имена и прилажу патријаршији колико ко милује. (Овај се обред чини ми се, ради тога поглавито и врши).

Сутра дан одводи кавас новодошавше поклонице у Воскресенски храм односно Гробу Божијем, и братство Гроба Божијег дочека их у Воскресеном храму са свећама, и један свештеник и ђакон обучени. Тада сви поклоници западе свеће и онда се креће литија из храма Воскресног и иде северном страном појући капоне и стихире, одговарајуће св. месту коме иду. Напред иде ђакон с кадионицом и свећом за њим братство у два реда, а за овим обучен јеромонах и поклоници. И тако дошао до места где се Христос јавио Марији Магдалини, ђакон окроти до места, изговори сугубу екстенију за поклонице, очита одговарајуће догађају тога места, еванђеље и изговори на руском језику кратку реч. За тим иду даље где стоји колона, за коју је био привезан Спаситељ. Отуда пођу и оду на место где је Христос био у тамници и где су му били метнули ноге у везе, одатле у црквицу догина сотника, у црквицу на месту где су делили Христове колијеве; у црквицу на месту где су му метали трнов венац. Одатле се спуштају у цркву под земљу где је ископан крст, па онда оду на Голготу одатле сиђу код плоче показана, где су помазали тело Христово,

одатле оду на место где су стајале ипрноснице и гледале како су Христа сахрањивали. Одатле оду на гроб Јосифа и Никодима а одатле дођу на гроб Христов, свуда кадећи и говорећи јекстенију, и кратку реч а на по неким мјестима читајући и еванђеље.

Кад дакле, сва та места обиђу и целичају, онда улазе у Воскресенски храм, где код амвона стоји наменштен сто и на њему уписана књига, дивит и перо, и ту се сви поклоници упишу ради помињања (које се писад не врши) (?!) своје живе и мртве, и приложуе гробу Божијем колико ко милује и има, и онда одлазе у квартир.

Тако се ради са свима поклоницима кад дођу.

Пошто велики поет почињаше се 28. фебруара, то да прикажемо још једну свечаност која беше пре поета, а наиме 10. фебруара.

Тог дана бијеше рођендан светлота Султана, Абдул-Хамид Хана, те због тога, у 10 часова пре подне, одслужи патријарх у Воскресеном храму са свима архијерејима и свештенством, у присуству паше и свих конзула, благодарење. Оно бијаше овако. После обичног почетка, појаху неке псалме и извесне тропаре, за тим сам патријарх изговори сугубу екстенију помињући Султана, и учини отпуст. Тада рече патријарх три пута: Да Бог живи нашег Султана Абдул-Хамид-Хана! На прва два узгласа појачи и сви остали узвикнуше *испола сви!* а на трећи узглас узвикнуше: *Зито — Живео!*

После овога ишло се код паше на честицање као обично, а увече је била варош осветљена и исквићена.

Свечаности великопосне почињу се од бијелих сирни поклада. Тог дана служио је литургију у Воскресеном храму патријарх, а вечерње је служио у храму ап. Јакова и ту се праштао с поклоницима. У вече у 6 часова, било је вечерње у патријаршиској цркви, храма Константина и Јелене, где се патријарх праштао с архијерејима и осталим духовенством, истих редом, као што устав прописује.

Чисти понедељак прошао је као обично, а пошто чисти уторник ове год. падаше 1 марта, па дан кад је руски цар Александар II. умро, то патријарх тога дана одслужи са свима архи-

јерејима и духовенством парастос цару. Парастосу су присуствовали руски конзул са својим персоналом, грчки конзул, палестинско општинство, и други велики достојници и сви руски поклоници.

Чиста, пак, среда падаше 2 марта, на дан кад је сада упокојени цар руски Александар III. ступио на владу. Зато је патријарх тога дана одслужио, с више свештеника, у Воскресенском храму префосефену литургију и то у *црквеним одежама*. После литургије било је благодарење. Овој свечаности бијаху присутни сви конзули, палестинско општенство и остали великодостојници и посланици.

Видевши ово овако, и при многим другим приликама, нарушавање Типика, уштах зашто тако раде против правила, и за кога су и зашто су онда прописивали та правила, кад их сами нарушавају и не верају? А они ми одговорише: *ми смо та правила прописивали за вас и, ви се по њима управљате, а ми, творци тих правила, можемо како хтелмо: А la bonne heure!*

У чисти четвртак, била је префосефена литургија скоро по свима црквама.

У чисти петак, 4 марта, беше патријарху Герасиму имендан. Тога патријарх није служио, него је одетојао префосефену у патријаршеској цркви, где се беше скупљо сва јерусалимско духовенство. Литургију је служио јеромонах и ђакон, а патријарх је стајао у столу у мантији.

После литургије пошла је свечана литија. Прво су ушла четири патријаршеска каваса, раскошно и лепо обучена, са великим багунима — штаповима, на којима се блистају велике сребрне јабукe. Они су рашчишћавали пут, и дупајући у калдрму са тим багунима, опомињали народ да се с пута уклања. За њима су носили крет чираке и рипаде, за овима је ишло све духовенство у панакиланкама у два реда, средином су ишли појачи псалти, за псалтима обучени у свете стихаре ђакони са запаљеним великим свећама, за овима архиђакон носећи, високо подигнуто штап са златном јабучком, који штап добија патријарх од Султана¹⁾. За њим носи се патријаршески велики крет и горећа свећа, а за њима два обучена свештеника у свештеним одежама, један је носио Еванђеље а други икону преноса. Герасима, За овима је ишао сам патријарх у мантији с патарпом и за њим сви Архиепископи²⁾ и народ. — И тако при појању и звоњењу, допритисмо патријарха у салу његова двора. Духовенство заузме своја места стојећи а патријарх, учинив неки мали молбан, скиде мантију и седе у нарочити, узвишени у чело сале, трон, а за њим поседаше и сви остали.

¹⁾ Овај штап носи се пред патријарх свуда куд год пође. Кад куд иде на колима ван Јерусалима, онда један монах седе с козијашем и држи високо тај штап, а кад иде у цркву продоси га архиђакон а монах крет и свечу.

²⁾ Њих има шест.

(Наставак се).

МОЛБА.

— У прву сам руку, био најјеран, да опишем еписко-правосл. манастире и манастирске развалине у Бос. Крајини, а у ту сврху путовао сам кроз Крајину, преко штолеки ферија у 1893. и 1894. години, па кад сам јавно замолио у 10. свесци од 1894. „Источника“ за неке евентуалне историчке податке еписко-правосл. манастира у Крајини, то ми онда савјетоваше неки моји пријатељи, и пријатељи епископске књиге, да с тим не хитим и да скупићам грађу од свих манастира и манастирских развалина у Дабро-босанској епархији, а не само у Бос. Крајини...

— Ја сам радо тај савјет примио, па ако Бог да и свети Божији, али ме само по Божијој вољи не смету какве неумитиве евентуалне прилике, то ћу настојати да још у теку ове год. прву свеску (јер ћу дјело у неколике свеске приредити) мог дјелца под насловом: „Источни православни манастири и манастирске развалине у Дабро-босанској епархији“ издам па свијет.

— Да би колико толико боље циљем дошао, и што више материјала скупио, то овјем јавно братски молим сву у Христу браћу наше

епархије, да би благоизвољели извјестити ме и одговорити ми на ова питања :

1. Има ли у парохији ког која манастирска развалина?

Пита народ о њој приповиједа? —

2. Има ли у ког у цркви његовој каква стара књига из ког манастира? Опсе псаи, и евентуалне записе на истој. —

3. Зна ли који, што о ком калуђеру из овог или оног манастира? —

4. Је ли који чуо, коју нар. пјесму о ком манастиру, а да штампана није? —

5. У опће све што би се односило на манастире или манастирске рушевине, или ти пак на ког калуђера, а спомена је приједно, молим

да ми се достави, или у ком од наших листова који су у нашу домовину дозвољени, опише...

— Опетовно вас у Христу браћо молим, да ми у том послу помогнете, а сваког ћу јавно благодаран бити, и његов рад, и најмањи, употребити.

Молим и госпеду књижевнике, као и епископе старинаре, да ме благоизволе упозорити на које историчке податке и опомене, које се односе на овомашње епископско-правосл. манастире!.....

— Унапријед биљезим се, сваког сатрудника, овог мог започетог посла, благодаран.

У манастиру Голмионици; (не далеко од Бање-Луке), 24. јануара 1895. год.

Петар Ст. Иванчевић,
јеромонах и устел.

МИСЛИ О СУЈЕТИ БЛАГА ЗЕМАЉСКИХ.

I.

Није стално ни трајно оно богатство на ком нема благослова Божијег. Оно се често губи и искоријењава заједно са његовим притјажаоцем, као неплодно пољско растине, штетно за суједно с њим биље и дрвље. Нестинита је и варљива свака сила и власт, ако се неуправља и не руководи непобједном десницом Божијом. И мудрост ово-свјетска, ако није украшена и обуздана премудрошћу божанском, није корисна. — Све је непостојано за оне, који су сами непостојани за Бога.

II.

Ни богатство, ни љепота, ни снага сила, ни краснорјечије, па чак ни највеће достојанство не уздиже човјеку уважање толико, колико добродјетел мудрост и смиреност. Зашто већи број људи тежи к првима, а толико се мало брине о поглед сушности, а не саму суштину; то што им у исти час даје корист, сматрају као прво и боље од онога, што ће им довијети корист доцније; и при том су њихова суђења и мишљења болесна, а неки и не мисле о том, шта ће бити послје овог живота.

III.

Кад богатство, љепота, снага и моћ, а тако и слава и власт, и све што је овдје за

људе примамљиво тако брзо вену и изчезавају подобно диму; то онда, зар није лудост, ма чим било од овога хвалити се и славити? Свега тога лишав се човјек и у овом животу, а нарочито све ће то оствинити, када умре. Хвалити се тим, то је то исто, што и хвалити се сјенком и празним сањањем.

IV.

Људи, који теже за новцем и богатством, подобни су сасвим малој дјечи, која се не боје тога, чега се у ствари треба бојати, тако да по некад мећу руку у ватру, а од мртвих образина (маски) и привиђења узасају се и стрепе; јер сиромаштва, које ништа страшног у себи нема, већ још даје нам безопасност и смиреност, док боје се; а на против богатство неправедно врло много воле и поштују, — богатство, кога треба бојати се више него и ватре.

V.

Богатство има у себи само то добро, што љубитељима својим причињава велике опасности.

VI.

Не изобиље у богатству, већ то, да човјеку оно никако и не треба, јесте највеће богатство.

VII.

„Слава“ је дар Божији; а они, који су размислили имена дали су овај назив сјенци.

VIII.

Као год што лажно ујерење о свом здрављу не допушта болеснику да тражи лијека; исто тако спољашња слава кријени унутрашња беславије.

IX.

Зашто ми имамо мржњу међу собом? За то, што богатству, слави, и другим благама овога

свијета приписујемо велику цијену. Јер, кад би се би ми научили да их сматрамо за ништа и да их презиремо, то неби због њих један другом обављивали неизмиру мржњу и борбу (рат), већ би чували мир и љубав међу собом, са којима се прекрајују сваке несугласице и битке — ратови.

С руског В. С. Поповић.

РАЗНО.

Дана 5. фебруара о. г. походио је нашу престолницу гласовити руски пјевац и композиста „Димитрије Славјански — Агрењев“ — са својом дружином.

Осим приређена три концерта, Славјански је 7. и. м. са друштвом отпјевао одговор литургије у нашој новој српско-православној цркви. Црква је била пуна радознале публике свију сарајевских сталеза, и, тако смо, ма и за краће вријеме, могли да уживамо у ономе, што то чувено свијетско друштво и другим већим и мањим европејским мјестима пружа, — опцијајући се мелодијом оних анђелских гласова, само је штета, што у друштво нема и онијех особа, које су досад с њим биле!

Јавна благодарност. Као што сам благодарно свој овој господи у 12. свесци „Бос. Херц Непочинка“ 1892. год., која су се сјетила овдашње ђачке књижице, тако исто овдје срдачно захваљујем: сваком мом познанику и пријатељу просвјете, и ђачке књижице, који се сјетине споменуте књижице, те ми у току 1893. и 1894. год. послаше свој прилог.

— Ево ко се сјети овдашње ђачке књижице:

Висока земаљска Влада за Босну и Херцеговину послала је цјелокупно издање „Српско-православног ноталног појана, што су написали и у ноте ставили г. г. Н. Тајшановић, нар. учитељ и Г. Бољарић, окружни прота у Мохачу.

Даље приложише ова г. г. Ђорђе Х. Петровић, прота и члан Дабро-босанске конвенторије у Сарајеву; Лука Ј. Опачић, протојереј-монах из Сарајева; Миливој Каракашевић, епископ књижев из Сомбора (Бачка); П. Т. Кашиковић, уредник „Бос. Виле“ из Сарајева; Н. Тајшановић, нар.

учитељ из Сарајева; С. П. Јовановић, трг. из Бос. Дубице; Петар Кочић, гимназиста — сад у Сарајеву; Зорка Стојнић из Тимара.

— Снима у име школе и њезине књижице поново из српских груди кличем: „Хвала вам по сто пута“!

Српско-правосл. манастир. основна школа у манастиру Гомионици, у децембру 1894. год. —

Петар Ст. Иванчевић,
јеромонах гомионички и учитељ.

Наставни план.

Српско-православног училишта у Рељеву.

I. Дефиницијачи

II. За 1894/5. год.

I. разред.

I. разред.

1. Црквено-слов. језик	3 часа	3 часа
2. Грчки језик	3 „	3 „
3. Увод у св. писмо	3 „	3 „
4. Ис. Хр. пр. е патролог	3 „	3 „
5. Хигијена	2 „	2 „

14 „

14 „

II. разред.

II. разред.

1. Црквено-слов. језик	3 часа	3 часа
2. Грчки језик	3 „	2 „
3. Ис. хр. пр. е патролог	4 „	4 „
4. Догматика	4 „	4 „
5. Тумачење св. писма	2 „	2 „
Хигијена	2 „	2 „

17 „

17 „

III. разред.

III. разред.

1. Догматика	4 часа	4 часа
2. Тумачење св. писма	2 „	2 „
3. Морално богосл.	3 „	3 „
4. Педагогика и Метод	5 „	4 „
5. Польопривреда	3 „	3 „

17 „

16 „

IV. разред,	IV. разред.
1. Канонич. право . . . 4 часа . . . 4 часа	
2. Пастирско богосл. . . 3 " . . . 3 "	
3. Катихетика . . . 2 " . . . 1 "	
4. Омилитика . . . 2 " . . . 2 "	
5. Литургија . . . 4 " . . . — "	
6. Црквено-послов. стил, 1	—
7. Пољопривреда . . . 2 " . . . 3 "	

18 "

Морално богословље . . . " . . . 3 "	
Методика . . . " . . . 4 "	
Повијест . . . " . . . 2 "	
Њемачки . . . " . . . 2 "	

24 "

Подјела предмета

у Српско-правосл. богосл. училишту у Рељеву
за 1894/5. године.

1. Јован Зимонић.

Ист. хришћ. пр. с патрологиом I. р. . . . 3 часа	
" " " " " II. р. . . . 4 "	
Догматика III. р. . . . 4 "	
" " " " " III. р. . . . 4 "	
Катихетика IV. р. . . . 1 "	

16 "

2. Др. Д. Ружич

Грчки језик I. р. . . . 3 часа	
" " " " " II. " 2 "	
Тумачење св. писма II. " 2 "	
" " " " " III. " 2 "	
Канонич. право IV. " 4 "	
Омилитика IV. " 2 "	

15 "

3. Др. А. Ботмаковић

Црквено-словенски језик . . . I. р. . . . 3 часа	
" " " " " II. " 3 "	
Увод у св. писмо I. " 3 "	
Морално богословље III. " 3 "	
" " " " " IV. " 3 "	
Пастирско " IV. " 3 "	

18 "

4. Раде Калембер

Хигијена I. р. . . . 2 часа	
" " " " " II. " 2 "	
Педагогика и Методика . . . III. " 4 "	
Пољопривреда III. " 3 "	
Методика IV. " 4 "	
Пољопривреда IV. " 3 "	

18 "

5. Болжидар Никшиновић

Историја свијета IV. р. . . . 2 часа	
Њемачки језик IV. " 2 "	

4 "

На овој земљи живи данас . . . 1.500.600.000 душа

Од тога броја отпада на

Европу:	381.200.000 "
Азију:	854.000.000 "
Африку:	127.000.000 "
Аустралију:	4.730.000 "
Америку:	133.670.000 "

Хришћана има:	500.600.000 "
јевангелиста:	200.000.000 "
римокатолика:	195.600.000 "
православних:	105.000.000 "
језреја:	8.000.000 "
Мухамеданаца:	180.000.000 "
а незнабожаца још:	812.000.000 "

"Сар. лист."

КЊИЖЕВНЕ ВПЈЕСТИ.

Хришћанске врлине намијенено православној српској младежи и сваком Хришћанину. — Превео и попустио Јован Петровић, катихета и професор гимназије, раслике и уписа школе у Загребу. — Сарајево, 1894 год, Стр 186 8^в.

Са особито пријатним осећајима задовољства и милине прочитали смо књижицу под горњим насловом, и смело можемо тврдити, да

је она добро дошла нашем народу, свештенству и учитељима. Јер, ако је икада потреба била подизати хришћанске и грађанске врлине у српском народу, то је баш сада најпотребније.

Данас ми видимо и осећамо сви, да су врлине, како грађанске тако и хришћанске, јако олабавиле у нашем народу. За доказ овога служе нам разни и многобројни примјери и догађаји у

нашем народу и призив, који не одговарају ни нашим народним интересима и прошлости, а још мање дају наде на лепу будућност и добар напредак народа и цркве. — Јер, такви догађаји и примјери немају правог ослонаца и темеља религиозно-моралнога; а још мање потичу са извора вере и морала јеванђељског.

С тога, ако је икада била дужност наших свештеника и учитељи, да у народу проповједају и шире, усавршавају и гаје врлине то је највећа данас. А да би они могли успешно и корисно вршити ту најплеменитију дужност, потребно је, поред воље, још и средстава и знања за тај посао. И она треба да се и за ово што више побрину, те да и ово прибаве.

Као једно од добрих и корисних ерестава, ми би смо им препоручили и гореспоменути књижицу: „Хришћанске врлине“, која у себи садржи врло лијепог и кориснога материјала за гађење и неговање врлина и народу. У овој су књизи врло добро израђене у поукама најглавније врлине Хришћанске — које су основа свима другим врлинама. И материјал и обрада ових врлина могу се врло корисно употребити за црквене поуке, а и ван цркве, у извесним приликама, као добра лекција могу се читати народу. На овај би начин многи Хришћани боље их запаћито и после својима домаћима причао, и исте васпитавао у духу Хришћ. и грађанске врлина. Могу их корисно употребити и катихете у својим народним предавањима.

На васпитавању народа у религиозно — морално право и гађењу врлина у народу, треба сви равносто да радимо, и да се о томе сви старамо и бринемо. Јер је сувише опасно за сваки народ где се врлине игноришу и уништавају, а за нас је то још опасније. С тога смо сви и дужни да се што више побринемо, како би се што више умножиле и распростриле у народу врлине. А ово се може постићи најбоље помоћу проповедања јеванђељске науке о религиозно — моралном животу, и тумачења врлина и изношења на углед идеалних моралних примјера у свету. И ово се може успешно постићи само онда, ако, поред доброга Хришћанскога живота и служења за углед врлинама и и моралним дјелима, будемо још изучавали књиге религиозно — морално — етичнога садржаја, и исте другима објашњавали.

У овој књизи, на коју сада обраћамо пажњу п. публике. — нарочито свештеника и учитеља, наћи ће сваки читалац хране за душу и поукама у врлинама. Јер у књизи су истакнуте и добро обрађене ове врлине:

I. Вјера, II. Нада, III. Љубав — најјачи основи осталих врлина Хришћанских и цјелокупнога живота људског. Јер: без вјере нема благослова ни милости божје; без наде нема будућности; а без љубави нема живота. — Затим су истакнуте у књизи и ове врлине:

IV. Брљивост; V. Мудрост; VI. Уздржљивост и штељивост; VII. Вуљивост; VIII. Правда; XI. Неспољивост; X. Поштеност; XI. Богобојазљивост; XII. Смиреност; XIII. Трпљивост; XIV. Милосрђе; XV. Породичне врлине; XVI. Учињивост, пријазност и готовост помоћи ближњему; XVII. Гостопријемљивост; XVIII. Завезљивост; XIX. Поштеност; XX. Миротворност; и XXI. Јуначество.

И све су ове врлине у књизи кратке и јасне, са лепим ерписким јукиним наречјем описане, рељефио истакнуте и примјерима поткрепљене, да, заиста, могу послужити за бесједе и поуке не само у цркви нешто и у школи и на дому. Свештеници и учитељи — нарочито катихете за своје екзерциције, наћи ће у овој књизи прикупљен и готов врло лијепо материјал за објашњавање и бесједе о гореспоменутих врлинама. Само треба, или да их неколико пута прочитају, па да их у свако доба експромит народу објашњавају и о њима говоре; или, што је још боље, да их као готов материјал прераде и попузаришу за своје слушаоце па да их у цркви, школи и подобним приликама читају, предају и објашњавају.

И одиста, ова је књига садржином својом тако корисна, да смо благодарни и ницу и преводиоцу на њиховоме труду и љубави према хришћанским врлинама. Желати је да се овакве и подобне књижице са оваквом племенитом тенденцијом што више множе у нашој књижевности.

Преводилац ове књиге г. Јован Петровић, свештеник — катихета на загребачким средњим школама, почешће заслужује од ерписког народа благодарност. Он се добро и неуморно труди око изучења просвете и књижевности религиозно-моралне садржине.

Желити је, да се и наши свештеници угледају на овога вреднога попа Јову, који се, како се види, сав посветио учвршћењу и ширењу православља и хришћ. вјерине међу сјеверо-западним Србима.

Књига има 11 и по штампаних табака средње осмине; и што је главно има једну садрижину, а врло мало кошта — 40 новчића. — Може се добити код уредништва „Источника“ у Сарајеву и преводиоца у Загребу. — Ми књигу топло препоручујемо свима, којима на срцу леже Хришћ. и грађан. вјерине, и напомињемо, да је вреди имати у кући, а нарочито у црквеним и школским књижницама.

„Радетића Мара“. Михајло Сретеновић, учитељ из Лешнице позива на претплату. Књига ће изијети 12 табака и стаје за претплатнике 75 новч. Садржина је: Приповијетко из сеоког живота. Претплату до краја овога мјесца прими и књижара Браће Јовановића у Панчеву. Плена претплатника, штампа ће се.

„Двије посланице двају православних Епископа у Далмацији“ од пароха церањског Јована Шарића (р. р. Benkovic Dalmasija). Корисно ће бити за сваког православног свештеника, да ову књижницу која стоји 50 новч. набави. Из ње ће се поучити, како свештеник треба да је будни чувар св. православља. Дјело се топло препоручује свакоме, коме је стало до вјере своје.

„Вилина књига“ од познатог приповијдача Сине Матавуља (преаћена) са овим садржајем: предговор, кобни цвет, мађионик Самослов и жонк самоход, краљева нова одећа, златно руно и пјевачки збор. Може се добити у књижари В. Валожића, чијом је накладом и изишла. Стаје 50 и.

„Деда и страх“ написао Ј. Веселиновић накладом горње књижаре стаје 20 п. дин.

„Међедовић и царева кћи“ — једна стара бајка — надна такође накладом горње књижаре. Садржина јој је: кобан лов, медвеђој пећини, Међо Међедовић, украдена царева кћи, чаробни двори у шуми, Главоња Грбовић, убијање змаја, чудновата тица, Међо се жени царевом ћери. Цијена је књизи 1 динар. — Све три горње књиге дијеле су, те ће свакога моћи умилно позабавити и туробност му за који часак одагнати. Ради занимљиве своје садржине, топло се препоручују.

Изашао је I. број шаливо-сатиричног листа „Мур“, који је сад на ново покренут под уредништвом г. Милоша Токалића „Соља“ у Новом Саду. Лист ће излазити сваког I. 10. и 20. Цијена му је 4 форинта а. вр. на годину. Ко је рад, да се у доколини позабави и суморност разагна, нека се претплати.

„Кратка повјесница Срба од постања српства до данас, изишла из штампе. Цијена 35 новч. Може се добити код Сине Лукића, Лазића у Загребу (Хрватска). Тако исто код истог може се добити и књига „Срби у давнина“ за 50 новч.

„Луча“, књижевни лист друштва „Горски Вијенац“. Година I. — свеска I. за јануар. Уређује књижевни одбор из Цетина (Црна Гора). „Луча“ излази у мјесечним свескама од два до три табака. Цијена јој је годишња 2 фор. Рукописи и листови у закљену, претплата и све остало шље се на адресу: *Угласа друштва „Горски вијенац“ Cetigne — Montenegro.*

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. М. С. П. Невесиње. — Ваших радова имамо доста и као што видите, повешто излази. „Неке народне хити“ укиће у III. и IV свеску. Пјесма „Доброћтор епископ“ шље издубљена.

Гр. Атанасијеви у М. Радови се јаше штампају. За сад нам ништа враћати нећемо. „Источник“ као речна сарадник, имате бевалитно“ с I. смо“ свеском обаснали, по

с осталима, иће уредније. Бесједа имамо доста, али неће бити на одмет, ако нам и ви пошаљете, особито тамајех, које утичу на добар и користан живот нашега народа.

Сергију у С. Ваш чланак „Свештенички благослов“ штампаће се у једној од долазећих на реду свески. Уз нашу благодарност. — драговама нам уступамо лист, као сараднику и сиромашном члану. али само од ове године. —

СВЕСКА III.

Сарајево, Март. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Број 231.

ОКРУЖНИЦА.

Свима протопрезвитерским уредима Дабро-босанске епархије.

Позива се тај протопрезвитерски уред, да одговори на ова питања:

Постоји ли у томе протопрезвитерату обичај, да отац или старатељ дјевојке, која се удаје, захтјева од младожење који исту девојку узима, уцјену у новцу, т. ј. ако му захтјевану суму новаца младожења даде, он ће му и дати дјевојку; или ако ју је већ крадом одвео, то не ће да се помири с њиме, док му уцјену не даде?

До колике највише суме долази та уцјена у новцу?

Када се тај новац од стране родитеља или старатеља захтјева и узима, — да ли само при прошењу дјевојке, или

онда, када дјевојка сама добјегне младожењи?

Је ли тај обичај распрострањен тамо, или га већ нестаје?

Које су то рђаве последице, које усљед тога рђавог обичаја бивају?

Који би начин најподеснији био, те да се тај обичај укине?

Распитајте о томе код подручног свештенства, и не пропустите, у року од два мјесеца, овој духовној власти одговорити.

Из Консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. фебруара 1895.

АЕМ и Матровићу дабро-босански:

Ђорђе Николајевић.

О РАЗЛИЧНОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА СВ. АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превео Григорије А. Николић.

(Наставак).

За човека с таквим духом, сви предмети (ако је гледати на то, како они делују на његов ум и срце) сви, велики, предмети, деле се на два разреда: из њих привлаче сву његову пажњу, — ово је најузвишеније из њих, најплеменитије и најсветије, сви остали мало га дирну, и готово су туђи његовом срцу. Тим начином, кад је стављен да буде у неопходности описати предмете тога или другог рода, то, пошто је дух његов управљен узвишеном, о свем осталом ће се изразити врло *просто*, и из тога *најтачнијим* и *најприроднијим* начином.

Имајући ово у виду, обратимо се ка историјским описивањима четвртога Јеванђеља, предмет којих обично састављају догађаји из области земнога круга. Таквих описивања је мало код Јована, јер се он верадо зауставља на њима и очевидно се жури од историје ка налагању узвишеног учења, датога Неусом Христом: историја — пошто је она већим делом списак човечијег света са његовим несавршенствима — није пробитачна за његов ум и срце. Ипак да пећи сами предмети религије у описивању свом изгубили своје јасности, Јован је на другим местима самом неопходношћу присиљен био причати околности, у каквима је произведен овај или други део учења о религији. Пазите пак, каква влада *простота* у овим историјским описивањима. Као да не налазећи особитог интереса у догађајима земног живота, оних предаје најобичнијим језиком, шта више као да с неким немаром, и ипак тим не с мањом тачношћу. Ако

упоредимо причање Јованова Јеванђеља с причањем осталих у оним местима, где се тичу једнога догађаја, ми ћемо видети, да је тамо Јован од свију простији, од свију невинтији, тачнији и природнији¹⁾. У причању његовом не налазимо ни бројне сходности међу деловима речи, какова је својствена Матеју, нити живости и збијености Марка, нити речитости и раскошне пуноће Луке Јеванђелиста: Јован описује природу, као што јесте, велика слика великим цртама, нежно са нежношћу, просто са простотом, непоштено, ако је можно тако казати, без чувања поредка. По овом баи узроку, и карактери лица су код њега сачувани са чудноватом верношћу. И без основе хоће да тврде, да сва лица, која се срећају код Јована, говоре једнаким начином и једним тоном. Напротив, у његовом Јеванђељу свако се лице очитује аналогно својем карактеру, својем положају. Навикните се на речи *Крститеља*: оне су свагда испуњене побожнога страха. Као што се види, само он један од земних особа видиму присуност Бога на земљи. „И азъ кришамъ кодею;“ говори он Јудејцима, *посредъ же васъ стоитъ, егже ви не вкстѣ* Той есть градый не ангъ, иже прже мене въстъ: елиже икситъ азъ достоинъ да стркшъ елинь саногъ егв²⁾. И показујући народу на Неуса, који долази к њему, рекао је:

Јов. 8, 1—21; упор. Мат. 14, 13—34; Марк. 6, 33—53; Лук. 9, 12—17; Јов. 12, 12—19; упор. Мат. 2, 1—9; Марк. 11, 1—10; Лук. 19, 29—44; Јов. 20, 19—23; упор. Лук. 24, 36—49. Особито је ради ове цели добро упоредити историју страдања и смрти И. Хр.

²⁾ Јов. 1, 26. 27. —

ејси ако љубљу Та!¹⁾ На тај начин у изразима Петра види се пуноћа најважнијег чувства: сад он говори, чини се, да се са речју његовом осваја сва душа. При студенту Сихемском, слушамо *жену Самарјанку*, која се изражава језиком простим, сасвим различитим од тога, каковим говори Спаситељ. „Како ти Јеврејин будиш, можеш искати од мене жене Самарјанке, да пијеш? „И на обећање, да ће јој дати воду живу, одговара: „Господе! ни захватити немаш чим, а студенац је дубок; одакле ћеш дакле узети воду живу? Е да ли си ти већи од нашега Оца Јакова, који нам даде овај студенац, и он из њега пијаше, и синови његови и стока његова?“²⁾ Примећује се топ неко шалвности, који одговара њеном лаком и живом карактеру, шта више, сложепом са њеном простотом и благошћу, које су се открило при даљем говору.

У одговорима и речима *слепога од рођења*, лако откривамо човека са разбором тврдим, који се навикао ићи правим путем, који не воле околишпења, не трпи голних захтевања, и свагда се изражава без украшавања. На питање љубопитљивих, како су му се отвориле очи, одговорио је: „човек, који се зове Исус, начинио благо, показао ми очи и рекао ми: иди у бану Силоамску и умиј се. А кад отидох и умих се, прогледах.“ Тада му рекосе где је Он? Он одговори: „не знам“. Питаху га и фарисеји: како је прогледао? Он даде кратак одговор: „благо метну ми на очи умих се, и видим.“ Траже од њега мишљење о Чудотворцу; он говори одлучно: „то је пророк“! Њему не верују; не верују шта више ни томе, да је био слеп и прогледао, док најпоследње дозваше роди-

теље његове, и питају: је ли ово ваш син, за кога говорите да се родио слеп? како дакле сад види? Поплашени таквим питањима родитељи његови одговорише: знамо, да је ово син наш, и да се родио слеп; а како сад види, не знамо; он је велики, питајте њега, нека сам каже за себе. Таким одговором фарисеји беху стављени у неопходност обратити се опет к слепоме од рођења, и са стидним лицемерјем рекосе му: подај Богу славу, ми знамо да је овај човек грешан. Он с презривом хладнокривношћу одговори им: „је ли грешан не знам; само знам да ја бијих слеп, а сад видим“. Ново питање: како отвори очи твоје? — изводи га из стрпљења; са чувством великог негодовања одговори им: „ја вам већ казах, и не слушаште; шта ће те опет слушати: већ ако хоћете и ви ученици његови да budete“? Тада се осуше на њега укорима: ти си ученик Његов; а ми смо ученици Мојсијеви. Ми знамо, да је с Мојсијем говорио Бог; а овога не знамо, одкуда је „То и јест за чудо“, одговори им важним тоном, „то и јест за чудо, што ви не знате откуда је, а Он отвори очи моје. А знамо да Бог не слуша грешника...“³⁾ Не представљали сва ова историја најбољи узор простота и природнога? Овде слепи од рођења говори својим језиком, његови родитељи — својим, фарисеји — опет особитим: сваки се изражава, како му вели његова душа, његов положај.

Обратимо се к *Пилату*, којег портрет има своју особитост. Ово је човек са прекомерним честољубљем. Он увек хоће да се покаже самосталним, неустрашивим, и Римљанином. У њему нема правде и готовости ка самопожртвовању, што мора свагда одликовати истину величину духа;

¹⁾ Гл. 21, 15 — 17.

²⁾ Гл. 4, 7 — 12.

³⁾ Гл. 9, 10—31.

по он има довољно уљудности, да, премда притворно, може блештити овим каквоћама. Његови дочеци одлучи су до смелости; тој заповедника у њему одзива се често презрењем. Он пита у Преторији Исуса: „Ти си цар Јудејски“? И на узајмно питање: говориш ли ти то сам од себе, или ти други казаше за мене? одговара језиком увређене гордости „зар сам ја Јеврејин? Род твој и главари свештенички предадоше те мени; шта си учинио“? То јест: Ти не мисли, да ја делим с Јудејцима очекивање Цара Месије! Ја не верујем њиховим маштама. Но те народ и главари свештенички предаше мени; и ако се ниси дочекао царства, шта си Ти учинио?¹⁾ — Пилат слуша, да је овај човек, кога он у скрлетној хаљини под венцем од трња изводи на видик светини, Божиј Слн. Његово се срце испуњује ужасом. Он уводи оптуженика у Преторију и тајно га пита: „одакле си Ти“? Исус је ћутао. Ово величанствено ћутање, мора да је удвостручило његов ужас; по Пилат пред небом и земљом готов је да носи образину човека без страха. Он са дреконићу говори: „зар мени не говориш? не знаш ли да имам власт распети те, и власт имам пустити те“?²⁾ — Пилат тражи да пусти Исуса; али Јудејци му прете: „али овога пустити, ниси пријатељ Тесару“. *Пилат чу овај реч*. Као тежки камен, паде ова на срце охолост честољубца. Његовој души преставља се мрачни подозриви Тиверије са свима страхотама некушења. Судба великог Узника решена је у мислима његова. Но Пилат још оклева приговором; Пилат даје видети, да је за право дело готов жртвовати свим благовољењем Тесара; и за ту претњу

да плати Јудејцима најфинијим и најзаједљивијим подмехом: „ево Цар ваш!... зар цара нашег да разапнем“?³⁾

Назимо најпосле на речи *Магдалине*, која је плакала на гробу Спаситеља: оне су дирљиве, из душе, оне су управо такве, којима се мора изразити најдубља туга: „узеше Господа мојега, и не знам где га метнуше... Ако си га ти узео кажи ми, где си га метнуо, и ја ћу га узети“⁴⁾. Као да ова слаба жена има доста моћи, да узме труп мртваца и да га носи као лаки терет; али огорчена нежна душа њена, не види немогућности.

Не ћемо навађати више примера; довољно је и ових, да се види, како је тајан, природан и прост Јован у свом причању.

Посмотримо, како Јеванђелиста изобразжава предмете најузвишеније, на последњем степену њиховог савршенства. Дух његов искључиво је био управљен на узвишеноме: и све најузвишеније, најсавшеније усредсређавало се на њега у једином Христу. У Њему је била савршена Истина, Благост, Лепота и Живот. Дакле да може представити узор свакога савршенства, Јовану је требало само представити слику свога Учитеља, верну у најмањим њеним појединостима. Редка пажња ученика — последица најнапрегнатијег стања духа, који је управљен на свој предмет, — учинила га је искључиво способним за таквом раду. Највиша љубав, коју је Јован његовао према својем Пријатељу и Господу, природно је дужна била дубоко урезати у његову душу сваку реч Божјег века, сваку особиту Његову мисао и чувство. Ако би, шта више, време изгладило неке црте у

¹⁾ Гл. 18, 33—35.

²⁾ Гл. 19, 5—10.

³⁾ Гл. 19, 12—15.

⁴⁾ Гл. 20, 13. 15.

успомени Апостола; то их је, по обећању, попуњавао, Дух Божиј^{*)}. Дакле, св. Јован хтео је и могао је сачувати реч

*) Јов. 14, 26.

Исуса Христа у свој њиховој тачности. И овде се баш садржи нов узрок особитости, којом се разликује израз његовог јеванђеља од израза осталих.

[Насташиће се].

ДУХОВНО-НАРАВСТВЕНЕ БЕСЈЕДЕ.

Намијењене:

Оцу, матери, младићу и дјевојци.

(Посвећено хришћанској породици).

Превео **Јован Петровић**, кр. професор и катихета, и т. д.

Бесједа III.

Младић-хришћанин.

Сине мој, ако примиш рјечи моје и заповјести моје сачувати код себе, тада ће те сачувати од злочинства, разум ће те хранивати. (Проче: 1, 2). Јако дјелете према отцу којим ће ићи, па не ће одступити од вас ни код остра. (— 22, 6).

Да ли су времена боља или гора? То је питање, које се често истиче и на које одговарају различно.

Времена сама по себи нити су добра ни зла; она бивају таква, каквима их чине људи. И за то би требало ставити ово питање: је су ли људи бољи или гори?

Какво ће бити у будуће вријеме и људи — то у неколико зависи од људи који сада живе. Они спремају судбину потомцима својим врлинама или пороцима, просвјетом или незнањем, разузданошћу или строгом наравственошћу. Једно побољшање образује друго. Родитељи, да ли, нас узнемирује будућност наше дјеце?! Но то једино зависи од вас, да се не мучите тако бригом. Боље је питајте сами себе, јесте ли ви испунили своје родитељске дужности према дјеци вашој? Не пита се, да ли сте им спремили према њихову стању приходе, и хоће те ли им оставити довољно

новаца и имана; него јесте ли их упознали с Богом и врлинама, да се нигда не уклоне од светиње човјечијег срца; јесте ли их научили, образовали њихов ум толико, да ћемо ти сами набављати себи хљеб свагдањи и живјети независно од других; јесте ли их учили уздржању и строгасти?

Ако ви, метнувши руку на срце, можете одговорити на то питање мирне савјести, онда је срећа дјеце наше састављена и утврђена на чврстом темељу; онда остале брига можете препустити на вјечнога Оца: Он ће све уредити на њихово добро, као што је све уредио и за нас.

Да ли су боља или гора времена? то зависи од побољшања или развратности нашега потомства.

Погледајте најприје на младе људе, који вас окружују. У њиховој наравствености, образованости и занимању, као у пророшком огледалу, познаћете њихову судбину, када може бити вас више не буде на том грјешном свијету.

Пазице на младеж. Разумије се да не треба одише строго судити њихове слабости, које су својствене њихову узрасту. Кома није позната бујна младост, кад човјек још као полу-младић, полу-муж, живи живахним и страсним уображењем?

Сјетите се, поштени старци, наших младих година! Није ли се то догодило кадгод и с вама? Но строго пазите, пажљиво мотрите, да ли благородна осјећања и љубав к поштењу покреће срца њихова, или се равнодушно држе према врлини, према св. вјери православној и њезину упућиву. Пазите, теже ли они да стеку корисна знања и науке; воле ли бавити се послом, или проводе вријеме у нераду (а ви знате, да је нерад мати свију порока) и проводе живот у расијаности. Припазите, какве им се забаве највише допадају: да ли забаве племените, које кријепе тијело и душу, или воле проводити вријеме у грубим теревенкама, које тијело и душу само слабе и трују.

Жаловено је, тешко је, срце се нара, кад видиш, да се младо покољење у пуном цијетју снаге и здравља, руши отровном росом свију порока! . . . Као младићи, а таквих је доста, избјегавајући корисне послове, пуне своје уображење страсним лудоријама развратних књига: забаве и подраживање моди, главни им је посао њихова живота, а користан рад досадан је. Сада младићи још у школској клупи, мјеесто да уче, да се горде величином душе, самопожртвовањем за цркву, народ и отаџбину, налазе задовољство и корист у *пратњи младих особа*, у непристојним разговорима „*на рачу љубави*“, горде се тијем, ко ће кога преварити у страстима и распутну животу; приписују себи у заслугу, што троше драгоцене часове свога живота као и имање својих отаца и дједова, који стекли су у труду и у зноју. . .

У опће, ипак је таквих лакомислених развратника, који жалосте своје родитеље, на срећу мало. Но још је доста таквих, који скромно иду трагом својих отаца; много је међу младићима и таквих, који

се узвишеују својим карактером, добрим дјелима, чистоћом владања, спремајући на тај начин благостање својој кући, доносећи чест својим родитељима.

Младост је добра и угодна, замамљива и завидна, кад тече спокојно и тихо, као тихи поточић у богатој долини, покритој цвијећем; кад она без свакога шума и бурних таласа улијева свијетле своје струје у ријеку времена и народа, онда она не мути друштвенога живота, већ га украшује.

Но ви, младићи, наслађујући се срећом младости, чувајте то благо, јер се губитак његов не да надокнадити, а уз то је ужасан по својим посљедицама! Ништа није лакше на свијету, ништа није једноставније и обичније у животу, као то, да млад човјек исквари себе, не само за цео живот до гроба, већ шта више, за цијелу вјечност. Не уздајте се много у своје свјеже силе; не повјеравајте се само свому недозрјелому уму или само својој вољи, већ чешће послушајте са вјетом људских искусених . . . И за то, ма шта да сте ви, млади људи, послушајте нашу ријеч до краја, не ће вам бити од штете . . . Овдје ћу повести ријеч о вама, о вашој будућности, о срећи вашој и погубељности, о самим важним вашим користима. Не мислите као да ми хоћемо да ви престанете бити весели, сретни, да промијените своју нарав, да постанете досадни и замисљени . . .

Будите побожни. А права побожност састоји се не у мислима него у дјелима. Дрво се познаје по његову плоду. Без племенитих поступака и најплеменитије ваше мисли немају цијене; без добрих дјела, наша је вјера мртва. Вама је теже, него старијим људима, понашати се тако да budete задовољни сами са собом; ви

се епотицете због недостатка искуства и разборитости. С тога је тим пажљивије, да се држите правила: да ништа не радите, не предузимате и не говорите прије, него добро размислите. А прии и најсигурнији корак за то јест: *ћутати, када у вама бри страсти; ништа не радити, кад осјећате, да сте душевно растројени*. Нека вам то буде правилом како у радости, тако и у жалости. Ми мислимо, да вам је из искуства познато, да, кад би ви више собом владали, могли би избјећи многе неугодности. Ви сте сами кроз своју самовољу и страсти постали убице своје среће.

Све, што хоћете да чине вама људи, чините и ви њима (Мат. 7. 12) Избјегавајте сваку неправду, снисходљиво се понашајте према другима, а строго према себи самима. У поступцима вашима показујте човјекољубље према непознатима, вјерност према пријатељима, великодушност према непријатељима;

Будите опрезни при избору пријатеља, избјегавајући увијек и у свако доба хрђава друштва и другове.

Нарочито будите мудри у избору са женским. Најблагодонавније намећу њих, оплемениће вам вашу душу прије, него најбољи и најчеститији пријатељи; а неблагодонавне прије ће је убити, него најразвратнији ваш познаник.

Сачувајте уважење према себи у друштву женским. Не псмјевајте оне свете осјећаје, које ћете ви, некад, може бити, морати посветити ваљаној жени.

Младићи-хришћани! ако заиста осјећате праву љубав, достојну вас, то поштујте *искључиво, име и мир љубљене особе*. Зар може истинита љубав желити несрећу љубљеному суштеству? . . .

И на тијело ваше познате да буде чисто исто тако, као и срце ваше. Тешко нама,

ако се похот залеже у крви вашој и постанете жртвом ваших скотских покуда! Можете ли ви без стида на образу ући у друштво ваших невиних другова? Можете ли ви с чистом савјести пружити руку нештој жени ради вјечнога савеза? Поштујте сами себе, па ће нас и други поштовати. Младићи! можда су вас наше ријечи дирнуле у срце. Ако је истина, а ви их се ејећајте за увијек. Будите велики и добри, да се прослави дом ваш, да се поносе с вама родитељи ваши и да се дигне с вама света православна црква наша и народ српски.

Још ћу вам једну рећи из народног живота: *нигда нећете бити срећнији од других, ако не будете бољи од њих*. Запамтите ове ријечи, ејећајте их се сваки час, кад вас обхрају страсти или вас кајање доведе до очајања . . .

Боже неискривни у доброту и милости, коме се клањају све, разумом одарене твари на небу и на земљи, и под земљом, прими и наше клањање од све душе и срца нашега! О, како се угодно осјећа живот у себи! Но све земаљско не побуђује у нама таква блаженства, какова осјећамо, кад узносимо наше срце к Теби, Боже! када дух наш к Теби тежи! Ми смо само тада потпуно сретни, само тада смо несели и спокојни! Тада је срце наше обузето љубављу за људе, ми смо готови да испунимо потребе свакога, готови смо да укажемо свима љубав и уважење. Но има и таквих часова, часова тешких по нас, када ми осјећамо у себи и злобу, и завист, повету, упорност и противљење старијима, љепост и небригу!

Шта би радили наши родитељи и знанци, кад би дознали, да се код нас појављују такви нагони? Како би гледали

на нас људи, који нас уважавају? А ако се ми плашимо да покажемо наше склоности пред људма, то како морају оне бити одвратне пред твојим свезнањем, Боже!

Ми осјећамо, праведни Боже, да нас поглед Твој пресијеца, да Ти знаш све наше мисли... Падамо пред Тобом, Боже и молимо доброту Твоју: не допусти да се поводимо за нашим мислима, пошљави нашему духу силу и крјепост у борби са искушењима; не допусти да нас превари гадни порок; дај нам благодат, да се избавимо од сујетних људи; сачувај нас од лукавства безбожника; сачувај нас од људи, који остављају путове Твоје, и оних, којима не годе ријечи закона Твога, који се веселе кад раде зло и хвале се пороцима. Научи нас, Боже, да се укривљамо разборитом скромношћу, да се уздржавамо од рђавих ријечи, да мрзимо лаж. Осјени нас духом смијерности и кротоости; про- свијетли таму ума нашега, да пазимо на сваки корак наш, да се не поводимо за жељом срца и не остављамо путова Твојих!

Боже спасења нашега! Благослови пут спасења нашега, и чувај нас Твојим промислом на сваком мјесту! Покори нас кроз најеветијој вољи Твојој, побуди нас на неуморни рад, управи дјела и рад наш у славу Твога имена; дај нам благодат, да живимо трудом руку својих а не да се предајемо љености; учини нас способнима на свако добро дјело, у славу Твоју. Смиљуј се на нас Господе, кад дође дан и час Твога суда, да се удостојимо пјевати Твоју силу, узносити Твоје милости и доброту, прослављати Тебе Створитеља нашега у вијеке вијекова *Амин.*

Бесједа IV.

Дјевојка — хришћанка.

Ваша љепота да не буде споља у изгледу косе, и у ударцу алаша и облицима халина, него у тајноме човјечу срца, у једином кротоком и таласном духу, што је пред Господом многобоже (1. Петр. 3. 3—4).

У овој бесједи обраћамо се к вама, младе хришћанке, бујне младости, — к вама, дјевојке, које сте без сумње предмет постојане бриге својих родитеља!

Проговорићемо о вашој будућој судбини, о вашим надама и срећи садањој и будућој.

Мисли, које се у овој бесједи налазе, можда ће вас спасти од опасности, над којима бродите као над закритом пропасти; можда ће вам оне бити на утјеху у каквој тузи, која мори ваше срце, али ћете можда подпрети у њима силу, да што храбрије изађете на суесрет ударцима судбе, који нас очекују.

Чујте дакле,

Судбина дјевојке, много је неизвеснија од судбине младића.

Дјевојка врло ријетко може по својој вољи основати будућност; врло ријетко може она изабрати себи мужа по властитој жељи: обично јој га бирају други.

Ријетко има ова довољно средстава за живот; а у највише случајева зависна она од родитеља. У грађанском животу, мора се она повјерити другима, да се брину за њу и да ју узму у заштиту.

Ето како је непоуздава судбина младе дјевојке и онда, док још има родитеље! Како је лабан темељ њених будуће среће, кад она зависи од толиких различитих узрока! Данас сретна у крилу родитеља, не зна да ли ће бити сретна сјутра, не зна, да ли ће бити жељом љубљенога мужа, без чега нема по-

родичне среће. Појмљиво је, да она налазећи се у таквом положају, мора у часовима тихе самоће наоружати се сталном одлучношћу, да умно и неустрашимо сусретне сваку судбину, да се мора спремити да буде достојна боље среће, макар јој и не пала у дио. Но таква поезија треба се раније латити: за један час не да се васпитати срце.

Па и касније, у цвијећу младости, окружујућу опасности, на, око пштаве, по које имају велики утицај на будући живот љезни; и овдје јој треба уложити велику снагу, да од неких саблажљивих примјера и околности сачува срце своје и разум.

А темељ свију женских врлина, украс дјевојке — јест невиност. Поштењу, невинцу женску уважава и развратник, поштује и варвар; по женску, окаљану једног, сви презиру, сви је избјегавају: добри људи слијеку раменима, злочести — обасиљу подмијесима и хохотом, приповиједајући разне случајеве о несретници и последице њезине смрти.

Поштујте ваше женско достојанство, па ће љубезност увијек остати с нама, макар е годинама прошла и љепота ваше младости. Учите се познавати опасности, које пријете невиности и дочекује их е оружјем, које се налази у вашој власти: стидљивошћу, добрим владањем, скромношћу! Поштујте та чувствена, која је сам Бог усадио у вашу душу и назите да их не изгубите! Избјегавајте друштва, гдје се заборављају правила пристојности; избјегавајте разговоре на и с другима и и пријатељницама, од којих би морали црвенити, кад би вас когод из прикрајка слушао; избјегавајте удвараче, који се тобож заносе вашом љепотом, а у ствари ништа друго немају у виду, него да мало по

малопобуде у вама страст, којом би ви, забравивши на себе, морали постати пленом својих нечистих жеља.

Будите стидљиве. Гнушајте се сваке мисли, која би могла побудити у вама нечисте жеље. Тешко вама, ако окаљате вашу душу развратном помисли, од које би морале поруженити, кад би ју другима откриле: тада сте већ на путу к погибели; ви сте већ повриједили истиниту невиност — ви сте већ нечисте више пред самом собом, пред свезнајућим Богом и само обмањујете људе, који нас мало познају.

Храброст и смјелост — јесу судбина мушкарца, љубезност и љепота — снага женске. Мушкарца хоће да прибави себи поштење силом, женска — да задобије погледе, улије љубав љубомрљивошћу. Отуда и долази код женских тежња за украсима. То је њихова карактеристична црта, то је инстинкт природе, који се ошљава код свију народа, у свима предјелима, и у сва времена. И саме грубе дивљакиње настоје, да се наките перјем, коралима, шкољкама и цвијећем. Тој вјештини, и јесу се научиле ни од кога. Учительницом им је била сама природа. Жеља да се допадну, потреба да се ките, показује се код женских њезнијом и живљом.

Ред и чистоћа у кући, zgodни намјештај ствари, уредност по соби, чистоћа чељади, добар укус, код згтовљања хране, уљудност у одећу, зачаравају свакога од нас. Религија стоји свадје у строгој хармонији с божанственим законима природе. Она не забрањује љубити што је лијепо, насупрот природному чувству, она не забрањује налазити задовољство у прекрасном, по само опомиње, да та не цијенимо одише, како нам назлику страсти по заблуди ума, да због њега

не занемаримо свјетске дужности, које су важније. Она не осуђује природну наклоност код женских, да се допадне љубезношћу и љепотом одијела; али сматра за грјех неумјереност и сувишност. И сам св. апостол Павле, који је строго препоручивао првим хришћанима једноставан живот, без кога нема узвишености у души, није бранио женским да се одијевају по жељи и укусу, он је само устајао против непристојности у хаљинама, против раскоши једино из сујете, против расипности. *Тако, ја желим, нише он, да и жене украшује себе у пристојном одијелу, са ситном и пошастљивом. Али је к томе додао: на плетеницама, ни златом, или бисером, или хаљинама скупоцјенима (1 Тим. 2. 9).*

Као што у свима другим околностима, тако и у овом случају, тај ученик Христов чува их од некорисне излишности и прекомерне расипности, тим више неумјерене и штетне, јер је већи дио хришћана био јако сиромашан.

Правна љепота жене није у хаљинама, него у невиности, скромности, стидљивости и уљудности. Томе треба да одговара одијело и накит. Скупа материја и камење, показује богатство, по често ће отерати и тајну гордост; ово пада многим у очи, али љепоте не ће подићи, него ће је још боље потавнити. Кома ће се показати љубезном, или само спошљивом сујетна жена или дјовојка, која хоће да парадира? Страст за одијелом, да се допадне, лако доводи слабо чувано срце од глупости к грјеху, а и сами је губитак златнога времена, које лети у неповрат — доста велики грјех. А зар није грјех раскош, која расипа благостање и спокојство породице? Зар није грјех, ако се због сувишне бриге за хаљинама, из жеље да се дочадне, запостављају дужности према

родитељима, дјеци, своме мужу? Најпослије, зар није грјех, за љубав спољашњега сјаја жртвовати чистоћу душе, стављати на коцку своју будућност, своју судбину? Одкуда долази пропаст имања, жалосна судба толиких бракова, погубљеност многих дјевојака? *Неумјерна жеља, да се дочадне, убија женске.*

Жеља да се допадне, код многе женске није ништа друго, него смијешна гордост, која получи сврху, да је вољу и шта више обожавају. Такве женске кокетују са свима без разлике, оне се играју чувствима човјечијега срца; маме без цијели, опчињавају без склоности — а све то само за то, да стече дивљење својој љепоти.

Да би сачували невиност свога човјек, чувајте свој разум да се не исквари. Не тежите за таким знањем, које вам мало помаже да се умножи домаћа срећа, не тежите за таким знањем, којег од вас нико не тражи и не очекује, не читајте никаквих дјела и књига, до ли оних, које препоруче људи солидни, савјесни. Нарочито се чувајте од утицаја таквих литерарних производа, који су написани само ради буђења уображене. Такви саставци, дају лажне појмове о правом животу, представљају обрасце, које треба прије избежавати, него љубити. Кроз њих ћете се научити превисоко мислити, желити, осјећати; снагданњи, стварни живот, постаће вам кроз то одвише обичним, противним. Од таког непамятог читања мјесто образовања стећи ћете обратно; за свијет постаћете више теготни него корисни; најпослије постаћете не племенитији него глупљи, уображенији.

Кроз то су многе женске положиле темељ својој сиротињи; њима је сад тешко било повратити се у своје првобитно

стање, на свој свагдашњи живот, одбивши руку поштева човјека за то, што није пристао на њихова уображења о будућем сујругу; оне остају неудате, али су присиљене да се у удаду за човјека мање достојна, мање изображена, или остају у супруштву несносне, а ле жене, рђаве матере.

Најбоље изображење за жену јест — сирема њезина за будуће звање, да буде добра домаћица и одржатељца дјете своје. За тијем не смије се занемарити ни више изображење; но оно се не састоји у знању фантастичких прича и приповиједака, него у изображењу ума, у распростирању знања о природи и Божијој величини, у правилином и скромном распознавању човјека, упознавању себе саме.

Посао женске захтијева разборитости, смишљености, опрезности, сталности. Од њезиних мудрих мисли и дјела зависи спокојство, задовољство и напредак домаћег живота. То је право изображење.

А опредјелење женске, дјевојке — јест да шири у свима својим дјелима дух љубкости, реда и чистоће, дух хармоније, мира и утјехе.

А опредјелење удате женске јест — да помаже мужу у радости и у тузи; да га награђује својом љубезљивошћу за тешке бриге и послове, да укроћује његово југуштво, подржаје у њему клонулу снагу.

Опредјелење жене као матере јест — да потпомаже образовање ума и срца у дјете своје, као домаћице — љубав према мужу, опрезна њежност према дјетци, благост према служкињама, а према свима у опће сууетљива доброта. То је звање заиста најсветије у човјечијем друштву! И тако, ово звање, ово дужности, за које је одређена дјевојка.

С каквим трудом постиже младић своје звање кроз школе и занате прије него се потпуно усаврши! А ви младе хришћанке, зар нисте задовољне, ако, изучивши обичне домаће послове, остале часове проведете узалуд и растрешено, у пустом читању или уображеном старању о томе, како ћете се обући и донасти?

Ако видимо доста несретних бракова, видимо, како се често домаћи мир нарушава, дјеца остају неваспитана, иметак расипље, — није ли у томе и женске кривице, јер оне немајући ни појма о свом опредјелењу, проводе дјетинство и младост у будалаштини, полазе за мужа без правог женског изображења а често и искварена ума и срца.

О, младе хришћанке! ви стојите већ на прагу свога опредјелења! сјетите се свога звања, сјетите се, да за будућу вашу срећу можете бити обавезане не будућем свом мужу, не његову стању, него вашим савршенствима и врлинама, које сте још као дјевојке стекле; сјетите се, да можете изгубити сваку другу срећу, или се нигда нећете покајати за оно благо, које сте ни стекле у срцу сопственом силом и уијерењем, па за то, као што се младићи у школама и занату, тако се и ви вјежбајте већ сада у домаћим пословима, да постанете достојне својега спола. Стјечите себи позит, који не пролази с годинама, не стари с модом, него који вас уздржи поштенима и онда, кад будете већ у годинама. А тај накит, као што говори св. Писмо, мора бити не спољашњи, него се мора састајати не у плетеницама, ни злату, ни бисеру или каменама скупоценима, него у добријим дјелима, у иструлом украсењу кротке и китљаве душе, што је најдрагоцијеније пред Богом.

Душевна красота нека вам буде драгоценија од тјелесне.

Дјевојке! учите се већ сада непунљавати најдражестивију од свију дужности; као кћи, као сестра, као сродница, скромним и кротким пресуђивањем; отклањајте раздоре, успостављајте слогу, чувајте међу свима љубав и кротост. Будите примјер у чистој љубави и доброти, и нико се не ће усудити да нас увриједи. Учите се да стрљиво и кротко спосите оно, што нијесте у стању измијенити. Зар ће једна од вас имати да много што-шта поднесе од родитеља или од сродника, али не показујте ни најмање, да вас то узнемирује. Ви не можете нашом свагом измијенити њихове погледне. Та ваших пријетња нико се не боји, а напротив — протусловље, упорност, јогунство, још више огорчава.

Не упуштајте се у предвиђање слабости ваших родитеља. Особито се чувајте своје самовоље, него будите увијек једнаке, веселе, љубезљиве.

Учите се радиши: ваша пријежност биће прекрасним примјером за друге. Лијеп човјек стиди ће се да стоји пред вама скривених руку, а човјеку племениту више ће омилити она, која се труди да

учини своју кућу храмом тихе среће, него ону, која се зна само напарадити.

Учите се да будете штељиве; штедите и онда, ако имате свега доста, али не зато, да показујете тврдоћу у среброљубље и цинизм, него да можете помоћи биједницама породицама. Штељивостику сабира жена читаво благо.

И, најпослије, дјевојке — хришћанке, учите се, да свако ваше дјело почнете с побожним осјећајем, осјећањем себе знаком часнога крста. Живека без религије праведно се сматра предметом потајне одвратности и мржње свију наображених. Својом побожностику будите примјер вашим другарицама и пријатељицама, али чините то без усиљанња.

Најискренијим пријатељем, тумачем ваших осјећаја нико не може бити: ни отац, ни мати, па ни младожења, ни будућим уж, већ једини Бог. Он вас непрестано заштићује, непрестано се брине за вас.

Ако се ви можете још, по науци Господа Исуса Христа, весело и с дјечијом надом молити Њему небесному Оцу — о, онда ете ви још уз то достојне љубави свију добрих људи⁶⁾.

⁶⁾ Бесједе катихете и професора Ј. Петровића, прештампане се у засебну књижицу (Ур).

ЗНАЧАЈ И ПОТРЕБА ПРОПОВЈЕДАЊА У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ.

Овим јасним ријечима, небесни Учитељу, Господ наш Исус Христос, заповиједно је својим ученицима — апостолима¹⁾, којима је дао благодат и власт св. Духа²⁾, да проповједају³⁾ о

тајнама Божјега царства⁴⁾, да уче небесним истинама све, који узјерују⁵⁾, да се спасу. И, апостоли, примивши ову заповијест свога Учитеља и Господа, а испуњени снагом „динаго утјешни-

¹⁾ Лука VI. 13.

²⁾ Јован XX. 21, 22.

³⁾ Матеј X. 7.; Лука IX. 3).

⁴⁾ Мат. XIII. 11.

⁵⁾ Марко XVI. 16.; Римљ. I. 17.; III. 22.; IV. 5.; Јерп. XI. 6.

тела, Духа Свјатаго¹⁾ што су је примили од Бога Оца у одређени дан,²⁾ као што им је рекао, да ће, чекајући у Јерусалиму,³⁾ примити: учинили су све, што им је требало учинити на основу заповијести Богочојке, при чему их је и спомогао особита божја помоћ⁴⁾.

Апостоли, први проповједници небеснијех истина у хришћанској цркви, научени од Бога, вршећи свој узвишени, али врло тешки посао — рад међу људима, који су им се покоравали, и који су их слушали,⁵⁾ они су по Христовој вољи, иста своја права и послуше предавали својим најбољим ученицима; односно пастирима цркве⁶⁾. Пекма пак између њих, давали право, да сами могу постављати епископе⁷⁾.

Како непосредни пријемници св. апостола, тако и посредни, т. ј. они, који су пријемствено улазили с правом на катедру црквену, да проповиједају, као повјерене им људе небесним истиницама, — исто као и апостоли, потпуно су одговарали свему ономе, што је од њих св. црква у свакоме погледу захтијевала. И нијесу пропустили никад ни једне прилике, не само у слободнија времена, када црква није ни од кога бивала гоњена, него ни онда, кад је она пљивала, посред најстрашнијих валова, у чељустима неснота мора људских страсти, — а да не кажу својима људима „иско које кожице“⁸⁾. Јер су они добро појмили силу и моћ, која лежи у живој говору. Знали су, да се тијем могу одушевити и податакити људи за све, што је добро и узвишено, што је поштено и племенито, што је свето и Богоугодно, што је корисно и спасоносно. Увиђали су, да је проповједничка снага кадра распростријети и разпалити сваку идеју међу људима; да је у стању не само појединце, већ и читаве народе покренути на нешто, дини и њима завадати. За то су, поред осталијех средстава свештенорадња и приватнијех поучања, највише проповиједали с' црквене катедре испуњеном народу. А то су држали за своју најсвећенију дужност⁹⁾, знајући, да су тако радили и

свети апостоли¹⁰⁾, односно сви њихови (овијех пошљедњијех) предшастеници; а да ће на прогна, потпасти под казан своје присје¹¹⁾.

И тако су с' кретом и јеванђељем у руци, достојно очували св. *аманет*, што су га напљедно примали, т. ј. *православну своју ејеру и народност*. За то је свештенство свију вијекова било угледно, виђено и признато, као узлов, без кога није могла опстати народна вјера и побожност.

А да видимо, како је данас?

Прије но што речемо, да је свештенство наше у цркви, као људи, који напљедују своју службу од апостола, односно од њихових пријемника, нарочитијем посвећењем и дозволом цркве након испита способности свију потребнијех услова, — безусловно дужно проповиједати: морамо виђети, има ли шта, шта му чини сметње са свијем или парцијално у погледу онога, што се од њега по праву има изиуђавати.

Сметње могу бити различне, према не евоколике безусловне, већ и у различној мјери.

Као по најглавније, могле би се навести ове сметње: недостатак слободе у различно обирању материјалнијех и умишљих средстава; јер докле се богат, не водећи бриге за животна средства, титра с ријечима, изијајући поуке, чим изнепаћује неке и несвјесне простак¹²⁾, — докле је сиромах у оквицима радње, којом издржава себе и своју фамилију; он је роб најпречих својих потреба. Ко нема времена ни средстава да развије свијест своју о правима и дужностима својим и других, тај не може бити бранич слободе, љубитељ поштена и правде, јер једно све загушује, све спрјечава, а то су средства материјална. — Ну, па знамо, да нас то другачије бива. Ове, којима је „полн“ сваки шпак, који су задовољни и који „тичијег млијека пију“ као — што вели народ, — па још се усмљевају за оно сујетно „више“! — претекли су данас готово свију, којима оскуђавају животне потребе. — Преча је брига њима да раније испију по коју — мученику, па још ако је „бајдалије“, на меким канаветима, него ових, којима оскуђавају најужније животне потребе. А зар то није „угњетавање“ — говори Фрањесо Ност Бибен, француски публициста, — кад један маласана

¹⁾ Јов. XIV. 16, 17. и 26.

²⁾ Дјел. ап. II. 2, 4.

³⁾ Јов. XIV. 26., XVI. 13.

⁴⁾ Мат. X. 19, 20., Лук. XXI. 15.

⁵⁾ Мат. X. 14. XVIII. 15. и 19.

⁶⁾ I. Мат. VI. 20. II. Тим. I. 16. IV. 2. Тим. II. 1—13. Дј. ап. XX. 28. I. Петр. V. V. 1, 2.

⁷⁾ Тит. I. 5. Дјел. ап. XIV. 23.

⁸⁾ Дјел. ап. XX. 27.

⁹⁾ I. Кор. IX. 16.

¹⁰⁾ II. Тим. IV. I. 13. I. III. 2. Тим. I. 9. Дјел. ап. VIII. 40.

¹¹⁾ Апост. пр. 58. трипл. саб. пр. 19.

¹²⁾ Хрис. Чт. 1839. II. стр. 276.

радећи, оскудјева у свему, дотле други изобилује у свему а ништа не ради?¹

„Богаташи су без вјере у велика дјела, сиромаси постају нишки и параличе у мањим стварима: отуд толике неправде, као нужне пошледице преваре и безобразлука“ — рекао је Аристотело.

А пошље тога, остале сметње, што се налазе у кругу, скоро свакога пастира — проповиједника.

Ну, имајући у озбиру, да је потпуна слобода данас нама зајамчена у државнијем законика и домобранством; да се у смислу црквенијех наређења¹⁾ у погледу постављања лица на свештеничку службу има претпостављати, да су људи тога звања достојни: предходно спреми и испитани (јер наша мудра влада у Босни и Херцеговини, водећи о нама озбиљну бригу, имајући адразу политичку свијест, на основу слободе и правде, иде нам уредно на руку, пружајући сва потребна средства за нужну њихову спрему), не остају нам друге сметње томе кораку, до још једино материјалне. — А оне много сиређавају и многу нам штету доприносе. Вер: „... Шта помаже слобода, вели — Ваширо, фран. публициста — онјем, који немају ни времена ни средстава да читају... Сва је њихова брига, па и политика, како ће живјети они и њихове породице. Нужда, што их притискује помрачава њихов ум, завезује њихов језик, и гњечи њихову вољу, погине и погурава њихов дух, као и њихово тијело. Докле год их та нужда у главу бије... не ће разбирати, шта покушавају противници... Слобода у сиромаштву та је као неки заробљени краљ, који испрошута прилику, да се одрече своје краљевске власти, и да је преда у руке онима, који му дају наде за право живота“.

Али, полажући наду на очинску бригу и заузимање за благостање наше домовине Преузвишеног господина Министра Калаја, — ни те сметње неће још за дуго пометиати наше сиромашније свештенике у дјелокругу њихову, на попрштиту држања своје источно-православне вјере и народне побожности. И тако ће наше свештенство укупном снагом вршити свој узвишени рад у Божијем винограду, да свака ишкола спасења²⁾, јер „личности — вели Мајкен са спо-

собностима, са разумом и искуством, што их руководе и са правдом која влада и управља: ето друштва (свештенства) у његовој битности, коју ништа разорити не може“.

Било је сиромашнијех свештеника и у прва времена, па која су још била врло бурна, али су опет одржали, у пркос свијем неприликама, св. аманет: вјеру, народност и језик свој, а противници су им говорили: ето друштва у његовој битности, коју ништа разорити не може. — А како ћемо назвати друштво данашњих наших (ако и не свију) свештеника? велимо данас, „кад се човек не мора бригити и асести за поуздану и добру заштиту; кад он слободно може да употреби своје способности на ново усављање за поправку свог сопственог стања и стања других?“ — као што каже Ц. Ст. Мил, — а они пренебрегају своју најсветију дужност, да у црквама држе „школе за народну вјеру и побожност“; да обучавају народ за пријеме богослужења³⁾; да прије или пошље свршивања сваког свештеног рада кажу и протумаче људима значај, важност, моћ и силу св. тајана и молитава⁴⁾; да их науче међусобној љубави и непомагану⁵⁾; привржености, вјерности и покорности властима, јер св. Павле вели: „Свака дјна властима предержањима да покорите се: икста ко власти аце не ѿ Бога: свица же власти ѿ Бога оучинени сѣх“. Ткмиже протикалајса власти, Којю повлакию протикалајса же, сѣх грѣхх прѣмаежх. Кназы ко не сѣх кознь дверимх дѣлаемх, не занамх. Хоциши же ли не болатиса ниш: елгои теори, и пакти едѣши нѣхлал ѿ нш: Пекии ко сабга естх, ѿститилх вѣ грѣхх злѣх творѣцимх. Ткмиже потреба покоритиса ни токмих за грѣхх, не и за сѣхххх. Сигу ко ради и дѣни даде: сабжити ко Пекии естх ко истѣ сѣх приликающе. Коздадите оуко есѣмх должнаа: елѣже оуку оурокх, оурокх: елѣже данх, данх: а елѣже страхх, страхх: и елѣже честьх, честьх“⁶⁾.

¹⁾ I. J. Злате. Беседа против оних, који, не бишући при богослужену, Отр. А. VII. р. 103. св. Мом. 1741.

²⁾ VI. Исвѣд. сѣб. р. 29.

³⁾ Слѣб. поуч. предлѣл. стр. 1. 2. Свѣтотв. 1781.

⁴⁾ Еванг. IV. 1. 6. I. Кор. XII. 28. 12. 21. Рим. XII. 4. 5.

⁵⁾ Рим. X. III. 1.—8.

¹⁾ I. Тим. III. 2. 3. VII. пас. сѣб. р. 2.

²⁾ I. Кор. IX. 22.

Већина данашњијех наших свештеника, оба реда, дошли су, на жалост, до те маније, да литургију и остале свештене радње свршавају *само* као нешто по *дужности формално*; а не пазе на оно, што им се заповиједа, да све морају свршавати *„св. всакниѣмъ благоговѣнїемъъ класгочистно“*¹⁾ . . . не хитајући, ни дремљући, имајући влада на уму страшну навету: „пре-*клатъ всакъ, теораѣ дѣла господне съ не-
вѣренїемъ*“²⁾, не пазећи да сажити се стра-*хомъ и трепетомъ ѣрой должнѣ естѣ*“³⁾ . . . и на каштиге, којима ће подлѣћи сваки свеште-*ник, који је немаран и непажљив при свеште-
ниѣмъ радњама*“⁴⁾. А о проповиједању код таквих, наравно, ни помена нема!

А то стоји више на основу немарности него на основу незнања.

Али се та света дужност т. ј. проповиједање не би ни пошто сијела запустити не само при св. литургијама у своје вријеме, но и при осталијем свештенодјелетима у цркви и изван цркве, „ма да се у главноме — као што вели Ц. Ст. М. — у данашње вријеме вјерује, да све напретку тежи: опет се не смије заборавити, да у људскимъ пословима има и нека струја, која тежи од горета горему. То је струја свију будалаштина, порока, немарљивости, неосјетљивости, недјелателности људске. Тој струји може (наравно свештеник) одолѣти само усиљаванјем (поуком и проповиједањем). Нека би се и не-
знатно смањило то усиљвање (проповиједање), тада, не само да би се зауставно напредак, него би се све обрнуло назаду, који, једном отпочет, брзо би растао, и све теже би било зауставити га, докле се не би догјерало до оног стања, које често видимо у историји, и у коме још многи дијелови човјечанства чаме. Што се нека надчовјечна сила (пастирско проповиједање), да би се струја обрнула, и да би покрет опет прав-
лем напретка пошао“⁵⁾. Јер, у коме се раз-
мјеру са пастирском проповиједи уздижу људи над стањем глупости, незнања, сујевјерија, под-
лости, високости, мекуштва, некарактерности, се-
бичности, зависти: — у коме ће размјеру и људи поправљати се све доле, докле се не дође до

оне тачке, до онога циља, до ког се жели, докле-
пка намеру проповиједник са привене катедре. Прво начело, дакле, пастира као проповиједника, јесте: да проповиједа, да учи у свако доба, као што му савјетује св. Павле у лицу Тимотеја, кад овако вели: „*Закленимъ те предъ Богомъ и Господомъ нашимъ Исусомъ Христомъ, који ће судити живимъ и мртвимъ, даослужимъ несовисно и мрт-
ствомъ несовисно: проповиједаѣ слово, настоѣ блас-
гословно и безпречно (кад је вријеме и кад није вријеме), изобличи, приријети, умоли са свакимъ старшествомъ и ученимъ*“⁶⁾.

С тога и најважнија тачка ваљаности про-
повиједања јесте: да се добро расвијетли у ср-
цима и очима слушаљаци она страна, која је по-
кривена велом таме незнања, евентуално, да се открију, осуде, презиру, и забораве чињенице, које највише тамане и убијају народну свјест, народне врлине, народни морал; да се покаже на прави пут и праву циљев, наравно, у грани-
цама слободе, на основу права. — Савколики се-
лачки свијет, на већим дијелом и паронки, у нашој домовини још је заслијењен глупијем
фатализмом, који хришћанска наука, свијесно и поуздано разматрајући истине, изречно осуђује; још вјерује махом у вјештине, виле, т енце, (?) стуне
море, и којекакве чаролије — гатања; а све то штетно утиче на дух његов, све му то затуп-
љује религијозно и морално чувствено, убија ак-
тивни и енергични карактер. И тако, под при-
тиском на активан карактер, т. ј., који се бори
противу зла, и који тежи да над околностима влада, — заостаје у неувришљавању свога живота. Треба дакле особито да проповиједник е катедре
узи своје парохијане, да само вјерују у истине, а да се већ окану празновјерија и сујевјерија,
— од кога је до невјерија само корак!

Ево шта вели чувени публициста Ц. С.,
Миљ: „стварно и снажно мишљење, које се
увјерава о истини, на мјесто да снове сина, при-
мијењује се са успјехом на живот“.

„А у којој се мјери сматра, или вјерује, да успјех у животу зависи од судбине или од случаја, у тој мјери замеће се и завист, као тачка народног карактера“.

У коме се разијеру остављају људи без поучења, у коме се размјеру ограничена круг њихова анања, односно њихова објектања. И у

¹⁾ Учт. свј. стр. 23.

²⁾ Требн. Петра Могила Ч. 1. стр. 24.

³⁾ Книга о дохн. прелазит. стр. 112.

⁴⁾ Зах. XI. 15. 16. Ос. IV. 6. Јмек. XXXIV. 1.—10.

такоме случају „не само да умно страда народ, него и моралне способности његове занемарују се — јер — чувства се радњом — науком — развијају.“

Остављати народ сам себи, беа ваде, значи то исто, што и не бринути се ни у чему, па из дана у дан одбежати на њему немиле пошљедице и гледати на њих, као да би од природе долазиле. Зар то није велики grijех, за који ће немарни пастири потпасти страшној божјој казни, по ријечима пророка, који ово довикује. „И тако сада вама је ова заповијест, свештеници, ако не послушате и не ставите у срце да дате славу имену мојему, вели Господ над војскама, тада ћу пустићи на вас проклетство и проклећу благослове ваши; и проклећу их, јер не стављате у срце . . . Јер усне свештеникове треба да чувају знање и закон да се тражи из његових уста. . . Али ви заборавите с пута, и учинисте те се многи спотакну о закон . . . За то и ја вас учиних презреним и помислих вас треба да чувају знање и закон да се тражи из његових уста. . . А тако раде, жали Боже, многи наши данашњи свештеници, „изазевши неколико мислених људи, који се за своју сопствену цијелу баве . . . пословима“.

Не учећи народ, барем ономе што је најпузније, да зна и не повести га к ономе циљу, који му је Богом намијењен, доћера ће се докле, — као што каже И. С. М., — да он „почне падати и пропадати, ако се само био уздигао до неке висине, са које се падати може. Ако ли се народ никад није узвишено . . .“, он заостаје и даље у ниском стању.“

Дакле, тијем начином губе се стечена добра (јер је дојаконише правосл. свештенство анално очувати у своје народу православу пјеру и народну побожност, а то су највећа народна добра), која се могу одржати „само продужењем оне исте енергије, којом су и добивена. Добра, која се оставе себи самима, неизбежно пропадају.“

Пастири — свештеници као проповиједници јеванђеља, ни пошто не смију бити хладнокрвни, немарни према овој дужности, нити су од ње да се замисти никаквије махинуицијаме и ради себе самих, ради својих личних интереса — свога сопственог опстанка, јер И. С. Миле овако вели: „Они, које успјех наведе, да напусте свој обичај брижљивости и расудљивости, и ону го-

товост, са којом одољеваху, непријатностима, ријетко да своју лобру срећу на њеној висини дуго одрже.“

Учећи словесна стада своја — народ на основу црквенијех и државнијех наређења, па слободе и правде, на основу братске узајамности, — свештеници не смију никад и ни пошто упустили „чукове“ — у стада своја, т. ј. духове који теже „да своје идеје и свој начин радње приметну као правило владања и онима, који их не одобравају“. Јер — по И. С. Милу — људи су осигурани зала, која би им други учинити могли, тек у колико су у стању, да сами себе чувају и бране. . . А право начело, по коме је сваки сигуран за своја права и своје интересе тек онда, кад их сам чува, јесте једно од оних основних правила мудрости, по којима се управља сваки, који је способан: да сам руководи своје сопствене послове. Неоспорна је истина — говори даље Миле, — да нико . . . не може . . . везивати другима њихове руке ондје, гдје се ради о сачувању њихових сопствених интереса. — А још је јасније, да сваки само својим сопственим рукама може, у истини, стајно радити, да се поправе околности његова живота“. А аустријски фелдмаршал Радеки вели: „Кад народ одушевљава такво чувство (чувство самоспијести, самопоуздања: „уздај се у се и у своје кљусе“, он је непобједив. Никад неће он погнати главу под страни јарам, нити ће га странац моћи утамани“ . . .

Проповиједање, односно наука народу била је свакад нужна, а данас је и од пријекс потребе. Духовни пастири чим и најмање стану се одмарати од дужности, са којом би имали престано бдити, за очување народне свијести, народне вјере, народне способности и моралности, народне привржености и оданости. Владаноу и властима, — непријатељски, користећи се још и околностима, употребиће ће то на свој рачун, а на штету дотичног народа; несмотрени пастири пак биће кажњени за то, јер се вели: „Бди (јерне стража дан и ноћ. . .) ице које изгубиш личност и нерадљивост, миса нук на твој изгубиш едгггг.“

Али, да пастирство проповиједање урађа жељеним плодовима, као неопходан услов тражи се од проповиједника; да свуда и свакад пока-

7) Малах. II. 1. 2. 7. 8. и 9.

2) Поштоматер стр. 7.

вује својим добријем примјерима³⁾ како треба владати над собом⁴⁾ како треба да је наоружан добријем дјелима и њиховом силом, као што вели један стари архипастир, говорећи: „размкните же кади должни есмь мѣ, о господни свещеници, быти, такоже великий Діонисіе глаголетъ: обличитеса за есакіе доверодѣтелию силѣ, обчителию словомъ и дѣломъ, ко свакој доверодѣтели подензающеся и возводяще господни люди; достантъ ко, рече, быти господню свещеникѣ чистѣ, и тако очисти сѣктѣ быти, и такъ просекрати, сѣктѣ быти, и такъ веселити;⁵⁾ да показује примѣра љубави, пожртвовања за опште добро, оданости Владоу и властима — примјере свако хришћанске врлине. Јер је он скуда и свагда у очима народа, па с тога мора се непрестано трудити, да стече „добро мьеніе“ о себи од свакога па и од туђина⁶⁾. Свака његова врлина,

привлачи општу пажњу што служи за узор свима, које сваком даном повећавају и потврђују повјерење у њега од стране пастве. Ну, тај исти положај, који чини, да пастир — проповједник служи својим врлинама другијем за примјер, тај исти положај чини, и да свака његова недошљедност, неуредност, неактивност слабоост, једном ријечи, свака његова мана, буде јавна, односно презрена, осуђена. И, шта више, његове мане биће прије и строжије осуђене — кажњене, јер се вели у свет. Писму, да ће се тражити више од онога, коме је и дано више⁷⁾.

Није дакле доста само служити литургију, крестити, вјечтати, и остале тајне и свештене радње свршити, *него треба уједно неистомо трошнѣдати* — *учити повјерени народ, па ће тек онда сва земља испунити сѣдѣніа божја⁸⁾*, еси наѣчени сѣдѣтъ Богомъ⁹⁾, и людѣ хѣдѣши ко тѣмъ, обидѣтъ сѣктѣ елѣмъ¹⁰⁾.

Вид Парезавин,
сирениа богослов.

³⁾ I. Петр. V. 3. Тит. II. VI. 11. IV. 12.

⁴⁾ Тит. I. 8. Лук XXI. 34. I. Кор. VI. 12.

⁵⁾ Поуч. митроп. Фотія (1410.—1431.) свенитинцима и инокиама, Печ. скамѣга стр. 3; Тит. II. 7. J. Злат. II. in. ep. ad Tim. hom. IV. n. 2. ed. cit.

⁶⁾ I. Тим. III. 7.

⁷⁾ Мук XII. 48.

⁸⁾ Прор. Исаја гл. 11. стр. 9.

⁹⁾ Тото гл. 34. стр. 13.

¹⁰⁾ Тото гл. 9. стр. 2.

ПОУЧИТЕЛЬНОЕ СЛОВО.

Господи прѣдъ Тобомъ ели живи-
и ми и воздѣхави ми ѿ
тѣхъ ии оутѣша (Псал. 37. 10).

Благочестиви Хришћани!

Гледajući нас веселим оком у толиком броју скупљене, па молитви, у овом божанственом храму; у овој задужбини стародревних Срба: епископских краљева, царева и народних добротвора, — не могу пропустити, мила паство моја, а да вас и овај пут, не поучим у истинама св. православне вјере и правилима хришћанског владања; јер Господ зна жеље наше и воздыхање наше од Њега не утисне.

Таквом, велим, владању, које је кадро покренути у срцу сваког брата Србина и Српкиње, пак и у срцу најокорелијег грјешника, топле и пламом горуће осјећаје, према највећем благу, срећи и богатству овог свијета; ког ватра не пржи, гром не руши, ниѣ сикира сјече.

А то је „молитва хришћанска“, која на велику жалост нашу, изчезава у срцу, и не

одржава се у народу ерпеном, по кућама као домаћим прекривама, у оноликој мјери и онаком обичају, као што су је наши стари ђедови одржавали, те су и могли поживити 100 и више година здрави, чили тијелом а весели душом.

Данас, по неки и не уђу у св. цркву за цијелу годину, пак за то и не могу појмити, значај и љепоту молитве хришћанске; какву моћ даје души и тијелу? какву ли благотворну корист оном, који се Богу молѣ. — Такве ће гњев Божији прогутати и огам произдрати.

То је узрок, благочестиви Хришћани да се млађи немају од кога научити истини Богу молити, нити се прекретити, како св. мати наша црква учи и заповиједа; не знају да се Богу молити треба на сваком мјесту и у свако доба; празником и нећелом у цркву долазити, те напојити жедно срце и душу живом водом — бо-

жанственом молитвом, јер све што имамо од Бога имамо; све што се види и невиди, у Божијој је власти и преблаг Бог мудро располаже и управља с дјелом рђивих својих. Пак за то и треба, да је при сваком предисају нашем — спојена молитва и благодарност према Богу.

Молитва је храна, лијек и живот души и тијелу. Она је основ и почетак сваке добродјелности хришћанске и врх сваког доброг дјела, јер без молитве и крепог знака нити се почиње нити свршава какав посао у животу човјечијем. — Молитвом, ако је из дубине душе и срца управљена небеском Творцу, кадар је човјек покренути природни ток ствари, као н. пр. да заустави кишу, и да је опет поврати, као што је учинио св. пророк Илија (Ш. Цар. 18. 41).

Човјеку, који се срдечно моли Богу, пуна је душа радости и утјехе, а радост и утјеха душе — то је здравље и дуг живот; срце његово не зна за тугу, јер какво зло може да га постигне, под окриљем оца небеског? на кога се је још из ране младости, научио с молитвом обраћати: који му је бранич, уточиште и непоколебљиво уздање. — На против, тешко оном, који не живи с Богом; који се удаљава од хришћанске молитве и неслужу Богу истиниоу дјелом и молитвом. — Род њихов истријебиће се са земље и сјеме њихово намећу синова човјечијих (Псал. 21. 10.).

Тешку клетву трпјити мора сваки отац и свака мати, који у млађано срце и душу свог порода, не преседа неуведо рајско цвеће — молитву хришћанску, име епископ и св. богомољу, с крестом круном, православним крстом, који је хранитељ цијеле васељене, красота цркве, утврђење вјерних, анђелска слава и демонске пропасти.

Благочестиви Христијани! Доиста их имаде, одгојени еписком краљу и млијском, и одрасли у еписком духу, пак окусувши хлеба из туђе торбе, или ма где у туђину отишавши, — забо-

раваше на молитву и своје лијепе обичаје; етиде се направити часни крст на себи, за здравље, срећу и напредак свој, а још више отрти зној са чела свога од рада и умора, него воде господство у прдртним опанцима и празној торби на леђима; није им позната ни пословица народа нашег: „Ко ради Бог не брани; у радина је комадина“.

Родитељи пак, тако забасалих синова веселе се, кад слушају: како им синови говоре неерпеки — накарадно⁴⁾, како им причају о далеком свом путовању, па чак и о Бечу; и многом вишњенију. — Није им зазор, ако по кад-кад и пог премрес, и тим установу св. наше цркве прекрше. — Али за сваки грјехом и казна Божија долази, раније или доцније, као што је: тешка болест, која здравље и живот прекраћује; болест, велим, која рови тијело и руши кости грјешника, заражених у блуду — нечистоћи тјелесној, у којој и безловесна животиња мјеру знаде.

Не дај Боже! да би се и таквих родитеља међу нама нашло, који би заборавили на свету родитељску дужност своју према дједи — према драгоцјеном благу свом. Привикните их, мила браћо, и осладите им молитву и љубав хришћанску према Богу и према ближњему; учите их истинама св. православне вјере и правилима хришћанског владана, на чему лежи цио напредак и срећа наша, — а чувајте их од рђава и покварена друштва као од живе ватре, која коси и обара, покварен и мртвом ланости обучен народ — амин.

Осјечани, мјесеца марта 1896.

Говорио:

Остоја Пантић,
свештеник.

⁴⁾ Накараднијим језиком говоре: жескиње, које кад страљуда слуша, па онда накарати, и др., који оће да се жескине бојати. (Ур).

ГОВОР НА САВИН-ДАН.

Држао га при водо-освећењу у епиској манастирској основној школи: јеројонах гомлонички
Петар Ст. Иванчевић, еписки учитељ.

Друга Србадија и мила моји ученици!

На све стране милос Српства данас се оре
звона, појци поју, еписки поно св. службу чата,

ериска уадапица — певина мала Српчад поју:

„Тамо вјени тамо слава,

Гдје наш еписки пастир Сава и т. д.“

А све се то Србадијо, драга чини, у спомен и славу Божијег угодника и највећег епископ светца — св. Сава Немањича.

Велик Србадијо, епископ светца, јер св. Сава чисто је српски светац и Он је само за Српство и православље радио, и сав је свој земаљски живот Српству и православљу посветио.

Ја сам вај синоћ на забави рекао, а то је дјелимиче учинио и високопреподобни г. игуман — т. ј. казато вам је ко је био св. Сава и шта је Он све радио за мило Српство и православље.

Србадијо драга и љубезна! Св. Сава је наш — српски први просвјетитељ, јер Он је најпрви почео епископ школе дизати и исправљати, Он је школи и цркви први прави српски и православи *темаљ* ударио, а без школе и цркве — Србадијо драга, нема данас спаса милом Српству и драгом православљу, па за то баш мили српски роде, и чувајмо та два српска *амачета* — школу и цркву, а уз то још и све друге епископ сватине, и једном ријечи, све што Србина Србином чини, и без чега се Србин ни замислити не може!

Ученици моји драги, Срби браћо и Српкиње! Послушајмо ријечи св. Сава и по њима се владајмо; а св. Сава вели:

„Браћо моја и дјечо! Бог милостиви хоће, да живимо као браћа рођена, као дјеца једног

оца; да један другог помажемо и да смо сложни свуда и на сваком мјесту. Бог хоће, да се у добру не понесемо, ни од своје браће отуђимо, и да не заборавимо, да смо сви мали и слаби, а само је Бог велик; да се ни у злу не попустимо, јер не нам он помоћи у сваком добром дјелу и неће оставити човјека праведника. Бог хоће да се бринемо и о браћи својој, која су у сиротињи, у бједи и невољи, па да гладне нахранимо и жедне напојимо, и голе одјенемо, и да помогнемо сваком, коме треба наша помоћ. Хоће да бранимо земљу, у којој смо рођени и да нам је замишља увијек дичан и слободан и т. д.¹⁾

Србадијо, тако је наш епископ просвјетитељ и архиепископ св. Сава зборио и творио.

А сад мили српски роде и народе, од свега срца и душе, а из српских груди кликнумо:

„Просто да си Немањичу Саво!

Проста душа твојих родитеља

Проста душа и честито тијело,

Што носили свијетлој вам било!

Што радили све ван света било!¹⁴

Амин.

У манасти. Голубиници, 1894.

¹⁾ Читанка за III. разред српске школе — издање 1893. страна 18.

О МОЛИТВИ ГОСПОДЊОЈ.

Практично настављање из вјеронауке за I. разред основне школе.

Пише: поп Јован Гргуровић

I.

Призив.

(Појам о Богу, као: створитељу, све-могућем и милостивом оцу, који станује на небу).

Ко је отац свију људи? — Ко се брине за све људе? — Шта смо ми дужни за то Богу? — (Ми смо се за то дужни Богу молити). Шта треба пред сваком молитвом учинити? — (— прекрстити се). Којом се руком ваља прекрстити? — Дед прекрсти се ти, ти, ти,

ти. . . Је ли само један Бог или има више Богова? — Колико Бог има лица? — Како се сва та три лица зову једним именом? — У име кога се ми крстимо? — (— у име св. Тројице). Можемо ли Бога видјети? — За што? —

Сад учитељ изнесе грумен земље и пита: шта је ово? — Шта расте из земље? — (дрво, трава, жито. . .) Шта има још на земљи? — (камења, воде. . .) Ко живи на земљи? — (људи и животиње). Кад стојимо на пољу, шта се види горе

изнад нас? — (небо). Шта има у небу
на небу? — Шта — у дању? — Можемо
ли одавде ми дохватити до неба? — А
кад би се попели на какво велико брдо,
би ли онда могли? —

Пазите дјецо!

Донета нама се чини да се небо свуд
око нас по брдима додирује са земљом,
а то није истина. То се нама чини за то,
што ми не можемо да очима даље видимо,
јер, кад би се ми на које хоћете од овијех
брда попели, нама би небо и онда тако
исто далеко стајало, као, што стоји и
одавде испред школе. (Сад опет учитељ,
показујући руком на сто пита) Ко
га је градио? — (дрводјелац). А шта је
дрводјелац? — (човјек). Је ли човјек тако
и небо начинио? — (није); јер како би
начинио небо, кад не може до њега дох-
ватити.) Тако је дјецо. Човјек није на-
чинио небо, ништа ништа, што је на небу,
а тако исто ни земљу, ништа на тој: брда
камење, долине, дрвећа, траву, животиње
и тд. Човјек није ни себе начинио. Један
је само, који то може све начинити и на-
чинио је, и, то је Бог. Но Богу, кад нешто
чини, не каже се, да је учинио или
урадио, као човјеку, него се каже: Бог је
створио. И тако: Бог је створио небо и
све, што је на небу; па онда: Бог је
створио земљу и све, што је на земљи;
И по томе кажемо: *Бог је створитељ*; а
све остало су Божија створења — Ко је
створио небо? — Ко је створио земљу? —
Ко је створио сунце, мјесец и звијезде? —
Ко је створио свакога човјека? — Како
се бог зове? — (створитељ. А како се зове
све остало? Божија створења или свијет).

Пазите, дјецо, сад даље!

Човјек, ако жели да ради, он мора
најприје да научи, како треба радити;
па кад је већ добро научио, онда му

даду, да ради неки посао. А да би човјек
нешто научио, треба добро да пази и да
се труди; па и кад мисли да је већ на-
учио, и онда треба му се доста трудити
и мучити, док нешто изади. Тако и, пр.
дрводјелац, који је овај сто начинио, мо-
рао је најприје учити занат, и кад га је
научио, онда је почео лијепе столове гра-
дити. Дрводјелац овај сто није од један
пут начинио, него је морао провести
доста времена и доста мукe и труда по-
дишјети, док га је начинио. Исто је тако
и код свију осталијех људи, који и друге
разне ствари израђују. Но, кад Бог нешто
ради, већ није тако. Богу се не треба ни
за што учити и трудити. Бог све зна и
све може. Он треба само да нешто хоће,
и то буде. Тако, у почетку он је хтио
да буде небо и земља и све што је на
на небу и на земљи, и било је. Нико осим
Бога не може, све што хоће; и по томе
кажемо: *Бог је свемогућ*. — Ко је у по-
четку створио небо и земљу? Је ли се
Бог трудио, кад је свијет стварао? — Ко
може све, што хоће? — Због тога како
ми Бога зовемо? —

Пазите даље!

Као год, што Бог може све да учини,
и као што је све створио исто тако Он,
је и велики. Бог је већи и од неба и од
земље; Бог стоји на небу. Небо је свуда
над земље, и око земље, и по томе: *Бог*
је свуда и на сваком мјесту.

Он је, дакле, увијек сасвим близу нас и
све чује и види, што ми говоримо и ра-
димо. Он зна и што ми мислимо,

Ко је свијет створио? — Због тога
како ми Бога зовемо? — Ко може све,
што хоће? — Због тога како се каже
Богу? — Шта је Бог? — (дух). Је ли
Бог вазда сасвим близу нас? — Чује ли
Бог све што ми говоримо? — Види ли

Бог све, што ми радимо? — Зна ли Бог и шта ми мислимо? —

* * *

Које нас створио? — Би ли ми могли живљети да не једемо и не пијемо? — Шта ми обично једемо? — (хљеб, месо, сир, масло, јаја, млијеко. . .) А шта пијемо? — (воду, вино). Све се то, дјецо једном ријечи зове *наша храна*. Исто тако, ми не би могли живљети ни без дисања ваздуха (вјетра), те по томе и ваздух је наша храна. Како се зове све што једемо и пијемо? — Је ли и ваздух наша храна? — Шта облачимо на се, да се очувамо од зиме и врућине? — (халтице). Од чега мијесимо хљеб? — Од чега добијамо брашно? — Гдје роди жито? — Ко је створио земљу? — Ко је створио жито? — Од куд добијемо млијеко? — (од краве, овце, козе). Ко је створио те животиње? — Од куд добијамо вуну? — Од куд добијамо воду? — (од кише). Ко даје кишу? — Ко је створио ваздух? —

— За то што је Бог све створио, како се Он зове? — (створатељ). А остало све како се зове? — (Божија створења)

Пазите дјецо!

Од свију створења, ми, људи (а то, су: људи, жене и дјеца) Богу смо најмилији. Остале ствари створио је Бог ради нас, т. ј. да се ми, људи, користимо. Тако н. пр. створио је земљу, да по њој ходамо, а небо, да нас покрива и чува. Створио је на небу сунце, мјесец и звијезде, да нам свијетле дању и ноћу, а земљи рекао је, да расте из ње свакојако зеље за кување, траве за сијено, дрвеће за ложење ватре и за грађење разних ствари, као: столова, столица, клупа, табла, греда, и т. д., па овда створио је животиње, ко је ми код куће држимо, да нам дају месо, млијеко и вуну, да тегле

кола и рала (плугове). Све то учинио је Бог тако из велике своје љубави и милости, коју има према нама и за то кажемо: *Бог је милостив*. — Људи, жене и дјеца, како се сви једном ријечи зову? — (Људи). Која су створења Богу најмилија? — На чију корист створио је Бог остале ствари? Због чега је Бог све остало створио на нашу корист? — (због своје велике љубави и милости, коју има према нама). Због тога кажемо Богу? —

Пазите дјецо!

Осим свега тога, Бог је нама дао још и разум (намет), по коме знамо, шта је добро и право, а шта није; и заповиједно нам је, да чинимо све оно, што је право и поштено, а да се клонимо свега, што је рђаво и неваљало. Ко не слуша Бога и не чини по тој Његовој ријечи, Бог се на њ срди и често пута га казни, па буде болестан, невесело или изгуби имање. Но како ми, људи не можемо вагда доволно бити паметни, те често погријешимо, т. ј. учинимо оно, што не ваља, из незнања, Бог је рекао, да Му се молимо, па да ће нам такве погрешке опраштати и да ће нам давати вагда све, што нам треба.

Ко нам је дао разум? — Шта ми знамо по томе нашем разуму? — Како нам је Бог рекао да радимо? — Шта буде с оним, који не слушају Бога? — Шта треба да радимо за погрешке, које чинимо по незнању? — Ваља ли се молити Богу и за остало, све, што нам треба? —

Велимре! устани! Кад би ти сад рекао: дај ми таблицу, били ми знали од кога је тражиш? — А кад би понео таблицу од Љубомира, како би је искао? — (Љубомире, дај ми таблицу). Тако је. Кад се хоће од некога нешто да иште

или моли, треба га најприје зовнути по имену, па онда искати или молити оно што се хоће. Тако ми радимо и кад се Богу молимо. Ми Бога у молитви призивамо овако: *отче нашъ иже еси на небесѣхъ*. — Кад хоћемо од кога што да даштемо, шта треба најприје да учинимо? — А кад се Богу молимо, требали и Њега да зовнемо? — Како се Бог у молитви призива? — (Одговор на ово питање треба неколико ђака да понове, док се текст утврди на памет).

Како оно рекосмо да Бога у молитви призивамо? — Која је прва ријеч у томе призиву? — (отче). Би ли могли ми ту ријеч и другчије могли казати? — Ту ријеч ми би другчије могли казати: (*отацъ*). Која је друга ријеч у призиву? — (*нашъ*). Која је трећа ријеч? — (*иже*). Ова би се, дјецо, ријеч другчије могла казати: *који*. Како би се ова ријеч иже могла другчије казати? — Која је четврта ријеч у призиву? — Пета? — А која је шеста ријеч? — (*ижехъ*). Како би се ова ријеч могла другчије казати? — (*небесима*). Дед

још једном кажи, како се Бог у молитви призива, ти! — Све ми то сад другчије кажи, ти! (Оче наш, који си на небесима), Ко је отац свију нас? — Кад је Бог отац свима нама, шта смо ми Богу? — Гдје Бог стањује? — Кад кажемо да је Бог на небесима, шта то значи? — (значи да је Бог свуда). Ко је створио све што видимо и не видимо? Како се једном ријечи зове све што је Бог створио? — (свијет). Од свију створења која су Богу најмилија? — Шта је нама дао Бог више, него п једном другом створењу? — (разу). Шта нам је рекао Бог да радимо? — За погрешке, које учинимо по незнању, шта нам треба радити? — Ко нам даје све што нам треба? — Да нам Бог даје увијек, што нам треба, шта ваља да радимо? — (ваља да се Богу молимо). Кад хоћемо да се молимо Богу, шта треба да радимо? — треба да Га призовемо). Како се Бог у молитви призива? —

Запамтите, дјецо, добро то како се Бог у молитви призива. Други пут казиваћу вам, и како се треба Богу молити

СВЕШТЕНИЧКИ БЛАГОСЛОВ.

— По руском. —

Не може човек равнодушан бити када види, да они људи, који се називају хришћанима, пренебрегавају свештеников благослов. Многи људи не пренебрегавају овај благослов намерно, него понављају тога, што не знају важност и значење свештеничког благослова.

Откуда води свој почетак благосиљање? Од самога Господа Исуса Христа, Који је сам често делио благослов руком. Тако, када је Он једном хтео, да нарани народ са пет, а други пут са седам хљебова, то је прво благословио хљебове и рибу, (Лук. 9. 16.). Када су к Њему довели децу, да их се дотакне, Он дозваше их к Себи „и заграбихи их, мениху на њих руке те

их благослови“ (Мар. 10. 16.). Други пут: када је Господ Исус Христос са својим ученицима дрицао тајну вечеру, пре него што им је дао тајанствени хљеб и вино, Он их је (т. ј. хљеб и вино) прво благословио руком (Мар. 14. 22—23). Напоследку пак, последњи Свој благослов руком, дао је Он, као што из светог Евангелија знамо, Апостолима Својима, када се узносаше на небо, тамо стоји овако написано: „и подиговши руке своје, благослови их“ (Лук. 24. 50.).

Свети Апостоли, као прејамници земаљског служења Спаситељевога, са дужношћу приповедања, примише у једно од Њега и делење благослова руком. Знамо да је Господ Исус Христос

после славнога воскресња свога бавио се на земљи још пуних четрдесет дана, и за тих четрдесет дана јављао се Он Својим Апостолима и Ученицима, разговарао се с Њима о тајнама царства Божијег, и откривао им је, какво треба да буде устројство цркве Његове на земљи; (Дјје. I. 3.) том приликом Он је без сваке сумње, наредно им, да деле благослов руком. Апостоли су пак фактично употребљавали то делење, и, пр. при свршавању бескрвине жртве, о чему сведоче састави св. литургија из доба Апостолскога, који нам је остао од св. Апостола Јакова брата Господњег, тако исто потврђује то и састав св. литургија, св. Василија Великога и св. Јована Златоустог, које су такође састављене по угледу на апостолску литургију, и на основу св. предања, које у оно доба бејаше још живо у срцима верујућих.

Без сваке сумње су св. Апостоли употребљавали благосиљање руком и при благосиљању народа, и ма да за то нема позитивног доказа у св. Писму, а то може бити с тога, што је у оно доба благосиљање руком био сасвим, један опште употребљавани, обичан акт.

Сви архијереји и свештеници — као прејамници апостолске службе — у прва четири века хришћијанства употребљавали су овај начин благосиљања руком, који је несумњиво прва генерација прејамника апостолске службе од самих Апостола, као *закон* примала¹⁾.

Сада пак, када је црква Божија савршено уређена на земљи, по жељи и намери Спаситељевој и по установљењу Духа Светога, који ваља благотворно у њој живи и управља поме преко архијереја и свештеника, не излазимо у њој ни једне важније тајне, ни једног обреда, или у опште ни једног општег богослужења, при коме се не би употребљавао свештенички благослов са руком; он се такође употребљава и при благосиљању народа.

Иако сада реченога јасно је, како велику важност има свештенички благослов руком (рукоблагословљење), када се он ето употребљава у самим најважнијим тајнама, у обредима и молитвама црквеним, које обухватају и освећују

цео круг нашега живота од рођења до смрти. Зато је света црква имала у виду заповед и пример Спаситељев, када је то рукоблагословљење у употребу завела. По томе, не благосиља свештеник сам од себе, нити у своје име, него његов благослов добија своју благотворну и освећујућу силу од Источника милости и добара, Господа Исуса Христа. Због тога је и св. црква наредила, да свештеникови прсти при благосиљању онако склопљени буду, како би облик њихов изображавао спасавајуће име Исуса Христа, кроз које нам је с неба послан сваки благослов небесни и земни²⁾.

Рука свештеникова која дели благослов, освећује се у св. тајнама и има у онако доба и на сваком месту освећујућу силу, јер се спугде налази Онај, у чије се име дели благослов. Зато хришћанине, не занемаруј благослов свештенички, јер он има вазно значење и силу, ако се са вером прима. На пример, ако се на пут спремаш, а ти отиди прво свештенику, и замоли га, да те благослови при поласку, — и буди уверен, да ће ти пут бити брз и срећан. Ако си наумио, да започнеш какво дело, а на путу ти етоје много сметње, прелоне или непредвиђене случајности, које могу лако осујетити успешан ток и свршетак твога дела, ти се не стиди отићи к служитељу Божијем, с њиме се посавестовати и од њега благослов замолити, и када те он именом Божијим благослови, буди тврдо уверен, да ће ти се посао срећно свршити. — Ти идеш путем и муче те разне мисли, шта и како да чиниш у овоме или ономе послу, или те окупише твоје домаће бриге, те не знаш сам шта да чиниш, баш у тај мах се напекнада сретнеш са свештеником, у томе случају ни пошто не прођи равнодушно поред њега, него му се поклати љубавно и замоли га, да те благослови и по томе иди даље својим путем, потпуно уверен, да ће благослов, који си од свештеника примио, мисли и намере твоје к добром и срећном крају управити. И у опште у свако доба и на сваком месту, када долазиш у додир са свештеником, ако од њега замолити благослова,

¹⁾ Свештеник при благосиљању прстима мисијалне: IC XC, т. ј. казивају изразу као I, велики прст савио на облик С, мали прст преточи преко прста што је до малог X, а мали прст савио на облик С, и тако благосиља спаса.

²⁾ Ово мишљење потврђује реч св. Василија Великог, који овако говори: „на основу каквага шема благосиљања и поку за крштење и јелеј ради помазања, па и самога овога кога крштење? Зар не на основу прекућаног и тајног предања?“ [О Св. Д. гл. 27. пр. 97].

поштујући и уважавајући чин његов, знај да ће те и свугде Божији благослов пратити.

Из свега до сада реченога, види се, како неразборито поступају они, који не харе за свештенички благослов. Зар она рука, која учествује при свршавању самих великих црквених тајана, у којима се под видљивим знацима дају нама невидљиви и благодатни дарови Светога Духа, ради нашег освећења и просвећења, велику руку која своди благослов Божији, зар није

достојна поштовања? Љубећи, из поштовања, руку свештеничку, не одајеш тиме поштовање свештеној особи, него светој особи, којој он служи, односно одајеш почаст и славу самоме Господу Исусу Христу, чији образ свештеник на себи носи.

„Духовна наскда“.

Р. Стефан С. Илкић,
учитељ.

ВЕЛИКОНОСНЕ И ВАСКРЕШЊЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУСАЛИМУ.

(Наставак).

Сала није много велика, али је богато, раскошно и укусно намештена. Сала је сва астрт-та лепим ћилимом, а на челу сале, на северној страни, у дувару начињен је леп балдахин — трон са свиленим жуто-црвеним у источном укусу завесама, које подржавају, такве боје, шнурови с великим ишанкама. Какве су завесе на трону, такве су и на свима осталим прозорима и таквом истом су материјом опшивени сви дивани и столице. Испод балдахина на узвишеном од три ступња амвону, стоји једна велика столица опшивена црвеном кадифом и опивчена златним шеритом и кићанкама — респџама. На наслоњачи те столице стоји лепо извесен велики патријаршички грб; а на врху круна — митра. Од трона десно и лево стоје велики дивани за архијереје, а до њих свуда поред дувара и на средини сале све опшивене столице. На средини сале намештене су столице у дугачком, колица је сала, квадрат, тако да леђа бивају леђима окренута, а лицем се гледају с патријархом они, што су пред њим, а они други са онима што седе уз дуварове. С десне стране патријарха, до архијерејевог дивана, стоји још једна велика, столица, њалик на ову на којој сеједи патријарх само што је на овој, на наслоњачи, место грба, фино израђено цвеће и два писмена П. Н. Ово је, јамачно, руски какав поклон бишем патријарху Никодиму. Од слика има Суатанова и руског цара и царице.

Патријарх Герасим, то је високи, сув, проноњааст, смуглог лица са орловим носом, доста

симпатичан човек од средњих година. Због слабог вида носи свагда наочаре. Родом је Арапин — од белих Арапа. Гозори само арапски, француски, грчки и турски. Карактера је веома меког и благог тако, да сваки ради ко шта хоће; Због тога се поговара да ће га променити. Служи врло лепо, благоговјено и веома разговетно чита молитве и говори утигласе тако, да ако и најмање штогод знаш грчки, можеш га врло лепо разумети. Али је веома, што не веле Руси за-нат себем — заљубљен у себе. Целог свог служења, он само испуничава према, намешта крет и панатјеје, своје бркове, обрве косу и браду, Косу има веома дугу а браду кратку. По некада то тако бива, да предетејима долази чисто стидно.

Кад смо дакле, сви посадали, послужилис кољивом Св. Тодора, за тим слатким и донеше ракију — liker разне сорте. Док смо се ми овим послуживали, пространи, као нека сала, ходник пред салом, напуни се ђака из мушких и женских грчких школи. Кад узасмо сви ракију отпоче ђачки хор да пева патријаршеску химну, коју смо сви, на и сам патријарх, стојећи с часном у руци саслушали. Кад је хор свршио химну, патријарх је изговорио кратку реч у којој је благодарио, од душе и срца, својој братији, на многобројној посети- које ху је давало уверење о њиховој љубави и преданости према њему. За тим је испио ракију и седе, а и ми ели следовасмо његовом примеру. Тада приђосе манастирски и црквени ђаци — чираци — ис-

куштеници, све два и два обучени у монашко одело, а од световних цркава у световно одело Њих су предводила три, европски обучена грађанина — учитељи оних ђака. Тада један искушеник, у име својих другова, поздрави Патријарха кратким поздравом, на грчком језику, а после њега, један од тих учитеља поздрави га на арапском језику, и онда прилазише сви редом, све два и два метанишући, љубише Патријарху руку.

За овима одмах приступише учитељи са својим ђацима. После кунтих ђака, приђоше женски. Деца су била сјајно обучена у ситнево плаветно с белим пегама одело, и с расплетеном косом пуштеном низ леђа. Напред су ишле три одрасле девојчице. Две су носиле, на застртом служавнику, фино извазено јастуче а за њима остале ученице све две и две. Кад су ове три прве пришле Патријарху, тада је једна од њих поздравила Патријарха и замолила да, у знак поштовања, изволи милостиво примити њим сопствено ручни рад, који му оне, као одане кћери свесрдно поднесу. Тада оне две подноше Патријарху јастуче и он га прими, захваљујући се и мету га на трон. Тада су почеле ученице да прилазе руци а одраслије су за све то време печале. На вратима при изласку из сале, деца су добијала пуну своју мараму разних шећерама. У то време дође један монах са једним стапком особитог облика, те окрочи Патријарха и све редом рукичним водом. То је знак да се свирава свечаност. За овим дошле нам каву. После каве приђоше архијереји и пољубише се с Патријархом по три пута у лице и онда архијереј Патријарха у руку а патријарх њега у образ. За овима приђе духовенство, љубећи Патријарха у руку а он свакога у образ. На вратима при излазу из сале, један монах свакога је окрочи рукичним водом. После духовенства, прилазили су грађани, и тако је целог дана пришао честитке и од Хришћана, и од Турака и од Евреја.

Тог дана на повечерје, дошао је Патријарх у Воскресенски храм просто, без велике параде, и у извесно време читао Акатист Богородици. Код Грка је обичај, да за прве четири недеље сваког петка, читају на повечерју Акатист Богородици, разделивши га на четири дела, тако, да сваког петка читају по три икоса и три кондака, а пете недеље чита се на бдењу цео

Акатист. Тако су почели и у београдској Саборној цркви да практикују, благодарећи настојавању покојног доктора Папакогостопулуса.

На Тодорову суботу, у 12 сати ноћу била је архијерејска служба на гробу Христовом и било је много причасника. Ко хоће да буде на литургији на гробу Христовом, он мора доћи у вече и поћити у цркви, јер Турци у 7 часова у вече затварају цркву и тек рано у јутру отварају. Кључ од цркве код њих стоји, и они отварају и затварају. На гробу Христовом служи се свагда у пола ноћи, и то служе прво православни, па онда католици и Армени. Тако то бива сваки дан. Кад служи свештеник, тада гроб бива и престо и проскомидија; а кад служи архијереј, онда гроб служи само за проскомидију, а престо због тескобе бива у цркви св. Арапјела бр. 3, који је направљен од једног дела од оне плоче, којом је био затворен гроб.

Тог дана, на Тодорову суботу, у 1½ час по подне, дође Патријарх свечано с литијом, у Воскресенски храм. Пред литијом иђаху четири кавеза, исто онако као што смо пређе описали, за њима духовенство у два реда, међу њима архијакон са подигнутим патријаршеским штапом, за њим крст а за свима патријарх са свима орденима, и за њим иђаху архијереји и народ. Пред црквом дочекала је ову литију, у два реда упурађена, турска војска. Како се од уласка у храм долази одмах на „камен помазана“ то је браство Гроба Божијег обучено у одежде са иконама, крстовима и рипидама, дочекало Патријарха на том месту. Ту Патријарху обукоше алену, свилену богато некићену мантију, а ђакон му даде кадионицу и он онади *камен помазана* и предетејече, па целивавши камен, окрете се Гомоти, и три пута прекрсти и онда га поведоше Гробу. Два су га ђакона једнако кадила, а он је благосиљао на све стране. Кад су дошли пред „Кувуклију“ — капелу, у којој је Гроб свештенство стаде у два реда пазећу „Кувуклије“ и Воскресног храма, а патријарх скинув панакамплаву, уђе у „Куваклију“ да целива Гроб. Кувуклија је и споља и изнутра сва осветљена са небројно много кандила и свећа. После кратког времена, почеше улазити два и два, први архијереји, па за њима духовенство; кад једним паћу други улазе, и тако док се сви не изређаше. На вратима од „Кувуклије“ стоји

један монах, и при изласку свакога крошн ружичном водом. Патријарх је једнако стајао код Гроба, догод се нису сви изређали. Најзад изађе и он, и доведоше га у Воскресенски храм, где се одмах отпоче свечано вечерње с литијом.

„Камен помазана“ то је једна мермерна плоча величине човечије, положена на месту где су Јосиф и Никодим скинувши тело Христово с крета, метнули га на камен-плочу и помазивали мирисима, увијали у платтаницу спремајући га за погребљење. Око те плоче стоје велики подсвећњаци са великим свећама од православних, и ермена, па онда спровод жица преко плоче од источних подсвећњака и закачена за западне и по тој жици овешана кандила у лепим, особитог облика, фењерима, како не би ветар гасио кандила, јер је то место баш пред самим вратима црквеним.

„Кувуклија“, то је једна веома лепа и споља и изнутра, украшена капелица, у којој је Гроб Христов, а која се налази на западној страни од Воскресенског храма, у великој цетокатној са галеријама „ротонди“, коју завршује велико кубе, офарбано плавом бојом и искићено алатним звездама. На самом врху кубета, пролази светлост ради осветљења храма. „Кувуклију“ украшавају и мале свеће и кандила на средини над улазом од пола православни а од пола горе католици, десно од уласка, од доле до горе православни, а лево ермени. Пред Кувуклијом стоје велики подсвећњаци, с десна и с лева, православних два, два католички и два ерменски. Кад бивају литије и овакви дочеци, то сви пале своје свеће и католици и Ермени, а тако чине и православни кад они имају свечаности, у овоме су солидарни. Кувуклија је подељена на две капелице. Улазак је од источне стране, и одмах се улази у црквину св. Анђела, који је одваљно плочу од гроба. Ту имају два прозорчића округла, кроз којих Патријарх издаје ватру, која се јави на вел. суботу на Гробу Христовом. Ту на средини начини

је престо од једног дела оне плоче, којом је био затворен Гроб Христов. То бива престо, кад служи православни архијереј односно Патријарх. Из те капелице улази се кроз веома низак улаз у капелицу, где је сам Гроб. Гроб је на десној страни од уласка. Ту је тескобино тако, да једна тројица могу стајати. Та мала капелица завршује се кубетом, и сва је искићена кандилима оне шаним о небо, а тако и у црквици св. Анђела, иначе ништа се не би могло ни видети, јер нема ни прозора. Гроб је тако низак, да кад служи свештеник и проскомидише, мора да клечи на јастучету. Тако риде и архијереји.

Кад се, дакле, отпоче вечерње, тада два ђакона обукосе преко стихара и орара још јадну одежду, налик на свештенички фелон западне цркве, само што је кратка до појаса. То је одежа од подугачке широке, колико су широка леђа, материје, па је онда на средини начиниен прорез као на спитрахилу, како ће глава проћи, и кад је ђакон обуче, она му једном половином покрије груде а другом леђа до паса. На грудима је навијен архијакон Стофан, а на леђима накресење Христово. Ову одежду облаче само на свечаном вечерњу. Овакву одежду имају и ерменски и контеки ђакони, само они носе још и митре.

Ова два ђакона, дакле, тако обучена, за време појања Господи возвахъ, окаде Воскресенски храм и Гроб, па после када сва остала св. места не гледећи коме припадају, православнима или којој другој хришћанској вероисповести, а то исто чине и ђакони осталих хришћанских црква.

Вечерње је ишло истим редом као и код нас. На входу обукло се све свештенство преко њих 50, и појали су свѣте тихи. Патријарх је стајао у својој столу у мантији. После вечерња, које се је свршило тек после четири сахата, Патријарх је био испраћен, уз звоњење звона, они и истим редом као и што су га довели. Војска турска етажала је упараћена и одавала почаст.

(Наставиће се).

КРЕСНИ ХОД (ПЛИ ЛИТИЈА).

Шта је крени ход и каквим мислима и расположењем ваља ми у њима да учествујемо?

Крени ход, у смислу заједничке молитве, дело је велике хришћанске побожности и плод радње у срцима вери Хри-

етојој. Сила те вере, која је сама по себи једва, необично је разнолика по својим појавама. Од скривене молитве срца човечијег у затвореној кети, она се раширује до заједничких свечаних служења у пространим храмовима. Но и то је мало за веру у Бога. Кога не ограничава ни небо небеса; вера захтева под отвореним небом, славити Господа и Спаситеља, хоће да у нерукотворним храмовима природе умоли Створитеља, свега што се види и не види. Такви вид богопоштовања, потпуно одговара и духу православне Цркве. Онај, који хоће да богопоштовање ограничи једино на усамљену молитву, тај несумњиво сведочи, о том не познавању православне цркве и њеног живота. Господ је рекао: *Где сте двоје или троје сакупљени у име моје, ту сам Ја у средини виојој*. Он нас је сабрао у једну саборну Цркву, даровавши јој пастире и учитеље, да сви једно буду по Њему, и да вођени вођама црквеним, узрасту до пуног узраста Његовог. Према томе, када иде крсни ход, то јест, када подвизањем архипастира, иде освешћени збор свештеника са црквеним светињама; када се уз брујање звона разлежу умилне црквене песме из уста побожног народа без разлике стања, пола и узраста, онда ми пред собом видимо, истина умањену, али јасну слику православне цркве.

Крсни је ход још жива слика католичке [православне] цркве, по још верујуће, — која мушкетерски ступа небесном отачаству. Живећи на земљи, ми немамо због привлачности града, не градаштва измислимо, већ садржање еста Богъ (Јевр. XIII, 14. XI, 10. 13). Не вауј се једино за земљу, о хришћанине! ти предопређени грађанине царства небесног. Погледај на крсни ход, и сети се твога

земаљског путовања к' небу, под знамењем часног крета! Земаљска војска се труди, да се своме непријатељу одупре својим устројеним и густо збијеним редовима, под вођством искусних вођа, са слогом и заједничким одушељењем. И заиста, та ће војска само тако моћи победити, ако сваки на свога ближњег као на саратника гледао буде. Војник који негула из строја, сигуран је пљен непријатеља, као и овца, која напушта стадо, што је несумњива жртва дивљих зверова.

И евангелије и природа, једнако нам налажу, да се радујемо са радоснима и плачемо са плачућима. Па чиме ћемо ми боље испунити ову заповед, ако не учешћем у свечаним ходовима војујуће цркве? И чиме ћемо боље на себе привући радосни и милостиви поглед Цара небесног, ако не заједничком молитвом целога града или села, за време крских ходова? Колико се том приликом побожних руку диже к небу: колико се умилних гласова уздижу к' Живећему на небеси; колико срдаца жедни са благословом и благодаћу Божијом? На зар Бог не ће услити топле молитве изабраних својих, који Му се моле? О, хоће, зацело хоће! За то су, ето у цркви Христовој, од давнинањих времена литије, крсни ходови, као у опште заједничке молитве ван храма у сталној употреби. Првенствујући хришћани еришћанима такове ходове или по случају какве опште радости, и пр. по случају преноса тела кога светитеља, или по случају освешћења храмова; исто тако и у случају каквих невоља, суше, потопа, глади, навали непријатеља, умножавању јереси и раскола. О! како је све то добро и достојно цркве, која се радује са радоснима, и плаче са плачућима! Али, на жалост

многи нам хришћани не ће да разуме лепу православну цркву. Они несе вољни бити правим члановима војујуће цркве, — не радују се са радоснима, не плачу са плачућима. Они су мртви удови живог тела, суха граничица зеленог дрвета безживотног атом, који се одделило од хармоничног живота васелена.

Но будимо беспристрасни. Није сваки, који учествује у хоровима црквеним, истинити члан цркве Христове. Јер да би учествовао у крсним ходовима за нас било спасоносно, нужно је да ми то чинимо не из љубопитетства или из нуког обичаја, него као живи чланови цркве, т. ј. испуњени вером, надеждом и љубављу Божијом. Нека су срца наша испуњена том приликом, само кајањем, милосрђем и другим хришћанским врлинама! Нека се уста наша стварају само на молитву, и не на сујетне разговоре, којих, на велику жалост, врло много виђамо приликом наших ходова. Једини иду савршено несвесно, а

други, истинна спољашње славе Бога, но срце же их далече гостинић Ћтк Ниче! А како је страшиан приговор Христа Спаситеља за све оне, који тако чине! Ћсѣ чѣтѣ Мѣ, говори им Господ, тешко их карајући. Најпосле има их и таквих, који се крсним ходовима придружују неочинићена срца сузом покајања и скрушене молитве. За све такове, крсни ходови не доносе жељена плода: мира, среће и блаженства душевног.

Према томе, у крсним ходовима православни хришћанин дужан је учествовати са правом побожности, са тихом радошћу у срцу, топлом молитвом и искреним кајањем за своје грехе и о людских њѣжѣтѣхъ*).

По руском.

Жарко Ј. Поповић.

катахета.

*) Код нас скоро и не врши обред крсног хода, изузев великог празника и храмовне славе. Мјесто тога, по саопштавању држе у лето т. н. „мѣсла“ т. ј. молитве за љетину, али ни то не постоји у свима парохијама. (Ур.)

ЗАПОВЕСТИ ГОСПОДЊЕ.

Преписао Јоца Ердељан у Санади.

Рече Господ: све ће проћи, али ваши греси не ће нестати. И ко буде чуо и видео и веровао, тај човек не ће погинути через безаконја наша. и моје свете недеље које ми не држите како вам се достоји. Послао сам вам тешке воде, без реда, те ће изићи њен ток, по том глад и смрт, која је њека међу људима, и мравима вашим. Видиш на небу и на земљи гњев над нама чрез безаконја наших, чрез моје свете недеље коју ми недржите и не светите свим чистим ерцем; у призиву не идете и свете службе не служите, него, још вас моли љаво да радите; с комшијама, свако ало чините, што га у срцу имате, не ће те да се покајете и да се помирите, док сунце не седне. У суботу у очи Недеље, сви да се помирите и примите, добре мисли у срцима вашим и сви да идете у свету праву јадни и поносни. Не мислите друкчије,

него како сване у Недељу, једни на свадбу, други у лав, трећи на пијанку и трговину, на нашу и на свако безаконије и на сведорбе лажљиве и неправдне. Што сте тако од љавола преварени, и незанате, да сам ја нама послао сваке еласти земаљске, и рода да се наједете, па да захвалите Богу сви, а опет неразумете него примате неваљале речи у срца наша; чрез тога хтео сам да вас погубим са земље через ваши безаконја и чрез моје свете Недеље, коју не светите. Мислите да не треба свету Недељу светити. Заповедно сам једном Анђелу, да затруби три пута, да се затресе сва земља, тако ћу вас погубити све са овога света. Али помилова се на Исуса Христа клечећа на колени преданом, са дванаест хиљада легеона анђела са светим Јоаном и са пророцима, молиду се преданом да вас не погубим, не по-

повећене и не покајне. Тако сам се окренуо, ако сам и почео да вас упропасти, зашто ме је звао за вама. Опет једаред рекао сам вама, ако се нећете покајати, узећу род земаљски и род винограда и воћа; после осушићу воду, да немате шта пити и трпићете муку вечну. Зашто сте злобно тако учинили, не љубите један другог излачите службу, од слугу, и сиромаха не ће те да помиљује. Свету цркву не светите и непоштујете, него ето се одпадисте, од вере, и чините безаконије. Дао сам вам световање, не припознајете, јер ја сам за 6. дана створио небо и земљу и опет сам послао анђела Гаврила у Јерусалим да благојави Матери којој о рођењу Моје. У недељу крестно сам се у Јордану реки, даровао веру моју, да видите веру добру, како ће се од греха са опроштењем одупити и очистити Адаму и Еви мука вечна, и опет ја еудим живим и мртвим. Ја ћу одбити праведне од грешника, као пастир овце од коза, и поставићу праведне с десне стране, а грешнике с леве. Послаћу грешне у муку вечну, и опет рекао сам вама: Свете Среде, која је матере моје да постите, и зато не ће те тврдо веровати, да ће те о страшном суду изаћи пред отца небеснога. Зато од ове књиге неће вам се нише послати, ако се не ћете: покајати, отвориће вам се небо и земља и пустићу кишу с ватром у месецу фебруару и изгорећете сви са земљом. И кад то буде, бићете у помрчини како нећете видети један другог, и пустићу на вас сјајне муње и грмљавину, и онда ћете изгорети са земљом. И послаћу вам црне птице, које ће сисати крв вашу као пијавице пак ћећи нћи на гроб мртвима и ишаћеће. Устајте мртви из ваших гробова, да ми уђемо унутра, и горко ћете плакати, јербо морате трпети казну од Бога через безаконја ваших. Па ће се чути приска до неба, ја ћу окренути лице моје од вас, као да вас не чујем, зашто сте се тако злобно начинили и неверни. Зар вас није стра' док се земља отвори, пак ће вас прождерати. Како ће те одговарати на страшном суду и како се не можете безаконја ваших оспјати. Али покајте се и немојте бити лицемерни и злобно један на другог. С комшијама да будете на миру и у слози, немојте се клети именом Божијим бадава, него чувајте свету цркву и поминајте сиромаше, и удовице да надгледасте који можете. И они су жалосни, који опадају свештенике и

калуђере, јер они су слуге Божије, жакар да су грешни, њини греси остају код њи; али служба иде чиста пред Бога, јер се они моле за вас, а ја ћу се смиловати, па ћу вам опростити грехе пратица ваших, који вас чувају од свакога зла и од сваке беде. Проклет да је овај човек, који ради у Недељу, проклет да је овај човек који отима туђе, да се богати, зар невидите ви слепи, док скупите богатство с неправдом, доћићу једну ноћ и узети душу вашу, а благо, коме ће да остане? — онима, који се ниђу трудили, а ви идете у муку вечну. И сваки човек да је проклет, који у цркви говори, проклет овај калуђер и калуђерка, који љубодјејствују. Рекао сам боље, да вас мати није родила с таким грехом, а опет ја сам по имену матере моје, не серафими имена Јована крститеља. Много ова света књига коју сам вама послао и није из ума човечија, него од оца небеснога, нероватио послао сам хришћанима, јербо, ако би који човек веровао свим ерцем и који би рекао, да је из ума човечија, онај да иде на судно место, пак да се са Јудом помена, који су ме разасели и да се сруши у суд. Опет благо онима, који ће тврдо веровати заповеди моје, они ће имати живот, и благословен ће бити и од сваке ће се сласти наситити до века. Проклет свештеник читаоц, који ову књигу неће читати у свету Недељу и да да написати ове речи из ње. Благо онима, који ће написати и купити и дати по свим селима и по црквама, онај ће имати опроштеније чрез праточеских греха, и биће помилован у царству небесном. Ја сам на небу и на земљи, опет рече за оне, који милостињу сиромашна недеће, неће бити помиловани од Оца Мога небеснога, заповести Господње вере. Покајте се, док имам омизнуо на вас, зашто онда немате да избегнете са евангелијама вашим, да се помириш у народу именом Јована пророка светог, и господњег Јерусалима. Дајем вам тело моје, то из молитве није могло да неразумете ове речи, које су написане у овој светој књиги нашега Исуса Христа: творите сви хришћани добро, да са свим ерцем Богу се молити. И дајте моје хришћане уговорити, и слогом ову свету књигу верујте, па подајте у цркви и онима, који оне да купе. Подајте из куће, пак ће вас Бог помиловати, за вашу доброту. Тако и свима који ишту да купе по кућама по црквама, пак ће вам се греси опростити и бићете

примљени у царству небесном и Бог милостив благословиће вас, као да сте у Христу, на дан суда бићете одабрани, да вас Бог поживи зато ваше величанство од века до века. И рече Господ синовима израђљивим: ако будете одили по заповести мојој, чували науку моју, даћу вам књиге на време, и земља даће род свој, па ће се етати вршидба ваша винограда, и сејања жита који ће те јести хлеб ваш. И задовољивате се живота без страха, и не ће бити ко да вас дира, и погубићу живину, која вам буде сметала, на вашој земљи. И поћи ће непријатељи на вашу земљу, и изгинуће од вас, и биће вам Бог у помоћи а ви ће те бити синови моји и опет. Ако се не покајете и нећете слушати заповести моје, ја ћу вам учинити оскудицу, а ви ће те сејати за-

доста, али ће трудбу вашу јести противници, а ја ћу окренути лице моје од вас, и ви ће те гинути од непријатеља ваших и богати, али не ће те утећи. И то кад устем рушити, претворићу небо у бакар, и тада ће вам бити у залуд посао ваш и земља наша не ће родити род свој. И воде ћу осушити и послаћу вам прие птице у земљу вашу, које ће вам грдну штету нанети, а земља ваша остаће пушта; како ви жели по воли радите, тако ћу и ја вама са гњевом неким пратити.

Ова света књига наша се у Св. гробу у Јерусалиму,

Крај и Богу.

Слава вјекски!

НЕКЕ НАРОДНЕ МАНЕ.

IV. писмо уреднику „Бос-Херц. Источника.“*)

Воаљубљени у Христу брате!

Више је од полу године, да ти се не јавих, и ако си ме јетос у Сарајеву усмено замолио, да наставиш моја писма: у таквијем сам околностима био, да ти се прије нијесам могао јавити.

Постављен сам на парохију таку, да је нема неуређеније у свој Херцеговини! А знаш због чега?

— Често су се мијењали свештеници, а чим је често мијењање, слабије се посјећују парохијани. Можеш мислити, да има и таквијех кућа православних, да им није свештеник у неколико године, ни дошао пред њу, а не да је и заврио!

Кад сам прошао кроз сну парохију и видио, срце ме моје болело, да сам видио и много одраслијех, да се не зна прекретити!

О вођењу протокола у овој парохији, није ни питање.

Сами знате, да сам ја наредио протоколе у Сарајево, те ми их је службено послала високо-пречасна АЕ. Конзисторија назад неколико мјесеци.

Сва ми је парохија око вароши Невесиња, до најдаље куће нема више од два сата.

Овој мојој парохији припадала је — назад неколико године и варош; али је некако пок. прото М. Говедарица — за пријеме владине Игњатија, одузео од пок. попа А. Газовића. Онда је то могло бити; јер ко је јачи био, онај је више кућа и имао!

Није се то гледало на способност, него ко има више пријатеља, особито омијех, који у народу имају улава и неко старјешинство, ти су имали и боља мјеста.

Па, на жалост у нашем народу освједочено је још и данас, да се многи по томе — што рекох владају; с тога ми у свачежу рамамо и рамаћемо, док се не уважавију они, који уважења заслужују, него на против они, који су далеко од уважења!!

Како лијепа срећа, да није тако; али: како је, да је — трпљен спасен — по готову свет!

У народној сам служби био 7½ година. Седам година као епископ учитељ, а пола године као свештеник. И, за сво вријеме, имао сам доста прилика, да се упознам са нашим епископским народом у овим крајевима.

Кад се узме са срдачне стране, наш је народ врло добар; али кад се узме са душевне стране, онда, у нашем народу, има врло хрђави мана.

*) Види VI. VII. и VIII. свеску „Б.-Х. Источника“ од 1894. године.

Ове мање — како ми се чини, потичу највише од неваљалог васпитања домаћег.

У нашем народу простијем прешло је пиће у крв. Ја, како знам, у мојој парохији нема ни једног дома, а да свако чељаде од 5 година па на, више не пије опорнијих пића!

Разумије се неко више, неко мање.

Кад га питах: а за што то мој брате?

Слегнуће ти раменима:

„Па, оче, од овога нам неће ништа бити, да и у очи спамамо!“

Не мислим, да је много боље у погледу пића и у другејем парохијама?

Један пут трепим се у дому неког парохијанина. Бијаше нас за софром петеро-шестеро.

Ђеца стала према нама и мјере нас очима. Не гледаху толико у нас, колико у јело пред нама.

Домаћин бијаше метнуо на синију бочу мастике и литар вина. Отвори бочу печатлију и наточи чашу ракије, па ми покучи. Ја пошто не пијем никакве ракије, не шћех узети. Тада он наточи чашу пива и пружи ми. Узех чашу с пивом, наздрави и мало сркием. Па то ће сва чељад, као да су се договарали:

„Узми пиво, узми, небес се отроваши — лијено је вино! Како ми можемо ракије? Сви пијемо, па смо сво живи. Хвала Богу и стари су нам пили!“

Мене дирнуше њихове ријечи, потурих чашу па синију и речем:

„Није лијено никога прижоравати, да чини зором оно, што подијети не може! Мени се то од нас не допада. Више ћу нас браћо волети, ако мање успијете. Пићем се никаква срећа не постиже. Ми не треба увијек да се осврћемо на наше старе — због пића, нити да их туже пријеђамо; јер су наши стари умјереније јели и пили. Онда је мање пића било. И, сваки гријешни, вјерујте ми, ко старе криви због пића!“

„Сва се чељад огледаше, неправдо им би, што им 'нако рекох за пиће и за неко пријеме зајуташе, док домаћин прекину тишину ријечима:

„Опрости нам оче, ми смо научили пити, и ко је код с нама, треба да пије; а ко с нама неће да пије, он нас не боли!“

Кроз ме прође струја од љутине, а домаћин даље наздрави другу до себе:

„Здрав' десни друже!... И пошто некаси, наспе другу и покучи је оное до њега.

Тако је било редом, па кад све за софром обредише, покучише и ђеци. Мени догоре до ноката и вишећем:

„За Бога људи, шта ви мислите најпошље? Ко вас па то наведе, да и ђецу трујете тијем отровом? Као ваш парох именом вас Божијим куним, оставите се тога, то није за ђеце!“

Домаћин потури чашу, и окрену се мени:

— Ваља, кад нас толико молиш, ево не дам ђеци; ама смо их ми научили, па што им је мило, не ће им зар толико од штеће бити!?

— Како не ће мој брате? Знаш ли ти, да је у ђеце крв млада, свака им кост мекана, а пиће убија и трује младу чисту крв и све дијелове тијела, особито у младости. Од тога на младеж доју разне болести. Младеж тада није дуговјечна, а ја знам, да вам је мило, да вас ђеца ваша надживе; па кад је тако, и опет вас молим, не дајте ђеци опојнијех пића!“

— Не ћемо оче више, вјеруј нам! повишае сви.

Ово су рекли истина непостојано; али мени је тада било доста и то.

Ко би хладнокрван остао гледајући овакв пријер?

Ваким и подобним пријерима, освједочена су сва у Христу браћа свештеници наши — наравно неки мање, други више.

Друге мање у народу јесу призовијерце.

Многи у нашем народу простијем, воли отићи бајалицама, оцама, гитарима и т. д. него ли душевном лекару својом свештеницу, или трпљивом лекару — доктору медицине.

Многи падају се мртвоке запису више, него најбољем лијеку; шта више толика је призовијерица овладава у народу, да онога, што записује држе са свим друшћине — мномо остале људе. Што им рече гатар, то они држе за свето, и од тога им је тешко одаратити.

А сад да ти испричам случај, што ми се догодило 9. јануара о. г.

Потрефио сам у парохији исти дан, а бијаше велики синигер. Тада сам прекађивао јованштацима. И пошто бијаш свршио у једном селу, дође момче из ближњег села и зовне ме да дијете крстим. Брже — боље пођем с њиме и кад

кући дођемо, бијаше кум дошао и још двојица коњица. Задумали дувати, ко да их двадесет има — шале се и смију.

Домаћин весео, јер му се син родио, па чисто би да поигра.

— Помоз Бог! викнем ја и прођем у горње мјесто, те се спуштим на полицу.

— Добра ти срећа оче! Усташе сви и приђоше ми руци. По обичају упитамо се за мир и здравље, и још по коју проговоримо, док запнијеше синију и воде да дијете кртим.

Пошто дијете знаменујем, предам га куму и наставим читати по реду молитве.

Кад би вријеме да се дијете купа (пољевање) није наш обред него римски; али се у селима мора чинити пошто нема прике, да би се дијете могло у крстоници замочити у воду. Крстоница има у вароши Невесињу; али како сам видео, она стоји проформа, јер дотични парох варошки никада не замаче дијете, него га пољева. (И за ово би требала строга наредба од АЕ и Митрополије). — скинуше с њега хаљине, а из њих испале „записе“ (амајлија). Отац одмах потраби и поче на дијете да натиче. Ја приђем, истргнем му из руку запис, и бацам га за врата вичући:

„То не смије бити! Ако ћеш запис метати на дијете, ја га кећу крстити, него га носи оное, ко те ва то наговори“!

— За Бога оче, поче се домаћин љутити, дохватајући запис, *није мимаша с горега! Не дају ми се беца, па ми је рекао гатар, кад ми пот дијете укрсти, нека буде на бешету запис, па ће ми дуље живети“!* И приђе бешету — готово кроз плач, да опет метне запис.

Ја одмах затворим парохизалник⁴ и почнем скидати епитрахил⁵ говоречи:

„Кад не слушаш свога свештеника, ја га бели крстити не ћу са тијем записом, па иди коме знаш: Вјерујеш ли ти у Бога? Знаш ли несрећнике, да с тијем самога Бога вријеђаш. Ако ти се не дају беца, шта ће ти тај мртви запис помоћи?? Добро знај, више ти кећу у кућу уни, докле год тај запис не бациш, па ти зови тога гатара, кека ти дијете крштава, а ја кећу“!

Домаћин видећи, да ја не попуштавам, узе запис и метну га себи за пас, па рече:

„Кад је тако оче, молим те крсти га, а ја ћу запис оставити, а бели ми је жао“!

Повито кртим дијете речем му:

„Мој брате, колико си знао, да боље вјерујеш запису него вјери и своје свештенику. Бог је милостив, Он ће и без записа помоћи. Ти си се на мве наљутио; али треба за знаш, да ти ја ово не говорим и не чиним из пакости, него једино што ми закон Божији заповиједа. А, ко не ће да слуша свога свештеника, боље је, да га и не зове себи“!

— Опрости ми оче, ми смо прости, ми не знамо шта ваља, а шта не ваља! рече домаћин и пољуби ме у руку

Колико сам прије био жалостан и невесео због записа, толико сам сада постао задовољнији; јер сам постигао оно, што сам желио.

За вријеме исповиједи, ко ми је год казао да има запис, нијесам га причестио, док на очиглед није бацио у ватру, а тако ћу и у будуће да чиним.

Само молим браћу свештенике, нека и они покушају, који нијесу чинили, да се тријебе из народа разне мане.

У народу је така празноверца, да сам више пута чуо, ће аборе: „Нема брате данас старог јеванђеља. Све ново, па с тога среће и немамо“! Зар није и ово жалосно?!

У нашем простијем народу и та је мана:

Кад се купе прилози, да се подижу прике, ту ти се они, такмаче, ко ће први приложити. И то је лијепо: Прика су начини и освети се. Добро је и то! Народ је посјећује неће више, неће мање. Останимо и то. Многме је тешко и чисто му је жао, ако му сина и брата не вјенчаш код куће, и ако је црква близу. Као да ће им се кућа посветити, када се у њој вјенчање не сврши!

А неће они да знају, да су то тајни бракови, који се у кућама благосиљају.

И ово би се могло поклонити; али шта ћеш мој брате, кад у свакој шеници кукоља се нађе!

Трефи се у једном котару свештеник који баш воли код куће свршити вјенчање⁶ јер ће га тијем неразумим хвалити, и ако он дупло наплати за то вјенчање, а то не смије бити. Али тако је у нас кад старији не ће да строго казне оне, који казну заслужују!

⁶) Особито, ако воли мученицу (Ур)

И, тако у нашем народу има још деведесет и девет мана, које га убијају, па ако за времена не настојимо, те не почнемо својски радити, да уклонимо, што се уклонити даде, и да спасемо, што се спасти може, не треба да се зовемо народне вође.

Још би коју ману навео; али доста је и ово, да се види, до шта може доћи прост народ, кад га нема ко да изведе из заблуда.

Ово писмо заврнујем Христовим ријечима:
„ДЖАЈТЕ, ДОНДЕЖЕ СЕФЕТЪ ИМАТЕ!“
Прими драги брате израз мог особитог поштовања.

Новосине, 1895. год.

С братским поздравом
Твој у Христу брат;
Марко С. Поповић,
пресвитер.

БЕЗ ПОМОЋИ БОЖИЈЕ НИШТА СЕ УЧИНИТИ НЕ МОЖЕ!

V. писмо уреднику „Б. Х. Источника“.

Вољубљени у Христу брате!

Ко год жели какво добро учинити, без Божије помоћи не може га извршити; јер Бог је дух, који невидимо помаже човјеку.

Свако старање о људима води Творац, који је дао поредак свакој ствари. Он је почетак свему што се види. Сва створења према њему, ништава су.

Једини човјек, удостојио се милости Вјечног Творца, те је обдарен разумом и слободном вољом. И у томе има образ и подобље Божије; али и та слобода, има донекле граница.

Све под небом у Божијој је власти. Он је једини источник свијех свјетова.

Перазумни и запешени људи могу само криво мислити и говорити: да човјек без Бога може какво добро учинити!

Од куда би слуга био пречи од господара; или од куда би мјесец био пречи од сунца??

— Бог Вјечни, Он је оно невидимо (жарко сунце, које у нама загријава љубав према свему, што на овој Васељени постоји).

Бог је сунце, које у нама криви смрале живце, те људи осјећају туђу несрећу.

И, то невидимо сунце, обасјана само оне људе, који свјетлости желе, који се не горде и не поносе, ако неку и највећу ствар учине, или измисле; јер ко им је дао моћ, да могу учинити и измислити?

— Бог једини, Он озавава људске умове.

Запешени људи, који — тако рећи ни у шта не вјерују, они зидају куле у ваздуху и износе што — какве измишљотине, као да је све од себе постало.

А, што Бог не казни оне, који се Њему противе, то је сасвим нешто друго.

То је једино за то, што је Бог најмилостијивији и дуготрпљиви, па чека, да се многи покају.

Ми знамо, да отац воли и најневаљалије дијете своје, али ако то и не показује, ипак жели, да му се дијете повинује и обрне на прави пут. Тако и Бог, Он није као многи смртни људи, који не могу ни најмању ститицу онако да пређу без свађе и казне.

Бог сваком помаже, који помоћи од Њега тражи.

Ми се — прије свега молимо Богу, за своје и својих ближњих здравље, и Бог милостиви услиша топле молитве наше.

Христос је и казao:

„Што год ништите у име Моје, даће Вам се!“

„Дасељк испросите ницегоже во имя мое: просите и примите, да радостъ ваша исполнена бѣдетъ“. — Јован. 16.

Ако се потрефи, те се некоме не испуни оно, за што Бога моли и жели, не треба да жалати на Свевисног, него сам на се или на своје; јер Бог без — велика узрока не може кранти на оно, што је створио.

Селак посије сјеме, и ваду полеже на Творца, да му добро роди, и Бог му праведну молитву уважи, благослови му плодове, и земља се окити разном родом.

Ако смо у завади и свађи, ако разна безаконја чинимо и срдечно се не покајемо, него непрестано гријешимо, па се опет Богу молимо, да нас благослови, — као да се Бог може пре-

варити! онда се Бог на нас расерди и заповиједи, да буде глад и помор, како би се људи опаметили...

О, благо оном, који се боји гњева Божијега! Он не ће учинити ништа, што је богу противно.

Родитељи полажу наду на Бога, и моле Га неиставно, да им пород благослови и умножи.

Бог им услиша молење, умножи им пород, а даде им снаге и крјепости, те буду јаки, здрави и весели.

Дан за даном пролази — вријеме лети у неповрат. Зао дух — нечиста савјест, усели се у дом родитељски!

Муж напада жену; а она га оговара и бесчисти; ђеца слушају, шта им старији раде, па се покочкају... Оваковче, онаковче! И шта ти се још не чује' у таквом дому.

Од шта се поштен стиди и помислити, то се на очиглед ради!

Родитељи куну свој пород вичући:

„Да Бог да вас пожељели! Куга вас уморила! Не маkli се! И шта се још не збори, ни броја се не зна.

Као да су ђеца крива, што су их они неваљало васпитали. Јадно је у онаку кућу и погледати.

Пуна је кућа сваке несреће, само фали Божији благослов; фали оно, без чега човек не може ни пђдо похвалити се,

Тако, то траје неко вријеме. Бог трпи, не ће ли се родитељи опаметити, а они — ко уз напад, још више.

Туча и неовика не излази из њихова дома!

Бог учини чудо, — на пречац разболи се њихно најмилије чедо — здраво читаво, и већ је за час изнемогао.

Родитељи ни тад, да се опамете, него ропћу на Бога: „Бог је тако стно!“

А не ће да рекну:

„Ми смо свему кривци, не умјемо да чувамо свој пород! Јер да су чували своје чедо, да не чини, што оно хоће, и Бог би им га сачувао.

Сами пали, па се сами и убили; сами кљели па га и укљели. Дијете им најпошље умре. Закопају га е плачем и куњавом. И мислиш, да је с тимј све свршено, не — није брате!

Муж виче жени:

„Ти си ми дијете упропастила!“

Жена му пакосније одговара:

„Ти си му отац, па што га не сачува?“

— Чувао бих ја, да си ти помагала.

— И, ја бих ти помагала, да си ти мање сушио и испијао чаше!

— Уштути несрећо!

— Несрећа си!

— Ко је несрећа?

— Ти, да ко!?

— Нијесам ја несрећа, него си ти несрећа.

Стани да ти покажем! И луп — жену шакама у главу, а она њега за очи. Повуци — потегни. Је ли лијепа парада за несретце?!

Тешко си њима! Једном, два пут, три пут, десет, петнаест, двадест и сто пута, тако се потрефи; и обадвоје мора подлећи смрти прије времена. Тако један дом мање!

Ни то није доста. Од мале варнице, букне већи пожар.

Од једне такве куће зарази се читав комши-лук. Млађи гледају на старије, а старији не живе како Бог заповиједа и отуда постају: просјаци, распикуће, пијанице, играчи, ловови, крадљивци и т. д. Дакле, видни брате! Није само доста молити се; јер: „Виноград не ниште молитве, него мотике“, рекли су наши стари. Треба дакле молити се, али и радити, па ће Бог помоћи; а не ослањати се, да само од себе постане оно, што не може бити.

Оваке несреће највише је онђе, ће се растурају развратне књиге, у којима се — у разним видовима хули име Божије и св: вјера. Бог је вјера, а ко виче на вјеру, тај Бога не вјерује „Рече извјешникъ въ срѣдѣ своемъ: нестѣ Богъ“ Пс. Дав. 13. 1.

Погледајмо у данашњем цивилизованом свијету велике богаташе. Многима су паре вјера и Бог! Не ће многи ни да помисле, а не и да вјерују, да им је сва блага — којима они располажу, дао вјечни творца, кога они неће ни да спомену лијепо, а не и да признају Његову помоћ и могућност.

Који се истинито надају у помоћ Божију, њима апостол Јаков умилато говори. „Блаже дааше благе и славе даръ совершенихъ свихъ ерѣдѣи ѿ тѣхъ ерѣдѣи сѣктѣхъ“. 1. 17. За то ми, који право вјерујемо Бога, надајмо се у Његову помоћ; али радимо — чувајући се нева-

љалства, с којим би могли Бога разгњевити, и никада не ћемо скренути с правог пута истине.

Вишњи ће нас чувати у све дане живота нашег.

„Или не изможећ' о' Бога свако' гласаћ'!“ Лука 1. 37

Здраво и весело био драги брате, до краја живота.

То ти жели у Христу брат:

Невесине 1895. год.

Мар. С. Поповић,
пресвитер.

НОВО ЉЕТО — ОБРЕЗАЊЕ ИСУСОВО

Забјељела зора од новог љета,
Испунила су се обећана света...
Већ је осам дана, да се Христос роди,
Који сав род људски грјеха ослободи.
Понијеше Спаса — по закону стару,
Родитељи мили светоме олтару.
(Као што је анђел Мариј' Дјеви каз'о,
Те је Божјег сина' тад' Исусом назв'о).
Обрезади Њега, име су му дали —
Нашега су Спаса Исусом назвали.

— — — — —
Дијете је расло, како којим даном,
Кр'шило се снагом и духовном раном.
Благодат је Божја на Исусу била,
Марија га Дјева мудрости учила.
Како сваког љета, тако и овога,
О празнику пасхе славиле су Бога.
Кад је било Спасу дванаест година,
Повела је Дјева свога мила сина.
У Јерусалиму празнике провели,
Па се по том врате дому свом весели.
А Исус им оста, — то нијесу знали,
Мишљели су, с' друштвом отиш'о је мали.
Али кад га не би, стадоше га тражит',
И за својим сином оплакујућ' јадит',
Вратиле се назад до у Јерусалим,

Ђе славиле пасху са Исусом малим,
Послије три дана у прику одоше,
Са учитељима Исуса нађоше;
Ђе их смијерно пита и лијепо одуша,
(Па се развесели родитељска душа).
Сваки, ко га виђе, дивљаху се Њему,
Он им даде ијешта одговора свему.
Његов се је разум далеко уадио,
Све је учитеље умом задивлио!
А мати му рече: „О мој сине мили —
Како смо без тебе ој, несрећни били!
Ево, ја и отац, тражисмо те свуда —
А ти сад' овдје чиниш неки чуда?“
Исус кад је чуо, мајци својој рече:
„О премола мајко, ово ми је прече!
Не знате х' у оном, да ми ваља бити,
Што је Оца мога — гласио ћу вам криши?“
Али од њих нико не разумје ове,
Умиљате, мудре рјечи Исусове...
Па' он пође с њима својој кући право,
Ђе је раст'о духом, био увјек здраво.
Слушао их добро, у свакоме раду,
Свако је у Њему узив'о наследу.
Вољели га стариј', као сина свога,
Својим је животом прослављао Бога....

Родољуб.

МОЈОЈ ВЈЕРИ.

Ни мени не да мира
И мене често дира
Та, стара лира,
Па морам да запевам.
Кад цијели свијет пјева,
Што не би ја?
Што ме гони не знам,

Ал пјесме пјеват морам
О чем ћу да пјевам?
Све је веће старо:
Родољубље, љубав, осјећаји, све.
Очи, руке, врат и усне, лијепа коса,
Лијепа зуби, мали носчи, ситне уши,
Већ ми додијало.

Ал не! Није тако.
 Ја бих плакао
 Када не бих имао
 О чем пјеват?
 Што је оно, што грјешника
 Тјешу у највећем грјеху,
 Што човјеку, невољнику,
 Даје помоћ превелику?
 Што нам даде светог Саву,
 Што очува Српство моје?
 Није ли то наше славе,
 Наше мило православље.

* * *

Моје пјесме нек ти лете
 Прадједовска вјеро света.
 Незахвали људи мали,
 Тебе ијесу оцјевали.
 Тко највише добра чини,
 Тог најмање свијет гледа.
 Али вјеро моја мила
 Одед' не ће тако бити.

Поповић.

ДВНЈЕ — ТРИ О НЕГДАШЊОЈ ШКОЛИ НА ХРГАРУ У БИХАЋКОМ ПРОТОПОПИЈАТУ.

Саопштно: Јеромонах и учитељ гомионички Петар Ст. Иванчевић.

Село Хргар лежи на источној страни од Бишћа, а у даљини око четири добра пјешачка сахата.

Оно је вртлетно и брегоњито, куће су раптрзане, а има их преко стотине, и све су српско-православне.

По најновијем уређењу парохија у Дабробосанској епархији, Хргар је припао парохији притоњкој, а протопопијату бихаћком.

Ћитељи села Хргара, од увијек били су добри и наклоњени свом свештенику; будућ су подоста далеко од вароши, а ни досељеника нема много на Хргару, то Хргарчани не знају још за никакву "моду" и боље им је борбе, јер пуи им је тор и амбар, док не морају својој чељади узимати кундура, амбела, коцела и т. д.; код њих је још највећим дијелом стара — она лијепа српска — крајишничка ношња.

Село Хргар има пет засељака (махала) као: „Пријековац“, „Велебит“, „Запољак“, „Крушковача“, „Страна“ и „Прашчијак“; а најближа села јесу: убавно и питомо село Притока, Поритевац и запуштена мухамедовска варошица „Ринац“.

У засељку Велебиту врло је добра паша, а пинад Велебита испод шуме пружиле су се ливаде: „Караиовац“, „Љесковац“, „Брековац“ „Боглук — до“ „Велебит-Лице“, „Ковица“ и „Крајица“.

Од старина у споменитом селу има: у засељку Велебиту на крају ливаде Караиовац,

у шуми развалина — звана „краљев град“, западно од града манастирска развалина, јер предање каже, да је ту манастир био; од тог негдашњег манастира, пошавши западно једно 10 минута, дође се у шуму „Кођењ“, у тој шуми има извор вода хладна, а зове се: „Светиња“.

Ту буде скуп на Ђурђев дан, а и свике младе недеље.

У засељку Прашчијаку има једна стара пећина¹⁾

*

У засељку Пријековцу живила је повелника и чувена тада српска задруга Иванчевић; у истој задруги бивало по 50—60 чељади, а старјешина им је био у први мах неки Дамјан, ког су сељанци знали Дамјан, ковач, пошто је веле врло добро знао ковати ноже. Дамјан је био самоук ђак, апао је читати псалтир и часлопац, па је и свој најстаријег сина, кога је особито волио, научио читати и старински писати, а најстарији му је био син Вид.

Како су ми мој дјед, очев стриц, Лука Иванчевић и брат му Милош, оба ста, а близу 100 година, припомињедали, при мом путовању кроз мигу ми Крајину — мјесеца јула 1892. г. Дамјан ковач, умолио је воле неког владика

¹⁾ О споменутим старинама и рушевинама у селу Хргару види описнице у „Бос. Висл.“ од 1886. године и 1887. и онда у „Гласнику земљског музеја“ од Беогу и Херцеговину од 1889. год. У реченим листовима писмо је садржа протопопијски бихаћког протопопијата мој врли браћан гос. Коста Ковачевић. П. С. И.

Глигорију, те од прилике око 1818. год. исти владика запоми сина Дамјанова Вида Иванчевића.

Пошавши поп Вид с послом у село Лохово, које се од Хргара с ону страну Уне — на лијевој страни југо-западно налази, у даљини око маля два сахата, па кад се је враћао већ у сутон, то га неки аликони, из пакости, оданили из мухамедовског села Рипча, турине из лађе у Уну, с још двојицом тежака. Она двојница се некако спасе, но попа Вида како тада, тако и данас, нестане. Прогута га хладна вода Уна. То је било 1848. године; пошле ове несреће задруга попа Вида Иванчевића нескраси се ни пуне четири године заједно, већ се подјели на двоје, а камио су се опет дјелили и распали тако, да данас, од негда велико и чувене српске задруге попа Вида Иванчевића, има око 6—7 кућа, неколике како — тако живкаре; но шта ћемо де!? То је зуб времена дошло, а ништа на свијету постојано није! Вријеме „по котарима куле гради, а вријеме разграђује“. —

*

Речени поп Вид Иванчевић, код своје куће на Хргару отворио је школу око 1840. године, која је постојала све до 1850. год. И ту су се сабирада Српчад из Крајине љуте и српској се књижи учили. Било је ту дјецe (већином свештеничка) из нахије петровачке, крупецке, цазински и Старог — Мајдана. За тадашње вријеме, та школа на Хргару била је у неку руку баш ко богословија, а мало ћу камио поредати све свештенике, који су на Хргару учили¹⁾.

Прав је учитељ био на хргарској школи неки Адам Арија. Адам је пошле оног несретног догађаја са блаженопочившим Видом Иванчевић отишао у село Пристоку и тако био учитељ код куће блаженопочившег Филипа Ковачевића; ама у Пристоци није дуго остао, проћерали су га, и нијесу Турци дали школе у Пристоци држати, када је пројереј Филип Ковачевић био је (како сам још као дјете слушао) врло лијепах прџица чути, особито био је милостива срца, вјеран цркви и вјери, више је сиротињу волио, него богаташе, мада је и сам врло згодан био, а његова се је задруга на далеко гласала. Кућа,

његова била је широм отворена спаком путнику, а гостољубљу његову није било краја. Рекао би, еда је његов најстарији син Василије, или како га у Крајини зову, Вајан, садањи парох притоцки и Хргарски, све добре стране свог доброг оца наслиједио, јер и то је једна добра и честита душа, гдје је требало на сигурном мјесту стати за слободу златну и крет часни, Вајан је ту бивао први, зашто и нека одлиција има. Као слуга Божијег олтара, Вајан је још од 1862. год.

Но, сад, да се опет повратим хргарској школи и њезиним учитељима. Као што споменух, први био учитељ Адам Арија, родом је из Лике, и по свој прилици био је војнички бјегунац. Како сам могао чути од његових ученика Адам је врло лијепо рукопис имао.

Доброћом мог драгог и врлог пријатеља, а честитог и доброг Србина пречас. госп. Јована Пећавца, добио сам једну књижицу, што ју је од учитеља Панковића, о коме ћу мало ниже неколике прозборити.

Књижица је оклопљена кожом, формата је једног омањег писатира²⁾, садржај јој је: све јектеније, возгласи, отпуст и вакиније молитве. Могао би се надијети иже овој књижици „малп ручни слузобеник“. Види се да ју дивје руке писале, на мјестима познају се прте, како су кучене, да је лакше писати. Рекао би, да има и сдје који лист уистнут, који је минејским словима писан, а у ошће сва је минејским словима писана, само је једна рука лепша. У књижици доста листова фали, а особито с почетка. —

Куда је учитељ хргарски Адам Арија из Пристоке отишао, и шта је с њим пошље било, не могах разабрати...

— Послије Адама, дође на Хргар за учитеља Обрад Панковић, родом Личанин. Обрад је учио у манастиру Крци у Далмацији, тамо је — као што су су ми приповиједали провео четрнаест година. На Далмације дошао је у Бос. Крајину у село Клишевић. — У Клишевићу био је као мајстор од дрвенарије, а 1848. год. дође на Хргар и ту остане двије године. С Хргара оде Обрад у Крнеушу, близу Петровца, па ту код блаженопокојеног попа Тривуна Карапа остане неко вријеме, а отаџен је отишао за учитеља у Бос. Петровац, у округу бихаћком. У Петровцу учио је

¹⁾ Као што је већ речено, Хргар је горено чело и увијено на бреговима, па се обично камио око Бишћа „Отишао је на Хргар, био је на Хргару; а шта да нећу чути; у Хргар је отишао“, на сам и ја одје узео предлог „ли“ мјесто „У.“ — П. С. М.

код Обрада Папковића протопоп Јован Пешанац и још многи други свештеници.

Из Петровца Обрад оде у Приједор, око 1855. год., ту је био неко пријеме учитељ а онда иза Приједора, био је учитељ у Вардар — Вакуфу. Из Вардар-Вакуфа отишао је у Травник, гдје је и умро.

— Ето та двојица — Адам Ација и Обрад Папковић бијаху наставници на Хргару.

На хргару су учили (колико сам могао разабрати) ови свештеници: Василије Ковачевић парох притоци и хргаски; протојереј из Бос. Крупе, врла и честита старица преч. госп. Петар Гаковић, или како га у Крајини зову прото Гак; блаженопочивши Симеун Иванчевић парох хргарски; Перо Врањешев, парох из Стабанице, у протопопијату Босанске Крупе; блаженопочивши Перо Репач, парох у Глиници код Цазина; поп Јово Гаковић, у протопопијату Бос. Крупе; блаженопочивши јереј Стеван Беровић из Великог-Радића пажеђу Бос. Крупе и Бишћа; блаженопочивши јереј Тривун Босан-

чић из Грмуше протопопијат бихаћки; блаженопочивши јереји: Вајан Богуповић од Цазина, Илија Грбић из Рујнице не далеко од Цазина, Лаза Грбић из Рачића код Бишћа, Вид Богуповић из Врела од Цазина, Јован Грбић из Рујнице; Давид Прошић из Смољане, помоћник протонамјесника госп. Коосте Новаковића у Петровцу, Јандрија Банац из Буковаче код Петровца; Петар Зорић, из Бобољуске, а сада ни парох рмањски; Петар Рађеновић, парох у Србу босанском; блаженопочивши јереј Петар Поповић, из Трубара, у протопопијату петровачком.

Ето драги мој читаоче цијењеног „Источника“ то толико о негдашњој школи на Хргару; а хвала мом дједу Луки Иванчевићу — очеву стрицу, попу Вајану Ковачевићу и Ђурици Пешаћу, љаку хргарске школе, који ми припомогуше својна приповиједањем, па могах из заборава отргнути и написати овај чланицах о реченој школи! . . .

У Введенском српско-православном манастиру Говионци, из појутарје св. Саве 1895.

Р А З Л О.

Распоред, богослужења у православним српским црквама кроз велику — страсну седмицу и сва три дана Васкрса 1895. године. По овојем распореду управља ће се пречасно свештенство, прквени татори — класаре, учитељи и учитељице са школском младежи, црквено цјевачко друштво „Слога“ и сви православни Хришћани:

1. На велики четвртак (30. марта) почеће јутрења са литургијом у обје цркве изјутра тачно у 7 сати (по европском сату). Итого дана у вечер почеће у обје цркве у 7½ сати читање страсних Евангелија.

2. На велики петак (31. марта) цареки часови у обје цркве, почеће у 7 сати из јутра. Итого дана послје подне вечера у обје цркве у 3½ сата, када ће се и *Плаштамица изгнјети* и у гроб сјјестити, те ће ната остати у објема црквама до јутра на Васкрсе, а дигнуће се на часну трапезу мамо прије, него што се поје у литију и отпосне: „*Воскресеније твоје Христс Спасе...*“ и у који час треба у сва звона звонити

3. На велики суботу (1. априла) у обје цркве почеће у 3 сата пред зору јутрења, цјевање статија и т. д.

4. На први дан свијетле Пасхе — Васкрса (2. априла), почеће у 3 сата изјутра пред зору у обје цркве јутрења са литургијом. Итого дана *послије подне* свечана вечера у обје цркве у 3½ сата (читање Евангелија Јов. зам. 65. на словенском, грчком, латинском, њемачком, руском, и српском језику).

5. На други дан Васкрса (3. априла) у обје цркве јутрења са литургијом по обичају, а вечера у 3½ сата.

6. На трећи дан Васкрса (4. априла) јутрења са литургијом у обје цркве по обичају, а вечера у старој цркви у 2½ сата, а у новој почеће вечера у 3½ сата.

Тога дана упутиће се литија из старе цркве око четари сата послје подне у нову цркву по досадашњем обичају са свештенством, цјевачким друшвом „Слога“, учитељима и учитељицама са школском младежи, народом у ли-

тији са призваним барјацима, ако угодно вријеме допустити.

У Сарајеву, 16. марта 1895.

АЕ. М. Конзисторија.

Јавна благодарност. Гђа Даша Т. Танашићка рођ. Будимлић из Сарајева, подстрекнута искреном хришћанском побожношћу, а при том, као честита Српкиња, из особито поштовања према овој епископској светињи — обитељи милешенској, недавно је приложила истој красну стародревну икону св. Спиридона чудотворца за некој душе њена сина Јове.

Поред усрдне благодарности, коју јој потписани у име браства најављујем, пред гробницом епископског просвјетитеља св. Саве молићу се Богу, да штовањој дароватељци дарује добро

здравље и сваку срећу, а њена сина, пок. Јова, да удостоји вјечне славе у свом небеском царству.

У Милешеву 27. фебруара 1895.

Архимандрит Теодосије.

Исправка. У 12. свесци „Источника“ од 1894. у чланку г. учитеља Пејића: „*Створење свијета*“ увукла се случајно погрешка. С тога се умољана сл. читалачка публика, да ријечи: „у први дан створи Бог небо и земљу“ чита: „у почетку створи Господ Бог небо и земљу, по том свјетлост, и одијели видјело од таме. — То се догоди у први дан“.

„Шта створи Господ Бог у други дан?“
„У други дан створи Господ Бог свод небески, који је око земље“ и т. д.

Ч И Т У Л А.

Тешо Петковић,

широко поновустројене парохије „Кобани“ — прото-презвитера придворског,

рођен је у Каоцима 12. маја 1843. Свршивши ондашњу банаљачку богословију, рукоположен је 1. и 4. октобра 1870. за ђакона и свештеника у Б. Градишци од митрополита Дионисија.

Прије 7 мјесеци ударен капљом био се мало опоравио, али назад мјесец дана, болест му се погорша и тако 9. фебруара о. г. престави се у вјечност. — Вјечан му и блажени покој!

Примједба: Пошто је у парохији кобанијој, у којој се мисли још у току ове године зграда почети градити, нуждан свештеник, — то нека се одмах обрате конзисторији ови, који ту заузети нису.

Број 570.

ЗВАНИЧНА ПРЕПОРУКА.

Од стране Духовне власти препоручује се пречасном епископ-православном свештенству Дабро-босанске Епархије, црквенијем општинама, као и епископском школама а и сваком благочестивом љубитељу епископске књиге, да за себе и своје књижнице набаве:

I. „Изложење хришћанске православне вјере“, и
II. „Учење о љубави хришћанској“ или „Мала Моралка“.

Обавије ове корисне књиге могу се добити код г. Јована Петровића, свештеника, катихете и професора у Загребу (Хрватска) за 1 фор. 70 новч.

У Сарајеву 9. марта 1895. год.

Из Конзисторијалне сједице.

АЕ. и М. Конзисторија Дабро-босанска.

Прва епископ штампарија Р. Ј. Савића у Сарајеву.

СВЕСКА IV.

Сарајево, Април. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Број 701.

ОКРУЖНИЦА.

Свему српско-православном пречасном свештенству, штованим црквено-школским и црквеним општинама и нашем драгом народу Дабро-босанске епархије.

Приликом каноничких визитација и освећивања цркава моје епархије, а и чланови моје АЕМ. консисторије, лично смо се увјерили, да се многа наша гробља не држе онако чисто и уредно, како би то пијетет спрема хришћанских покојника и еродника захтијевао. То је анак више нехата и немара, него ли да се не држи успомена својих покојника.

Да би се томе доскочио, наређујемо, да се до конца ове године сва православна гробља очисте, у добру ограду заграде, и дрвеном засаде.

Висока земаљска Влада за Босну и Херцеговину својом високом наредбом од 12. априла 1879. број 5114./I. (потврђеном потписом Високог заједничког Министарства од 4. јула 1879. год. број 2989) и

наредбом од 18. јула 1879. г. број 11918./I. благоизвољела је наредити: да се стара и нова гробља заграде и дрвеном засаде.

Даље је Висока Влада пружила и олакшицу, да се то може учинити тијем, што је виском наредбом од 23. марта 1881., број 6053./П. 23. априла 1881., број 8408./П. и 18. јуна 1881., број 13211./П. — благоизвољела одобрити бесплатно дрвену грађу у сврху јавних вјеројаконских градња, у које и ограђивање гробља спада.

Надамо се, да ће се ова наша жеља и наредба још ове године извршити, а за то нам јамчи љубав, што је сваки прави хришћанин има спрема хришћанских покојника у опште, а на по се, спрема својих умрлих еродника.

Надлежни парох са мјесним одбором, нека се без икаква изговора потруде ову наредбу спровести.

Пречасним протопрезвитерима и надзиратељима ставља се у дужност, да до свршетка јануара 1896. године поднесу тачне исказе о том:

1). Гдје је које гробље и у којој парохии и како се зове?

2). Кад је основано, и је ли освештано?

3). Има ли на средини малу капелу, или велики крст?

4). Је ли ограђено, очинићено и засађено, и кад? и

5). Који пак још нијесу ограђена, или су тако запуштена, да сваке преко њих пролази; и да се види гроб изривен, и изломљени крстови, и лежећи споменици? као и све остале појединости, ако их има, — о гробљима треба овамо пријавити, и у исказе ставити.

Ови искази нужни су ради даљег поступка спрам немарних.

Из Конзисторијалне сједишце.

У Сарајеву, 23. марта 1895.

А.Е. и Митрополит добро-босански:

Ђорђе Николајевић.

Број 857.

П О З И В.

Окружницом ове духовне власти од 25. августа 1894. год. број 2023 позвано је пречасно свештенство и црквено школске општине добро-босанске епархије, да се заузму око сакупљања милодара и прилога за подигнуће здања православне богословије у Халки и других светиња, што су порушене земљотресом у Цариграду и околини.

Без сумње по речевој горњој окружници, отпочело је сакупљање прилога још од 1. октобра 1894. па до свршетка априла о. г.

С тога позива се сво пречасно свештенство и црквено-школске општине добро-босанске Епархије, да пошаљу покупљени новац поштанском напутницом

најдуље до 15. маја 1895. а особно да дописом назначе конзисторији мјесто, цркву, парохiju, дан и годину, када је шта и колико сакупљено, како би се могла благовремено цјелокупна свота преко високе земаљске владе послати васељенској патријаршији и светом Синоду у Цариград, да се употреби на подизање зграде богословске.

Овај позив нека пречасно свештенство објави у цркви народу, или нека позову црквено-школ. општине и одборе, да до одређеног рока пошаљу покупљене милодаре.

Из конзисторијалне сједишце

У Сарајеву 13. априла 1895. год.

А.Е. и митрополит добро-босански:

Ђорђе Николајевић.

О РАЗЛИЧИТОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА СВ. АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превео Григорије А. Николић.

(Наставак).

Остали Јеванђелисти, предајући учење Ис. Христа, *стали су имати у виду своје читаоце*. Они су свагда пазили на то, да

ли је појмљиво онима, за кога они пишу Јеванђеља, начин параза употребљени од Спаситеља. Докле је појмљив, дотле они

чувају Његов начин израза у свој тачности: али како па мах осете, да ће он бити неразумљив за њихове читаоце, то остављајући непромените саме мисли, у речима чине неке промене. Најтеже на израза остављају, прикривене, замењују више јаснима¹⁾ у опште говоре Исуса предају на најразумљивијем, народном језику. И у овом одношају приведене од њих речи Исуса Христа скоро ничим се не разликују од речи других пророка и учитеља²⁾. Св. Јован није имао у виду циљева посебних; и с тога с ове стране није сретао никакве препоне својој намери — сачувати све особито у карактеру Исуса Христа приметити све, чиме се Он разликовао и чиме је превазишао све пророке и учитеље. Описујући дела и учење Исуса Христа, Јован, као да заборавља своје читаоце; будући особито пажљивим, он управља сав свој поглед на Божанствени лик Небеснога Учитеља, он обраћа слух ка светим Његовим проповедима, и слично

¹⁾ На пр. апостол Петар запита једном И. Христа: каква плата мора их очекивати за то, што су оставили све, ишли за њим? Спаситељ им је одговорио: *Ако ли глгољска крста, ако ли шидиш по мисли, ка пакимти, сада садити биса, пакимтиш на притолу мисли, пакимти и крм на двоинамти притолу, садаш шидиш пакимти пакимтиш Издринкома. Ове речи, сачуване Матејем, Марком и Луком остављају, пошто хришћанима из незнабожаца, ради којих су они последни писали своја Јеванђеља, могле би дати повода к неким неразумљивостима на пр. шта је то пакимти? за што се суд апостола ограничава Пираљцима? (Мат. 19, 28; упор. Марк. 10, 29; У пророчком говору о разорену Јерусалима Исусе Христос, описујући страхоте овога, говори: „Илишна да и садити ситтско крм ка зиле, ни ка пакимти“. Матеј предаје ове речи Јудејцима у свој њиховој пуноћи; напротив Марко ради Гимљана, прижењује само: „илишна, да и садити ситтско крм ка зиле“ (Мат. 24, 20; упор. Марк. 13, 18, — Јов. 16, 16; упор. Мат. 16, 21; 20, 19 и Лук. 18, 34.*

²⁾ На пр. код Матеја не налазимо никакве готово разлике у тзв израза међу речима Јована Крститеља и Исуса Христа. Види: 3, 7; упор. 23, 33.

верној једи, преноси их свима, најудаљенијем временима и народима без измене. На тај начин Јован сачува нам најподлији начин израза Исуса Христа са свима финоћама мисли и осећања, јер оставља га неповређеним у најтежим местима; и разумевању читалац помаже већ допуњеним тумачењима³⁾, а не променом речи.

Докле у Јеванђељу Јована непосредно говори к нама само *воплоћено Слово*; и Његове речи носе на себи особити отисак *Божанственога* и особити отисак *човека*, То јест, у једном месту примећујемо отсутиност кретања срдачних, у другом осећамо пуноћу њихову.

Тамо, где Исус Христос открива небеске тајне, неприступне уму човјечјему, Он говори као Дух, сишавши из света горњег у свет доњи. Његова реч носи на себи карактер тајанствености; у њој је очевидно обиље идеја, које, не улазећи у жалосну меру језика човјечјег, природно производе знамење, по коме речи у извесној свези, дају разумети много више, него коло садржине сједињава с њима обично употребљавање речи. Ми лако онајмо, да с нама говори Суштатство пречисто, којег речи треба примити више унутрашњим чувством, него умом, који, се креће у кругу земних слика. Глаголи, *аж азъ глаголахъ Духъ сѣтъ*⁴⁾. Свакако и Његова реч обилује алегијама, на таквим, на којима се не може дуго зауставити наше уображење; ово је најфинији покров, кроз који јасно просветли што духовно. Све ово говори речима Исуса Христа карактер неке *узвишености*, која бди дух човека.

У оним местима, где је поглед Божанскога обраћен на тајне срца човјечјег,

³⁾ В. 2, 21; 7, 39; 11, 13; 12, 33; 13, 11; 21, 19, 23.

⁴⁾ Јов. 6, 63.

Његова реч носи карактер најдубље *бистровидности*. Он открива у човеку најнежнија осећања, каква у свакидашњем свом стању са свим не опажамо. Он осветљаје Божанственом светлостоју најскривенији орган религије — унутрашње чувство; Он, тако рећи, раствара душу, показујући, у чему она највише осећа пужду, шта тражи, за што се узнемирује, куда тежи; и све ово описује у таквим речима, које одговарају дубини садржине, и, будући опширне у свом значењу, представљају мноштво мисли нових, сасвим непознатих, за које ипак не можемо рећи, да нам нису биле јако природне и блиске. На тај начин, Он као да нас уводи у светилиште наше душе и показује на прте Божанственог угледа, којих потонуо у чувственост човек није опазио. Речју казати: у овом случају, Он говори као Онај, Који испитује срца, Који чита у мени више, но колико сам могао ја сумњати на себе.

Споменућемо једну из говора Спаситеља, у ком би се описала ова Божанствена својства речи Његове.

У Јерусалиму долази к Исусу Христу један од Кнезова Јудејских и рече: Рави! знамо, да си Ти Учитељ, Који је од Бога дошао; јер нико не може чуда ових чинити, која ти чиниш, ако није Бог с њим. — Више од четири века, није видела Јудеја учитеља од Бога; најпосле јавио се Исус окружен знамењима и чудесима. Није ли могао Никодим закључити из ових знамења и чудеса, да се открива жељено царство Месије, да настаје царство Божје? Богочовек је читао у мислима Јудејца и одговори му: „Аминъ, аминъ глаголю тиѣ, аще кто не родитсѣ смыш, не можѣтъ видѣти царствѣи Божѣи,“ Никодим, без сумње познат с језиком ра-

вниѣ и слушајући о неком новом рођењу, могао се је досетити, да од њега траже савршене промене у мислима, осећајима, у начину радности и очекивањима. Он се ужаснуо од ове тешкоће: он је већ упорно издржао у предрасудама фарисејства, дисао је надом само на земно владичанство Месије, већ се навикао тако живети, како сви живе: препорођај духовни изгледа за њега тако немогућим, као што је препорођај тјелесни. — Како се може — рече му — човек родити, кад је стар? еда ли може по други пут ући у утробу матере своје и родити се? — Исус Христос одговори: „Аминъ, аминъ глаголю тиѣ: аще кто не родитсѣ водою и Духомъ, не можѣтъ внити во царствѣи Божѣи. Рожденное отъ плоти, плотьъ естъ, и рожденное отъ Духа, Духъ естъ.“ Никодим са изучењем слуша, да је ново рођење неопходно, да заната палим силама човејѣ природе оно пронаведено бити не може, но да се сврши утецајем Духу. Ко је тај Дух? како Он може присилити ме друго мислити, друго желити, друго осећати? „Не дивисѣ!“ — наставио је Спаситељ, „ако речеъ ти: победѣтъ вамѣ родитсѣ смыш. Духъ, идѣже хоцѣтъ, дышитъ, и гласъ его слышиши, но не видиши, откъдѣ прихѣдитъ, и како идѣтъ: тако естъ всѣкъ чловекъъ рожденный отъ Духа. Ветар у природи долази и одлази само њему познатим путевима; слушаши тихо дување његово, осећаш, да се се дотиче лица, дува хладноћу, доноси пријатан мирис цветова; не знаш, како све ово долази, али, уживајући донетим од њега пријатностима, и не ћеш да знаш то. Веруј, Никодиме, тако је сваки човек, који је рођен од Духа Божѣа.“ С радости бих, мисљаху Никодим, поверовао ја тако утешном, веселу гласу; он је сагласан са мојим пуждама и с тајним жељама душе

сопственог достојанства: од тада и језик се разликује неком величанственошћу, која означаје славу мудре, невине и велике душе над будалаштином, злобом и нискошћу људи.

Чувство љубави према човечанству изразило се у Исусу Христу великом бригом о срећи људи, која је саопштила Његовој речи неко помазање љубави. Када је Његова душа мирна, Он се паразгава с таквом пријатношћу, која погружава у у најмилија размишљања, покреће са саучешћем чувство и умирује страсне навале; кад се реч Његова односи ка убеђењу, она је испуњена нежношћу, као да удивљајући свештена правила и истине. Он би хтео Сам за свакога и осећати, и мислити и испуњавати, и веровати. Шта више тамо, где обличава Он, Његова реч није страшна, — она је више дирљива. Чувство негодовања увек се јавља у Њему прекором љубави или отачком жалбом. У часовима одлучним, у кругу блиских људи, Његово се срце излива, са свом слободом: чувства гоне појмове; речи теку реком; — од тада често слушамо понављања, у којима се најосетљивијим начином чувство бори са областима, које ограничава језик. Но ма како да је оскудан језик човечији у упоређивању с богатством благих осећаја, Спаситељ снагда, тако рећи, налази средства изразити их новим и сретним начином. Код њега се све представља у светлом благом и утешном виду. Шта више, оне ствари, с којима је човек навикнуо спајати ужасне и одвратне представе, Он обухвата најпријатнијим сликама; код Њега је смрт мирни сан: Азарја држ³⁾ наш бже⁴⁾ страдања и крст — Свој страшни пут ка вечности, — Он назива одласком ка Оцу својему:

Язк ко Отцѣ Моимъ градъ⁵⁾. Иза гроба, камо наше уображење често ставља све ужасе таме, јада, уништења и ништавила, по уверењу Спаситеља, нас чекају станови Оца небеснога: ка домъ Отца моимъ обитали мнози естъ⁶⁾. Тако, слушајући Га не можеш не узвикнути: николиже естъ глгалаа чловека, аки сѣ чловека⁷⁾!

Но отпочинмо боље пазити побожно на Његове сопствене речи.

По свршетку славног улаза у Јерусалим, Исус Христос се је у вече враћао у Витанију. Народ је ишао за својим љубимим Пророком⁸⁾. Поражени оним, што су слушали и видели у тај дан, Јелнини приступају ка ученицима Христовим, јављајући им своју некрону жељу да виде великог Чудотворца. Апостоли извештавају о њиховој жељи Спаситеља. Његова Божанствена душа испунила се најпријатнијим преставама о том, да ће на брао Његова религија — то дело великих савета Оца небеснога — постати општим добром свију народа на земљи. Са најјачим покретом душе он је рекао: „Приди часъ, да прославишъ Сынъ чловека⁹⁾“.

Близу је време, у које ће се духовно царство Месије распрострањити у свима крајевима земље¹⁰⁾. Но ова је слава морала је бити купљена ценом крви Његове.¹¹⁾ Слушајте ви, Моји Апостоли, наследици Мојих савета, служитељи благодатног царства: аминъ, аминъ глаголю емитъ: аще зерно пшенично падѣ на земли не змретъ, то единое прѣвѣстѣ: аще же змретъ, много плодъ сотворитъ. Ја сам врло општега живота. Моје учење дужно је распрострањити истинито

³⁾ Јов. 14, 12: упор. 27, 28.

⁴⁾ Јов. 14 2. —

⁵⁾ 7, 46. —

⁶⁾ 12, 19.

⁷⁾ Јов. 11, 11. —

Богопознање и дати развратном свету света уређења, без којих ће се савијати у алу. Но пре него се подигне жељени плод, зрно је дужно претрпети све ужасе уништења. И у овом закону жалосног препорођаја, дужан је подвргнути се сваки ко хоће да учествује у свима добротама Моје религије. Њекако дшш сзю, погсбитз ю. Јадан је овај човек, који ће чувати своја сујеверја, неговати своје незаконите жеље и склоности и штовати се својом земном срећом! Пут ка вечном блаженству, јесте пут само одрицања, пут мука, невоља и јада. Које је страшно ступити на овај пут, тај ће на свагда остати ван царства изабраних. Но некако дшш сзю, ек мѣрк сѣмх, ек живѣтѣ екчннѣ сохранитз ю. Али који се одрече себе, који мрази своје страсти, који је готов жртвовати се утехама, радостима, шта више животом дужностима, које налаже Моја религија, — то је истинити присталица Мој, то је насљедник славе Моје! Ниц ктѣ мѣрк сѣмх, мѣрк да послѣдствѣтѣ: и идѣжѣ есмх азх, тѣ и сѣмх мѣрк сѣмх. И ниц ктѣ мѣрк сѣмх, почититз, еге отѣцз мѣрк. Ви сте служитељи Моје религије, дужни сте ићи Мојим путем страдања; овај ће нас пут приближити ка престолу славе Моје, при ком ће и нас прославити Отац Мој. ... Но тешко је време за Мене већ наступило! Ницк дшш мѣрк возмѣтитсѣ: и чтѣ разз? Шта да чиним? камо да се окренем? о чему да се молим? хоћу ли рећи Богу: Отче спаси мѣ етѣ часа сѣмх? не сѣмх ради придох на час сѣмх. Покоравам се Твојим пречестим саветима! Не за Себе о том се молим једино: учврести та блага, која доноси Моја религија бедноме човечанству; утврди добротворство на земљи; рашири на све стране истинито Богопознање; Отче прослави има твоѣ. Приде же

гласъ сѣмх, прича Јеванђелист: и прослави, и пакѣ прослави! Народ се усклебао: једни, стојећи у даљини, говораху: грѣмх кѣмх! други, слушајући позив Христа: Яггѣмх глѣмх есмх! У овом торжественном часу свеопште забуне, Исус опет подиже глас Свој: не мене ради гласъ сѣмх вѣмх! Ја сам уверен у Божанственој вољи за дело од Мене свршавано: но народа ради; њему по узроку предстојећих Ми страдања, нужно ће бити да се опомене, да је окривљени у муци и у рани од Бога и у гњеву Божиј Син. Ницк сѣмх есмх мѣрк сѣмх. Настануло је време одлучне промене у свом царству правством: брзо ће добро појачано Божанственом моћи, славити победу над злом, које је поплавило насељену. Ницк кѣмх мѣрк сѣмх изгнѣмх вѣмх конх. Власт духа таме, којој се палише жртве на свима олтарима, пред којом је пузио сав свет човјечји, свршила се И ниц азх возмѣтитсѣ вѣмх отѣ земли, есмх прикѣмх кѣмх сѣмх. Брзо ће подигнути за мене крст: но он ће бити знамењем, под које ћу од свега света сабрати поштовалаца Мојој религији, који ће ратовати против греха, смрти и ђавола! Народ показује своју сумњу: можно ли је, да Месија, вечни Цар вѣчнога царства умре на крсту! Ми смо чули из закона да ће Христос остати на вјеки; како ти говориш да се сину човечјему ваља подигнути? Ко је тај Син човечји? — Исус им рече: „Бидѣ мало врѣмѣ сѣмх кѣмх есмх. Оставите бекорисно љубопитство. Мало Ми остаје времена просвећивати вас Божанственим учењем. Ходите, дондеке сѣмх имѣте, да тама кѣмх не имѣте. Пазите на посљедње тренутке Мојега с вама пребивања; ходите да се научите из Мојих поука истинити добротворности, док је могућност слушали поуке; може бити, да ће тама незнања

опет сакрити од очију ваших свет истине!) И ходај ко тмак не екста, камиш идеть, незна, шта он жели, шта чини, за чим тежи, Дендежи сѣкта имати, вѣрѣйти во сѣкта, да сынове сѣкта вѣдите Журите, да укорените у свом срцу Моје поуке, да би нам увек можно било оправљати се са Мојим учењем и учинити се светим и Богоугоднима¹⁾

Овај говор можно је назвати скраћењем оног опширног говора, којим се Исус Христос праштао са Својим ученицима после тајне вечере. Исто тако као и тамо, Он навештава овде приближавање Своје славе; открива неопходност Својих страдања и смрти; показује дужности Својих последоватеља; и за жалости, какве ће походити ученике Његове, обећава им славу код Оца. До тада свака реч Његова испуњена беше високе и силне љубави. Важност надахнућа, као да је још блажила болове срца. Но одмах из круга Божанствених развијања прелази у круг човечијих осећања. Божанствена душа узнемирила се од представе тешких мучења: она вапије к Богу, — и молитвени вапај њен, назива глас из другог света. Како је живо сликање моћи од речи Исусових! Проникнут за тим чувством сопственог достојанства, Он свршава реч Своју тоном одлучног убеђења, помешаног са неком дирљивошћу. У овом говору, види се дух Исуса готово у свима његовим положајима. Изрази су му јаки и кратки: много је можно изпаћи за његово тумачење, но

¹⁾ Фарисеји и книжевници Јудејаца — вођедених — по смрти Спаситеља заста положише највеће препреке просвети њиховом хришћанском вером. Слушајући о неопходности обредног закона, о оправдању делима његовим, о наследином свом праву на благодат Божију, они су задржали Паравља од Месјеје. Садашње стање Јудејаца показује, каква дубока тама сујеверја и незнања лежи над њима.

Јов. 12, 20—36.

нигда мисли неће бити осетљивије и знаменитије, у којем било другом виду.

У опште (примећујемо на завршетку, у говорима Исуса Христа, сачуваним од Јеванђелиста Јована, прелађују два различна својства — *духовности*, зависећи од ума, који све обухвата, и *љубави*, истичући из дубоко-нежнога срца. Свако од ових својстава, утиче на душу особитим начином. Прво поражава и саопштава јој неку непобедиву наклоност ка важним развијањима; последње дира и улива у душу нежна осећања. У првом случају принуђен си, да мислиш о својој судби, о свом назначењу, и не видиш краја својим мислима; у последњем испитујеш наизменце то осећања наде — скромне, то осећања жалости — утешне, и не ћеш да изађеш из овога положаја. На тај начин, при читању говора Спаситеља, васпитач природе души човечејој може стећи искусна познавања о силама њеним и стипитом њиховом управљању, побеђене несрећама — да поцрпи најмилије утехе и сваки у опште човек, да се поучи истини и љубави.

Сад обратимо пажњу на

Б. Одношаје Св. Јована ка предметима, изложеним у његовом Јеванђелју, и одасна од свих одношаја својства у начину израза.

Као ученик, и уз то као љубазни ученик Исуса Христа, Јован је без сваке сумње био, прво, у таквим одношајима према свом Јеванђелју, у каквим ја, дужан да буде Богодуховени Апостол ка правилу вере, које је од њега нацртао; друго, у каквим сретни безпримерним дружењем човек може да се односи ка стварима, које састављају предмет најбољих и најважнијих његових успомена.

1.) Као Апостол Исуса Христа, и дакле као учитељ откривене од Њега

религије, Јован је неопходно дужан био саопштити свом учењу својство *јасности*, без кога оно не би могло доносити жељеног плода. Овом својству још у већем степену припада, да се одсијава у нарочитом правилу религије, које је назначено ради

учења свију народа за сва времена. Заиста, Јованово Јеванђеље одликује се *јасношћу*, која је ипак у њему особитог рода, доносећи нову особиту црту ка различитом његовом карактеру.

(Наставиће се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЂЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак *небуларског* свеске *Источника*.)

Језа ме уфатила, но вера моја у Бога била је јача од страха. Боже мој; Боже! О, кад би ми ко дао Псалтир онда! Како бих га читао онде, у затвору, како би се ојачала душа моја сваком речи његовом: Казао бих да донесу од куће — не иде: опазиће, метнуће стражу у авлији, — Адријан не ће моћи долазити, ништа не ће знати о жени, довеће ми да једем ариштанску кашу. Тако без Псалтира морадох страдати и без духовне утехе.

По изласку из затвора, први ми је посао био, отишао сам духовном оцу свом, покојном поп Андрији Левицком, и благодарио сам му, што ме је избавио из велике невоље. Да се није заузео за мене покојни наш господин попа, да није био послан окружни полицајски надзорник од губерњатора, ко зна — како би се свршило и какве би још муке претрпиво! Оних пет стотина рубаља, што је жена хтела, да да Чивутину, ја сам дао за ново Еванђеље и за сребрени путар: то је све и сад у нашој цркви.

Никола. Па како се све то свршило?

Онуфрије. Ето тако! Нашло се још сведока мени у хатар. Бартушкевић, како обично бива код таквих пропастица, живио је „на веру“ с таквом, какав је и сам,

женом, која је оставила свога мужа, за тим овде живила не с једним и, најпосле већ везала се с њим. Звали су је Францика. Онај дан, кад су Мендем и Бартушкевић пили алдумаш, решивши се сасвим, да ме са света уклоне, дао му је Мендел 50 рубаља у напред, на рачун оних мојих 400 дуката.

Бартушкевић видећи у цецу толике новце, узео је са собом Францику и пишли су по крчмама до поноћи. Вративши се добро напакшени, Бартушкевић овако пијан, поче јој приповедати о свему, шта је углавном с Менделом и како је дошао до новаца. Чизмар са својом женом, код којих су били на стану, чули су сав разговор. Други дан — по свом посаду пуко глас, догодило се то и то. У почетку нису они могли разумети тако добро, шта и како се догодило, но Мендел је казао Францики, да се несрећа случајно догодила, погрешили су, уједно знајући за све, да не говори ником, а ове новце, што је обећао Бартушкевићу, даће њој. Францика је још више, но препила, и, једанпут пијана исприповеди све чизмару и жени му.

Кад су Мендела отирали од окованог у Лавов, чизмар и његова жена почеше јавно приповедати, шта су чули и исте-

раше Францику из стана. Мало по мало и власт за то дозна, дозволише чизмара и жену му, и они то, што су приповедали и заклетвом посведочише, и Францика буде затворена.

Меидал је умро у затвору под истрагом, не дочекавши вешала; имаће му продаше на добон и исплатише ми све, што је моје било и мени припадало.

Францику су држали у затвору једну годину, па је пустили.

Знали су сад Никола, шта значи: *очини ткога слотриш, и козалаи сфинског бзрни!* Никола. Знам.

Онуррије. А разумеи ли речи: *а нилх елат, а коуки изид ёго, и пролакко ёго; долготон дий иполю ёго, и алао ёлб пини лог* (С ЊИМ ЋУ БИТИ У НЕВОЉИ, ИЗБАВИЋУ ГА И ПРОСЛАВИЋУ ГА, ДУГА ЖИВОТА НАСИТИЋУ ГА И ПОКАЗАЋУ МУ СПАСЕЊЕ СВОЈЕ)

Никола. Разумеи.

Онуррије. Знам ли, каква је то прва трава, којом сам прибавио богатство и и дуги живот?

Никола. Знам: молитва!

Онуррије. Добро је! — Други пут ћу ти приповедати о другој. А сад, пази, од данашњег дана не пропуштај никад молитве и моли се Богу свим срцем.

Никола. Никад већу пропустити, — и свим срцем молићу се Богу.

II.

Друге недеље дошао је Никола старом Онуррију, и тако тумачио је Онуррије с њим о својој трави.

Онуррије. Друга трава, синко, што је неопходно пукино знати, да добијеш богатство и дуги живот, зове се: *премудрост*. У нашем је народу пословица: „боље је с мудрим изгубити, него с лудим добити“. И то је истина. Подај лудом човеку иметак, богатство, — даћеш му га на саму

његову несрећу, на још већу његову пропаст и казну: иметак ће свој похарчити, изгубити, њим ће пак више греха учинити, више других страдања, а такође, догађа се, и душу своју погубити. Тако чине неразумни и са добрим здрављем, тим великим даром Божијим: неумереношћу, пијанством и свакојаким разваданошћу, убијају лепоту и снагу свог тела, постари се и ослаби у цвету година, не поживи ни половину овог века, што би зацело поживио, да је био паметан, и да је умео ценити и чувати дар Божији — здравље. Послушајмо, шта је о премудрости написао, више од свију на земљи рођених са ума свога прослављени човек — Цар Соломон. У његовој књизи приче ево шта је казано: *Благост чловекв, иже скрѣти приладрѣга и смртнѣга, иже једѣт разбѣга.*

То значи: срећан је онај човек, који нађе мудрост, и онај смртан, који је дошао до разума и зна, у чему се мудрост састоји. Донета, нема веће среће, него све знати и добро разумети, шта треба човеку, имати разум чист и здрав и, као што се каже, бити трезвен. А за оно опет нема веће среће, него кад коме Бог да разумне родитеље, који од малена уче децу да познају, шта је добро, а шта је зло, шта је корисно, а шта шкољиво, и упућују га свему, што је добро и корисно. У добрих и разумних родитеља и деца су добра и разумна, а у родитеља непаљивих и деца су таква. Сретан је онај човек, коме Бог да, да научи читати и писати и све да разуме, што чита у књизи, и који је имао доброг учитеља, не најамника—учитеља, који тек одседи у школи, што мора, да не изгуби плату, него таковога, који свако детење, које је његовој бризи поверено, чији се

родитељи ослањају на савест његову и одговорност — свако детење учи редовно, свим срцем, не за какву награду повчану, него за награду од самога Господа, у другом свету, у другом животу.

Такав је напре, драги мој Никола, био учитељ у нашем посаду — покојни Леонович, и све ово што сад знам, знам од њега. Он ме је учио не само читати и писати, него и како се живи на Божијем свету. Сам га је Бог створио за учитеља, одарив га светлостојом ума и чистим, хришћанским срцем. Нема тога дана, да се нисам сетио на њега са уздахом ка Господу, — молим се Богу за душу његову, и име му је код нас забиљежено у споменици.

Сад по нашим местима нигде не сретам учитеља, који би тако свом душом био одан свом позиву и свом раду, као што је био покојни наш Леонович. Можда има и сада гдегод равна њему, по поуздано знам, да је таквих мало: „Много зваших, а мало изабраних!“ За општину је такав учитељ, прави дар Божији, и сретно је оно село, које има таковога учитеља.

Никола. Јест; то је истина: без школе не може бити ништа добро.

Онуфрије. Не учи школа синко, по учитељу! Много ли је зар користи у том, да код нас, мање, у сваком селу има већ школа, а по градовима много више разних, виших училишта, кад из њих изађе толико незналици и невежбе?

Никола. Шта ти говориш, деда! Зар и из наших школа излазе незналици и невежбе?

Онуфрије. Па зар ти мислиш, да само код нас по селима у простим гуњевина, и дровцима и кокусима иду незналици и невежбе? Не, миле мој, њих је у Лавову

тма у самим вишим училиштима, ма да се одевају у скупо одело и носе у рукама пуно прстења. — Но ми се заговорисмо и одосмо далеко од наше траве. Вратимо се нашој књизи Прича, к речима Соломоновим о премудрости:

Азбука ко је књозати, нокан злати и црзи крокотица, читићан ж етга калниј атоготикуху и попротикатица и нутоти лбзко; клаготица етга ктлзтх прикотица и ктлзтх ж чистио ндоготица етга. Разумеш ли те речи, Никола?

Никола. Ја то овако разумем: мудрост је скупља од свега, у целом свету нема ништа таковога, што би се могло изједначити с њом.

Онуфрије. Добро је. Од речи до речи ово место у причама Соломоновим можемо превести овако: „Боље је њом трговати, него трговати сребром и добитак на њој бољи је од злата. Скупља је од драгога камена, и што је год најмилијих ствари твојих, не могу се изједначити њом“. И даље је речено:

Долготи ко жити и етга жини кк диноти са, кк ноти са кк котица и ктлзтх. У десници јој је дуг и сретан живот, у левици — богатство и слава.

Ота етга етга нутотица ктлзтх, закон ж и нутотица на азоти нотица. Ах, како су то златне речи цара Соломона, како су лепе и мудре! Да, тако је: из уста мудрога чућеш само правду, све, што год каже једин његов, биће закон — поука какав треба бити и како живити, дакле — милост, благодет. Разумеш ли сада, сине мој, колико је нужна друга чоробна трава, да живиш дуго и сретно и да стечеш имање?

Никола. Разумем.

Онуфрије. Купуј себи мудрост, разум! Брини се да добијеш здрав и истинити појам о стварима божанственим и човечијим, што више можеш. Купи целу св. Библију и читај је, купуј свакојаке корисне

књиге и учи се из њих. Видиш, у мом је орманчићу много књига; ја чим чујем, да је изишла каква корисна књига, одмах се побринем, да је купим. И тако ћу читати док живим. Те су књиге моја мудрост. Ја их читам увек, како само добијем празна времена. Њива моја, врт, стока и пчеле моје — дају пићу мом телу, а ове књиге хране ми ум и срце моје. Као Хришћанин, ја не знам ништа слађе од речи светог Писма; ништа ми није милије од онога, што су нам дали свети Кирил и Методије, који су писмом просветили сву нашу свету земљу. Тако и ти ради. Набави себи и ти такав, орманчић постарај се да имаш много, много корисних књига,

исписуј из књига увек добра и корисна места за нашег брата сељака, да не буде невека и слеп код очију, да зна свој закон хришћански, и своју отаџбину, да зна, кому је непријатељ, а ко пријатељ, каква су му права и дужности. И за то ћеш имати награду — знаш какву? Ту исту, о којој говори цар Соломон речима: Долгота живота и здрава жизна к људи, са, са њишћом же ља когачитко и слава.

Николи. Све ћу радити тако, како ме учиш, мили мој деда!

Онуфрије. Морам те заградити за то срдечно, мило увуче моје!

[Наставиће се].

БОГОЈАВЉЕЊЕ.

Матеј: 3. — 13.—17.

У вријеме оно, било је то давно,
Кад из Галилеје дође Исус славно.
На ријеку Јордан претечи Јовану,
Да опере грјехе праоцу Адаму.
Да га Јован крети у јорданској води,
А тијем да клетве људе ослободи.
— „О Исусе — сине Витијас Оца Бога!
Не приморај мене вјерити службу твоју.
Ти сад крсти мене часним крстилом твојим
Да се ја веселим са народом својим...“
А Исус му рече: „Остави се сада
Крсти Бога сина, који свијем влада.

Тако Отац жели са небеса горе,
Који влада свијетом, кога служи море“.
И Јован га крети у води Јордану,
Са истока сунце сву земљу ослану...
Над кршеним сином небо се отвори
Дух к'о голуб сађе — Отац проговори:
„Ој народи драги, срџни светла били,
Овај је мој синак мени најмилији!
Ово ми је синак, по мојој је воли.
Никакав син, није од мог сина била!“

Родољуб.

БЕСЕДА У НЕДЕЉУ XIV.

Изговор и правдање Хришћана, који не проводе хришћански живот.

„И пона цар рече кога прихвати
законца на крајини хотах пријати“
(Мат. 22. 3).

Велики обед, који зготови цар, јест само хришћанство, које Исус Христос предаде као спасоносну уредбу, као храну за сваку душу.

на то позна Христос преко својих апостола Јудеје и незнабошце, али ови већином позив одбине из ништавих разлога и хришћанства не

примише. Оснивач његов не бијаше им истинит; јер им се појави у неизмјерном понижењу а не у краљевској власти и блеску, и његово дело, његова наука бијаше им са свим проста, она не анађаше ништа о многим церемонијама, него највише подлагаше на поштовање Бога духом и истином.

Претци наши прихвативше позив на велики обед — позив у хришћанство, — те постадоше хришћани, па нама, деци својој, хришћанство у аманет оставише. Али, кад би могли само сви по науци и захтевима хришћанства живети, како би се онда уверили, да је то истинита храна, што срце и дух опоравља! Но у томе многи греше, не управљају живот и мисли по хришћанској науци, нису добри и побожни хришћани, па да таки не би изгледали, за то изнесе и намишљају баш ништаве изговоре као и Јудеји и незнабошци, што не пријиме хришћанства. За њихово правдање анамо и чули смо, али чиме се извињају хришћани, који не живе хришћански? Који своју веру делима поричу, који својим рђавим владанем срамоте себе и хришћанство?

Ми ћемо саслушати данас изговоре оних хришћана, што не проводе хришћански живот. Саслушаћемо их, да се о узроку њиховом уверимо и увидимо, да не може наћи никаква правдана за себе хришћанин, који неморално живи. Али хришћани, што не живе хришћански правдају се тиме и веле:

1) Хришћанство захтева сувише. 2) Човечја је природа слаба и немоћна. 4) Искушење и завођење на зло јест превелико.

Врло привидне изјаве. Испитаћемо их појединце, па ћемо се уверити, да ли заиста правдају нехришћанско живљење у хришћана.

I.

Ко је хришћанин, тај мора и живети као хришћанин. Јер шта значи хришћанин бити? То није ништа друго и не може ни бити, него: Верујем да је хришћанство истинита религија; да нас је Исус, божански посланик, науци, како управо треба Бога поштовати, да нам је усадио правилне погледе о достојанству, одређењу и дужностима човечијим и да нам је показао прави пут задовољства овде и блаженства на небу, и да никако друкчије не може нико Бога истинито поштовати, своје достојанство као човека схватити, и блаженство постићи. Ко то

не верује, тај није хришћанин и тај не би смео рећи, да је то. Али ко то верује, и хоће да је хришћанин, тај мора и живети као хришћанин, иначе би долазио са собом у највећу опреку, иначе је његово уверење са животом му у нештој борби, иначе он ради бесмислено, као и онај, који знаде прави пут онамо, куда хоће да иде, али опет тражи и иде другим путем.

Ништа се не може у овом приговорити. Без обзира на ово правдају се они, што хришћански не живе, овако: Јест, хришћанство је божанско дело, оно показује прави пут к спасењу, његова је наука о вери истинита, а наука о моралу чиста, света и спасоносна; ередства за врлину, која нам даје, јесу изванредна; али еу му захтеви престојни, и претерани тако невини, узвишено, тако беспрекорно не може живети човек, као што изискује хришћанство.

Истина је, захтеви хришћанства јесу строги. Оно не осуђује само тешке грехе и пороке, неправду, блуд, браколомство, разбојништво, убиство и крађу, оно осуђује и саму потајну мржњу и гадне жеље и помисли. Ко се разгневи на брата свога, тај је већ убица, ко погледа на жену са жељом, тај је учинио већ прељубу у срцу своме — вели Исус. Оно се не задовољава спољашњим чином, законитим делом, оно изискује и чистоту намере и узвишеност побуде. „Кад дакле дајеш милостињу, не труби пред собом, као што чине лицемери по зборницама и улицама, да их хвале људи; што чини десница твоја да не зна левака твоја“ вели Спаситељ.

Захтеви хришћанства су занета строги, али и неопходни за наше спасење. Не можемо добри и блажени постати, а да се њих не држимо. Ко хоће једно мора и друго хтети; ко хоће да дели своје човечије достојанство, да буде поштеђен од прекора своје савести, да проводи живот радосно и задовољно и у будућем свету поставе блаженим, тај мора и хришћански живети. Добра ствар, задовољство, врлина и блаженство не да се постићи без муке и борбе.

Захтеви хришћанства јесу строги, али не престојни. Бог познаје наше силе, и Спаситељ није више на нас метнуо, него што повели можемо. На против Он нас ослободи разних тежких церемонија и не тражи ништа више од нас, него што захтева сам разум и савест. За то и

вели Спаситељ: „Јарам је мој благ, и време је моје лако“.

Захтеви хришћанства јесу строги, али следовати њима пада тешко само ономе, што у почетку много попушта и угађа својим чулним жељама, нагонима и страстима, па допусти да њих са свим овладају. Ко се научи од ране младости, да не жели, што је неправедно и не чини, што не ваља и што је забрањено; ко одмах с почетка не угађа чулним и грешним уживањима; ко је пажљив и моли се; ко се из ране младости навикне на заповести Божије; ко се клони рђава друштва, левентовања и неумерености, томе ће бити са свим лако, да ојача своје моралне силе; гадне жеље ће устукнути и он ће најпосле моћи делати само лепо, племенито и узвишено; он ће се уживити и са свим навикнути на побожност и врлину. Застаја, ко не може то чинити, ко је рђаво одјеђован и васпитап, ко се слепо предаје чулним уживањима, с места чини, што му срце зажели, ко још тражи прилике за неваљалство, ко рђавим друштвом, чулним надражањима само појачава склоност злу, у тога је чувственост тако необуздана, да ју не може разум укротити. Али у том не лежи кривица на хришћанству, — на закону Господњем, него у самом човеку.

Правдање, изговор: не могу живети хришћански, захтеви су хришћанства претерани, дакле не стоји. Што хришћанство тражи, неопходно је нужно за спасење. Што наискује хришћанство, није немогуће. Господ ништа не тражи што превизилази нашу моћ. Што хришћанство захтева, бива све лако и увек лакше, кад се из рана навикнемо, мислити и радити по Његовим захтевима.

Још се неки и овако изговарају и правдају: Човечија је природа слаба, она не може задовољити захтеве хришћанства.

II.

Јест, људска је природа слаба, покварена и на ало готова, то потврђује и само са. пиемо. „Ја осећам у судишма својим други закон, што се противи закону духа мога“. Још увидеше незнабошки мудраци поквареност и немоћ људске природе и питају: откуд толиких грехова и порока, што свет пустоше? откуда поноситости и гордости због рођења и сталежа, кад сви знамо, да су људи у главном једнаки међусобно и да

даје праву вредност човеку само морална страна, врлина? Откуд у многих незаситљивих тежња за чашћу и богатством, кад је част дим а богатство прах? Откуд чудне појаве, да се многи људи противно доказаној истини и ону одбацују? Откуда долази то, да човек сазнаје шта је добро, цени га, одобрава закон, који му то чинити налаже, и такође признаје, да има слободу, да му стоји на вољи, то изабрати и чинити или не, па у тренутку, кад сазнаје и одобрава добро, ипак се склања злу и чини га, као да га гони каква невидљива и потајна сила. Откуда је то? Не доказује ли то моралну поквареност човека и његову природну слабост?

Ко ће порицати, љубезни моји, да је човек немоћан и да је склоњен злу већ од природе? Али ко ће и то порицати, да је човек без обзира на ову наслеђену и природну поквареност, већином сам крив овој својој немоћи? Овде опет важи оно, што сам већ рекао. Слаб је само онај, који хоће да је такви, који се плаши труда, муке и борбе, који ради од младости само оно, што му годи, и који мисли само на то, како ће да задовољи своје страсти. Поред све природне покварености и немоћи, има човек још доста моралне снаге, коју кад би употребио, био би доста снажан. Ко обично жели, тај и може бити добар, може хришћански живети. Не износи ли нас историја петинитог моралног јунаштва? Зар не беше људи, што радије све жртвоваху и подносише пре, него што би учинили што год против истине и правде и свете дужности своје? И зар нека још таквих људи? Људи, који се тако усавршише, да им ује у крв само добро чинити? Који не лажу нишварију, не гњеве се и чишотом се одликују, што живе сред поквареног света мирно, побожно, праведно и с пуно врлина. Хришћанство даје човеку сва помоћна средства за побожан и добродетелан живот. Оно га тачно упућују, шта је праведно, а шта неправедно, шта да чини и чега да се клони. Оно му преставаља светину дужности и ерамоту греха. Оно му вели, да се Бог шгује само врлином, правдом и поштењем. Оно га учи, да је Бог отац свију људи, и да је дао човеку из љубави према својој деци заповеди, јер само тако, ако их се придржава, може бити срећан. Оно му открива будућност и даје му да угледа у побожном животу небеску награду, а у грешном

паклену казну. Указује му у Христу савршено човечанство, највиши узор врлине, и даје му да саслуша благи и љупки глас Спаситеља: „Пођи за мном, ко иде за мном, не иде по таму. Ја сам видео свету. Научите се од мене, јер сам кротак и смирен срцем. Узмите на се мој јарам, и навићете покој душама својим“. Оно га уверава о божанској помоћи у добру и сме на њега увек сигурно рачунати и наду полагати, — већ не могу све да изрећам, ко хришћанство знаде, тај у једно осећа, како силно делује на њега, како оно немоћ ојачава, како снажи своје следбенике и како је празан и ништан изговор: „Ја сам немоћан, па не могу живети хришћански“.

Уа природну слабост за правдање свом неморалног живота; наводе још искушење од стране света, које наводи човека на грех.

III.

Купање на зло, навођење на грех у свету је превелико; човек му не може одолети. То је трећи изговор, чиме се служе они, што неморални живот проводе.

Природна склоност злу, јача се још већма рђавим примером у свету, то је ствар што се не да порећи. Може се видети и ваћи, како људи својим животом и разговарањем, сад обећањем, сад претвном хоће да нас улету међу сачуеснике својих грехова. То се све види и чује, и ко не зна како је то опасно за нашу врлину? Ко не зна, како се не могу многи да избаве из ове опасности, него подлежу утицају рђавих примера и завођења?

Али, не пазоси ли нам свет и примере разних врлина? Кад ти видиш свуда све што је хрђаво, али зар не видиш добра на људима свих стајежа? Зар не познајеш ни једног зла дара, што је прави отац својим поданицима, зар не знаш за побожне старце, савесне људе и жене, невинне младиће и девојке и на свако добро готову децу? Кад чујеш, како се говори о уживању и страстима, лако се религија, врлина и невинност подмева, зар не чујеш, како се религија и морал, чистота и невинност препоручују, и то од таквих људи, што те љубе, што се само

за праву срећу твоју брину од својих родитеља, учитеља, свештеника и од најбољих и најпознатијих у народу? Кад се трудиш да познаш људе, што чине све могуће, да узбуди твоју чувственост, да светлост помраче, што је у теби и да убију племените осећаје срца твога, за што нећеш да познаш и оне људе, што противно раде, што те упућују на врлину, што ти показују врлину, као пут миру и задовољству и што ти на путу врлине предлажу? Па и кад тога не би било, на кога те упозорјева јеванђеље? И кога треба да слушавам по својој савести, да ли свет или свој разум?

Ко се не да завести, тај неће ни залутати. Он се клони рђавих друштва, што је опасно за његову врлину, а против оних, од којих није се у стању уклонити, оружја се мудро обавијашћу. Он погледа на оне, што се сачуваће сред света од светских порока. Он вели себи, да га Бог не упућује на оно, што чини други, него што савест и хришћанство захтева. Он гледа и мотри, каква ће бити на крају награда и залаз заводиоца и заведенога. — И сад ми решите, љубезни моји, да ли заиста може оправдати хришћанин таквим разговорама свој нехришћански и грешни живот? вреди ли такви изговори пред савешћу? И да ли ће вредити пред Богом тим вајправеднијим судијом? Не објашњите се! Јудеји одбацише позив на велики обед и не примише хришћанства, презареше Спаситеља и Његову науку, и бијаху за то осетљиво кажњени. Тако ће бити и с хришћанима, који свој грешни живот правдају ништавим разлозима. За такве веће казна изостати. Зло се само сабом казни. У души грешника нема мира, а спољашња срећа му је само привидна. За увек остаје истина што вели св. писмо: „Невоља и туга на сваку душу човека, који чини зло“ (Рим. 2, 9) и „грех је пропаст за људе“. Амин.

У Земљу месеца августа.

С немачког превео
Симеон Аранички,
протопр. канцелар.

СТАРОЗАВЕТНИ ПРАЗНИК ПАСХЕ.

Од М. Гулаева, с руског од Ст. Р. Илкића, учитеља.

Пуне четири стотине година после смрти Јосифове страдаху Јевреји у Египту. На по-

слетку дође време, да се испуни обећање, које је Бог дао Аврааму, — да се изведе народ је-

врејски у земљу хананску, у земљу у којој тече мед и млеко, — и Бог изабра Мојсеја, човека, који беше васпитан у двору цара египћанског, да избави народ свој. После смрти цареве, од којег је Мојсеј побегло у земљу Мадијанску, бојећи се казне што је убио једног египћанина, појави се он смело својој браћи у Египту и различним знацима и чудесима увери их, да је он посланик Божији и по том са својим братом Ароном оде пред Фараона и затражи од овога, да отпусти народ у пустињу, ради светковања празника. Цар му одговори: «Кљѣ Гомеда, и Изрица и Шѣиѣ (Ис. 5. 1. 2.); а међу тим желећи, да велики број јевреја остане у земљи и тумачећи да они желе из земље с тога отићи, што ту беспосличаре и лењују, нареди, да им се намеће што више послова и рада. Мојсеј је уалуд претио казнама; док год казне трајаху, Фараон обећавахе, да ће народ отпустити, а чим оне престајашу он се још већма гњевно и смишљао све грозније освете, да га намучи. Девет страшних казна извршило се над царем и царством египћанским, али Фараон ипак не хтеде увидети, да се вољи Божијој не може противити.

На посетку објави Господ Мојсеју, да ће послати на Египат, због Фараоновог упорства, још једну, и то најстрашнију казну. Казна та бејаше помор првенца египћанских, по коме за једну ноћ пагибоше сви првенци у Египту, почевши од првенца царевог па до првенца најмање животиње. После ове казне имало је доћи избављење јевреја, те је због тога Господ наредио Мојсеју, да их спреми за назазак из Египта.

Сремање за полазак састојало се у приношењу извесне жртве Богу, са којом бејашу у свези и неки, до тада још непознати, обреди. Жртву је ту сам Господ назвао пасхом, што значи прелаз. Ова је жртва с тога тако названа, што су јевреји, који су њу јели, сачувани били од руке ангела, која је морала пресини египћанске; ангел је прелазно поред станова јеврејских не вређајући њихове првенце; — иста жртва бејаше уједно и храна јеврејима пред полазком из Египта.

Да би се јевреји веома сћали овог чудног избављења, заповедио им је Господ, да сваке године држе Пасху на исти начин, са истим обредима и у исти дан, у који она бејаше при-

пут. Пасха је имала подсећати јевреје на велику милост Божију — избављење из Египта; али она је уједно и предзнаменовала, предказивала другу много већу милост Божију, коју је Господ после хиљаду и по година учинио роду људском, избавивши га својом смрћу од ropетва греху и ђаволу.

Опис празника Пасхе сачувао се делимично у св. Библији, а делимично у каснијим списима јудејских равина. У св. Библији, изложена су правила, по којима се имао светковати овај празник, а на неким местима је описано и како се светковала Пасха у различита времена; у равинским списима налазе се иста та правила, само много више проширена са додатцима нових правила и подробним тумачењем истих.

Прегледајући Божија наређења гледе празника Пасхе, која се налазе у књизи Исхода гл. 12. и сразњујући иста наређења са другим местима, која се налазе у истој књизи и у осталим књигама Мојсејевим, у којима се о Пасхи говори, видимо, да се нека од њих односе специјално на Пасху египћанску, друга пак на Пасху потопних времена и, на посетку, трећа заједно и на једну и на другу.

Ево како заповедаше Господ Бог Мојсеју, и како Мојсеј предаде те заповеди старцима израиљевим:

1. За успомену дивног и великог избављења синова израиљских од тешког ropетва египћанског, овај месец, у који се збило избављење и који по пређашњем бројању јеврејском бејаше седми, нека буде кљѣ началу месеца, првиј сдѣта кљ. мѣсѣцѣу лѣта (Исх. 12. 2).

2. У десети дан овога месеца, сваки домаћин дужан бејаше, за своју кућу изабрати јагње (овца) и чувати га оделоно од других овца до 14.-тога дана истог месеца. (Исх. 12. 3).

3. Јагње то, имало је бити непорочно, мушкога пола и једногодишње (ст. 5).

4. У 14. дан реченога месеца са агнѣс, имало се клати јагње пасхално, (ст. 6).

5. Затим требало га је пепећи на великој ватри, у целости не секући ни један уд од тела (ст. 9).

6. Месо од пасхалнога јагњета, имало се јести поћу 14. дана, са бесквасним хљебовима и горким травама, за успомену невоља и мука, које трпеше јевреји у Египту.

7. Право, да једу Пасху, имаћу само јудеји и странци, који пређоше у јудејство и обре-зани (ст. 43—45. 48. 49).

Остатке од јагњета пасхалног, као и у опште од свију осталих жртава, изузимајући жртве, које су се приносиле при полагању завета и оних жртава, које су се произвољно приносиле, не бијаше слободно остављати до јутра, него их дужни бијашу сажети (ст. 10).

9. Особито забрањено бејаше дробити кости јагњета пасхалног (ст. 10. 46).

10. Ако у једној породици не бијаше онолико чланова, колико треба да би могли појести цело јагње пасхално, та се породица имала удружити са другом породицом, у којој такође бијаше мало чланова. На тај начин удруживаху се и сиромашне породице, које не могоше свака засебно спремити јагње пасхално (ст. 4).

11. Почињући од вечера пасхалног, па даље у току од седам дана, сви јевреји дужни бијашу јести бесквасне хлебове, и сви тих 7 дана сматраху се за празничне дане, али само у први и седми дан забрањен бијаше рад, изузев спремања хране (ст. 15.—20. Лев. 23. 6—8. Числ. 28. 17.—25. Второз. 16. 3).

12. У 14. дан седмога мјесеца, имало се уништити све квасно, што се у кући налазило (Исх. 12. 15).

13. Нарушењу ма којег од од ових закона гледе празновања Пасхе, претило се стрипшом и грозном казном: „покинуће душа та њ Израелца“ (Исх. 12. 15. Числ. 9. 13).

14. И едѣт калѣ дѣн њѣ палатѣ, и прѣзѣбѣтѣ тоѣ прѣзѣдѣнѣ Гонодѣ ко кѣ рѣдѣ кѣша законѣнѣ кѣчно прѣзѣдѣтѣ сѣо. (Исх. 12. 14).

15. И едѣтѣ, едѣл козѣломѣтѣ калѣ ѣмѣноу кѣши: что едѣтѣ едѣбѣнѣ ѡ; И рѣмѣтѣ ѡѣтѣ: жѣртѣ пѣдѣзѣ ѡѣ Гонодѣ, ѡѣлѣ покрѣ долѣ ѣмѣнѣкѣ Ылѣкѣуѣ ко Егѣптѣ, едѣлѣ покрѣ Егѣптѣмѣ, долѣ жѣ ѡѣша изѣкѣнѣ. (ст. 26. 27).

У ових петнаест тачака, наведене су уставне, које се у опште на Пасху односе. Осим ових има још три тачке, које се односе искључиво на прву Пасху, која је у Египту одржавана.

1). Пошто је пасхално јагње заклано било, имала су се пошкропити врата кућна његовом крвљу, и то неизоставно врата на свакој кући у којој је Пасха свршавана. Та крв бијаше спасовоносно знамење, да је цела кућа ослобођена

од руке анђела, који побијаше приносце египћанске. (Исх. 12. 7. 13).

2. Пасху дужни бијашу јести сви обрезани јудеји (ст. 36).

3). Они који су јели Пасху у Египту, морали су је јести спремни са свим за пут, да пођу из Египта, и због тога дужни су је били јести опасани и обувени, са палицама у рукама и поред тога хитно, не излазећи целе ноћи из те куће, у којој је држана Пасха (ст. 11. 12).

Напоследку, последњи део пасхалних закона сачињавају они закони, које је Бог дао после прве две Пасхе, те потоце који се односе на Пасху потоњих времена.

1). Клати и јести Пасху допуштено бијаше само у ономе граду, у коме се налазило место ради служења Господу Богу, те су по томе они, који су хтели светковати Пасху, морали раније доћи у оно место, које је Господ себи изабрао. (Втор. 16. 5. 6).

2). Они који по закону не бејашу чисти (числ. 19. 11—22). лишени су од кушања Пасхе, даљни пут могаше послужити за извину онима, који би се закаснили на светковање Пасхе.

3). Али да се не би ни при ни други лишени светковања Пасхе, бијаше им дозвољено да могу светковати другу Пасху и то у идућем месецу 14 дана, и по свима законима, који се односе на Пасху првога месеца. (Числ. 9. 6—12).

4). Пошто узвзеше земљу обећану, имала се у други дан празника бесквасних хлебава приносити жртва од првих плодова земаљских (у оним крајевима у то доба почиње жетва), и од тога се дана започињало бројења времена до педесетине (7 недеља). (Лев. 23. 10. 11. Числ. 26. 26 Второз. 16. 9. 10).

У току свих 7 дана, док трајаше празник бесквасних хлебава, осим редовних јутарњих и вечерњих жртава, морале су се приносити засебне жртве, које су се састојале од 2 теода са 3 десетине *сѣе* пшеничнога брашна, на сваког теде, исто брашно морало је пожењено бити са уљем; од једвога овна 2 десетине *сѣе* брашна, 7 јагњаца са једном десетином *сѣе* брашна на свакога, и једнога јарна на жртву за грех. Ово се приносило на жртву спаљивањем. (Числ. 28. 17. 31).

Ето то је кратак извод свих уставнога, које се односе на Пасху, и које су изложене на разним местима у четири књиге Мојсејеве. Само

цадіи Ілїки и хотворниа Пахї, иж хотворн Юла
и тѣлационцы и лїкты и кш. ІІда и Іла, иж окрѣтєх
кытн и окытающїи ко Ірѣлланїѣ. (2. Парал. 20, 1—8.
сн. Царств. 23, 21, 2 їздр. 1, 1—22).

Напоследку посљедњи пут се говори о овој Пасхи (I. Јездр. 17, 19—22), која је светкована после повratка из ропства вавилонскога а после зидања другогa храма, у 6-тој години Даријевог царевања.

У свима овим повестима не наилазимо на опис, како је текло баш само Светковање Пасхе. Свештени се писци задовољавали самом напоменом, да се Пасха светковала по законѣм ње и по његајм ње, икоји појемѣ Гетода Мојсеа, тако поткорова појемѣ Иѣсус по законѣм Мојсеа чловека Бжега (2 Парал. 30, 16), икоји пишемо ље кнезѣ закона Мојсеа (35, 12), и само при описивању Пасхе која је државна за цара Језекије, спомиње се, као прво важна промена пређашњих обичаја, то, да није сам народ него да су левити клали јагањце и крв њихову додавали свештеницима, да поом кропе олтар, чиме бијаше ажењено кропљење прата кућних, о Пасхи која је свршена у Египту. Узрок ове промене бијаше тај, што народ није био очишћен од скорашњег идолопоклонства и прво је вероватно, да је овај обичај, по коме су левити клали јагањце, остао за увек, као њихова принадлежност. При описивању Пасхе која се светковала за цара Јосије говори се, да су левити дерали кожу са јагањаца а свештеници су проливали крв; у опису Пасхе при другојме храму, говори се за свештенике и левите, да они пожура Пасху.

Светковања Пасхе спомиње се неколико пута у св. Писму новoga заједта, од куда је јасно, да се у последњим годинама битисања храма јерусалимског, редовно сваке године светковања Пасха, док је међутим пре роштва вавилонског од светковања једне Пасхе до светковања друге, био размак по неколико година.

У посљедње доба опстанка храмовог, када јудеји већ расејани бијаху, не само по целој Азији, него и по Грчкој и по Египту, они који хтедоше светковати Пасху, дужни бијаху раније долазити у Јерусалим, услед чега је синедрион — који је састављао календаре — сваке године редовно извештавао све јевреје, када наступа доба новог мјесеца и у који дан пада који празник, да се нико, од оних који хтедоше доћи на светковину, неби закаснио услед незнања.

Они који су врло далеко живили, нису били строго обавезани долазити на празник Пасхе, и равнији су били одређени, да је одстојање 15 миља од Јерусалима, већ таква даљина, из које верни не морају долазити на празник. Они пак који су хтели празновати празник у Јерусалиму, нису смели касније доћи од подна 14. дана, а то због тога, што су се у то доба већ започинале нужне припреме за сам празник.

Јудеји који се чврсто придржавашу отачкога закона, држаху се старог обичаја, по коме су тај дан отпустили на слободу по једнога роба, на спомен ослобођења свога из Египта; стално се пак овај обичај вршио на преступницима, од којих су на дан Пасхе, а на жељу и по избору народа, по једнога отпустили из тамнице на слободу.

Становници јерусалимски световали су празник у својим кућама и у своје породичноме кругу; дошљаци су пак сачињавали друштве, које су се звале *средства* или као што их Јосиф назива *братства*, у којима је морало бити оволико чланова, колико је потребно да се цело јатко може појести; изрично је пак заповеђено било, да у овим братствима не сме бити мање од 10, а више од 20 особа. Свако братство бирало је себи на своје средине, поглавара или родитеља, који је одржавао поредак, читао устављене молитве и тумачио значење празника.

(Сэрмаке со).

ВЕЛИКОПОСНЕ И ВАСКРЕШЊЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУ-
САЛИМУ.

(Настинив)

Сутра дан, у недељу Православља, у 6 часова изјутра, доведоше Патријарха уз звоњење звона, оним истим редом као и јуче, а пред црк-

вом дочекала га је војска. После пола часа от-
ноче Патријарх свечану литургију у Воскресен-
ском храму са шест архијереја и 20 свештеника.

Литургија се свршила у 10 часова. После литургије пође свечана литија. Напред су ишли каваси, за њима осам барјак од мушете, за њима крстови и рипиде, за овима педесет свештеника разних чинова, за овима архијереји, а на челу целе литије Патријарх. Пред патријархом ишла су два ђакона и кадили га, а пред њима носио се крст Патријархов и свећа. Један је монах ишао и кројно непрестано ружичном водом. Одежде су биле на свима од једне материје, од врвено-шарене свилене материје. Патријарх је био у окруту од првоне кадифе, све везено суним алатом, а тако и архијереји. Почев од патријарха, па до последњег свештеника, сваки је носио икону, јер је ова литија у спомен установљена иконопоштовања. За патријархом пошан је, иза саких његових леђа, један барјак, а за њим су ишли у парадној униформи грчки и руски консули и народ. Турска војска стајала је у два шпалира куд год је литија имала проћи, и штитила је од потиска народњег. Пошав тако дакле, обиђоше око „Кувуклије“ два пута, па трећи пут продужише литију и око Воскресенског храма.

Сва се ова церемонија сврши у 11^{1/2} часова. Патријарха су испратили истим поретком као су га и допратили, а с њиме одоше његовом двору и консули.

Друге недеље пошта није било службе у Воскресенском храму, јер католицима беше Васкре, па су они служили свечану службу пред „Кувуклијом“. Патријарх је тада служио у „Горњој во град Јудео“ и осветио једну руску цркву. То је место близу Јерусалима.

У суботу, друге недеље пошта, у очи кртопклоне недеље, допратили Патријарха са истим свечаностима као и пређе, и било је свечано вечерње као и у очи недеље православља. Одежде су биле од зелене свиле са утканим свиленим цветовима.

Сутра дан, у недељу кртопклону, у 6 часова јутру, допратили свечано Патријарха као и пре, и отпоче литургију на Гробу Христовом са два архијереја и четири свештеника, јер је тескобно. Патријарх и архијереји били су у црвеним кадифеним, алатом везеним одескама, а свештенство у јучераним зеленим.

После литургије, пошла је литија оним истим редом као и недеље Православља. Патријарх

је носио на глави усправљен крст од часнога дрвета, који сав са стопицом, бриђантима и скупоненим камењем пскићен тако, да од њега, као сунчани зраци, трепере зраци. И тако су обишли два пута око „Кувуклије“ а трећи пут и око храма Воскресенског. Свечаности овој присутни су били и консули. Сва се ова церемонија свршила у 11^{1/2} часова. Турска је војска одржавала ред и Патријарх је отпратен свечано, као и пре.

Тог дана после подне, опет дође Патријарх свечано на вечерње. Ректор Семинарије, архијакон Фотије, говораше беседу на грчком језику. После вечерње, отпратили Патријарха свечано.

У четвртак ове недеље 24. марта у 4 часа по дне, умре руски архимандрит Антонин, началник руске духовне мисије у Палестини.

У петак, 25. марта, на Благовести, Патријарх је служио у Гетсиманији, у храму Успенија Богородице, на гробу Божје мајке.

Храм успенија Богородице, то је подземна црква подигнута над Гробом Богородице. Она се скоро и не види над земљом. Кад не би улаз у њу лако скретао на себе пазњу, нико не би ни знао да је ту каква аграда. У ту се цркву улази низ 50 широких степеница. Силазећи низа степенице, на десној страни има као капелица, где леже гробови Јоакима и Ане, и они служе за престо кад се ту служи, а с леве капелица, где је гроб Обручника Јосифа, који такође служи за престо при служби. Сиваш са степеница, долазиш у храм у облику крста. На источној страни у томе храму налази се мала „Кувуклија“ у којој је Гроб Богомајке. И ова је „Кувуклија“ лепо украшена и ту служе врло Православни у јутру рано, па онда Ермени и Католици.

На „Кувуклији“ Гроба Богородичиног, имају двоја веома ниска врата, на једна од улази а на друга излази. Гроб служи за Престо, а проскомидија је паван Кувуклије.

Дакле, ту је на Благовести служио Патријарх свечану литургију, а ту служи свагда и на све остале Богородичине празнике.

После подне, на Благовести, у 2 часа дође Патријарх са свима архијерејима и свим духовенством Јерусалимским и семинаристима у „Руску Постројку“, у цркву, на опело архимандрита Антонина. Народа је било разне вероисповести преко 8—9 хиљада. Покојник је био обучен у

обично одјело и архимандритску мантију, а на глави је имао панакамилавку. Није био увијен, по обичају и правили. Опело је било на грчком језику, жовашко. На опелу је говорио надгробно слово ректор грчке јерусалимске семинарије, на грчком језику и веома лепо изнео заслуге покојника. За њим је говорио професор Казанске Духовне Академије, г. Трновски, који је био дошао као поклоник у Јерусалим.

Четврте недеље вел. поста бијаше велика свечаност Ерменска, за то у Воскресенском храму није било тога дана литургије. Ерменски Патријарх служио је на Гробу Христовом.

Православни Патријарх служио је тог дана и носно литију око цркве у крстовом манастиру, недалеко од Јерусалима. Тај је манастир подигнут на месту, где је израсло трисостанно дрво кедр, певка и кипарис, од кога је начињен крст.

У среду ове четврте недеље, у 4 часа по подне дође Патријарх на бдење, Великог канона, у Воскресенски храм, без велике параде, али га опет прати духовенство, облачи му се на извесном месту мантија, иде у Кувуклију и ту бива као и пре. Бдење се отпоче обичним редом. Прву песму појао је сам Патријарх из свога стола са левом певницом. Бдење се свршило у 6 часова у вече. Ово је бдење учињено у ово време због поклоника, а у Патријаршеској цркви било је бдење ноћу у присуству Патријарха.

У петак ове недеље било је исто тако бдење „Похвала Богородици“ — Акатист.

Недеље пете цвстне, дође Патријарх без велике параде и служаше у Воскресеном храму, на Гробу — пред Кувуклију служашу Католици: а Копти, Абисинци, Ермени и Сирјани, у својим црквама. Кад се ово овако десил, те сви служе у једно исто време, онда бива право „сметеније језика, само се чује јек од оног огромног адања, а кад још и католици ударе у оргуље, онда ни узми, ни остави, него прави вапар у свилајачкој Бојачи. Ко је био кад год у Свилајци на вапару, може соби то лепо и јасно представити. Е, али, што је рекла царица Катарина, „неш гуда бив бодр“, тако и ово сметеније језика има и своје добре стране, а на име: што тада можеш видети службе свих хришћанских вероисповести и њине разлике. Католици, већ као што је познато, прекрасно поју, особито што су појали њине велике недеље, а и Ермени при-

јатно поју, но Копти, Абисинци и Сирјани, да бегаш у свет.

На вечерње тог истог дана, на место Патријарха, дође један владика. И њега тако исто спроводе и дочекују, као и Патријарха кад долази без велике церемоније. И на овом свечаном вечерњу говори један беседа на грчком језику.

У воскресеном храму, Патријарски трон је на десној страни до певнице а према њему, до леве певнице, владичански. За то кад дође онако да служи место Патријарха какав владика, он онда стоји у том трону обучен у мантију.

У петак ове пете недеље, беше велика религиозна турска свечаност. Ове свечаности по другим местима код њих не бива. Та свечаност због испраћења њиних хаџија на гроб Мојсеов. Из Библије ми знамо, да је Мојсеј умро с оне стране Јордана, не упав у обећану земљу. Међу тим Турци обезбјевају гроб Мојсеов с ове стране Јордана, на месту где је био манастир св. Евимија, и његов гроб сматрају за Мојсеов.

Тог дана, на цветни петак, било је бдење на Јелеонској Гори, на Вознесењу Христовог гдеје и стопа Његова отиснута на камену. Бдења је трајало до пола ноћи и тада се окренула литија од места Вознесења и пошла у Малу Галилеју, која је у истој гори, не далеко од места Вознесења. На бдењу су били скоро сви поклонници, који су за запаљеним свећама пратили ову литију. Како је Јелеонска гора према Јерусалиму, који је такође на вису и одваја их само Кедронски поток — његова долина, то је милина било гледати ову ноћну литију. Лепоте њене није се могао човек нагледати. После учињене молитве у црквици мале Галилеје, литија се вратила на место Вознесења.

Сутра дан, на Лазареву Суботу, била је архијерејска литургија на месту Вознесења под, ведрим небом, јер ту нема цркве, само је остала зидина од цркве, што је на том мјесту направил царица Јелена; и то се све налази сада у турским рукама, па за што православни служе на том месту на Лазареву Суботу, Спасов-дан и Преображење, плаћа се одесом годишње. Тако плаћају и друге хришћанске вероисповести. После литургије, архијереј, свештенство и народ отишли су у манастир на селу Витаније, који је подигнут на месту, где су Христа сусрели Лазареви есестре: Марта и Марија, кад је пошао да воскресне

церковѣ его, аже да прѣимиши от него милостѣ и благодатѣ пред нимъ окрещиши въ имя Отца и Сына и Св. Дсха, аминь.

И аки входить Іерей въ церковѣ и по нимъ нехѣста съ своимъ други, ставъ же Іерей въ церковнихъ дверехъ нехѣста предъ нимъ въ паперти, начинается обычно: Благослови Богъ нашъ: Трислатое: Отчи нашъ: Иже твое есть царство: Господи помилай (12 разъ): Слава и нынѣ: Прїидите поклонимся: (трижды) и псаломъ 66.

Боже щедрѣи ны, и благословен ны, просѣкти лице твое на ны и помилай ны. Познати на земли иштѣ твоей въ всѣхъ язычѣхъ спасеніе твое. Да изпохѣдятся тѣбѣ людѣ Боже, да изпохѣдятся тѣбѣ людѣ вси. Да возвеселятся и да возрадуются изици, яко сѣдѣти людѣмъ правотою и изици на земли настаивши. Да изпохѣдятся тѣбѣ аюдіе Боже, да изпохѣдятся тѣбѣ людѣ вси. Земля даде плодѣ свой, благословен ны, Боже, Боже, нашъ. Благословен ны Боже: и да збожтся его вси конци земли. И поселихъ стїхи сїи отъ псалма 5-го. Глаголы мои въшши Господи, разсѣмѣй знаніе мое. Конни гласъ моленія моего, Царю мой и Боже мой, яко къ тѣбѣ помолюся Господи. Забѣра слыши гласъ мой. Забѣра предстанѣ ти и взрини мѧ. Язѣ же къ аюжестѣбѣ милости твоеѧ, кинѣ въ домъ твой: поклонюся къ хвалѣ святѣмъ твоимъ въ страхъ твоимъ. Господи настави мѧ правдою твою, краѣ мои ради, исправи предъ тобою иштѣ мой.

Аки глаголетъ молящесѧ сїю, под нехѣстою преклонивше главо, рикъ: Господѣ помилуйся, и пѣщемъ: Господи помилай.

Боже, Боже нашъ въ прорѣчѣхъ глаголаемъ и предвозвѣстивъ просѣщениѣ разума твоего выти въ послѣдняя рады всѣмъ языкомъ. Нехотай никомъ же отъ созданныхъ тебею чловецѣхъ възъ причастіѧ выти твоего

спасенія, законы положилъ еси създѣмъ твоимъ избраннымъ апостоламъ Павломъ, въ вѣрѣ живущимъ мѣжемъ же и женамъ, еже все въ славо твоею творити и оуцѣмъ твоимъ, (еже непокрещенною глаголю) принести хвалѣ и славословіе пресвѣтѣмъ имени твоимъ. Снѣмъ же покрещенною глаголю, въ благоговѣнїи и цѣломудрїи добрѣ стѣорюще себе дѣлаи благими, вѣкроу стѣвержены хвалѣи и молеми съ благодаренїемъ принести славо твоею: самъ жео каадыко чловецкойюечи, благослови рабѣ твою сїю (имѧ рикъ) и вѣраси (вѣши) главо въ красотою тѣбѣ каадоу, яко да по твоимъ заповѣдемъ житѣлствеса и въ всѣхъ добродѣтелехъ по благовожденїю твоимъ преспѣваа въ цѣломудрїи сѣмъ союдетъ и кѣнно со сконѣмъ отъ тѣе даннѣмъ вѣи сѣпрѣжникомъ, вѣчина твѣмъ каагаа полѣчитъ. Милостнѣхъ ко и чловецколюнѣмъ Богъ вси и тѣбѣ славо возсылаемъ. Отцѣ и Сыну и св. Дсху. нынѣ и присно. и во вѣки вѣковъ. Аки. Аминь. Поселихъ іерей десницюю благословляетъ главо въ (и возгласъ на нѣй сакамъ), глагола: Да покрѣетъ тѧ Господѣ кровомъ крылѣ своѣи и сохранитъ тѧ Господѣ отъ всякаго зла въ все дни живѣтѣ твоего, и дастъ ти въ мирѣ и каагоднѣстїи ендѣкти сыны сыновѣхъ твоихъ, даже до 3-го и 4-го рода, вѣснѣхъ съ мѣжѣмъ твоимъ. И аки кропитъ ю свѣщенною водою, глагола: окроплѣнїемъ воды сѣмъ свѣщеннымъ да снѣдетъ и прѣбѣдетъ на тѣбѣ благословенїе Отца и Сына и Св. Дсха, нынѣ и присно, и во вѣки вѣковѣхъ. Аки. Аминь. Іерей. Слава тѣбѣ Боже зноканіе наше. Аки. Слава: и нынѣ: Господи помилай (трижды). Благослови. Іерей же творитъ отидѣтъ днѣний и обычно и по отидѣтѣ глаголетъ въ нехѣстѣ, десницюю благословляетъ ю:

Пдѣ въ мирѣ и прилежно собоюди все заповѣди Господни, въ страхъ его въ все дни живѣтѣ твоего, невинѣмъ мѣжѣмъ твоимъ поклѣкнїю Господню въ имя Отца и Сына и

Св. Духа: Яминь. И тако благодаря Госпеда, отхѣдатъ въ своѣ си“.

А сада треба да и то знамо: *зашто овај чин није општањан у данашњим нацим Требницама? И кад га нема, је ли свештеник, у даним приликама, дужан функционисати и како?*

Брачни народни обичаји нису свуда једнаки. Једни захтјевају, да се млада невјеста послје вјенчања, молитвом и благословом свештеничким уводи у храм, код других није то у обичају. Па тако је било и у прошлости. И баш та не јединственост у обредној страни религије, као и неистичање опште потребе, потискивање мало по мало, код прештампавана данашњих нацим Требница, и саму молитву „*некѣстѣ хоташий вистиса по крацѣ въ црквах*“¹⁾. Обред овај, по мишљењу руских литургичара, потиче са земљишта јужних Словена²⁾, а сврнује се данас само ријетко гдје.

Па ипак дужан је свештеник православно, у даним приликама, кад млада невјеста, послје вјенчања, први пут дође, благословом и молитвом увести је. Религиозне потребе и жељу појединих лица,

који хоће, да се почетак сваког дјела освети благословом цркве, дужни смо задовољити, разумије се, у границама вјере и морала. Чин, о коме говоримо, нема у себи ништа саблажњива, јер по духу и карактеру своме одговара сврси, па већ тиме дозвољено је свештенику, да га од случаја до случаја, може употребити³⁾. А колико је, према данашњим приликама и обичајима народним, потребно, да се у чину томе изостави нешто, зависи од расуђивања самог свештеника. Сасвим је, дакле, оправдано, да се тамо гдје невјеста *покрите главе* послје вјенчања први пут у цркву долази, изоставе само *такве ријечи* које се тичу *непокрите главе*.

Одговор на стављено питање овакав је: **Свештеници нашег протопрезвитерата имаду право, што на позив својих парохијана, читају молитве и шкропе водицом младу невјесту, када, послје вјенчања први пут у цркву дође, но само изволите им још и то препоручити, да у пракси својој, колико је могуће, не одступају од самога правила.**

Јереј Светозар Грубач.

¹⁾ Исто. Стр. 367.

²⁾ Крк. арх. ктд. 1879. г. Но. 34. 35.

³⁾ А. О. Хойницки: Прок. рѣк. д. канц. при изкр. к. тали. Гл. V. Отд. IX. § 68. Стр. 38.

ПРВИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

(Настављење из вјеронауке у III. разреду основне школе.)

Пише Адам Пејић, учитељ — Бос Петровац.

Цијељ. Драга дјецо! Данас ћемо учити први члан симбола вјере. Што ћемо данас учити?

I. степен. Шта смо задњи сат из вјеронауке учили? — Који зна символ вјере на памет? — Па хајде нам кажи на памет символ вјере. Нико! Сад ти Јово.

Још један пут ће нам казати Стево! Како се оно дијели символ вјере Гојко? Кажу нам први члан симбола вјере Петре! Нека каже Миле! (Док ученици говоре, учитељ пазу на сваку ријеч, коју би дијете, може бити неправилно изговорило, и с мјеста исправи).

II. степен. а.) Сад пазите добро, драга дјечице, а ја ћу вам ево на школској табли написати први члан симбола вјере (Учитељ напише.) Прочитај што сам написао Милутине! Прочитај ти Обраде! Ти Богдане! Сад прочитајте самном у збору сви! Добро је.

Сад нам се у катихизису ставља питање: Чему нас учи први члан симбола вјере? Но ми ћемо прије превести реченицу по реченицу, пак ћемо одмах лако одговорити на горње питање. Који зна превести? — (Учитељ помаже ако устреба, а ученик превађа: Вјерујем у једнога Бога, оца, сведржитеља — свемогућег — створитеља неба и земље, и свега што се види и невиди.) Нека исто преведе Симо! Још нек преведе Михајило! А сад преведите у збору сви!

Преведи још једанпут ову реченицу Милка: Ђкрѣ ко единого Бога Отца всдржитѣл, (Ученици преведе). Шта се дакле учимо вјеровати у првом члану симбола вјере? (Да је само један Бог отац сведржитељ — свемогући¹⁾) Понови то! Ти! Ти! Сви!

Сад ћемо превести ову реченицу: Творца неба и земли, видимих и невидимих. Преведи је Јерко! (Ученик преведе.) Шта се дакле још учимо вјеровати у првом члану симбола вјере? (Да је Бог створио небо и земљу, и све што се види и не види) Понови то! Ти! Ти! Сви!

Ко је дакле створио све што је на свијету? (Бог) А у чијој је власти све што је на свијету? (У божијој.) Ко по том управља цијелим свијетом? (Бог.) А ко се стара и промишљава о свим створењима? (Бог.) Шта дакле још учимо

у првом члану симбола вјере? (Да је све на свијету у божијој власти, и да благи Бог управља свијетом, те се стара и промишљава о својим створењима) Понови! Ти! Ти! Сви!

Пазите сада добро, а ја ћу вас сјетити, на нешто, што сте учили у I и II разреду. Учили сте о светој Тројици. Шта је св. Тројица? (Три лица божија.) Која су? (Бог отац, Бог син, Бог Дух свети.) Како се зову та три лица божија једном ријечи? (Триједини Бог — Бог.) А како зовемо Бога у три лица? (Света Тројица.) Дакле пазите дјецо! Бог је један по суштаству, али је у лицима троичан т. ј. три су лица божија: Бог отац, Бог син и Бог Дух свети) понови ти! Ти! Ти! Сви!

Сад ћемо у кратко поновити што смо научили; Како гласи први члан симбола вјере? — Дедер ми то преведи! Чему нас учи први члан симбола вјере? — Која су три лица свете Тројице? Како зовемо Бога у три лица? —

б. Знаменуј се знаком часног крста Ђуро! (Дијете се прекрети.) Које ријечи треба говорити у себи или на глас кад се крстимо? (Дијете говори: Ђо има отца и сына и светагw дшха, Яминъ.) Шта то значи? (Крстимо се у име оца, сина и светогa духа) Тако је. Који ми сад зна казати: Којим начином приказујемо-исповједамо тајну свете Тројице? (Кад се знаменујемо знаком часног крста.) Како се ваља прекрстити? — Шта треба при том говорити? — Прекрети се Тодe! Ти Стево! Ти Столе! А сад са мнош сви, те изговарајте чисто ријечи: Ђо има ...

в. Учили сте у II разреду о створењу свијета. Да видим јестели што заборавили? Ко је створио свијет? — За колико дана створи Бог свијет? — А је ли га могао створити у један час? — Па шта је Бог

¹⁾ Да се састав одвише не отеже, не ће се одговори писати увијек у потпуним реченицама.

тијем нама наредио, што је шест дана радио, а седми дан отпочивао? — Шта створи Бог у први дан? А у други? — Трећи? — Четврти? — Пети? — А у шести? — Од чега је Бог створио тијело првога човјека? — Како га је оживио? (Дуноу је у њега душу.) А шта је створио Бог још прије првога човјека? (Духове невидовне: анђеле.) Е, сад ми одговорите на ово питање што је у катихизису: Која су најзнатија створења божја? — (Људи и анђели). Од чега је Бог створио човјека? — Како га је оживио?

г. Сад нам долази на ред питање: Каква је душа човјечија? —

Прије него што одговоримо на то питање, кажите ми ово: Шта има сваки човјек? (Тијело и душу.) Од чега је тијело (Од земље.) Види ли се оно? (Види.) Како је по том што се види? (Видљиво.) Мора ли сваки човјек умријети? (Мора.) Шта буде онда од тијела човјечијег? (опет земља.) Кажу ми дакле још једнот: Како је тијело човјечије? (Оно је од земље, видљиво и смртно.) (Понови! Ти! Ти! Сви!)

А види ли се душа? (Невиди.) Је ли смртна као тијело? (Није.) Каква је дакле душа? (Невидљива и не пропадљива — бесмртна.) Назите дакле дјецо! Бог је створио човјека по облику својем. Али човјек није тијелом, него душом својом слика и прилика божја. Тијело човјечије је од земље, видљиво и смртно; а душа је честица божанска — дух невидован и бесмртан. Душу човјечију је драги Бог обдарио разумом и слободном вољом, како се може угледати на нај светије суштаство и по његовој се вољи управљати и владати. Кажу ми сад: Каква је душа човјечија? (Невидљива, непропадљива, створена по

облику божјем, обдарена разумом и слободном вољом) Понови!

д. Што ти све познајеш, а да је драги Бог створио? — (Људе, животиње биље, камење и т. д.) Па, које је од тих створења божјих драги Бог највећма одликовао? (Људе.) Чиме их је одликовао од осталих створења? (Разумом и слободном вољом.) Шта је човјек дужан за то Богу, што га је створио и највећма на земљи одликовао? (Да вјерује у Бога; њему се моли; њега хвали и слави; да га поштује као највећег добротвора свог; да се по његовом закону влада, како би се удостојно вјечног блаженства у царству небесном.) Зашто је дакле Бог човјека створио? — Понови! Ти! Ти! Сви!

Ш. степен . . Какан је драги Бог по суштаству? (Један) А у лицима? (Тројчан.) Које је прво лице св. Тројице? — Друго? А треће? — У чему се разликује човјек од осталих божјих створења на земљи? По чему је човјек слика и прилика божја? — У чему се разликује тијело човјечије од душе?

IV. степен. Сад ћемо још једанпут поновити, што смо данас научили: Како гласи први члан символа вјере? — Којим начином ми исповједамо тајну пресвете Тројице? — Које су најзнатија створења божја? — Како је Бог створио човјека? — Каква је душа човјечија? — Зашто је Бог човјека створио?

V. степен. Отворите катихизис и пађите први члан символа вјере на стр. 4., па ћемо га прочитати. Читај прво питање Н! Преведи ми први члан символа вјере! Тако је. Сад ће нам друго питање читати Н! Чему нас дакле учи вјеровати први члан символа? Тако. И прођу сва питања до краја.

Задатак. За пдући сат ћете ми на како сам ја на табли написао, пак га онда писати први члан симбола вјере овако, преведите!

БЛАЖЕНОПОЧИВШИ ЈЕРОМОНАХ И НАСТОЈАТЕЉ МА- НАСТИРА ГОМИОНИЦЕ ИСАЈА КОСТИЋ-ПРАШТАЛО.

Из прибиљежака: Срб-Пеције

Добро име остаје до вијека. — Сирах.

— Био богат, или убог; силан или скро-
ман; славан, или ништав; господар, или сужан;
научац, или прост; сауга, или цар, опет је ду-
жан, те дужан! . . . — Да, дужан је — ду-
жан Србине браће! . . .

— Дужан је Богу душу!

— И дакле, је ли се само нисан родио, он
је дужан, јер мора умријети, па кад било, да
било, тек то је дуг Богом дани и од њега нико
жив на цијелој васиони избјећи не може! . . .

— Тако је дакле Србине мој, и друкчије
није, па хвала истином и драгом Богу! . . .

— Србине читаоче, овог нашег личност и
ваљаног листа, лијепо нам вели она српска народна:

„Кад човјека самрт нађе,
Ништа собом не повесе,
Већ скрштене б'јеле руке
И праведна дјела своја“.

— Неки мудрац по имену Сирах рекао је:

„Добро име остаје до вијека“,

— И брже, обазримо се десно, или лијево;
унидићемо, да тако збиља и јест . . .

— Јер:

„Све пропада и све најазад страда,

У том само жижак не постаје“ . . .

— Рекао је или pjesник и јунак Србин
босанац Симо Милутиновић—Сарајлија.

— Човјек, као најодабранији и најљепши
створ Божји, може на више руку добру успо-
мену, иза себе да остави . . .

— Рецимо, дужан се одликује издашном,
пруженом руком и милосрђем; Ненад, као добар
наученак дакле на научном пољу; Предраг се
опет одликује, као добар радни у државном по-
слу, или у коме народном потхвату вјерског, или
ти националног садржаја; Ђарко, као добар,
вјеран, равносан слуга Божјег св. олтара и т. д.

— Елем, као што рекох, човјек може на
више руку заслужити, па да га његов народ са

поносом спомиње, или брже Србине драги об-
ратно!?! . . .

— А читаоче љубезни, мало прво споменути
јунак Симо рекао је:

„Утјеха је спомињати претке,

„Пробитачно врлости се гријат,

„Што поноса човјечија зубљу

„Само узди у уђењем р'јетким“ . . .

— И ја ћу овдје неколике прозборити о
једној скромној, но иначе спомена вриједној лич-
ности, које се личности народ врло добро сјећа,
и радо и о њеним врлинама приповиједа; бар
у овој околини, гдје је та личност живила.

— Та личност јест, чије сам име жало —
прво, као наслов, од ових редака истакао . . .

*

— Тако у крајини љутој и нахији „Сан-
ског-Моста“, има једно врло лијепо и романтично
село — „Лушци — Паланка“, или како се у
Крајини зову: „Лушци“. У том убавом селу,
а управо под „Грмеч планином“ угледао је би-
јели свијет године 1829. Раде Праштало, а од
родитеља Косте и Маре. Као дјечак од својих
12—14 година, Раде је дошао к манастиру Го-
мионици, па ту почео српску књигу учити, а
од српских калуђера. Праштала као свог ђака
узео је себи тадањи етарјешина гомионички бла-
жепопочивши игуман Дионисије Вучковић, отац
познатог великог српског народног добротора
неумрлог Косте Вучковића.

Негдје око 1851. године митрополит Дабро-
босански Прокопије (1851—1853. дигне на пради
Бога игумана Дионисију с манастирске управе.
Дионисије упути се сину Кости у Сплит и по-
веде собом свог ђака Раду; али дуго не остане
код сина, када га је овај устављао. Повративши
се из Сплита Дионисије са својим ђаком Ра-
дом, буде тамо негдје око Грахова ухваћен и
оћерап у Траини.

У Травнику упознаду слуге Цинића, (на чијој је земљи манастир Гомоница) ђака Раду и радозналио, стану га питати; „Е. бива, оклен ти овдје Раде“? —

— Раде све потанко каже им, шта је и како је. Турцима пође некако са руком, па избави из затвора игумана Дионисију и поведу оба бегу у Биљу-Луку, у нади, не ће ли како бег опет Дионисију позратити у манастир.

— Но, све бадјава би, јер на заповијед фанариота Прокопије, тадања власт опет зграби игумана и отјера у Сарајево. Уз игумана опет оде и ђак Раде, да види, шта ће му од господара и учитеља бити.

— У Сарајеву ђака Раду устави Прокопије себи за кавхерију, а сиромаша игумана пошаље у Дечане.

Игуман Дионисије потуцао се од немиле до недрага све до 1879. год.; речене године поврати се стар и изнурен у свој манастир Гомоницу, и ту је на празник Покрова св. Богородице пете године преминуо.

Ђак Раде од манастира Гомонице допаше се фанариоту Прокопији, па га узне собом и одведе у Цариград.

Тај Прокопије одио је три товара блага из Босне. Вели његов кавџија Раде, који му је вјерап био, (а управо рекавши Србин из Бос. Крајине мало не сваки, одликује се вјерношћу као слуга свом господару, само је махна код Србина из Бос. Крајине, да он нема устрљења, кад му се што неправдо учини), пребирао сам равна три бијела дана новца владичини.

На пошљетку Раде Праштало остави свог владичу Прокопију године 1855. и пође у своју домовину. На путу из Цариграда, ђак Раде сврхао се и пролазио кроз Стару Србију, Македонију, Бугарску и на пошљетку дошао је у Биоград.

Раде није бадјава путовао, он је гледао како се гдје живи и памет учио по свијету; па за то без претјеривања може се рећи, да је он према тадашњим приликама врло искусан калуђер био, а његови титори држали су га, да је он најучинији гомонички калуђер био. Исто тако и његова првог учитеља Дионисију пла како га иначе зваше, наш „Дине“, хвале, као добра богомољца и научењака.

Раде Праштало из Биограда дође у Гом. Градичку, ту се одомаћи и ожени. На сав мах почне трговину водити; али није, како би човек

хтио, већ како Бог нареди. И Ради не бијаше суђено у Градички дуго остати. Умре му домаћница и уједно дјетешце. Домаћница — Савка на смрти замоли га, да се више не жени. Праштало послуша, и одмах раскући, па се упути у манастир Гомоницу.

Год. (1861.—1868.) рукоположи митрополит Игњатије Раду Праштала за свештеника монашеског реда.

Раде у калуђерству добије име Исаија, а а по оцу Кости прозивао се Костић.

Као калуђер дошао је у Гомоницу — владао се је строго калуђерски у сваком погледу; био је управо у то вријеме узор-свештеник у бана-лучној нахији.

Године 1883. бивши митрополит Дабробосански г. Сава Косановић поставио је Исаију за настојатеља манастира Гомонице. Исаија је и прије био у свачем десна рука првашњем настојатељу Партенији, и може се рећи, да је он управо ревности био за манастир, него ли Партенија, јер он као добар калуђер није се обавирао на свој рад, већ једино тежио је за манастиром. Он је вазда волио потпомоћи сиромаша туђиња, него ли пак кога од свог рода.

Учиташ ли га, за што тако радиш оче Исаија?

Он би одговорио:

„Е, брате, није то никакво добротинство, ако ти коме од својих пријатеља добро учиниш, јер и он ће теби — о томе нас учи и св. Писмо, него оно је добротинство, кад ти учиниш добро и у биједи помогнеш, коме, кога никад ни чуо, ни видио вијеси“.

Заузимањем преподобног оца Исаије, начињена је 1882. год. и данашња вјероисповједна српско-православна основна школа у Гомоници; по у живот је ступила њом 1891. год., кад је оно судба писца ових редака довијела манастиру, те је он први у тој Исаиној школи почео наставу.

Исаије Костића заслуга је, да данас манастир доста добро материјално стоји. Исаија и данашњи јеромонах Герасим Кочић својом заштитом и трудом купили су шест кућа кмета манастиру.

Исаија је као добар и строг монах много лијепих успонах оставио у парохији манастирској, тако, да га данас сваки титорин с поносом спомиње!...

Исаија, ма да није био Бог зна како школован, ипак је радо куповао књиге и читао. Знао је осим српског језика и турски.

Послије окупације, гдје, би се год почела црква или школа градити, Исаија је радо рукопомоћ пружао. Тако на пр. он је дао у градињу цркве круске код Бања-Луке 50 дуката.

Лицем на Ваведеније 1887. године добри пастир свог стада, неујорин дјелатељ Винограда Господњег, ватрени Србин Исаија Костић, испустио је своју племениту душу.

Исаија је био крупног тјелесног састава, а свијетла и поштена карактера.

Волио би (како ми његови познаници причаше) главу изгубити, него своју ријеч погизати.

Човјек кад се смисли на она времена, кад је Исаија као калуђер био, и на ону малу његову научну спрему и тадашње околности, мора му збиља признати, да је он за ондашњи манастир и његове парохијане доста заслуга имао, па као такому, нек му је од моје стране — као инокa гомоницког, првог наставника на његовој заснованој школи и земљака, овимјем скроман вјештач на гроб сплетен; име ће доброг Исаије вјечно остати у народу у околини манастирској, а у историји манастира Гомонице и поготово.

Слава блаженој сјени оца Исаије по сто пута, и вјечна му памјат!...

У мак. Гомоници, на св. три Јерарха 1895.

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кајевске духовне семинарије **Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

I.

О пастирској служби у опште.

Природни основи пастирске службе у човечјем духу и укупност његова у човечјем поколењу.

У човјеку је урођена врлина, да познаје и поштује Бога, којој се Бог и обраћа, пробуђујући у човјеку свест религиозних дужности и међу религиозног знања. Потребна познати истину, особито највишу истину, т. ј. Бога, јесте најдубља потреба нашега духа. На тај начин у човековом духу има нешто урођено, шта чини религиозна чулства и религиозна уређења сагласним са његовом природом и природним за њега. Може се без навијања потврдити, да ни једино уређење, које има општи карактер, и што је још важније, које је Самим Богом предназначено к бићу до свршетка века, не може не имати основе у самој природи човека; мора бити ма која општа потреба, којој она задовољава, или ма која неопходна истина, коју оно тежи да оствари; у самом срцу, у самој природи човека мора бити унутарњи основ ради одређене опште циљенице.

По овоме, ми тврдимо, да корен и основа пастирске службе лежи у самој природи човека, и постаћемо се доказати ово на следећим странама листа.

Као што свака друга општа потреба човечанства тамо, где има могућности за своје задовољење, ствара одређену дужност, тако и најопштија и најнеопходнија потреба човека, — потреба религије, — ствара дужност или служење религиозног наставника, или, да се изразимо тачније, она служи као неизбежни узрок за настапак такога служења. Тако, неопходност општег поретка и сигурности, неопходност ограничава личне слободе у корист општег добра ствара познате форме грађанске управе. Форме управљања, више или мање савршене, битицу у свима, шта више у најнеразвијенијем друштвима; а код народа, више образованих, неки се људи сасвим посвећују изучавању закона и настојавању да се извршују, и што су искључивије били посвећени овом служењу, то су постојали бољим управитељима. Као други пример, а у прилог

овог општег начела, може да служи природна тежња човека к знању и способност човечијег духа да истражује истину и да се користи њоме. Ова способност и ова тежња к знању изазивају неопходност битисања нарочитог реда општих васпитача и учитеља. На истоку могуће је видети арапску децу, где седе у кругу под ладом древног египатског храма и слушају поуке домаћег педагога, који додуше не зна, да се земља око сунца окреће, али тим не мање извршује службу учитеља у том правом смислу, као да би био професор природних наука на којем европском свеучилишту. И оваких сличности можно је навести много. На тај начин, свет представља собом позорицу одређених, у опште примљених међу људима, служења, која произлазе из општих потреба човечанства и условавају се самом природом нашег духа. А колико већу силу има показани закон у прилог к служењу хришћанског свештеника, које има за своју целъ задовољење непроменљиве и времене потребе, но сталне и вечне! Идеја религије, лежћин у основи ове потребе, постоји, ма да и помрачена, код свију људи, просвећених, и сурових, и јесте најбитнија и најдубља идеја од свију идеја. Грех ју само загушује; сујеверје и идолопоклонство извањају је само у јаснијем виду. У овом природном религиозном нагону ствара се општа неопходност битисања нарочитог реда људи који, на основу висине живота и религиозног знања свога, јављају се способнија да одрже тешије општење с Богом, да проповедају божанствену истину и да настављају људе у делу религије.

Као што ни једна истињита заједница, или друштво, не може бити без уредовних лица, без правила и без чланова, тако

и религиозно начело не може се развити у коју год било организовану форму у друштву, не створивши своје сталне служитеље и чланове. Као што урођена тежња човека да живи у друштву, где би он могао наћи себи помоћ и сигурност, ствара правилно уређену државу, са званичним лицима, законима и грађанима, тако и тежња к религиозном сједињењу с Богом и са људима мора да изведе то исто, усљед истог закона. Када, по овоме религиозном начелу делује свуда (: а нема ниједног дела човечанства, где оно не би деловало, — истинито или лажно:), то се оно мора оденути у извесну форму организације, — да створи религиозну заједницу, или друштво; и ова заједница ради свога живота и рада неопходно мора имати своја стална уредовна лица или служитеље, исто тако као своја правила и своје чланове.

Ма где био човек, свуда и свагда налазимо нешто битно, што одговара служењу хришћанског пастира или нарочитог религиозног учитеља. Свештеничко служење налазимо да постоји већ у периоду детињства човечанства, код најдревнијих народа, — не само код јеврејског народа, свештеноскога мора се сматрати као позитивно божанствено уређење, него и код других, савремених му народа, на пр: халдејаца, персијанаца, египћана и грка. Асирци, као што је познато, били су јако религиозни; код њих се све радило у име Божије, монарх беше сам највишим жрецем народним. Древни аријанци имали су три реда свештенства; пророке, жреце, и мудраце. Правска или персиска религија мало има општега са идолопоклонством и у суштини је религија монотеистичка; религиозна система Зороастера улива чистоту унутрашњу и спољашњу; а у сре-

дивни жречкога реда сачувало се есоте-ричко (тајно) учење о бесмртности душе, и васкрсењу. Религија Индије од неких беше такођер свештеничком; напротив, о религији Китаја (Конфуцијевој) мора се рећи, да она није никада била свештеничком и јерархичном религијом и сад остаје таковом, ма да се у самом императору и може видети нешто сличнога pontifex maximus-у (врховном првосвештенику). Грчко свештенство, грчки религиозни култ, весела и тајанствена свештенодјејства која наведоше једног поштоваоца да каже: „Три пута благословен је онај, ко види ове обреде, пре но се удали одавде. За њега ће пакао бити животом, а за друге само муком,“ — култ, више мрачна страна кога се открива у приписима жртава, сличних приносу на жртву Ифигеније у Авлиди, — познате сваком ученику класичних школа. Ови древни жреци и пророци били су весницима учења о Божанству премда већином и лажним. Има основа у осталом, да верујемо, да су више просвећени египатски жреци имали довољно чисте појмове о јединству суштества Божја, што је сачињавало, њихову тајну, а временом је прешло Грцима и сачувало се у елевантским мистеријама. Жречки ред незнабожачке древности руководио је жртвеним обредима; и овде налазимо другу природну основу пастирског служења, пошто идеја жртве, налазећи се у свима религијама, јесте природна, општа идеја, која изиће из премешаности и повреде, које проузрокује грех у природи човека. Шта више жреци — друиди, који приносе људске жртве, чини се, имали су таман појам о духовности Божанства, пошто се у целом крају древног келтијског култа не срета идола. У данашње време сви народи, шта више они, који се налазе

на најнижем степену развика, такођер имају своје сталне религиозне учитеље и служитеље. Али нама није од потребе у истраживању доказа природности и укупности пастирског служења ограничавати се народима дивљим и незнабожачким, када сви народи, шта више најизображенији и најпросвећенији, теже да имају и заиста имају своје религиозне наставнике, истините или лажне; јер у човека је потреба да тражи израза својим великим мислима о души и божанственим истинама. Из овога је појамљиво, од куда се шта више виђају у најизображенијим и често скептичним круговима друштва увек, познати људи, који управљају умовима других, као жива пророштва, у погледу којих нема разлике. Ка таковом положају уред друштва они се признају ради свих дарова, познавања и правственог преимућства.

Има нешто у природи и даровима познатих људи, што их, будући, инстинктивно припознато друштвом или народом, чини пастирима последњег (нефис алф). Обожаванье хероја, ма да је често неразборито и претерано, променјујући се у неку врсту обожаванја демонске силе, садржи у себи зрно истине; јер такав је план Божиј, да су неки људи створени за то, да буду вођама других; и историја човечанства извиза много примера присвајања множином људи мишљења таквих лица, која се налазе под деловањем највиших утецаја. Људи су ови највише примљиви к таквим утецајима: они се представљају као сасуди, кроз које производи у свету и открива се у великим народним кретањима, преначењима, променама, Промисао Божиј. У религиозном свету, можно је казати, само природа у неку руку бележи одређене људе, назва-

чене, за служење духовних управника и вођа, као на пр. Мојсеја, Самујила, Јеадру, Илију, Јована крститеља и неке др. Такви људи нису имали нужде у било каквим спољашњим атрибутима, да покажу, да су они пастири народа: народ их је сам признавао и својевољно је ишао за њима, не будући у стању противстати очарању њихове личности. Правог народнога пастира природа означаје познатим неоспорним знацима: пре свега — духом самоодрицања, тежњом положити душу своју за овце; даље јачином љубави према људима неодољивом тежњом ка истини и правди и, најпосле, особитом нравственом озбиљношћу. Таква својства, сведочећи о способностима ових лица к пастирском служењу, тиме баш показују, да су неки људи означени природом и изабрани Богом за религиозне наставнике ближњима; а „човек, одушевљен светом ревношћу, по речима, Златоуста, у стању је поправити сав народ“.

Против изреченог погледа на предмет, речи могу истаћи следећа два изражаја.

Први од њих се састоји ево у чему.

Опште тежње к једнакости у свима одношајима, а аналогно и у религиозном, опажање у данашњем веку и без сумње, које имају ојачати у будућем, да пременоу укину свештенство. Показују на мишљење Хердера, да ће се свештеничко служење унапредак укинути. Али Хердер је мислио ово на сасвим другом основу. Мисао његова састајала се у том, да ће постепеном раширењем и разитком светлога царства истине, служење изабраних носилаца њених мало по мало ишчезнути и престати. Али да ово не може бити, и даље, што изједначавајуће тежње века нису у стању укинути свештенства, лако се је уверити о овом из следећих обзира: а) Пошто се

човек рађа без сваког урођеног познавања о Богу, премда и са умном и нравственом организацијом те врсте, која је дивно примењена ка примању ове истине, да он неуморно тражи у поучавању божанствену истину; б) Пошто је човек суштатство несавршено и грешно и не престаје бити таквим у овом земаљском животу, то он постојано тежи и тежиће за спољашњим руководством к светости; в) Докле год садашњи одношај међу царствима природе и благодати постоји непромењивим, и човек продужава да тежи к спасењу кроз икупљење Исуса Христа, нико до свршетка века неће бити у стању да дође к Богу и не ће достигнути спасења својим властитим силама, без правога и индиректнога деловања на његово срце од стране божанствене благодати.

За истинито просвећене и добре људе, говоре даље, нема нужде у пастиру, који је нуждан само за незналице, блуднике и безбожнике: само срце је добротворног човека његов храм, савест његова — свештеник. Али изражај овај пушта из вида ту важну чињеницу, да је човек суштатство задружно да се живот његов, како телесни, тако и духовни, налази у тесној свези са животом друштва или народа, којему он припада, а по томе и са животом свега човечанства; да је његово сопствено усавршење тесно скопчано са усавршењем других људи, и да нико не може сам завладати савршеном истином. Сваки тежи к помоћи свога ближњег, којему је, можда, дато више познавања о духовним стварима. Таква природни пут, назначен је човеку за достижење истине и за раширење своје сопствене сфере познавања, на име, кроз помоћ и саучиниће ближњих, при чему истина прелази од једнога к другому, кад када концентри-

пући се у познатим изабраним умовима, као у драгоценим сасудима. Рецију, ниједан се човек не може оделити од расе или од Цркве: он мора тражити да седи за општом трпезом и да се храни општим хлебом живота. „Један Господ, једна вера, једно крштење, један Бог и Отац свију који је над свима и преко свију и у свима нама, — ту је истина природе у толико, у колико и Откривења. По овоме ми тврдимо, да дужност религиозног учитеља никад не подлежи утецају временских промена, и да ће људи, можда, сравнити горе, али никада неће начинити жељезног пута до неба; што је пастирско служење таково пак природно уређење у духовном или правственом свету, какво је у физичком — гора, давајући равницама влагу

потока; што човечија природа одговара божанственој заповеди: „отдѣлите ми Карнакѣ и Савла на дѣла, на неже признахъ ихъ“; да кад су сви народи признавали неопходност духовенства у прошлом, то они неће престати да га признају и у будућем; и што у садашње време, кад на све стране избија непоштовање спрема позитивних (Божанствених и људских) људи уређења и истраживања природна, особито је неопходно свештеницима да показују народу на природне основе пастирског служења и представити му да види, да кад неће да слуша истините религиозне учитеље, служитеље речи Божје, то неизбежно ће аћи за лажним служитељима речи човечије.

(Пасташће се).

ПОУКА ЗА СВЕШТЕНИКА ПО Св. ВАСИЛИЈУ ВЕЛИКОМ.

Поучавај се, свештениче, да представи себе дјелатељем непорочним, како би могао проповиједати ријеч истиниту; не улази у цркву за вријеме молитве, вршећи кога, те да се тако одвојиш и удаљиш од утјешитеља Духа. У онај дан, када ће се свијет скупљати ради молитве, не осуђуј нити се свађај, него остане и буди у цркви, моли се и читај, док не дође час, у који ћеш свршити божанствену тајну; и тако приступи са скрушеним и чистим срцем Св. Жртвенику, необзирући се тамо и амо, него са страхом и трепетом стој пред небесним оцем; ради неких неваљаца и лицемера, не одузимај што од молитве, нити је скрати, него пази и гледај у небеснога оца, који је пред тобом и анђелске силе, које га окружују.

Учини себе достојним свештених капова, и не служи службу Божију (литургију) с онима, с којима би ти канони,

забрањивали. Гледај с киме стојиш уредо, како служиш и коме дајеш св. Евхаристију (причешће); не заборављај спаситељеву заповијест и ону св. Апостола, која каже; „не дајте светлију псима и бисер не мећите пред свиње.“ Пази, да неби дао силу Божију у руке недостојних; немој се стидити слављеника земаљских у часу твоје службе, него само достојним дај причешће на поклон и без награде, као што си и ти тако примио; а онима којима забрањују божанствени канони, не дај причешће. Мотри да небрежењем минш, или друга каква животнија не приближа се Божанственој тајни, нити да се пре-другојачи или надими, или да се даје неосвећенима и недостојнима. Ово и овако чувајући, спашћеш и самога себе, о! свештениче! и оне, који те слушају.

„Цариградски гласник“

КАКО ЋЕНИ СЕ ОБОГАТИТИ.

Савјети Венијамина Франклина.

I. Савјети старога радника младоме раднику.

Сјети се, да је вријеме новац.

Онај који би морао својим радом да заради четири круне дневно, а који при свему томе пола дана залуднички или база, потрошио је, или боље рећи, бацио је кроз прозор двије круне, макар да је потрошио само десет хелера за вријеме базања и залудничења.

Сјети се, да је повјерење новац.

Кад ми неки човјек остави свој новац и послје рока плаћања, онда ми он тијем поклати интерес или сву добит, коју бих могао на њега извући за сво вријеме, докле је новац у мене. Добит може да буде врло замашна за човјека, који има велики и солидан кредит и који се умије њим користити.

Сјети се, да је новац такве природе, да се сам собом умножава.

Новац може да произведе новац; произведени новац гради још брже други новац, и тако даље. Пет круна, кад се корисно употребе, вриједиће шест; више пута употребљене, вриједиће двадесет и четири, и тако даље могу расти до сто наполеона. Што се брже новац обрће, тијем ће се више множити, тијем ће брже расти добит. Ко убије угојену крава, уништава тијем и све њезино потомство до хиљадитог нараштаја. Ко проћерда једну банку, уништио је тијем све, што је могла та банка да произведе, што износи на стотине круна.

Сјети се, да можеш прикупити за годину дана суму од седамдесет и двије круне, кад дневно уштедиш само двадесет хелера.

Помоћу овог незваног новца, који се свакога дана непримјетно набацује преко обичног трошка, човјек, који ужива повјерење може добити на своје лично јемство позајмилу од хиљаду круна са пет од сто. Овај капитал, кад га уложиш у посао предузимљив и укљешан човјек, може донијети велику добит.

Сјети се пословице: добар платан располаже туђим новчаником.

Човјек, који је познат да плаћа уредно и тачно о обеаном року, може у свако доба, у свакој прилици да се користи готовином, што је имају на расположењу његови пријатељи, а

то је, без сумње, веома користан извор. Послије рада и штедње ништа не допринеси толико успјеху младога човјека у свијету, као тачност и уредност у свима пословима. За то, ако си узео новац на зајам, не чувај га никад ни часа преко рока, кад си обећао да га вратиш из страха, да ти нетачност у плаћању не затвори за навијек новчаник твога пријатеља. И најситнији поступци морају се имати на уму, кад се тиче кредита. Ударци твога чекића, који још у пет часова изјутра или у девет у вече допиру до ушију твога повјерноца, учиниће га услужним још за шест мјесеци унапријед; али ако те он види на билару, или чује глас твој у крчи, у вријеме, кад би ваљало, да си на твоје послу, или одјору, он ће одмах сјутра дан послати по свој новац и тражиће га свакога часа, само да би се што прије осигурао. У оваквим ситуацијама човјек показује, да ли су му обавезе његове увијек на уму; тијем ћеш начинном стећи добар глас уреднога човјека, глас поштена човјека, а тијем ћеш још више увећати свој кредит.

Чувај се добро, да не паднеш у погрешку, као многи другови твоји, који имају кредита, т. ј. да сматраш, да је све твоја својина, што год имаш у рукама, а да живиш према томе. Да би избјегао овај погрешан рачун, ваља увијек да имаш пред очима тачан рачун твога издавања, као и примања. Ако се потрудиш, да забилежиш све до најмањих ситуација, одмах ћеш осјетити добре пољедице твога поступка; ти ћеш проваћи са каквом неvjероватном брзином расту ситуациј издатци, те граде замашне своте, и ти ћеш увидјети, колико си могао у прошлости да заштедиш, а колико ћеш моћи у будуће да уштедиш, а да се баш тако много не стезаш.

Најзад, пут к иметку биће постигнут, кад се епоје уједино поглавито ове двије ријечи: *рад и штедња*; а то ће рећи, да не треба расипати ни вријеме, ни новца, већ обоје употребити по могућности најкорисније. Без рада и штедње нећете ништа постићи; помоћу њих учинићете све. Човјек, који зарађује онолико, колико у опште може да заради један поштен човјек, и који уштеди све што заради, осим нужних трошкова, мора без поговора постати богат, осим ако

није друкчије одредило, мудрошћу свога провиђења, оно највише биће, које управља свијетом и у које ваља сви да упиру своје очи, ради благослова поштеноста труда њихова.

Додатак. Новац је само онда од користи, кад се умије употребити. Ако ти је признато поштење и памет, можеш добити на руковање капитал од сто наполеона за шест наполеона годишње. Ко дневно у лудо троши по два гроша, издаје годишње на празно више од шест наполеона, а то је цијена по коју се може добити на употребу свота од сто наполеона. Ко дневно од свог времена губи у беспослицињу по два гроша, тијем губи корист да се послужи свотом од сто наполеона преко цијеле године. Све, што се изгуби у времену, то је као у море бачено. Ко изгуби вријеме у вриједности од само пет круна, већ и сву добит, коју би могао имати, обрћући тијех пет круна у каквом корисном раду, што чини замашну суму у времену од младости до старости.

II. Како ћеш паметно куповати?

Трговац, који продаје на вересију, тражи за своју робу не само главну цијену, него и интерес за свој новац за оно вријеме, за које је он лишен свог новца; е тога, ко купује на вересију, плаћа и интерес на купљену робу; међу тијем, ко плаћа готовим новцем, могао би тај новац дати под интерес; из тога произлази, да се за купљену ствар увијек плаћа неки интерес.

Па ипак је, при оваким куповинама, боље плаћати готовим новцем, јер трговац, који про-

даје на вересију, очекујући да изгуби пет по сто ушљед неуредних дужника, за толико увећава цијену роби, коју продаје на почек, да би у сваком случају обезбиједио накнаду. Ко купује на вјеру, плаћа свој дио на ту увећану цијену. Ко пак плаћа у готову, избегава да плаћа тај вишак.

III. Начин, како да увијек имаш новаца у џепу.

У данашње доба, кад се у опште чује жалба, како је риједак новац, биће право доброчинство показати људима, који немају пара, начин, којим ће боље снабдјети своје џепове новцем. Ја ћу им открити праву тајну, како се добива новац, изнијети им непогрјепаив метод, којим ће напунити празне новчанике, као и начин, да их сачувају увијек пуње.

Два проста правила кад се увијек имају на уму, имаће најбољих пошљедица. Прво је правило: *Рад и поштене морају бити твоји нераздвајни другови*. Друго правило гласи: *Троши дневно неколико пара мање, него што ти је чиста добит*.

Кад примијениш ова горња правила, твој ће мршави џеп почети да се надима и неће имати никад потребе да зиче, кад му је празна утроба, тебе неће више узнемиравати твоји појериоди, неће те притискивати биједа, нити ће ти глад досађивати, нити ће те голоотиња кочити; неће ти сијати у живијој свијетлости и задовољство ће да ти надима груди.

С францеског.

(„Г. Т.“).

ПРУЖИМО ПОМОЋ СИРОМАХУ.

По св. Писму од Јована Шарића, пароха церањског.

Дајте крушца сиромашку, ако Бога знате;
Он не тражи каквог другог, већ каква имате,
Нахранте му вајну душу, умиру од глади,
Дајте тврдог, каква да је да душу ослади;
Нико не зна браћо мила, шта је гладну бит!
Ко сираку крушца даде, душу ће спасити,
У небесна мјеста имат, ко сироти даде,
Благо међу овог свијета и Бог за њег знаде. —
Небо тјуно, зима бритка, пунапан је ваја,
Гроб отворен, горна судба, то му груди спаја,

Еј судбино, пушта глади, ко да с' бједе стресе?!
Залогацим мена хљеба срца нам се ресе.
Суза моли сиромаша одјеће и круха,
Да га мине тешка боља и подигне рука,
Маласкала с глади пуством а и тешком студи,
Нема зоре а плач љути да га не пробуди,
Глад је тешка небу, земљи а и свему свијету,
Бића нема, кам животу, па и у многу лјету.
Господари! дајте штогод ако Бога знате,
Милосрђа Божијег, и ви у срц'ма имате;

Бог нам таквог милосерђа у срца улива;
 Сирмака одјенути да несели бива;
 Јер ко њему руку пружи веселјем обилно,
 Бог ће тога светим рајем освјетлити силно;
 Јер кроз уста Соломуна Он му поручује:
 Благослова светог свога њему исказује.
 Зато браћо надгледајмо наше сирмаке,
 На гошћења звонио их, но без муке сваке,
 Нити коме дајмо рећи: „*одите нам смиром!*“
 Јер Бог хоће да су врата отворена широм:
 Сиромашку голу, босу, навјек вајном њему,
 Додијалом саком себи а и свијету свему,

РАЗНО.

**Лијеп примјер хришћанског живовања и ду-
 бока старост.** — Наука о души, или страним
 изразом „психологија“ учи нас, да је чувство
 божанства — религијско чувство, најјачи темељ
 подукијента и основ чувству, моралној; и збиља
 тако и јест! . . .

Но, знамо, да до чувства божанства долазимо
 васпитањем, али има и простих људи, т. ј. људи,
 који науке никакве учили нијесу, па ипак су
 им чувства божанства одјекована, и још како! . . .

— Ево једног примјера:

„У Босан. Крајини, парохији „*заведеног*
 еписко-правосл. манастира Гомонице“ не далеко
 од Бање-Луке, живио је један старац по имену:
 Гавро Мајсторовић, житељ села „*Мезине*“. Ци
 јели свој живот провео је у побожности и правос.
 хришћанској скромности.

Гавро Мајсторовић вада је био искрени при-
 јатељ своје цркве, својих ђаконоша и своје крстне
 православне вјере. За вријеме тешких и чемерних
 дана, дијелио је ало и добро са гомоничким
 калуђерима, као својим духовним пастирима;
 Гавро је сваког инокса гомоничког у душу знао.
 Писцу ових редака, много је у перо казивао
 о појединим калуђерима, а и о приликама и не-
 приликама манастира Гомонице.

Гавро је, док га (— прије по године) није
 старост сручила, редовно је манастиру сваког гола
 долазио и у цркву послуживао.

— Кад је већ Гавро видио, да се мријети
 мора, он је лијепо сазнао своје синове — њих
 три, и другу чељад, па их свију очински по-
 саветовао и благословио. . .

Који тражи с рјечју Бога да себе нахрани,
 Господ Христос то чинити нигда нам не брани.
 У марту 1893.

Мјеста из Библије откуда су узети ови
 извори: Приче Соломонове 28, 27. Псалом 36,
 10. Приче Соломонове 3, 10. Приче Соломонове
 22, 9. Приче Соломонове 14, 21. Псалом 40, 3.
 Марко 9. Товит. 41, 11. Исаија 58, 8. Књига
 проповједникова 29. Марко 9. Књига проповјед-
 никова 19. Псалом 40. Посланица св. Јакова 2,
 13. Товит. 4, 11.

— И тај добри старац, кога је сва околина
 поштовала у својој *сто и десет* години преми-
 нуо је 5. фебруара о. г. оставивши савет својој
 дјечи: „Не мојте туђег присвајати, млађе су-
 абијајте, радите дан и ноћ, а притом и штедите
 старјешине, не мојте за њима рђавих рјечи бесје-
 дити, јер земља се тресе, кад се рђаво говори
 о својим законшима, не свађајте се са комши-
 јама; подајте у цркву у име опијела једног вола;
 кроз осам дана, ко гођ кући дође, нахраните га
 и напојите, дајте за спомен моју 6. фор. нашем
 учитељу, нека једну добру књигу за школску
 књижицу набави (набављена је „*Пјеваница*“
 Змаја Јована Јовановића) . . .

Врла старина Гавро, сахрањен је уз велико
 саучешће своје чељад, родбине — комшија 6.
 фебруара о. г. а на гробу изговорно је писао
 ових редова неколико топлх ријечи у почаст
 тако добром старцу.

— Нека му је ових неувенули вјенац
 на гроб положен, уз узвик:

„Бог да те прости, и помиљује добри и
 честити Србине Хришћанине Гавро! . . .“

На *шогорину суботу* 1895. год. —

— Срб — Пеција —

Лишен чина. *Васо Пелагић*, архимандрит и
 негдашњи управитељ баналучке богословије, син
 ове земље, почетком мјесеца фебруара т. г. у
 саборној београдској цркви, која је била пуна
 душком разоднала свијета, *лишен је чина свеш-
 теничког!*

Најприје, покушао је митрополит, да Пела-
 гић своја начела и штетну идеју напусти и да

познати своје кајање, па пошто то није помогло, уз прописан обред „рашчишћења“, одрезана му је коса и ошишана брада!

Човјек, као што је негда био Пелагић, у мјесто што би могао користити своје роду, зашло се, ударио је страштутипом, на коју је повукао толику младеж нашу, па је, на посљетку, и цркви својој невјерап постао, и, то му је наград за његова социјалистичка дјела. У Босни има доста његових ђака — сад свештеника, те сви жаде Пелагића, јер он бијаше узор-свештеника, кад је овамо био, Молимо се Богу, да га Он, бар у посљедње његове старе дане, обрати к правој вјери и избави заблуда, у које је пао — ваљда, помућеном људском свијести?!

Овај зао пријер, нека послужи браћи свештеницима, да не пођу трагом тим, него ли да својој цркви православној и њеним установама вјечно вијерни остану.

О васпитању дјевојчица. Преносимо као користан зланик из једнога поштованага листа под насловом: „*Шта ћемо да радимо са нашим кћеркама?*“ Један америкашки лист отворио је међу својим читаоцима награду на питање ријешања: „*Шта ћемо да радимо са нашим кћеркама?*“ Награда бјеше одређена по заслуги на слиједеће одговоре, које ћемо посветити матерама породице у оној врсти, коју оне желе њиховијем кћеркама и, пр. у лукузанома браку.

„*Шта ћемо да радимо са нашим кћеркама?*“ На ово питање лако је одговорити: прије свега треба им дати добро и савршено религијозно васпитање и добру основну наставу.

Треба дјету своју научити аготовити право јестиво, научити их радити, рано устајати, чисто се дркати, навикавати их радњи и с њом их лонити да боље чврстну, учити дјевојчице вртити, бјечве (чаране) плести, шити, кројити кошуљу, саме себи да кроје хаљине. Суврше, треба их учити да добро и лијепо знаду мјесати крух; да знаду и да се сјећају добро и укусо варити јестиво, т. ј. да знаду штетити као што то зна љекарник чинити у љекарници, мјерити сваку ствар на драмове и грамове.

Треба дјевојчице упутити и у рачуноводству кућевном и казати им: да се један форионт састоји на 100 дијелова, т. ј. 100 поличиња, те да треба тако штедити, да се навјек мање потроши него што се добије, по оној нашој епиској: „у

раднше сваншта бјеше а у штедише и још више“ јер када се више потроши него се добије, иде се на сусрет потреби и пропасти. Тако поступајући, иде се на сусрет оној непобитној истини која вели: „*рачуи кубу држи*“, и тешко ти је ономе, који без крмара рачуи чини; јер не ријетко ли често пута од крмче се растане разбијеног носа или главе.

Треба дјевојчице упутити и научити их: да више вриједи једно плаћено памучно одијело, него неплаћено свилено или у мјесечним роковима исплаћивано.

Треба дјевојчице брао учити и навикавати куповини дневнога кућевнога трошка и о томе саме да бригу воде. Треба казивати, како један поштен надничар са голим премја и голорук у кошуљи, да тај ужива више поштовања од стотине залуднијех и слабоумнијех кнцоша или кнцошница. Треба научити женскиње љубави своје дјете, а када се удају, својијех мужева особито; и да им утађају у свима погледима, клошећи се ромажијеретва? и другијех плузија и скаредности, а да буду приљубљиве своје мужу као дупа своје тијелу, а и да љубе у оне сво створење, које је дала најка природа сама себи као украс не ње.

За наведеним, треба научити дјевојчице свакој радњи; треба их научити да се гнушају залуднијех и фантастијех привидности, да њихово оно што је добро „јест“, буде: „јест“, и њихово оно што није добро „не“ буде: „не“! Када дође дјевојкама дан удабе, треба их унјерити, да срећа у њиховоме фамилијарном животу неће зависити од мужевљага друштвенога живота, но шта више од њиховијех какоња и од њиховога карактера.

На дан св. оца Шпиридона 1894. г.

С талијанског

Ј. Шариф,

парох царевски.

Јавна захвалност. Од стране народа цркве Врањег Брда, као и од стране потписано, част ми је, као цркве парох, најљепше изразити благодарност штованом младићу г. Виду Кукџу, трговцу у Санском Мосту, за придарени језан петрахил врло fine бечке раје, у вриједности од 12 фор. а. вр. што га је пети младић цркви Врањег Брду, храму св. Николе, придарио, у име спомена гдје је боравио 7—8 год.; то, као

прави Србин и добри Хришћанин, опазио је, да наша црква у врло слабом материјалном стању стоји. Пригодом дјелидбе Вида са Васом де 24. октобра 1894. братом својим, дијелећи се и од овог св. храма, зажели себи успомену оставити, за дугу успомену, што том честитом младићу јавно признајем како испред све, тако цркве и народа, односно управе црквене.

Живео Србине, на дику и понос српскоме роду!

У Живиници (Скендер-Вакуфу) 20. марта 1895.

Потпредсједник општине

Лука Поповић,
свештеник.

Исправак.

Стр.: Ступац: Ред врата: Стоји: А треба:

овог оца

94. — II. — 7. Претекли су Претекли су да-
данас свију нас сви

"	"	"	2.	Франсоа Ноел	Франсоа Ноел
95.	I.	"	24.	Бибел	Бибел
"	"	"	"	Вер: шта по-	Јер: шта по-
"	"	"	"	маже слобода	маже слобода
"	"	"	"	Боже поклети	Боже поклети
"	"	"	"	протклацанина	није проткла-
"	"	"	"	ж и т. д.	цетак: про-
96.	I.	"	9.	Што се нека	Ишто се нека
"	"	"	"	сила	сила
97.	"	"	5.	Без наде	Без науке
"	"	"	"	Нити су	Нити су
"	"	"	"	На слободи и	На основу сло-
"	"	"	"	правде	боде и правде
"	"	"	"	Јуди су очигу-	Јуди су осм-
"	"	"	"	рани зала	рани од зала
98.	I.	"	7.	Показује при-	Показује при-
"	"	"	"	рима	јерима

А на стр. 94. под приједбом б) стоји: I. Мет, а треба: I. Там, VI, 20. и т. д.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Накладом књишаре А. Пајевића из Новог Сада, изишла је нова књига: „Правила право-славне цркве с тумаченима“ коју је ваљано обрдно Високопреосвештени епископ дalmатински др. Милаш. Књига износ 645 страна велике осмине и садржина јој је: Посвета, предговор, правила св. апостола, васионских и помјесних сабора, св. отаца, допунидбена правила, и свему томе, на крају књиге, додат је азбучни преглед, по коме сваки може лако изнаћи оно, што му је нужно знати.

Ово је књига I дјела, а II. дио ући ће одмах у штампу. I. дио спаје 4 фор. или 8 круна.

Високопреосвештени писац, послао нам је ово дјело, уз напомену, да се оцјени и свештениству препоручи. Што се тиче оцјене тако важнога дјела, ми нијесмо компетентни оцјенивати онако високоучено лице, као што је високопреосвештени епископ др. Милаш. Оцјенилац би морао бити нешто друго, него ли што је наша маленкоет. Обилан и плодан рад, којим је др. Милаш досад обогати нашу црквену књижевност с погледом на црквено право и правила св. нам православне цркве, свједоче нам, да је и ово зајамно и корисно црквено дјело параћено по најсигурнијим оригиналним изворима. Иже са-

мога високопреосвештеног ауктора, сигура нас, да је рад потпуни и сигуран.

Ми смо имали правила високоуваженога писца и одирије у рукама, али су нека од тих неопознатна, тако, да их нејеште читатељ не може потпуно разумјети; а из овако протумачених правила, сваки, па и најневјештији, моћи ће појмити и прави њихов смисао. Тој негоди, овијем дјелом доскочено је, и пошто тако протумачених црквених канона досад не има досмо, — овијем се то ново дјело, свему српско-православном свештенству и свакоме, који жели да установе своје св. православне цркве разумије и њима се користи, најштељивије препоручије. Ни један свештеник не би смио бити без тако ваљане и згодне књиге, коју редовно читајући, са знаће све, шта му црква и установе њене налажу, од чега ли и њега и његову православну паству одвраћају и чим га казне.

Написао је „Шематизам православне Епархије Бео которске“ за годину 1895., из кога се види, да цијела та Епархија има: 8 манастира, 4 протопревизитерата, 43 парохије, 206 цркава, 5257 домова, са 27.574 душе. Свештеника монашког чина 11, а свјетовног 46. За прошлу годину, родило се 700, а умрло 537 душа; — прираст је 163 душе. Епархијска Конвисторија

управља са 14 разних зграда, међу којима је и зграда нашег узвишеног АЕ и Митрополита *Борба Николајевића* од 12.000 форинти, намијењена за изучавање српско-православних младих на вишим и средњим школама. — У онамошњим школама, предавача је вјеронаука православним ученицима, који има на броју 2000.

„*Невин — осуђен*“, приповијетка, коју је написао срп. пар. учитељ М. Ђ. Косић у Араду (Arad-Ungarn) у елегантном повезу. Цијена јој је 50 новчића.

Крајем мјесеца марта о. г. отпочео је излазити у Вршцу нов лист под насловом: „*Српство*“ за автономне просвјетне и материјалне потребе. Политика је искључена. Цијена је Српству, које ће излазити недјелом на читавом табаку, 4 фор.

Др. Стеван Павловић из Н. Сада, саставио је нову књигу под именом: „*Естетика*“ или *Наука о лепоти*, која ће изићи од 10—12 штампарских табак. Цијена је књизи за уписнике 80 новч. Та књига намијењена је за школу и народ. Новач се шаље писцу. Препоручује се.

Ч И Т У Л А.

Стеван Млађановић,

свештеник Бачки

послије дужег боловања преминуо је 8. марта 1895. године а сарањен је у породично гробље налазеће се у близини његове куће на сопственом земљишту, коју је жељу на смрти изјавио.

Сиреведен је од тројице свештеника и то Павла Млађановића из Јаворана, Луке Поповића из Живиница и Ставка Враћешевца из Крупе дана 10. марта 1895.

Код покојника није се нашло никаквих старинских списа, а иети је рукоположен 20. и 21. септембра 1865. за ђакона и свештеника у манасти. Гомпоници од митрополита Игњатија П.

Покојник је рођен у селу Бочцу 20. марта 1830. од родитеља Петра и Анђе, тежака из Бочца; оставио је иза себе сина ожењена, који имаде петеро дјеце и који се тежаклуком на сопственом земљишту бави; а по народном предању била су до сада у његовој породици 74 свештеника, те се од исте породице сада једини још Павло Млађановић, рођак покојников, као свештеник налази.

Покојник је био један од старих неписмених свештеника, због чега је више пута себи писара узимати морао, јер оно што је он писао, само је он прочитао могао. Владања је био приличног а у народу био је доста обљубљен и поштован, што доказује и та околност, да је на његовом погребу 136 особа присуствовало.

При свршетку опцијела, изговорио је чинодјејствући свештеник Павло Млађановић сходну

бесједу, којом је оцртао живот покојников и исту довршио са ријечима: „Бог да му душу прости и вјечна му памјат“!

Алексије Периновић,

парох Љубовирски, (у протопрезвитерату Билећком).

Још од године 1882. почео је трунути у свом здрављу, а од нападаја незнабожачке руке, која се диже на њега дана 9. септембра 1882. у ноћи, на кога су зликовци на кућу му напали, и страшни је ударац те ноћи поднио и још са свим поробљен његов сиромашни иметак, те је ноћи пропао, тешко тулијама од пушача испробјан.

Од те прие ноћи за њега и његово сиромаштво, почео је мало по мало оболијевати, крпећи, дан за дан, свој живот љекаријама, док му више не помогаше ни љекарије ни доктори. Болест га свлази у кревет, те након тешког десетодневног боловања, примивши тајну св. причешћа, пресели се у вјечност у 3 сата послјеповноћ, 10. фебруара 1895.

Тијело покојниково, опожано је од четири свештеника: Веокопречасног г. Јенетатија Гаћиновића, игумана манастира Добрићева, преч. г. Риста Кочовића, пароха и надзиратеља протопрезвитерата требињског, Борба Периновића, пароха и надзиратеља протопрезвитерата билећког, оца Симеона Борковића, јеромонаха манастира Добрићева. Тијело покојниково сарањено је и предато матери земљи у 11 сати пред подне, 11. фебруара 1895. г. код парохизалне цркве у Љубовиру, код храма св. Арханђела Михаила.

Народа је било до 150 душа и ако је тај дан снјег падао, ипак парохијани љубомирски, испратили су свог никад незаборављеног пароха до вјечне куће и рекли му вјечна ти памјат наш добри духовни оче!

Покојни Алексије Периновић парох љубомирски, родно се у Мостару 15. марта 1827. а рукоположен за свештеника од блаженпочившег митрополита мостарског гесп. Јосифа 30. јануара 1852. у Мостару, и додијеђен на парохију љубомирску, ће је служио св. олтар пуних 43 године. Вјечна му памјат и блажени покој души његовој!

Јово Квргић,

парох Доње Радње, котара темнишког.

рођен је 1. фебруара 1840. г. Рукоположен је 4. и 24. јануара 1878. за ђакона и свештеника од митрополита Антима у Сарајеву. — Умро 8.

априла 1895. године. Вјечан му и блажени покој!

Алекса Кнежевић,

парох шолајска — котара Котор-вароши.

рођен је у Шолајима 6. јула 1832. Рукоположен је за ђакона и свештеника 13. и 14. јануара 1853. од митрополита Антима у Траннику. Умро је 28. марта 1895. Мир пепелу његовом!

Васо Павловић,

парох Жљабачки, котара сребреничког

рођен је 6. маја 1827. у Станаревићима, рукоположен за ђакона и свештеника 20. и 21. новембра 1846. од митрополита Игњатије I Умро 21. марта 1895. Вјечнаја памјат!

Примједба: Мала парохија Жљабачка била припојена парохији жљабачкој, у истој котари.

ПОШТОВАНИМ ЧИТАОЦИМА.

Све наше старе поштоване претплатнике и читаоце учтиво молимо да изволе обновити претплату на овај лист а за ову годину 1895, јер или се редовно шаље Источник, а они још не обнављају овогодишњу претплату.

Позивамо и молимо све дужнике наше, нека се пожуре да од прошле 1894 год свој дуг подмире а тако исто и за ову 1895 годину претплату пошаљу.

На по се, обраћамо се нашем родољубивом свештенству, и српских комуналних школа као у свима српским општинама, нека се заузму око прикупљања нових претплатника, и да нам на вријеме претплату достављају, како би смо могли штампарске трошкове на вријеме и тачно исплаћивати.

Уредништво и власништво

Босанско-Херцеговачког „Источника“

Прва српска штампарија Р. Ј. Савића у Сарајеву.

СВЕСКА V.

Сарајево, Мај. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

ПОСЛАНИЦА

Његове Светости Васељенског Патријарха Господина Антима VII. Добро-босанском Митрополиту.

АНТИМ

Милошћу Божијом Архиепископ Цариградски, Новог Рима и Васељенски Патријарх.

Број } $\frac{\text{проток. 768.}}{\text{експ. 661.}}$

Високопреосвећени Митрополите Добро-босански, у духу светоме љубезни брате и саслужитељу наше смирености, Господине Ђорђе Николајевићу, благодаћу нека буде вашем високопреосвештенству и мир од Бога.

Наш небесни Отац, чији су Судови преузвишени и путеви неиспитани, погледао је на Своју свету цркву, и учинио је по Својој светој вољи ово. Када је најсветији, Апостолски и Васељенски Патријархески престо упражњен остао са каноничком оставком Пресветога предходника нашег, бившег цариградског Патријарха Господина Неофита VIII., тада се сакупио општи збор Високопреосвећене у Христу

браће светих Архиепископа, првака народних и најблагороднијих представника народа, да изабере напљедника Васељенског престола, и пошто је све, што је било нужно, на основу светих канона и општег правилника извршено и општим гласањем, изабрао је Нас, Божијим снисхођењем и благовољењем, из моје скромне и мирне Епархије којом сам до сада духовно са великом љубављу управљао, — извео ме на ово

узвишено мјесто, које је са многим бригама скопчано, ставивши ме за Град и чувара свештенога залога преданог од наших отаца, да га чувам и исто непромјењиво и не предругојачено и онако, како су га они вјековима очували. И сада већ, послјје благонаклонога потврђења од стране самодржавнога и љубонароднога нашег владарца, послјје званичне и почасне наше посјете Њ. Славном престолу, предузимајући крму Богоспасајемога брода ове Свете и велике Христове цркве, хитамо да нашим усредним у Христу цјеловањем и нашем братском овом посланицом, извјестимо наше високопреосвештенство о овоме Божијем благоволењу и постављењу нашем на ову огромну дужност: испуњујемо пак дубоку жељу нашу да и духовно општити са нашим Високопреосвештенством, и разговоримо се о томе, шта нам је Господ благоволио. Потребујемо не јадан пут нити мало, већ најчешћега духовнога општења са светом браћом у Христу о интересима свете наше цркве, јер ово тешко и трудно достојанство, које превасилази наше слабе силе у крми црквеној, не предузесмо другојачије, него увјерени, послјје Бога, у искреност, готовост и заузимаљивост, савјест и сарадњу светих Архијереја, који су око нас овдје а и оних у Епархијама, од којих се надамо да ћемо припети онај недостатак силе и слободе наше, те да тако у корист православнога живља, који окружује св. Христову цркву, савршено могнемо надвладати многе и и разне врсте тешкоће.

Што се нас тиче, изјављујемо, да је наше срце пуно братске и искрене љубави према нашој доброј и трудној Јерархији, али не кријемо ни то, да у високој овој служби, коју предузесмо са надом у Бога, очекујемо много и од нашег братског

срца, што је могуће ради расијетљења и ојачања у овој служби; ради доброг извођења општих и епархијских послова, желећи топло представити сами себе Богу као чиниоце, који добро и корисно раде за цркву своју, потребујемо за ово готовост и свако устаоштво свих без разлике началонастира.

Јасно је, да су нужде многе и разноврне свуда у нашој борби црквеној, многе су диле и дужности ових, која се састављају свима онима који у многоме треба да раде на славу цркве и благочестивог живља православног. Али прије свега, сматрамо на првоме мјесту, да у нашој светој православној вјери потребан је напредак ширење, подизање религиознога осјећања, које по несрећи из дана на дан опада и ништити се; сјем тога постајаност и оданост клира и народа према старим предањима, свештеним канонима и светим уставима, на које оснивајући се Богом дани црквени живаљ спасава се. И тако по небеском апостолу Павлу, који вели: *„Будите свакад стубови неборимци у дјелу Господњем, да вам преостaje снага, видећи да вам труд није празан у Господу“*. Послјје тога, особито држимо да је дужност свих началонастира, да уче своје стадо благочешћу, љубави и свакој врлини, рјечима па и сопственим својим примјером. Сем тога да набуђавају ред и мир кад словесног стада, ради постигнућа боље заштите општих интереса а исходнијег чувања светих црква, манастира, посветних установа и осталих за друштво корисних творевина, из којих, као из извора благодати и светости, извору користи за душе и обичаје, које се тиме усавршују и за свако опште благо и напредак, за које смо дужни с вољом, ревностју, и сваким па и највећим тешкоћама заложите се, те да тако стално

држећи оно, што су нам наши оци предали, и преоставе нам сваге за сазидање цркве, а највише у кобним данима у којима се давишћу и алобом много и озбиљно противу не ради. Према овоме: „Гледајући сами себи, као што вели божанствени апостол, да не изгубимо на чему радисмо, него да потпуну награду уживамо,“ — дужни смо учити њерне „да чувају залог вјере православне, одбарајући их од кужних и празних ријечи лажнога учења, које су неки наперили противу вјере“.

О овоме свему и ако знамо да сте утврђени у истини, хтјели смо напоменути у Христу љубавној браћи, да и они сад, па и у будуће поучавају и опомињу свештени клар и народ под њиховом управом, које су им дужности, и унуте дјелом и рјечју на пут спасења повјерено им словесно етадо. На првоме мјесту обраћамо нашу пажњу на дужности, коју такође Бог налаже, а та је дужност највећа *потчињености и покорности према заповијестима и властима*, и препоручујемо да ову прву дужност сви хришћани у нашој цркви испуњавају.

На попледку, обзирући на црквени канонски ред о споминању наше смјерности при свештеним обредима и тајни, просимо нашем високопреосвештенству и свему благочестивом етаду благодат од Бога и неизмјерну Његову милост

Године 1895. фебруара 24.

У Христу љубими брат

Цариградски Антим

Чланови св. Синода:

† Кузички Никодим, у Христу љубезни брат,

† Никополски Филотеј, „ „ „

† Николејски Јероним „ „ „

† Брусски Натанас, „ „ „

† Никополски и Превески Константин, „ „ „

† Емски Лука, „ „ „

† Митилски Пакифор, „ „ „

† Драчки Висарил, „ „ „

† Београдски Дарошеј, „ „ „

† Гребенски Климентije „ „ „

† Емасонски Никодим, „ „ „

† Елефтерополски Дионисије „ „ „

† Др. Силвестар Морар-Андрејевић, архиепископ Черновички и митрополит Буковинско-Далматински.

Преминуо је лицем на свијетли понеђељак, 3. априла о. г. у својој резиденцији у Черновицама, од плућне болести.

Покојник се родио 1818. г. у једном селу у Буковини и отац му бијаше свештеник. Год. 1843. био је рукоположен за свештеника, те је још претпрошле године славио свој педесетогодишњи свештенички јубилеум.

12. марта 1880. г. Превинишљем ријешењем био је именован Буковинско-Далматинским митрополитом.

Ово је био правн пастир етада Господњег, који је свагда готов душу своју положити за своје овце. Заиста је ванредна ријеткост, да је један црквени пастир толико, и тако обљубљен код свога етада, као што бијаше овај вијерни слуга олтара Божјег и бодри чувар повјерепога му етада. Он је цио живот свој посветио на корист своје цркве и свога народа. На књижевном пољу радио је толико, да му мало има равнијех. Издао је преко тридесет књига развога садржаја, највише за ниже школе и то не само за вјеронауку, него и за друге свјетске предмете, за тијем је писао практичне ручне књиге за свештенике, а особито је вриједно споменути двије апологије, које је он за вријеме свога владичанства у обрану правосл. Буковинске цркве, веома дивно написао, под насловом *Apologie der orthodoxen gr. or. Kirche der Bukowina Czernowitz 1885.* и другу под истијем насловом год. 1890. Ове су написане њемачкијем језиком, иначе остала

његова дјела су писана румунски. У Буковинској дијецези има преко 400.000 православијех, од којих су половина Румуни, а половина Русини. Према међу овима постоји велика национална разлика, па ушљед тога по каткад и несугласице, покојни је владика ипак био једнако обљубљен, како код Румуна тако и код Русина.

Говорио је и румунски и русински са свијем потпуно, и знао је врло лијепо славенски служити у цркви.

Русини тврде, да је русинскога поријекла, као што и само презиме Андријевић то вјероватним чини, али то неће бити истина, јер је покојник био заиста прави Румун и главом и брадом, и носио је на себи тип најчишћога Румуна, а осјећао се и радио као најбољи Румун. Био је члан скоро свију Буковинских румунских друштава. Својом бистроном изнањем и напредно правилним суђењем о стварима, у сваком погледу знао је он импонирати свакоме странцу, који га је год посетио, тако, да му се свако дивно, а у једно бине и цијенио и поштовао. Православна црква у Буковини изгубила је у њему ненадокнадљивога духовнога оца и чувара, а православље у опће једнога од највјернијих радника у винограду Господњем.

Неописана је жалост, која је његово стадо снашла, и, како исто оплакује својега пастира, може се појмити из тога, што га не само сав народ православни жали, него и поједина друштва. Тако н. пр. румунско академско друштво „Јунија“ (Омладина), закључило је да носи неко извесно вријеме знаке жалости, а црквена опћина Чахор, гдје је покојник као свештеник 20 година служио, закључила је, да га жали шест мјесеци.

Буковински православни свијет је у опће оданији својој вјери, цркви и њеним

поглавцима, него ли што је то случај код нас православијех на југу, те ушљед ове силне оданости према поглавци црквеној, као и ушљед велике обљубљености покојника у народу своме, а још нарочито ушљед тога, да се исти представио на свијетли повећањак, т. ј. у вријеме кад су, по црквеном предању, небеска врата отворена — то Буковински свијет ће задржати покојнога у својој машти као свеца.

Погреб је био 6. априла, разумје се на најсвечанији начин. Вријеме је било напредно лијепо. Осим свијета варошкога, слагао се још сизан број свијетине са стране, да докаже пошљедњу почаст своме незаборављеноме архипастору. Код опћела бијаху сви званичници из земље т. ј. поглавци земаљски и сви други, шта више и официри у знатном броју. Опћело је било наравно сходно данима свијетле неђеље, а особито је упадљиво мјесто „святи Божје и Христосъ воскрес“ које се пјевало све по реду на трима језицима: румунски, црквено-словенски и грчки.

У гробљу Черновичком има посебна капелица за упокојене епископе, те је тијело покојниково наравно у тој капелици положено.

Ми смо овдје само најглавније о животу, раду и смрти покојниковој споменули, али нисмо још ни издалека тијем дали јасна појма о великим заслугама, које овај „добри пастир“ стада Господњег има за своју цркву и свој народ, по ово ће надокнадити Румуни, који заиста знаду цијенити своје заслужне мужеве и који су већ до сад неколике брошуре о животу и раду његовоме, као и о његовијем заслугама, написани. Ми пак жалимо од срца нашу православну браћу у Буковини, који су изгубили тако честитог владика

и молимо се Богу да се смиљује на ово стадо, које је остало без свога пастира; а покојнику нек дарује вјечни живот и рајско насеље. Бог да га прости и помиљује!

„Ч.“

А Э Т П М VII.

Архиепископ Константинопола, новог Рима, васељенски Патријарх.

Након тромјесечног удовства пријестола св. Златоуста, велика Христова Константинопољска црква доби опет свога духовног вођу. Призван свемогућом вољом Божјом, ступио је *Антим VII.* на најстарији васељенски патријаршески пријесто, да архипастирски управља најстаријом Црквом, прослављеном безбројним ликовима мученика и праведника, која је кроз неколико вијекова била расадником истините вјере и извором свијетлости Христове, давши свијету толико дивних свјетилника чојечинега ума и ступова православља, као што су: Андрија Прозвани, Нектарије, Јован Златоуст, Василије Велики, Глигорије Богослов, Фотије, Генадије, Дионисије Филипопољски, Григорије Пелагониски и многи други велики архипастори и учитељи цркве.

20. Јануара у заједничкој сједници св. Константинопољскога Синода и народнога савјета, састављено из 15 архијереја и 70 свјетовњака, народних представника, огромном већином гласова, би изабран за васељенски патријаршки пријесто митрополит Лерски и Колимноски *Антим VII.*

Такав избор бијаше за све велико изненађење тијем више, што су међу кандидатима били скоро сви чувенији јерарси васељенске цркве, при чему је сарађена опћа пажња на три најчувенија архипастира, — бившега константинопољскога патријарха Јоакима III, митрополита килкичкога Нисодима и никомидијскога Филотеја и, баш тада, кад је сваки између њих држао да има на својој страни

сигурну већину, и да избор његов на патријаршки пријесто не подлежи скоро никаквој сумњи, по неиспитаним путевима премудрога промисла Божјега, на високу и тешку службу би призван архипастир, скоро најмање и најнезатније епархије, који, по слабому и ограниченому чојечијему суду, не би имао никаква права да заузме тако високо и важно достојанство.

Његова Светост, васељенски Патријарх *Антим VII.* родио се 1829. год. у граду Јанини (*У Епиру*) од побожних и имућних родитеља. Почетно васпитање доби младић у мјестној школи, а послје стаде помагати оцу у трговини, али је ипак увијек жалио и тежио да посвети себе на службу Богу.

Његова марљивост, тежња за науком и богобожаљивост свратиле на њега пажњу најупливијег тада митрополита јанинскога Јованикија, који, видећи таку способност код младића, узе га под своју личну заштиту, рукоположи га за ђакона и посла га у богословску школу у Халки, да изучава богословске науке.

Године 1861 сврши он ондје своју науку сјајно, и да допуни своје образовање, оде у Атину, гдје је слушао лекције на богословском факултету тамошњег свучилишта.

Баш у то доба изађе на свијет познато фамосно дјело Ренаново: „Живот Исуса Христа,“ које је инок *Антим* својим једним дјелом створио, убједљиво и и темељито опротивио.

Повратив се кући у град Јанину, одмах буде опредјељен за проповедника и доби мјесто вјероучитеља у мјесној гимназији.

Одликујући се својим говорништвом, епохалним, пуним дубоке и искрене вјере, силе и теменитости у проповиједима, постаде он брзо на далеко и широко чувен, сврати на себе пажњу претпостављених и стече своенлађе уважење. Проповиједајући свесрдно слово Божје, не престајаше уз то бавити се богословском науком и литерарним дјелима.

Споменуте дужности, вршио је он до 1869. год., куда је произведен на епископско достојанство и добио парамитијску епархију, којом је управљао до 1877. год. За тијем би премјештен на катедру скопске митрополије, а за патријарха Јоакима IV. позван би да присуствује у сједицама св. Синода. Године 1889. за патријарха Дионисија V. би митрополит Автим премјештен у епархију ахнајску, али, осјећајући да је изнемогао, мораде се одрећи новогa опредјељења и желећи да да поправи своје (нарушено) растројено здравље, отпути се кући својој. Ондје доврши он велеважну богословску радњу своју „*ἑξῆς ἐπεὶ*“ у којој су сабране све у разво вријеме изговорене проповиједи и поуке, на броју више од 100, које служе за најбољи образац говорничке вјештине његове.

Док је живио код куће код свога рода, пружао је владика у многим важним, питањима стварне услуге садашњему митрополиту јанинскому Григорију, који је увијек дубоко уважавао и врло цијенио богато искуство, ученост и личне врлине остарјелогa јерарха.

Дошавши у Цариград да нађа своје радље, доби владика ново опредјељење на

митрополију „Корицае“, откуда је послје неколико мјесеци премјештен био у епархију Лерску и Калимноску.

Ево кратка животописа уваженога архинастира, који се поред високе учености, мудра искуства и знања црквених дјела, одликује и кратким, човјекољубивим животом и приступачношћу. Снисходљиво према другима, он је од младости своје био увијек у највишем степену строг према себи самоме. Неуморан трудбеник, био је увијек равнодушан према слави и почастима, претпостављајући земаљској слави и величини скромни и тихи начин живота.

Одликујући се ријетким некористољубљем и добротом, он је тим не мање имао прилике у важним питањима у дјелима, која су повјерена његовој управи у епархији, показати непоколебиму сталност чврстоћу и мужевност.

Одарен необичном разборитошћу, одважујући се на какавгод корак, тек послје строгог и свестрапног испитивања, ватрени поборник свега, што је законито и праведно, знајући потчинити личне своје жеље опћој користи, живио у тврдој вјери, да ће Његова Светост, на лисини својега позива и потпуно оправдати све наде, које на њега полаже Велика Црква, бранећи чрвсто и неотложно света и стожетна права Најсветије Матере Цркве.

Тешка и важна задаћа чека Његову Светост: у својим одговорима и св. Синоду, народном сајету и разним допунацијама, спомиње Његова Светост терет, који надмашује његове силе, кад се прима одговорне и високе дужности, по њега кријени нада на помоћ свемогућег Бога и свијест, да је Бог хтио да га позове на ту високу службу.

Тешка су времена настала сада, говораше он, — за Велику цркву, коју као лађу запљускују са свију страна узбуркани таласи; тешко је управљати њоме и највештијему крмилару; и црква — лађа, мора сада да ваније ка Господу речецима св. ап. Петра:

„Учитељу, Учитељу, погнубосмо!“ У тешким овим по цркву временима по неиспитаним путевима Онога, Који премудрим промислом управља са свијем, призиваи смо Ми на славни патријарашки пријесто Златоуста и Фотија. Према и признајемо нашу слабост и помоћ, али да не чујемо, као оно ап. Петар, од Господа: „маловјере, зашто посумња,“ тврдо се уздамо у небескога Архијереја и Пастире-началника, који рече: „сила моја свршује се у помоћи,“ Он да Нам буде Покровитељ

и помоћник у сваком дјелу многотрудне службе Наше, и ми се храбро и одважно хватамо за крму управе.“

Велика, најстарија и најславнија црква Константинопољска, која је дуго обасјавала свијет свијетлим зрацима Христове науке; оживљајућим јарким зрацима божанствене премудрости, разагнавши таму умнога и изазвавши свуда нов живот, која је просвијетлила свијетлошћу истине наш ерски — народ, научавши га да позна сунце правде, даровавши свијету луч хришћанскога разума, — најсветија мати црква налази се сада у падању и врло тешком положају.

„Руска Бесједа“

У Загребу.

Ј. Петровић.

проф. и катихета

О РАЗЛИЧИТОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА Св. АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превео Григорије А. Николић.

(Мјесто наставка српства).

Јасност првих јеванђеља, можно је упоредити са сијањем месеца, које допушта гледати на себе отворено, и које је синоћливо за гледање детиње; Јасност Јованова Јеванђеља, слично је блеску сунца, који слабе очи вису у стању издржати. Први јеванђелисти имају јасност опште-народну, по у исто време по неопходности већ и местну. Богате приче описима местне природе, кратке и знамените изреке, које су виду пословица, наравствена правила и савети мудрости, урођене ка бићу народа Јудејскога — све ово, улазећи у састав њихових Јеванђеља, за становнике Палестине и свега Истока, имађаше особито својство јасности, које

је чинило изложено учење на пр. осетљивим. Али у другим местима, у друга времена ова јасност већ није тако осетљива. Не знајући, на пример, растења, која расту под благословеним небом Истока, можемо ли ми добро разумети причу о врну горушичном, које расте у дрво велико¹⁾? Не знајући домаћи живот Јудеја, вероваћемо ли без муке, да је можно било с браним гоњеног човека по крововима бегати напоље из Јерусалима²⁾? Дакле јасност првих Јеванђеља, слично сијању месеца, за једне може ослабити, за друге расти, пажећи на меру знања

¹⁾ Лук. 13, 19.

²⁾ Марк. 13, 14, 15.

о месту и времену њиховог писања. Јован, да саопшти своје правилу вере јасношћу опшиту, као да се трудио избећи у изразу све, што носи местности. Код њега скоро нема прича, не види се ни изрека, којима обично сваки народ воле изражавати своје патње. Јасношћу његовог Јеванђеља није местна и није народна. Она кроз све векове сија блеском сунца, који не слаби, осим може бити сакривим сав од даљних страна земног круга. Ми смо већ приметили, да је Јованово Јеванђеље писано не ради почетника, но ради хришћана савршених: и по томе, да га разуме, мора у извесној мери већ да буде настављен у догматима хришћанске вере. И које прочитао са дотичном пажњом прва Јеванђеља, ко појми емблеме природе велике благајнице примера духовнога, ко је изучио пророке, још више — ко се познао са потребама и тежњама духа човечјег, за тога Јеванђеље сија најјаснијом светлошћу; тај ће дивљењем видети, с каквом су удобношћу тајне света горњег изречене простим језиком човечјим и обучене у такве слике, које у малом виду али верно, рефлектују, небесно. Тако савршени хришћанин лако појми, да су дјјства Св. Духа у човеку препорођеном сличне дувању ветра, који идже хошеть, дышеть, и гласъ его слышшии, не не екен, еткдс прихдитъ, и како идеть¹⁾ јер је ово дело његовог унутарњег искуства. Ко зна пророке, за тога је јасно, шта је хтео казати Крститељ, приметивши, да онај који прими учење Исуса Христа, тим је дао сведочанство Богу, да је Бог прави: прѣимъй его свидѣтельство, еткредъ ако Богъ истинный естъ²⁾ јер у Исусу Христу беше испуњење свију обећања Божјих, датих

преко пророка роду човечјему. Ко је изучио истинито природу човека, тај може осећати сву истину и силу речи Спаситеља: аще кто хошеть колю Божіе творити, развѣтитъ о зчиии, кое отъ Бога естъ, или азъ отъ севе галгалю³⁾ јер хришћанска религија ничим боље не доказује своје Божанствености, него потпуним задовољењем најправеднијим жељама и најбитнијим нуждама срца човечјег, које тражи најзгоднијих средстава, да угоди Богу. Таким начином, Јованово Јеванђеље, као правило вере за савршене, има сву својствену му јасношћу: и како се на мах жалимо на тешкоћу разумети га, тим обличавамо себе, да ми нисмо прави хришћани, и да су се наши погледи ретко (да не речемо — никада) обраћали к речи пророчкој или унутрашњости своје сопствене душе, која би по многим одношајима могла служити нама најодличнијим на Јована тумачењем.

Као Апостол Богдхрѣвѣни, и дакле говорећи у име Бога и речи Божје, Јован је дужан био саопштити своје правилу вере *непоколебљивост* — по ту, која се приписује у особито достојанство производа ума човечјег, и која стоји у конзеквентној сизи истини, у сталности начела, у сили доказа и строгој тачности резултата, него ту, која је једина достојна ума Божанственога.

Кад би хтели представити себи Бога, изговарајући истине горњег света речју човечјом, ми свакако би представили, да Он говори језиком сталним, са авторитетом неопроврживим, својственим истини, да се Он сасвим, тако рећи, не труди доказивати Својих положаја, и; говорећи о тајнама, неприступним уму, не даје шта више изгледа, да који год дрзаве по-

1) Јов. 3, 8.

2) Јов. 3, 33.

3) Јов. 7, 17.

посумњати се у њима; ми би желели, да је у изреченим појмовима видна јачина и сила надприродна, да душа онајена Његовим речима, осећа себе, као да је у свези с Богом, у којој ишчезавају за њу све тешкоће и неразумевања, да срце, на које падају Божанствене истине, испуни се најплеменитијим мужеством, које не би у стању био поколебати сав свет са својим болесним искушењима. И овим баш језиком говори Превечно слово у Јеванђељу Јовановом: *Иди кте жаждетъ, да придѣтъ ко мнѣ, и иѣтъ. Екѣрѣи еъ ма, ажеже рече писаніе, рѣки отъ чрева егѣ истекнѣтъ воды живыя¹⁾ Овѣи моѣ гласа моего слышатъ, и азъ знаю ихъ и по мнѣ градятъ. И азъ живѣтъ еѣчный дамъ мнѣ и не погибнѣтъ во еѣки, и не возхититъ ихъ никтеже отъ рѣки моѣ. Отацъ мой, иже даде мнѣ, коий есѣкъ естъ, и никтеже можетъ возхитити ихъ отъ рѣкѣ Отца моего. Язъ и Отацъ единое есма!²⁾ Тако је сталним, одлучним, истинито достојним Божанствата тоном Јеванђеље Јованово испуњено увек у местима догматичким. И у овом одношају, израз његов, можно је казати превасходнији је од израза свију књига свештених, и, тешко може бити упоређено са изразом осталих Јеванђеља. У осталим Јеванђељима Исус Христос говори као наставник, као отац саветник; но овде — као извапредни Посланик из народа Божанства. Тамо разјашњују, убеђују и вери; овде тако рећи, приморавају веру. Тамо се заносиш, хоћеш бити истинитим последоватељем учена Христова; овде се бојиш не бити таквим.*

2). Као за љубазнога ученика и пријатеља Исус-Христова, за Јована, његово Јеванђеље дужно беше још бити благај-

ницом успомена о том, што беше најбољег и најпријатнијег у његовом животу,

Постарајмо се, по могућности, објаснити себи то стање духа, у ком је дужан био да се налази старац — апостол при цртању свога Јеванђеља. Тада како се је молитвом и постом приправљао за овај велики жељени рад³⁾ — у њему морао је био оживити ред успомена, о оним временима, кад се налазио близу свога Божанственог пријатеља. Он се наслађивао Његовим гледањем, често је говорио с Њим, откривао му своје мисли и осећања делом је с Њим крв и пићу, имао је пред њим потпуну смелост блиског човека, дивно се величини, љубио га с највећом нежњом, и узајмно је примао од Њега суделовање најискеније дружбе: и тај Пријатељ беше уједно — безгранични! Знање ових блиских одношаја није ли дужно било набацити сенку неког свештеног ужаса на те светле, нежне и дирљиве успомене? Кад је Јован на тајној вечери лежао на прсима свога Пријатеља, он је видео свакако у Њему много Божанственога, но још није представљао себи у свој јасности Његове безграничне величине, и с њишном простотом још је дрзнуо испитивати тајне Његове. Брао после јављења Господа, који је васкрсао, ова смелост у души љубазног ученика већ је уступила место неприговорној побожности. Тако, Спаситељ стоји на брегу Тиверијадскога мора; опрезни Јован позива свога Пријатеља, али не сме већ да жури у Његова наручја, слично као при првој вести о Његовом васкресењу⁴⁾: он осећа, да је пред њим Суштаство вишега света, да је овде Син Божиј, а он

¹⁾ Тако предаје блаж. Јероним. В. Praefat. in Evang. Mathaei.

⁴⁾ Јов. 20. 3. 4.

¹⁾ 7, 37, 38.

²⁾ Јов. 101, 27—30.

је сам — син смртних. Најпосле, кад се Дух Свети излио на апостоле, узвисио је моћи духа њихова, и саопштио им је знање тајана царства; тада Јован без сумње је на најјаснији начин познао, да је овај Син Божји Суштаство безгранично, обухватајући сву васељену, потрецајући небом и земљом, неприступно, непостижно за умове ограничене; и овога тако великога, тако страшнога и неограниченога Бога, Јован је имао за друга својега! Гедеон, видевши једном анђела у слици човека, узкликују је: *ах, Госиоде, Госиоде, за то ли видех анђела Господњег лицем к лицу!*¹⁾ Шта је пак дужан био осећати Јован, који је тако близу гледао Самога Господа? Но да би нам појмљивије било, на који је начин ово удивљење, овај страх, у сједињењу с пријатним осећајима дужан био управљати пером јеванђелиста, најјасније његово стање духа неком сличношћу. Замислимо себи: — У удаљеном крају некога царства јавља се непознати човек, с првог погледа уличајући према себи уважење, али јавља се не више, него под видом простог грађанина. Он живи извесно време сред становника тога краја, и задобије особиту поверљивост неких. Њега љубе с нежњом, њему се радо јављају у свим нуждама својим, овај и други открива пред њим срце своје; и он од своје стране враћа им не мањом дружбом. Али се брзо утаји; и они дозваду, да је непознати пријатељ њихов био њихов земље Господар! Можете ли схватити то стање, у какво се мора довести слично откриће мирних становника удаљеног краја? Овде и осећај удивљења, и страха, и радости, и нежних успомена — све наизменце ће заталасати срца њихова. Како ће се они сећати свога вели-

кога и милога Госта, сећати се његова погледа, речи; говорити његово знатне речи, особитије представљати његове поступке, удубити се у његове намере и подухећа, — да би у свему нашли знаке на његову царску величину или трагове његовог високог ума и духа! И не једном ће говорити међу собом: није ли нам горело срце, кад нам говораше мудре, утешне речи? ни смо ли се дивили преко мере, кад он чинише велика, нечувена дела, међу нама? — Јован је дужан био испитивати слично стање духа, само куд камо у већем степену; као што тамо велики цар, оставивши престо, јавља се сред мирних поданика, утајивши своју величину, овде исто тако безгранични Бог, оставивши небеса, јавља се међу рођенима на земљи, утајивши своју превечну славу.

Пазите пак трагове *смиљенога* духа у Јованђељу Јована. Његова реч иде ходом лаганим, ваљним, и временом прекида се дубоким размисљанима; Он као да се премисља: овому и нужно беше произићи од удивљења, од страха и побожности. Послушајмо, како он, бивши проникнут осећајима, почиње своје Јованђеље: — *Въ немалѣ кѣ Слово и Слово кѣ къ Богѣ, и Богъ кѣ Слово. Сей кѣ истинъ къ Богѣ. Въ тѣмъ кмыи, и кызъ нешъ ничтоже кмыѣ, еси кмыѣ. Въ Тѣмъ кжикотъ кѣ, и кжикотъ кѣ кѣтъ члоскоко. И кѣтъ ки тѣмъ кѣтъчѣ. и тѣмъ его ни шѣтъ. . . . Кѣ кѣтъ кѣтъчѣ или прокѣщѣтъ кѣкого члоскоко градѣного ки мѣрѣ. Въ мѣрѣ кѣ, и мѣръ Тѣмъ кмыѣ и мѣрѣ его ни позѣ. Во кола приди, и кой его ни пришаи?*²⁾ — Није ли ово језик душе, потресене свештеним ужасом, која именујући предмет, испуњавајући њене мисли, то речју то животом; то Светлошћу и не именујући Га само сопственим именом, открива своје јако чуђење, и тим самим чуђењем нази-

1) Суд. 6. 22.

2) Гл. 1, 1—5 . 9.—12.

жава, како је велик и висок овај Предмет? Приметивши о овом Непостижом и Неизреченом, Којему нема достојног имена на језику човечијем, како је Он близак к људима, Јеванђелист са чувством тајне туге исказује, да људи нису видели Божанствену Светлост, Која је тако жарко сјајала у свету. И *миръ его не позна...* И *кон его не приша*. Он је гледао славу његову: и *кидѣхуъ емакъ его, емакъ ако единороднаго отца*¹⁾, — и сведочи за Њега свету. И у том баш сведочанству аналогно стању свога духа, он напомиње сваку реч Спаситеља, предају са свом знаменитошћу у облику најтачнијем, показује, да га нису увек схваћали; а како је ипак из Његових речи и дела лако и можно било појмити, да је ово био Бог неограчени!

И овдје је управо нов узрок разлике четвртог Јеванђеља од првих. Тада како прве Јеванђељете описују спољашње, Јован свагда проишче у унутрашње. Осећањем, да зауставља пажњу своју на свакој речи свога Учитеља, мери дубљину мисли Његових, уноси се до њихове висине, хвата сенке њихове, и знаша на видик оно, што би, очевидно, тешко било приметити. Он проишче у најскровитији дух учења, и тако изврсно усваја овај дух, кад слушао као да још Сам Исус говори, онде, где већ Јован тумачи Његове изреке²⁾. Све то саопштава изразу његовог Јеванђеља својство *пажљивости*, својство Јовану искључиво, пред свима Јеванђелистима.

Скупили сад под један поглед најглавније црте, које чине различни карактер Јованова Јеванђеља.

Будући разгледано по *садржини*, оно представља из себе *најтачније руководство*

¹⁾ Јов. 1, 14.

²⁾ Ради примера можно је читати гл. 3, 16.—21.

за изучавање *догмата* хришћанске религије.

Отуда, како оно не саставља, слично осталим Јеванђељима, просто поменик догађаја земног живота Исуса Христа, у у њему се опажа *избор* догађаја и поука Спаситеља, *опрека* извесним заблудма.

Истине из поука Исуса Христа, Јован особито бира *догматичке*; и при овом избору ограничава се скоро само тим, које баш изражавају *суштину* хришћанске религије, тада како су остале Јеванђељисте предавали нише те, које тицаху многоразличних њених одношаја; по чему је Јованово Јеванђеље можно назвати *руководством за савршене хришћане*, а прва за почетнике.

Избране истине Јован представља под видом *општих* истина, тако, да би имале свуда једнаку важност и силу; и у опште како у својству историчара, тако и у својству Богослова, *задовољава* најстрожијим потребама рачуна, који је готов покорити се у слушању вере.

Будући разгледано по *изразу*, Јованово је Јеванђеље с једне стране највернија слика описаних предмета, с друге — тако верно огледало душе Јованове.

У описивању предмета простих и у приближавајући се та кругу обичних, код Јована влада *простиота* и *природност*; у описивању високих и савршених што је више можно *тачност*, услед које говори Исуса Христа код њега, нарочито пред осталим Јеванђелистима, одсејајувају својство *духовности* и *љубави*.

Као апостол, цртајући правило вере, Јован се изражава *јасно*, али само за хришћане савршене; као тумач вишњих Божијих тајана, он у вишем степену чува својствену му *сталност*.

Аналогно с потребама друштвене љубави, која живи успоменама, он открива особиту *важњу*: по аналогно са осећајима величине тога предмета, ка којему се дотиче његова љубав, он оставља у свом Јеванђељу видне трагове *смућенога* духа.

Показавши на тај начин, у чему се састоји различити карактер четвртога Јеванђеља и протумачивши, по могућности, узроке његове особености, ми не можемо прећутати о важним пошљедицама, које истичу из ових тражења.

1. Јованово је Јеванђеље *правило* вере: дакле није *историја*, у строгом смислу. Дакле они су се преварили, који су гледали на њега као на историју, и кроз то даваху повода непријатељима истине, не признавати верним изјашњење о оваплоћењу Сина Божја из ових речи: *И како плота крста*, и т. д., не признавати на том основу, што је више већ говорено било о деловањима Исуса Христа, који се оваплотио, и Јован стављен да сведочи за Месију, и да говори после овога о оваплоћењу, било би странно преимање поретка историјског (*хронолошког*¹⁾). Али ако не само Јеванђеље, то барем увод, садржавајући суштину његову, не подлежи законима историјског поретка. План је овог увода

догматички, и с ове стране има свој достојно чуђења правилни поредак²⁾

II. Јованово је Јеванђеље *правило* вере: значи не *парасивености*. Пазите, Јован, најближи од ученика ка своме Учитељу (значи): да је боље од свију знао мисли и намере Божанственог Оснивача хришћанске религије (у годинама дубоке старости) т. ј. кад обично већ пролазе манте младости и нестаје привржености као посматрањима: са срцем, неуњеним висице, нежне љубави (од кога би по овом требало очекивати наклоност ка наравственом учењу) — овај апостол, тако рећи, није размислио ништа бољег за утврђење цркве, по да остави за њу *правило* вере — збирку спекулативних истина религије. После овога, можно ли је држати темељним мишљење оних, који тврде, да познавање догмата хришћанске религије није неопходно за спасење, и да је за свакога доста да се ограничи знањем и извршењем хришћанских заповести. „Буди“, — говоре — „добар: у том се садржи све чему је учио Исус Христос; и не настој знати, да о Њему учиш“. Но можно ли је још бити верним добру при свима променама живота и испуњењима, не знајући, на пример о тајни испуњења и о том, да је кроз њега добиiven?

¹⁾ Georg Enjedinus: — „Constat inter omnes, hoc Joannis opusculum esse historicum, in quo vita Jesu Christi describitur, ac proinde talem tantumque Scriptorem leges historiae et scrivis et observasse... Sed cum illa: *Verbum caro factum est*, omnes inter prestantur de incarnatione Jesu Christi, adhuc in utero virginis facta: sequitur *hominem prius explicuisse, quid fecerit Christus incarnatus, quam id, quomodo sit incarnatus, vel natus*. At hoc et doctrinae et naturae ordinem est invertere. Non aliter, quam si quispiam res Alexandri descripturus hos modo loqueretur Alexander in Persidam profectus, Darium superavit Et post mortem patris Philippi in Macedonia alectus est in Regem!“ Но (ко би помислио?) Овај писац, против своје приметбе, речи: *Слово плота крста* тумачи о смрти Исуса Христа?!

²⁾ Поредак је такав: — Јеванђељиста говори *најпре* о пречестој слави нашег Искупитеља, коју је Он имао, као Бог и као Посредник (1—5); *за тим* о најјаснијем откривењу ове славе, ма да је од многих неопажена (6—18). А описујући ово откривење, Јеванђељиста с једне стране, ставља на видело, да Промисао није испустио ништа, што је неопходно било за јављање свету Његовог Божанственог Искупитеља (6—13); с друге стране показује, да су били способни сведоци, који су откривену славу Искупитеља света видели, познали и сведочили о њој (14—18). Види: Lampe Comment. in Evang. Joannis, Г. I. рад. 288.

као плод невоља и молитава њених, дужно је у сва времена да служи ка назидану,

утврђењу и утеси свију истинитих последоватеља Исуса Христа.

ПРОПОВЕД НА ДУХОВЕ.

(По руском).

Света наша православна црква слави даваоца помен силаска св. Духа на апостоле. Догађај овај, по казивању Јеванђелиста Луке, збои се овако: у педесети дан по васкрсу Господа Исуса Христа из мртвих, у јутру, у оном дому, где су били апостоли, у један пут постаде "хука" с неба као дување силнога ветра, и показаше им се раздвојени језици, као огњени и сиђе по један на свакога од њих. Сви апостоли напунеше се Духа Светога и стадоше говорити другим језицима, као што им Дух даваше те говораху (Дел. ап. 2, 1—4). Браћо хришћани! У славу и част даваоца празника, обратимо пажњу на то, за што је Дух Свети сишао на апостоле у облику огњених језика?

Још у Старом Завету јављао се Бог више пута у огњеном пламену. Мојсије слушао је глас Божији из кушине огњене, која је горела, а није сагоревала. На Синајској Гори дао је Бог народу израиљском закон уред огња пламеног, грмљавине и сенања муње. Данилу пророку јавио се Бог на престолу огњеном. И у Новом Завету, Дух Свети сишао је у облику огњених језика, за то, да покаже и засведочи, да је Он овај исти Бог, који се негда у огњеном пламену јављао људима.

Дух Свети јавио се у облику огњених језика, и отпочинуо је на главама св. апостола за то, да очисти њихов ум, силом којег језик говори, да утврди у памети њиховој спасоносне за људе речи — поуке Христове, — да им преда дар — вештину и способност, да говоре на разним језицима разним народима, који су расејани по целој свету, да распламта у њима ревност за проповедање Јеванђеља свакоме створењу. И

св. апостоли, тај час после силаска на њих Св. Духа, започеше говорити о Христу на разним језицима и за тим равнано проповедали су Христово учење свима народима тако, да „ко ко знао измди кѣице њѣ, и ка концѣ кѣицима глаголи њѣ“. Учећи и обраћајући ка Христу све народе, св. апостоли су све, који повероваше у Христа, и у Христа се обухоте, препородили, осветили и очистили од греха благодатном силом Св. Духа и сабрали у једну св. цркву, — све, који се крстите у Христа, учинише члановима благодатног царства Христовог.

Браћо Хришћани! И ми смо сви наслеђеници св. апостола — пастири цркве — научени вери Христовој, препорођени и очистићени спасоносним тајнама и чланови смо благодатног царства Христовог. Али врло мало од нас чувају св. веру у свој њеној чистоћи, врло мало од нас живе и чине тако, како нам закон Божији заповеда и св. црква прописује. Сви ми нисмо слободни од грешних помишљаја, гадних жеља, и хрђавих дела. Па за то свагда смо дужни, а особито сад — на дан силаска Св. Духа на апостоле, преклонивши колена, да се помолимо Оцу небесном и Сину Божијем за опроштење грехова наших и за изпослање на нас Св. Духа, да нас Он — Дух Свети, дошавши и уселивши се у нас, очисти од сваке нечистоће, и да нас учини да будемо достојни чланови не само благодатног, него и славног царства Божијег. Амин.

Говорио у Руми 1894.

Григорије А. Николић,

свештеник.

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Никодић** свештеник у Митровици.

(Наставак).

Божанствено установљење пастирског служења.

Господ наш Исус Христос изабрао је из масе народне за најближе чуваре и проповеднике јеванђелске истине позване људе, придобивене Његовим учењем, — људе обдарене особитом духовном пријемчивошћу, удостојене различитим духовним даровима, и који су се одликовали различитим наклоностима¹⁾ Ове изабранике, назване *апостолима*, Господ је увек држао код Себе; Он је живео и ходио заједно с њима, преваспитавао их и приправљао их за будуће њихово служење. Апостоли су били први хришћански пастири, научени од Самога Исуса Христа. Људи, из средине којих беху изабрани апостоли, бар већина из њих, састављали су дружину ученика и присталица Јована Крститеља, — ово су они исти људи, који су били гладни и жеђни истините правде, који се мољаху за долазак царства Божја на земљи, и на тај начин били су готови за сретеније и приманье Спаситеља. Господ је одмах, чим

их је позвао, ступио с њима у најтешије унутрашње општење. Он их је учинио „ловцима људским“ (Мат. IV, 18—22; Марк. I, 16—20; Лук. V, 1—11; Мат. IX, 10). И заиста, приправљање апостола к њиховом будућем раду беше једно од главних задаћа кратког земаљског служења Исуса Христа. Он их је учио да буду, као и Сам што је, правствено — чисти, некористољубиви, самоотричући. Непазећи на првобитну грубост и неспремност апостола за дело јеванђелске проповеди, Исуса Христос „привеа, њиху хоташе самѣ: и придоша к њемъ. И сотвори дванадесетъ, да вѣдѣтъ съ нимъ и да послають њихъ проповѣдати“ (Марк. III, 13, 14). Он их је научио, како се ваља молити, живити свето, чувати постове, светити суботу не у јеврејском, него у хришћанском смислу, — како од Јудеја да постану хришћанима, да љубе све људе и да се клањају Оцу. Он их је шаљао на мисију проповедања и дела милосрђа, учећи их и бодрећи и најпосле, по вазнесењу Свом, послао им је Духа Светог, да је с њима увек и да им помаже у проповедању јеванђеља свету (Мат. X, 1—8; Јов. XX, 21). У неким одношајима, по овоме, апостоли се показују као образац за све хришћанске пастире, премда у другим одношајима они етоје одељено, на недостижној висини.

Апостоли, сагласно заповести Спаситеља, остали су у Јерусалиму врло дуго времена, — по мишљењу неких научењака, на пр. Lechler-a, у току двадесет и пет година. Али у сваком случају, они су били у Јерусалиму доста дуго за то, да организују хришћанску цркву и да је учврсте

1) Неки научењаци (на пр. Москваји) мисле, да број апостола (12) има одношај к броју колена израиљских и да се сама реч, означавајући у јеврејском језику *апостола*, придавала ка извршним члановима или посланицима првосвештеника, који се шаљаху са важним порукама; оно, на тај начин, означава, да је Исус Христос имао права истинитог првосвештеника за јеврејски народ и све човечанство. Употребљавање броја *дванаест* у напредак у суду заклетих и у другим случајевима, као што се види, показује на то, да су апостоли предназначени да буду представницима народног духа, представницима целог света у религиозном одношају. Много примера употребљавања овог броја можно је наћи како у Старом Завету (Бројеви I, 44. XIII, 3; Ис. Нав. IV, 8 и др), тако и у Новом (Апок. XXI, 12. 21; XXII, 2; Мат. XIX, 28).

Искушатељем, и христологија Јованова (учење о Христу, као воплоћеном Богу — Слову), дубока, животна, садржавајући у себи сакривено зрно вечног живота, — до сада је најдубље откривење Бога духу човечијем. Они су били, по овоме, више сваких противречја и сваких сумња односно Исуса Христа и Његовог учења, јер су они знали Онога, кроз кога су се утврдили и сведочили су о томе, што су сами били очевидци.

Речи, мало час наведене из Јеванђеља Јованова XV. главе, није се односиле на Јуду; није му била дата такођер ни заповест, да иде и проповеда јеванђеље. Удесни карактер Јудин морају бити предметом особите пажње сваког хришћанског свештеника. Он је такођер, свакако, имао способности да љуби оно, што је достојно љубави, и, може бити, жарко је љубио Христа с првога погледа; али свет је био силян у њему, и могућност љубави Христове, није могла ипак привући га к том вишем духовном општењу са Спаситељем, којим су се наслађавали други ученици; он је срцем био прикован к земљи; корен самољубља није био искорењен у њему, и он је ишао за Христом не Господа ради, него ради себе самога. Пример Јудин, једног из првих дванаесторица слуга Христових, мора служити особитом предострожношћу за свештенике, показујући, да служење Христу и свакидашњи узајамни додир са највишом истином и светињом, није довољни за осигурање верности Господу.

Но обратимо се к разматрању више посебнога и одређенога употребљавана речи „апостол.“ Не упуштајући се у истраживање спорних питања у погледу Јакова и Јуде и других еличних спорних тачака, примећујемо, даја реч „апостол.“ у свом најтешњем значењу, по праву при-

дато само дванаесторици или, још тачније, ка једанаесторици апостола, који су послани од Христа, да сведоче о Томе, Кога су они лично видели и знали. Ово су били по ап. Павлу (2 Кор. XI, 5) *οἱ υπερέχοντες ἀπόστολοι*; а у Дел. ап. I, 29 они су названи *οἱ ἐνδεκα ἀπόστολοι*. У овом смислу, коначно, није било прејемника апостолима; али име *ἀπόστολος*, свети Павле придаје такођер и себи самом, и ми тврдимо, да он употребљава овде овај термин у опом приватном, најтешњем смислу. Он се назива *κλητὸς ἀπόστολος* (1 Кор. I, 1), Као особито позван и изабран од Христа; а у посланици к Ефесцима I. гл. I. ст. — *ἀπόστολος ἡσὺς Χριστὸς διὰ θελήματος Θεοῦ*, т. ј. таквим апостолом, којему се Христос нарочито (одељено од других) открио (при његовом обраћењу бар) и јавио вољу Своју, у овом правом и буквалном смислу, као и првим апостолима; о овом он сам јасно говори у 1 Кор. XV, 8. „Ποτεὶ καὶ ἐγὼ, ὡς ἡλικόμην ἐκκερθεῖς, ἀπὸ τοῦ νεκροῦ.“ Он је имао право, за које се чврсто држао, назвати се подлинним (у властитом смислу) апостолом Христовим; премда је предпоставка, као да је св. Павле изабран био од Христа, да попусти место Јудино, у место Матеја, изабранога само од апостола, и лишено сваке основе. Што се тиче Матеја, он је био изабран после особите молитве ка Христу и, без сумње, под руководењем Духа светог; он је, свакако, такођер видео Господа. У самој ствари, он је изабран био из средине пређашњих ученика, који су били сведоцима свију догађаја земног живота Спаситеља, почињујући од догађаја Његовог крштења од Јована (Дел. ап. I, 15—26). Но реч „апостол“ двапут се срета у св. Писму као надимак личима, која не припадају броју дванаесторице. У Дел. ап. IV, 4 и 14, Варнава и Павле названи су

апостолима, али овде, вероватно, више садржи у себи мање. Пошто је Варнава био изабран за помагача Павлу, то га је он природно просветио светлостју; уз то Варнава (Вар-Нава — „сви пророштва“) је после св. Павла био један од најдедатнијих слуга Христових и сам је видео Господа тако, да с пуним правом може бити назван апостолом у првобитном смислу ове речи; и овај, и други били су торжествено оделиени за најстарије чланове антиохијске цркве при учешћу свију чланова цркве у избору њиховом и по особитој заповести св. Духа (Дел. ап. XIII, 2).

Други случај налази се у посланици к Римљ. XVI, 7, где су Андроник и Јуније названи апостолима, или, барем место овога је може бити тако протумачено. Ако је тако, то или је реч „апостол“ употребљена овде у другом, неофицијалном значењу „посланика“ Христова (2 Кор. VIII, 23; Филип. II, 25) или су пак ова лица стекли себи истинито право на ово звање из те чињенице, што су и они такођер видели Господа, јер је за њих казано: „*οὗ καὶ πρό ἵνα ὁ ὑποβλεπὼν ἐν Χριστῷ*“. Ово се без сумње односило на оне, за које св. Павле говори у 1 Кор. XV, 6: „*Πολλοὶ γὰρ ἄνθρωποι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐξήλθον; ὅτι οὐκ ἔβλεπον τὸν Κύριον ὡς ἐγώ*“. По овоме, ваља помислити, да се реч „апостол“ у свом првобитном или строгом официјалном значењу, никад није посебно придавало никоме, изузимајући оне, који су видели Христа и могли су сведочити о Њему и Његовом васкресењу, као оче видци.

Цигло апостолског служења било је изванредним служењем, и престало је заједно са самим апостолима, о чему се уверавамо из следећих простих обзира; 1.) „Апостол“ је био овај, који је сам видео

Христа и Његова дела, и по томе, могао је непосредно сведочити о Њему, 2.) Апостоли су имали надприродне дарове, на пр. дар чудеса и дар пророштва. 3.) Они су били оснивачи и устроитељи свију цркава, и имали су опште старање о црквама; речју, њима је предата била власт не над појединим само црквама, него и над укупношћу њиховом, т. ј. над васељевском црквом. Апостоли су имали неоспорна пренуметства пред свима својим најдаљим прејемницима: они су били оснивачи цркве, који су добили директну и непосредну заповед да настављају свету долазак царства Божија (Дел. ап. V, 12 и след.). 4.) Најпосле, осим неких изванредних избора по заповеди Духа Светога, као што је избор Матеја на место Јудина и оделење Павла и Варнаве, историја нам не говори, да су који нови апостоли били бирали у веку апостолском. Јаков Старији, већ нема свога пријемника у делу апостолског служења (Дел. ап. VII, 1), такођер и други апостоли.

Но ма да је служење апостола било изванредним и искључивим служењем, тиме се немање апостол јавља као образац за хришћанског свештеника; он садржи у себи сва својства, неопходна за служење последњег. Из служења апостола, развили су се сви видови свештеничког служења: они су били извором свештенства, као што је Христос био извором апостолског служења. Сличност свештеничког служења за служењем апостолским, још јасније можно је видети из следећег; 1.) Назначење давањег свештеника у суштини је то исто, што и назначење апостола, на име — проповедати „*εὐαγγέλιον*“ свима људима. 2.) А такав је у суштини и његов позив ка служењу, јер сваки истинити свештеник добија прави, премда и не баш

директни, позив од Христа и јесте свештеник *ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεοῦ* 3.) Заповеди, које су добили од Христа апостоли, односе се, — барем дух прописани, ако не речи његове, — и на данашње свештенике. Проповед Христову на гори, називају „речију при посвећењу,“ и ма да је, по мишљењу Неандра, реч ова била управљена не к једним цигло апостолима, тим их је не мање, без сумње, Христос при овом имао у виду пре свега. Речи Господа, у јеванђ. Мат. X. гл., у погледу ученика и њиховог одношаја к свету, а свакако и речи Његове (у јеванђ. Јов. XIII, XIV, XV, XVI и XVII гл.) јесу најдрагоценији аманети слугама јеванђеља. 4.) Живот апостола гађа да буде примером за живот

[Наставиће се].

БЕСЕДА У XVI. НЕДЕЉУ.

„Добри раци клагити и кћрвати. ш млекъ кълъти сн кћрвати, надъ многини та постыкло: кинди къ радости Гдѣ тко-гшѣ.“ (Мат. 25. 21).

Овим речима пуним похвале, љубовни који, награђује и обраћа се у данашњем св. јеванђељу Господар своје верној слуги, коме повери и даде на употребу 5 таланата. И други слуга, који доби 2 таланта и њима стече још два, и он је чуо из уста Господара свога похвалне речи: Ти си ми био верни слуга. Само овај трећи, о ком се говори, да није на добро употребно свој талант, него га у земљу закопао, без икакве осећаја и безбрижно седећи и не помисљајући, да мора дати рачуна о добру му повереном, тај се мора заштити, јер је он лукави слуга, а господин вели, да му се одузме и овај један талант, па да га баце у таму најкрајњу, где ће бити, плач и шкрипање зуби.

Ето, како дивно и прекрасно спрема Христос народ свој, како скромно, како са пуно воље и мудрости, опомиње и упућује пастир овце своје, да прожине часно, поштено и узвишено, дане свога земног жића! Пошатиом и разумљивом

слуга цркве; и један од најбољих образаца таковог слуге био је ап. Павле (Дел. ап. XX, 18—28). Истина, карактер апостолаког века, њу многом се разликује од нашег времена, пошто апостоли у многим стварима — напр. у одељу, у начину живота и шта више у спољашњим облицима речи и проповеди — не могу бити за нас предметом потпуног подражавања. Но пошто је стварати искључива правила за кога му било драго, и стварати људе ван предела човечијег саучешћа и подражавања противно духу Хришћанства (Рим. I. 10—12; XV, 24—33), то је можно казати за пастире у свима одношајима, искључујући оне случајеве, где се они јављају одарени нарочитим, надприродним даровима.

причом за свакога, учи и упућује нас Спаситељ, да изађемо на стају онаког живота, који ће нас одвести нашем спасењу, и тамо смо сви ми добре или лукаве слуге, јер и нама даде Господ таланте, једном више, другом мање, па ће и од нас тражити тачног рачуна, кад се жетва приближи.

Зауставимо се, браћо, на том, какве је таланте разделио Господ међу нас, да се научимо и сазнамо њима верно и савесно руководити и служити, па да постигнемо верне слуге Господа свога.

* * *

Таланти су били у Римско доба новац, што је представљао велику суму, и кад Господар преда слуги свој један талант, то је већ знак великог поверења. А тим већма указује Господ Бог поверење према нама, кад нас је обдарио талантима духовним и телесним, даром прекрасним, да би га у животу својем плодносно употребљавали и умножили.

Један од тих драгоцених таланата, шта нам милостииво Творац даде, јесу чула наша. Праву вредност њихову, уме ценити тек овај, који их нема. Слепац знаде оценити, како је вид драгоцен, неми сазнаје неизмерну благодат говора, којим се тај бедник не теши, а болник тек осећа и увиђа у души својој, како је здравље драгоцено; то су таланти од Бога нам поверени. Али Господар живота нашег тражи од нас, да се савесно њима служимо, да око не гледа за страстима телесним, него нека управља само небу своје погледе, у њему нека гледи своје одређење и постојбину; да нам језик не буде за грдњу и клевету, него да њиме прослављамо величанство Творца целе васионе, и да нам тело не буде гвездом покарености и порока, него истинским обиталиштем и храмом св. Духа¹.

Даље нас Сведриатељ обдарп разумом и схватањем, па нису ли и то драгоцени дари. Бог нам ово поклони, по не да се служимо разумом у смишљању разних зала, напасти и лукавства, него да се учимо познавати себе и Бога, и, да би се том духовном способношћу зависили над неразумном животињом, на хвалу и славу не себе самих, већ Бога Савзота. Дужни смо се старати, да нам се разум које чини не помрачи, те да се тиме спустимо и понизимо до неразумне животиње; а случајно погледамо ли на онога, који је с' ума сипао, па је саклањена достојан, јер он није просећен чистим разумом, тада ћемо увидети и упознати цену и важност разума, па ћемо га достојно неговати.

Створитељ нам даде још срце и вољу. Ово су такође два златна таланта, што чине човека круном свих видљивих створења, ако се човек служи њима у оном смислу, у ком су му дани. Јер срце човече треба да је жртвеник, на коме пламте узвишени осећаји љубави, треба да је место и извор, одакле проистиче љубав према Богу и ближњему, вера, нада, мир, спокојство, блаженство и срећа за све људе. Срце човече треба да је, по светим речима Спаситељевим, неугасимим светилиштем, који пламти и блиста крајним и узвишеним осећајем према ближњем нашем, тада ће управо бити талант, што се обилно умножило на срећу и добро целог човечанства. За то се и молио св. псалмопевац Господу своме:

„Чисто срце учини ми Боже, и дух прави понови у утроби мојој“².

Срце хришћанско треба да је и на жртву спремно, само ако иде у корист ближњег. Тако ће послушни слуга, добар и веран, изнети овај талант пред Господа свога. Али овај слуга, што затвара срце пред цеоим светом, у ком нема љубави према Богу и ближњему, које не зна за благодет и милосрђе, него још на против срце своје обеснећује гњевом, пакосћу, завишћу и другим нехришћанским пороцима, јест, тај је закопао од Бога му поверени златни талант у земљу, као лукави раб, и неће му донети зелена плода, него ће се у камен претворити.

Што се тиче воље, то и она има у животу нашем велико значење. Јер човек није као животиња, која иде тамо амо куд је гоним и чини оно, што од ње тражиш; човек има своју свесну слободну вољу, да чини добро или зло, те може овај талант на добро или зло употребити. За то и треба да нам воља увек противи зло војује, да се због зла не колеба и не подаје жељи поквареног срца, него се сасвим слободно и одлучно добро предаје и за њим тежи, тада ће таланат тај донети великог плода, а човек који се тако влада, назива се перним слугом. Па аа то љуб. моји: „Као деца видела живите, јер је род духовни у свакој доброту и правди и истини; истражујте, што је Богу угодно.“³

Најпосле нам даде Господ још један таланат, а то је наш земни живот са његовим дивним красотом и благом. Шта све имамо за кратко време, што овде проживимо! Са сваке страшн окружују нас земаљска блага, што су додељена не само нама, него и нашем милосрђу према беднима. У животу нам се развија разум мало по мало и долази еве до већег и опширнијег познања; у животу усаваљују нам се чула и имају прилике, да упознају добро и зло; у животу упознајемо се ми са делима и обичајима ваљаним, и корисним по своју душу. И, у колико је дужа стаза нашег живота, тим имамо више прилике да се спремимо за вечни живот.

Ето нам, љуб. моји, тих драгоцених таланата, које примисмо из руку Оца небесног; ето дарова, које подели Господь Господи⁴ међу

¹ Пс. 50. 12.

² Еккл. 5. 8—10.

³ Еккл. 2. 22. —

щется, ниже грамотею (писаніем), ниже священными писмѣнъ.

Тогда прѣидѣша да прихѣдуть къ црковный сѣдъ къ архіерію. Онъ же междѣ или да сотворитъ изрѣдное разрѣшеніе, предлагдай предъ очеса ихъ оужденный страхъ во лжѣ кланщуща, и клѣтея престопающихъ да нѣган оустрашѣтся, смѣлой лѣстною клѣтею неправдѣ праведнѣ показати, аще сотвори лѣсть ижеко, или обидѣ, или нищету ради своего, или ѿ діавола дѣйства, или ѿ превращенія злыхъ ѿнправдова ижекого ѿ ближнихъ: и оустрашѣся да глѣтъ истинѣ, водемъ праведнаго сѣдѣи и црѣ хртѣ вѣа нѣмѣго страшнаго и грѣзнаго воздадѣла: понеже ѿвѣдай ближнаго, никакоже ижежѣтъ истинѣмѣго томленія и вѣчнаго, мѣненія. и иными полезными побѣдѣтъ ихъ.

Посѣмъ, аще кромѣ клѣтею не преклонѣтся ко примиренію, неиметь коегождо ѿ неидѣбѣ, пакѣ мирнаго наказанія къ нимъ вѣщѣдай, ѣко да ижекѣстѣтъ истинѣ неистиннымъ безразомъ: и да не имать архіерей показати (изъяснѣти) бѣбѣ ѿ неидѣбѣннаго, но да оустрашѣтъ кнѣ вѣгѣхѣнѣннѣмъ безразомъ.

Ище ли же и по сихъ истинѣ не исповѣдѣтъ, тогда повелѣѣтъ архіерей протосингелѣ, да идетъ со архіепископомъ во црковь, предстоѣущъ и чредѣмъ сѣнѣннѣмъ. И поставлѣють посреѣдѣ цркви набоѣ, на нѣмъ же полагають стѣбе и сѣнѣнное ѣванѣ. Возжигѣють же и двѣ свѣщѣи на свѣщѣнѣцахъ, и поставлѣють со бѣкоу странѣ набоѣ. Чредѣнѣй же сѣнѣннѣмъ, наложѣтъ на сѣа ѣнѣтрахѣлѣ и фелѣонѣ, творѣтъ началѣо сѣнѣ:

Вѣгѣсловѣнѣмъ вѣѣ въ трѣцѣ воскреѣсѣмый и славиимѣй, всегда и нѣмѣ и прѣснѣ, и во вѣки вѣковѣчѣ. И глѣють: Аминѣ. Црѣдѣ нѣмѣй: Трисѣѣ. По бѣе нѣмѣй: Ико твоѣ ѣсть црѣтво, и прѣче. Также, фалѣмъ и: Помилѣи мѣ вѣе...

фалѣмъ вѣ: Глѣгѣлы мѣмъ вѣншѣмъ гдѣ... фалѣмъ вѣ: Къ тебѣ гдѣ воззѣмъ...

Посѣмъ оѣнѣнѣнѣмъ трѣпарѣ. Глѣсъ 5: Помилѣи нѣсъ гдѣ, помилѣи нѣсъ, вѣсѣмѣго во вѣкѣхъ неѣбѣмѣющѣе, сѣѣ ти молиѣсъ ѣко владѣицѣмъ гдѣшнѣмъ прѣнесѣмъ: помилѣи нѣсъ.

Глѣва:

Гдѣ помилѣи нѣсъ на тѣа ко оѣновѣломъ, не прѣгѣжѣлся на нѣа вѣлѣ, иже помѣи вѣззѣкѣи нѣмѣи нѣмѣи по прѣзѣи и нѣмѣи ѣко вѣгѣстрѣнѣмъ, и ижевѣи нѣсъ ѿ вѣрѣи нѣмѣи. тѣа ко ісѣи вѣѣ нѣмѣи, и мѣмъ лѣдѣ твоѣ, вѣи дѣлѣ рѣкѣ твоѣи, и имѣа твоѣи прѣзывѣемъ.

И нѣмѣи:

Мѣрѣа двѣи ѿвѣрѣи нѣмѣи вѣгѣсловѣннаѣ вѣѣ, надѣющѣи на тѣа да не погѣнѣмъ, но да ижевѣи тоѣи ѿ вѣдѣ: тѣа ко ісѣи спасѣи рѣда хртѣанѣмъ.

Тѣже исповѣданѣе прѣпѣслѣннаѣ хртѣанѣмъ вѣрѣмъ: Вѣрѣмъ во ѣдинѣа вѣа бѣа...

Посѣмъ трѣпарѣ и конѣмъ стѣаго, ѣгѣже ѣсть дѣнѣ. Посѣмъ наказѣтъ хртѣанѣмъ клѣтею истинѣи ѣнѣи. да не вѣдѣтъ клѣтея. Ище ли же не посѣшѣють, да ѿправдѣтся клѣтею предъ стѣамъ ѣванѣмъ сѣмъ безразомъ. Ище кѣмъ сѣнѣннѣмъ лѣчитѣ ѿ займѣтѣи или ѿ прѣвѣнѣнѣи каѣмъ тѣажѣ дѣлати, а сѣкѣтъ мѣмъ или вѣдѣтъ ижемъ. и сѣ сѣда или без сѣдѣ ѣдинѣмъ ѣдинѣмъ на дѣшѣ дѣстѣ, ѿ нелиже прѣа ѣсть, и хотѣи клѣтею ѿправдѣтѣся по исполнѣнѣи чѣна, полагаѣтъ деснѣю своѣю рѣкѣ на стѣе ѣванѣ, и клѣтѣся по чѣнѣ, ѣкоже иже ѣсть: дрѣгѣи же стѣитѣ прѣбѣтѣ посѣшѣа клѣтею, а не бѣа клѣтѣся.

Ище ѿ дѣнѣгахъ прѣа:

Иже сѣи вѣѣстѣнѣе и сѣнѣное ѣванѣ оѣчитѣ, и заѣмѣдѣтъ нѣмъ истинѣнѣнѣи сѣмъ, ѣи ѣи, вѣдѣмъ оѣ менѣ сѣи, иѣмъ, дѣнѣмъ, тоѣмъ и тоѣмъ.

Ище ѿ домѣ:

Икоже сѣ въсѣщеннои ѿ сѣщеннои вѣлаи
оучитѣ, ѿ заповѣдаѣтъ нѣмѣ истинствовати
сѣмѣ, ей ей, разграбилѣ ѿ разорилѣ сѣи,
илѣкъ, домѣмъ мой, сицевѣмъ ѿ сицевѣмъ безразомѣ.

Ище ѿ бѣдѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, вѣлаѣ
оу менѣ сѣи, илѣкъ, бѣдѣхъ мойѣ (бѣдѣхъ мойѣ),
ѿ не ѿдадѣ ми ѣ (бѣдѣ).

Ище ѿ конѣ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, вѣлаѣ
оу менѣ сѣи, илѣкъ, конѣ, ѿлѣ вѣлаѣ, ѿлѣ бѣдѣхъ,
ѿлѣ ѿно ѿ подвѣхъ сѣи, ѿ не ѿдадѣ ми бѣдѣ.

Ище ѿ вѣсѣстѣи:

Иже сѣ... (као горе), ей ей, сотворилѣ
ми сѣи чѣкъ вѣсѣстѣи сицевѣмъ ѿ сицевѣмъ
безразомѣ.

Ище ѿ слѣ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, зава-
дѣлаѣ сѣи, илѣкъ, слѣмъ мойѣмъ, ѿлѣ вѣно-
градѣмъ.

Ище ѿ разѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, зава-
дѣлаѣ сѣи, илѣкъ, разѣ мойѣи, илѣкъ.

Ище ѿ нѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, пожалѣ,
ѿлѣ потрапилѣ сѣи чѣкъ нѣхъ мойѣ толихъ ѿ
толихъ вѣно.

Ище ѿ сѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, покосилѣ
сѣи, илѣкъ, ѿ свѣзъ къ свѣзъ сѣна мойѣ то-
лихъ ѿ толихъ конѣхъ.

Ище ѿ оутѣдѣи какоѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, зава-
дѣлаѣ оу менѣ сѣи, илѣкъ, такоѣмъ ѿ такоѣмъ
оутѣдѣмъ.

Ище ѿ вѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, вѣлаѣ
менѣ сѣи, илѣкъ, такоѣмъ ѿ такоѣмъ бѣдѣмъ.

Ище кѣ настилаѣ вѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, повѣлаѣ,
ѿлѣ настилаѣ сѣи, илѣкъ, вѣи менѣ, того ѿ
того, илѣкъ.

Ище ѿ вѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, вѣлаѣ
того, илѣкъ, сѣи илѣкъ, сицевѣмъ бѣдѣмъ,
ѣзъ же тоѣ вѣдѣхъ.

Ище ѿ вѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, дадѣ
ми ѿ вѣи сѣи, илѣкъ, сицевѣмъ безразомѣ.

Ище ѿ гѣхъ какоѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, гѣлаѣ
сѣи, илѣкъ, такоѣмъ гѣи ѿлѣ илѣкъ.

Ище ѿ зажѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, зажѣ
сѣи, илѣкъ, домѣмъ мойѣ, ѿлѣ слѣ, сицевѣмъ
безразомѣ.

Ище ѿ вѣи часѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, вѣлаѣ
оу менѣ сѣи, илѣкъ, сѣи ѿ сѣи вѣи, ѿ не ѿдадѣ ми бѣдѣ.

Ище ѿ тѣхъ:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, оучилѣ
оу менѣ сѣи, илѣкъ, какоѣмъ моеѣ вѣи.

Ище ѿ какоѣхъ:

Ище сѣ... (као горе), ей ей, сотворилѣ
ми сѣи, илѣкъ, такоѣмъ слѣ, сицевѣмъ безразомѣ.

Ище ѿ лѣи ѿ вѣи:

Икоже сѣ... (као горе), ей ей, годѣ-
лаѣ ѿ сѣи на слѣ сѣи, илѣкъ, такоѣмъ
ѿ такоѣмъ лѣи ѿ вѣи сицевѣмъ безразомѣ.

(Срнѣи се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЕ ДОБРОМЪ ЖИВОТУ: СТРАХЪ БОЖИИ, МУДРОСТЪ, ТРЕЗВЕННОСТЪ И РАДЪ.

Поука газде Онуфрија Грушкевича, унуку свомъ Николи Григоријеу.

(Наставка).

Никола. Но, сад ми приповѣдај о тре-
хој травѣ!

Онуфрије. Та још ти нисам исприпо-
ведио све о другој. Казао сам само, да

се она зове премудрост, да о њој то и пише Цар Соломон; но још ништа не рекох о том, како се с њом живи на овом свету. Не знамо још све о њој.

Никола. Можда ћеш опет приповедати какву историју?

Онуфрије. Приповедаћу ти и историју. Морам ти рећи, да сваки град, свако село, шта више, свака кућа, има своју историју или најпросто казати, своје догађаје. А како сам стар човек, то се много већ догађаја догодило на моје очи, и у сваком догађају има науке и поуке. Сад чуј, шта говори мудрост о том, како се добија истинито богатство и част.

Прво и прво, знај и памти, да неправедно добро, није истинито добро, јер ће пре или после зацело пропасти, ако не у рукама онога, ко га је неправедно стекао, то ће у рукама деце његове, или, унука његових. Хоћеш ли да стечен иметак, задовољство, — узми себи за право, да у кући твојој, под кровом твојим, у целом дворишту твом, не би било за једну полушку неправедног добра — туђега стеченога преваром ближњег, неправдом. „Туђе добро на корист не служи“ каже пословица, туђе је добро у кући баш исто тако, као и горућа влада под сламним кровом: као што ћеш чувати кућу да се не упали, тако исто буди на опрезу, да немаш ништа туђега. *Друго,* како дошло, тако ће и проћи, а што зарадиш у зноју лица свога, умом и радом својим, породицом својом, то ће се умножити и донеће ти строструки плод. *Треће,* не заборављај на Бога: од иметка свога принеси сваке године дар на цркву, у славу Божију. Господ Бог не трпи нужде у том, јер сва богатства и слава наша — прах је и трулеж у упоређењу с небесима и анђелима, који Му служе. Али ово је

нужно за нас саме, за обновљење љубави и благодарности у срцима нашим. *Четарто,* Пази не бедне, убоге и несретне, пази на нужде селана, на своју домовину и гдје је нужно — подај радо и од срца. *Пето,* не поноси се и не горди са богатством својим. Шта је твоје богатство према богатству других, данашњих богатина, и шта је богатство целог света према једној само звезди небесној? То исто, што једно зрице песка, према изпрегледној множини песка у пустињи или океану! Па за што се ту гордити? — Сад, да би се постарао, да добијеш само добро праведно и да можеш то боље схватити — зашто се лако стечено добро, лако и прохарчи, приповедаћу ти историју.

Покојни твој родитељ морао ти је не једном приповедати о покојном нашем спахији?

Никола. Приповедао је о спахији и о његовој жени, да су то била господа врло добра и милостива.

Онуфрије. Да ли ти је приповедао и о његовој кћери, госпојници Ани?

Никола. О кћери њиховој, покојни мој отац приповедао је, да је била врло добра, побожна и лепа.

Онуфрије. То није баш тако давно било, а ти се виси још ни родио, кад се ово догодило, шта хоћу да ти приповедам.

О покојном спахији и о кћерки му, било је много тумачења. Али што ја о њима знам, што сам ја сам код њих видео и слушао својим ушима, то, синко, свакако не ћеш видети ни чути, но ћеш можда само у књизи каквој читати.

Од малена је наш спахија био горде и љуте нарави. Велики је комад и од нашег посадеког језера за ливаду процесом добио, — и неће му се грех спомињати на овоме свету. Но Бог га је умирио,

опаметно се и под старост био је тако кропак и добар, да му равна ни пре ни после није било. Како су се пре бојали њега људи, као страшила, као утворе какве и мрзили су га; тако за тим, кад се догодила с њим та промена, љубили су га као рођеног оца. А то се догодило ево како: Мужици су за спахију пасли стадо, возили му сено, снопље, дрва, и ђубре. Колико је чија марица и стока могла, толико је сваки и радио. Но ево ти једанпут, разаслао спахија по селима своје бирове ради робије, да се вози ђубре. Дошли бирови и говоре: Господић спахија одлази у купатила (илице) да се лечи и жели, да је до његовог полазак сво ђубре на утарницама. Ко вози, — рачунаће му се у дан робије и осим тога за сваки воз — по стакленце ракије“. Возити је сваки морао, јер спахинска заповест није шала, а овде још по стакленце ракије, за којом је наш народ и сад све још лако! Претисли мужици сложено ово ђубрета, из све снаге сваки је радио, од зоре до мркле ноћи, да зареже на работи по више само возова, па дакле и стакленцета. Кад су радњу свршили, спахија учини сâм сваком рачун, и показало се, да је јединица пошло је за руком да однесу по дванајет пута. Добро, но шта је даље било? било је даље сасвим рђаво. Спахија је заповедио, да се шиком не да ракије, скупио је мужике к себи и рекао им је овако: „Но, ето видите, децо! До данашњег дана возилисте једва четири воза на дан, а ја сам вам рачунао то за дан робије. Ви сте ме обмањавали! Кад сте могли данас одвући дванајет возова, то дакле тако можете увек радити. Зато од данашњег броја, рачунаћу вам дан робије, — дванајет возова — ни више ни мање“. — Тако је било затим и при

жетви. Кад пред вече почињу везивати снопље, сконом са десечарима обиђе сво поље и мери снопове бичем. Ако је само који сноп мањи, — аграби га, откине уже, — метве два у један и везуј поново. А нестане ли два, три снопа у пољу, до 6. десетина ишао је род забадава: дан у робију није се рачунао. Народ се није смео жалити. — бојао се; с тога су све подносили, аргатовали и трпили.

Никола. Како се пак то догодило, да он, спахија, такав зао, као што велни, постаде добар и милостив?

Онуфрије. Све је то божјија воља, мој синко! У осталом, можда он сам и није био такав злођа, него био је код њега управитељ буба, који га је подбадао, па све намишљотине. Кад је он ослепио и почео живити код спахије на милост и немилост, без службе, — народу је било лакше.

Никола. Други је управитељ ваљда био бољи, шта ли?

Онуфрије. Господ га је сâм умудрио да се поправи. Богат је био наш спахија, врло богат, и децом га Бог благословио, али та деца код њих не одрастоше. Род се дете, јако, здраво, по чим само ступи у пету годину, у једанпут напрасно умре, као косом покошено. Тако је умрло код њих десеторо деце и свако у петој години. Колико покојница — спаханица — није туговала, колико је раадала новаца сиромасима и убогим, на цркве и манастире, — ништа није помогло. Кад је умрло десето дете, пет година после овога, већ није деце било у њих. Оде на гробље, заповеди да се отвори камен гроб, отвори сандуке, плаче над њима, бије се у прса — до мрака. Мреко им је било већ сво имање, — и злиста, нашто човеку све то, кад нема ни једног детета? Али ево ти јед-

ном к њима дође у дворац старац убоги, сед са снм, стар-престар. Спахиџица приђе к њему, да му милостињу и рече: „моли се стари Богу, да вас помиљује. А стари јој одговори: „Помиловаће вас Господ Милостини, помиловаће вас, само се покојте, не гулите народ, будите према њему милостиви. Отидите у Почајев, у манастир, будите онде три дана, за тим се исповедите и причестите; и неж вам монаси одслуже бденије са азистетом Богородици, а ви сву службу на коленима обоје да слушате, само кад се буде читало Евангелије можете устати.“ Спахиџица саслушавши, да старцу још милостиње и отрчи мужу свом, — а стари у тај час некуд ишчезе. — О чему су они говорили — не зна се, но у јутру спахиџа заповеди, да се запрегну коњи и одјединше обоје у Почајев. Да ли молитве калуђера, да ли милост божија, само после овога на годину дана била је велика радост код наше господе: дао им Бог опет кћерку и дадоше јој име на крштењу Ана. Оног дана, кад су је кртили, сазове спахија своје економе, писаре и све бирове и рекао им је овако: „Пазите, да у целом мом посаду не буде ни трага блатинама и шибам. Ко се од вас осуди, да удари ма кога од мојих људи — губи место своје! Кој се учиница неправда, насиље, — да му се за све плати; у кога је какво марвинче, во или коњ, изнемогао и пао на робији — подајте му од мојих, свима главу за главу. Селанима одмерите ливаду патраг. Ни чије неправде и насиља не желим.“ — И расте њихова девојчица, расте — вије детеице, него прави аићео: тако добра и лепа, да, као што са каже, цео свет обиђеш, таконе нигде не ћеш наћи. Дође већ пета година, у којој су сва деца њихова помрла, — спа-

хија и жена му немају мира ни дану ни ноћу: сви над њом лебде, назе и чувају, да је какав хладан ветрић не ухвати, да рђаво око на њу не погледа, да је не урекну и не покваре. У петој пак години одведоше је у Почајев, к оном седом монаху, што им је предсказао милострђе божије. И чита мовах над њом молитву и Евангелије, а дванајет других калуђера служе бденије, — и родитељи је умивају Почајевском водом, и што год им ко каже, — молитву ли какву читати, жртву ли какву како принети, све то од срца чине. Господ их је занета помиловао, девојчица је ушла у шесту годину, и она расте, пролепшава, на радост родитељима, — таконе лепотице, кажем ти, ни до тада, ни после нису видели код нас. Но још лепша је била њена душа. Сваки је дан ниша на службу божију, у њишу капелу, а о руским празницима — у нашу цркву, стоји у цркви просто, смирено и са страхом, — као сад да је гледао пред собом срдачну! — и моли се Богу топло и смирено: а по свршеној божијој служби, раздаје новце сиромасима и снима удовицама болнима, убогима, свима, који не могу зарадити и бринути се за себе: дозове их к себи у двор свој, да им бранина, каше, слаanine, и све, што им је нужно. За то су код нас сви на посаду само о њој говорили, као земаљском Аићелу-хранитељу и утешитељу. И нарасте дивна девојка и са евију страна долазише младожење, — овај богат, онај још богатији, један леп, други још лепши; но нико јој се не приљуби срцу. Она све само чита свете књиге, све се само моли Богу и чини добра, милостива дела. Једанпут дошао к њој, да је проси, некакав гроф, а она оставила госте, звинула своју собарицу и отишла је с њом на сировод

убогој старици, којој је сашила покров и кошуљу. Имао бих многа више говорити, синко, кад бих све о њој казивао. Једно кажем: такви људи не рађају се сваке године, јер једна једна такова душа долази на свет једанпут у сто година или још ређе. У нашем посаду она је све познавала, од старца до самога детенцета, а разумна је била тако, да су јој се дивили стари и учени људи. Била су овде код нас два брата, који су били у звадн мање 10 година. Мирили их комшије, мирно свештеник, мирно их прота дошавши да разгледа цркву, — све бадава: свака добра реч отпадала је од њих, као камен са стене. А госпојица Ана измирила их: они поделивши земљу праведно, одпочеше живити братски у љубави и договору. Где је ко видео на где такву госпојицу? Па и јест' необична је она била госпојица, по право рећи, анђеол, прави анђеол беше! Стари родитељи све су јој одобравали, и нису могли ни у чем што препречити. Само погледа на матер и оца, — они већ јој не могу казати: не чини, девојко, ово или оно, треба радити овако. Такову реч нису јој могли рећи.

Сад ти морам приповедити о човеку још, који је живио у дворцу и који је био једини мразак госпојици Ани, да га не види. То је био управитељ старог спахије и звали су га Гусакоски. По рођењу је био просто Гусак, наш пак мушкар, по како се од малена одликовао хитрином и опрезношћу, то научи од пенца читати и писати, за тим отиђе у Лавов, учио је код кројача шити и кројити, и изучивши добије право мајстора, и прозове се Гусакоски, преврне тада нашом вером православном иа пољску, и научи сасвим да буде господин.

Кад се подигаа у години 1831. буна пољска у Варшави, отиђе и он тамо да војује, и тамо га начинише некаквим началником. А кад су Руси побили Пољаке, он украде из кесе војничке новце, с њима побеже из руске Пољске, за границу и јави се код нас. Овде је оне новце негде закопао, а њега су ухватили и отерали у Лавов. Али како је био туђинац, наш пак аустријски поданик, то га брзо из затвора пустише и он се врати у наш посад. Игду и напретак баш није шмековао, још више жељаше да буде господин, с тога гледаше свакако да се увуче у службу, нашем спахији, — и увукао се. А био је, морам ти рећи, врло хитар и лукав, говорио је тако слатко и течно, да су га сви држали за најизображенијег човека! Постао је писарем, по том економом и најпосле управитељем. Новаца, што је имао, раздао је господи и Чиву-тима под интерес, а знање и службу своју тако је умео извршавати, да га је свахија, кога је подкрадао, држао за вернога и најоданијег слугу. Трчио је и око госпојице Ане и трудио се да буде у милости, но она га никад није могла трпити и не пушташе га себи на очи.

Ани прошло 18. година и била је увек здрава и весела, као младо срнце у шумовом шипрагу. Нико није ни мислио да јој веће у део пасти такана свадба, о каквој су сањали отац и мајка. Баш на велики петак, кад се искуписмо у цркву на гроб Христов, почеше говорити људи, да се госпојица Ана разболела. Други дан, кола за коњима јуре у посад, пове докторе из Лавова; били су код нас неколико дана, мислилац, гледали, саветовали се и, разиђоше се казивши, да такве болести нигде видели нису ни они, ни нико други. Плакаше народ на посаду од

једног краја до другог, шта више и Чивути се молише Богу у својој „школи“ и не беше човека, који се не би за њу топло помолио Богу. А болест јој беше баш чудновата, неизлечима. У јутру говори са свима, ни накаккову се бољу не тужи, само је у лицу побледела и телом онала, и тако беше слаба, да руке није могла подићи. А како је 12 сати одкуцавало, да подне навести, затвори очи и лежи као мртва, устима само миче и све говори, говори, говори! И тако је чудновато, сине мој, говорила, такве све речи, да никад не бих веровао, да писам својим ушима слушао. Говорила је о души човечијој, куда она по смрти одлази, и приповедала је, да их она види и с њима говори. Свакога је познавала и при том настављала и учила, да се нико од присутних није могао уздржати од суза. Ма да су јој очи биле затворене, — претима

је књигу читала, говорила је које је доба, минуто не фали, само кад јој сат положи на срце и о сваком познатом је све знала, шта ради, где је, шта говори. Стари јој се родитељи поболеше; код ње се налазила само њена собарица и остале слуге, и народ је к њој долазио, као на чудо, да је виде. Но кад дође човек, тешко грешан пред Богом и, пр. који је живио обманом, преваром и неправдом људском или какав безбожник, који је у Бога не верује, или такав који воде празне, безмислене речи да говори, или да се куне, или такав, који је рђаво у браку живио, рђав пример деци давао, — то такав човек још је био у авлији, а она га је већ видела духом, и рекла би: „не пуштајте ми тога човека (или ту жену): то је безбожник, како може ући, да је са мном.

(Настављење)

СТАРОЗАВЕТНИ ПРАЗНИК ПАСХЕ.

Од М. Гуљаша, с руског од Ст. Р. Иљича, учитеља.

(Свршетак).

Ради удобности дошљака из даљних крајева, свештеници наменише стари закон, по коме се јатве пасхално за четири дана пре Пасхе имало одредити, те су се место тога код храма продавали јагњаци, који су по закону били добри за принашање на жртву. Дошљаци по томе ису морали доносити са собом јагњце, него су их ту куповали.

14. дана у подне, када је затрубила труба на храму, сви мушци који сачињаваху пасхално братство, скупљаху се на једно место у кући, и ту би старешина породице или братства, читао ову молитву: нека си благословен Ти, о Господе Боже наш, вечни Цару, који си нас осветио Твојим заповедима и који си нам наредио, да изабацимо, све што је квасно. Када се молитва свршила, сви би ћутећи запалили вонтане свеће и стали би тражити да није остало шта квасно у кући, хитимично су подметали на различита

места, комаде квасног хлеба, само да се одржи заповед о тражењу и о избицању квасног теста. Све што год би при тражењу нашли, скупљали би на једно место, а старешина би рекао: свега квасног, што се налази у овој кући, које сам ја видео или које нисам видео, нека нестане и нека буде као прах земаљски!¹⁴

Већ је наступило време, када се имало заклати јатве пасхално; али у храму још ништа није ни представљало да се приближује велики празник. У њему се по обичају и у обично време приносила свакодневна вечерња жртва. Међутим се већ народ постепено све више и више скупљао код храма, и тек што се свршио принос обичне жртве, народ би се поделио на три дела, по речима Мојсејевић: „и заколети то кн. аналитко икери њеког Ђекоуџа“. Прво одељење народа улази у храм — и врата се од храма закључавају.

Свештеници, левити, појци и свирачи узимају сваки своје место, које им је законом одређено из времена Мојсијева и Давидова; народ се зауставља код врата од храма, а левити сачињавају редове између народа и свештеника, који стоје код жртвеника; левити држе чаше у које ће ухватити жагњећу крв. Један ред левица држи сребрне чаше, а други златне, сваки ред имао је своје засебне чаше — један сребрне а други златне. — Тиме је све готово и спремно за принашање пасхалне жртве, и — оно се започиње.

Сводови храма одјекују од гласова музикалних инструмената и од појања хвалебних песама Богу добротвору. Свечану пасхалну песму сачињавају псалми 112—117.

По свршетку молитве, коју је читао свештеник, поглавар појада на глас би рекао: *аллаба* и по томе би читао: *хвалите Господа* (Г. 112), а народ одговарао *аллаба*, и тако би после свакога стиха народ појао *аллаба*; тако је појао негдје до краја; кад би се свршио овај псалм, појци би започели следећи псалм: „*ко нгодѣ Ыоакѣ! изъ Египта*“ (пе. 113) на што би народ понављао речи изъ Египта а при речима и додѣ *Исавла стѣ ледѣ какара*, народ би опет говорио: *аллаба*, и тако би то трајало до почетка идућег псалма, чији би почетак сав народ такође са пенима поновио.

За време појања ових псалмова, изговарало би се 123 пута *аллаба*, по броју година Аронових, а за сво то време би се клази жаганди, сваки који је год донео жагње, сам би га заклао, најближи левит ухватио би крв од дотичнога жагњета у своју чашу и пошто би ју напунио, додао би је другега левиту, овај би му пак дао своју празну чашу, а ону пуну додавао би један левит другега, док неби дошла до свештеника, који би пролио у подножје жртвеника а чашу би дао натраг левитима. На тај начин би се поклази сн жаганди. Када би прво оделење народа свршило приношење, тада би на његово место дошао друго, а на место овога треће; после народа левити и свештеници спремају Пасху за себе и за све служитеље, који су при храму, ако се десило, да пасхално вече падне баш у суботу, народ би остављао жагњете код храма, док субота не би прошла, и потом би носио кућама својим. Код куће би сваки пе-

као своје жагње, али не овако, како су се неки обично жаганди, него би се од дрвета — у коме нема смоле — начинио неки облик крста, и то тако, да се једно дрво протури (уз дрво), кроз цело тело жагњећег, а друго би се наместило међу предње две ноге, и тако разапето жагње, обесили би да се пече.

Када је већ тако главни део вечере пасхалне спремљен био, тада су се наносила на сто п остала јела, које су имала бити на празничној трпези. Та јела бијаху: 1.) бесквасни хлебови; 2.) горке траве; 3.) месо од мртве жртве, (ако је ју ко привошио 14 дана), 4.) нека особена врста суса (sauce) који се звао харосет, и који је зготовљен био од различитих слатких и горких плодова и од сирћета; овај сус је спреман за употребу на оне различите ствари, од којих су јевреји у Египту, опеке правили, по тумачењу, талмудиста. Неки су зготовљавали за вечеру проју од пиринча, други пак — рибу и јаја. По себи се разуме, да ова јела осим бесквасних хлебова и горких трава, није налазио закон, него их је сваки по својој вољи и према својој стању приправљао. У последње доба при вечери пасхалној, јако се употребљавало вино, по речима Мајмонида: „муж је дужан постарати се, да му жена и деца за трпезом весела буду. А чиме да их весели? вином!“ Овај се обичај врло строго обдржавао тако, да је и најсиромашнији јевреј за дужност своју сматрао приправити онолико вина, колико је предањем одређено било. Вино је слободно било помешати са врло много воде.

У оваком приправљању, прошло би вече и наступила је поноћ, у које се доба по предању Јевреја, догодило чудесно изабављење њихових предака из ропства египћанског. Чим је наступила поноћ, сви, којима је по закону допуштено било светковати, скупили би се у једно спремљену собу и полегали би око стола, без разлике пола узраста и стања.

О почетку вечере, породични или заједнички старешина читао би над вином благодарствену молитву: „Нека си благословен Ти, Госпode, који си створио плод од лозе! Нека си благословен због овог благог дана и због светог знања, које си Ти нама дао на радост и обновљење! Нека си благословен Ти, о Госпode, који си осветио Израѣља и времена“. После ове молитве сви би испили по једну чашу вина. Затим би

сви умивали руке, при чему је старешина говорио: „Нека си благословен, Ти, о Господе, који си нас осветио Твојим заповедима, и који си нам заповедио да умивамо руке“.

Умивши руке, заједнички старешина (кара магада буквално — *весник пасхалних песама*) узео би неколико горњих трава и хладу давши Богу, што је створио плодове, умочио би их у харосет и појео би тај залагај; исто то учинили би и остали, који на вечери присуствовали. Ова се вечера почињала овако због тога, да би се депа чудила овако необичном почетку весела, те да би питала, аа што се тако чини. Ако при вечери не би било деце, питала би то жена или ма ко од присутних, а заједнички старешина би одговорио: „ево, чиме се ова ноћ разликује од других ноћи; у све друге ноћи ми подједнако једемо и квасни и бесквасни хлеб, а у ову једну ноћ — једемо само горке. Кроз све друге ноћи, једемо различите траве (зеље), а у ову једну једемо само горке. Кроз све друге ноћи, једемо ми или прижено или кухано месо, а у ову — печено. Кроз све друге ноћи, само једанпут умивамо руке, а у ову — два пута. Кроз све друге ноћи, једемо или седећи или лежећи, а ову никако друге него само лежећи“. Затим се обраћао деци и снисходећи њиховом узрасту и свањању, говорио им је: „Ми сви бејасмо робови као и ова робинја, или роб (показујући на роба, који је онде био присутан), али нас је Бог ове ноћи избавио и навео на слободу.“ Осталима, који бијаху присутни, говорио је о ослобођењу из Египта и о свима милостима, које је Бог чинио народу, причао им је о ропству отаца својих у Египту, о чудесима, која се догодише при њиховом ослобођењу, о томе како је дат народу Закон Божији и о томе, како је Израелски народ посвећен за народ Божији; особито се задржавао код Второз. гл. 26. ст. 5. и 6. и опширно је тумачио то место. Потоме показујући на јестица говорио би: ово је Пасха, коју ми зато једемо, што је Господ прошао поред домова отаца наших у Египту; дижући руком горке траве, говорио би: „ево горњих трава, које ми једемо за успомену, да су египћани учинили горњим, живот наших отаца у Египту“; затим подижући бесквасне хлебове, говорио би: ево бесквасних хлебова, које ми једемо за успомену, да тесто наших отаца није имало времена, да усквасне пре, него што је

Господ открио Себе и избавио нас из руку египћана, и због тога смо ми дужни Њему благодарити, Њега прославити, хвалити, славословити, поштовати, величати, што је Он сва та чудеса учинио ради наших отаца и ради нас, зато што нас је превео из ропства у слободу, од жалости к радости, од плача к весељу, на таме у светлост, из угњетавања у избављење. Због тога смо дужни Њему појати. „*аллилуја*, хвалите Господа, хвалите слуге Господње хвалите име Господње, *аллилуја*“; на то би сви почели читати псалмове: 112. и 113., завршујући их са: „нека си благословен Господе Боже наш, вечни Цару, који си извео нас и очене наше из Египта и који си нас довео до ове ноћи, да кушамо бесквасне хлебове и горке траве“. Затим би сви испили другу чашу вина. —

Тада су поново умивали руке, читајући уз то преташњу молитву, после чега је заједнички (или породични) старешина узимао два бесквасна хлеба, и разломивши један, метуо би га на онај други — цели — говорећи: „Нека си благословен Ти, о Господе Боже наш, који си извео хлеб из зеље, и који си нас осветио Твојим заповедима и који си нам заповедио, да кушамо бесквасне хлебове“; и тада би сви јели бесквасне хлебове и горке траве.

Сада се опет поново читала благодарствена молитва: „нека си благословен... и који си нам заповедио, да једемо жртву.“ После ове молитве, јели су мирис жртве од 14. дана, после чега је старешина говорио молитву: „нека си благословен... и који си нам заповедио, да једемо Пасху.“ Тада се јело месо од пасхалног јагњета, после чега нису више ништа јели, него су одма прали руке и пили трећу чашу вина, која се звала „чаша благослова“ због тога, што се над њом читала благодарствена молитва. Напослетку су пили четврту чашу вина, која се звала „чаша хаде“ због тога, што су се тада пјевале хвалитне пјесме од 114.—117. псалма. По свршетку ових псалмова, читала се молитва: „Господе Боже, Тебе хвале сва дела и свети Твоји и праведни, који испуњавају вољу Твоју, сви са усклицима хвале Тебе, благосиљају, величају, прослављају и поју име Твоје; јер је добро хвалити тебе, утешно је појати имену Твоје. Из века у веке Ти си Бог. Нека си благословен Ти, Господе Цару, коме приличи хвала. Амин.

Душе свих живих, благосиљају име Твоје, Господе Боже наш, и дух свакога тела прославиће и узнеће успомену Твоју. Јер си Ти на велики Бог, и осим Тебе немамо Цара, искупитеља или спаситеља. „Нека си благословен, Господе Боже наш, Цару вечни. Амин“.

Ово бејаше прави крај вечере, али ко је хтео, могао је попити пету чашу вина и појати велико *алмаста* од 120. до 137. псалма.

Сутра дан 15. нисана, у први дан бесквасних хлебова, који се дан сматрао за празник као и субота, шта више, који се и називао суботом, не бијаше слободно радити никаквих обичних послова, а тако исто и у 7. дан бесквасних хлебова, који се називао неходниш празником. У ова два дана, мушки дужни бијашу присуствовати у храму, ради принашања мирних жртава које су се састојале из волова, оваца и других животиња, које по закону слободно бијаше на жртву приносити. Ови мирни приноси, сачињавају неопходну принадлежност празника, бесквасних хлебова.

Позивајући се на Втор. XVI. 11.—14., Јевреји за своју дужност сматраху ове дане, што веселије проводити, и због тога се тада узајамно посећивали и частити друг друга.

Сутра дан после приношења мирних жртава, дошљаци су могли ићи својим кућама, али су обично они, који бијашу врло побожни, остајали у Јерусалиму преко свих седам дана празника бесквасних хлебова, а многи чак и до педесетнице, која се светковала на седам недеља од другог дана бесквасних хлебова, кога се дана и жетва почињала.

По описима равина, овако се свршавао обред почетка жетве: Синедрион би за државне понце откупио један део њива иза потока Кедронског и 15. Нисана у вече послао би тамо три своја најунаженија члана са срповима и котарицама. С њима заједно ишао је много народ. У зору 16. Нисана запитало би најстарији од испосланих чланова: „да ли је изашло сунце?“ на што би добио одговор: „нашло је“. Ово се питање три пута понављало, и три пута је на њ даван одговор. За тим је три пут питао: „да ли овим српом?“ и три пута му одговараху: „јест, јест, јест“. По томе је произишло питања говорећи: „да ли у ову котарицу? јест!“ „да ли у ову котарицу? јест!“ „да ли у ову котарицу? јест!“

и напоследку: „хоћу ли пожњети? јест!“ „хоћу ли пожњети? јест!“ „хоћу ли пожњети? јест!“ Добијши на сва ова питања одобравајући одговор, он би приложио сноп јечма и сви би га заједно однели у притвор храма свештеницима, који би га над ватром неушили, и пошто би га потом измешали у суду, самели би га, и потоме би га 13 пута просејавали, све дотле, док од тог донешеног јечма не би добили 10 део *ефе* самог чистог брашна, од кога би једну прегрит, помешавши ју са уљем и са *машћу*, на жртву принесене животиње, спаљивали на олтару, а остало би испекли и појели. Са овим заједно сажegli би јагње и учинили би преливање.

После овога обреда, и народ је одпочињао жетву на својим њивама, јер овим обредом бејаше разрешена употреба новог хлеба у домаћем животу, као што се са принашањем два хлеба у храм о празнику педесетнице, разрешавала употреба новог хлеба у државним службама.

Тиме бејашу завршени свечани празнични обреди; свако се поново прихваташе својих обичних послова и до седмог дана ништа не подсећаше на празник, осим бесквасних хлебова.

Овако светковаху Пасху Јевреји у последње доба, док је храм постојао.

Сви обреди, које није Мојсеј наредио, него који су се на основу предања вршили и, ма да их равини признају за неопходно нужне, ипак не сачињавају битност празника. По закону Мојсејевог, за пасху неопходно нужно бејаше: јагње, бесквасни хлебови и горке траве, и по томе само те принадлежности празника имају особено, тајанствено значење.

Празник Пасхе, као и сви други празници, првобитно је имао исторички карактер и празновао се за спомен избављења првенца Јеврејских од смрти, која је похорила првенце египћанске; уједно Пасха их је подсећала и на излазак из Египта. Али у овом простом историчком значају скрива се дубоки тајанствени смисао — прообразни. Он је уједно подсећао на давно обављено искупљење од роштва греху његовог новинарника ђавола, од проклетства и смрти. А тако чуство духовног искуства првених отаца, видело је овим преобраза у обредима пасхалним, дубоко наиздавајуће моралне уроке¹⁾.

¹⁾ Богословени Мужев, још у старом завету разумели су прообразно значење пасхе — (Исх. 53. 7, Јер. 11. 19). За време доласка Христовог, оно је јасно протумачио Јован

Важност празника Пасхе, заједно са другим безбројним обећањима, пророчанствима и прообразима, имала је упозорити јудеје на јакне Божије, које је узело грехе света, као што је упозорио на Њ Претеча; али они слепци, вођени слепим вођама, имаћу очи, да виде, па не чуше и не познадоше Онога — Кога Пасха прообразоваше — када се јавно међу њима, одбацише Га, на крст Га подигоше, па још и данас блуде у мрак неанализа, који је гори од мрака египћанског.

Па шта се догодило са њиховим празницима? На њима се испунила реч Господња: „покопашъ крстѣхъ, и въздвигашъ крстѣхъ нѣмѣхъ, а дѣла Моѣ“ (Ис. I. 14). А они још и сада мисле, да угоде Богу својим бесмисленим подражавањем древним величанственим обредима својих празника из доба законског.

У осталом њихов данашњи начин светковања Пасхе, врло се јавно разликује од древног библијског и од потоњег-равинског светковања. Место јакнети пасхалиног и мирних приноса, они принесе на жртву два служанника mesa, ма од какве животиње, коју закоље равин (али који није пореклом из свештеничког колена, јер су

Предтеча (Јоан. I. 29) после тога наје испунила се она прва страдају и смрти Господњој. Аустрали су се често повизали на то значење (I. Петр. I. 19. 22. I. Кор. 5. 7. Јер. 9. 25).

У потоњим времјенима св. Отци, који су говорили о старопавној Пасхи и о страдањима Господњим, подробио су виђеним прообразом, који бијаху у Пасхи и испуњење истих прообраза у страдањима Господа нашег Исуса Христа.

Њихова поколења, већ одавно изгубљена). У њиховим пасхалиним молитвама чује се очајнички и безнадежни — вапај и непрестано понављање ових речи: „Боже велики, Боже кротки, Боже силни, Боже свемогући, Боже милосрдни, највиши Боже, благи Боже, изредни Боже, Боже јудеја, за кратко време подигни храм Твој, брзо, брзо, у наше дане сада подигни, сада подигни, сада подигни, сада брзо подигни храм Твој, Боже силни, Боже живи, Боже крепки, Боже славни, Боже кротки, Боже вечни, Боже страшни, Боже изредни, Боже праведни, Боже богати, Боже прекрасни, Боже верни, сада за кратко време, подигну храм Твој, брзо, брзо у наше дане за кратко време, брзо, сада подигни, сада подигни, брзо у наше дане подигни храм Твој;“ — као да их подсећа, да Бог неће услишати њихове узалудне вапаје. Те успомене, о ослобођењу из Египта, које пређе имаћу силу и значење, треба, да им сада још тужније напомињу њихово савршено остављење у ропству и понижености, — и ретко који од њих, да није свесан о томе, да њихови обреди немају никаквог значења, па и сами они виде јасно узалудност своје садашње религије, али их за њу негује њихова стара закрена приврженост јудејским предањима, алог које их је још Месија изобличавао, којег они не познадоше.

У Сомбору 13./3. 1895. године.

„Богородица Чтига“.

ВЕЛИКОПОСНЕ И ВАСКРСНЬЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУСАЛИМУ.

(Истияк).

Какав је био трогателан приказ ове свечаности, то се не да описати. Кад је архијереј читао Еванђеље на месту, где су Спаситеља сустреле св. сестре, нама се тако то живо пред мисленим очима представљало све, што опише Еванђеље, да нам се чинило, где доиста гледамо Спаситеља и плачне сестре, како Му се моле и с Њиме разговарају. Па опет то није ништа у сравњењу са оним, шта смо осећали на гробу Лазаревог. Кад је код гроба архијереј, читајући Еванђеље, громогласно узвикнуо: „Лазаре! градњи кона! то нас је тако потресло,

да смо као обезумљени били, и мало што нисмо попадали. И доиста, ми смо тада мисленим очима гледали, како Лазар излази из гроба, увијен у беломе покрону. Неке руске поклонике гласно закукаше и падоше у несвест.

Тог дана, у три часа по подне, дошао Патријарх у Васкресени храм онако свечано као оно пређе уочи недеље Православља и Крстопоклоне. Код „Камени Помишља“ сустрело га је браство Гроба Божијег, у велим свиленим одеждама, са изненим од свиле цветонима, и сваки је носео Еванђеље, а само један икону Праз-

ника. Идући литијом, пред сваким свештеником е Еванђељем, био је ђак обучен у стихар, и носио чирак са сивошом. Код *Камена Помазана*, учинише све као и пређе, па онда пођоше Гробу. Ту опет учинише као и пређе, и одоше у Воскресенски храм, где се отпосе вечерње. Турска војска одржавала је ред као и свагда.

Сутра дан, на Цвети, у 6 часова изјутра, допратише Патријарха свечано. Литургија је била у Воскресенском храму. Служило је Патријарх са свима архијерејима и скоро са свима свештеницима. Литургија је трајала до 10 часова. После литургије, кренула се литија онако исто као и пређе, само су сада били кадифели, алатом и свилом везени баријаци, и што је пред литијом један носио велику маслинову грану. Одежде су све биле једнаке, беле, са свилом, увезеним цветовима. Свештенство и народ носили су палмове гране и запаљене свече. Турска војска одржавала је ред. Све се ово свршило до 11½ часова.

После православних, носили су литију сви заједно, уједно: Ермени, Копли, Абисинци и Сирјани, јер сви они празнују заједно с нама све празнике, и држе се старог календара, па чак и унијати — источни католици, али они немају право да служе на Гробу Христовом. Поредак литије исто као и у православних, Ерменски патријарх носи павску тијару и патирицу, а место сакоса, неку одежду, налик на мантију са крутим, усправљеним вратником, везеним алатом. Остали архијереји и свештеници носе такве исте одежде, али само без вратника. Копски архијереји, ама баш личим се у одећу не разликују од православних, само што миша носе. Свештеници носе одежде као и Ерменски. Абисински и Сирски архијереји, носе одежду као Ерменски и Копски свештеници налик на мантију, дугачку до земље и само се под грло закопчава. Место митре, носе на глави неко покривало као јарама. Законци се ни у чему не разликују од наших, само што Ерменски и Копски носе још и митре. Њихова је литија трајала читав сахат и сваки је појо на свом језику и на свој глас, па се начинио урлебе. Они су правили литију само око „Кувуклије“ обилаз три пута.

Тог дана, на Цвети, на вечерње дошао је Патријарх просто, без церемоније. На велики понедељник, вторник и среду, свештеници су сами свршавали у своје време пређосвећену, а у 6 часова по подне долазио је сваког дана Патријарх просто, и свршавало се јутрење по уставу.

На велики четвртак, у 6 часова изјутра, дошао је Патријарх, не са свим великом свечаношћу, и служио је литургију у храму Аностола Јакова. После литургије било је „Умовеније ногу“.

Пошто у то време бива свагда много народа, то, кад је лепо време, тај се обред обавља свагда пред црквом и бива врло лепо, а кад је рђаво време, онда се обавља у Воскресенском храму и бива доста муче због тескобе. Ове године бијаше лепо време и овај је обред Патријарх обавио пред црквом. Да би свима било на видiku, прави се пред црквом узвишени *појос* а према њему, о дувару аврамовског манастира, окачи се вештачко начињена предикатница и поред ње једна велика маслинова грана, која представља Гетсиманску башту. Оно појоса, у приличном растојању, стоји турска војска и штити од потиска народњег. Народа бива хиљадама хиљада и по земљи и по крововима и на сваком месту, где само може стати човек. Места се ова продају за скуп новац.

И тако, дисле, по свршетку св. литургије после зааквоне молитве, читају се по чиноположењу извесне молитве и екстенија, односно умовенија ногу, и онда се креће литија из цркве на поље. Пред литијом иде у фелону свештеник е Еванђељем и одлази одмах на предикатоницу. За њим иде један монах и на левом рамену носи једну доста велику ђупу, у којој стоји велика кита од разних цвеса, и он цвестаља „*человјека во скрдељеније воду нося*“ (Лук. XXII. ст. 10; Мар. XIV. ст. 14). За њим иду чираци, кртови и рипиде, а за овима дванајест свештеника у потпуном облечењу како су служили литургију, и за њима Патријарх окружен ђакоцима. Пошав по мосту, литија се заустави на пода пута, а свештеници и Патријарх дођоше пред врата Воскресенског храма. Патријарх, окренут храму, прекрети се три пута и поклони, па се онда окрете поместу, а свештеници по чину етадоше око њега у два реда.

Тада Еванђелист¹⁾ са предикаонице отпоче обични почетак за читање Еванђеља, као што бива на јутрењу, — и отпоче да чита. Он је само описивао какав је поредак био, а кад дође да говори Спаситељ, тада говори сам Патријарх; а кад говори ко од апостола, то говори онај, који тога апостола представља. Улога је свакоме, дакле, одређена.

Еванђелист: У оно време, кад дође дан пресних хлебова, у које требаше клати Паску; посла Исус Петра и Јована (у то време два свештеника, први дешњак и први левак, етадоше пред Патријарха), рекавши:

Патријарх: Идите, спремите нам паску, да једемо.

Апостоли — свештеници: Господе! А где хоћеш да спремимо?

Патријарх: Ето кад уђете у град, срешће вас човек, који носи воду у крчагу, идите за њим у кућу, у коју он уђе, и кажите домаћину: Учитељ вели: где је гостионица, где ћу јести паску с ученицима својим? И он ће вам показати велику застрту собу; онда дакле, спремите.

Еванђ.: А они отидоше (она два свештеника поклонили се и пођоше водоноши) и набоше као што им каза; водоноша изађе њима на сусрет и ту постојаше мало) и спремиле паску. (Она два апостола вратили се Патријарху, етадоше пред њега и рекоше).

Апостоли: Господе! све је готово.

Еванђ.: А кад би у вече, сјде за трпезу са дванајесторицом (тада патријарх са свима свештеницима одоше на помост и поседаше на своја места) и кад себазу за трпезом и јебазу, рече Исус:

Патријарх: Веома сам желео да ову паску једем с вама, пре него што пострадам: јер вам кажем, да је одседе неку јесту, док се не сврши у царству Божијем и т. д.

Еванђ.: Знајући Исус да му све даде Отац у руке и да од Бога изиђе, и к Богу иде, устаде од вечере (патријарх устаде) и скиде своје хаљине (ђакони му скидоше митру, омофор и сакос), и узе убрус те се запреже (ђакони му доладоше чаршав, те се запреже и убрус, те мету га преко левог рамена) по том уеуше воду у умиваоницу (ђакони му доладоше фини од

сребра емелиран лавор и бокал, и они уеуше воду у лавор) и поче прати ноге ученицима и отирати убрусом (Патријарх оде најмлађем свештенику, и тако почев од њега, опра свима на левој страни, па онда пређе десној, почев опет од најмлађега, и дође до последњега. Перући ноге, кад их обрише а он пољуби ногу а дотични свештеник — апостол пољуби њега у лице). Онда дође к Симону Петру. Патријарх приђе оном последњем а овај устаде) и он му рече:

Петар: Господе! Зар Ти моје ноге да переш?

Патријарх: Што ја чиниш, ти сад не знаш, али ћеш после дознати.

Петар: Никад ја не ћу допустити, да Ти опереш моје ноге.

Патријарх: Ако ти не оперем, немаш удела нише са мном.

Петар: Господе! кад је тако, онда не само ноге, све опери и руке и главу.

Патријарх: Опраноме не треба; до само ноге опрати, јер је сав чист; и ви ете чисти, али не сви. (И опра му ноге).

Еванђелист: Јер знадијаше изајника свога, па за то рече: ниште сви чисти. А кад им опра ноге, узе хаљине своје (патријарх остави лавор убрус и запрегу, а ђакони му обукоше сакос и метуше амофор и митру) и седавши опет за трпезу (Патријарх седе) рече им:

Патријарх: Знате ли што ја учиних вама? Ви зовете мене учитељем и Господом; и право велите: јер јесам. Кад, дакле, Ја опрах вама ноге, као Господ и Учитељ, и ви ете дужни један другоме прати ноге. Јер ја вам дадох углед и пример, да и ви тако чините, као што Ја вама учиних. Завета, завета вам кажем: није слуга већи од свога господара, нити је посланик већи од онога, који га је послао. Кад ово знате, благо вама ако га извршуете и т. д. и остало како Еванђелист описује: како им је говорио да ће Га један од њих издати, и онда устајаху сви редом и говораху с Њиме па и Јуда, и како га Петар хабраше, а како Он Петру предсказа, да ће га с три пута одрећи и т. д. Па онда:

Еванђелист: И благодаривши Богу, плађоше по обичају на Гору Маслинску; а за Њим отидоше и ученици Његови. И добоше у село које се зове Гетсиманија, и рече ученицима својим (Патријарх устаде и окрето се ученицима).

¹⁾ Ради краткости тако ћемо звати оног свештеника што на предикаоници чита Еванђеље.

Патријарх: Седите ви овде, док ја идем да се помолим Богу.

Еванџ. И узе са Собом Петра, Јакова и Јована (тада njih тројица усташе и пођаше за Патријархом низ степенице од помоста. Патријарх сиђе доле а они засташе на степенице) а Он им рече:

Патријарх: (окренувши се оној тројици) Жалосна је душа Моја до скрти; почекајте овде и стражите.

Еванџелист: И отишавши мало, паде на земљу (Патријарх клече на прострти према предиславници и оној маслиновој грани ћилим, подиже руке небу, па паде лицем на земљу, а она тројица поседаше на степенице па прилегаше и начинише се да спавају) и мољаше се, да би Га мимоваша час, ако је могуће, и говораше: Ала Оче! све је могуће Теби: пронеси чашу ову криво Мене; али опет не како ја хоћу, него како оћеш Ти. И дошавши к ученицима, нађе их где спавају (Патријарх усташе и дође оној тројици) и рече Петру:

Патријарх: Симоне! Зар спаваш? Зар не можеште један час постражити са Мном? Стражите и молите се Богу, да не паднете у напаст; јер је дух бадар, али је тело слабо. (Она тројица подигоше главе само, па кад Он оде, а они опет легаше.

Еванџелист: И опет отишавши, помоли се Богу, оне исте речи говорећи (Патријарх опет онако чинише). И вративши се нађе их опет где спавају; јер бијаху много дремљиви. Патри-

(Српски ес).

јарх дође оној тројици, и ћутећи климну главом, и оде опет да се моли. И оставивши их, оде трећи пут те се помоли (Патријарх опет чинише као и пре) говорећи оне исте речи. Тада дође к ученицима Својим (Патријарх усташе и дође оној тројици) и рече им:

Патријарх: Једнако спавате и почивате, (она тројица подигоше главе) доста је; дође час: ево се предаје син човечиј у руке грешницима. Устаните да идемо (она тројица усташе) ево се приближи Мој издајник. (И тако одоше на помост и поседаше на своја места).

Тада им је Патријарх изговорио опроштајну реч, као што Еванџеље казује, за тим очита једну молитву и учини отпуст. За овим је један свештеник е предикаонике говорио беседу на турском језику. После беседе усташе сви, а Патријарх узе ону киту цвећа, и с њоме окропи на све стране. Тада се крете литија и одоше право у патријархов двор а Патријарх је при том кроз чаршију непрестано кропио.

Каква је била лепота и тронавајући призор, описати се не да. Особито је тронавајуће било, кад су свлачили патријарха и кад се мољно. Фотографи су све главне моменте снимили. Све се ово свршило у 12 часова.

У вече тога дана, дошло је Патријарх у Воскресенски храм на бдење, просто. Бдење је отпочело, као што правило прописује. Прво је Еванџеље читао Патријарх из свога стола, а остала су читали свештеници. Еванџеља су се читала на грчком, словенском и арапском језику.

ДУЖНОСТИ ПРЕМА НАЈЕМНИЦИМА.

На францески написала Ида Г.

Са малим измјенама и допунама с талијанског превео **Јован Шарћ**, парох церањски.

Наши домаћи, наши су ближни и ужити наши браћа, коју милосрђе наређује љубити као сами себе што љубимо. Љубимо дакле као сами себе некренога свога, који нам је тако близак и живи с нама заједно под једним кровом и заједно с нама ужива заједнички љеб. Љубимо наше најамнике тако, као што желимо да и сами будемо љубљени и као да смо у њиховом стању и положају. Ето најбољег руководства према нашим домаћима.

Но, и још ћемо једну рећи: не треба им пак ни мане приучавати, када су им оне пријетљиве, нити им уштудити праведну поправку; али их не смијемо журити са неком надутошћу. Не треба им заслуге не признавати, које нам наши најемници чине; шта још више збиља, е да би их ка добру довели, посвједочимо им њихове добре квалитете да буду задовољни, да у њима имамо повјерења; треба да их гледамо као браћу, као пријатеље, треба да за њих у истину

гајимо истинит интерес. На исти начин, као год што један јак ударац пјетра у једра брода и највећег, што га потисне више него стотину зивоца весала, тако и једна пријатељска ријеч, један знак добротности, чини домаћег тачнијим у служби својој, не жели хиљаде нарадаба апсолутних, неограничених, претеких.

Када осјетимо мане свога буди кога најемника, одма добро гледајмо од њих разоружати га. Размислимо и о добру и о злу; вјерујмо самима себи, да се тада можемо назвати сретнима, када они узму слободу међу нама; тада им је добро, а и нама.

Сравнимо најамнике са другим не савршенствима; помислимо на начин поправити их од неких несавршенства и оскудца, које, могуће долазе од слабога васпитања; тада их у томе треба учинити пажљивијем мирно, не показујући им у томе прави пут већ све мало по мало, без да им се много трпи од једном на начин, да осјете сами жељу поправити се.

Одајмо се од домаћиних, које кадри ниемо учинити честитијом особама; али на против, у којима код оних, у којима опазимо доказ разборитости и чедности, гледајмо их усавршити са срцем, сносити њихове мане, ако само нису искључиве, и показивамо им све оно повољно, кога су достојни, е да би добили дуну одличнијих особа. Никада не треба да дугујемо својим слугама, иначе смо им робови. Што се тиче плаћа, плаћа или награда треба да је разборита; јер када им дадемо мање, не жели што се даје примјерним особама нашега етажежа, не задовољни су, сматрају нас за тврдице, гледају нас оставити и служе нас преко воље. Ако им не можемо дати више, барем се наговоримо да нам је то мао. Лијеп и великодушан начин чини већи утисак на људе, не жели ниста добра, која се чине: начини умјетности е којим се дар чини, више вриједи од дара.

Има особа, које су убјеђене, да је одредба Божија назначила сиромашнима служити богате, и да овима дозвољава е њима се служити као слугама; али и да је назначено и олакотити ослобођење слабијих и незнатнијих њиховим поможењем заузимаца, који добише више увијета ејаја. Ово није Бог зна шта, и ствар је више него сигурна да је тако. Бог нам даје слуге, е да би у нашој љубави нашле помоћ и уточиште у нашем милосрђу, примјер у нашој напутици и савиесту, у нашој ревности наговор одnoseћи се њихоме вјечитоме здрављу. Ми немамо права изискивати од слугу нешто привремено, већ смо их дужни обрадити духовито, к нечему интересантијем. Бог нам даје слуге у залог, у позајам, и једном ће нас о њима питати рачуна. Бићемо питани о помоћима, које им смо смо учинити а неучинисмо им.

Жалосна је замисао немара, преко кога би се, и да није негга могли спасти толике душе, које коштају у сину Божијем исту цијену, као да су и синови, књажеви и царева земље. У породицама простијим не утаначује се ред, већ начин — форма. Са свим тим, неће се догодити никаква велика слабљазан, ако смо задовољни, и да смо узанемпрени малим моралом советенијех слугу и њиховог свијета. Често пута, од њих се не изнекује тачност од њих самјих, и зато обилујућјих у части, мало их је сасвим, који иду далеко и заузимају се тачно испунити са прекреном љубави своје дужности, које су свете. Ове ће ријечи господарима испоредити енергију св. апостола Павла, када оно рече: „Господари! правду и једнакост чините слугама знајући да и ви имате господара на небесима. Господари и ви чините слугама ваши као и они вама, остављајући прјестол, знајући да је и вама самим и нама господар на небесима, а он не гледа ко је ко! Боји на то не пазн, одрже се вјере и гори је од невреника“ (Кол. гл. 4, 1; Еф. 6, 5 до 9).

У мају 1894.

РАЗНО.

Негово Високопреосвештенство г. митрополит Ђорђе Николајевић, наш обљубљени Архиепископ и добротвор епископ, прославио је на

Ђурђев дан о. г. (као и до сад) свој осамдесет осмо годишњи рођен дан. Узвишени Архиепископ, угледао је свијета 20. априла 1897. године.

Господна — киши чадъ къ дкормъ Господна; и стра-
хотъ Божилъхъ пощай — и страхотъ Божилъхъ по-
щай; Goar; Sôxol. рад. = Goar; Eôxol. рад.
379; К. Николѣвичъ, П. ѡдъж. рѣи цр. киши, къ прѣж.
пѣтѣт. коголъ, киъ, стр. 368. — К. Николѣвичъ: О ѡдъж.
рѣи, цр. киши, къ прѣж. пѣтѣт. коголъ, ки, стр. 368;
А. Дантревкѣй — А. Дантревкѣй; и благослоби
и благослови; ѡзнокѣдѣтѣ — ѡзнокѣдѣтѣ; ѡзвнши
мѣ — ѡзвнши мѣ; къ ѡзнитѣтѣ — къ ѡзнитѣтѣ;
ѡнъ глѣгелѣтѣ — ѡнъ глѣгелѣтѣ; глѣгелѣтѣ — глѣ-
гелѣтѣ; ѡзнитѣтѣ — ѡзнитѣтѣ; благослоби

— благослови; тѣѣ благоное — тѣѣ благобо-
ное; к. Дѹхъ — к. Дѹхъ; и козлягѣхъ — и коз-
лягѣхъ; покрѣтъ тѣ — покрѣтъ тѣ; крошѣтъ —
крошѣтъ; отивѣтъ дѣикѣи и очино — отивѣтъ дѣикѣи
и очинои; покѣтѣно — покѣтѣно; кадъ млада
невѣста, послѣје вѣнчаѣна, прѣи пѹтъ дође — кадъ
млада невѣста, послѣје вѣнчаѣна, прѣи пѹтъ у
прѣзѹ дође; а. О. Хойнацкѣй — а. Ѡ. Хойнацкѣй;
а на страни 151. мѣсто „плѣцѣрѣхъ лѣвѣхъ“ треба
читати: пошѣнѣрѣхъ лѣвѣхъ, што се овѣмъ исправѣтъ.

КНИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Примили смо књигу Макарија митрополита московског — православно догматично богословље, први део. Пренео и допунио протосинђел Митрофан Шенин, професор у богословији карловачкој. Цијена је томе новом издању 2 форинти а. ор. Књигу препоручујемо нашем еписко-православном свештенству.

Добили смо Шематизам православне епархије далматинске и истријске за годину 1895. Из етатистичког прегледа те књиге, види се, да епархија далматинско-истријска има: 3 манастира, 16 протопопјата, 53 парохије са 3 калеландије и 80 цркава. Број православних домова 10.077 са 73.064 душе. У год. 1894. било је рођених свега: 3105, умрлих: 1997. *Пираст је 1108. дана.*

Примили смо најновији каталог књига, од српске књижевне Брате М. Поповића у Новом Саду. Садржина је: Српске народне јуначке и вјештачке пјесме, романи и приповијетке, поезија.

ришна дјела, дјела знаменитих ерских књижевника, књиге за младеж и народ, школске књиге и учила, педагошка, лечничка, привредна и богословска дјела, црквене књиге, музикалије, фотографске слике, разни календари, св. иконе и разне тискарије за школе и парохијалне уреде. На даље, горња књижара, препоручује црквене утвари, одежде и сав прибор, кога наше цркве за своје благољеније требају.

Особиту пажњу пошт. читалачке публике
свраћамо на јединицу многих књига, које та
књижара даје са знатним попустом од 50% —
дакле половину снижене цијене или, ко воли
да добије те књиге у лијепом повезу, без назна-
ченог одбитка.

У српској штампарији г. Вл. Радовића у Мостару, прештампано је из „В. Х. Иегочника“, дјелце: „О хришћанском васпитању дјеце до школе“, попа Јована Гргуревића. Цијена је књижици 25 новчића.

Ч И Т У Д А.

Стево Цабић.

нарох Лешенички — четара призворског

рођен је у Винској 27. децембра 1846. Рукоположен је за ђакона и свештеника 14. и 16. септембра 1872. од митрополита Павлеије у Лијешћу. Умро 9. априла о. г. *Вјечна му памјат!*

Дана 27. априла о. г. преминуо је на Риги у 31. години живота *Риста Јовановић*, уважени трговац и последњак из Доње Тузле. — Покојник је био савијеститача и образована личност, а притом и родољубљем украшен. Био је и предсједником доњо-тузланске епископске црквеношколске општине, и црквеног пјевачког друштва. Вјечни му и блажени покој!

Андреја Бањац.

свештеник Горње Врточке, протопрезвитерата
петровачког,

рођен је у селу Дринићу 30. новембра 1837. Изучивши овог времена Часловац и Псалтир, буде 25. и 27. Децембра 1865. рукоположен је за ђакона и свештеника од тадашњег митрополита босанског Игњатије П. — Умро је 6. марта о. г. опојан од осемрице свештеника тамошњег протопрезвитерата.

Поклојник се још одавна почео осјећати слабијим, толико, да није могао своју парохију опедужити, за то је у јануару о. г. предео Горње и Доње Врточке парохију басташком уз пеке увјете. Пошто је управљена парохија и тако саставни дио парохије басташке, према учињеној и проглашеној организацији, то на ту парохију не може ни бити патјецатеља.

С покојником се на опијелу опростио свештеник буковачки Никодим Новаковић, са овим говором:

Тужни збор!

Некину више ни само 7 мјесеци од како претрписмо један, и то велики удар, на смрти свештеника Глигорија Новаковића, који је баш онђе парох био; још се неублажити болне ране и неутрише горке сузе за споменути свештеником, а све нам неумитна смрт изтрије на наше средине једну жртву — још једног неузорног дјелатеља у винограду Господњем, свештеника Андреју Бањац; који се данас седи са овог вјерљивог свијета у други посмртни живот; он одлази одавде, гдје су многе непогоде и искушења, за свију нас у опште, па иде, гдје нема скорби ни печали — одлази велим ондје, гдје нема болести, муке, патње, туге, пакости, уздицања, чемери, него гдје се ужива вјечна заслужена награда блаженства.

Свештеник ондје лежећи, кога тужно оплакујемо, шта је био и какав је? Свима је нама мање више познато. Но при данашњем нашем с њим тјелесном растајку, напоменућу коју, ма и летимично.

Он се је родио међу нама, одрастао, живио и умро међу нама. Тако, он се је родио 1837. од усонских родитеља Николе Бањаца и Јоке рођене Угљих. — Основну школу учио је у Петровцу код усонског учитеља Илије Новако-

вића, а послје код неког свештеника Иванчевића и Тијетина. У 1852. ожени се са сад ожаљеном му супругом Станом рођ. Ступар, са којом је добио 9 кћери, од којих су три удомљене, а од овјех је најмлађа прије 11 мјесеци умрла, а дије старје још су живе.

У 1865. год. оде он са усонским протопрезвитером Василијем Новаковићем у Сарајево, гдје би од блаженпопочившег Добро-босанског митрополита Игњатија П. у чин свештенички произведен. По рукоположењу, одређена му би парохија Горње-врточка, коју је до прошлог устанка служио. Уз прошли пак устанак, био је покојник пребјегао у Далмацију, а одавде оде и у Лику; те кад се народ поврати на своја опалена огњишта, и он се поврати, те поново заузме служити своју споменућу парохију, коју је готово све до пред саму смрт служио. Истина парохију је тешко служио, особито од прије неколике године, од када га физична снага издаде, а још више отежчавало је његово службовање то, што у парохији није становао, него од исте 4 сата ода удаљен бијаше.

Тужни збор, особито овом приликом треба на ум да нам падне оно, што би свагда на памети имали и требали држати, т. ј. да ли нијесмо створени за земљу, него за други посмртни живот — за вјечно блаженство, за које се још ондје на земљи припремити имамо. Истина да то није тако лако, и да то без настојања нашега не иде, јер у земном животу нашем ми наплавимо на свакојаке сметње, тешкоће, муке, патње и различита искушења, али као прави Срби — хришћани, требамо то све тријељиво сносити, свагда добра дјела чинити, и у добрим предузећима нашим постојани бити. Но при томе требамо тачно и савјесно испуњавати заповиједи Божије и црквене; и на овакав тек начин, можемо се приправити, да будемо сваки даном и тренутком готовим, за путовање у царство Божије. А да ћемо занета сви без разлике, цар или војин, богат или убог, пред неумитнога судију — Бога стаћи, и пред њим строги одговор за своја дјела дати — то је истина, и то је невазбежљиво, као што и св. писмо вели: И воздржати се пречека, ка. Земље, бисаке кр. и дрх. создржати се ка Бог, иже даде етш. Но кад ће који и кад ће кому од нас кудцати пошљедњи час смртни — то је неизвјесно, и то нам је управо немогуће знати,

јер је то Творац задржао у својој власти „Јако отица положи к њој кључи“.

Сваки је од нас дужан што више трудити се и радити; истина је за тјелесни онстанак, али при томе нетребамо ни душе наше заборавити, јер је она главни састав човјеков, а тијело је само спољни дио човјековој души, па колико је душа претежнија од тијела, толико за њу више и старати се требамо; та она је чистина Божанствена, коју смо примили као дар свеомугућег створитеља нашег, и то чисту, безгрјешну и не окану са грјесима, па тешко, оном који њу не поврати творцу онакову, какву је и примио.

Шта најпосле е' нама буде? А па то се само по себи разумије, да ће тјело наше, пошто је од земље створено, по оном: „земља јеси и земљу отидеши“, матери земљи предано бити, као што ће сад са мртвим остатцима овје лажећег свештеника учинити се. Душа пак нама одлази к Богу, од кога смо је добили.

Па, да ли човек носи са собом славу и богатства, блага, робе и другог напита? — Јок брате! „Нашта друго, до скршене бјеле руке, и праведна дјела своја.“ Еде кад је тако, зашто би се онда и привезивали за земљу, и за уживања земаљског блага, кад је цео земни живот наш као роса јутрења, и за мало траје. А душа? Душа

вјечно живи, и по заслуги нашој оде у вјечно блаженство или у вјечну муку.

А сад у овом тужном часу, обраћам се теби мила родбино покојникови и, кажем, можеш обаврати сузе као знак туге и жалости за својим незаборављеним покојником, али уз исто треба да се обећате слушати оне савете, које Вам је покојник више пута давао, да ће те те испуњавати заповједи Божије и призиве одредбе, и да ће те поштовати св. православ. вјеру и чувати милу нам народност српску.

Ти незаборављени покојниче, путуј мирно у твоје ново обиталиште, и жали плодове труда свог, не заборављајући ни нас, који остајемо на овоме привременом животу земном, него се моли св. Савви I. Архиепископу српском, да се заузме пред престолом вишњег, за своје потомке, за свој мили народ српски.

Сада пак, сви се обратимо Богу и заједно са св. матером црквом, од свег срца рецимо: Боже велики, отпusti, кривим покој поджеди Гди ошчонимљ рад ткошћ ошчонко ери Андрије, и отвори елић ктнвог напита. Амин.

У Бурсовачи 8. марта 1895.

Никодим Новаковић.

свештеник.

СТЈЕЧАЈЕВИ.

С разлога, што досадашњи овдашњи учитељ Стојан С. Трикулић, концем ове школне године одлази на парохију, упразнило се учитељско мјесто на овдашњој српско-православној основној школи, те општина потребује учитеља и учитељицу. Годишња плаћа учитељима удатој за учитеља, који се учитељске дужности овје прими, јесте 300 фор. а. вр., а учитељу 500 фор. а. вр. Ако учитељица не буде супруга учитељска, имаће годишње плаће 360 фор. а. вр. У оба случаја, имаће и учитељ и учитељица бесплатан, врло удобан стан и огрјев у школској згради. Дужност је учитеља мушког, а учитељице женске дјецу, у прописаним за основну школу предметима, обучавати, кроз сва четири разреда. Учитељ ће још дјецу у црквеном цијенију поучавати и нећељом и празником у цркви за пјевницом пјевати, а уједно је и општински перовођа бити; а учитељица је дужна женску дјецу и ручном раду поучавати.

Ко ова мјеста жели заузети, нека се са молбом и свједоцбама обрати на потписану општину најдуже до 1. јула о. г. (по ст. кал.).

Уз свједоцбе је потребна и свједоцба надлежне политичке власти (мајнстрата) о владању. *Варшар-Воксф* (у Босни) 6. априла 1895. Српска правосл. цркв. школска општина.

На упразњено учитељско мјесто на српско-православној четвороразредној основној школи у Чађеници, тражи се оспособљен учитељ, са годишњом плаћом од фор. 420, бесплатан стан и огрјев.

Који жели ово мјесто заузети, нека се са ваљаним свједоцбама, и свједоцбама о свом политичком владању, до 1. јула о. г. на општину или на потписатог обрати.

Чабеница код Бос. Новог. 28./4. 95.

За предједника:

П. Дрљача.

СВЕСКА VI.

Сарајево, Јуни. 1895.

ГОД. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Број 701.

ОКРУЖНИЦА.

Свима протопрезвитерским уредима и свештенству Дабро-босанске дијецезе.

Пошто је попис житељства овијех земаља довршен, позива се пречасно свештенство ове Дијецезе, да, у смислу окружнице Митрополитске, штампане у „Босан. Херцег. Источнику“ (свеска за фебруар о. г.) и посебних налога, датих сваком Протопрезвитерату, *чим прије* подвесу овамо исказ, сваки из своје новоорганизоване парохије, са ознаком: селџ и у тима тачног броја кућа и душа православних, муњких и женских.

Сваки прото, односно надзиратељ, дужан је саставити цјелокупан исказ свију парохија свога подручја и то овамо управити, најдаље до конца мјесеца августа т. г., како би и Консисторија могла

имати јасан преглед свега, што јој је нужно знати, ради своје употребе.

Свака парохија *мора* имати свој уређен домовник (анаграф), чему су дотична проте и надзиратељи дужни парочиту пажњу обратити, да се то по свима парохијама уведе и, да не буде на даље ни једног, који би занемарио вођење парохијалних матица, као што се доказало, да је мјестимце тако немарних свештеника било досад.

Из сјединце консисторијалне.

У Сарајево, 1. јуна 1895.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ворђе Николајевић.

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић свештеник у Митровици.

(Напомена).

У посланици к Ефесцима налази се врло важно мјесто, где се говори о божанственом оснивању цркве и набрајају се различита називања слуга црквених, од којих сваки има свој основ у некој истини или дужности, скончаној са онштим уређењем свештенства. Ово нас може повести кратком разматрању других јерархијских имена. Упоредјујући их и извлачећи суштину значења свакога од њих, можемо видети све богатство, сву пуноћу садржаја пастирског служења, као уређења божанског, установљенога Самим Христом. Као путеволја послужиле нам при овом поменуто више место из посланице к Ефесцима. Той даљ естъ овы сѣо апостолы, овы же пророки, овы же благовѣстники, овы же пастыри и сѣицеи к совершенію скатыхъ, еъ дѣло сазишѣа, еъ созиданіе тѣла Христова. (IV. гл. 11. ст.)

Παρόντες. Називању овом, које долази непосредно иза *apostolos*, тим начином, одлучно се даје друго место. Служење, које се означаје овим именом, било је такођер изавиједним служењем. Оно се појавило потребама времена. Пошто је у црквама, које су се састојале из обраћених незнабожца, расејаних широм простране грчко-римске империје, хришћанских учитеља било врло мало, то су били нови прозелити, као што се види, непосредно озарени Духом Светим ради настављања других у божанственим истинама, и кад што, као што се види из Дел. ап. XI, 28, и ради предсказивања будућих догађаја. По свој прилици, да тада, како старозаветни пророк беше поглавито органом откривења будућега, новозаветни је био

надприродно озарен на гледање предмета, већ откривених. Ово је било откривење истине духу човечијем, луч светлости с више побудјујући којег из верних, да говори ради назиданања других, као што се ово види из 1. Кор. XIV, 29—31.

Пошто је дар пророчтва био велик и достојан зависти, примањљиви дар, то тражише многи, и лажни се пророци појавише шта више у апостолске дане. Али ради распознавања истинитих пророка од лажних, били су показани нарочито знаци од самих апостола. Ово особито даровање пророчтва (*χρηστια προφητιας*) као што изгледа, није преживело оно време, које у правом смислу може бити названо неком апостолским, ма да се ово могло продужити и мало више; јер кад су цркве биле доста утврђене и и устројене, јавила се могућност регуларног, систематичког избора младих људи и васпитања њиховог ради црквеног служења.

Као што је сличност међу апостолским служењем и служењем данашњих пастира, тако и служење „пророка“, принадежећи ка свештенству, као целини, у неком се смислу одржало у цркви и има носиоца својега особитог даровања шта више и сада. Јер пророци су били поведеницима о Христу: они су добили надприродни дар учења о божанственој истини у време духовног мрака и незнања. Слично овоме и у целој доцнијој историји цркве било је особито просвећење с више извесних одељених личности, да уче људе божанственој истини и да показују пут

к спасењу у време необичне духовне малаксалости и магле.

Васељенски велики учитељи цркве, не само владаху великим природним силама за примање божанствене истине, него судећи по тим просветним утецајима, који су долазили од њих, судећи по тим новим освећењима истине, коју су они саопштили, они су добили особито просветљење од Духа Светога, као учитељи Слова. Често шта више људи простог живота, без сваког права на учитељство у цркви, сакривали су у себи силу, мал не једнаку сили древног пророка, и ова сила откривала се у оном облику побуде, као и код правих пророка, прве цркве, који су, по свој прилици, били људи прости.

Сваки истинити пастир доживљаје часове особитог узвишења духа и духовног просвећења при проповедању Слова Божја; ипак сличност ову тешко је протирати одвише далеко, да не би пали у фанатизам.

У спези са мало час реченим, можно је поменути о другим служењима или, тачније, даровањима — *charismata* (јер ни једно од њих није било сталним служењем) хришћанског свештеника, која су такођер била изванредног карактера. Нека од њих побројана су у 1 Кор. XII. 28. *οὐκ ἔστιν δὲ ὁμοίωσις τοῦ πνεύματος ἐν τοῖς ἑστέσι· ἡ δὲ ἑκαστοῦ τοῦ πνεύματος ἐκείνου ἡ δὲ ἐκαστοῦ τοῦ πνεύματος ἐκείνου ἡ δὲ ἐκαστοῦ τοῦ πνεύματος ἐκείνου* (јер ни једно од њих није било сталним служењем) хришћанског свештеника, која су такођер била изванредног карактера. Нека од њих побројана су у 1 Кор. XII. 28.

Оставивши на страну за време текст из посланице к ефесцима, обратимо пажњу на придевено место и разгледајмо прио *Δυνάμει* — „силу“, у преносном смислу, као последица сила, „чудеса“ (овде је обстрактивно узето место конкретного). А о овом служењу или даровању спомиње се и у 20 ом ст. истне главе: *ἡ δὲ ἐκαστοῦ τοῦ πνεύματος ἐκείνου ἡ δὲ ἐκαστοῦ τοῦ πνεύματος ἐκείνου* — „даровање же дјеловања сила“.

Бог, с намером више дубоког укорењавања Својега слова у срца људи и саопштења му владајућег положаја у свету, учинио је чудноватим силама не апостоле само, него и просте верне, и ово је не мање природно и можно, као и то, што је сам Христос морао потврдити истину Својега учења, очевидним својим знацима, т. ј. чудесима. Своје чудновате силе, Он је саопштио такођер и цркви, да би помоћу истих достигла господства у свету, и служитељи Цркве беху први и главни носеоци чудноватих дарова. Но с таким чисто службеним карактером, на име с намером суделовања више успоменом распрострањењу јеванђелске истине, дар чудеса беше само у прво време битисања цркве Божје на земљи. У следећим вековима се изгубио тај дар, једнако са осталим изванредним даровањима. Св. Златоуст, у почетку своје XXIX. омилије на прву посланицу ка Коринћанима, говори о свом добу, да „чудних дарова већ нема више“, разумевајући под њима надприродне силе, саопштене Богом служитељима Јеванђеља, ради одређење целих суделовања насађивању и утврђењу хришћанства у свету. А ако се и сад догађају чудеса, то иста већ не састављају стална својетна свештеничког служења, и јесу појаве изванредне и служи само спољашним изразом благовољња Божја к људима, преко којих и ради којих се јавља чудотворна сила Божја, — тако рећи, печатом, којим Бог одликује изабранике Своје и прославља их за њихов праведни и богоугодни живот; с друге стране, чудеса се јављају као сведоци унутарње силе вере код таквих људи, — оне пете вере, о којој је Спаситељ казао: „*яко имать веры, ако зримо гордо, и зримо горко и; приди отижд тално, и придег; и ниткоже не возможно избгати калы*“ (Мат.) XVII.

20). И само у последњем смислу и значењу чудеса продужују битисати у Цркви и битисаће докле год не угине вера међу људима.

Рекавши о престанку чудних дарова у своје време, Златоуст одмах показује и узрок овога. Урок овај он види у томе, што су се околности времена измениле. Кад су људи први пут позвани били из мрака незнабоштва с тога, да би познали истину, да би и друге научили и да ју потврде својим делима, то су тада били одарани надириродним силама и они су владали оним силама ради тога, да се боре с тобожњим чудесима гатара и пророка. Док је хришћанство још водило видну борбу са царетвом ђавола на земљи (т. ј. с незнабоштвом), продужаваху се, по Златоусту, и чудесни дарови; са окончањем борбе, с победом хришћанства над незнабошцима, постадоше наизглед и та надириродна средства, помоћу којих се водила борба и достигнута била победа. По мишљењу Olshausen-а, чудни дарови су се продужили битисати, ма да постепено учмањављујући се, докле није било то свршено устројење Цркве, — можда, до краја трећег века, кад је хришћанство разрушило силу незнабоштва и постало владајућом, свецком религијом. Још јаснији ће бити престанак овај чудесних даровања у Цркви, кад обратимо пажњу на религиозни значај и циљ чуда. Чудо, пратећи проповед јеванђелског учења, има циљ да потврди божанствени постанак последњег. У таком смислу и таком значењу оно је неопходно било само ради првобитног распрострањења јеванђелске истине, ради првог оснивања и утврђења Цркве Божије на земљи, кад први последоватељи јеванђелске истине још нису били способни да потпуно ра-

зуму упутарија садржај ове истине, да оцене њено преимућство над обичним људским учењима, кад нису могли још да испитају сву силу њеног моћног животворног деловања на човечије срце какав се оглед даје само са постепеним усавршавањем у хришћанском познавању и животу. А за истинито просвећене делом хришћанства се јавља спољашње чудо као наизглед; за њих се само хришћанство, у свом унутарњем садржају, а такођер и у свом историјском путу, у свету, јавља већ као највеће свецко чудо, које само говори за свој надземаљски постанак. А оне, који су имали могућност познати силу хришћанства и шта више налазили се под његовим благотворним дјелетијем, али по том уклонили се од њега, и које Апостол назива онима, који изнова распињу Сина Божија (Јевр. VI, 6), никакo чудо већ не може обратити на пут истине. Мученички напaј Христа са крста већ не продире у њихово окорело срце, не потреса до најдубљих основа њихове окореле душе, као што то беше негда са римским сотником. У свом безбожном одрицању, заглушују у себи сваку могућност примања истине, долазе до таког степена нравственог отупљења, да, слично сродницима јеванђелског богаташа, не верују, ако шта више и мртви воскресну (Лук. XVI, 31). К таким људима се односе речи Спаситеља, речене фарисејима и садукеејима: „Рођење Авраамово и израелско, дакле знајући иштећи: и знајући и дејства еванђелија знајући иште пророка“ (Мат. XVI, 4). не даје се с тога, што га они све једно одбацују, изводе га у ред природних појава, као што то чине савремене западне рационалисте.

Χαρίζεσθαι ἰσχύων — „дарове исцеливања“ — и λέγει ἑσπερίων „различне језике“.

Ово принадежи ка овој врти надприродних сила, које се, може бити, простирају до воскресња мртвих. По мишњу Златоуста, дар језика био је најобичнијим и највише распрострањеним од чудноватих дарова древне Цркве и у исто време био је једним из најглавнијих повода за црквене раздоре (хомил XXIX). Дар је овај био један од најглавнијих и највише жељених дарова.

Као главни узроци изобиља чудних дарова у древној цркви било је: 1) изванредна духовна побуда у периоду ступања хришћанства у свет, кад су се силе светлости бориле са силама мрака, кад је цео духовни свет, добри и зли, био потресен до најдубљих својих сила у унутрашњем свету; — 2) дубоки нравствено-религиозни мрак, у који је утонуо свет за време доласка Христова, кад је дошао до крајњег безбожија; ало је задобило највећу власт над светом и Христос се јавио „у испуњењу времена“, кад се на земљи осећала крајња нужда у божанственом Откривењу; — 3) највећа важност, светски значај проповеди Христове, тражећи распрострањена њеног у свету свим могућим средствима, како природним, тако и надприродним. Отуда, између осталог, открили се велики значај и висина пастирског служења, које има за своју цел да даде у свету славу божанственој истини, ради распрострањења, које беху учињена Богом, толико велика и многа чудеса, дата су била првим востаницима њеним толико различна изванредна даровања и надприродне силе.

У 28. стиху 12. глави прве посланице св. апостола Павла ка Коринћанима између устаољених од Бога у Цркви служења и изпосланих од Њега даровања (χαρίσματα) спомињу се такођер заче-

тања, правилна (ἀφ' ὧν κοινὸν γίνεται), на српском превод „помагања“, управљања“. Ово је, без сумње, било једино изванредних служења апостолског времена. Оно се налагало, вероватно, на лица особито упливна у друштву, заузимајући више или мање важан друштвени положај или, може бити, одликујући се нарочито јаким карактером. Ова су се лица одевала особитом влашћу ради помагања апостолима и првим, од њих постављеним, пастирима у управљању црквом. Ови помоћници у управљању тешко су имали свештенички сан; они су били само као привремени руководитељи верних, помагали цркви силом свога друштвеног авторитета у њеној борби против унутарњих недела међу новообращенима и у опште против различитог рода штетних утецаја унутарњих и спољашњих. Њихова је улога била слична оној, какова је припадала тако званим старешинама (senioribus plebis) африканске цркве IV. и V. века, који су се бирали не из духовних, него из светских лица, заузимајући видан положај у друштву и одликујући се побожношћу и одавањем интересима цркве.

К изванредним службама апостолскога века, односи се и служба јеванђелиста. Реч: *јеванђелиста* (εὐαγγελιστής) срета се у св. Писму три пута: у Дел. ап. XXI, 8, где се ђакон Филип назива јеванђелистом; у посланици к Ефесцима IV, 11, где се набрајају Богом основане службе у Цркви и у 2. послан. к Тимотеју IV, 5, где апостол саветује Тимотеју: *дело сакрати еванђељство*. Називање се ово односи, као што се види, на лица, која су апостоли шиљали ради проповеди јеванђеља, или учења о царству Божијем. Ова лица беху непосредни помагачи апостола, најближи њихови ученици и по-

магачи. Заједно са апостолима, јеванђелисте беху први весници Христовог учења. Но кад се хришћанска вера већ довољно учврстила на земљи, то, заједно с другим изванредним службама, престаде и служба јеванђелиста. По првобитном употребљавању речи, називањем *јеванђелисти*, називавала су се само она лица, мислија којих се састајала у навеставању људима учења о спасењу, чим се и полагамо начело утврђењу вере Христове; међу тим као служењем пастира и учитеља

црквених вера у Христа предпостављала се већ битном раније у једном или другом месту. Задањом овог служења беше већ најопширније васпитање верних у хришћанском животу и упутство у усвајању од њих хришћанског учења. Најдревнији тумачи св. Писма сагласно признају, да је служба јеванђелиста принадежала цигло времену првобитнога утврђења и распрострањања хришћанства на земљи, као служба изванредна, престала је с концем овог времена.

[Наставиће се].

ПРОПОВЕД

у Недељу прву по Духовима — свих светих.

(Поштовање светих од стране православне цркве потпуно је сагласно са речју Божијом и с предањем и примером древне васељенске цркве).

Света православна цркваштује свете угоднике Божије и своје штовање према њима исказује тиме, што је свакоме светом, једном или неколицини заједно, посветила зарад торжественог празновања један особити дан у години, а свима светима посветила је прву недељу после Педесетнице, т. ј. данашњи дан (од куда се и и назива недељом Свих светих); — састављада је и саставља им службе црквене у опште и на по се акатисте; — моли им се; подиже у име њихово храмове; свршава у част и славу њихову крсне ходе и чува у помену њихове постове. Таково штовање светих од стране православне цркве, има зарад тога (штовања) основа, у речи Божијој и у предању и примеру цркве древне васељенске.

Реч Божија и сама похваљује свете, кад говори: *пошаша практикују га похвалити* (Прич. Солом. 10, 7); *дишиа Бога ко катѣхуа конѣх* (Пс. 67, 36); *ухвалити Бога ко катѣхуа еси* (Псал. 150, 1); *тини прѣдъ Господиа ширѣхъ придокоуѣхъ еси* (Пс. 155, 6); — и даје нам поуку, како смо дужни ки штвати свете: *пошашити наставникѣи наставниа къша, или глаголюшѣи камаъ слово Божѣи, ѡуби изверениа на кончанѣи житѣи* (Евр. 13, 7). На ових места речи Божије, јасно је, да штовање

светих, има основа у речи Божијој, и да је сагласно с вољом Божијом и истинитим богоштовањем. Штујући и прослављајући свете, ми им не одајемо божанског штовања, но их само држимо за *другове* Божије, ходатајима за нас пред Богом, *првороднаи* браћом нашои о Христу (Евр. 12, 23). Молећи се светима и просећи у њих различитих блага за себе, ми просимо овијех блага у њих, не за то, што они сами по себи, својом вољом и силом могу нам их дати, но за то, што их они могу нама неспосити код Бога. Наше штовање светих односи се како непосредно к њима, тако и посредно к самои Богу. Прослављајући на пр. високе врлине светих, ми уједно с тим прослављамо благодат Божију, која им је била у помоћи, да достигну те врлине. Прослављајући светост угодника Божијих, ми прослављамо премудрост Божију, која их је поучила у спасењу и руководила их у продужењу земног живота; — прослављамо љубав Божију према њима, која их је изабрала за царство небеско. По овоме Псалмопјевац и говори: *ухвалити Бога ко катѣхуа еси*, т. ј. прослављајте Бога кроз свете Његова, или — прослављајући свете, прослављајте кроз њих самога Бога. На тај начинштујући и прослављајући свете, који

еу по благодати Божијој постати најживљим образом и подобијем Божијим, миштујемо и прослављамо кроз њих самога Бога — Творца њиховог.

Штовање светих, осим речи Божије, има основа свога у предању и примеру цркве древне васељенске. Тако, од самих првих времена хришћанства, црква је почела одавати штовање светима; на пр, она је с побожношћу свршавала помен светих апостола (Пост. Апост. књ. 8, гл. 33). Кад се у цркви појавише многи мученици, црква је почела славити с апостолима и мученицима. „Штовање мученика“, пише св. Василије Велики, драго је свима, који се уздају у Бога“ (Твор. отд. по рус. прев. ч. 7, стр. 216). За тим лику апостола и мученика, црква је мало по мало сјединила пастире и учитеље, који су се прославили светомшћу живота, и пустињаке — исповеснике, зарад њиховог строгог труда и подвига. Најпосле да би њима изразила врлине свих светих, црква им је дала различита имена

и поделила их на *чинове*. Највиша је од свих светих Пресвета Богородица; за Богородицом поштује се св. Јован Претеча; за Претечом долазе сви други пророци; за пророцима — апостоли; за апостолима — светитељи; за светитељима — мученици; за тим преподобни и најпосле безсребреници и праведници (види у Службенику чин проскомидије, а такођер и молитву на јутрењу: *Слава, Боже, люди твојој*).

Дакле, браћо моја, из свега реченога види се, да је штовање светих сагласно са речју Божијом и с вољом Божијом, и има основа у примеру древне васељенске цркве.

Иштујемо с љубављу свете угоднике Божије, и молимо им се из свег срца и душе, да се они моле за нас пред престолом Цара небеснога. Амин.

У Мишровици 1894.

По руском
Григорије А. Николић,
свештеник.

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Никола. И ти си такође зар био код ње, и видио си је зар, и слушао си јој разговор?

Онуфрије. Разнео се по свој околини глас, да се госпођица Ана разболела и то јакó разболела: у сву све зна и дивне речи говори. Иде јој народ као талас, — иде и улази у дворца као на вешар, или у цркву к чудотворној икони. Ја у почетку писам веровао, — знам ето, да народ наш често лудо говори, и још, кад се говори истина свакојаке бесмислице радо јој додаје, — по по том обузе и мене жеља да идем у дворца. Идем, по се ту еретнем с покојним свештеником нашим, поп-Андрејом Левицким, па ме он и запита: јеси ли био у дворцу, јеси ли видио госпођицу Ану?

— Овај час сам ево пошао, одговорим. Но нисам ја то узео баш све тако, господин попо, да овај народ к њој тако иде, иду, иду, нема краја.

— Вредио је отићи, мој драги! Имаш шта видети, имаш шта чути, тако што не даје се увек човеку да види и слуша.

— Шта је то тако? — запитам. Донета ли је, господин попо, она света?

— Донета, света је, јер јој је душа чиста и богобојаљина, — одговори попо. Ако је и био на њој какав грех, то је био тек обичан и она га је очистила својим добрим делима. Она је, разумеш ли *јасновида*?

— А шта је то *јасновида*? ја ту реч не разумем.

Још од старих времена, сине мој, били су људи милостиви и чисти пред Богом, који су добили од Бога такву благодат, да су видели јасно не само садашње, земаљско, него још у животу, на оном свету, узнели се душом својом више земље и гледали су дела загробног света. Таква је јасновида и Ана. — Ана је видиш, живила све у Богу, у молитви, у добрим делима милосрђа и учешћа, и она је у истини била „ни отъ міра сего,“ јер је свет наш, свет зао, лукав, нечист, грешан. Она се појавила овде само на кратко време, да покаже другима, како да живе праведно, богоугодно. С тога пак престаје сад њен земаљски живот и одлази у истиниту, праву своју небесну отаџбину, к чистим и светим душама; но дотле, док не отиде, говориће нам о небесном животу, да покажимо се отицајемо савим други живот, ако хоћемо да добијемо спасење.

— Ви сте већ били код ње, господин попо?

— Био сам, она је казала да ме позову к њој, чим је занемогла, с почетка, и молила ме је да не одлазим од ње. Ја сам био тамо четири дана, али више не могах издржати њеног говора: ко год је слушао, није се могао уздржати од плача.

— А шта је она говорила?

— У први дан, чим је пала у тај свој сан, казала је да јој дозову оца и матер и све слуге дворјане и рекла им је, да ће за цело умрети, али да нико за њом не плаче, јер она одлази у таково место, где нема ни ала ни жалости, но живе све хришћански, у молитвама, у љубави и у добрим и светим делима. Јединог само Гусаковског није пустила к себи, и кад је овај дошао једанпут из љубопитства к вратима, да чује шта го-

вори, она задрхтавши, јецала је, јер отпоче грчеви у рукама и ногама и по свом телу. Кад је запитасмо, шта је с њом, одговорила је: Онде за вратима стоји Гусаковски, важите му да се удали. Он је — душа мрачна и нечиста, ја не могу подносити његово присуство и отуда су ми ови грчеви“. Ми отворисмо врата и видесмо — занета Гусаковски, — казасмо му да се више не показује. Он се поче смејати и отиде гњеван, а ми се вратисмо у собу, видимо: онет се умирила, лежи као мртва, бледа — пребледа, руке скрштене на грудима, очи затворене.

— Јеси ли ти, оче Андрија? рече. Хвала ти, што дође да ме походиш! А затим служи Тимотију: „Дођи ближе, Тимо, ти си верни мој слуга, пријатељ и брат мили! Не плачи, зашто плачеш? Зашто сви плачеш? — И ти зар, оче Андрија, плачеш?

Ја не могах проговорити ни речи, сузе ме гуше, обузе ми душу жалост неизмерна! Исплакавши се до воље, дођем к себи и рекох: „Како за вама не би плакали, Ана, — госпођо наша мила! — Када сте тако болесни? Сви вас тако волемо; душа против воље јадикuje и тужи!“

— Не зови ме ни госпођом, рече, то су земаљске речи. Тамо, куд сад идеш, нема таквих речи. Један је Бог — Господ свега света, а ми смо сви браћа и сестре, и ја, видиш, говорим теби „ти“.

— И она је све тако, запитав, са затвореним очима говорила?

— Све, докле је год у том сну, одговори ми попо, увек је имала очи затворене, ко видела је сваког, ко је к њој дошао, све је познала, свакоме је по нешто рекла. Шта више давалисмо јој књиге и запечаћена писма и она их је

претима читала, — не очима, но претима, боље рећи, духом својим, неким особитим чувством. Зато се људи у таквом сву и зову јасновице, што они виде и кроз корице, шта је написано у књизи, и кроз камене зидине, шта се ради у дворишту, и на хиљаду врата, шта се где догоди у свету. Ми смо је испитивали о свачем: о том, шта ради овај и овај у Бечу, или Москви, с ким је тај и тај познат, где се ко налази, и она је одговорила као да чита из књиге: овај и овај у Москви чита или н. пр. спава, разговара се с ким; тај и тај живи овде и онде; а ко је писао, запитамо, у Парис, — одавде, на хиљаду врата, прочитала им је написано! И могао си је питати на каквом хоћеш језику: сваком је одговорила на оном језику, у ком је запитана, премда се није том језику учила пре.

Никола. Како то? Она је дакле знала у будуће, шта се мора догодити?

Онуфрије. Не. То није знала. Будућност није предсказивала и ни о чем таквом, што се мора још догодити, осим смрти своје ништа није говорила! Кад смо је запитали за славу будућега, — колико ће ко година живити н. пр., или што друго, она или ћути или одговори кратко „Бог зна“.

Никола. Ја не разумем, како је то, да је могла видети на таку даљину, на хиљаду врата, где се шта на свету догађа!

Онуфрије. Душа без тела или боље рећи: душа ван тела, сасвим друкчије све види и зна, него кад је душа у телу, јер земаљско је тело грубо, тешко, и држи душу као у тамници, у невољи!

Никола. А зар њена душа није била у телу?

Онуфрије. Тако је била Божија воља, да се није још сасвим одделила од тела, могла се већ узнети у други свет.

Никола. Ја чисто не верујем, да се то у ствари могло догодити!

Онуфрије. Ако мени не верујеш, веруј светом апостолу Павлу. Он такође приповеда, да је знао два слична човека, једнога — коцкицима кукша до до третаго ниво, другога, коцкицима кукша до рај и љубавица низицима галголет, али ни кукша била чакљољом галголет. Значи, већ у време светог апостола Павла, у броју обраћених људи к Христу, беше двоје таквих, што су се још у животу узнели духом, један до трећег неба, а други, — много више, у сами рај и тај је други слушао тамо неке речи, које човек исказати не може, није му у моћи и сили.

Никола. Ти ми, мили деда, чудеса говориш! Али продужи, — шта ти је још говорио покојни отац Андрија?

Онуфрије. Казаћу ти само укратко, јер да ти приповедам све — стало би вас много времена. Говорио ми је још, да је Ана три дана приповедала о паклу. Њој се јавно одмах, у први дан болести, дух, анђео-путевођа, који је њу водио по тим бедним местима, што ми зовемо паклом. Приповедала је о тамни нестрашним мукима, у којима су тешки грешници, они, који су се за живота свога, овде на земљи противили Богу и заповестима Његовим; али дуго на оно гледати, није могла, само је све понављала: „Буди, људи, браћо! поштујте обрад Божији — душу своју, љубите Бога и ближњег, хвалите Бога и тврдо се држите заповести Његових, да не дођете у ово несретно место! Сваки, који падне тамо, — жалиће преко мере на своје безумље, јер овде безбожник прокланье час, — кад се родио;

али није свију муче се они, који су друге наводили на грех, учили на зло.“ Кад је говорила о тим мукама, сузе је лила, а људи слушајући је, плакаху, а много је било таквих, који су се искрено покајали.

Никола. То је све непрестано у сну говорила?

Онџурије. Да, у сну. Кад се јако узбудила и није могла више тога подносити, што је видила, одмах је дала знак да је пробуде.

Никола. Како да је пробуде?

Онџурије. Ти мислиш ваљда — тако пробудити, као што се буде они, који спавају? Но није тако, јер њу си могао дирати, шта више и бости ма чим општрим — она није осећала. Да би се пробудила, рекла је да јој стабло метну на срце и после тога одмах је отворила очи и била је тако замучена, малаксала, да није могла проговорити речи. Кад су је запитали, о чему је у сну говорила, она се није ништа сећала.

Никола. И о животу је на небесима говорила?

Онџурије. О том и хоћу да ти приповедам, као очевидца, јер сам био код ње већ четврти дан, заједно с покојним нашим попом, оцем Левницким. Чим смо ушли у собу, она је већ лежала са затвореним очима, али нас је обоје познала и нарекла је тихо наша имена. Ми јој се приближисмо; она је лежала на леђима са скрштеним рукама, као да је мртва, само кад и кад је приметно дисала! За тим је уједанпут проговорила: „Ах, видим свет, диван свет! О, како је тамо лепо и мило! Слушам из даљине тихе азуче, ах, како је дивно појање! Али ово није земаљско појање, нису земаљски гласови, — ово је таково појање, да вам исказати не

могу, јер човек за ово нема речи, да исказе! Лице јој се сасвим изменило: груди јој се полако надимаху, на лицу јој беше неописана велика радост, блаженство. Покојни отац Андрија поче је испитивати:

— А је ли сада код тебе, Ана, твој путевођа?

— Јесте, али није онако уцвелео, као овда кад смо ишли по местима тамним, посред тамних и гнусних духова! О, како је сад леп, како недар! Не могу се нагледати красоте његове, не могу се надасати и наситити те љубави, што је раширена по целом овом небесном ваздуху и што све испуњава!

— А видиш ли, Ана, какве блажене духове?

— Видим, и сама се налазим већ међу њима.

— Видиш ли кога од познатих?

— Видим, многе познате.

— А кога видиш најближе?

— Стару бабу Семенову из нашег посада, коју смо недавно саранили, коју нико није хтео испратити по хришћански до гроба, јер је била сирота, није се с чим могла спремити даћу, ракије купити, о, каква грдоба! — Она говори са мном, она овде није стара, по лепа — прелепа, преображена!

— А како си је познала?

— Душе су овде све међу собом познате, јер они виде све јасно.

— Шта ти говори?

— Захваљује ми за оно, што сам јој покров санила и тело јој испратила до гроба.

— Зар је добро дело то — испратити, покојника до гроба?

— Јесте; тим се показује љубав, а љубав је више свега.

Заћутала је мало, као да је од умора, по том опет поче јаче дисати и проговорила је.

— Људи, браћо моја! Колико је таквих грешника међу вама, који не мисле о загробном животу, не иду у цркву из лењости, не моле се Богу, одају се рђавим мислима, чине зла дела, ни о чем се не брину, осим за тело! А пита је ово тело наше? Ништави завој, сличан оном, што га баца крилата буба, налетивши на слободан ваздух. О, како бих нам радо све казала, што овде видим, али не могу!

— Зашто, Ана, не можеш? — запиташа покојни отац Андрија. — Приповедај нам све, приповедај! Хоћемо да знамо, шта ће онде бити.

— Није могуће приповедати. Код нас на земљи нема за то речи, а ја их имам у грудима — сила. Кад би се свака капља моје крви претворила у хиљаду језика и сваки од тих језика могла бих говорити тако, као што је знао говорити свети Јован Златоусти, разумете, — ипак не бих могла исказати ни хиљадити део ове среће и ове красоте, какову овде видим. О, молити браћу вашу, коминије, другове, молити их, саветујте, — не оставе грешан живот, нека се покају и науче поново живити поштено, хришћански: онда ће бити сви сретни, блажени.

— А у чему се, Ана, састоји та срећа? — што чини то блаженство?

— Љубав, љубав! света љубав, која царствује овде међу свима блаженим душама!

— И шта је још?

— Лепота и величанство, неизмерна дубина и висина и простор дола божјих. Ово звадано небо, трудите се, да га изучите на земљи, сазнате, и ипак мало знате о њему, а овде је све видно све јасно, а

како је безначајна та светлост и красота и слава његова, тако је безначајно блаженство — да видиш и познаш дела божја и прослављаш Бога!

— А могу ли се душе узвешти к тим светилима, кад год зажеље?

— Могу, кад год помисле и зажеље, али само на такоу висину, какова им је у моћи, сили; има и такве кресте, коју не може да издржи ни дух чисти, док год се још савршено не очисти, још се више не приближи Богу.

— А да ли ти видиш далеко?

— Не, Сад још не далеко, јер још нисам сасвим слободна од тела. Оно ме ме још вуче, привлачи к вашој земљи. Сутра ће се тело моје још више ослободити и вођа ће ме мој водити више. О, како жудим, да видим чудеса и красоте, које сад поднети не бих могла.

— Како то ве би могла поднети?

— Па тако, слично црву, који се од рођења навикао рити у земљу. Земни црв није у моћи да поднесе светлост сунчану, и кад се изнесе на сунце, он се преврће, вије и савија: тако и душа рођена на земљи не може одмах да поднесе утисак виших, небесних лепота и блаженства.

— А тамо су сви међу собом једнаки?

— Сви су једнаки љубављу, по савршенством ису. И онде су степени савршенства и степени блаженства.

— А које тамо више свију постављен?

— И у овом небу, где сам ја сад, видим, неке духове у венцима. Они овде више од свију других светле. Вођа ми говори: „Ово су учитељи и просветитељи народа! „Њихова је заслуга пред Богом највећа, њима се овде одаје и највећа част. Но то су учитељи, који су свим умом и разумом и из свег срца учили

да се позва истина, било то у цркви или у школи, било то речима или писмом — ширећи свјетлост Божију и љубав Бога и ближњег међу људима и народима.

[Наставиће се].

Но тешко оном учитељу и духовном пастиру, који тек од беде испуњава своје звање, или рђаво учи и рђав пример даје другима.

СЛОВО НА ВЕЛИКИ ПЕТАК

Високо просветљени Свјети Владико и драги браћо Христијани!

Предивно, и најраднo и преславно је Велико Таинство Смотрица Христа Бога нашега, који је на Себе примио плот, и сисао на земљу, те је заживио не само Ађеле, него све родове људства, небо и земљу, те уздижу Богољепну хвалу за преславна и чудна твоја дјела Господи, јер бо су твоји путеви неиспитани. Али поред свега Таинства, Богољепна је служба на Сијону, Слава и Величије Владике Христа, не само што је задивило чудесима сва бића видима и невидима, небо и земљу, те је и Сунце засјенило и покрачило и сакрило своју свјетлост; земља се заљубљала, и потресла, камење погучало и у Роженетвеном храму црковна звјеза подерала од страха и ужаса, која нијесу могли гледати да на крсту висе и страда Владика и створитељ свега свијета.

Острашна и пречудна догађаја, велике благодати и неизреченог тријенаја Владичина! Али пакосни развраћени, покварени и неблагодарни род Јеврејски, постао је и од бесловесне животиње гори и неосјетљиви, јербо и оне познале су свога створитеља и Господа, када је лежао у јаслица. А неблагодарни род Еврејски, заслијењен зависти и пакости, постао је гори и од животиње. Небо и земља осјетила је, и припали, како се тјелесно мучи и страда на крсту на страшној Голготи Спаситељ свега свијета, и преобразила се небо и земља и преобукла у црнло у страху и трепету и познала свога Господа.

Али необуздани зависти, ослијењени неблагодарни род, није познао свога Господа и није схватио и познао чудеса Божија, него је ослијењен очима и срцем, по изреци прореческој, онога, који га је у пустињи мачном прехранио и на сухога камена водом напојио, и за таку добродјетелу у мјесто Манне, дали су му жуч

и у мјесто воде, сирће (опет) пити и неблагодарни род поискао је од Пилата, да га га мучи и на крсту разапне, и од тога нинити неблагодарније није могло бити „Рожденија хиднога“ род развратни, собраније јудејско, које није управило своје срце и ум ко Господу, него је заазило у најдубље злочинство и пакост и повратило зло за добро својоме благодјетелу, и лукаво на њега клеветали су.

Дакле, Судија живије и жртви предан је био законодатељ у безаконе руке и безаконим устима био је пољупан и поруган Владика и Господ, и од слугу по лицу бијен, дар свију облачит на главу вјенцем од трна у лажљиву аљину обучен, онај, који је све болести исцјељиво, и рањен је био од онцех, које је исцјељиво, и прковни жених са разбојницима, као злочинац, на крст подигнут и у најтежим мукама разапет на крсту био, живодатељ свега свијета својенољно страда и умро, и у гроб сисао, ради спасења нашега. Ах ужасни се ти небо и земљо и сва Васијона! Али дај да видимо неблагодарног безаконог среброљубијем ошијеног Јуду, како је свога Владика и Господа продао, од кога је толики неизречени добара удостоио се. Нееретник се сагласио и договорно са родом развратним пуниим зависти и пакосном злобом ослијењен и занешен среброљубијем, издао је и продао свога благодјетелу, удружен са јудејцима и неопцењенога лукави пољубцем, предаје Господа свега свијета и смрт му приуговљана се? Жалосног и неблагодарног Јуде! о велике безчовечности старог Израила, који се стропоштао са безаконим Јудом и пали су заједно у наручје и пакост њиховом начало злобиво оцу Велијару, у бедну и пакост.

Али ми, нови Израил, избрани од Спаситеља, који је избраним народом Цркву православу утврдио са Оцем, и Духом светим, као негдашње

дјеве, да пјевају пјесму хвалама сладчайшему Господу нашему, који је нас избавио из Пакла мучителства Адова, над којим је одржао побједу са крстом и својеволјном смрћу и над гробом одржао Славу и предубаваог врага мужески са-крупшио. Динас тјелест у безсмртну процјетана, као негда у Едему родоначиник древног креним покорава се, и Адам са Евом из робства и Адовог горког тираниства ослобођава се и постаје у сладости раја обитатељ, и Божественним чело-вјекљубијем удостајава се неисприме Слави и саучастник у рају. Ад, који је од пјескова прождирао жртве, одјак морао их је избуљвати и жалосно је стењао своју годину што се испразнио, и властник мрка неја више власти ужасно је остао изарањен и понижан од распјетог, који је над њим одржао побједу. Сва се природа обрадовала и радује се над побједом адовом о неизреченог таниства и синахожденија Христа Бога нашега, кој нас је из Адова мрка ослободио и у Славу побесну преокренуо. . . Зато свеште-вољено и пјесмама дрковним восхвалено Боже-ственно његово скотреније и са Аиђелца славимо пречисте његове страсти, са коим си нас Христе спасао, као благоутробан и чело-вјекљубац.

Ти же Владико Вседержителу Боже наш свега свијета видимог и невидимог Створитељу,

извору и податељу живота, свијетло свијета, који си са твојим промислом и многом благодати тјелено јестество подигнуо и к безначалному твоје Оцу привео, и показа га достојним вјечне Славе, и лукавога врага побједио и твојим својеволјним страдањем и смрти, и са страшним твојим улаком богољепно у Ад сипао, адову државу са-крупшио и нас чело-вјекљубиво ослободио;

Ти нас учувај као зеницу ока, и подај дуго здравије нашему Всепресвијетлејшему и државном Императору и краљу Францу Јосифу I. да и ми под његовим великодушним цесаро краљевским скинтром уживамо мир, и покори му под његове царске ноге свакога врага и супостата и Његово високопресвештенство Митрополита Дабро-босанскога, учувај здрава, долгодствена, невређама, на његовом свијетлијем престољу, Босанске Епархије, до његове предубоке старости и сахрани све пречасно Православно свештенство „право правјаште слово твоје Истине“, Благоизбрано обшество црквено школо; ктиторе и приложнице свијатих Божих цркви и све православне Христијане даруј им ум, здравије и душевно спасеније. Амин.

С грчког превео

В. Николиновић,
архиепископ.

ЈЕ ЛИ ПРОПИСИМА ЦРКВЕНИМ ОПРЕДИЈЕЉЕНО КАКО ТРЕБА СВРШАВАТИ ЗАКЛЕТВУ.

(Наставак).

Друге же лица, на неке еста клятва, или покљити или наваждити, да глаголетъ, такожде десниѣ своѣ наложити на срѣнноѣ ѿли сѣце.

Или ѿ дѣлѣхъ прѣ:

Гдѣ, или, прѣдъ вѣстѣннымъ сѣмъ ѿлинимъ кляциѣтъ на мѣ, или ѿзъ вѣдѣхъ ѿ негѣ дѣнѣ толикѣ и толикѣ: ѿзъ же ѿкоже сѣ вѣстѣнноѣ и срѣнноѣ ѿли ѿчитѣ, и запекѣдѣтъ на мѣ истинствовати сѣмъ, ни ни, еже еста, не вѣдѣхъ.

Или ѿ домѣ:

Гдѣ... (као горе), или ѿзъ разграбѣхъ и разорѣхъ домѣ ѿгѣ, и сициѣмъ бѣрозѣмъ:

ѿзъ же ѿкоже сѣ... (као горе), не грабѣхъ, ни разорѣхъ.

Или ѿ ѿдѣжди:

Гдѣ... (као горе), или ѿзъ вѣдѣхъ ѿ негѣ ѿдѣжди ѿгѣ (ѿдѣждѣ): ѿзъ же ѿкоже сѣ... (као горе), не вѣдѣхъ.

Или ѿ конѣ:

Гдѣ... (као горе), или ѿзъ вѣдѣхъ ѿ негѣ конѣ или колѣ, или бѣчѣ, или иио что ѿ подѣвѣхъ сѣмъ: ѿзъ же ѿкоже сѣ... (као горе), не вѣдѣхъ.

Или ѿ вѣзѣстѣи:

Гдѣ... (као горе), или ѿзъ сотвориѣхъ ѿмѣ вѣзѣстѣи сициѣмъ и сициѣмъ бѣрозѣмъ:

ѣзъ же ѣкоже сіе: ... (као горе), не сотвори́хъ ѣмѣ възвѣстіа.

Ище ѿ селѣ:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ заваадѣхъ селѣмъ ѣгѡ, ѣли кѣноградѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не заваадѣхъ.

Ище ѿ разѣхъ:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ заваадѣхъ разѣмъ ѣгѡ, ѣлкѣ, ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не заваадѣхъ.

Ище ѿ нѣкѣ:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ пожахъ, ѣли потрави́хъ нѣмѣ ѣгѡ толѣкѡ и толѣкѡ кѣлію: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не пожахъ, ни потрави́хъ.

Ище ѿ сѣнкѣ:

Гѣй ... (као горе) ѣкѡ ѣзъ покосѣхъ ѣ свезѣхъ къ сѣнкѣ сѣно ѣгѡ, толѣкѡ ѣ толѣкѡ копѣнкѣ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не покосѣхъ, ни свезѣхъ.

Ище ѿ ѡгѣдѣн какоѣканію:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ заваадѣхъ ѡу негѡ такоѣмъ ѣ такоѣмъ ѡгѣдѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не заваадѣхъ.

Ище ѿ кѣнѣ:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ кѣхъ ѣгѡ такоѣмъ ѣ такоѣмъ ѡгѣдѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не кѣхъ.

Ище не наѣстѣлѣ кѣти:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ поклахъ ѣли наѣстѣлѣ ѣгѡ кѣти тогѡ ѣ тогѡ, ѣлкѣ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не поклахъ, ни наѣстѣлѣ.

Ище ѣмѣ не кѣша:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ кѣгѡдѣ тогѡ, ѣлкѣ, кѣша тѣи, ѣлкѣ, сицеѣмъ ѡрѣдѣмъ, ѣ ѣзъ тоѣ кѣдѣхъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не кѣдѣхъ ѣгѡ кѣша.

Ище ѿ ѡтрѣкѣ:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ дѣхъ ѣмѣ ѡтрѣкѣ сицеѣмъ ѡбразѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не дѣхъ.

Ище не глаголаахъ что:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ глаголаахъ такоѣмъ словѣсѣ при нѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не глаголаахъ.

Ище не зажжѣ кто:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ зажжѣхъ дѣмъ ѣгѡ ѣли сѣдѣ сицеѣмъ ѡбразѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не зажжѣхъ.

Ище не ѡдѣ чѣсѡвѣ:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ ѡдѣхъ ѡу негѡ сѣдѣ ѣли сѣдѣ кѣцѣ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не ѡдѣхъ.

Ище не ѡкѣрадѣ кто:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ ѡкѣрадѣхъ ѡу негѡ какоѣмъ лѣно кѣцѣ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не ѡкѣрадѣхъ.

Ище залѣ не сотвори́хъ кто:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ сотвори́ахъ ѣмѣ такоѡ залѣ сицеѣмъ ѡбразѣмъ: ѣзъ же, ѣкоже сіе ... (као горе), не сотвори́хъ ѣмѣ залѣ.

Ище лѣсти не косѣса кто:

Гѣй ... (као горе), ѣкѡ ѣзъ содѣлахъ ѣ сицеѣхъ на негѡ лѣстѣ ѣ оклѣмѣ сицеѣмъ ѡбразѣмъ: ѣзъ же ѣкоже сіе ... (као горе), не сотвори́хъ ѣмѣ лѣсти ѣ ѡклѣмѣ.

Посѣмъ ѡрѣхѣи глѣтѣ ко ѣмѣнѣмъ приѡ, стоѣнѣмъ предѣ стѣмъ ѣвѣмъ:

Оѣ чада, Хѣтѡсѣ неѣдѣмѡ вѣдѣ предѣ стѣмъ, вѣдѣмъ, кѣкѡ кѣтѡе сѣдѣ сѣи, дѣтѣмъ стѣмъ предѣ стѣмъ сѣмъ ѣвѣмъ: ѡблѣи ко вѣдѣ предѣ стѣмъ неѣдѣмѡ, нѣнѣ сѣмъ сѣдѣ словѣсѣ вѣша, ѡ нѣхъ ѣстѣмъ ѣдѣте ко вторѡе и стрѣмѡе приѣстѣи ѣгѡ. Сѣмъ рѣдѣ мѣ, по дѣнѣи нѣмъ ѡ прѣстѣмъ и животѡрѣмъ дѣмъ кѣстѣ, ѣкѡ нѣрѣкѣ сѣрѣмъ ѡпѣмъ дѣдѣмъ, ѣ ѡ нѣхъ по нѣсѣдѣмъ приѣдѣ ѣ кѣ нѣмъ, ѣкѡ сѣмъ сѣ: ѣлѣка ѣще, рѣдѣ, сѣдѣте на зѣмѣи, ѣдѣтѣ сѣдѣмъ на ѣкѣи ѣ ѣлѣка ѣще разѣкѣнѣ на зѣмѣи, ѣдѣтѣ разѣкѣна на ѣсѣхъ, дѣрѣмъ глаголаѣмъ: ко ѣкѣиѣмъ ѣстинѣмъ ѣгѡсѡвѣи, ѣ ѡстѣмъ глаголаѣмъ неѣрѣдѣ

зашто да се радујемо на данашњи дан? Наша радост је тако исто оправдана и основана, као радост ученика Христових.

Треба да се радујемо ради себе самих. У овом догађају т. ј. у ускресу Христовом из мртвих, налазимо најјачу потврду, да је његова наука божанска и света, необорив доказ, да посланство његово од Бога потиче, и више сваке сумње је, као што каже апостол Павле, да је он заиста син божји. Он је више пута наговјештавао и ученицима и народу, да ће у трећи дан ускренути; али ученици нису разумјели ове ријечи, а непријатељи његови подругљиво му довикиваху, кад је висио на крсту, и кад се борио с душом, у нади, да ће и његова слава, и његова наука с њим заједно лећи у гроб. Али за мало бијаше ликованье ових злочестих људи. Пророчанство нашега Спааса испунило се. Бог отац диже из гроба Христа Спаситеља, раскида везе смрти његове, и најсвечаније признаје га за оданог посланика, и за љубљеног сина својег, јавно га очитује. Тим удари на све његове ријечи, на сва дјела, откривења, обећања и заповјести, једном ријечи на сву науку његову печат истине, да је примамо и сматрамо за божанску и непогрешиву. Наша вјера, која би без ускреса Христова била празна машта и пука обмана, послјеге ускреса постаје чврста непомицна, наше најдубље уверење. Сад нам наука Христова, каја толико светлости у нашу таму просипа и толико утјехе пружа кроз живот и на самртном часу, долази негнита непогрешива, неисцрпан извор свијетлости, утјехе и спокојства, из којег се према потреби можемо узпети, и жеђ за истином и блаженством утолити.

У ускресу Христовом још треба гледати јасан доказ, да је Христос Спаситељ

своје дјело, ради кога је послан на земљу, срећно и довршио, да је вољу оца нескога најјачије испунио, и све ово завршио и претрпео, што је за спасење и уређење грешнога човека ваљало да сврши и претрпи. Ускрес је јасан доказ, да је његова преданост, његова својеволјна смрт, Богу довољна и угодна жртва, те тако престају све друге жртве, губе се у очима божјим сви, ма како биле скупоцени, дарови и поклони, које приносимо Богу, крај ове јединствене, чисте и свете жртве, овог беспримерног свједочанства, најпрегоревније љубави, најнепоколебљивије покорности вољи Бога оца. Овом је жртвом потпуно задовољена укријеђена правда божја, даровано опште опроштење, успостављено помирење између Бога и човека и двери рајске опет отворене сваком човјеку. Па зар да се не радујемо, што смо опет постали чеда божја, а ои наши милостив отац, чијем престолау слободно смијемо подићи очи своје.

На послетку, благочестиви хришћани, ускрес Христов је најпоузданија залога, да ће мо и ми једном ускренути. Наш ускрес стоји у нераскидној вези са ускресом Христовим, те као што је Христос Спаситељ наистину ускресао, тако ће мо и ми заиста ускренути. Једним човеком дође смрт, а другим ускрес из мртвих. Као што са Адамом сви умремо, тако ћемо са Христом сви оживи. Какви нам се красни изгledi отварају у најдјелинјој будућности! Како би нам срце мучно немир при осећају на крај овога краткога земаљскога живота: како би нас страва хватала при помисли на мрачни и ледени гроб, к којем се браћи корацама примичемо, и у који ћемо данас сутра досијети, да није ове утјешне наде, да вије ових красних погледа. А иза ускреса Христа

Спаситеља с утјехом живими и умиремо смјело гледамо у очи будућности, и у гроб са отвореним очима погледамо. Христос Спаситељ је скришио моћ неумитне смрти, и страхоте мрачнога гроба сатро и преобразио га у тихо пристаниште, из којег ће нас временом подићи себи, јер су у њега кључеви од смрти и гроба, и он је Бог мртвих као и Бог живих. Ко сад мари, што ово мало дана гостовања на земљи прехуји као бурна ријека? Они су само освитак зора нашега живота, иза које не долази мркла ноћ, него вјечити, диван данак. Ко сад хаје, што ће тијело наше као цвијет свенути, и прије

или послје у хладан гроб утонути? У њему неће вјечито остати, него ће као арио пшенично посејано у земљу с временом опет изникнути, и у китнастијем ланку у раскошнијој одјећи расцвјетати се, и тада нигда више осушити се неће.

Ето какве нам је дарове донијело Христово васкресење. Христос васкресе! Ва истину васкресе! Са овим пуним значаја подравом и отповдравом сретајмо један другог, и заједнички се радујмо! Амин

Солбор, 1895 год.

Милутин Гавриловић
свештеник

ВЕЛИКОПОСНЕ И ВАСКРСЊЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУСАЛИМУ.

(Свршетак).

На велики Петак, царске часове свршавали су као обично на Голготи.

После по дне дође Патријарх просто у Воскресенски храм и свршише вечерње. На вечерњу нису заносили Плаштаницу, као што код нас бива. Истог дана у 8 часова у вече, дође Патријарх у Воскресенски храм просто, обуче се он и све владике у потпуни окрут од црне кадифе раскошно извезене белим златом и сребром, а свештенство се сво преко 50 свештеника, обуче у епитрахил и фелон од црне свиле са белим сребреним цвјетима а неке беху са белим сребреним крстићима искићене.

Тачно у 9 сати у вече, отпочеше велико-суботно јутрење. Почетак беше као обично, и после тропара одмах отпочеше појати канон, а етатије оставише. Кад свршише канон у пола, крете се литија, из Воскресенског храма и пођоше северном а не јужном страном и дошав до таванице Христове. Патријарх окади и учини екстенију, очита еванђеље сходно месту догађаја и молитву. Чудатле пођоше даље и дошав до црквице „Раздјеленија риз“, Патријарх окади и учини екстенију, очита Еванђеље сходно месту догађаја и молитву, па пођоше даље. Дошав до

црквице, где су Христу метали трнови венац и ту учини Патријарх екстенију, окади и очита Еванђеље и очита молитву и пођоше на Голготу. На Голготи на Престолу већ беше метута Плаштаница посута природним пшеницом. Ту Патријарх окади, учини сугубу екстенију за руски царски двор и грчки, очита сходно месту догађаја Еванђеље и молитву и тада један грчки свештеник монашког реда изговори с предикаонице беседу на руском језику, с *грчком по пољем*, што по рекли Руси. После беседе крете се литија, а шест архијереја узаше и понеше Плаштаницу, али су је по све немарљиво носили. Сипав с Голготе, дођоше на Камен Помазања и обиђоше с Плаштаницом три пута око Камена Помазања, нукући Плаштаницу скоро по земљи, тако, да је је страх и помислити, на шта је то изгледало. Тада поставише Плаштаницу на Камен помазања. Патријарх окади околом, учини сугубу екстенију за Султана и поче да чита Еванђеље сходно месту догађаја, а два архијереја кропише плаштаницу мирисима. После овога изговори један, монашког реда, беседу на арапском језику, на изуст. После беседе крете се литија и пођоше Гробу, а архијереји понеше Плаштаницу и положише је на Гроб. Тада стадоше

пред Кувуклију, на месту између Воскресенског Храма Кувуклије и отпочеше појати Статије. Статије поју исто онако, као и код нас. На првој статисти кадио је свуда оно Кувуклије Патријарх у спроводу ђакона, а на другој и трећој други архијереји. После прве статисти изговорио је веома дугу беседу на грчком језику ректор Семинарије, архиђакон Фотије. Кад говоре беседе, не облаче фелон и епитрахил, него само мете панакамплавку. По свршетку статистија и воскресних тропара, Анђелски сабор, одмах почеше појати свјетилен, квалитне стихире и велико словословље. Кад запојаше последње велико Свјати Боже, крену се литија у Воскресенски Храм. Патријарх овади Гроб и Плаштаницу а архијереји узеше је и понеше у Воскресенски Храм. Ту обиђоше око престола три пута и положише је на Престо, па онда довршише остало све, као што правило прописује. Све се ово сврши тек у 3^{1/2} часа по поноћи. Турека војска, као обично одржавала је ред. Овој свечаности били су присутни руски и грчки консул са својим персоналом, Палестинско општемство и остали великодостојници Православне вере.

Ово одношење Плаштанице одмах у Храм Воскресења, јамачно, чине за то, што ће тог јутра на Гробу служити Католици и Ермени, а после свршеног овог јутрења, одмах су је дигли и од Престола и оставили у ризницу.

На велику Суботу од јутра до подне, била је црква затворена. За то су време опрали су цркву и Гроб, па онда погасили сва кандила и свеће, тако, да нигде није било ватре у целој Храму. У по дие су отворили цркву и народ је хиљадама хиљада похитао да заузме угодно место, како ће моћи запалити своје свеће кад се појави света ватра — „Пур“. Сваки је држао у руци по једну или више кита свећа, а у свакој кити мора имати по 33 свеће, по броју година, колико је Христос живио на земљи. Православни Арапи у религиозном ентузијазму чинили су чудеса, подсекајући пљескали су рукама и појали Арапски, у прикос Католицима, „*нема боље вере од православне*“, па се онда погну један друге на рамена и тако направе пирамиду и једнако поју, подсекајући и пљескајући рукама, и, од свега тога, направно се такав урнебес, да никома не пагледа да смо на таком једном најсветијем месту. Народа је било преко 10.000, ту су: Православни, Ермени,

Копти, Абисинци и Сирјани, само католика није било, јер само они, не верују у свети Нур. Патријарх је дошао, у 1^{1/4} час по подне, просто; пред његов долазак, један Турски чиновник уђе у Кувуклију, осмотри Гроб и Кувуклију, да нема где год ватре или друге каке запaljиве материје и физички какав апарат, којим би се могла ватра произвести, и онда Игуман Воскресенског Храма однесе и мету на Гроб једино велико сребрно невапљено кандило, турски чиновник затвори Кувуклију и запечати врата, па стадоше код врата да чувају.

Кад је дошао Патријарх у Воскресенски Храм, не постаја много, дође један Ерменски владика, послан од њиног Патријарха, а за њим Коптеки, Абисински и Сирски. Пољубише Патријарха у руку, а он њих у лице и замолеше га да, кад се јави света ватра, даде и њима да запале своје свеће. Јер у старини био је обичај, да су по целом Јерусалиму на велику Суботу гасили и по кућама ватру и кандила, па кад се јави ватра на Гробу, онда од ње запале. Тако су радил чак и по турским кућама. Патријарх им одговори: *молите се Богу заједно с нама, па ако Бог учини ту милост добићете. И они опростивши се, одоше.*

Тада се Патријарх обуче у потпуно облачење од беле сребрне материје, а свештенство у беле свилене одежде. Један, пак православни арапски свештеник обуче се у потпуно облачење, али само без фелона. Ово је учинио само за то, да му не би фелон сметао кад потрчи кроз народ да донесе ватру, да се прво у Воскресенском Храму у олтару упале свеће. Истина пут је расчишћен и турска војска стоји у два шпалира; али ипак учинио је ово, да би био кохотнији. Тада из олтара Воскресенског Храма крете се литија с барјацима, али нигде нема запаљене свеће или кандила, и тако обиђоше око кувуклије три пута, појући: *Воскресније Твоје Христче Спасе...* па се зауставише пред кувуклију. Ту бежу и они архијереји што мољаху за св. ватру. Тада ђакони епископе Патријарху митру, омофор и сакоф, па са целим свештенством ђакони одоше у олтар Воскресенског Храма, а Патријарх оста пред кувуклијом. Онај, пак православни арапски свештеник оде и стаде код прозорчића од кувуклије, одкуда ће му патријарх дати запаљене свеће да носи у олтар Воскресенског Храма. Тада турски чиновник приђе

патријарху и прегледа га лево, да не носи са собом паличнице или што подобно, чиме би могао про- извести патру, па онда скиде печат од врата кувуклије, отвори их и пусти унутра Патријарха, и патријарх оде право гробу и ту падне на колена и поче да се моли. За патријархом уђе и Ерменски владика, али је он стајао у капелици св. Анђела, а не оде гробу. Турчин затвори за њима врата и стадоше да стражаре код врата. Тада сва она ника од арапа умукну, све се стисла и у неком светом страху и умиљењу изнекиваше нешто необично. Сваки се бојао и да шапуће своју молитву, да не би нарушио тишину тога светог момента, него се само у мислима молио. На један пут, дакле, после онакве граје наста таква тишина, као да нема у цркви никога. Не постаја много, ватра се појави на гробу, и, патријарх западе оно кандило из гробу и свеће, па пружи оног арапског свештенику кроз прозорчић запаљене свеће и он потрча у олтар Воскресенског храма, тада загурваше звона и поста опет радосна граја. Није прошло ни два минута сва је црква пламтила у ватри. Кад је Патријарх дао запаљене свеће арапском свештенику, дао је и оном ерменском владци, који је стајао у црквици св. Анђела, те је и он кроз други прозорчић дао ватру Ерменима и другима.

После неког времена, изађе из кувуклије сав обличев сузама патријарх, носећи у обе руке запаљене ките од по 33 свећа. Тада га Арапи узеше на руке и донесоше га у Олтар Воскресенског Храма кроз царске двери. Патријарх ушао у олтар седе на извесно место, те се и од њега запаљивали своје свеће. Радост је била неописана и друг друга поздрављаху „*Благодари*“ као на Ускрс са „*Христос Воскресе!*“ Све је ово трајало до 5 часова по подне. За тим се патријарх свуче и оде кући а други архијереји отпоче великосуботну литургију — односно вечерње у Воскресенском Храму.

После благодатне ватре, носили су заједничку литију око кувуклије: Ермени, Копти, Абисинци, и Сиријци, а у Воскресенском Храму вршила се у то време литургија.

Тог дана на велику суботу у вече у 9 часова дође патријарх просто у Воскресенски Храм, и по што се обуклоше у потпуно одјејање, отпочеше појати великосуботни канон, и то трајаше до после 11 часова. Тада пође свечана литија с

барјацима и осталим, као што смо пређе описивали. Патријарх и сви архијереји пошаху запаљене свеће и позлаћена Еванђеља, а свештенство само свеће, и тако обиђоше око кувуклија три пута, појући: „*Воскресније Твоје Христосе Спасе...*“ Барјаци се зауставише пред кувуклију десно и лево, а свештенство, крстови и рипиде пред кувуклију. Тада Патријарх прочита на вратима кувуклије еванђеље од Матеја зач. 115, па онда уђе у кувуклију, и оде с кандилом Гробу и настаде мртна тишина. Кад је Патријарх окандио Гроб, а он изађе на врата кувуклије с крстом у руци, и рече: *Христосе воскрес!* три пута, а народ одговараху: *Васистину воскрес!* Тада се врати Гробу, узвек кандилом и изађе отпоче васкришње јутрење са узгласом *Слава својашеј...*

Кад је отпочео Патријарх појати код Гроба *Христосе воскрес!* — Загурваше сва звона а носачи барјака, рипиде и кртова, почеше их окретати, да се депршају. Ово прилично дуго трајаше, до год Патријарх појаше. За овим су појали свештеници пред кувуклијом а Патријарх код Гроба говорио извесне стихове. После овога вршено је јутрење пред кувуклијом по правилу. Кад су запојали „*Воскресе Исусе оти Гроба...*“ опет су окретали барјаке и онда их однеше у ризницу.

После јутрења, одмах је настала литургија, коју је служио на Гробу Патријарх са четири архијереја и шест свештеника, јер је тескобно. Еванђеље и Апостол читашу само на грчком, арапском и славенском језику. Све се ово свршило до после четири часа јутру. Турска војска одржавала је ред.

На сами дан Васкрса у по дие, у 12 часова ово јерусалимско духовенство скупило се у патријаршију. Ту су обукли патријарха у потпуно одјејање и свештенство сво, и онда повели свечану литију и дођоше у Воскресенски Храм. Литија је ишла обичним редом, као што смо описивали, само су сада носили од дрвета нарезано, позлаћено, лено Васкресење Христово, са великим зрацима, и све је лево било пекићено природним цвећем. Ова се литија зове *Насла*.

Дошао у Храм Воскресења, по обичају отпоче вечерње по пропису. Еванђеље читашу на десет језика и по разним местима, а Патријарх читаше са горњег места на јелинском језику. После вечерња било је целивање: Крста, Еванђеља

и Иконе. Све се ово свршило тек у 4 часа по по дне. Из пркве су испратили Патријарха са литијом у обичном одећу.

Други дан Ускреса служио је Патријарх на Голготи заупокојну литургију за жену Третија Иванића Филипова, главног руског контролора, који је био дошао као поклоник, а жена му у Петрограду умрла на велику Суботу.

И ово је противно уставу прикеном, али шта ћемо кад је он *„написан само за нас, а они могу како хоће“*.

На Третију Недељу била је свечана служба на Гробу Христовом. Служио је један владика. После литургије одслужио је Патријарх са свима архијерејима и свештенством благодарене пред Кувуклијом, што је руски насљедник испросно девојку. Боже мој! Зашта ли се још неће служити то јадно благодарене?

У очи Спасова дана било је бдење на Јелеонској Гори на месту Вознесења, а на сами Спасов дан, служио је Патријарх литургију под шатором. Тог дана био је сабор — читав нашар на Јелеону. Народа је било од свију вероисповести.

У очи св. Троице дочекан је свечано Патријарх у Воскресенском Храму, и ту одслужио свечано вечерње. Сутра дан, патријарх дошао свечано, служио је литургију на Гробу Христовом са четири архијереја и шест свештеника. После литургије настављено је вечерње. Кољенопреклона извесне молитве Патријарх је читао пред Кувуклијом а један архијереј у исто време читао је гласно у Воскресенском Храму.

После по дне, тога дана, у 2 часа, отишли су сви на Сион и ту на месту, где је од прилике била Горница, кад је св. Дух сипао на Апостоле, одслужио вечерње и прочитао извесне молитве.

На том је месту сада православно гробље, а на месту где је од прилике била Горница, лепо је патосано каменом и начињен каменни престо, и ту на св. Троицу служе под надзором небом вечерње.

Тиме се дакле завршују и све васкршње свечаности.

Титула Јерусалимског Патријарха је:

Герасиму, блажењејшем, божественејшем и свесвјатјејшем Оцу нашем и Патријарху Светога Града Јерусалима и всеја Палестини, Сирије, Аравије, обом пол Јордана, Кане Галилејске и Светога Сиона.

Многаја лета!

Александријском:

Софронију, свесвјатјешем, божественејшем и блажењејшем Оду нашем и пастиреначелинику, и Патријарху великог града Александрије, Ливије, Петаполя, Етиопије и всего Египта, Оду Оцев, пастирју пастиреј, архијереју архијерејев, тринадесјатоу из апостола и судији веселене. Многаја лета.

И тако драги читаоци, колико сам могао и умео, старао сам се да јасно и тачно опишем све ове Јерусалимске свечаности, које ће, јамачно, део наш свет, а нарочито браћу свештенике, јако интересовати. Другом приликом приказаћу још неке друге интересне ствари, које се тичу пркве и њених свештенорађња.

Хаџи Теофило Стевановић,
игуман.

БЕСЈЕДА НА ИВАН-ДАН.

(По руском)

Као што праскозорје бива весником сунчаног рођаја, тако је св. Јован био претеча предвесник јављања на земљу Спаситеља рода човечега — вечног Сунца правде. До доласка Христовог на земљу, људи су били у тами и сину смртноме за грех прародитељски и изаћи из те грешне таме сами собом нису могли; за то им је потребна била помоћ е више — потребно беше скинути са човека тешко проклетство Божје, а скинути га могаше само Онај, Који га је наредио. И ево Господ, по неизмерној љубави својој према човеку — грешнику, шаље на земљу Својега Једино-

роднога Сина, Који, непрестајући бити Богом, постаје савршеним човеком, т. ј. прима на Себе човече тело и душу, и Својим животом, страдањима и смрћу враћа човеку оно, што је грехом изгубио. Но да светлост вечног Сунца правде не буде одвише неугодно и штетно за слабе грешне очи, Господ предухерета јављање Његово зором — одејајем Божанствене Светлости. Тај одејај — весник Христа Спаситеља, био је св. Јован, чије рођење ми данас славио.

Јован је био син свештеника Захарије и жене његове Јелсавете — родитеља побожних

и праведних. За велику службу био је назначен Јован, и за то је био Он велик и по рођењу и по животу. О рођењу његовом јавио је Захарија Арханђела Гаврило. Захарија мољаше Арханђела, да му даде особити знак, да не суица у његовом сведочанству, и доби знак: Захарија оста нем и био је такав, док се није испунило обећање Божије. Но ето Јелисавета родила је сина и у осми дан сакупили се у дом Захарије еродници и пријатељи, да по закону Мојсеовом обреку младенца и да му даду име. Био је тада обичај давати новорођеноме име оца или којега од блиских рођака; али Јелисавета мољаше да буде Јован; а када запиташе о томе и оца, тада Захарија, узевши даншницу, написа на њој: *„име му је Јован“*. Одмах за тим отворише му се уста, и уплашени и зачуђени еродници и пријатељи, који су били ту, чуше пророчку и Богом задахнуту реч од Захарије: *„... и ти штрота, пророк Бишагаи нартшима, предидши ко пред лице Господина, Богочисти рћи еси, дати разлѣ шанаа ледит еси, ко штанлини гдѣх итѣ ... прокѣтити ко тѣ и шин ширѣти едѣлица, напѣтити ноги наша на шѣ ширѣ“*. *... Ево каква служба чекаше необичнога младенца: Он је дужан био приправити пут Господу, дати народу разумети, да је његово спасење у опраштању грехова, и обасјати оне, који седе у тми и сени смртноме. И Јован је испунио наложбену дужност. Предвиђајући службу, која га чека, он држи за нужно да се за њу достојно приправи: у раној младости одлази у пустињу и у самоћи време проводи, спремајући се на рад: овде он живи најстроскијим животом: одена се у кожу камиљу, а храни се корењем биља и растина. ... Кад се време припремања за службу свршило, Јован се јавља народу на брегу реке Јордана и громогласно, да сви чују, говори: „покајте се, јер се приближи царство небеско“ (Мат. 3, 2).*

Разјаснимо, шта значе речи те и за што је њима Јован почео службу своју.

Кад је време настануло да се роди Христос, народ јеврејски с нестрпљењем очекиваоше обећања Месију, али појам о Месији у народа тога беше најнеправилнији и унакажен; налазећи се дуго времена под јармом страних и туђих владара, они су мислили, да ће у лицу Месије видети необичнога завојевача, који ће победити цео свет, основати своје царство на земљи, на-

гнавши све народе, да плаћају данак јеврејима и сам ће почети да влада над њима, попевши се на престо Давидов. Неправилно тумачећи старо-заветна пророчтва о Месији, јевреји су и у свештеним књигама налазили потпуду свом грубо-унакаженом појму. Но они су заборавили, да ће Месија основати царство не земаљско, него царство небеско, вечно, којега се лишито човечанство за грех прародитеља, и да Му за то предстоји победити не земаљске непријатеље, него ђавола и пород ђаволски — грех, проклетство и смрт. Заборавивши то и очекујући Спаситеља, јевреји су без престанка тонули у греху, нимало не мислећи о покајању; они су били убеђени, да за Месију није потребно покајање, но војна сила, бојна оружја, и др., да с већим успехом узмогне Он да изведе и крају приведе дело, које Му је предначињено.

Да измени у јеврејима такав груби појам о Месији, да га народу разумети, да му је спасење не у земаљском господству над другима, него у опрштењу грехова, Јован и почиње проповед своју захтевајући покајања: *„покајте се, говори он, јер се приближи царство небеско.“*

Као потомци Аврама, којему од Бога беху обећана велике милости, јевреји су мислили, да ће само за своје происхођење од овога праведника, бити спасени. Јован страховито разуберава народ јеврејски, говори им, да су наде њихове, да дођу у царство Месије ради происхођења од Аврама, узалудне: *„родите дакле род достојан покајања и не мислите и не говорите у себи: имамо оца Аврама“* (Мат. 3, 8—9). Пред Богом су сви једнаки; без добрих дела они су исто тако далеко од Њега, као и други грешници; Бог, по својме свеомогућству и из камења може подигнути децу, достојну Аврама. У царству Месије биће само добротворни људи, родивши род, достојан покајања.

Много пута био је позив Јованов ка покајању, одише строг и народ против воље долазио је у забуну и питао Јована: *„шта ћемо дакле чинити, да привесемо род, достојан покајања?“* Проповедник је од свију захтевао дела љубави и милосрђа: *„који има две хаљине, нека да једну онеме који нема; и ко има хране, нека чини тако“* (Лук. 3, 11) цариницима, који су купили порезу и угњетавали народ, рекао је Јован, кад су га питали, шта ће они чинити: *„не шитите више*

него што вам је речено:“ тако је исто заповедио да чине и војници, који су га питали.

Такова је била проповед Јованова!

Не ћемо ли помислити, браћо, да је ова проповед имала само временито значење — да се однесе само к јудејцима, савременицима проповедника. Погледајмо на себе, посматрамо на свој живот и размислимо пажљиво, нисмо ли заборавили и ми, као јудејци, да је спасење наше у опрштењу грехова, не говоримо ли и ми, слично јудејцима, у срцима својима, „имамо оца Аврама,“ т. ј. не мислимо ли добити то спасење за једино пигло име хришћанина, који на себи носимо. Да, живот наш, у истини, пун је најсмртнијих грехова и најужаснијих безакона! Запитајмо сами себе: верујемо ли ми у Бога? Знај *без вере није могуће угодити Му* (Јевр. 11, 6). Ако верујемо, то за за што Му не благодаримо за добра и блага, која нам у таком изобиљу шаље без престанка? Погледајте пажљивије на живот човека и ви ћете видети, да га Милостиви Бог окружује од колевке до гроба, најочинијим старањем и бригом. Он даје човеку храну, која му је потребна, — даје одело, да њим прикрије голотину своју, и тело да би се сачувало у здрављу; даје му стан, где би могао склонити се од зиме и врућине. Све, што је потребно човеку ради о држања живота телеснога (за душу пак Бог се у толико више брине, у колико је она претекнија од тела) Милостиви Бог, као љубазни Отац, у изобиљу му шаље. Но види ли човек та доброчинства Божија и хвали ли Бога за њих? Не види ли у себи самом узор онога, што има, и по том не хвали зар себе више, но Бога?... Маловерни! ми смо заборавили, да Господ, хранећи птице небесне и одевајући сваки пољски цветак, тим нећма се брине о нама. За што се брине? За то, да ми „*ништамо пре свега царства Божија и правде Његове*“ (Мат. 7, 33). На чините тако, а све друго, што је потребно, биће вам и добићете.

Ако ми верујемо у Бога, то за што се не уразујемо при несрећама и са трпљењем их не подносимо? Свакако несрећама Господ или нас кара за грехе наше, или куша, је ли велика наша покорност према Њему и преданост Његовој воли? И не нашавши разума, тражимо покоја у тим несрећама не у Господа Милостивог, него се обраћамо к људима, као да су моћни, ако не сасвим да их отклоне, то макар дознати, од кога

су дошле оне? — дознати, свакако, а! то, да на њега саспемо сав свој гњев и сву своју злобу. „*Не вама љубазна браћо моја, да ово тако бива*“ (Јак. 3, 10).

Ако ми верујемо у Бога и знамо Га, као Бога свезајућега и Праведнога, то за што не бојимо се нарушавати свуда и свагда Његову заповест, која забрањује „Клети се“ *ми небом, јер је престо Божији, ми земљом, јер је подножје ногама Његовим*“ (Мат. 5, 35). Мало је то: ми, ако је ма каква прилика-неприлика, куњемо се Самим Богом, Њега Самога признамо за сведока својих најлажњих и најгаднијих речи. Свету истину рекао је ап. Јаков: „*а јесмо нико од људи не може притиснути, јер је немирно ало, пун је јода смртноснога. Илм благосиломо Бога и оца и њим куњмо људе...* Из јединх уста излази благослов и клетва,“ (Јак. 3, 8—9) и благодарећи тој клети ми варамо, врећамо кад и кад — просто пљачкамо ближњега. Погледајте на наше пијаци и трговине: шта се више од свега слуша тамо, ако не божба хришћанска?

Али, православна браћо моја, *искушате се никаксо... дакле нека буде вама реч: да, да; не, не; а што је више од овога, ода ала је*“ (Мат. 5 34—37).

Доста је о клетици; запитајмо боље себе шта нас гони да отимамо од Бога седми дан у недељи, који Њему припада, употребљавајући га не на дела добра и света (похађање храма, молитву, милостину), него вршином на дела против закона Божијег. Кај се, ако не у дан празнични и недељни, одajeмо ми свим тим породицама, који састављају и чине одличну црту нашег времена. Истина, ми „сећамо се дана недељнога (празничнога), очекујемо га и чекамо шта нише са нестрпљењем, но чекамо га и очекујемо не за то, да га посветимо Богу, него за то, што нам се даје у тај дан прилика и згода, да се провеселимо и протерамо своје задовољство.“ Али често неумерена празнична уживања измењују се брао, ако не сузама, то горким кајањем за грехе и претупе, који су посљедина уживања.

Јесмо ли у праву, после сличног владања и понашања, очесивати милости Божије и Божијега благослова за свој рад и труд?

Не роптај, не личи, хришћанине, на Бога у својим недаћама, јер ти се у њима јавља праведни гњев Божији и Божије знање. Боље се

себај крeпко и без прeстaнкa, дa је „дaм сeдмa одмoр Госпoду Богy шлoгeму“ (Ис. 20, 8).

Истo тaкo сeбaј сe нaпoвeстa, кoјa тa нaдaжe дa пoштунeш oцa твoгa и кaтeр, дa нaм будeш пoтпoрa у њихoвoј стaрoстa. Рoдaтeљн сy нaм блaзкa од свију; пo Бoжјeм блaгoслoву, мa смo нaм oбвeзaнa, штo сy нaс рoдaлa и увeлa у свeт; прaнoднo је, дaклe, дa смo их дужнa и љубити вишe од свију. Нo штa бaвa нa дeлу? Бaвa и штa вишe врлo чeстo, дa нeмoћнa oтaц кoд судa трaжa сeбa зaштитe од сaмoвoлe сaнoвљeнe и кoд влaстa нaштe пoмoћa, дa сaчувa и oдржa oнo, штo му припaдa. Пoтрeбнo ли је гoвoрити зa oнe узрeдe, пoругe, притeскe, кoјe чeстo снoсe и пoднoсe жaлoснa и јaднa рoдaтeљнa од свoјe нe жaњe жaлoснe и јaднe дeлe? Нo пoглeдaјтe, мнoгo ли је тaкoвe нeпoкoрнe дeлe, чијoј би eрeђи другa зaвидaлa?... Тaкoвa дeцa, рaније нa кaснaјe, aл' свaкaкo, нaпaвaју сe свeгa свoјeгa имaњa, трпe у свeму пуждy и чeстe бoлeстa, и нeкyсe и дoчeкaју тaкo истy, aкo нe вeћу, нeпoкoрнoст прeмa сeбa од свoјe дeцe, кaкoвy сy oни укaзaвaли свoјим рoдaтeљнa. Зaштo је тo тaкo? Зa тo, штo сaмo „блaгoслoв oцa ушлoрђује дoмoвe дeцe“ (Сир. 3, 9).

Опoмaнитe сe, дрaгa мoјa, нa стрaхoвиту рeч Бoжaју: „прoклeт дa је, кoји бa ружнo oцa свoгa и мaтeр свoју“ (Пoнoв. зaк. 27, 16).

Кaд сe чoвeк уeудa дa пoдигнe рукy нa свoгa oцa, нa oну истy крв, од кoјe је дoбнo жaнoт, тo штa мoжe oчeкивaти од њeгa њeгoв бaвжнa. Кaкaнaх тeк узрeдa и притeснeњa нeћe сe рeшити дa нaвeсe тoмo блaзкeм, нaрoчитo, aкo је тaј блaзкa чoвeк oслaб и мaлoдушaн?... Пa oвo пaтaњe oдгoвaрa нaм збaлa и јaвa, кoјa нaс oкружaвa. Штa мa виднo сaд? Тучe, oтaмaњa, крaђe, прeвaрe, нaсилa и свe мoгyћe нeпрaвдe, — eтo од чeгa нaрoчитo трeбa дa сe чулaмo! Видeћa прирeкe бeзбрoјнe и пaјрaзлaчнaјшe пoрoкe и прeступe, мa смo сe бeз вoљe привиклa к њимa, срoднeсe сe с њимa тaкo, дa пpимeри мaлoсрђa и сaучeствa пaглeдaју зa нaс нeкaкo нeoбичнa, нeпрaвичнa, и зa тo нe изaнвaју у нaмa пoдрaжaвaњa к њимa.

Тaкo је нeутeшaн и мрaчaн нaш жaнoт!

Сaд прeсудитe сaмa: у кoнoм ли смo мa бoљи од јудeјaцa, кoјe је св. Јoвaн Крeтитeљ пoзнaвa кa пoкaјaњу? Кaо јудeјцa, мa снy свoју eрeђу пoдaжeмo у зeмнoм жaнoту, — у њeгoвим

пpикaкaмa и уживaњимa. Мa кaо дa зaбoрaвљaмo дa је сaдaњи зeмнa жaнoт сaмo пpипрeмa зa жaнoт вeчнa, a пo тoм ли блaгa убeђeњa, нaших свeштeникa — oтaдa дyхoвних, нa стpогa прeкoрa и oблaчeњa њихoвa нe пoмoжy нaм. Кaо јудeјцa, мa смo зaбoрaвaли, дa је сaсeњe нaшe у oпрoштeњу грeхoвa, a зa тим, oдичнo њимa, нa мaлo нe мaслaмo o пoкaјaњу.

Нo „кo вaм кaзa дa бeжитe од гнeвa, кoји идe“! (Тук. 3, 7).

Кaо јудeјцa, кoји сe нaдaху дoбити сaсeњe сaмo зa свoјe пpиoсхoђeњe од Аврaмa, нe уoтпрeблaвaјући зa тo нaскaких стaрaњa, и мa чeстo тeпшмo сeбe мaшлy, дa бe имe хришћaнa, кoјe нaм је дaтo и кoјe нa сeбa нoсимo, сaспaсти нaс. Нe, цaрeтвo Бoжaјe зaбaдaвa сe нe дaје нaмoжe, oнo сe пo рeчи Спaсaтeљa „мудa, т. ј. — дoбaвa сe тpудoм и рaдoм, уcлaвaњeм; тa тpудoн и уcлaвaњa мoрaју сe пoкaзивaти, oсoбитo у бoрбa сa сaблaзaнaмa свeтa oвoгa, с њeгoвим нeкyшeњимa, и у испуњaвaњу зaпoвeсти Бoжaјних, — јeднoм рeчн, дa дoбaчeмo цaрeтвo Бoжaјнe, мa смo дужнa „рoдити рoд дoстoјaн пoкaјaњa“.

Нo штa ћeмo чинити, дa пpинeсeмo рoд дoстoјaн пoкaјaњa?

Вeрyјтe крeпкo у Бoгa, нa Њeгa јeднoгa пoлoжитe свe свoјe нaдe и у Њeгa јeднoгa тpажитe мaлoстa; нe уaнoситe сe, нe гoрдитe сe, нo пo рeчи св. aпoстoлa Пaвлa, чинитe јeдaм дpужкa свeгa од сeбe (Филaп. 2, 3), нe пpијaњaјтe бoгaтствy вeкa oвoгa; пo мoгyћoстa уaдржaвaјтe сe дa мa зaштo пpизивaтe имe Бoжaјнe — нaпpаснe бoжбe и кeтeтe; дaнe, кoји сy пoсвeћeни Госпoду, пoвoдитe хришћaнски, — дoлaзитe у хрaм Бoжaјнa рaди зaјeднaчкe мoлитвe, a oстaли дeo дaнa oдрeдитe нa дeлa мaлoсрђa; рoдaтeљe свoјe пoштунeтe, будитe нaм пoтчaнeни и пoкoрнa, у стaрoстa чувaјтe их и пaзитe, a пo њихoвoј смртa, мoлитe сe Богy o њихoвoм упoкoјeњу; пoштунeтe рoдaтeљe, — бaћeтe пoслyшнa и прeмa снaмa, кoји сy стaрији од нaс, a тaкo истo — прeмa oнимa, кoји зaмeњујy нaшe рoдaтeљe — прeмa пaстaрaмa дyхoвним, нaчeлaницaмa, нaстaвницaмa, a нaрoчитo прeмa зeмљe Госпoдaру; рeчју, „сeмa дaдaтe штo трeбa, кoмe урoк, урoк, кoмe дaн, дaн, кoмe чaст, чaст“; пaзитe и чувaјтe жaнoт и aдрaвљe свoгa блaзкe; пo мoгyћoстa избeгaвaјтe нaјсaблaзкaнa

вији од грехова — блуд, а тако исто удавајте се свакако од свега онога, што вас наводи на тај грех; не само да не присеђате другоме његову сопственост, било отимањем, или преваром, него се свим силама старајте да олакшате срећу ближњег; „који има богатство света овога, а види браћа свога у нужди, и зашвори утробу своју од њега, како љубав Божија пребива у њему?“ (Јов. 11. 9—10) рекао је апостол љубави Јован. „Ако је гладан пријатељ твој, нахрани га, ако је жедан, напој га“ (Рим. 12, 20). „Који има две хаљине, нека да једну ономе, који нема; и ко има хране, нека чини тако“ (Лук. 3, 11) заповеда слављени од нас на давањима дан свети пророк Јован. Чинио тако, и у дан зли избавише нас Господ (Псал. 40, 1). Не носите лажних доказа на свога пријатеља; не оговарајте га, не грдите,

не отимајте од њега част и добро име, јер каквим судом судите, таквим ће се и вама судити, и каквом мјером мјерите, таквом ће вам се и одмерити (Мат. 7, 2). И не завидите ближњему, но напротив радујте се његовој срећи; шта више — не завидите и своје непријатељу, но и њега љубите и радујте се срећи његовој, јер ако љубимо оне, који нас љубе, каква нам је користа за то? (Мат. 5, 46).

Молим вас, браћо, поучавајте неуредне, утешавајте малодушне, браћаше слабе, носите свакога“ (1. Сол. 5, 14). *Видите савршени, као што је савршен отац ваш небески*“ (Мат. 5, 48).

Ето рода, достојног покајања!

Ко има уши да чује, нека чује (Мат. 13, 9),
У Митровици, 1894.

Григорије А Николић,
свештеник.

ПИСМА ИЗ ТАВНИЦЕ.

Пише својему куму Д. К., богослову: **Ненад.**

Писмо прво.

Драги куме!

Вријеме пролази као на крилима. Скоро десет мјесеци раставља ме трогодишњег друговања с' тобом. Па опет свјежје су ми представе о свему што се догађало за вријеме нашега друговања. Ну, кад узмем у обзир какве све околности срећете ме на првоме кораку јавнога живота (тобоже слободнога) и положају у коме се данас налазим, — морам се дивити, како може бити, и пошљедијех трагова од њих у мојој души! Замета је не мало чудо. — Докле, напротив, у највјеснијем приликама, ће ма најмање сродна дође у додир са старом представом, која је повијем неблагоприятнијем утисцима потиштена у дно душе, — једна може да моторно покрене и окипи читав низ дивнијех успомена. Ово се не ријетко догађа. А знаш ли каква чуства овлађују тада са мнош? Можда ћеш приближно погодити. Репродукција у толико је обилатија и трајнија, у колико је основана на спољашњијем утисцима; докле автаноично и ређи су, и слабији, и нејаснији слични појави.

Па е тога, будући сам изолован са четири дебела тамничка зида, од овога тврдијем набојем а оздо тврдином прие земље, чиме ми је, наравно, спријечена примане сваке нове представе, а

против пријех слика непрестаног мрака тамнице, ће је неприступачна свака зрака сунчане свјетлости, — бојим се свом снагом, да ипак задржим у снази успомене, стечене у слободној природи тога романтично усамљенога мјеста; јер су ми миле и слатке су души мојој. А као средство за ту борбу, не имајући другачијег при руци, наабрао сам ово: да ти пишем; да, подржавајући драге успомене, и теби учиним корист, пријемима и братскијем свјетом. А ово ми је још једини начин и средство, којим ћу понављати, евентуално оживљавати скоро обамрле, под неповољнијем утисцима духа а због неуспјеха у намјери, — успомене из нашега узајамнобратскога друговања.

У то име, Боже нам помози!

Мој куме! Ти си још на путу ереће или несреће, према томе каква икаш и одржиш размисљања, — због чега ћу ти у овоме писму, као у добро вријеме, говорити.

Ти се тек с нестрпљењем приближујеш к' ономе, што највише желиш у својој младој души, претпостављајући, да ћеш замета тада бити најсрећнији на овоме свијету! Јест, ти данас највише желиш — што сам и ја некуд желио — ово: да се ослободиш школскијех обавеза, школскијех дужности, које ти дражиш као и твоји

другови, за нешто неспособно, за нешто претешко и посве негодно. Јер замишљаш, наравно, као сваки млад човјек у својој бујној машти, која се с' готовошћу, енергично, упије у неостварљиве, непостижне идеале, — нешта чега нема и чега не бити не може, јер као сан пролази и као магла печевања.

У томе заносу, који киши с једне стране за то, јер си још млад, невјешт, неизјежбан и неискусан ће те и слабији, само ако су хитри да преваре, духови могу да за собом окрену, и с друге стране, што се приближијем одавна жељеном циљу, — ће замишљаш наћи одмах сваку срећу, свака задовољства овога свијета: *гријешити много, као и остали што су као и ти!* А природне посљедице, које су, евентуално већ на површини, или које ће тек доћи к овјем или на друге стране и на ново, не видиш а и не предвиђаш ни појмиш, И као што су разноврсни начини људског гријешања, тако су различите односе посљедице. Један гријех, наиме, учињен на један или на више начина, може бити узор једне или више посљедица и обротно. Кад човјек почне да гријеш, гријех му је слadak, али му се осећаји постепено акумулирају, чим више стане гријешити. По томе нема никаквог укуса у гријешању; докле чини гријех непрестано по навики и изјежбаној склоности к томе. Не ријетко пута, човјек ступи у борбу с навиком, имајући присусност одважне воље за поправку, да надвлада гријешање по навизи, ну страна навике и изјежбанијех средстава за гријех готово свагда побјеђује, не рачунајући незнатне успјехе. А тада већ не осјећа сласти у гријешању наслада нити грчине у природнијем посљедицама гријешања. Нему све пролази као сан, као вријеме сузжњима у тамницама, идући даље у гријех, као у дубину мореку.

Ти илјеси безуман или јеси млад. А младост и лудост — кажу — могу се између себе успоредити. За то се чува да се не поводиш по жељама младости. Надалеку, наиме увијек такве жеље паметнијем и озбиљнијем разматрањем у будућност. Знади добро, да шта год млад човјек учини у младости својој, још не зна шта је учинио. Он је подобан човјеку рибару, који баш своју мрежу у дубину мореку да рибу лови. Тек кад мрежу извуче на крај, зна да он је уловио. Онда, према успјеху, осуђује или не

осуђује своју вјештину. Ако је успјех повољан, мирно и хладнокрвно пребива мрежу своју, пун радости и весеља, величине и поноса храбрости и смјелости. Докле други пут, кад није бацив мрежу по савјету нечијему оађе, ће није мјесто рибе, ништа уловио, — бива љутит и огорчен, нерасположена духа, разјарен и драк; осуђује сам себе због неумјетности код својих очигу и способности. А ово бива у већој мјери ако је пристао за свијетом безумног. Први случај природно снажи му и умножава знање и вјештину, чини га смјелим и одважним у даљем подухвату. Докле други, неуспјешни, чини му да заборавља и оно што је знао; чини га већом незналицом и сметећаком.

Таој пут на коме си још као ученик, а на коме се спремаш за велико претешко дјело, јесте што и мрежа, а ти што и рибар. Кад га довршиш и кад на крај изиђеш, знаћеш шта ти је донио, као и рибар пошто је мрежу извукао, зна колико је риба заграбио. И као што су различите рибе по величини и роду — вјетри, које су у мрежу заграбљене, тако су и користи стечене на томе путу не једнаке. Ће који пут догоди се, те се на мјесто риба у мрежи захвати по која жаба или змија под површином воде. Тако се деси да и човјек у мјесто корисног знања научи нешто што је горе и од жабе и од змије, а то је безумље, које бива кад шљедује безумнијема, прецијењујући своје способности, и замишљајући себе за много научена и важна.

Зато ти братски свијетујем, да пазниш на своје кораке при крају дуга пута, пред прагом врата јавног живота; јер баш ту има много што шта, одашто се лако можеш спотаћи, а да се не дигнеш за дуго или за навјеке. Јер као што је тјесан пут што води у вјечни живот, мало их је који га полазе, тако је први корак јавног живота и тежак и не сигуран; али ако то већ и има на наједном изгуби због непомислених пријеступка. Безброј пренона стаће предаћ. Хиљадама замки плешће му се на путу. Спотаће се сваки који се не буде достојно спремио за чување, јер ће га замке заплести у своја чврта ужа, који су крајњи сведени у дубину мореку; ће се сваљују несрећне жртве.

Као што си до сада био кротак и смирен и пажљив на науку, буди тако до краја а и још више. Понови све што си учио и утврди се у

томе, да разумијеш и пошље да нађеш тумачити ријечи које си слушао. Не слушај оне, који не знају шта ће¹ затаћи ноћ и доијети јутро. Свијета од њих не слушај, ма и озбиљан и како свијет био. „Јер шта ће једна сламка међу вихорове?“ А кад се свалиш у дубину мора зала, каштива за грехове, не мисли да ћеш море заситити и собом зачепити његове простране чељусти. Бићеш као да се ни рађао нијеси. Помоћ твојега имена отишао је с тијелом на дно мора. А заслуге су ти остале као један трунак пшеничне пљеве или као мјехур воде у потоку. Немој понесави се с безумијем, бити сијео на ријечи и слободан дјелу, да не дође пријеме када ћеш мучати као они који одлазе у гроб² и дретати као прут на води. Не буди као птица која лети у пругол или као риба која хита у мрежу, — не знајући ће је погубио. Безумни је мрежа праведника, и ко пође за њим, у њој ће се наћи. Не ће те питати ко си и одакле си; судиће те по твојим дјелима; са безумником који те је преварио једнак си пред судом; и то је ало за праведника. А пошље тога свако кајање доцка је; изина данашњег прегрета не прима се. Не слушају гласа ријечи твојих, јер им је глас као глас лавова; запискују уши своје раздозима, да их не чују. Као безазлена овца у пустињи међу вуковима, нагубљена из стада немарношћу пастира, тако си спућен и беснажан пред њима; а поседују на тебе као на разбојника. Глас им је као глас грома у планини од кога ти се срце по средини пара; осјећају спроводе га да се у њему гаси, као гвоздена жига стријелу грома у дубину земље. Светине су твоје у устима њиховијем као птићи голубова у трбуху ајајину, а ти уста не отвараш; глас грла твојега не чује се као онијех што падају у бездану јаму, а осуду чекаш као они, који се за дјела смрћу казне. Пред „вјернијем“ службама, преврћена врата, погнуте главе, погурена тијела, убијена духа, — улазиш у путра безгласно као јагње на заклање³ као разбојника тискају те; као грјешника на смрт осуђенога не жале те.

Као грјешник цркве пред вратима црквенијем, при прозору уском, кроз који не допире свјетлост слободног сунца, клечиш на кољенима;

сузе су твоје као капље лјетне кише помијешане с градом. Зовеш к себи пријатеље у помоћ: дођите пријатељи, ради пријатељства, ради браства, ради ананства, ради крви, ради имена, ради Бога, ради вјере! — Дођите, спасите ме; глас је твој као глас ајајин у дупли запаљена у огњу дуба. Они михопролазе, гласови су њихови весели; смију се и пјевају. Ти их дозиваш и они тебе чују, али се чине „да не виде очима својим и ушима својим да не чују и срцем својим да не разумију“. Срца су њихова као станац камен; љубави немају, а Бога се не боје, јер не мисле на смрт; тијела су њихова обузета страстима у покудама овога свијета, а крашћу, која силно хучи у душама њиховијем, заглушен им разум.

Ако те испусте неколика минута, тобоже, ради здравља, или просто да се врши ред по закону, ако те тада који од њих (ма био и надзиратељ Пер!) и виде, окрећу од тебе главе своје, и бјеже ти с очи. Боје се и сјени своје кад помену име твоје ма и као грјешника с превирањем и извртањем своје осуде (Бајаги да покажу вјерност и своју кукавичку дошљедност за интерес „полица колача“). А кад вријеме отплате дуга прође, кад се одужин? — међу браћом си као овца у стаду туђијех оваца; гмјају те и руже, јер си осирошан. На будућност, којој су ти многи (па чак и твој велики пријатељ? пр. Ј. Г.!) по својој лажици, отпојати оно тужно: „какой Боже, какой кривой, какой изумительный“, — не полажу више, а знаће ти ништа не пијесе (зна само онај, који уније натрипти у бисаге а друго старјешина и не тражи од њега). „Бољему се од њега нијесмо ни надали...“ прорекши смо у почетку....“ говоре ти многи.

Него, ако си род, да не дођеш на мјесто мученија⁴, да ти труд не буде узалуд и знање на поругу, реци безумице: нећу те слушати — безуман си, не примам ријечи твојих. „Одговори безумнику према безумљу његову, да не мисли да је мудар“⁵. Немој се уздати у дјела безумица нити се уздати у његове ријечи. Безумник је глуп као риба, он је слаб као паучина; и ко га послуша и чини шта и он, није бољи од њега. Његова дјела мрежа су Богу, а посљеднице њихове виновнику грисе као лемерика; и ко се с

¹ Псал. 38, 1.

² Исая 53, 7. Дј. ап. VIII, 32.

³ Ис. 6, 6. ер. 11.; Мат. XIII, 14.; Јер. V, 51.

⁴ Лука XVI, 28.

⁵ Преч. XXVI, 5.

њим заједно у коло хвата, биће кажњен на судбини земаљскојем.

За то дјела твоја нека не буду пошљедица воље безумнога. Мудроме опрати ноге боље ти је, но с безумнијем подијелити оку злата.

У овоме писму желим да ти речем коју ријеч и о науци твојој, којој се још упражњаваш, јер нијеси стигао циљу, којему идеш. Истина, не дуго одстајање од њега раставља те, али тијем прије користи ће ти моје писање; докле још доцније без успјеха остале ће ријечи моје, јер се ради за ту циљ само „донајми скѣта или“.

У винограду божјему, за који си одабран да га обрађујеш, памећу осталогa, што се безусловно захтијева од раденика, на првом мјесту тражи се *знање*, којим морају бити безпријекорно сви наоружани. Ово је потребно за њих, да га употребљују за вријеме своје службе не само на корист и срећу и овога и другогa свијета овијех, што су им повјерени на управљање, већ да могу тијем користити и онијем, који нијесу од *овога дома*¹⁾, да се, чујући њихов глас, окупе сви уједно; да се саберу, који нијесу сабрани²⁾. Али је знање онијем, који бивају изабрани да га и другијем предају, још потребније с тога, што их оно учи, да познају Онога, у чије име врше службу³⁾, јер без њега не могу ништа радити⁴⁾ и да сазнају своју власт, коју им је предао Господар винограда⁵⁾.

И за то св. призна односно њени предетавници, „назидани на темељу апостола и пророка, ђе је камен од угла сам Исус Христос“⁶⁾, кроз сва прена, претходно тражили су сву духовну спрему од онијех, који су призвани у број слуга винограда, т. ј. свештеника — пастира — учитеља.

Библијска повијест старог зајвѣта на много мјеста говори, и јасно нас увијерава, да је старо-зајвѣтско свештенство морало бити свестрано спремно с науком, каква му је нужна онда била. Тако сам Господ говори Арону и његовијем синонимa, заповиједајући им, да се не опијају с вином, које помрачава дух — памет и убија тијело, — да уче синове Израћевне свијем уредбама, које им је казано преко Мојсијева⁷⁾. По себи

се разумије, да су ови морали бити прије тога научени у свему, што се тичало закона и наредаба божјих; јер иначе Он им не би оваке заповијести давао. А Јездра, који бијаше, књижевник и вјешт Мојсеевом закону⁸⁾, није малко полагао труда око изучавања Господњег закона и, сам извршујући га, да учи њему народ Израћевски⁹⁾. А преко пророка говори Бог о томе, да су они, који су одређени да служе у олтару Господњем и да уче народ законима и наредбама божјим, дужни имати знања и спреме за тај посао.

„Јер усне свештеникове — вели Господ устима пророка — треба да чувају знања“¹⁰⁾. „Упитај свештенике за закон“¹¹⁾. А позивајући „синове одметнике“, да се, покајавши сз за своја зла дјела, врате у *Сино*, т. ј. Господу, говори Бог: „И даћу вам пастире по срцу својему, који ће вас пасти *знањем и разумом*“¹²⁾. У књизи Мојсијева¹³⁾ читамо, ђе се они, што су агријешили, кзлањају се подлима, упућују к свештеницима, да их они (свештеници), наравно, на основу свога знања, као људи, који су одабрани и знањем оспособљени, — упутите на оно, шта ће према томе радити).

Сходно наређењима старог зајвѣта, у погледу свештеничког знања на пољу рада свога т. ј. у божјој цркви, св. Писмо новогa зајвѣта као и саборска наређења, изложена у одређенијем правилима, безусловно захтијевају од свештеничких кандидата односно свештеника, да имају *готовости духа*, на име нужну спрему за вршење црквене службе. Потребне у људском животу, које се јављају према приликама у породичном, у друштвеном, у државном животу, изискују знање од људи свију знања, да би се помоћу њега могли лакше борити за опстанак који се жели. — Ну, према томе, у коликој ли мјери има се то захтијевати од онијех, што се признају да врше службу, коју није *исповио човек, ни анђео, ни арханђео, нишма ма која створена сила, већ само Господ*¹⁴⁾. А у тој служби разноврсне су дужности, које се врше само непрекидном борбом, која се опет не свршује јед-

¹⁾ Јован X, 16.

²⁾ Исидија 56, 8.

³⁾ Јов. X, 15.

⁴⁾ Тамо XV, 5.

⁵⁾ Мат. XXVIII, 16.

⁶⁾ Ефеес. II, 20.

⁷⁾ 3. књ. Мојсијева, X, 9, 11.

⁸⁾ Књ. Јездр. VII, 6.

⁹⁾ Тамо VII, 10.

¹⁰⁾ Малах. II, 7.

¹¹⁾ Аг. II, 11.

¹²⁾ Јерем. III, 15.

¹³⁾ 5. књ. Моје. XVII, 9.

¹⁴⁾ Јован Златоусти о свештенству. Књ. III, гл. 4.

накијем оружјем. По томе, као што говори св. Јован Златоуст, *свештеник мора бити и стрелач и праћар, и пешник и водник, и војник и војвода, и прешак и коњаник, вјешти борби на мору и на бодима*¹⁾.

Свештеник дакле мора пазити и бринути се не само за себе но и за све стада²⁾, за људе, који су му на управу и чување предани; да их *шешти вучи*, упанувши у њих, због његове слабости, т. ј. *незнања*, не расчупају и не рашћепају, не штетећи стада³⁾.

Свети Палао, саветујући Титу с каквоом способношћу људе смије примати у круг црквене службе, вели: „да бира оне, који се придоклапају вјерне ријечи по науци, да буду кадри свјетовати са *здравом науком*, и покарати оне, који се успротиве“⁴⁾. А њему самоме каже, да даје себе „за углед“ у науци . . . , да се по сраму онај, који се противи, не имајући ништа ало говорити⁵⁾. А, пишући посланицу к Тимотеју, блажени Палао, говори му, да буде „тријеван, паметан . . . вриједан да друге учи“⁶⁾; да мора бити „поучљив“⁷⁾, и с кроткошћу поучавати оне, који се противе: еда би им како Бог дао покајање⁸⁾. А да се не би усудио кога поставити на „бруз руку“, т. ј. докле се претходно не освједочи о ваљаности дотичног, по чему може бити рукоположен, св. Палао, заповиједа Тимотеју овако: „Руку одмах не мећи ни на ког“⁹⁾.

По овоме види се, да су св. апостоли много полагали на научну спрему онијех, који су по лагањем својих руку водили у црквену службу. Ко није најприје познао науку Исуса Христа и у којој се добро утврдио, да може засвједочити пред онима, који имају власти да га приме, не треба да се прими у свештенички чин — каже св. Јован богослов¹⁰⁾. Јер такав не би могао извршивати посланство Исуса Христа¹¹⁾ по Његовијем ријечима: „Идите и научите све народе“¹²⁾. Из ријечи апостола Павла, види се, да свеште-

ник мора бити научен, јер иначе не би био кадер учити „свакој премудрости, да покаже свакога човјека савршена у Исусу Христу“¹³⁾. За то, дакле, оне, који нијесу научени да могу и друге учити, *не треба ни примати онде, где су то дужни чинити*¹⁴⁾. А нико не треба да се прима да учи кога знању, непознавши га најприје сам — вели Григорије Дијалог.

Они, који се примају да друге уче, не имајући за то знања и спреме колико су је дужни имати, они су исто што и човјек луд, који отпочне зидати кулу, не прорачунавши најприје своје имање и не ишчекавши може ли је довршити: па му се пошле са свијет руга *незнању* као и ономе, који нема средстава да доврши кулу¹⁵⁾.

И сам Исус Христос рекао је својим ученицима, којима је дао власт и право да уче све „народе“, да се труде да стеку знања, рекавши им: „Имајте се у себи“¹⁶⁾, знајући, да без њега неће моћи вршити своје мисије у свијету. А блажени Палао у својој посланици Колошанима, дајући важност божјој благодати, без које узалудна и немогућна је свака наука, — вели: „Ријеч ваша да бива свагда у благодати, *само* (знањем) значења, да знате како вам свакоме треба одговорити“¹⁷⁾. Будите свагда готови на одговор свакоме који вас запита, (А шта ће одговорити онај, који се нашао у незнању?) — саветовао је апостол Петар¹⁸⁾ онијема, које је учио у својој посланици.

Само онда кад је свештеник научен, не страши се ни од кога. Он је слободан у науци, те се не боји нити стиди кад говори о божјим открићенима ни пред царевима¹⁹⁾. Него је он, имајући довољно знања и способности за рад, а утврђен у вјери својој и побожности, слободан у вршењу својих дужности, у проповиједању Христовог јеванђеља²⁰⁾.

¹⁾ Колос. I, 28.

²⁾ На жалост, у добу новог периода, где смо, благодарећи промисли Највишега, на основу знања и правде, помагани очистионом благонаклоношћу Преузв. Г. Министра В. Каледи одисан високо земалске владе, у оквиру Аустро-Угарске просвјетне државе, пошлн корацима свакога напретка: — по којој „оригиналан“ духовник постављен је да учи друге — нечежу, о чему он ни појма нема, јер није учио, а и који јест, не учио у славу, — докле је одличан у „трапању у бласем“ и на мученици!! —

³⁾ Лука XIV, 28, 29.

⁴⁾ Марко IX, 50.

⁵⁾ Кол. IV, 6.

⁶⁾ I. Петр. III, 15.

⁷⁾ Псал. 119, 45.

⁸⁾ Римљ. I, 16; Кол. 40, 9. и 10; II. Тим. I, 8.

⁹⁾ Тим. IV, гл. 4.

¹⁰⁾ Д. ап. XX, 28.

¹¹⁾ Тим. 29.

¹²⁾ Тит. I, 9.

¹³⁾ Тим. II, 7, 8.

¹⁴⁾ I. Тим. III, 2.

¹⁵⁾ II. Тим. II, 24.

¹⁶⁾ Тим. 25.

¹⁷⁾ Тим. 22.

¹⁸⁾ Јован II, 10.

¹⁹⁾ Јован XX, 23.

²⁰⁾ Матеј XXVIII, 19.

Не само ради тога, да говори оно, што је добро за напредовање вјере, да даде благодат онима који слушају¹⁾, него и да се зна уздржавати од ружњих ријечи и дјела, која му не пристаје, свештеник је дужан, и неопходно дужан најпаче научити сам сво оно, што му је потребно.

Из горенаведених мјеста св. Писма јасно се види, да се од свештеничких кандидата има *безусловно захтијевати првобитно потпуна научна спрема, исто толико, колико и морално савршенство*. Кад ово знаш, потруди се докле си још на вријеме: да што више прибереш знања, не одступајући уз то никад од заповијести божјијег закона, побожности ради, и ради бољег напредовања у сили божје благодати, која је у примању божјих ријечи. Обуци на себе одјећу знања, и бићеш примљен на свадбу; јер сви који је не буду имали, биће изгнани „на поље“²⁾.

Владати се примјерно, чувајући добру своју будућност, непопустљивошћу захтевима безумнога, одбијањем од своје скромности болестнијих идеја, — и прилежно спремати се с науком за раденика божјијег винограда, за пастира словес-

нога стада и служиоца божје цркве: теби је да сада најглавнија ствар! За то ти и препоручујем у овоме писму само *што двоје*, имајући још мјеста о томе говорити, јер ништа није неумјесније, но ријечи трошити онђе, ће се већ ни појама нема о ономе, што се њима жели и тражи; јер то би било, што и сијати сјеме, кад је вријеме жетве, или жети, кад је вријеме сијања.

У наредном писму говорићу ти о првијем корацима јавнога живота, односно о слободи и срећи, које једнако замишљаш, у заносу младости и неискуства

Још ти једном препоручујем, да се мудро храбро оградити против безумља онџих, који као птице у другој или рибе у мрежу, иду на своју погибао, мислећи да су паметни и вриједни за безумне и нестварљиве у данашњем времену идеале; јер су за њих батине на леђа, као што је бич за коња и узда за магараца, а за тебе, — да постанеш добар чувар винограда. Закључај те Богом живијем и љубављу својом, чувај се од таквих, да не дођеш, као ја, због њих међу четири тамничка зида! — јер ти тада неће нико помоћи.

Прими братско поздравље са друговима!

БЕСЈЕДА ПРВОГ ДАНА ДУХОВА.

Говорио приликом полске молитве 1894. год. Јован О. Матровић свештеник.

„Испунише се сви духи светом“
(Дела ап. 2, 4).

Благословени Хришћани!

Како сваке, тако и ове године, у данашњи дан, све православне цркве прослављају значајан догађај: Силазак Духа светог на Спаситељске апостоле. — Па ево, и ми смо се скупили на ово место, по нашем старој установљеном обичају, да прославимо тај свети значајни догађај — правник.

Наш Спаситељ Исус Христос, изабрао је дванаест људи, који су били чиста срца, праведни и побожни, и назвао их је својим апостолима или ученицима; како би му могли послужити као помагачи, у делу проповиједања и разпростирања Његове свете науке, по цијелом свијету. Спаситељ је њима, као својим ученицима, проповиједао своју Божанску науку и учио их

у свему, како би они напојени његовом науком, лакше могли осталој свијету проповиједати и разпростирати свету науку Његову. —

Господ наш Исус Христос, да би што боље утврдио своје апостоле, у делу проповедања свете науке његове, — Он, — Исус Христос, по Вознесењу свом На небо, а у педесети дан по Ускресу, пошље на своје апостоле по обећању Духа светог, у облику огњени језика, како би им моћ и сила Духа Божанственог виада помагала при вршењу њихове свете апостолске дужности. — Велим вам, да је Дух свети, сишао на Христове апостоле у облику огњени језика; Па шта то значи? — То је пуно свога значаја, то значи: као што ватра разбија свијетом таму, износи се и уздиже се зраком небу; тако

и Христова наука, коју су апостоли проповиједали помоћу Духа светог, узноси се и уздиже се изнад свих других наука. — Она просвјетљаје ум човечији, који је постао тамним и мрачним услед учињеног греха у рају, од стране наши прародитеља: Адама и Еве; због кога је греха и принесена тако велика жртва на брду Голгооти: те да би се тиме нарушена Божија правда задовољила.

Тај нети грех прелази с кољена на кољено, по, ми га се данас ослобођавамо, Богом установљеном тајном светог крштења.

Па шта видимо, после тога пуноважнога и пунознатнога догађаја — чина, после спасења Духа светог на апостоле? — Видимо, да апостоли са највећим успјехом, почињу да проповиједају свету науку Христову свима народима и то сваком на његовом језику, чему се многи од народа чудеше и дивеше.

Па зар није то велико чудо и успјех, у једном послу и раду, кад они, — (апостоли), својим говором једнога дана, по толико хиљада душа придобију и приобрате науци Христа Спаситеља; јер и ако је Она истинита, и ако је она једна једина спасоносна; ипак је онага времјем било у највећем броју противника науке Христа Спаситеља.

Осим тога, апостоли су чинили још и многа друга чуда, као и пр. мртве оживљавали, немощне подизали; што је чинила све неограничена моћ и сила Духа Божанственог, која је у њима обитавала. О, колико је безкрајно свемоћна та сила Духа Светог!!

Побожни Хришћани!

По учењу свети апостола, свако је хришћанско тело дом, у коме обитава Дух свети; — Па с тога драга браћо, кад је наше тело дом или обиталиште Духа светог, дужни смо да се старамо и бринемо, те да очувамо наше тело и душу од грехова, од сваке нечистоће и покривености људске.

За свакога човека хришћанина, који се жели спасти у Господу Исусу Христу; најбољи је и највешћи је украс то; кад му је тело чисто од порока и други прљавштине; а душа му је смирена, спокојна и не злобива.

Но, да се сад запитам, како је код нас? чувамо ли ми наше тело и душу, од грехова, порока и других прљавштине? —

Са тешким болом у души, да се не гријешим о истину, могу рећи: не!! код нас је уро-

дила мржња, пакост, црнота, освета, завидљивост, клеветане, и опадање; све оно, што нас води у понор вјечног пропаста. — Једном ријеч склинули смо се са праве стазе, па се упутили за страстима људским, упутили смо се само за оним, што нас удаљава од нашег спасења. — Страсти људске, жудња и тежња за земним благом, све нас је то повукло за собом, то све смета нашем вјечном спасењу.

За то благочестиви Хришћани, тргнуто се са погрешне стазе, оставимо се наши досадањи пороци, мапа а рђави навика, из који пронициху велики гријеси, који нам сметају наследити царство небеско. — Особито клоните се гатара и прџчара, код који многи иду и лијека траже. Кад нам је ко у нашем дому болестан, не идите код којекави шарлатана и бајалица и не тражите лијека код њих; него позовите свештеника, нек се над болесником помоли Богу, и нек болесника исповеди и причести; а и искусни љекари, могу вам много помоћи.

Имајмо вјеру у Бога, у Духа светог; вјера је најјача веза између душе наше и Бога. Свако дело, које је противно закону Божијем, јест грех, грех сваки нарушава ту најјачу везу између душе наше и Бога.

Не тежимо и не мислимо сувише за земаљским богатством, будимо задовољни с оним, што имамо. Знајте, да и наш живот није ништа, него само једно путовање, кроз овај свијет у онај нијек. Знајте да смо данас сутра земља; па за то имајте на уму, да има правде, да има праведног небеског судије, пред кога ћемо сви изаћи и своја дела собом понјети; који не ће по хатору, који се не може и не да подмитити, од кога се не може ништа сакрити. Он је свезнајући; нему су позната сва наша дела и недела, која свде, на земљи чинимо. — Он ће сваком судити по његовој заслуги.

Имајмо вјеру и наде у Духа светог, да нас Он, — Дух свети, укрепи, ојача, и утврди у добром владању, и у правом хришћанском животу, као што је у данашњи дан, својом светом Божанственом моћи, укрепио и утврдио свете апостоле у делу проповедања свете науке Христове.

Обратио се истински и ујердно, са топлош молитвом, пресветој Троици: Оцу, Сину и Духу светом, нек нас — свију, цијели ерски народ, благослови својим пресветим благословом. Амин.

БЕСЈЕДА НА ПЕТРОВ ДАН.

Благочестиве Хришћани!

Данашње св. Евангелије говори: Језе ашче свијазени на земљи, будет свијазано на небесјех; језе ашче разријешени на земљи, будет разријешено на небесјех.

Црква света празнује данас успомену великих основатеља, својих прво-врховних апостола Петра и Павла, и гласовито све своје синове на ово торжество сазива. Овде нам она представља заслугу и добродјетељ светих ових мужева, које ће сва племена и народи земљи, док је сунца и мјесена, спомињати и славити.

Ту видимо божественог Петра, камена пјере, ђе држи у рукама кључеве, као знак повјерења у дјелима његовима и прослављеног духовном мудрошћу — Павла, ђе се подбочно жачем трудова својих знаменијем. „О дане радости! Дане свети и блажени!

Св. писмо вели: „Сви јазници восплешиците рукама, воскликните Богу гласом радовашја.

Испуњен радошћу духовне, отварај уста моја и намјеравам Вам изјаснити Еванђелске ријечи о незнању и дријешењу.

Вољубљени слушаћемо! Будући да свака радост из слободне душе пренетице, за то мислимо пристојно је, да ми бесједу нашу о слободности предузмемо. Језе ашче свијазени на земљи, будет свијазано на небесјех; језе ашче разријешени на земљи, будет разријешено на небесјех.

Ове ријечи спаситељеве ако и означавају незнање и дријешење, које ћемо ђе буде мјеста изјаснити тако, да можемо у расуђење узети. Јер у општем понављају, незна аначи роба или невольника, а раздријешен слободна. Као што су различни начини гезана и дријешења, тако оу исто различити родови слободе и робства.

Из овога дакле, ко не види да је правителство најбољи начин на хранењу слободе јестествене. Који је дакле управи овој подчињен, раздријешен је на земљи, јер сила закона њега чува, раздријешен је на небу, јер постојеће власти од Бога постављене су. Но који се овој управи не покорава, незна је на земљи, јер тим подвргава себе робству јестественом, незна је и на небу, јер противљајетсја власти, Божију повеленију противљајетсја.

При закључењу данашњег преславног торжества, посвећеног послављању Бога и спомену божествених проповједника Евангелија перво-верних апостола Петра и Павла, окрсеж моју ријеч Вама вољубљена паштво моја.

Ви јесте мије упованије и радост и вјенец похваленија пред Господом нашим Исусом Христом, и во пришестви јего, слава моја.

Испуњен сам данас духовне утјеке, сподобивши се у соборном храму овом, не само као служитељ олтара, него као и наш пастир, спасителну жерству Богу принијети о вама изабрана паштво Христова. Саулађујем се сјцем и радујем се дуном, што овие моје глас мој слушају и за знају их и по мије гјадут.

Благословени слушатељи!

Насадите у срца вама: Вјеру, Благочестије Вјерност и повинованије, к' престојећој власти, братољубије и слугу, одгоњени сваке раздоре, смутње и нестројенија.

Св. Апостоли проповједали су Евангелије ученијем примјером својим. Сви добри и чесни људи препоручивали су свагда својим ближњима вјеру, страх Божији и добродјетељ. Они су добро примјетили, да без вјере и почитанија оца небесног безачесности и добродјетељи, да не можемо подпуно срећни и благословени бити. Они су се трудили и учили говорећи: Бојте се Бога, чините право, и у том срећу вашу тражите. Возвеселитеја праведник о Господје, и уповајет на него. Праведници во вјеки живот. Овако треба да ми данас пјевамо са пророком Давидом, односећи ум наш на свете апостоле Петра и Павла, које данас славимо. Они су као праведници највећу радост уживали, служећи Богу и радећи све у славу његову, имајући тврду надежду у покоју и милост Божију, која им је завета и помогла. А нама у храму стојећима овога Божијег милосердија, невидљива рука подаје кључеве, којима би ми могли отворити врата рајска и отићи у храм вјечитог блаженства, као што и данашње св. Евангелије свакоме од нас јасно кажује. Овако као што је Господ св. апостолу Петру говорио: И дам ти кључи царетвија небеснаго*.

Знамо да је ове ријечи твојему лицу рекао божествени Петре, но знамо и то, да си ти

примио кључеве ове, да их нама предаш т. ј. пријам, која вјерује у Исуса Христа сина Божијег. Знамо, да кључева ових има толико, колико је то самом Богу познато.

Овај драгоцен дар, који смо примили, колико да се радујемо, толико и да се чувамо да не оставимо ван царства Божијег, да не речемо онда „Господи, Господи, отврзати нам.

Дакле бл. Хр. добивши од Бога кључеве, као тврди аманет Божији из руку његових, за наше спасење, молимо му се да нас научи, како бисмо сподобили отворити себи врата радости у вјечноме царству славе његове. Амин.

У Фочи, говорио Тодор Кандић свешт. на Петров-дан 29. Јуна 1890. год.

БЕСЕДА НА БОГОРОДИЧНЕ ПРАЗНИКЕ.

Откривањ ж. Ивѣе рчн сѣ: Марто, Марто ивичина и мѣкшии ѿ мѣстѣ: Едино ж. ита не потрѣбѣ. Маріа ж. славе чѣстѣ из-кѣ, аки и ѿтигнѣтѣ ѿ нѣѣ. (Лук. 1. 41-42).

Као Хришћани знамо, како благословен беше рад Христов на земљи. Поучити и уверити људе, да је свет дело руку Божијих и Бог да је Отац свију створења и нарочито рода човечанског; да га упозоримо на љубав и провиђење своје; да му уједно улије љубави према Богу и његовом превеликом провиђењу; да увери људе, да се сматрају као деца једног оца, па као таки, да се поштују међусобно и живе једно за друго, да им најпосле укаже на смисао живота чојечјег, да је ово само спремање за вични, вечни живот, да доброг човека чека заслужено блаженство. О том поучити људе, тиме их упознати и тако их онде ваљаним и задовољним а тако блаженим учинити, то бијаше Његов задатак на земљи, дело, коме је цео живот свој посветио и на којем је радио све до последњег издихаја на крсту, на ком издану за потврду проповедање истине и спасења рода човечанског.

Али као хришћани знамо и то, да Исус не извађаше своје благословено дело на једном и истом месту, да у земљи Израњској свуда проповедаше сад онде, сад онде, сад у Зборници, сад под ведрим небом, час у кући, час у храму Јерусалимском своју динну и спасоносну науку, да је свуда људе тражио и где год их је налазио, објављиваше им реч спасења, велику и апалјају реч: Бог је ваш Отац, и кад сте ви Његова деца, то ће вас примити у своје небо пуно блаженства.

Па у Његовом путу, проповедајући своју упуздану науку, прими га једна жена по имен

Марта у дом свој. Она имађаше још једну сестру по имену Марију. Шта су обе сестре радиле, како је Исус једну благо опоменуо, а владане друге нарочито одобрио, то смо чули на прочитаног св. јеванђеља, чули смо дакле, шта да као Марта не чинимо и у чему да се па Марију угледамо, па да постигнемо признање Спаситељско, да боље изаберемо и небеско блаженство не изгубимо.

Задржи мо се на данашњем св. Јеванђељу и добро размислимо:

1.) Шта не треба да чинимо као Марта и 2.) У чему да се угледамо на њзину сестру Марију, да се за небо спремимо и једном га постигнемо.

Да небеско царство једном постигнемо, не сможемо као Марта поклањати и сунити бриге земаљскоме и привезати се за земаљске ствари. Истина са свим отрести бриге око земнога и временитих ствари, то никако не можемо. Докле год живимо на земљи, докле год смо становници овога света, то ћемо имати својих потреба, које ћемо дужни бити подмиривати. Нема треба хране одела и крова, оно нам је неопходно нужно сваки дан а без бриге, муке и труде не можемо ништа постићи. Ко скрети руке, па се не брине и не труди, тај ће трпѣти оскудицу и беду, па да је с почетка и имао врло много. И најлепше имање, и највеће богатство најпосле не може зазлѣћ, кад се непрестано тропи. а ништа не додаје. А како ће бити тек онде, где нема великог имања, где нема богатства? Зар се неће наћи уа безбрижност и немар оскудица и сиро-

манштво? Дакле морамо се старати, да што год стечемо трудољубивошћу и радом; да оно, што стечемо, не само сачувамо и одржимо мудрошћу, него да га још умножимо и даљим трудом. Ово Исус не замера ни Марти. Чим Он ступи у кућу, она се стараше, како да угости што боље свог племенитог госта. Она му поче спремати одмах, да се чиме опорави и од умора ослабни. Па како би јој Христос могао у том наћи замерке? Та то бејаше неопходно; то се догоди из љубави и поштовања према Њему. Никако, не замера то, не куди то човекољубиви Спаситељ.

Исус не одобрава само ону претерану чежњу и настојавање, да се што више понуде и части. Та Он бијаше и сувише умерен, екроза то и види: Марто! Марто! бринеш се и трудии за много, а само је једно потребно.

Дакле не смео с Мартом много брига земаљског поклањати и са свим се истом предавати.

Превелика и немирна брижљивост око земаљског, јест знак непоуздања у Бога. Бог се брине за све нас: он је набројао и све власи на глави нашој; он одена цвеће у пољу и храми птице небеске и неће се ништа догодити без Његова знања и воље. Прекомерна брига наша не помаже и не користи самој ствари, јер кад Господ не чува град, узалуд ће га чувар чувати. Уз сву бригу нашу, не можемо продужити конач живота свога ни за један сахат.

Претерана брига око земаљског, одузима нам душевну радост и покојство. Онога, ко прекомерно страхује за своју будућност, не весели красота природе, њему се не осмејује сунце; њему не цвати цвеће; не жубори извор, него не привлачи благи поглед пријатељев. Њему не годи ни једо нит га сан крепи. Његов живот вене а здравље му пропада.

Прекомерна брижљивост о земаљском, крајња преданост и одавање временитом и пролазном одводи многом аду. То је мати тврдичлукa, напор разних неправичности, узрок великих будалаштина и разноврсних погрешака: А који хоће да се обогате, они упадају у папаст и замке и у многе људе шкодљиве жеље, које поталају човека у пропад и погибао, вели св. апостол (Тим. I. 6. 9).

Превелика брига о светским стварима одвраћа нашу пажњу од небеског и вечног. „Нико

не може служити два господара — не можете служити Богу и мамону“ вели Спаситељ (Мат. 6. 24). Неизмерна чежња за телесним и земним благом, унија осећај за благо душевно. Данашњи нам свет пружа о томе доста доказа. Или за што се човек тако мало брине, да очува невиност своју, да обрзаује и оплемени дух и срце своје, за врлину и остала истинита блага? За што, него што се предао земаљским стварима, тражи само чулног уживања и земаљских блага, што му се у изглед стављају?

За се дакле не смео као Марта са свим предати земаљском и пролазном, па томе поклањати и сувише брине.

Дакле клонимо се, љубезни моји, претеране брига о потребама свога тела. Поверимо се и предајмо божанском провиђењу. Не пакујмо што је излишно; будимо умерени и скромни, та природа је с малим задовољна. Умеримо своје жеље за земаљским благом, оне расту, и јачају чим им више угаћамо; јер се око не задовољава гледањем и ухо слушањем! умеримо их за времена, јер ће нас иначе мучити и одводити разноврсном немилосрђу и неправди. Не почињмо много, не мешајмо се у многе ствари, чекајмо мирно и савесно свој позив, да нам преостане времена, да се с Маријом бринемо за своје спасење и да бољи дпо изберемо. О томе ћу нам још говорити у другом делу.

II.

Да једном постигнемо небеско царство, морамо с Маријом бољи део изабрати. А које је бољи део, који треба да изберемо и за чим да тежимо, то нам казује владање Маријино у данашњем св. јеванђељу, о чему се Исус изражава. Она седе код ногу Исусових, слуша његову науку и учи како треба веровати, шта чинити и чега се клонити, па да се угоди Богу и наследи живот вечни. Ову готовост и вољу — слушајти реч божју — ову чежњу да се дозна човечеје опредељење, његов одношај према Богу, ову чежњу за Спаситељевом науком и душевним спасењем, назвао је Христос бољим или најбољим делом, јер ово растерује бригу за земаљским и пролазним.

Бољи део, коме човек треба да посвети сву своју пажњу, јест сазнавање истине о спасењу и обављано настојавање, у том правцу срце своје образовати и свој живот удеити.

То је боли део, јер се не тиче само тела, што умире за краће или дуже време, па се распада у прах и пепео, то се тиче душе бесмртне, што прелази у вечност.

То је боли део, јер без тога, без познања истине, без бриге о својој души, без побожности и врлине, не може бити добро ни телу. Без познања истине путује човек по мраку, поерне и спотакне се сваки час, без врлине и богобожаљљивости нема човек мира, нема осећаја за своје достојанство, не схваћа га као што треба, нема наде у срцу а поред таквог стања и прилика нема земаљске среће, дакле не може ни телу бити добро.

То је боли део, јер удара темељ вечној срећи; отвара нам пут небу и спрема нам блаженство небеско. На другом темељу не можемо видети свога блаженства, другим путем не можемо доћи до небеског царства, него да припаднемо ногама Спаситељевим, да чујемо реч божију из Његових уста, да од Њега научимо и сазнамо, за што смо овдје, чему се надати можемо, шта нам чинити предстоји, да видимо наду своју испуњену.

То је боли део, јер с њим продире светлост у душу, врлина у срце, њиме стичемо милост божију, чистоту своје савести, уз њега је само добро и телу и души, њиме нам се отварају двери небеске.

Дакле, као и Марија изабраћемо боли — најбољи део, с њоме ћемо сести уз Христа Спаситеља и изабрати пут истине, врлине и побожности. Јер је Исус пут, истина и живот, к њему доћи к Оцу, до ли помоћу Њега; јер је у Исусу реч вечног живота, јер ко узме Његов ланк и благи јарам, тиј је нашој покоја души својој.

Јесмо ли ми и до сада, љубезни моји, онако као Марија чинили? Јесмо ли, као она, прилежно и радо слушали реч Божију? Бијаше ли нам прва брига, да посветимо Богу и врлини своје срце и живот свој, и да пре све поднесемо, само да не општитио душе своје? Је ли светлост у нашем разуму? Има ли љубав к врлини у срцу нашем? Можемо ли себи и другима дати рачуна о вери својој и о узроку своје наде? Појмимо ли ми своје дужности по њиховом извору и почетку? Осећамо ли њихову светињу? Па кад нас запитам: да ли сте о овом икад размишљали

што чујете у св. храму, и да ли сте то све на себе примењивали? Да ли сте, по речи божијој седм дан Богу посветили? Своју реч увек одржали, срце чисто и непошварено сачували, своје грешне жеље и помисли савладали и утишали и свој живот побољшали и поправили? Јесте ли бдили, молили се и примењивали сва средства, што унапређују побожан и добродетелан живот? Кад нас тако питам, можете ли а да се не застидите и да ми одговорите без икаква прекора од стране савести своје? Па како могу очекивати на ова питања утепан и радостан одговор, кад видим својим рођеним очима, како многи често избегаваша проповед, како се она нерадо и немарно слуша, како се о недељним и празничним данима тражи само забаве и телесног угађања, како се мало ко год стара о чистоти и невиности? Како могу добити на ова питања утешна гласа, кад морам да слушам својим ушима ваше клетве и тузбе, клевете и свакојаке разговоре? Чему се могу надати, кад сам с њим сведок многог неваљства, што се око мене догађа, сведок превасноних и равноврсних грехова и порока?

Да, љубезни моји, на жалост има их врло много, који се и сувише брину као и Марта за земаљско, али на још већу жалост сваки даном све је мање оних, што се као Марија брину за душевно спасење. Данас се живи за свет не за Бога, за тело не за душу, за кратковременост а не за вечност. Како је далеко дотерало човечанство! Како слепо и лакоумно, али како је бедно и невољно постало. — Остависмо прави пут, љуб. моји, по ми се морамо повратити и другим ударити. Морамо добро очи отворити и правити разлике између тела и душе, пролазности и вечности, између привидне и истините, трајне среће, па боли део изабрати! — Изберио са Маријом боли део! Питајмо се често: Шта нам је пре свега потребно? Бривимо се пре свега за душу своју! Бривимо се за њу тиме, што ћемо реч божију слушати, у добром срцу чувати и у трпљивости плода доносити. Само тиме и једино тиме ћемо се удостојити небеског царства, да нам буде Бог милостиви судија, па отворимо души својој узвишене двери блажене вечности. Амин.

У Земљу, месеца августа.

С немачког.

Симеон Аранички,
протопр. наставл.

ПУТ Њ. В. Г. АЕ МИТРОПОЛИТА НИКОЛАЈЕВИЋА У ЈАЊ.

Сарајево, 28. маја 1895.

Јањ је предјео, који лежи у јајачком котару, између планине „Криве Јеле“ и „Виторге“, а са сјеверне стране, граница му је ријека Пљева. У Јању су четири православне парохије: бабињка, стројичка, грбавичка и пљевска, у којима живе искључиво Срби православне вјероисповјести, само Пљева има нешто мухамеданских кућа, и те стоје у добру заједничком одношају, са житељима вјере православне. У Јању постоје и двије цркве православне, и то: глоговачка и стројичка.

Тимотијин парохијани, одавно су пожељели, да их Његово Високопреосвештенство господин Митрополит Николајевић своје велике посјете удостоји. Свога Архиепископа, жељило је, нарочито село Бабиндџ, кога је, веле, неки пређашњи Архиепископ уклео, да им данашњи митрополит свој св. благослов да, и кљетве ослободи. О томе је испред сељана Бабина дола изјавише радио малани Јово Пећо, као најугледнија личност тамо.

На позив одбора прије Глоговачке, дана 19. маја о. г. кренуо се на своје резиденције Високопреосв. Митрополит Николајевић у пратњи свога протођакона Бошковића и уредника овога листа пут Јања преко Травника и Доњег Вакуфа. У Вакуфу дочекали су нас 15 угледнијих тежакца са свештеником Богом Грабежом и Шпиром Ракитом, а ту је предузео Високопреосвешћеног Архиепископа и свештеник доњовакуфски Јован Обрадовић, са црквеним одбором, као и парох бугојански Лука Лукић и оборачки свештеник Симо Станишић. Комак је био приређен у кући свештеника Јована Обрадовића, који нас је лијепо и пријатељски угостио; а сутра дан 20. маја рано, кренуо се узвишени Архиепископ пут Глоговица на коњу јашући, у пратњи народа и свештенства. На „Кривој Јели“ — граници бугојанског и јајачког котара, дочекало је много коњаника и пјешака сјидџ Архиепископа, а у Љувињанском пољу, и двојица лијепо обучених жандара, и тако смо око 10½ сати тага дана стигли, у пратњи до 70, што коњаника што пјешака, у прво јањско село Љувишту, где нас је и мушко и женско у окупу, са игром и пјевањем дочекало. Ваљане старјешине: Мићо Обрадовић, Илија Поповић и Ристо Ракита, приредили су

такву част, да је млина било погледати ону богату тежачку софру, чело које је сједио Митрополит, окружен народом обојег пола, који се није могао нагледати и наслушати поуке свога давно немијеног владике. Њ. В. наздравило је народу а и прото Давидовић, изјавио је своју радост, што је сад, посајје 10 година, имао срећу посетити своје Љувишане, који су му, ради свога поштења, и као негдашњем чароку њиховом, особито мил и драги били.

По кратком одмору, кренули смо се у Глоговац прије, где смо стигли у 3 сата по подне. Пред вратима црквеним, дочекао је жељеног Архиепископа парох Бого Грабеж у орнату обучен са крстом и јеванђелијем у руци, поздравивши Његово Високопреосвештенство са усрдном добродошлицом. Пошто је госп. Митрополит прегледао прикуп, поучио је народ свој, како да ради и чува своје имање, како да се власти пошинује; а одбору црквеном дао је савет, како да рукује имовином црквеном, — отишао је на кратак починак у етап жандарски, у коме је био и комак приређен за тројицу. Вечерију је са бденијем одслужио прото Давидовић са бугојанским надзиратељем Лукићем, свештеником Грабежом и протођаконом Бошковићем, дочки је Њ. Високопреосвештенство престојало у својем владичанском столу, благословивши у своје пријеме постољбце.

На велики духовски празник, јутрења је свршена у 7 сати најутра, а литургија се отпочела око 10 сати. Високопреосвешћени Архиепископ изволио је на тој служби произвести у чин протопрезвитерски пароха Лукића и дати народу своју Архиепископу поуку и благослов, што су присући примили са гутањем, као да им сам Бог из својих уста говори. Свештеник Грабеж, као домаћин, имао је посла на пољу, а мјесто њега с нама је служио грбавички парох Шпиро Ракита. На збору је било до 1500 душа. По свршетку литургије, народ је био од Његовог Високопреосвештенства пошкропљен св. водicom, која је освештана одма у почетку службе.

Објед је био приређен за више особа у у касарни жандарској, на коме је г. Митрополит наздравио народу и свештенику, а нови прото Лукић захвалио се на полученом достојанству.

Овдје ми је похвалити држање жандара глоговачких, који су сву могућу услугу чинили како самом господину Митрополиту, пажећи на сваки његов покрет и штитећи га од стиске народа, тако и његовој пратњи, а и ваљани кувар Бошко, послуживо нас је лијеппи језом, указујући се врло окретан и пристојан.

Врхунац народног одушевљења, показао се тек други дан св. Тројице, кад смо са многим народом преко Бабина дола и Бабића, кренули рано у јутру у 5 сати цркви стројичкој.

Напријед и натраг ишли су многи коњаници и вјесаци, — а млади момци отимали су се, који ће бити ближе „свога владике“, да му копа преко врхети причува, а и његов низа стране придружи. Господин Митрополит јахао је лијепа и поуздана коњичка — врачича, десетинског писара Тома Јокића, из Грбавице цијелога пута од Д. Вакуфа до саришке хуприје зване, Царев Мост*, а и ваљани „Томица“ био је увијек у пратњи за сва четири дана боравка и путовања кроз Јањ. Цијелога пута, Високопреосвештени госп. добро се осјећао, а по равни је јасно, као каква младич, што је производило живо кретање хатлаја и пјесадије.

Дирљиво је било видјети, кад су Митрополита дочекали сељани „Бабина дола“, са својим коловођом Јовом Пећом, како су му се клањали и викали: „Живно преузвишена владико! замоливши, да их удостоји свога св. благослова, тврдо убјеђени, да ће с њих спасети и клетва овог негдашњег Архиепископа, који је казао „Проклетва Бабина рупа“. (Грк је био, на није могао оварсати рећи „Бабин до“).

Одатле смо пошли преко Дивана до на бабићко „раскришје“, ће је за оба села, Бабиће и Бабин до, освећена водица и Архиепископ је благословио мјесто, народ и љетину. У Бабиће је изашао пред г. митрополита и окољачки парох Стеван Бубљевић.

На Бабића у пратњи читава једног збора од 500 душа, пошли смо у Стројичку цркву. На домак Стројича, лежи село Брдо. Становник тога села Станко Букић, изашао је пред народ и Митрополита, развадио ограду на својој љетини — живу до кољена одраслом, па моли и преклиње, да нико не иде путем, него га преко његова зирата, што многи и учинише. Тако је чинио на много мјеста — нити је нико сматрао

за штету, што ће толики свијет ограду порушити и усјев показати. Сила је вјера у људи, који су пуни побожности, људи безазлени и људи, који се Бога боје и свога старијег иштују и понају.

Код цркве стројичке, дочекао је Митрополита с народом тамошњи стари парох Ђуро Марјанац, а син његов, млади свештеник Тодор Марјанац, био је у пратњи митрополитовој од села Љувше, па све до трећег дан Духова, док се Његово Високопреосвештенство није растало с народом код царевог моста. Млади поп Тоде, својски се заузимао, да боравак Архиепископа нашег буде у њиховој средини што угоднији. У малој црквеној кућници, приређен је био конак.

Архиепископска служба отпочела је око 10 сати. Уз Архиепископа служили су: прото Давидовић, парох Бубљевић и Грабеж и протођакон Бошковић. И на тој литургији, држао је поштителну поуку народу истрајни и толико обожавани Митрополит Николајевић, који је и иначе поучавао људе за читаво пријеме свога бављења међу њима.

Ручало се у 1 сат по подне на отвореном мјесту испре цркве између лијепо разгранатих јасенових дрвета. Прву здравницу подигао је г. митрополит народу, који је трпезу окружавао, а другу прото Давидовић митрополиту, којом је приликом поучно присутне, да цркву марљиво походе, своје свештенике слушају и у сваком добру напредују. При самом ручку, играла је весела млађарија око трпезе, а људи су опет по дрветима пеняли се, да боље виде свога Архиепископа. Чаробна је то слика била. Штета, што не имадосмо једног фотографа, да снимим тај народни одушевљени збор. Са пјевањем мушких и женских, измијешали су се гласови свирала и дивала. Такву слику није у стању слабо перо описати, само би је пјесников моћ могла представити у свој њезиној пуноћи. Тај дан, Митрополит се морао уклањати у своју собу, па чак и одбијали смо народ, који је толико навлачио, да га гледа и по десет пута цијелим и благослова за своје болеснике и друге невоље иште. Гледајући све ово, овакове пригоде имале би се упоредити са оним временом, кад је негда Богочовјек и Спаситељ свијета са својим ученицима ишао кроз народ и људе божјим закону и путу учио.

У уторак 23. маја, био је дан растапка са људима, који толико обожавају свога Пастире-началника.

Раним јутром, кренули смо пут Пљеве преко Стројица, Подужа и Драгних Подова. Пут је био каменит, но ипак доста лијеп и раван. Око 8½ сати стигли смо у прву пљевенску махалу Олиће, где нас је народ дочекао и кафом и ракијом послужио, а после је смо кренули на један лијеп брешчић, у средини села, и ту је свршено богослужење — свештате водине и очистице су молитве за љетину. Овдје је било окупљена народа око 300 душа. После молитве сјели смо за ручак, те пошто смо се добро прихватили и о љубав и добро расположење поштених Пљевљана увјерили се, кренули смо кроз Муниче на сарићку љуприје, где су нас готова кола из Јајца, од црквеног одбора припослана, дочекала. До Царевог моста пратио нас је савор сав збор из Пљеве, међу којима је и доста пјешадије било. Ишло се преко њива и израслих усјева. На многим мјестима, застакљали су људи митрополита, да њих и мјеста њихова благослови. Овдје наш протођакон зачитао је једног тежака, који је пјешнице уз коње трчао, „јеси ли се брате, уморио?“ — на што му је он одговорио: „*мијесам господине, наши су дамар саба оклијали, исто онако, као у косовског јунака Орловића Павла, кад га је косовка дјвојка николи кинијела, само кад смо дочекали, да свога аладику живи очима видимо!*“

Код хана, до љуприје моста царевог, Високог Поглавницу црквеног дочекао је доста народа из парохије Герзовачке и, пошто је ту био краћки починак, свештенство и народ још једном целивао је са, Архипастирску десницу и, с овим же слава дочека и пратње прекинула се. Не-

гово Високопресвештенство сјело је са нас дво- двојцом у кола и одјездило преко Језера у Јајце, где смо стигли у 4 сата по подне. Ту вече посјетио је госп. Митрополит котарског престој- ника госп. Јакубовског, на што му је он и вратио посјету у хотелу. Сутра дан испраћени погл. госп. престојником, протом Јованом Пећанцем и парохом јајачким М. Глушцем до жељезничке станице, равно у 8 сати, пошан смо у Сарајево, где смо тај дан, 24. маја, у вече адроно и задовољно стигли.

Овај крај и народ, кога је његово Високопресвештенство дозвољено своје високе каноничке посјете удостојити, мени је познат још од 1892. године, пошто сам за пуне 21½ године међу тим свијетом као њихов свештеник проживио. У тога ми је и саму много било до тога стало, да свијет учини своју дужност према љубљеном својем Архиепископу, кога право није видно од својих 20 година. И учинио, је све како ваља и треба. Ја сам се увјерио, да је Његовом Високопресвештенству тај пут годно и да се је с добрим здрављем и расположењем у своју резиденцију повратио, и ако је то био пут од најтежи, куда је досад Високопресвештени Архиепископ пролазио, посјећујући цркве и народ своје простране Архиепископске.

Хвала нека је народу, који тако лијепо зна уважавати достојног поглавара св. нам цркве православне. Живео такав честит, побожан и гостољубиви народ!! Дај Боже, да здрав и напредан увијек узмогне дочекивати тако високог госта, коме неки Господ продужи дане и године живота, како би и на даље могао своју духовну паству посјећивати, учити и на свако добро упућивати.

Д

РАЗНО.

Јавна захвалност! Висока земаљска влада благовољела је дати на поправку наше православне цркве у Рудоме 670. фор. а вр. уз које ће околни народ потребни материјал да пригнети што се тиче крова и осталог; поред тога благовољела је дати још за потправку парохијалног дома 200. фор. за које се изриче најтоплија благодарност високој влади земаљској на указатој

милост, а тако и народу, који подпомаже своју богомољу!!

Живица висока земаљска влада!!

Рудо, 27. маја 1895.

У име црквене општине

Михаило Ранковић

парох — свјешт. и вјероучитељ.

Књига је ова намењена у опште сваком, коме је мило цвеће, а поглавито нашим личним Срићкињама. Књига се штампала, због огромних трошкова, у малом броју и ко ју сад набави, моћиће ју и имати, јер се неће прештампавати.

Књига ће изнећи до 50 великих штампаних табак, а биће украшена са преко 700 *вештачки израђених и објашњавајућих* слика, које су рађене у Паризу, Лајпцигу, Њујорку, Неапљу, Бечу и у нашој државној штампарији, у којој је и књига најбрижљивије штампана.

Књига ће се само повезати, у карактеристичним за њу израђеним широким корицама продавати, које ће бити најгосподственије у цвећу и полагати израђене. Ту је и наш дворски књиговецац, г. Енгелхарт, сву своју вештину употребио. Књига ће дакле и по спољашности подупије одговарати својој цели и биће јединствена књига у нашој књижевности. *Она ће бити и најлепши украс на столу у свакој српској кући, а трајашнијег, лепшег и кориснијег поклона за женскиње нема, но што је ова књига.*

Ко жели да има ову прекрасну књигу, тај нека се пожури и најдаље до половине месеца Јула о. г. пријави подписаном писцу, или најближој књижари, а у Београду *Јефти Павловићу и кама*, или књижари *Вел. Воложића*.

Цена је повезаној књизи сведена на *мајмужу меру* од 10 динара или 10 круна, Скупљачи добивају на 10 уписаних по једну књигу за њихов труд, за који им, сигуран сам, неће бити жао, кад овако красну књигу добију. Књижари добивају 25% за готов новац а поручбине без новца, неће се отправљати.

Овим се учтиво обраћам лично Вама, да ме скупљањем предбројника подпомогнете, а *новици се налажу онди, кад књига изађе* и буде повезана, што ћу Вам ја у своје време јавити.

Надам се, да ћете овако лепо и корисно дело препоручити Вашим пријатељима и пријатељицама, и у то име примите српско поздравље!

Краљево у мају 1895.

Kraljevo (Serbien).

Dr. Ђорђе Радич.

ОДЛИКОВАН.

Његово Високопреосвештенство АЕ. и Митрополит Дабро босански г. Ђорђе Николајевић, извође је из сједине конвентуријалне 18. маја т. г. одликовати ваљаног пароха Хришко Ристу Стакића (из маглајског протопрезвитерата) уз оваки декрет:

„Ви сте се увијек понашали сходно установи црквених, а дужности ваше отправљалисте на задовољство претпостављене вам духовне власти. — Ваше обилно дјачије у народу,

увијек је придобило поштовање према тако ваљаном пастиру црквеном.

Уважавајући све то, ми смо се нашли побуђени и видљиво одликовати вас, и дозволити вам, с благословом архијерејским, да можете носити *црквени појас*.

Знајући то одликовање цијенити, увјерени смо, да ћете и на даље, у добру напредујући, дјелати у виноград Господњем и тако Нашу милост беспрестано уживати моћи“.

ПРОИЗВЕДЕН.

Луку Лукића, пароха бугојанског и надзиратеља тамошњег протопрезвитерата, извође је Његово Високопреосвештенство Митрополит Ђ.

Николајевић, приликом своје каноничке посјете, у Глоговицу дана 21. маја о. г. у чин *протопрезвитера* пронавести. — Честитамо!

Ч И Т У Л А.

Јулка Милашиновићева, ваљана учитељица на српској дјесеточкој школи сарајевској, прекинула је у 24 години свога млађаног живота

16. маја о. г. код свога оца у Сомбору, а 18. и. м. у породичној гробници сарајевна. Оплакује ју многобројна родбина, али и сваки, ко је врлу

Књига је ова намењена у опште сваком, коме је мило цвеће, а поглавито нашим личним Српкињама. Књига се штампала, због огромних трошкова, у малом броју и ко ју сад набави, моћиће ју и имати, јер се неће прештампавати.

Књига ће изнети до 50 великих штампаних табак, а биће украшена са преко 700 *вештачки израђених и објашњавајућих* слика, које су рађене у Паризу, Лајпцигу, Њујорку, Неапљу, Бечу и у нашој државној штампарији, у којој је и књига најбрижљивије штампана.

Књига ће се само повезана, у нарочитим за њу израђеним широким корицама продавати, које ће бити најгосподственије у цвећу и полагати израђене. Ту је и наш дворски књиговеац, г. Енгелхарт, сву своју вештину употребио. Књига ће дакле и по спољашности подупне одговарати својој цели и биће јединствена књига у нашој књижевности. *Она ће бити и најлепши украс на столу у свакој српској кући, а иражашнијег, лепшег и кориснијег поклона за женскине нема, но што је ова књига.*

Ко жели да има ову прекрасну књигу, тај нека се пожужи и најдаље до половине месеца Јула о. г. пријави подписаном писцу, или најближејој књижари, а у Београду *Јефти Павловићу и кама*, или књижари *Вел. Валожића*.

Цена је повезаној књизи сведена на *мајмужу* меру од 10 динара или 10 круна, Скупљачи добивају на 10 уписника по једну књигу за њихов труд, за који им, сигуран сам, неће бити жао, кад овако красну књигу добију. Књижари добивају 25% за готов новац а поручбине без новца, неће се отправљати.

Овим се учтиво обраћам лично Вама, да ме скупљањем предбојника подпомогнете, а *новици се налажу онди, кад књига изађе* и буде повезана, што ћу Вам ја у своје време јавити.

Надам се, да ћете овако лепо и корисно дело препоручити Вашим пријатељима и пријатељицама, и у то име примите српско поздравље!

Краљево у мају 1895.

Kraljevo (Serbien).

Dr. Ђорђе Радич.

ОДЛИКОВАН.

Његово Високопреосвештенство АЕ. и Митрополит Дабро-босански г. Ђорђе Николajeвић, извољо је на сјединице конастеријале 18. маја т. г. одликовати ваљаног пароха Хришко Ристу Стакића (из маглачког протопрезвитерата) уз оваки декрет:

„Ви сте се увијек понашали сходно установи црквених, а дужности ваше отправљалисте на задовољство претпостављене нам духовне власти. — Ваше обилно дрмље у народу,

увијек је придобило поштовање према тако ваљаном пастиру црквеном.

Уважавајући све то, ми смо се нашли побуђени и видљиво одликовати вас, и дозволити вам, с благословом архијерејским, да можете носити *крстои појас*.

Знајући то одликовање цијенити, увјерени смо, да ћете и на даље, у добру напредујући, дјелати у винограду Господњем и тако Нашу милост беспрестано узживати моћи“.

ПРОИЗВЕДЕН.

Луку Лукића, пароха бугојанског и надзиратеља тамошњег протопрезвитерата, извољело је Његово Високопреосвештенство Митрополит Ђ.

Николајевић, приликом своје каноничке посјете, у Глоговцу дана 21. маја о. г. у чин *протопрезвитера* произвести. — Честитамо!

Ч И Т У Л А.

Јулка Милашиновићева, ваљана учитељица на српској дјевочишкој школи сарајевској, преминула је у 24 години свога млађаног живота

16. маја о. г. код свога оца у Сомбору, а 18. и. м. у породичној гробници сарајевана. Оплакује ју многобројна родбина, али и сваки, ко је јрду

покојницу познавао, мора дубоко уздахнути за онако поштенем и смиреном душом, као што билаше учитељица Јулка.

Бог да је прости и помилује!

Исаије Парезанин.

Јеромонах манастира Добрићева

послије двадесет дана свога боловања преселло се је у вјечност 22. априла 1895, а сахрањен је 23. и. м. од тројице дотичних свештеника манастира Добрићева, а било би још свештеника на погребу

му, но због празника, није могао ни један на погребу присуствовати.

(Рођен је у селу Панику (котар билећки) 20. јула 1841. г. рукоположен је за ђакона 20. октобра 1864., а за јеромонаха 18. октобра 1865. г. од митрополита Херцеговачко-захумског госп. Проконија.

На погребу било му је мноштво народа из околних села. Парохијани су га врло вољели, љубили и поштовали; јер је спрема њих био снисходљив, а и он је свој народ вјерно и топло љубио.

Бог да му душу прости, вјечна му паклјат!

СТЈЕЧАЈЕВИ.

Потписана општина потребује једног учитеља за српско-православну вјероисповједну школу у мјесту који ће поред плате фор. 550. словом: петстотина и педесет, годишње у сразјерним оброцима мјесечно — пријати; а уз то стан и огрјев са довољном башчом имати.

Натјецатељ треба да докаже, да је Србин православне вјере, да је доброг моралног вјерског и политичког изгледања; и да је са добрим успјехом оспособљен за отправљање учитељског звања у основној школи.

Учитељу ће свадати у дужност, да поред школске наставе, повјерену му дјечницу учи и црквеном појању, којима ће обавезан бити пјевати у цркви при свима богослужењима. Свршени богословци имају првенство.

Ко жели ово мјесто заузети, нека се пријави потписаној општини најдаље до 15. јула по старом календару о. г. и нека своје школске и друге свједоче уз молбу приложи.

Српско-православна црквено школ. општина

У Клаучу 1. јуна 1895.

Раде Ђурић.

председник

Мирко Јанковић.

пероноша

Миле А. Попадић.

прото и благосјаник

Овим се разписује стјечај на српско-православну вјероисповједну школу своју у Доњем Вакуфу на управљено мјестро учитеља. Годишња је плата 600 форинти а, вр. словом шест-стотина форинти а, вр. стан и огрјев. Натјецатељ има доказати, да је србин православне вјере и да је свршио богословију или српску учитељску школу — препарандију.

Првенство имају учитељи, који су поред наведеног још коју годину учитељовали. Првенство према реченом, имаће из Расадиштва српско-православног у Ређеву; — свршени богослови наше отачбине Босне поносне. Учитељу свада у дужност поред школских прописати предмета, предавања иледејки још обучавати их црквеном појању, с којим ће бити обавезан, у недељне и свечане дане доказати у цркву у вријеме вечерњи и јутрењи и при богослужењу у десет јавници пјевати при свим обредима.

Уз то још перовођа бити одбора црквеног.

Молбу са документима молитељ имаће послати на потписану општину, најдаље до краја Јула мјесеца о. г., када ће се избор учинити и подијелити на потарфење.

У Доњем Вакуфу 7. јуна 1895 год.

Српско-правосл. црквено школска општина.

СВЕСКА VII.

Сарајево, Јули. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Број 87 646.

I.

РАСПИС НАТЈЕЧАЈА.

Почетком школске године ^{1895.}_{1896.} при-
миће се у сјемениште источно-православ-
ног богословског училишта у Рељену
више питомаца из архидијецезе сарајевске
и митрополије херцеговачко-захумске и
тузланско-зворничке.

Питомци добивају у сјеменишту бес-
платно стан, храму, одијело и наставу у
богословским предметима, осим тога, при
крају школске године размијерни путни
трошак за одлазак својим кућама преко
ферија.

За попуњење ових мјеста расписује
се овим натјечај, те се дотичне молбе-
нице имају управити преко дотичног
епархијалног митрополита на земаљску
владу, гдје најдаље до ¹₁₂ Августа о. г.

морају стигнути. Молитељи имају да до-
кажу:

- а) кренијем листом, да су источно-право-
славне вјере,
- б) школском свједочбом, да су свршили
са добрим успјехом осам разреда велике
гимназије, односно ако таквих моли-
теља не буде, најмање 5 разреда велике
гимназије, у опсегу Босне и Херцего-
вине односно Аустро-Угарске монархије,
- в) свједочанством надлежне политичке
власти, да су припадници Босне и
Херцеговине и да су беспријекорног
повашања и нежењени.
- г) љичничком свједочбом, да су тјелесно
и умно потпуно здрави.

Сарајево дне ^{23. јуна}_{5. јула} 1895.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић**
свештеник у Митровици.

(Наставак).

Неки су од апостола сами извршивали дело јеванђелиста, на пр. апостол Павле, чији живот представља неуморни рад мисионарских путовања; али били су и други јеванђелисти, осим апостола. Од њих су познати: Лука, Марко, Тимотеј, Тит, Трифон, Аполос, Сила (или Силуан), Епафрас и др. Они су пратили апостоле за време њихових мисионарских путовања, извршивали су њихове поруке, а кад што су и сами оснивали цркве.

Но ма да је служба јеванђелиста била изванредном, тим не мање није нишчеала без трага заједно с веком апостолским: елементи његови подражују битисати у цркви и свештенству, само у нешто измењеном облику. Свако ново навешћење Јеванђеља незнабожачком свету осећа потребу у овој служби (Рим. X, 14, 15). Она представља собом постепено кретање хришћанства у његовој спољашњој и унутрашњој борби с царством таме.

У црквеној историји Јевсевија (кн. Ш, гл. 37) налази се врло важно место, које баца неку светлост на дати предмет и показује нам, како је разумевао Јевсевије ову службу. У показаном месту говори се о неком Кодрату, који је живео за царовања Трајана, при крају првог века. Јевсевије назива Кодрата и остала слична му лица јеванђелистама и говори о њима следеће: „У то време многи од ученика, проникнути жарком љубави ка божанственој речи, пре свега испунили су заповест Спаситеља, радававши своје имање сиромасима; по том оставивши своју домовину, дадоше се на пут и вршише службу јеванђелиста за оне, који

још нису били научени вери, при чему, заједно са величанственом ревношћу к проповеди Христа, даваше им уједно књиге св. Јеванђеља. Положивши основ вере у страном свету, поставивши друге пастирима и препоручивши им старање о новообращенима, они су ишли у нови свет и новим вародима, праћени милостију и суделовањем Божјим. Св. Дух је чинио много чудеса преко њих тако, да су слушаоци од маха прве проповеди свом душом поверовали Бога, Творца свега света“. Ми видимо овде, да се дело јеванђелиста продужило; али о том говори Јевсевије, као о нечем таком, што је припадало само апостолској епохи распрострања и утврђења цркве. Кад је, по овом, можно говорити о продужењу дела јеванђелиста и у наше време, то није друкчије, као цигло помињући га неповређено у смислу мисионарске радности цркве, а не у смислу особите службе, при чему је друга дужност јеванђелиста, на име: устројење цркве у средини новопресвећених, постављање пастира и учитеља за њих, — улази у круг општих дужности сталног свештенства.

Τὸς δὲ πατέρας καὶ διδασκάλους — ὅςιν καὶ πατρίν καὶ διδασκάλους“ (Ефес. IV, 11). Названа су ова спојена уједно, као означавајући један и исти предмет. Свеза „*καὶ*“ овде је, као што се види, неразделива, изражујући разлику и вежујући, спајајући слично. Мисао Апостола иде у набрајању различитих служба или даровања: „апостола“, „јеванђелиста“, „пророка“ и т. д.; и на крају, он спомиње пастире и

учитеље, спајајући их уједно, као да су идентична назвања, што се потврђује и изостављањем артикла уз διδασκαλος. Тако схваћају ово место блажени Августин и блаж. Јероним, а исто тако и многи од најновијих тумача. Сва се разлика овде, види се, своди на то, што име „пастир“ показује нарочито на административну страну службе, а у имену „учитељ“ разумева се страна чисто дидактична. Та околност, што у протумаченом месту имамо јадиствени пример употребљавања речи ποιῶν у додатку само свештеничкој служби у цркви, потврђује мисао о идентитету овог назвања са διδασκαλος. Обе ове службе предпостављају цркву већ основану, веру већ примљену и сачињавају стално свештенство у правилно организованој цркви. Они имају стално, одређено поље рада; цркве су биле остављене старању „пастира и учитеља“, и ове две службе састављају у ствари једну, коју ми називамо пастиреком службом. Али провизорно најлакшије у назвању „пастир“.

Оно дивно наименовање свештеничке службе долази од ποιμαίνω пасти, или чувати стадо и пре свега је име, које изражава права карактер Христа, који је добри т. ј. истини Пастир. Ово је синонимно са именом „учитељ“ и показује на добре, сродне, миле и драге одношаје пастира и учитеља са својој пастви; на његову љубав пастви, на задовољење од њега виших потреба њихове душе и срца; на његове више срдчане и духовне, него ли официјалне одношаје к њима. Најдревније сликање Спаситеља у хришћанској вештини, било је сликање пастира, који носи овцу на својим плећима, — знаменита је та околност, што се „Добри Пастир“ римских катакомба сликао у виду младича, показујући не

само на човјечију, него и на божанствену природу Христа, свагда остајући једним и истим, не старећи. Сликање сведено кругом, симолом је вечности и вечног живота, у ком су опасани, као у кругу вечно битне љубави, Пастир и Његово стадо. Овце и козе пасу и чувају се под надзором његовим, иду на звуке Његове лире или фруле и преносе се на Његовим плећима: Он је њихов божанствени Творац, Вођа, Утешитељ и Спаситељ.

Реч ποιῶν ерета се такођер и у Старом Завету, где се ова често придаје к Богу (на пр. у псал. XXIII), као истинитом Пастиру, који је учинио све, што изискује старање о насићењу и спасењу Свога народа. У идеји ποιῶν садржи се 1) пића, храњење: пастирем се назива онај, ко пита или наставља душе у божанственој истини; он је дужан хранити своје стадо слично чобанину; — 2) љубав или симпатија. Ову одличну црту идеје пастира ми можемо видети у одношајима међу чобанином и овцама у источним земљама: оне знају његов глас и иду за њим као да су на конопцу привезане му својим најдубљим инстинктима и наклоностима. Истинити пастир, по овом, онај је, ко живи свагда са својим овцама и љуби их. Трећа црта истинитог пастира јесте, — само пожртвовање. Источни чобани су кад што принуђени да жртвују свој живот и заиста га жртвују за своје овце. У овом начину оличава се самопожртвовајућа љубав Христа к људима. 4) Најпосле, неопходним цртама пастирског рада односи се: бдење, обраћа, вођење, управљање. Тако, Омир назива цареве „ποιμένας λαόν“ (пастирима народа). Назвање ово предпоставља природну, правилну власт предводити и управљати — у овом, коме се

оно придаје; у одношају ка свештенику оно означаје вођење или старешинство не само услед црквеног избора или шта више првенства у знањима, него много више услед духовног и правственог права, како припадајући ономе, ко је добио законити позив за распрострањење речи Божје и за руководство у духовном животу.

У самој ствари, ми држимо овај авторитет хришћанског пастира чисто духовним, правственим авторитетом, као потпуно законити и природни утецај одређеног учитеља истине, који испуњава Богом установљену службу. И онај, ко испуни своју пастирску дужност часно, имаће свагда довољну силу и авторитет; ко пак тражи веће, тај открива у себи присутност другог, честољубивог начела. Ап. Павле у 2 Кор. 1, 24, говори: „ни бисмо складалих кћеро казних“; а ап. Петар, у првој својој посланици, учи пастире: „нашати сежи ко кѣх стадо Божје пошћиваши и њѣдне, по колѣно, и по Божје: нижи неправдливихи прѣкѣти, но обрѣдѣни: ни нижи складѣбѣи прѣкѣтѣ, но обрѣдѣи складѣтѣ стадо“ (V, 3). Најпосле, та околност, што се једно те исто наименовање *ποιμήν* прилаже и Самом Христу, као глави цркве и ка његовом служу, показује највишим истинити авторитет, припадајући сваком служу цркве.

Διδάσκαλος. По мишљењу Неандра, назвање се ово придавало сваком члану цркве, који је завладао особитим даром учења, независно од тога, је ли он свештеник, или није. Може бити, ово је истина, јер, као што је раније било примећено, нису сва ова имена првобитно значила особите службе, него више — различите дарове, у оно време више неопходне, но сада.

У ствари, све службе, о којима се спомиње у апостолским списима поникле

под утцајем особитих нужда тог искључивог периода, тако је на пр. поникла служба ђакона. Људи, нарочито способни, ма којој служби, бирали су се из целог броја верних; и ипак, пре но што ће се завршити апостолски век, у цркви је већ било потпуно установљено свештенство (јерархија). Име *διδάσκαλος* у опште значи службу, коју Неандар назива „унутрашњим руковођењем у речи“, или — човека, који, као што је речено у 1 Тим V, 17, „*τῷ δόγματι καὶ λόγῳ καὶ οὐρανῷ*“. Она, као и *ποιμήν*, саставља битни део у идеји хришћанског свештеника, који је по примућству „*ἐκκλησιαστικὸς λόγος*“, и употребљено је не у такој свези, која би противуречила идентитету међу њим и *ποιμήν*, каккову смо видели у Ефес. IV, 11.

Учитељем, по Неандру, био је овај, коме је нарочито поверено било *λόγος γνῶσεως*, мислена и научна способност; а пастир је био више одарен *λόγος-ом σοφίας*, практичном мудрошћу и способностима административним. Ова скромна и уједно тим славна служба учитеља безусловно је неопходна за цркву и припада броју оних служба, које су дужне привући к себи особиту пажњу више црквене власти у свакој земљи.

Пређимо сад к разматрању осталих главних имена, приложених у Новом Завету ка хришћанском свештенству.

Πρεσβύτερος. Име ово, које се сретало у 1 Тим. V, 17; Дел. ап. XI, 30; XX, 17; Тит. 1, 5; Јаков. V, 14, било је простим пренапашем назвања *настојатеља* или *начелника* јудејске синагоге на *таковог* *настојатеља* хришћанског црквеног скупа, који је удешен по обрасцу синагоге.

Били су у апостолској цркви „*οἱ διδάσκαλοι*“ (прѣкѣтѣи), као што видимо у Тит. 1, 9 и 1 Тим. V, 17, који су се ко-

ристили особитим уважањем верних тако, да у сваком случају *πρεσβύτερος* није био већи службом, но *διδάσκαλος* или *ποιμήν*. „Пресвитери“, исто тако и „епископи“ били су у опште свештено служитељи, независно од тога, да ли им је поверена дужност приповедати, или не. На делу су се обе службе сједињавале у једном лицу; ово се види из 1 Тим. V, 17. Истина се садржи у том, што је на широком пољу рада, дати хришћанским пресвитерима, један осећао у себи више наклоност к једној страни пастирског рада, а други — којем другом, пошто се откривење Духа саопштавало сваком *πρὸς τὸ σῶμα*. Али ап. Павле даје више предности овим пресвитерима, који, заједно с испуњавањем других дужности своје службе, нарочито се ревно труде „ка слову и ђуци“, т. ј. у настављању и утеси верних (1 Тим. V, 17; Тит. 1, 9) и ово је по томе, што способност ка овој вишој страни пресвитерске службе бива не у једној мери код свију.

Служба пресвитера појавила се тада кад се црква раширила, и апостоли сами не имаћу могућности, да управљају ходом црквеног живота у свима њеним појединостима; дакле, постанак ове службе условљавао се такођер неопходношћу, као што је мало раније неопходношћу изазвано било уређење ђакопске службе.

Идеја „пресвитера“ до данас постоји у свештеству. Сваки је свештеник настојатељ или „начелствујући старци“ у својој парохији.

Επίσκοπος. Реч ова долази од *ἐπισκοπεῖν* „нагледати, пазити, мотрити“. Назвање *ἐπίσκοπος* ретко се срета у Новом Завету. У 1 Петр. II, 25 оно се придаје Христу, као „Пастир и Поштитио ђака“ и овде је оно спојено са речју *ποιμήν*. У 1 Тим. III, 2

оно је употребљено у таквом смислу, који ставља ван сваке сумње идентитет његов са речју *πρεσβύτερος*. У Тит. I, 5, 7 оно је такођер синонимно са речју „старци“ (пресвитер). Оно је, као што се види, чисто грчко назвање „старци“, и увек се употребљавало у одношају ка црквама из незнабоштва, као назвање, које могаху боље разумети, но јеврејско назвање старшина. У Дел. ап. XX, 17, 28 оно се употребљава наименце са назвањем *πρεσβύτερος*. Овде Апостол говори „пресвитерима“ ефеске цркве, да их је дух свети поставио „епископима“ над стадом — да га пасу, чувају, т. ј. да буду пастирима (*ποιμαίνετε*), над црквом Божијом; а име „пастир“ скоро је истоветно са назвањем „учитељ“ (*διδάσκαλος*) тако, да имамо овде четири назвања готово, ако и не савршено, истоветна, Битну истоветност имена „епископ“ и „пресвитер“ видимо такођер у 1 Петр. V, 1, 2, где се глагол *ἐπισκοπεῖν* употребљава за означавање рада пресвитерског. Апостол заповеда пресвитерима („старци“) пазити еж ко кака стадо Божје, поштитици (*ἐπισκοπούντες*) и њежати, но колико по Божјој, првобитну истоветност имен *πρεσβύτερος* и *ἐπίσκοπος* потврђују такођер и многи оци и учитељи цркве. Бл. Јероним, на пр. говори: Код древних једна те уста лица била су епископима и пресвитерима, јер је прво било наименовањем достојанства, друго — старости“. Св. Златоуст и бл. Теодорит у своје доба, кад је црква била већ потпуно епископалном, примећује, премда и не потпуно правилно, као што ћемо видети ниже, о овом предмету: „Служба је епископа виша од службе пресвитера не на основу учења св. Писма него у име части, коју је дао овој или другој служби обичај цркве“. Јасно је, да се руководио у својој примедби безраз-

личним употребљавањем термина *πρωτοεπίσκοπος* и *ἐπίσκοπος* у апостолским списима.

Из наведених места апостолских и отачких списа види се, да се пису са именом *ἐπίσκοπος* првобитно у апостолекој цркви спајале мисли о вишем јерархијском достојанству или степену. Оно је означавало у опште „духовног надзорника“ или „чуvara“ религиозног друштва или цркве; или, може бити, кад су се образовале многе цркве сред незнабожаца, овим су се именом називали људи, којима је било предато од апостола настојати за устројством ових недавно пониклих цркава, саопштавати им чврсте, непромењљиве форме црквеног живота и рада.

Погледа, да је била обична, ако не општа пракса апостола — постављати над сваком посебном црквом особито лице, у својству главног управитеља с именом „ангела“ (т. ј. посланика, посланог од апостола) или „епископа“ (надзорника или чуvara). Црква и дијецеза у то време, чини се, да су једно друго попуњавали и били су идентични. Првобитно епископ је био духовним руководитељем и учитељем једне местне цркве или друштва, њеним пастирем. Али при крају апостолаког века епископство се преокренуло, као особита, виша јерархијска служба с тим правима и дужностима, с којим га видимо сад.

(Наставак се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЂЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеу.

(Наставак).

Такови овамо не долазе, таквих сам много, много видила међу проклетима и одбаченима! О, како они тамо сиротију!

Кад је она ово споменула, — сетих се нашег покојног учитеља Леоновића и запитам: Ана, реци ми, да ли тамо видиш мог учитеља Леоновића?

— Не, не видим.

— Зашто?

— За то, што је он више, много више, — то ми каже мој вођа. Али он се може дохвати овамо.

— На који начин то?

— Дуси с виших небеса могу доћи на ниже, само они, који су ниже на више не могу.

— А ти ћеш га, Ана, звати?

— Мој ће га путевођа звати. Три је минута за то пужно. Отац Левици

погледа на сат и кад је прошло управо 3 минута, она је рекла:

— Видим га, — леп, увенчан! Сви овдашњи дуси одају му част, славе га у песмама. — Ах, како је све ово дивно, лепо, — не могу вам исказати! О, кад бих вам могла описати ма део један од овога, што овде видим! Али то је не могуће, то није за вас земне!

— А зар нама, на овај свет никад не слазе дуси из тога света?

— Слазе, и јављају се многим а у сну, ко то заслужи, бивају на богослужењу за њихове душе: према немају нужде у нашим молитвама, али радују се нашој љубави. — О, идем даље и даље, узносим се више и више, и све боље и јасније осећам овдашњу ненапретну срећу, блаженство! Пробудите ме, јер не могу даље да издржим.

Отац Левицки положи јој стакло на груди, она се пробуди и отвори очи. Кад јој почесмо приповедати, шта је говорила, ништа се није сећала и није знала поновити, јер душа јој, спустивши се опет у тело, видела је већ само земаљски свет — собу, постељу, људе, који су је окружавали.

Јако је била опала и ослабила, но кад су је нудили јелом ништа није узимала; од чега је она живила — Бог зна. Али ја, синко, не бих никада свршио, кад бих све стао приповедати, а имамо још доста да говоримо — о нашим травмама. С тога ћу ти само рећи, да је госпођица Ана, после овога још три дана говорила о небу и све се више и више узносила, — видела је свете и о њима је приповедала и учила нас, да поштујемо спомен њихов и да учењу њиховом следујемо, да достигнемо вечно спасење и небесни живот. О, ко је у сили, да неприповеди, што смо слушали! Од њених речи сам окорео и огрекао у греху грешник, није могао да не плаче као дете, и многи се људи повратили на прави пут, — нијанице престадоше пити, василници, лаже и свакојаки грешници кајаху се, Једина само господин Гусаковски није се кајао и на све се смијао!

Четврти дан пред вече болесница је рекла, да ће се њена душа равно у 7 сахати и 5 минута, сасвим ослободити од тела и казала је, да је пробуде. Кад се пробудила, признала је постељи оца Левицкога и пољубила га је у руку, пољубила је за тим верну своју савест и неодољиву јој седелицу у болести — стару собарицу Марију; рекла јој, да загрли и пољуби за њу оца и матер, да их утеши и моли, да не плачу, али они лежаху обоје болни, без свести и лекари

никога нису к њима пуштали; опростила се са свима, казала, да сазову све људе из двора, захвалила им за услуге и свакога је благословила. Сад поче плач безкрајни; сви ридаху, мени сузе лију потоком, јер, никад не видех таког сиринетка. Кад оваква на сату показиваше 7 и 5 минута, болесница дубоко уздахну и душа јој остави земно, лепо тело. Никад не видех тако лепог анђелског лица, никад не приметих у покојника тако светао и радостан осмејак као у наше госпођице Ане; кад су је обукли у бело одело, савдук и сву њу обасуше цвећем. . .

Но овде се морамо вратити нашој чаробнојрави — мудрости. Кад су казали нашем спахији, да је Ана испустила душу, он се уздрхтао и нишом је по двору и певао је као петао: *кукуреку!* Од тог времена нико више већ није чуо од њега ни речи; чим ко само с њим проговори, он одмах своје: *кукуреку!* Шта нису радили доктори. Крв му пуштали и разном га машћу мазали, појили разним лекаријама, — ништа не помаже! Бивало је, седи по читаве сате замишљен, као камен непомичан, за тим у један пут ћипи, дотрчи прозору и у сав глас: *кукуреку!* — викне. Са свим с ума сипао.

На спроводу Анином било је света из свију села, дошла господа из далека и сви плачу, јер су сви изгубили у њој земаљског анђела. Тог анђела послао је Бог грешном човеку, нашем спахији, да се покаје у својој злоћи и лакомости. Спахиница за три недеље оде за кћерком Аном и сад обе почивају у једном гробу. Спахија је кукурекао још годину дана, за тим одведе га Гусаковски у купало, да се лечи, негде у Немачку и тамо је умро. Гусаковски се дочепео његовог тестамена, у ком беше оставио на цркве,

што их је покојник обећао подићи код нас, узео је кутију с новцима и постао је богат човек, господин. Имање су продали, новце послали неком покојниковом рођаку у Пољску, а нама дође за спахију овај данашњи спахија.

Никола. То значи, већ је крај историје?

Онуфрије. Не, још није крај, — још о Гусаковском. — Гусаковски могао би купити најбогатије село са сељанима, да није био простог рода, а у то време таково имање само су племићи могли да купују. После тога добио је од владе право у посаду и куповао је земљу од наших сељана. У том су му помагали један Чинутин и пијаница нека из села: за труд свој добијали су од њега манаца, ишли су по кућама с ризијом, опијали људе и измамљивали земљу. На тај начин саставио је Гусаковски највећи и најбогатији салаш, — такове је грађевине подигао, да таких у околини нигде ниси могао видети! — Од земље својске саставио је љиве и ливаде и живио је са садањим спахијом господски! Деси се на несрећу, да је међу тим земљама, што је купио од сељана, била и кућица са комадићем њиве нашег покојног учитеља Леоновића, где је животарила удовица његова са ситном дечицом. Он се реши, по што по то, да узме себи и ту њивицу с кућицом, а удовица ни чути није хтела о продаји; кућица и њивица биле су за њу драгоценост, као спомен од покојног јој мужа, који је сâм саградио кућицу, подигао уз њу мали врт, сâм садећи и савијајући свако дрвце, и она не би то уступила ником ни за милионе. Шта ће дакле да ради Гусаковски? Наговори слуге своје, да јој чине сваку сметњу и при том их увераваше, да се ништа не боје: ја, каже,

добро стојим с нашим судијама и увек, каже, моћи ћу вас избавити од казни, ако би вас она тужила. Отпоче, синко, право разбојничтво! На засејану удовичину њиву почеше слуге Гусаковског терати стоку, свињџ, попасоше на њој све до корена, потрше из вртића све и не само то, него поломише у њему шибље и сва дрвета, развалише и развукосе ограду, орајући по свом обичају не само ноћу, него и у сред белог дана. А Гусаковски појио је за то своје разбојнике и ко се похвалио да је највећу штету учинио, тога је новцем наградио. Дошло је до тога да је удовица са сузама принуђена била одрећи се и кућице и земље, продала је Гусаковском, а она се са дечицом одселила у најмањену собу, на крају посада. Онда Гусаковски продужи ограду од свога дворца, начини на оном месту, где је удовичина њивица најлепше зграде и и још више почео је господарити. Да си видио какве је имао коње, каква кола, какве зграде, какве куће, како је у собама његовим све сијало од сребра и злата!

Никола. Па где се све то дело? Ето, од свега тог добра, сад ни трага нема,

Онуфрије. Како дошло, тако прошло! — као што обично бива са неправедном течвином.

Никола. Мој отац се сећао и приповедао ми је, да је овде био салаш, а сад ни трага му нема. Земља ето, говори се, припада сад нама и теби, мили деда, и другим комшијама?

Онуфрије. Да; одмах ћу ти приповедати све по реду. Подиже се код нас Гусаковски за чудо и поче живити господски, изобилно. Ни о ком нису толико говорили, као о њему, ником нису толико завидили. Осим грдног богатства, имао је и жену лепотицу и троје деце као

пупољци једно од другогa лепше; прата на кући беху увек отворена: гости, весеље, ручкови, ужине, банда грмц, смех, говор, вика! И говорaху завидљиви људи: „Погледајте на Гусаковског како живи! И ни од чега се не боји: од пожара се није застрашио, од туче се није застрашио, све је код њега сигурно, све без опасности!“ Јест' . . . од једног само — од гњева Божија могахе се застрашити. . . Родила му жена четврто дете, приправили богато крштење, гостију до ето кола. И ко би могао помислити, да ће из маленкости бити такoва несрећа, да ће лудорија лишити Гусаковског свега, што је имао, и да ће га начинити горим од убогoга?

Никола. Па шта се догодило?

Онуфрије. Лудорија! Код жeнџ, можда знаш, после порођаја бивају и разне и чудновате жеље; тако ето и његова жена, кад је лежала после порођаја, у један пут зажели ракије. Дадоше јој једну чашницу, другу, трећу, — а како да и не даду кад ште, моли, тек што не заплаче? Тако јој дадоше ракије један дан, други дан — опет, што год хоћеш ради, само јој подај ракије, на трећи дан — још горе, — и не више од две недеље, она се навикла на ракију и на рум тако, да није без тога могла бити. — Занети, имало се из чега давати, а тада ракија није била ни скупа, била је на против јевтина. Кад би она једна само пила, — не би био велики губитак, ма се и купала у њој, али у пијаница тила је нарав, да им дадеш, готово компанију. Саставила се и компанија, у почетку од такoвих, каква је и сама била — из дворјана, по том од сељана, а најпосле беше их свакојаких, кога пре нађе, с оним пије. Муж јој се бави економијом у пољу или оде

куда, а она одмах сазове своју компанију и пијанка траје цео дан. Он се врати кући, жена лежи пијана, без свести, и у кући већ поче вестајати то ово то оно. Што даље, све горе; поче претити, закључанати од ње новце, а она из куће прода све, што јој под руку дође: алатне и сребрне ствари и све друго скупоцено послала је у залог за ракију. Она се већ није задовољавала пијанством код куће, него отпоче њи по крчмама и тамо је играла са кочијашима и са војницима и појила је све редом, кога је год нашла. А њен муж, застав је то био љутит и зао човек, тако је љубио и волео, да није могао на њу дићи руке или увредити је ма каквом опором речи, и све јој је угађао и бринуо се за њу свакако. Једанпут захтела ракије, а он закључао све, узео са собом кључеве и отишао некуд. И тако шта да ради од пакости проклетница? Узе угарак и запали свој рођени салаш! До шта доведе ракија! Не каже се забадава, да ју је лукани ђаво измислио! Он није био код куће, дворјани су шта нише видели, како је она запалила, но кад су дотрчали, спасена већ није било: дигао се ветар и ватра је прогутала све. Салаш је био осигуран, али друштво за осигуравање рече: твоја је жена сама запалила, ништа не дамо, ствар је пропала! Једина земља остала, новаца што је било, отишло на зграде, а она све по старом, вукла је из куће, не одучивши се од своје навике. Једна за годину дана подигли зграде — опет ватра, не зна се од чега и од куда, и опет све изгорело. Гусаковски је духом клонуо, са зла ода се на пиће и почеше пити заједно. Деца им сви помрла, они се преселише на посад и почеше овде пити и пијанчити без спавања, незнајући никаквa другогa посла.

Имали су још земљу, Чинути су на земљу давали ракије; најпосле заказано буде да се земља продаје на доброш, а како је у оно време било забрањено земљу Чинутима продавати, то ми, — ја, твој отац и друге компије — јавио се на продаји, куписмо земљу у заједници и поделисмо је међу собом. Сад је у мене 40 лаваца, у тебе 15 а остали узеше који два, који три, како је који могао. А Гусаковски и жена му дођоше до просјачкога штапа — више су пута дошли и код нас да просе и ми смо им давали. Он је пре жене умро, во и она није дуго после њега живела. Није било за што је сарањити, ја сам дао за савдук своје даске.

[Наставиће се].

ЈЕ ЛИ ПРОПИСИМА ЦРКВЕНИМ ОПРЕДИЈЕЉЕНО КАКО ТРЕБА СВРШАВАТИ ЗАКЛЕТВУ.

(Свршетак).

Такоже іерій въ саѣхъ высѣкимъ гласомъ молился: Оубоимъ мѡ гдѣи, грѣшнѡго молищасѡ къ тебѣ всѣмъ сѣрдцемъ, ѡ воздаждѣ комѣждо по дѣломъ егѡ.

Посѣмъ хотѣи клѣтисѡ, стѡвъ предъ стѡмъ іѡанѣмъ, творитъ поклѡнѣ, ѡ деснѡ своѡ рѣкъ на бѡго положиѣ, глѣтъ сице:

Изъ, іѡанѣ, предъ гдѣмъ егѡмъ моимъ, по стѡмъ егѡ прѣчимъ словесѣмъ, ѡже ѡи, ѡи, іѡвѣстѣиѡмъ нѡложѣи, сотвориѣхъ сѡ, ни бѡ, ѡи глаголахъ, ѡи възѡхъ: ѡи, ни, ни, никакоже сотвориѣхъ сѡ, ни глаголахъ, ниже похитиѣхъ, ѡ да прѣидѣтъ на мѡ вышѣрѣчѣнѡе архіѡромъ егѡсловѣніе всѣдержѣтѣлѡ егѡ: ѡи ли же лѣстѣи сѡ свѣдѣтелствѡю, ѡ въ чисѡманѡе лѡжиѡе клѣтѡю неправѣ хотѣ прѣидѣи показѣти, да вѣдѣтъ на мѡ всѡ клѣтѡю, ѡже прѣжде зѡкъ іѡвѣглаголѡ архіѡрей на лѡжиѡе клѣтѡицѡхъ: ѡ да казнѣтъ мѡ црѣ іѡвѡ клѣтѡпрѣстѣпѣника ѡ сопѡстѡта.

Из овога видиш, да има равних умова. Има умова истинитих, и они нам говоре, да неправедно стечено добро, није добро; а такав ум, који је добар за обману ближњегѡ, за богатство, није прави ум, није истинит, јер пре или после доводи човека неприметно до невоље и погибли. А неправедно стечено имање, таково имање, на којем су људске сузе, расипа се као прах и нестаје га. Велико је богатство, сине мој, да имаш чисту савест и светло лице пред Богом и људима и ево у чему је истинити ум или премудрост: труди се, да заслужиш само праведно добро, за њега се брѣниш и умножавај га, а добра неправедна никад не пожели.

Посѣмъ іерій чтѣтъ похѣиѣи разѣмѡв: Огдѡ оубѡ саѡшашѣ, ерѣтѣи, послѣдѣмъ гдѣниѣмъ заѡвѣдѣмъ оубѣрдѡв, ѡ прѣмъ егѡиѡмъ оубѣрдѡв сѡвѣ, ѡ всѣмъ докродѣтѣлѡмъ похѣти сѡвѣ потѣиѡмъ, ѡ глаголамъ истинѣи кѣждо ко іѡскренѣмъ своѡмъ, не лѡжѣмъ предъ егѡмъ ѡ чѡвѣки, дрѣглѡ глаголюще, ѡ дрѣглѡ ѡмѣще въ сѣрдѣцѡхъ нѡиѡиѣхъ, да не погѣиѣмъ во егѡиѡмъ: погѣиѣтъ во гдѣ всѡ глѡущѡмъ лѡжѣ, заѡвѣи всѡмъ лѡжѣ ѡ дѡвола егѡ. тѣмѣже до стѡиѣтъ глаголаѣи истинѣи, храниѣи ѡ ѡи сопѡдѣти, ѡ никакоѡ же клѣтѡю клѣтисѡ, по да вѣдѣтъ саѡво егѡиѡмъ, ѡже гдѣ во стѡмъ іѡанѣи похѣиѣ, ѡже ѡи ѡи, ѡ ѡже ни, ни, ниѡиѡи же сѡвѣ ѡи неѣрѣлѡи егѡ. іѡво оубѣи нѡложѣи ѡи ѡиѡиѡмъ ѡ истинѡу хрѣта егѡ нѡиѡиѡмъ: лѡжѣиѡи же ѡи ѡиѡиѡмъ ѡ егѡиѡмъ ѡиѡиѡмъ: дѡиѡиѡмъ лѡжѣи, всѡмъ дѡволомъ творитъ: теорѡиѡи же дѡволаѣ хотѣиѣи, погѣиѡиѡмъ своѡ дѡиѡиѡмъ:

ТРЕЋИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

(Настављање из вјеронауке у III. разреду основne школе).

Пише Адам Пејић, учитељ — Бос. Петровац.

Прва методичка јединица.

Тема. Учићемо трећи члан симбола
вјере. Што ћемо учити?

I. степен. — Како гласи други члан симбола вјере? — Тако је. Дедер преведи Н! Шта се дакле учимо вјеровати у другом члану симбола вјере? — Шта значи ријеч Христос? — А шта ријеч Исус? — Кад је назван син божији Исусом? — А кад Христом?

II. степен. — Како гласи трећи члан симбола вјере? — Ја ћу га ево написати на школској табли. (Учитељ напише.) Прочитај што сам написао! Ти! Ти! Сви!

Сад пазите, драга дјечнице добро, па
ћемо то лијепо превести, јер треба да
анате значење сваке ријечи, а по том
цијеле реченице. Прочитај још један пут
трећи члан симбола вјере Н.!(Ученик чита
вјеру...“) Који ана превести? Дедер преведи
Н.!(Ученик превађа, а учитељ ако устреба
помаже: Вјерујем у Исуса Христа, који
је зарад нас људи и зарад нашега спасења
сишао са неба и примио тијело од Духа
светог и Марије Дјеве и постао човјеком).
Преведи још један пут ти Н. Ти! Ти!
Ти! Сад преведите у збору сви!

Сад вам је на реду питање из катихизиса: Каква се наука за нас излаже у трећем члану симбола вјере?

Koji bi znao lijepo odgovoriti? . . . Ne zna dobro ni jedan. Pазите добро пак ћете сад научити. Ми ћемо још једанпут превести трећи члан симбола вјере. Преведи Н.! Добро је. У кога дакле вјерујемо по трећем члану симбола вјере? (У Исуса Христа.) А шта значе ријечи: шедшаго съ небесъ? (Који је сшао с небеса.)

Ко је дакле сишао с неба? (Исус Христос.)
А шта значе ријечи: *наш ради човека и
нашег ради спасења*? — Ради чега је дакле
сишао Христос с неба? (Ради нас људи и
ради нашег спасења.) шта учимо дакле
вјеровати у трећем члану симбола вјере?
(Да је Исус Христос сишао с неба ради
нас људи и ради нашег спасења.) Поновити!
Ти! Ти! Сви!

Сад ми преведи ово: њ конлотикшига та
ѡ Духа свѣта ѡ Марији дѣвки, ѡ комоуѣвѣши та.¹²
(Ученик преведе.) Добро је. Дакле: син с
је божји вацлотно — примио на себе
природу човјечју т. ј. душу и тијело од
Духа светог и Марије Дјеве. Исус Хрис-
тос је постао човјеком, али није престао
бити Богом. Кад се је јавио на земљи
назван је Исусом Христом. Шта дакле
учимо још вјеровати у трећем члану сим-
вола вјере? (Да је Син божји примио на
себе природу човјечију од Духа светог и
Марије Дјеве, али није престао бити Богом)
Поови! Ти! Ти! Ти! Сви!

Дјецо! Учили сте у другом разреду о гријеху првих људи, па који би ми знао казати штогод о том? (Бољи се ученици јављају.) Кажите нам Н! Тако је. Како дакле бијаше име првом човјеку? — А жени му? — Ко их наведе на гријех? — Како Бог за то казни змију? — А Адама и Еву? — Како се зове први гријех Адама и Еве? — На кога прелази тај гријех? — Дакле знајте! Исус је дошао на земљу, да нас спасе од гријеха и смрти, на коју смо сви осуђени због тога, што су први праоци наши Адам и Ева у рају Богу се непослушни показали и божју заповијед претупили.) Поновите! Ти! Ти! Сви!

Одговори нам још један пут лијепо на питање: Каква се наука налаже у трећем члану симбола вјере? Одговори још ти! Сад ти!

Учили сте у другом разреду о рођењу Исуса Христа. Који зна приповијести? — Па дедер нам приповијди Н.! Сад ти С.! Још један пут Н.!

Сад пазите добро, те ми одговорите на ова питања; Ко је био послан од Бога? — Шта је ангео Гаврило благовјестео Дјеви Марији? — Из кога је племена била пресвета Дјева Марија? — Које је била предана на чување и хранење? — Гдје је становала Дјева Марија, кад јој је ангео благовјестео рођење Христово? Како она прими ту благу вјест?

Од кога је записала јудејска земља у то доба? — Који је цар тада владао? — Какву је заповијед издао? — Куд су по томе морали ићи праведни Јосиф и пресвета Дјева Марија? — Гдје роди Дјева Марија сина? — Чим га пови? Гдје га положи?

Гдје су те ноћи пастири витељејемски чували своје стадо? — Шта се необично појави, кад се роди Христос? — Ко се јави пастирима? — Шта им објави ангео? — Ко се још појави са тим анђелом? — Како су ангели појали? — Куд онда пастири одоше? — шта учинише? (Први се поклонише Христу). Е, сад ми одговори још један пут на ово питање из катихиза: Шта знаш казати о рођењу Исуса Христа на земљи? Кажи и ти Н.! И ти П.!

Сад отворите катихизе на страни 9. и пажите трећи члан симбола вјере, пак ћемо га прочитати. Прочита се и још једанпут вспита.

III. степен. — Како гласи други члан симбола вјере? — А трећи? — Шта се учимо вјеровати у другом члану симбола вјере? А шта у трећем?

IV. степен. — Како гласи трећи члан симбола вјере? — преведи! — Каква се наука налаже у трећем члану симбола вјере? — Шта знаш казати о рођењу Исуса Христа на земљи?

V. степен. — а.) Кад прославља света црква благовјест анђeosку Дјеви Марији? (25. марта сваке године.)

б.) А кад прославља рођење Исуса Христа на земљи? (25. децембра.) Како ми зовемо другачије тај велик празник? (Божик.)

в.) Како се поздравља на Божић? — А како се одираћа на подрав?

г.) Који зна тропар божикни на памет? А који га зна појати? (Поји се више пута).

Друга методичка јединица.

Тема. Наставићемо тумачење III. члана симбола вјере.

I. степен. Да поновимо, што смо задњи пут учили: Како гласи трећи члан симбола вјере? — Каква се наука за нас налаже у трећем члану симбола вјере? — Шта знаш казати о рођењу Исуса Христа на земљи?

II. степен. — а.) Сад ћемо поновити о дјетињству и младости Исуса Христа, што сте прошле године учили. Који зна? (Ученик прича.) Шта се дакле догодило у осми дан после рођења Христовог? — Како нађенуше име Сину божјем? — За што му дадоше име „Исус“? (Јер је ангео Гаврило тако назвао о Благовјестима).

б.) А који ми зна казати: Шта се је догодило у четрдесети дан после рођења Христовог? Причај нам Н.! (Ученик прича.) Куд дакле повесоме праведни Јосиф и пресвета Дјева Исуса Христа? — У који дан после рођења? — Ко је живио у то вријеме у Јерусалиму? — Шта му је било од Бога обећано? — Шта учини

Симеон кад дође у храм? — Које ријечи изговори? („Нинк Ђишмши . . .“) Ову молитвицу учитељ научи дјецу на памет, пак је и преведе.

в.) Који ми зна казати — и то сте у другом разреду учили — о мудрацима са истока? Причај нам Столе! Е, бај си нам лијепо испричао, пак не могу друго, него да те похвалим овдје пред свима; али желим, да и у будуће тако добро учини. Куд се дакле вратише пресвета Дјева и праведни Јосиф са Исусом на храма божјег? — Ко пође са истока у Јерусалим? — Како су питали мудраци за Христа? — По чему су познали да се је цар јудејски родио? — Кога су мудраци назвали царем? — Шта учини тада цар Ирод? — Шта је питао свештенике и књижевнике? — Шта су му они одговорили? — Шта је претказивао пророк Михеј? — Шта рече цар Ирод мудрацима? — Је ли он мислио, као што је њима рекао? — Куд пођу мудраци из Јерусалима? — Како нађоше вертеп? — Кога тамо нађоше? — Чим дароваше Христа? — Јесу ли мудраци истим путем отишли у своју земљу? — За што нијесу? — Приповједи нам још једном о мудрацима са истока, Миле! ти Стево!

г.) Који је цар владао у Јудеји, кад се родио Христос? — Је ли Ирод био из царског племена? — Чег се је побојао? — Па шта учини цар Ирод, кад мудраци не дођоше на траг? Шта се догодило прије, него се та његова нечовјечна заповјед извршила? — Куд оде праведни Јосиф с Младенцем?

д.) Учили сте у другом разреду и о „дјетњству Исусовом“, па који се што сјећа? Приповиједи нам дакле Јово! (Приповиједа.) Тако је. Колико бијаше Исусу година, кад га поведоше мати му Марија

и праведни Јосиф у Јерусалим? — Шта се је ту догодило са Исусом? — Кад и гдје га нађоше? — Шта је радио? — Шта му тада рече мати? — А шта је Исус њој одговорио? — Ко је упutio Исуса у цркву? — Јесу ли разумјели праведни Јосиф и пресвета Дјева ријечи Христове? — С ким се Исус врати у Назарет? — Како је Исус напредовао и код Бога и код људи? Кажите нам још један пут о дјетњству и младости Исуса Христа!

е.) Сад пазите, да вам још нешто кажем. Исус Христос је сву своју младост провео у синовњој послушности према својој матери Марији и према свом отахранитељу праведном Јосифу. Он је нама тијем дао најбољи примјер, да и ми своје родитеље, учитеље и све старије поштујемо. За то, драга дјечице, поштујте старије, пак ћете бити у великој милости и код Бога и код људи. Како проведе Исус Христос своју младост? Шта је Он нама тијем показао?

Сад отворите катихизис на страни 11. и нађите питање: Шта знаш казати о дјетњству и младости господа нашег Исуса Христа? Прочита се с дјецом и поново испита.

III. степен. — Који је цар владао у Риму, кад се је родио Христос? — А у Јудеји? — Какву заповијед изда цар Август прије рођења Христовог? — А какву цар Ирод послѣ рођења? — Коју су пјесму појали анђели, кад се родио Христос? — А које ријечи изговори побожни Симеон, кад узв Христу на руке?

IV. степен. — Шта знаш казати о дјетњству и младости Исуса Христа на земљи?

V. степен. — а.) У који дан послѣ рођења би Исус Христос обрезан? Кад

се одржава празник обрезања Христовог? (Празник обрезања Господњег одржава се увијек на нову годину т. ј. на 1. јануара).

б.) У цркви се слави и спомен доласка мудрих звијездара о Божићу. Тада дјеца носе вертеп или звијездицу од куће до куће, те проказују цара Ирода и оне мудре звијездаре са истока.

в.) У који дан послје рођења Исусова прими побожни Симеон Исуса Христа на руке? (У четрдесети дан). — За то, што је побожни Симеон примио Исуса Христа — Бога — на руке, зове се он Богопримац. Тај дан светкује се у цркви у 40. дан послје рођења Христовог т. ј. 2. фебруара и зове се „Сретеније Господње“.

Трећа методичка јединица.

Тема. Данас ћемо наставити и сиршити тумачење трећег члана симбола вјере. Што ћемо дакле учити?

І. степен. — Ондје се понови што се је задњи сат учило. —

II. степен. — а.) Сад ћемо нешто поновити што смо у другом разреду учили. Који ми зна казати о крштењу Христовом? Делер нам причај Јово! (Ученик прича). Колико бијаше Христу година послје његова рођења на земљи, кад се је крстио? — Ко је Христа крстио? — Гдје? — Шта се је догодило, кад је Христос послје крштења из воде излазио? — Кажи ми оне ријечи Бога Оца — које се тада из облака чуше? (Бог сѣгъ нѣкъ лѣтъ козвѣстивъ, ѡ шѣмъ же благовѣстивъ. (Ово је син мој премил, који ми је по вољи.)

б.) Послије свога крштења, Исус Христос се је јавио свијегу и проповиједао благу вијест царства божјег. Које се је јавио Христос послје свога крштења? Шта је проповиједао?

в.) Исус Христос је учио људе: да љубе Бога више свега, а своје ближње као сами себе, да чине само оно другима, што би ради, да и њима други чине: ако им ко год учини какво зло, да га не враћају злим; на непријатеље да не мразе, него да се и за њих Богу моле. Што је Исус Христос учио људе?

Христос је своју науку потврђивао чудесима. Он је болесницима повраћао здравље, слијепима вид, глухима слух, нијемима говор, а и мртнаце је у живот повраћао. Чим је Христос своју науку потврђивао? — Каква је чудеса чинио?

г. Исус Христос је проповиједао људма науку о кајању, вјери, љубави и добрим дјелима, проповиједао им науку о крсту, предсказивао, да ће Он за спасење свијета страдати, умријети, и из мртвих ускреснути. Шта је Христос проповиједао људма? — Шта им је предсказивао? — Зарад кога је Он страдао?

Исус Христос је говорио, да су прави његови ученици зарад вјере у њега, и зарад спасења својих душа дужни узети свој крст на себе, те све, па и сам свој живот на жртву принијети. Шта су дужни чинити прави ученици Христови?

Сад ћемо опет нешто поновити, што сте у другом разреду учили. Који ми зна приповидити о преображењу Господа Исуса Христа? Причај нам Нико! Добро је. Које ученике поведе са собом Исус Христос? — На коју гору? — Шта се је ту необично догодило, кад се је Христос Богу молио? — (Засијало му лице као сунце, а хаљине му постадоше бијеле као снѣг). Који му се пророци јавише? — Шта се догоди са ученицима? — Кад се ученици од сна тргоше, шта рече Петар Исусу? — Шта се догоди, док Петар говораше? — Чији се глас чу из облака?

д.) Господ наш Исусе Христос учио људе, да послје смрти сваког човјека очекује вјечни живот и да ће једном сви људи воскреснути. Да увјери људе о опћем воскресњу, подигао је из мртвих свога друга Лазара прије свога страдања. Шта је још Исусе Христос учио људе? — Како је увјерио људе, да ће бити опште воскресје мртвих? —

е.) Сад ми кажи о дочеку Христову у Јерусалиму послје воскресјења Лазарева Н.! Како дакле дочека народ Христа? — Како су дјеца клицала? — („Осана син Давидов благословен градни ко ната господи“). „Осана (спаси) сину давидову, нека је благословен онај, који долази у име господње“).

Сад се вађе у катихизису, што је протумачево, те се с дјецом неколико пута прочита и поново испита.

III. степен. — У који дан послје рођења би Христос обрзан? — А у који дан Га прими побожни Симеон на руке? — Шта се је догодило кад је Христу било 12 година? — А колико година земнога живота бејаше Исусу, кад се је крстио? — Како су дјеца клицала, кад је Христос дошао у Јерусалим послје воскресјења? — А које се ријечи чуше из облака, кад се Христос преобразио?

IV. степен. Кажи нам у кратко о дјелима и науци Господа Исуса Христа на земљи?

V. степен. — а) Крштење Христово зовемо ми богојављење, јер се је тада Бог јавио у три лица; кад је Христос излазио из воде послје крштења, сиђе на њега Дух свети а из облака чуо се је глас Бога Оца.

Празник богојављења слави се сваке године 6. јануара. Тада се освећује водица у цркви или у ријечи. Која се пјесма тада поји? („Во Јордан“). Који је анаде? Кажи је Н.! ти! ти!

б.) На којој се гори преобрази Христос? — Празник преображења Господњег слави се у цркви, 6. августа сваке године. Тада се доноси у цркви прво грожђе и освештава, те се радаје народу синафором, у знак милости божије и дара винограда.

в.) Васкресење Лазарево — Лазарева субота светкује се свагда у суботу уочи цвијети. О вечерњу иде се по врбицу, те се на цвијети освешта и радаје народу.

г.) Свијетли улазак Христов у Јерусалим зовемо цвијети, те га светкујемо, сваке године, у недјељу пред ускрсе.

ЧЕТВРТИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

(Настављање из вјеронауке у III разреду основне школе.)

Пише Адам Пејаћ, учитељ — Бос. Петровац.

Циљ. Учићемо четврти члан симбола вјере. Шта ћемо учити?

I. степен. — Шта смо задњих пута учили из вјеронауке? — Како гласи трећи члан симбола вјере? — Преведи! Каква се наука за нас налаже у трећем члану симбола вјере? — Шта значи казати о дјетињству и младости Господа нашег Исуса Христа? — Кажи нам у кратко о

дјелима и науци Господа Исуса Христа на земљи?

II. степен. — Како гласи четврти члан симбола вјере? (Раштато ми за не припомињати Пилат и страдање и погубљење.) Кажи ти! Ти! Ти! Кажите у збору сви!

Преведи Н.! (Ученик превеђа: Вјерујем у Исуса Христа, који је распет за нас под понтијским Пилатом, и који је страдао

и сахрањен био). Преведи ти! Ти! Ти! Сви!

Каква се дакле наука садржи у четвртом члану симбола вјере? (Да је Христос био на крсту распет, и послѣје претрпио муку и страдања умро, и сахрањен био). Понови! Ти! Ти! Сви!

Дјецо! Ви сте већ у другом разреду учили о страдању и распећу Христовом. То ћемо данас поновити. Али ћу вам прије казати ово! Познато вам је већ, да је Христос претрпио велике муке. Но Он то није претрпио ни за какву своју кривицу, јер је Он сасвим невин — без икакве гријеха. Он је све муке на и саму смрт претрпио за нас; страдао је, распет био за наше гријехе, и умро за то, да избави нас од гријеха и вјечне смрти. Какве је муке Христос претрпио? Јели Он то претрпио због своје кривице? Него за што? Одговори нам сад лијено на ово питање из катихизиса. Каква се за нас наука садржи у четвртом члану симбола вјере? Одговори ти! Ти! Ти!

Сад нам ставља катихизис друго питање: Како је Исус Христос распет, кад је Он толико добра људма чинио? На ово питање одговорићу вам ово: Знате већ, драга дјецо, да је Исус Христос сасвим без гријеха — невин. Он је изобличавао неваљала дјела књижевника и старјешина јудејских. За то су они мрзели на њега. Осим тога народ је Христа славио, па су му за то књижевници и старјешине јудејске завидили, па из мрзости и из зависти оптужили Христа, те га и на смрт осудили. За што је дакле Христос распет, кад је Он толика добра људма чинио? Понови! Ти! Ти! Сви!

А сад да видимо: Који су важни догађаји претходили страдању и распећу Христову?

Ви сте о том учили у другом разреду, пак ћемо данас то поновити.

1.) Који би ми знао што приовједити о Јуди Исајаику? (Бољи се ученици јављају). Хајде вам приповиједај! Н! (Ученик приповиједа може бити, уз припомоћ учитељеву). Добро си нам казао. Колико дакле бијаше ученика Христових? Кажу имена тих ученика! Какан бијаше Јуда Искариотски? — За што се зове среброљубиви Јуда? — Ко издаде Христа? — За колико сребреника? — Што се затим догоди с Јудом? (Објасни се).

2.) А који се сјећа штогод о тајној вечери? Причај нам Јово! (Прича.) Тако је. Гдје је Христос опрао ноге својим ученицима? — Шта је Он ту предсказао? (Да ће умријети за спасење свијета). Шта рече Јуда, а шта Петру? — Шта у стану Исус Христос на тајној вечери? (Тајну Светог Причешћа). Шта уради, кад узме хљеб у своје пречисте руке? — Које је ријечи наговорио, кад им даде чашу с вином?

3.) Знаде ли нам, може бити, који причати о том, како је Јуда издао свог учитеља — Исуса Христа? Причај! (Прича.) Куда ишае Христос послѣје тајне вечере? — Ко се је ту молио Христос — Ко се ту јави Исусу Христу? — Шта се ту догоди? — Ко је предводио Јудеје — Како познадоше Јудеји Христа? — Па шта урадише Јудеји? — Куда га тако свезава одведоше? Који је ученик ишао за Њим? — Колико се пута Петар одрече Христа? — За што је апостол Петар плакао? — Шта учина првосвештеник Кајафа Исуса Христа, кад га доведоше пред њега? — А шта му Христос одговори? — Шта учини Кајафа у љутини? — А шта учинише Јудеји са Исусом Христом? — Кад се је то све догодио?

(У четвртак касно у вечер, и по ноћи између четвртка и петка).

Сад ми одговори лијепо на ово питање. Који су важни догађаји претходили страдању и распећу Христовом? Одговори и ти! И ти! И ти!

Е, имамо још једно питање у катихизису, које овако гласи: Приповједи ми даље о распећу Христовом!

Знаде ли који? (сасвим је оправдано овако питати). Наћи ће се доста ученика, који се из другог разреда добро сјећају, пак би не упутно било готово им градиво подавати; наравна ствар, да ће, може бити, записати у приповиједању, јер су дјеца по нешто заборавила, али нека им учитељ помаже. Послије нека дјеца одговарају у потпуним реченицама на сходна питања, која ће им учитељ остављати, да тако темељито понове и утврде.) Причај нам Стево! (Ученик прича, а учитељ исправља гдје устреба.)

Кад доведоше Јудеји Христа Пилату? — Ко је био Пилат? Је ли Пилат хтио Христа отпустити? — За што? — Шта је народ захтијевао? — Ко је народ подговарао? — Шта учини Пилат са Христом, да би народ на сажалење побудио? — Је ли то помогло? — Како је викao народ? — Шта тада Пилат учини?

Куд одведоше војници Христа? — Гдје га разапеше? — Како се Христос

молио Богу оцу, Кад су га разапњали — Кога још тада разапеше? Како је говорио Исусу један од разбојника, који се је покајао за своје гријехе? — А шта је њему Христос одговорио? — Шта се је необично догодило, док је Христос на крсту распет био? — У ком часу предаде Исус Христос дух свој Богу Оцу. Шта учинише Јосиф Ариматејски и Никодим? — За што златвори Христови запечатитише гроб, у коме је лежало тијело Његово.

III. степен. — Кажи у кратко; Каква се наука садржи у трећем члану симвала вјере? — А у четвртом?

IV. степен. — Како гласи четврти члан симвала вјере? — Каква се за нас наука садржи у четвртом члану симвала вјере? — Како је Исус Христос био распет кад је Он толико добра људма чинио? — Који су важни догађаји претходили страдању и распећу Христовом? Приповједи ми о распећу Христову!

V. степен. — а) Нађите четврти члан симвала вјере у катихизису, пак ћемо га прочитати.

б) Шта је установио Исус Христос на тајној вечери? Које је ријечи изговорио, кад је дао хљеб ученицима? А које кад је дао вино? — Све ово, драга дјецо, чини се и данас на светој литургији.

ПРОПОВИЈЕД ПАРОХИЈАНИМА.

Благочестиви Хришћани!

Сви ви, који се данас налазите овдје, дошли сте да се помолите свемогућем Богу, као Творцу нашем и Творцу свега онога, што видимо и не видимо.

Да браћо, драгом Богу треба се молити, и то усрдно и истински свагда; — јер све што

Во љуби Отца и Сина и Сајатног Духа.

имамо, то нам је од Њега, Он се о нама брине, као добри отац о својој дјечи; — све нам даје, што је потребно за живот наш.

Сјем тога браћо, што смо дужни, и што треба, да се молимо драгом Богу, дужни смо, а и драги Бог од нас тражи, да и друго нешто

чини, па тек онда, да драги Бог наше молитве прими и услиша.

Сад да се запитамо, шта смо још дужни чинити; и шта од нас драги Бог тражи?

Драги Бог тражи од ђавола, — правосл. хришћанина, не само, да Му приноси молитве; него још, да испуњава свете заповиједи Његове; — испуњавање заповиједи божјих састоји се у извршавању добрих и Богу угодних дјела.

Па која су то добра и Богу угодна дјела?

Добра и Богу угодна дјела јесу ова: Придари прилици и школи колико можеш и колико ти од срца иде; учини сирмаку помоћ јер је сам наш Господ Исус Христос казао: „Ко помогне, једног од ове мале браће моје, помагао је мене а не њега“. — Видиш ли да се двојица свађају, приђи и помири их; — ако те, неко увриједи, опрости му, па ће и теби драги Бог.

Сазнаш ли, да неко намјерава, да учини неко зло и неваљало дјело, посавјетуј га и поучи га и тако, ако је могуће, од његове але намјере одврати га. Опазиш ли да је нечија стока ушла у туђу њиву, отиди и истјерај је. — Како си рад да ти други учини нешто добро, тако учини и ти другима; како ти је жреко, кад ти неко учини нешто неваљало, тако немој ни ти другом, — па ето добра.

Тако радећи, и добра дјела чинећи и у Бога тврдо вјерујући, сваки онај хришћанин може се надати у Божију помоћ, може се надати да ће наслѣдити царство небеско, — вјечно блаженство, које је уготовљено за праведнике.

За то, драги хришћанин, чувајте се грјехова, који нам сметају наслѣдити — вјечно блаженство.

Грјешно је красти, грабити за туђијем, јер све што је отето, то је проклето, лако дошло, а још лакше прошло; благословено је оно, што човек својим трудом и поштеним начином стече и заради. —

Не ваља загати и клеветати друге људе, јер човека Бог дужи, да истину говори; не осуђуј и не панај друге људе; ко осуђује другог биће и сам осуђен. —

Не треба се светити ником, ни мрјити никог па и непријатеље своје треба љубити, и за њих се Богу молити; у овом нама је дао добар пример наш Господ Исус Христос, — кад Му је наступио пошљеди час страдања за спасење грјешнога рода човечјаскога. Он се опет

молити своме Оцу — Богу, и за непријатеље своје, говорећи: „Оче опрости им, јер не знају шта раде.“ — Па за то и ми треба да нашим непријатељима праштамо, јер ће драги Бог свакоме по његовој заслуги дати, — како ко заради, онако ће му и бити. „Зло рођење, готово суђење“.

Чувајте се псовке и свађе, јер псовка је и свађа пламен, који овога свијета спаљује куће и имања, а онога свијета крати душевно спасење.

Набјегавајте сваку свађу и радор; живите у слози и љубави, јер у слози лежи сваком награда.

Немојте се криво ктети, ни лажно свједочити, ко се криво куне и лажно свједочи, тај добро проћи неће, јер такве Бог казњава. —

Побожни хришћанин, код нас многијех увиђам и то: да вјерујете у некакве гатаре и врачаре, те у пријеме какве нужде и болести код њих лијека тражите, а то је врло грјешно чинити, јер друга заповијед Божја каже: да треба вјеровати „у једног истинитог Бога“, а друге све гатарије одбацити. — И заиста, ко тврдо вјерује у Бога, Он му и помаже.

С друге је стране и штетно вјеровати у којекакве варалице и бајалице, јер сваки онај, који врач и гата, не зна, како ће доћи до комада хљеба, а без труда и зноја. —

Па и само нам се каже, да гатари и врачари само лажу, а за то ево једна доказа: Они — гатари и врачари, кад би што могли и знали, они би сами себе најпре усећили, па би били богатији, раставији у сваком од других људи; јер што другим људима није могуће, њима је могуће. Шта више, њих би државна признавала, као и научне лекаре — докторе, па би их за то и награђивала, кад бих они могли и знали допривјетити какву помоћ народу — држави. Напротив, они се не смију нигде ни показати јавно, са својијем гатањем и врачанњем, за то, јер то је лажно и неистинито што они раде, па се боје црквене и грађанске власти. —

Драги Хришћанин, ја вас савјетујем као ваш духовни пастир оканте се тога лажнога сујеверија. Вјерујте у једног истинитог Бога. У нужди и болести потажите помоћи од Бога и свете цркве Његове; ако вам ко болује у кући, позовите свештеника, нек болесника исповједи и причести и Богу се помоли. — У при-

јеме какве заразне болести, треба позвати лекара — доктора, који се за то спремао и учио, нек притекне у помоћ болноме. —

Чувајте се свега онога, што је грјешно и штетно по човека, пригрлите себи само оно, што је поштено и корисно, што је од Бога дано. —

Чувајте и волите свету вјеру православну и народност српску; старајте се да своје млађе на добар пут наведете; како би вам доцније у зрелим годинама могли послужити на дику и понос. Старајте се, да међу вашијем укућанима влада слога и љубав; гдје је слога и љубав тако је и бољји благослов; млађи треба да своје

старије слушају и поштују, а старији да им лијепо и паметно заповиједају.

Власти се покоравате, јер све су власти од Бога дане; што држава тражи, подајте, јер вели св. јеванђеље: „Подајте Богу божје, а цару цареве“. Сваки свој посао радите, а у туђе се послове не мијешајте.

Останите на вијек вјерни синови св. цркве православне и народности српске. Амин.

Гонорио:

Јован О. Митровић,
свештеник.

У РАДИШНЕ СВЕГА ВИШЕ, У ШТЕДЊИШЕ ЈОШ И ВИШЕ

VI. писмо уреднику „Бос-Хер. Источника“

Возлюбљени у Христу брате!

Да, дивна ли је горња послонина, што је наш српски народ чешће употребљује! Али, и ако с њоме често разбијају главу, многи је тачно не испуњавају.

А ко је тачно не врши, тај жели, или ће пожељети туђи задовољај.

Некако је у нашем народу неко жртвило завладало! Свак уздише и виче: Нема рада, слаб промет, слабо живљење!

Многи су сјетни и невесели. Али, како се види, та суморност није због нерадње, него то ће нешта друго бити; а то је:

„Оно, што се заради, многи не зна сачувати.“

Треба на пару стотину улова, па да буде пуна кеса; јер пара је враг, па је лако вестане.

Освједочено је, да се много више троши, него што се зарађује. А што није добро, то се не зове узјети и знати, него тако се зове незнање и неумијење; или боље расипање.

То расипање, да је уложено на наше црквено-народне ствари, могло би се довести и оправдати, а иначе видимо, да од тога расипања, од тихих нашијех зарада и уштеда, мало се види користити, што се тиче за побољшање и унапређење народно.

Не расипају се „паре и даре“ за књиге — на украс срца и душе; не расипају се на никакве просвјетне циљеве; не расипају се на школе и цркве, него једино и свакидање расипање и у

залуд бацање — муком стечених пара, јесте расипање у разне насладе тјелесне!...

Нека је доста и добро и масно пијести, а још боље нека је лијепа пића, па пуне чаше осушити.

Од ове болести пате многа наша браћа.

И ето због чега је сјета и невеселост завладала међу нашим народом.

Прекомерно јести и пити, то убија вољу на сваки рад; убија вољу на паметно размишљање и расуђивање: шта да се учини са стеченом зарадом?

Штеђети треба, али и та штедња не смије преферати границе људског саобраћаја и потпомагања.

Од онога, што је зарађено и уштеђено, треба нешто одвајати, па употребити на корист народну. А није доста гледати само за се и за свој трбух.

Ко добро ради, тај има блага, а ко умије штеђети, тај има свега. Али, ако штедња пријеђе у ципилук, онда је то још горе и опасније него и расипање. Од ципије нико користи нема. Ципија, нити умије просипати за се, ни за друге. — Он се скамени над стеченим имањем, ко кукавица на дубу... Кукавица увијек и непрестано кука и кука, а ципија над гомилом блага уздише и уздише.

Мора да му је жао, што не ће бити мјеста и у гробу његову, да би коју кесу дуката са собом понио. Премислила несретник: „Ох, да ли ће се и на оној страни гроба трошити?

Кукавица — или слушала славуља, или ластавицу, или коју било тиду пјевачицу, она никако, да промјени своје мелодије... Кукање на сваки крај и у свако доба: „*Куку! Куку!*“

Тако и тврдица, не осјећа, што невољни плачу, што потребни моле помоћ; он им није друг, ни пријатељ, да им помогне својим имањем, — заклао би се за пару; него им је једино друг у плачу. И он плаче и он уздише над својим црним благом: „*Уж мени, шта ће с овим бити!*“...

У нашем народу има их истина и који уију зарадити, заштитити и на корисне ствари и установе употребити; али таквих је врло мало. Могли би се пребројити. Нима хвала и хвала по стотину пута, и благо њима!

Него нас срце мора заболети, што их онолико немамо, колико би их могло и требало да буде. Има их и таквих, који не ће да слушају паметна саветија... Многосте се чини срамота, ако га какав паметан поучи — у чему било и ако му претом покаже његову погрешку; јер да га не сматра за пријатеља, не би га опомињао, али усхићена глава друкчије схваћа! Бад му се право и истинито пребаци, сматра за увреду и понижење.

Ово долази од рђава васпитања и од састајања с неваљалим и развратним друштом. Ако један напредује, друга десеторица обарају га, јер му завиде.

Завиде му, што је човек и патриота, а они се расплачу и хвале, како су народне патриоте! Од хвалисаваца штета је држави и народу.

Ако се вађе који трпељив, па трпи и трпи други, јачи још га више упропашћује морално и материјално, замишљајући, да он мора трпјети. Морално га упропашћује износци на њега лаж и презир, а материјално сметајући му његову раду, да не може живити. А, то не смије бити, у нас српске браће!

Ако неко изнесе јавно истину на сриједу, онај кога се тиче, љути се и рад би, да упропашти истога, а то није оправдано.

Не износци мене, како би се људи поправљали и усавишавали. Пород добријих пријера треба је изијети — због срањивања — и по коју ману, да би се истинит закључак извео; јер који није рад право и истинито, тај одобрава, да се збори у свијету, што је неко рекао у шали, или збољи: „*Не смијеш зборити ни право, ни криво!*“ Ако је тако, сваки језик за зубе, па

ћутите, нека чини, шта хоће... Али ово не ће никада и нигдје бити.

Није корист радити, а на сриједи, да не остане ништа.

Поштен рад од Бога је благословен. И кад Бог поштен рад благосиља, треба од поштене зараде нешто и на добре цијели употребити, а Бог ће му то стотруку надокнадити.

У нашем народу неки цијене више школу, а неки цркву. То у Србина не смије бити! Школа и црква, то су светиње, које једнако помажу Србину, за то и Србину једнако треба, да их помаже.

Ако се купе прилози за цркву, треба — што коме срце жели приложити, а ако се купе за школу, исто тако.

У нашем народу има пословица: „*Не даје ко има, мо ко се научио*“. Ова истина освједочена је. Онда, има их и таквих, те мисле, да ће себи велику штету учинити, ако коју црквинцу приложи на коју било народну ствар. Многи не разумију, или неће да разумију, да је дика и понос за човека, ако од своје уштеде, даје на добротворне цијели.

Сада, да изнесем један истинити догађај, какав се дешава већином у свима нашим мјестима.

17. маја о. г. посетио ме у моје стану, мој бивши школски друг — отац Стеван Ковачевић, дољански парох. Исти је купио прилоге за градњу нове цркве у вароши *Бихаћу* (Босанска Крајина). За ово, што ћу навести, нека ми је свједок исти парох.

Замолио ме, да с њиме зађем од дућана до дућана, не ће ли што више прилог бити.

Ко је купио прилоге, може знати у какве се неприлике долази мољасајући коју пару.

За то, што је градеки парох био одустан, примио сам се, да му помогнем мољати.

У сваком дућану — наравно ја сам га морно преставити: *Парох Стеван Ковачевић из Бихаћа, моли прилог за подизање бихаћке цркве!*

Скупили смо, према мјесту и имању прилично; али као у свакоме нашем мјесту, тако се и овдје примијетило, те је гдје који од приложника рекао: „*Да се купи прилог за школу дао биш, а овако не могу, има и 'нако' много цркава!*“ Други опет примијетиш: „*Преча ми је моја црква, него туба!*“

Причао ми је кашње отац Стеван, да је овако готово у свима мјестима био поздрављен и оваком попаром почашћен, разумије се недје мање, а недје више.

Да ми је ко одвадио неколика шамара, чини ми се, лакше би ми било, него што сам 'наве ријечи чуо!...

Оваквијем није корист доказивати, јер се они много не осврћу на доказе.

Мало им је примијетити, па шта било; и многоме се чини дика, ако што избади и лупи, што се не пристоји разумном човјеку.

Много их је у нас, који су јунаци на језику, а гдјетреба, да се човјек покаже, бјеже као да их вије ни постојало.

Овако радећи, рад нам не ће користан бити; овако штедећи нијесмо на правом путу.

И, док год буде мало патриота, дотле ћемо забачени бити, дотле ћемо немоћни бити.

Но опет:

Ја не очајавам! Ја се надам у свјесну браћу, који знају радити и зарадити; штедити и уштедити; надам се у браћу, који знају од својијех уштеда на корисне ствари употребити, а зато ће им народ вјечно благодаран бити. Потомство ће их увијек спомињати као узорне Србе, с тога нема на свима њима почина мир и благослов од вишњег Бога.

Слава и хвала свакоме, који не живи за се, него и за свој народ!

А на крају велим:

„Нека се паметно и разумно употребљује зарада и уштеда, па ће мање бити суморнијег и несмислијег дана.“

Прими, драги брате, срдљиви поздрав!

твој у Христу брат:

Мар. С. Поповић,
пресвјатар.

ЗАНАТ ЈЕ ЗЛАТАН.

VII. писмо уреднику „Бос-Хер. Источника“.

Возлюбљени у Христу брате!

Човјек је створен да ради, јер не радни не може се живити.

Кад је од потребе рад за сваког човјека, који живи, то су се људи мучили, трудили и измишљали поједине занате, и у току времена постајали су разни занати.

Наравно, ти занати с почетка били су не-савршени, док су се временом бољи и бољи измишљали и употребљавали. Тако је са разним занатима и радовима омогућен безбрижнији живот за човјека.

Отуда су народи рекли:

„Занат је златан.“

Што ће рећи:

„Сваки занат, који појединац, или више њих употребљују и знају да примјенују за корист човјеку, доноси добит и награду.“

До воље је свакоме човјеку, да бира какав хоће занат, а благо си свакоме, који изабере онај занат, за којим му срце тежи; јер, што човјек жели, то радом и занатом постиже.

Још боље у свему успијева онај, кога на рад упућује челична воља.

Разним занатима, постигли су људи — промишљајући, такмичећи, да се људским рукотворима и производима задивљује сав свијет.

Докле може рад и прегнуће дотјерати!

Сви просвијешћени народи брину се и подижу разне занатлијеске школе и радионице. Такмаче се, ко ће боље успјети — у коме било занату. Подижу се школе и радионице — као што рекох — па се, учећи се знању и олажењујући људска срца науком, уче уједно и занати.

То се с тога чини, да сваки занатлија може изаћи на поприште, пред образованим свијетом — пред интелигенцију, те да разумно знаде свој занат на бољу корист употребити.

Таке занатлије, које поред заната знају се у свијету ићи знањем и предузетљивошћу, — они се с правом могу надати срећи и благостању, како својој и своје породице, такоће с правом могу очекивати плод благословен и по онај народ, из кога су поникли, а и по ону државу, које су поданици.

Када смо освиједочени и убијеђени, да се без заната не може и када се осврнемо на наше прсте занате, морамо пожељети, да и наша дјец

траже себи занате, гдје се учи мислити и радити.

Треба, да се укине ова пословица: *„Идеши котач, ко и омац.“*

Јер ако је могло тако некада бити, данас не може, кад се на све стране просвјета шири, а на просвјетне ствари толико троши, што човек није у стању тачно пребројати...

Наша је младеж даровита и разумна, а то двоје добар је основ за даље унапређење, било у занатима, у трговини, или у ком било обрту и раду.

У нас се види, да би сваки рад био да постане од један пут старјешина и господин!

Замислити што, па учинити, чему би се људи задивили, то је тежак посао, за онога, који није вјешт. Ту не помаже ни највећи дар, ни најјаче прегнуће, ако човек нема добра ослона у ономе, за што се заузео, за чим тежи и што би рад био постићи.

Многе мисле, да се са занатом не може живити, а који тако мисле, врло се зарају.

И са занатом може човек бити господин, може бити старјешина; али само се то постиже челичном вољом, трудом и понашањем.

Свак је рад да буде: пош, учитељ, престојник, судија, официр и стотину другјих звања, па кад би сви то били, како би се живило; јер занатлија и раденик и господи помажу живити.

Па онда треба и занатлије поштовати и уважавати, треба их помагати, па ће лакше моћи успијевати и благостање народно.

Нашој младежи не треба руке возати, нити јој очи затварати, него их упућивати, да многи пригрле занате и радове, да се потље не усајају.

Који разумије и жели, да му дијете не остане сакато и просјак до вијека, тај је своје чедо упутно на користан рад, занат, или који било обрт. Или, ако није до сада, треба одмах да се лати тога посла, да га дјеца — потље његове смрти не проклињу.

Наводите своју омладину на стазу и пут, по коме ће или и користити се за своју будућност, па сте одговорили својим родитељским дужностима.

Није корист за дијете, што га родитељи милају и тепају му:

„Дале — мило!“ Тијем му убијају дух и тијело, па није вриједно, да живи. Истина, треба свој пород љубити и миловати; али то треба употребљавати са сном опреано.

А мислим, да је још већа љубав и милованье родитељско, кад дочекају, те виде — за свог живота омладину своју однеговану, васпитану и наведену на пут, јер нема већег и бољег напљедства, него оставити своју омладину сретну и напредну.

Омладина, која ће својим рукама зарађивати кору хљеба, омладина, која ће умјети поштено и свјесно у свијету живити — ето, то је највеће добро, које могу родитељи учинити својој омладини, — својој врли.

Зато, мили и драги родитељи, браћо и пријатељи наше српске омладине, сви настојте те упућујте своје ближње, који се не разумију, нека шаљу своју омладину у школе и занате; вичите зрелим савјетима на оне, који вам не би одобрили ваш оправдани поступак!

Није то дужност једнога, двојице и тројице, него је дужност свакога, који осјећа у себи, да нешто зна и умје; нека тумачи народу простијем, да су сви добри занати од користи по род људски.

Када се толико старају сви просвједијени народи, морамо и ми загрлити ту општу свијетску дужност, нека види свијет, да и Србин зна и умје — кад хоће и да не жали труда, ни рада, кад му ика ко показати, што је од користи за сваког човјека.

— Да ли сам тачно одговорио стављеном наслову, моје није да процјењујем, — хвала Богу, доста их је, који се за оваке ствари интересују, па нека сваки оцјењује како жели и хоће... Моја је једина жеља била, да занесем оно, што мислим, да је од користи за сваког човјека, — а на по се за наш народ.

Изио сам оно, што ми је срце жељело...

И опет довикујем са српским занатлијом:

„Занат је златан, —

Носим га дома,

Нијесам сирома!“

С поштовањем!

твој у Христу брат:

Мар. С. Поповић,

пресвитер.

БЕСЈЕДА НА Св. 40. МУЧЕНИКА.

Благочестиви хришћани!

Данашњом приликом празнује наша св. мати црква, а с' њоме и сав хришћански народ, између многих својих хришћанских мученика и спаситеља: „Спомен св. четрдесет мученика“ — који за вјеру Христову пострадаше и радо се жртвоваше. —

Да би пак поближе знали, драга браћо, који су то младици били, које црква данас слави и својим привеним молитвама прославља, нужно је да вам о њима коју и проговорим.

Општа вјера, код свију народа прије Христа, као и за вријеме Његово, била је: „незанабожачка“! Они нијесу познавали правог и истинитог Бога, него су правили себи разне „богове“ од различитих материја, као: од дрвета, камена, метала и т. д. па су им се клањали, молили, и жртве им приносили.

Па и сами царци и старјешине ових незнабожачких народа, у заблудама и безумљу свом, правили су различите кипове и заповједали народима, да им се као „богу“ клањају, моле и жртве им приносе, и то је све дотле трајало, док се свемилостиви Бог не смилова на заблудели род људски, и посла му Спаситеља — јединог сина свог Исуса Христа, који својом спасоносном науком просвјетли род људски и показа му „праву вјеру“, вјеру у једног истинитог, правог и невидљивог Бога, Творца неба и земљи и свега што се види и што се не види. Народ поче одмах свом душом примати нову Спаситељеву вјеру и науку његову, нашто се уплашише сви свештеници, па и сами царци и господари њихови, па одмах почну жестоко гонити све преврженике вјере Христове — хришћане, па и самог Христа убише и његове апостоле, и тако је то проговество трајало 300 и више година послеђе Христа, те нам св. наша мати црква, казује данашњом приликом — из доба тог проговества — и за страдање „четрдесет мученика“ —

На 300 година послеђе Христа, владао је у Азији неки „Лициније“, који је био незнабожац и страшно мрзео, мучио и прогонно хришћане. Он вада строгу заповијед да се сви хришћани морају клањати незнабожачким идолима; а који пак не би хтјели, да се страшним мукама уморе.

У војсци тога цара незнабожца (Лицинија) билаху четрдесет војника хришћана. Тој војсци прочита се строга заповијед, да се сваки војник мора клањати тијем умјетничким боговима — идолима, онда ових четрдесет војника рекну, да су хришћани, и да се неће клањати ни жртве приносити нијемим ни мртвим рукотворинама чојетијим — идолима! На то их одмах одведу пред судију, који им премаше страшним мукама, ако се царској заповиједи не покоре. Но кад ови неустрашиви борци — мученици, за вјеру Христову одважно изјавише судији, да нема те силе, која би их могла принудити, да се одрекну праве Христове вјере! Одмах неправедни и немилостиви судија даде их немилостиво изударати камењем, у лице оковати и у тамницу бацити, гдје су осам дана лежали, а послеђе су их и на саму смрт осудили, али какву смрт?! — смрт коју је могао да измисли само људождерско и злијерско срце — бацити су их у једно врло хладно језеро т. зв. „Балатикско“, да се тамо посмрзavaju. Три дана су ових четрдесет мученика у највећем леду смрзавели се, али ипак остале чврсти и постојани у вјери Христовој. Покрај тог хладног језера, била је једна топла бања, те чим би којем осуђенику муке додијале — те би се случајно Христа одрекао — да може одмах у то топло купатило ући и страдању свом крај учинити.

Али их један друг изневјери, те у мукама својим утече крадом — у најери, да се Христа одрече — и уђе у топло купатило, но чим је ушао, тамо је одмах и издануо. Те тако је овај неесретник изгубио и земаљски и вјечни живот. Но милост Божија, које се овај лишио био, излила се је на другог! Код језера била је постављена стража, која ће чувати мученике у језеру. Један стражар, кад су му другови поспали били, опази ноћу велику свјетлост, и на велико чудо, спази ојавне круве пад главама мученика у језеру; али их не бјеше „четрдесет“, него „тридесет и девет“!

Задивљен и занешен том небесном — надприродном лепотом, брже боље свуче са себе хаљине, скочи у језеро међу мученике и повиче: „Ја сам хришћанин!“ „Господе Боже мој, ја вјерујем у тебе, у кога вјерују и ове твоје праве

слуге. Прими и мене, о Госпode, и придружи ме овима, и удостоји ме. да за тебе мучен будем!¹⁴ И Бог даде овом новом страдаоцу, те и он над својом главом угледа мученичку круну. Обрадовани мученици овим новим другом, с њиме заједно прослављаху Бога, и у том испустише свој мученички дух за вјеру Христову. Но крвожедне судије, не задовољши се само оваквим мукама и смрћу данашњих св. мученика, него спалише и њихова измучена тјелеса на натри у прах и пепео, којег сасуше у текућу воду. (прк. Пролог). —

Ето благочестиви хришћани, какву су страшну мученичку смрт претрпели данашњи св. мученици, који се настанише у двору оца небеског и примише нијевац мученички из руку Божијих, јер их „десница Божија покри и мишница његова заштити“ (Пр. Сол. V). —

Почујмо се и ми драга браћо на примјера данашњих светих четрдесет мученика Божијих,

те будимо и оставимо кроз цио живот наш чврсти, стални и непоколебљиви у нашој православној вјери и народности нам српској! Од нас се захтјева, да нашу вјеру чувамо чисту и непорочну, да живимо правим хришћанским животом у миру, и љубави; да чинимо што више можемо добријех дјела; да постом и молитвом очистимо тијело и душу нашу, и да са страхом, вјером и љубављу приступамо св. тајни причешћа, овом једином спасоносном средством, за очистићење гријехова нашијех. —

Само, ако такви будемо, и тако живили и радили, онда се тек можемо поуздано надати, да ће нас премилостиви Творац удостојити царства свога небесног, заједно са св. данашњим мученицима својима. Амин.

Говорио: 9. марта 1895. у цркви Српско-Мравичкој.

Стево С. Поповић.

свештеник.

ДУЖИНА ЧОВЈЕЧИЈЕГ ВИЈЕКА У ПРВОБИТНОМ СВИЈЕТУ.

С рускога превео: Р. Ст. С. Илкић, учитељ.

Нама, који смо се навикнули на поредак, који данашњим даном влада у свијету, врло се необичан чини онај период вијека човјечијег, који је обухватио по осам и по девет столећа. Адам је живио 920 година; Сит — 912, Енос — 905, Каинан — 910, Мазелеил — 895, Саред — 962, Матусал — 969, Ламех 753, Ноје — 950 (Бит. гл. V). Дужина човјечијег вијека, нећ је од давних времена снeдeна на период од седам до осам деценија година, (Псал. 89, 10), и ми смо се тако навикнули на оволику дужину вијека нашег, да држимо за неравборито и неразумно и желити дужи вијек, него што је овај. Данашњим даном ми, навикнути на садашњу дужину вијека човјечијег, не можемо ни да схватимо, како је могла природа човјечија, која у ово доба не може ни једно столеће да преживи, пре-

живети више столећа и како је за сво то вријеме могла сачувати здравље и тјелесну снагу до посљедњег часа и способном бити за душеван и тјелесан рад. Није дакле чудо, што су многи у новије доба, не могући схватити и растумачити себи оволику дужину вијека наших праотаца, дошли на ту рђаву мисао, да посумњају у истинитост и оригиналност хронолошких података, који се налазе у Мојсијевој књизи постања.

Многи, да би лакше схватили и разјаснили могућност деветостолетног живота човјечијег, почели су узимати године наших патријараха у неколико мје сеца¹⁾ неки су пак тако далеко отишли,

¹⁾ Августин је у своје доба најлазио на претпоставку, да се 10 година у животу до потоњих патријараха имају сматрати као једна сунчана година наша. De civitate Dei XV.

за које је Ноје помоћу голубице, испитивао стање земље, наврши 21 дан. Кад сад тај број додамо на пређашњих 10 мјесеци и 10 дана, имамо тада 11 пуних мјесеца и 1 дан, и то све на основу тачних хронолошких података; али овај број и ако је врло близу нашој години, још ипак није година. Кад је Ноје последњи пут пустио голубицу, познато нам је да се она није натраг вратила. После узалудног чекања на њен повратак, прихвати Ноје нов начин, по коме ће испитивати стање земљине површине: он отвори кров на ковчегу и види, да је воде са свим востало са земљине површине. На основу тачног и јасног описа Мојсијевог, било је то шест стотина прве године живота Нојевог, а још тачније у први дан првог мјесеца (8, 13), разумије се идуће године¹). Према томе морамо узети, да је од онога времена када је Ноје посљедњи пут пустио голубицу, до отварања крова на ковчегу, протекло 29 дана, те када овај број додамо на познатих нам 11 мјесеца и 1 дан, добијамо ми равно дванајест мјесеца, у свакоме по тридесет дана, и тако ће сљедећи дан, у који је Ноје отворио кров на ковчегу заиста били први дан првог мјесеца, али већ идуће нове године, као што то и сам Мојсије одређује. Из свега до сада реченог, имамо јасан и необорив доказ, да је Мојсије саопштавајући године до потоњих и послје потоњих патријараха, рачунао у годину дванаест мјесеца а у мјесецу тридесет дана.

Али сада чиме да разјаснимо могућност, огромне дужине живота наших првобитних предака?

При свем том, што је наша природа извјештава са природом праоца Адама и

¹) Дале се опет броји: мјесец други трећи (ст. 14).

његових најближих потомака, ипак неможемо тврдити, да је природа касних поколења његових, а тим више природа данашњег човека, располагала онаком снажном комплексном, онаким крепким силама и онаком правилношћу тјелесног устројства и правилношћу међусобних односаја различитих сила, каквима је располагала природа првобитних људи. Природа првобитних људи, која је недавно изашла из руку Створитељевих, није могла одједном изгубити своју природну снагу. Природа човечија, која првобитно онако бијаше богато обдарена различитим силама, зарожена кашње отроном греха и трулежи није се могла одједаред подчинити болести и растројству, него им је подлежала по мало и постепено у течјају различитих промјена, које наступиле у њој. Крепост и слабост, здравље и трулеж од болести, прелазе као наслеђство са предака на потомство и то од сваког претка, са увећаном снагом, на потомка. Од предака наслеђена зараза растројства и трулежи, умножена још личним додатцима сваког човека, прелази са сваког поколења на млађе потомство, али у количини, која је умножена бројем пређашњих поколења. На тај начин допотопни људи, имајући мало предака, нису могли ни наслеђити све оне различите врсте наслеђеног трулежа у оној мјери, у којој су га наслеђивали послје потоњни људи и њихови потоци, особито пак ми, којима је сваки од стотина и хиљада предака наших, у наслеђство остинио нови дио телесног зла и растројства. Још с давних времена правдано је мишљење — као што и у науци о здрављу и о болестима човечијим нема истинитијег принципа, по коме данашњи даном нема на целом свету ни једног организма, који би потпуно здрав

био; та и сам најздравији човек ипак има ма какву болест ма у којем делу организма, свога и то болест — насљедну. Па зар нас не увјерава о томе и сама историја постепенога скраћивања дужине вијека људског? До потопа људи живеше више од 900 г. после потопа до 500, после зидања куле вавилонске око 300, у доба Аврамово скраћена је дужина вијека на 150, за Мојсија на 120, а за Давида на 80 година.

Да се првобитна сила и крјепост тјелеснога састава у људи првобитнога доба задуго могла одржати, много је доприносила и сама спољашња природа у којој је тадањи човек живио, а такође и патријархални начин живота.

Послије пада човјечијег, није одједаред уништена и првобитна снага његовог тјелесног организма, него је то све постепено шло, тако исто није се одједном — послје проклетства, које је сљедовало услед грјехонадења човјековог — истрошила и оскудном постала у богатству плодотворних сила својих ни цијела видљива природа, него такође постепено. Земља и вода, свијетлост и ваздух — све је у себи носило живот, све је дисало и прожмано било за невиног човјека — здрављем, силом, крјепошћу, све је хранило и његовало и његов тјелесни организам тако, да би он могао вјечно жијети. Земљу и све стихије са свима створењима својима проклео је Господ Бог, јер се човјек морао служити њима при дјелима својима. По томе је дакле и проклетство Божије почело дјелати на земљи, оно је смањивало плодотворне и животворне силе њене у онаковој саразмери, у каквој се множише греси човечији. Време за које је род човечански потпуно наравствено искварен постао, бијаше уједно вријеме за које се искварише и унутарње силе ње-

гове па и сама земља; и ето пред по-топом, када је Господ Бог изрекао да Дух његов не може пребивати са људима онога времена, због тога што они живљаху само за тијело своје, показало се пред судом Божијим, да је и земља на којој је становало искварено тијело човечије, такође искварена била, а искварена е тога, што свако тијело бијаше искварило пут свој на земљи (Бит. 6. 3. 11. 12). По томе не можемо потоп сматрати као казну самоме поквареноме човјеку намијењену, него као казну и оне планете, на којој је он живио; кљу што је послје потопа одузета одмах скоро половина вијека човјечијега, тако је исто — може бити — тада одузета половина и од земљиних произвођачких и животворних снага; особите пажње вриједна је и та околност, да је дужина вијека човјечијег од постанка свијета па све до потопа — дакле за 2256 година — вагда стајала на једној и истој мјери без умањивања, при човјек Адам живио је 930 год. а такође и последњи човјек првобитнога свијета Ноје живио је 950 год.; 10 столеће живота бијаше доба смрти скоро свих допотопних патријараха, док међутим послје потопа људи једва да преживе и пет столећа. Први патријарх који је послје потопа рођен на земљи, звао се Арфаксад, он је живио 465 година, дакле ни пуну половину вијека допотопних патријараха; од тога доба и ако у крајним периодима времена али зато у већој размјери и брже, скраћује се дужина вијека Нојевих потомака; од потопа до Авраама, у периоду од 1257 година скраћује се дужина вијека на 150 година. Намећу нам се сада питања, шта је дакле могло одржавати ону непромјенљиву дужину живота човјечијега у допотопноме сви.

јету? И шта је узрок, да је послје потона дужина вијека човјечијег скраћена од једном на половину првашње дужине? Решавајући ова питања са природне тачке гледишта добијамо одговор, да је у оба случаја (и прије и послје потона) узрок била сама земља. Првобитна земља са својим свијежим и здравим силама дјеловала је повољно на човјечији живот, те је овај могао лако преживити околну дужину; али потоп је првобитне свијежје силе земљине јако умањео и искварио, тако, да она послје није била у стању онако уопливати на човјека, као што је то прије потона чинила. Дакле, са уштрбом који је услед потона претрпела земља у својим произвођачким и животворним силама, претрпјено је уједно удар и живот човјечији, јер му је првашња огромна дужина осјетно скраћена. Да су првобитни људи могли тако дуго живити, и ипак за целог тако дугог живота сачувати потпуно и свијежје тјелесне и душевне силе своје, поред природе, која бијаше богата у плодотворним силама својим и која је са сваке стране човјечије здравље његовала и кријепила, много је доприносила простота и правилност у начину живота допотопних и послјетопних становника наше земље. Велика је разлика међу условима живота простог патријархалног живота на крилу саме матере — природе и међу условима живота, који се проводи у различитим великим људским удружењима, по великим градовима, поред спољашњег незадовољства и постојаног немирног стања духа, поред различитих задовољстава и неприродног провођења времена, где се ноћ обраћа у дан, а дан заступа ноћ и. т. д. и. т. д. У добро уређеним и многобројним људским друштвима има много

удобности и пријатности за живот, али врх свега ту недостаје чистог ваздуха, нема онога, што нам је за дисање потребно и чиме се ранимо у сваком секунду живота нашега; тамо има измишљених наслада и раскопности, у којима се угађа тијелу, али зато врло често нема равнотеже међу радом и одмором, уморавајућим трудом и гадним љеновањем, међу сиромаштвом и богатством, међу недостатком у свакидашњем хљебу и преситношћу; један истроши прије времена своју снагу, тешким трудом, на прибављање свакидашњег хљеба, а у другога живот вене и суши се од нерада и дуга времена, те потаног засињавања свих пожуца (жаља). У друштву се врло често еретамо са многим случајевима и приликама, у којима узајамно дјеламо на једној цијељи, заједно тежимо ка похвалној слави и части на попрштну општекорисног рада; али зато ипак има у друштву врло много хране, којом се поткрјепљују разне страсти, као што су завист и гњев, непријатељство и освета, — страсти, које подједнако муче и убијају тијело и дух, и које врло често уништују снагу и живот, баш када се у цијету или најбољој снази својој налази. Зар се није догађало, па зар се не догађа и сада често, да многи свеж и здрав човјек услед душевне борбе и потреса, који неколико дана или часова трају, прије времена осједи и сваке црте лица његовог да се у старачке боре промјену? Истина, да патријархалан живот наших предака није имао различитих удобности каснијих времена, које се појавише у многобројним људским друштвима, али је зато и био потпуно сачуван од разних, по здравље и живот човјечијих, убитачних обичаја, који су неразлучно спојени са условима

друштвенога живота. Живот на крилу матере-природе под непрестаним утицајем здравога ваздуха и других благотворних сила њених, храна без различитих измишљених и непотребних зачина, која — до потопа бијаше само биље, воће, хљеб и вода, рад без прекомјерног напрезања, умјерени одмор без љеновања, задовољства без различитих измишљотина у њима, јед без потресања душевних сила, непознавање многих душевних страсти, поред оста-

лих битних узрока, — бијаху засебни узроци, услед којих је могао тако дуго битисати тјелесни организам човјечији у првобитном свијету. Познато је, да дуг вијек у данашњем смислу, само они људи дочекују и преживе, који се држе најпростијег начина у животу, који се о томе старају, да одржавају највећу умјереност у једу и пићу, и којима су непознате сласти а уједно и отрови различитих страсти и невоља.

(Наставиће се).

ДУХОВСКА ПРОПОВИЈЕД.

Благочестива браћо!

Нијесам вам у стању побројати, нит' преставити у оној великољепној мидичи, многе славе цркве и народа нашег у каквој финоћи и старинском нашем српском обичају, слави, величању и уноси св. мати наша црква свете Божије угодине, богородичне и пресвете господске празнике. — И данас, мила браћо, широм цијела православља и српског народа узноси се по светим црквама слава, и одају се топле молитве, од срца побожног народа престолу небеском, за живу успомену великог Господњег празника. За ону успомену, кад се је животворна снага св. Духа, у тихом вјејању и бурном шуму, с небеских висина спустила на апостоле и свете ученике Христове у св. цркви јерусалимској; кад се је, велим, испунило од Бога обећани велики дар Његовим апостолима и ученицима: да ће их просвијетити свјетлошћу светог Духа, да мудро, свјесно и разумно посипу чисто сјеме јеванђелске науке по приготовљеном земљишту наших срцаца. —

Па немојмо клонити! будимо чврсти, стаљни и постојани у јединој — која спасава — православној вјери; у оној старинској и непопријеђеној нашој вјери, коју нам наши прадједови, на кољу издишући, и по надубљеним пећинама шумских пустина скривајући се, сачуваше, чисту и не допријеђену као свјетлост сунца; која —

свако своје чедо које право вјерује чини срећним и задовољним оvdје на земљи, а на оном блаженем пољу небеског царства, приводи Богу истиниоу и вјечној правди и блаженству, које оvdје на земљи: „боко не каде, сунце не гаси а на прдци челокоде не кривоши; (1. Кор. 2. 9), јер: „на ктѣрѣ апостолѣ, на ктѣрѣ отцима, на ктѣрѣ правокликама, на ктѣрѣ колѣнобѣ откиданѣ“.

Па отворимо и ми, мила браћо, врата нашег срца, нека се напуни Духом истине; нека нас сродѣ љубав хришћанска према Богу и према ближњему; нека нас загрије огњени пламен св. Духа према православној цркви и народности српској, као што је на данашњи дан загријао и св. ученике Христове, те су могли мужевно провијети истину јеванђелске науке, по великом простору земље и обогатити сваку душу и срце живих и вјечним богатством — вјером православном.

Али нијесмо се удостојили назвати правих Хришћанима: — ако нам уста просипају невољу на Бога и погуду на светине; ако нам руке чине грозоте и недјела; ако нам свјест није чиста, а образ украшен поштењем и срце побожношћу у толикој мери, да смо кадри с мудрим и пристојним понашањем својим и своју младѣк навести на пут истине, јер бадава су ријечи и најљепши свјетли без добрих примјера

Будући чинио созидаи ко лѣст Божѣ и Духа правѣ шѣноки кѣ откровѣ мой. (Псал. 50. 10).

и похвалних дјела; јер ријечи пролазе а дјела остају. — По томе дакле: ако сами старији не похађају свету цркву; ако срамно говоре и пеују, ако на другогла лажу, и по другим хрђавим и непоштенним путем ходају — што због срамоте и Божије страхоте спомињати не ћу — онда су душмани својим млађима, јер св. писмо вели: „Ви оци! не раздражајте дјеце своје, него их гајите у науци и страху Господњем“ (Ефеес. 6. 4); уништитељи своје куће и напретка, сквернители св. вјере и чисте српског, служе на тако ужасну срамоту, како своју и своје куће, тако и својих ближњих еродника и пријатеља.

И ја не знам, чије би срце тврђе од камена било, да га не могне данас, овдје у светој цркви, разблажити топла молитва и тихо вјејање животворног Духа; чије ли око од нас неће родитељски надзор и пажњу трезвеније водити над својим млађим и подцињеним, нека би нам сванули још бољи дани чистоће и поштења, дике и поноса ерског — што је вагда својина наша била.

Благочестива браћо!

Осим славе, коју данас славимо за успону силаска светог Духа на апостоле и ученике Христове, — имадемо ми још један старинама освештан црквено-народни обичај, који ћемо мало послје, овђе пред св. црквом, а у средини наше општине свршавати. Тај свети обичај зовемо ми „свећење масала“, илити молитве за љетину, те су се многобројна браћа и из даљних мјеста сабрала, да се у братској слоан и љубави хришћанској Богу помоле за здравље живих, упо-

којење умрлих и изобиље плодова земаљских; нека би нам у братској слоан молитва снажнија и код Бога приступачнија била.

Зато дакле, браћо мила, приступите светој молитви и из дубине срца подигните побожне мисли, с којима сте данас овдје дошли — небу горе, те испросите благослов Божиј; да нам љетина уроди изобилним плодом, и да је адроаво саберете у житнице своје и на корист употребите. —

А то ћете лако постигнути, ако будете пазили, да се не огријешите радећи у велике празничне дане, у које Бог и света црква забрањује радити. Видио сам својим очима, да на велике празнике, више пута радите, пак и на други и трећи дан Духова, а неке радне данове светкујете и у беспослици проводите.

Недај Боже! да би се то и од данас код вас опасити могло, јер с тим нарушавате закон Божиј и св. наше цркве; убијате род и берите љетине своје; падате у нечишће код Творца неба и земље, који нам заповиједа: „Сјећај се дана одмора, да га светкујеш. (4. Зап. Божија). —

Ваша побожна пажљивост, свједок ми је, да сте сваку коју ријеч пажљиво саслушали и дубоко у срце и душу засадили, одакле ће се из дана у дан развијати још мирисније — међу вама — рајско цвијеће: слога, побожност и поштење; чврстоћа у св. вјери православној и народности ерској. — Амин.

У Осјечанима, први дан Духова 1895.

Остоја Пантић,
своштеник

ПИСМА ИЗ ТАВНИЦЕ.

Пише својему куму Д. К., богослову: **Ненад**

(Наставак).

Писмо друго.

Мили куме!

Прије два дана нестало ми је и уља и жижака. А то ми је баш доста нашходило. Јер, не имајући свјетлости да читам свето писмо, којим забављајући се одгоним тугу са срца, много теже и несносије било ми је чамити у тамници. Минути као сати, сати као дани а дани као мјесеци — дуги су ми се чинили. Поред тога био сам и мало болестан. А како и не бих био? —

Јутрос ми је донио Ник. Др. стакленце уља и кутићу жижака. Намах сам узнео и засвијетлио. При јадима, као да ми је свануо жељени дан и грануло слободе сунце. Хвала искреном пријатељу; до неба му хвала! . . . Бог му плати и зајам вратио у пошљедњи дан! — А овако не учини мој мила пријатељ Ђ. П., ма да му је стигла до ушију „поручителна“ молба невољника тамничког; јер су у њега високе мудрости, себични надзори крупни и срце

меко као стапац камен на „Луцоглави“. Он се добро разумије и у политици?! . . .

А сада, имајући мало свјетлости из кандидата, које ме подејеба на бијели дан (А мени је ноћ и дан једнак), опет читам св. писмо, и тјешим се надом до пошљедњег часа. — По томе и пишем ти данас, што до сада такође нијесам могао. —

У првоме писму говорио сам ти о томе, какве се пошљедице појављују дјела безумна односно дјела онијех, који му шљедују, подавајући се жељама младости, која је лудост. Укратко проговорио сам ти и о потреби научне спреме и способности духа цето колико и моралног савршенства који се примају рада у божјијем винограду, у божјијој цркви, и препоручио, да се трудим за то дивни и ноћи, докле си на вријеме и способан. Надам се пак да ћеш се користити тијем, вјерујући да ти говорим по анали и искуству сопственога убјеђења. — На пошљетку обећао сам ти говорити у овоме писму о пријем корацима јавнога живота, о слободи и срећи, којој се надам. За то ево узећу за примјер себе, те написати о томе неколико редака, знајући у напријед, да ћу те тако понајбоље увјерити, на име, вјерно и искрено капаћу ти, шта сам све искусио од првога корака на праг „жељене слободе и среће“ па до уласка у ову мрачну кућу, а у

„Којој лежи вода до кољена.“

И јуначке кости до рамена;

Зније кољу а јакрепи штићу;

Трије боде а камење туче“¹⁾.

Али, најприје морам рећи, да ја не знам, бива ли свијема тако. У тамицу, знам, не улази нико осим безумнога и ко се с њим у коло хвата. А тога Бог нека тебе очува! Пу, свакако не могу се надати бољему и за остале, по ономе из св. Писма, које вели: „Ако страда један уд, с њим страдају сви уди“²⁾. Јер смо сви од Христава тијела и удови међу собом“³⁾.

Бијаше око 10 сати из јутра једног лијепог и благог јунског дана, када кренуемо из Р. сваки на своју страну. Пољупци падаху на лица милијех другова, од којих једни се растајаху само за два мјесеца, а једни и — за на вијек,

баш као крупне каплје лјетне кише иза оморине и сунчане припеке. Гај се разлијегаше од усклика pjesama. По која и суза — радосница — капљаше низ блиједа лица, која неособична радост цртама веселости шараше, љубазнијех другова. Веселу и бујнијем усклицима ђачкијех pjesama не бијаше краја.

Распламито бујне младости жеља жар,

Као сунца биће одважне воље мар:

Храбро стајат' на бранику аманета —

К'о лавови љути, не бојећ' се свјета;

Светиње које проповиједат олтар

Цркве чуваће сваки и кад буде стар, —

Такве мисли дивне роје се полета,

Да с' остваре али не да судба крета . . .

Али они, који су спустили — хај. Божје мли, среће! — у „шпаг по два насликава анђела с вијенцом у рукама, хитајући у пијавету младости да и по трећег — стварног к тијем нају — пригрле на топле груди — већ и не знадијаху за себе; хоћашу да искоче, рек'о би, из козке. Уста су им отворена као уста птића из гниједа и — пуна „тананих pjesmica“. Дубина мора, висина неба, ширина васколиког свијета, све је то у њиховој власти, све је духу њиховом потчињено, — робују њима све стихије. Је ли прегазити море једнијем кораком, је ли досећи небо једнијем скоком, је ли прегледати читав свијет једнијем погледом: све се може; не могућно ништа није! Хај, срећан није нико толико, колико другови они, који истом сада ступише у јаван живот, у слободу жељему, у мека наручја одавак смиване среће! Ако је који имао љубав према наставнику или другу, или, напротив, антипатију за извесне увреде, — сад је вријеме, да се то отплати, да се зајам врати. „Хм, показашу му, ко сам ја; . . . платићу му и главно и камату — неки већ мисле. — Јер школски закони не вежу ме више, нити сам већ роб њезине дисциплине, — приио сам „аисолатору“, ево је узме ме, а у њој ми је све (sic!) одлика је ту“. О, колико ми је крупа та ријеч: одлика!? А ти знаш каква чувства овлађују онијем срећнијем „свршеннијем богословима“ тога училишта, а који је понесеу на артији у шпату! — На селу ни пошто него у варош, а одмах за протојереја (simplicitas!) а друкчије бити не може; јер — одлика је, или, што је мало мање, врто добро у шпату! А ни

¹⁾ Вар. pjesma.

²⁾ 1. Коринћ. XII. 26.

³⁾ Тамо, 27 Рим. XII. 4. 5. 1. Кор. 17. XII. 12. Ефес. I. 23.

учитељ за плату испод 800 фор! На народну школу пак никако! „Србин сам ја!“ Хм, — застиди ме ријеч... О, сујете, и незнања, и неискључивости!!! (Нека браћа не замјере, јер ја, као што сам горе рекао, узимам себе за примјер).

Тако. Али неки господин, који има власти кога сви слушати и поштовати морају, јер је у власти а уз то врло добра и племенита срца, пуна љубави наспрам свима, — на првоме кораку оне наше „слободе“ за једну ствар опомени. Ствар је била потекла из незнања, али је могла ипак имати скоријех неповољнијех последица. — За то је опомена као на вријеме добро дошла. Благодарност и признање томе пријатељу, који тако учини, а на само, имајући љубав. —

И то је, љубавни мој, најпрви примјер ће сам огледао вајну слободу, о којој се у Р. снива у душама младијех полета; то је први оглед њезин. Али је показан у добро вријеме, у јавном животу, због чега је, једном показан, довољан кроз читаву будућност у ономе, на што служи. Претпоставити могу, на име, какве су последице могле бити оне слободе, да није благовремено свијетом пријатеља ограничена, односно grijех налијечен у зачетку своме. И то је прво искуство. Њиме сам разувјерен у ономе, о чему сам као поуздано мислио, задахнут општом идејом свога колегијума, а о чему ти још, док си тамо, сниваш!

Ну, ја то ипак не могу са свијем приписати последици дотичне опомене — сајета, на име њезин успјех не би могао бити толпик у сразмјери њезине величине. Не мање дјем важности својој готовости, да увидим и признам ништавост неоснованијех младачких идеала, која је опет последица ателијех размишљања у остваривању младићкијех уображења, каква сам имао у младијем годинама, премда не ни тада одвај жива, као остали младићи.

И баш с тога, што сам иступио из сфере младићског живота, и дошао у старије године, ће је човјек природно хладнокрвнији и по томе слабији да примивши, поднесе неке утиске на себе, — баш с тога свака неповољност, која ме узаостопе среташе у јавном животу, јаче је дјеловала штетно на мене, прожимајући ме, подобно електричној струји, до дна душе. Таквој свакој народној неугодности, ма и од мањег

значаја отваран је пут јачег и дубљег утицаја на моју скромност. А тијем сам изнурен колико и тешкоћама мрачне тамнице. За то ми је још прије уласка у тамницу био ојрзнуо земаљски живот, предвиђајући у једно све теже и теже околности и дужности јавног живота, у јавној борби са стихијама овога свијета за опстанак.

Одмах у почетку указа ми се дуго путовање, као неопходно потребно ради скоре жидбе и осталог. За то је, наравно, требало много новаца. Али ће су? ко ће ми их дати?

Мислиш ли да је то мала ствар? Ако мислиш, вараш се; Јер је крупна, врло велика. Може довести човјека до лудила, када се вађе у средини туђа свијета, међу непознатијем људима, којима није стало до твоје невоље, до твојих јада, а овамо дужници заплаијењују — по себи суд чине! Или, кад не могући због недостатка трошкова путовати онамо, ће се мора доћи до некога изјеснога времена, ради најнужнијих потреба, останеш на даље трошкове ће беш морати и капу с славе дати вјеровнику.

А може ли у таквијем приликама човјек здрав бити? Не, не може! Сада видиш ли, од туд као природна последица долази ново ало — болест. И то сам на себи искусио. Ну, као што нема ала, које не садржи мање више и добра, и ова искуства врло су вриједна била за мене, јер анаћу чувати „бијеле новце за црне дане“, ако их кад изишавши из овога мрака, имадем. А до сада, не имајући искуства као ни за остало у јавном животу, презирао сам оне, који су се у изјесним приликама у томе вјешти показивали. Тек сада увиђам, да су сви такви били мудри; докле је са мном владало безумље због неискључивости.

Речено је: „притиснуто јаче, на више скаче.“ Под притиском неповољнијех догађаја, што ме среташе од најпрвог корана јавног живота, нап, оне слободе, о којој сам снивао (као што и ти сада сниваш), с једне стране, а давајући важност и снагу својим способностима, за које лијено сије дочи црпљем на бијелу напписано оно: „одлцине“, с друге стране: у некоем разговору с омијем, који ми ипак у руци и без брига држи судбину (ведгештој). — прешао сам у непристојну (?) дрекост, дрекост велика за то, јер је оно тако узето и по томе праведно (?)“ у смислу оне изреке: „и себи и од себе“ осуђено, — ма

да није имало на себи тога печата ни толико, колика је могла бити саодговорна посљедица узрока. Ну, узимајући у обзир, да је суд у руци онога, у кога и власт, а власти се сваки повинати мора, по томе сматрати и осуду као природну казну за грјехе (јер се суди у име правде), ја сам драги мој, потпуно признао оно, за што сам осуђен, и обећао плодове кајања. И ово је врло вриједно искуство за сваки живот свакоме, ко рачуна на себе, на своју част и редства за опстанак у овоме свијету. Али посљедице преступака оваке врсте, као да у данашњем времену, скоро свуда, трају за дуго, а не ријетко и вјештачким кроз читаву будућност! Мене су, истинита, научиле памети, али је доцкан. Ни најсрдачније кајање не може изравнати пронајлију, створену односнојем грјехом, нити надокнадити оно, што је тијем изгубљено. — За то у оваквием стварима, безуман је сваки који отвара уста своја, а мудар који зубима затвара језик свој.

Али све иде горе иза горега. Свијет је препун зада, којима човек робује. Све ово, што познадох на себи самом, на својему искуству, све је малено и незнатно у сразмјери с ониме, што ми је посљедњих дана зготовило глупо безумље оних, који *они* немају промислености и пакосна освета непријатеља. — Посљедице тога најтеже су, а по којима сам замишљао у ђачком животу. Ах, кад би се могао повратити опет онде, где сам био, кад сам шљедовао безумљу њихову и бити оно, што сам тада био: знао бих цијенити презијени ђачки живот, који је најсветлији међу животима; знао бих поштовати амане оно, и знао чувати *благ* *будућности*! — Данас пак, када знам, да се не враћа натраг оно, што је већ прошло најљепших дана; да је прошло вријеме кајања, тјешим само тијек што ти пишем. А за то ће ми бити једина награда, ако те за времена разумјерим о ништавијем надама јавнога живота, пошто довршиш науку, јер је све сујета; ако ти представим тешкоће, које те у њему тек чекају; ако ти својим примјерима дадем свијета, да познаш људе, који имају власт нада својом, евентуално да знаш очувати себе од излива њихова гњева на твоју скромност.

Али да моје писање уроди жељенијем плодом, неопходно је да имаш у себи божје *благодати*, која ће те руководити путем истине и мудрости, да се, унапријед познавши голотињу

неостварљивих идеја и замишљене слободе и среће јавнога живота, спасеш не грјешећи по безумљу ничијему.

А за то, знајући да благодат спасава¹⁾ и просвјетљује ум²⁾, снажи вољу за добра и племенита дјела и љубав³⁾, и пуни срце надом и утјешавањем⁴⁾, даје уму добре мисли и срцу морална осјећања⁵⁾, помаже у свакоме добром и Богу угодном дјелу⁶⁾ и лијечи душевне ране и тјелесне болестипе⁷⁾, — не одступај нигда од *дјела закона*, да те она никад не остави, нити у ђачком нити у јавном животу. Јер чинећи дјела по закону, и слушаћеш ушима, и гледати очима, и разумјевати срцем својим⁸⁾, а тога дара немају сви, који грјеше о законе. Не одступај од од благодати, а она ће те научити свему што је добро и поштено; и тако нећеш грјешити. Јер ће ти она обавјештавати разум, подржавати добру и расположену вољу, и склањати је, да тежи за ониме, што је добро и праведно, што је Богу мило. Знај добро кумашине мој, ако одступи од тебе благодат — помоћ божја, — а то ће бити чим поћеш путем безумника, путем жеља *мла* *дети* — путем безакона, — постаћеш по све слаб и немоћан, остављен самом себи. Твоја ће душа, у суству божје благодати као птица у пруглу, што је у власти ловца, бити у власти пакосног непријатеља људског спасења — *ђавола*; јер ће морати да чини на вољу неваљалијем тежњама тијела, угађајући им, а то и јест *посао ђаволски*. Ана Доротеј вели: „Наша радња, наше старање има потребу у божјој помоћи. За то ми у сваком, па и у најмањем дјелу, морамо молити Господа, да нас он једнако помаже“⁹⁾.

Само онај који има у себи божје благодати, у коме је, на име, Господа он у Господу, може надвладати и неваљале тјелесне жеље и страсти, и але и покварене људе, и пакосног *ђавола* — тога нечистиог завидљивца нашега спасења. „За то ми треба да смо увјерени, да никако не можемо достићи савршенства својим трудима, и усиљаванима, па ако би, колико је год могуће,

¹⁾ Рим. VII. 13.

²⁾ Ефе. I. 17. и 20.

³⁾ Рим. III. 16. 17.

⁴⁾ Рим. XV. 13. VIII. 26.

⁵⁾ Тако VIII. 26. II. Кор. III. 5.

⁶⁾ I. Кор. XV. 10. Гал. V. 22.

⁷⁾ Јован XX. 22. II. I. 9. Јован V. 14. и 16.

⁸⁾ Исая VI. 10.

⁹⁾ Види монаш. економи настављање. Петање 4.

старали се, да чинимо свака добра, ... ако Господ не буде у томе нам помагао и склањао наше срце на оно, што је за нас добро и потребно¹⁾.

А сада ти још један пут кажем: немој много подлагати на одлику или на врло добро нити замишљати какву особиту слободу и срећу у својој будућности данашњег времена у нашој крштини горама.

*Чиста савјест — без гријеса, и скромност душе без величања; своје безпријекорно владање и по њему љубав и помоћ пријатеља: — ево то је и „слобода и срећа“, коју ти једино тражиш и не се држиш. А ово је мој свијет по искуству. Гордости и самопоуздања, прецењавајући своје евентуалне способности и држећи себе за врлиједна, чувај се као од ватре; јер све твоје и способности, и вјештина знања, и имање, не вриједе колико *двездесет и девети* дио једнога*

¹⁾ Касијанов разговор са оцем Паскутијем.

разлога више, ће ти се суди. А слушај шта говори блажени Павло: Јер ако ко мисли да је што, а није ништа, умом vara себе²⁾; да не мислите за себе више него што ваља мислити³⁾.

У писму иза овога говорићу ти о неким врлинама, које ће изнуђивати, с обзиром на светињу службе, од тебе онај, који ће те по вољи божјега промисла увести јавнијем посвећењем у цркву у службу божјега винограда. За то имај расположена духа и воље, да примиш што ћу ти говорити. „Разумиј шта говорим; а Господ да ти да разум у свему“⁴⁾.

А међу тијем прими поздрав и цијеливање у Духу светоме од твога искренога кума из тамнице. —

²⁾ Галат. VI. 3.

³⁾ Рим. XII. 3. извор. I. Кор. VIII. 2.

⁴⁾ Тимот. II. 7.

[Наставиће се].

БЕСЈЕДА НА ОСВЕЋЕЊУ ХРАМА.

Благочестиви Хришћани!

Великим промислом Божијим, а благословом Високопреосвештеног господина Митрополита Серафима Перовића, освети се данас овај свети храм Успенија Мајке Божије.

Из разних мјеста ево се скуписмо, да величајмо прославимо ово ријетко славље; дођосмо, да будемо учасници ове лијепе — Христом благословене установе.

„Гоје су два или три скупљени у моје име, ту сам и ја међу њима“ говори Спаситељ.

Срца су наша радоснија, кад видимо околику скупљену једнокрвну браћу — дичну Србадију, који су дошли, да се помоле Вјечноме Творцу, да нас настави на дјела света, дјела блага, да Га слаavimo и хвалимо ко Његови прави синови и шћери.

У општој радости поздрављам вас, православни синови, са Христових ријечима:

„Добили сте синови и шћери, да вас научим страху Господњем!“

А гдје ћете бољег мјеста и наћи за то, него што је православна црква? Она је скупштина право-вјерних људи, који у јединству истините православне вјере, надежде и љубави, живе под јед-

ном главом Христовом. А чланови те цркве, то смо ми.

Српски народ, од како је примио православу вјеру, од вагда је показивао, да му је мила црква; држао је, да му је црква поред школе права светиња потље Бога.

У невољи и биједи, трчао је Србин под окриље православној цркви. Она га је примала раширеним рукама и утјехе му пружала.

Ми, данас доказујемо, да нам је црква мила!

И, треба да нам је мила; јер нас учи: да љубимо истину и правду; она нам препоручује, да смо трепљиви, а *трпљиве је црква права, а не слашким плодом раба*.

Браћо хришћанска — православна! Немојте охладјети према православној цркви!

У највећој радости дођите у цркву, па захвалите Створитељу на дару и милости, а у биједи потешите, да вас заштити и избави муке видове и невидове.

Анђели на небесима данас се веселе и радују, видећи нас браћу једне крви, радују се, што смо дошли овом светоме храму, да слаavimo и хвалимо име Вишњег Бога.

Христос Господ благосиља нас!

Мати Божија, заступница свију нас, са свима светитељима моле се Господару неба и земље, старјешини мње и грома, да нам да среће, здравља и напруга.

Али, ако ми не будемо увијек посјећивали неђељно и празнично свете храмове, све силе небесне окренуће лица од нас, и онда тешко си нама!

За што ће нам цркве, за што ће нам украшења цркава, за што трошимо толике новце, за што губимо толико вријеме, кад не идемо редовно у цркву, да у заједничкој молитви захвалимо Створитељу на дару милости??

О, браћо еписка, православна!

На сваком кораку, у сваком мјесту, који год не посјећују своје цркве, тима грози велика опасност — опасност за душу.

А душа је свјетлост тијелу.

Погледајте браћо, да је милина виђети вас околико на овоме светоме мјесту!

Моју душу нека необична радост обузима, јер вас видим на хиљаде, код овог ново освештаног храма, да се Богу молите.

С којих очију убрисали сте ми данас сузе жалоснице, које сам лубао синовима еписким-православним, што слабо, или никако не ће да посјећују цркву своју.

Оваки светанци сачували су наше епископике.

Данас су многи занешени свјетским сластима и укључанима, па презиру своју цркву и свештенослужитеље.

Који тако раде, њих ће сами Бог презрети, јер су они врло слаби, да војште против цркве хришћанске-православне; јер је православна црква одржала побједу на све вјекове.

Па ево браћо, погледајте!

И ово је једна задужбина. — задужбина побожних Срба и хришћана, који не пошале труде, те подигоше овај свети храм, да се Србадија скупила на молитву, да се моле Богу за ктиторе и приложнике овога храма.

У заједничкој молитви помолимо се првишњем престолу за здравље Његова Величанства, кад нам је дозвољено подизати св. богомоље. Помолимо се Успенију Богоматерину, да нас заштити и да буде наша заступница, молећи јој се умиљном пјесмом:

„Ка родителѣ дѣтство сохранила еси, ко брѣнији мѣри и шетѣхъ еси Богородице: притѣмляла еси къ животѣ мѣти сѣбѣи животѣ, и молитвами твоими изъскажиши мѣ мѣрѣи дѣтии нѣша!“ Амин.

У Невеснију.

Марко С. Поповић,
пресвјетер.

ДВИЈЕ СТАРЕ ИКОНЕ.

Овђе у Бихаћу настанила се је још за окупације једна епископ-православна породица из Карловца горњег. Та породица потиче од једне старе свештеничке породице, која се је, по доказу на старе Србије још при опшћем седењу Срба у Аустро угарску преселила, те је том приликом пренијела и лијепих ствари, које су нешто ради нужде и оскудице, нешто омет због непознавања праве вриједности њихове, пропале и уништене. Један потомак је те породице г. Милан Мрђеновић, који се сада у Жегару код Бихаћа налази. Он је сачувао двије врло лијепе иконе, за који приповиједа, да су доста старе и да он не зна од куда оне у њиховој породици. Само су му — вели — приповиједали, да су те иконе од давних времена прелазиле с оца на сина, па тако и до њега допрле. Оставив г. М. Мрђеновић, удов без супруге, поклонив ту једну икону (св. Тројице)

у нашу цркву бихаћку а другу (св. Богоматере) продаје једном трговцу овђе, чини ми се за 40 или 50 фор.

I.

Икона Богоматере живописана је на једној ставној даски, која је од зади са двијема пречагама утврђена, да се неби случајно раставила.

Даска је пречуцена с лица са неком кречном материјом, а по овај ударена је зеленкаста боја, на којој је живописан лик Богоматере. Богородица држи Исуса на лијевој руци, као обично. Она је лица нешто дугуљаста као и Христос, са обичном једноставном повезачом, од које се изнутра види зелена боја. На рукама су јој наруквице (наруквице) а под овима хаљина омет зелене боје. И Христос је у зеленој одори, преко које је заогнут са дугим огртачем, и то по лијевој рамену и преко доњега тијела. Покрај главе

Богоматере стоји на десно написано; **Мр** а с лијево: **ОВ**. Више главе изображена је пресвета Тројица. Бог Отац и Бог Син држе више главе Богородичне круну, а више круне лебди са. Дух. Код св. Тројице на десној страни стоји: **СТІА** а на лијевој: **ТРИЦ**. На десној страни од св. Тројице опет је један мали лик св. Богородице без Христа, прекрштенијем рукама на прсима, у обичним хаљинама, као и на другим мјестима.

Под овом је иконом св. апостол Петар, а под њом опет св. отац Николај. Код њега стоји написано: **С. НИКОЛ** а са лијево: **ВЕЛИКИЙ**. Испод ових слика је други ред светаца, и то: св. Григорије велики, св. Георгије (пјешак) са копљем у десној руци а у лијевој крст, св. великомученик Димитрије такођер са копљем, а до њега св. Јован Богослово. С лијево стране св. Тројице је св. Јован Претеча у хаљини од длаке камиће — сав космат. Испод њега је лик св. апостола Павла са обореним мачем у десној руци, обучен као римски грађанин и заогнут са великом дугом кабаницом „догом“, која се на леђима много загнула. Ниже ове иконе је лик св. Василија Великог; а под сликом св. Георгије, кога сам већ споменуо, налази се са врло ситним словима написан овај натпис: **ІОАНИЦАТТИРА** испод овога стоји: **ІКОНОПЕЦ** мало даље од овога писма на лијево написано је: **ГРІГОРИИ**, 1484.

Икона је висока: 71 см., широка: 56, де бела: 2½ см., тешка без оклопа (оквира): 4 кг. и 85 др.

Слова сам преписао правилно, исто онако, како су на икони написана.

II.

Икона св. Тројице је висока: 71 см, широка: 49 см., дебела 3 см., тешка 5½ кг.

И она је као и Богородична на једноставној даски, по којој је с лица пренучена онака црвена кречна материја, као и по првој, а по овој опет ударена зеленкаста боја, на којој су израђени ликови. Изображење је св. Тројице горе у прочељу: Бог отац на лијевој а Бог син на десној страни, држе више Богомајке круну, над којом се вија св. Дух. Са десне и лијеве стране св. Тројице је по један анђел у дјаконској одори. Онај са десне стране држи кадионицу у десној руци, а у лијевој просвјећњак; лијево крило издигнуто му је до више главе. Онај на лијевој страни држи у десној руци просвјећњак а лијевој одар дјаконски; десно му је крило издигнуто до више главе. Управо под ликом св. Тројице стоји св. Харалампја а до њега св. Сава епископ. Око њих су: св. Георгије и св. Димитрије на коњима. По средини иконе ниже св. Тројице на десној страни, јесте св. Јован Богослово са књигом у лијевој руци, а у десној перо. Пред њим је орао кретањ, држећи у кљуну котарицу. Са лијево стране од св. Јована, лик је светог Николе, који држи у лијевој руци књигу а десном благосиље. На овој икони нема никакво писма.

Коста Ковачевић.

парох у Банку.

НАРОДНО ПРЕДАЊЕ И ВЈЕРОВАЊЕ О МАН. ГОМПИОНИЦИ.

На прибиљжака: Срб-Пециних.

— Било је то, ако се не варам преклани?

— Одох у убавно и красно село „Мелину“, а ка кући честитог старца (Сад већ упокојеног) Гавре Мајсторовића.

— Ја и мој Гавра разговарасмо се о које — чему! Непрестано питах га о његовим прошлим данима, а у намери, да га наведем, како би ми што о манастиру и његовим постриженицима казао, јер Гавра је још као дијете увијек у додиру био са гомпионичким калуђерима.

— Елем, мој ти гавра стане намађу осталог а приповиједати ово:

„Лијепи мој господине, све је сад добро, и красно, према старом земању, а истина Бог, прије је т. ј. у старо доба више било етида, поштења у свијета, право да ти речем било је више и пара... — Ја сам ти више пута рекао да памтим, како је онај наш манастир покриват са бујади, даком, лимом, а ето сад и оловом (цин-плексом) покривен је 1892. год. пожртвовањем парохијана манастирских, а припомогле су осим парохије г. М. Ђ. Радоваковића, и све друге парохије у баналучком протопопијату.) —

Ја памтим и то рећи ће Гавро:

„Кад је манастир имао само једну краву од имања, а калуђер пјеше по селу ишао.“ Но, Исаија и Партенија рекао би, да су понајбоље подигли манастир; колико ја бар памтим. А право рекавши, Исаија је био најбољи до сад калуђер, јер је искрени пријатељ био манастиру, добар богомољца, а увијек би рекао: „Ја сам калуђер, ја немам рода, ни својати, мени је род, родбина и својаш ова црква!“ ...

Партенија веле, али осим моје душе, да се је баш при смрти огријешео?! ...

— Ја ћу ти мој свети оче и ово рећи:

Био само мален, на мени бијаше нешто хаљинице, и борме бијаш го и бос, а моја дјеца, хвала Богу данас у Бога свега имаду! И баш у дјетињству слушао сам, гдје стари људи казују, да је сама шума била свуда у околи манастира. Била је то права пустиња.

И у тој пустињи добре душе науке свету кућу — онај наш манастир да направе. Е, дај, да се мјесто изабере! ...

— Узму ти драгана мој, три свете црквене књиге; на једну метну на „Крстиште“ (повисоко брдо, источно од манастира), други на „Ковјерац“ (сјеверно од манастира), а трећу, на „милевачке

— ниве“ (западно од манастира); сва речена мјеста мало не у једнакој су даљини од манастира око 10—15 минута). И, онда, рекну, сад ћемо виђети, гдје ће оне књиге рећи, да се манастир прави. Гдје се оне сјутра дан наћу, то је онда мјесто приступачно за цркву.

— Кад би сјутра дан, узеше тражити књиге, али њих нема, па нема! Послије неколико дана, неки козар наиђе на једно језерце у шума, више тога језерца бијаше један крив, зма² подебео граб и на томе грабу нађе све три књиге. Тај козар јави то, т. ј. да су ту те књиге нађене; и ту се добри мој оче, направи манастир? Ондје, гдје је коло (авнон) има језеро? — Рећи ће ми покојни Гавра ...

— Ето Србине мој, ово наћох у мојим артијама приближено!

— И мила Србадијо, и штовани читаоци, — нашег „Источника“, ево ти, пошто купих, по — то борме продадох! ...¹⁾

Манастир Гомоница, на Бурбев дан 1895.

¹⁾ Овако шта сачиног, јамачног има у народу и о другим манастирима, а за мој посао добро би дошло, стога освет браћу свештенике мојим, да се сјете — оне „Јавне молбе“ у П. свесци „Источника“ од ове године. — Срб-Пецца. —

РАЗНО.

Јављају нам из *Бугојна*, да је и тамо остало управљено мјесто учитеља и учитељице у српској четвороразредној основној школи. Уз лијепо стан и огријев, плата је учитељу 500 фор. а учитељици 300. Осим тога путног трошка за свако по 30 ф. Служебни наставници могу се надати повишици своје плате, ако више година буду остали у мјесту, уз повољан успјех школски и добро владање.

Извјештај више српске дјевојачке школе у *Новом Саду*. За годину 1894-5 уписао је у ту школу свега (за сва IV. раз.) 136 ученица (112 редовних и 24 приватне). До краја године остало их је 124. Испитано 115. Ослобођено у прелаз за даље образовање 106. Од тих их 55 које ратарској класи припадају. — Види се, да такмична браћа ратари за напретком теже. Уписивање за идućу школску годину отпочиње од 1. септембра о. г. (п. и).

Јавна захвала. *Ђурођ Савић*, врли Србин и добри хришћанин из Мотика, приложио је једно кандило у вриједности од 10 фор. Исто тако и *Давид Матић*, тењак из Пољина, приложио је једно кандило од 12 фор. *Ђуја Вишескрупа*, удовица из Тичева приложила је једну књигу Требник. Свима овиме приложницима, у име цркве, из свег срца захваљујем и кличем: хвала им! Да бог да, да се и други Срби на ове побожне приложнике уследају. Живили!

У *Прекари* две 21. маја 1895.

Остоја Ковачевић,
ђак и првовађа прекарица.

(25 годишњица Патријарха Софронија). На-вршило се 4-ог јуна двадесет и пет година, од како је узимао на александријски престо најстарији јерарх православне цркве папа и патријарх Софроније III. Он се родио г. 1796. у Цариграду, гдје је довршио сјајнијем успјехом богословске науке г. 1820. За тимем је као јерођакон слу-

жко скоро 20 година при митрополиту Кузми у Прикошине, Миџији и на острву Хиосу, гдје је затекла смрт његовог наставника. Како је име за то вријеме стекао, види се по томе, што одма заузимље митрополијску столицу на Хиосу, којом управљаше 16 г., затим полази у Понтијску у Амасију. Г. 1858. био је позван у Цариград као члан патријаршеске комисије на великој народној скупштини, која је имала саставити нова административна правила. Г. 1864. био је изабран за патријарха париградског, али већ старац у седамдесетој години због болести морао је тражити мира г. 1867. и отада је опорављао

своје здравље на Принциповијем острвима до 1870, које године 4. јуна буде изабран за александријског Патријарха. Његове способности, што је у млађим годинама показао у ревностној служби цркви и народу, нијесу га издале ни у дубокој његовој старости. Он и данас обилази своју паству, врши богослужења, прима многогробне посјетионе. Осим првијех степена турских ордена Османије и Меџидије, његово блаженство има прве степене руског ордена Александра Невског, грчког ордена Спаситеља и пригорског ордена Данила I.

„Г. Ц“.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Пријели смо шести извјештај, о православној Срп. Богословској училишту, у Ср. Карловцима за школ. годину 1894./5. који је ваљано уредио високопреч. госп. Јован Вучковић, протопрезвитер, професор богословије и привр. ректор тамошњег богословског училишта. — Из извјештаја — се види, да је богословско училиште у прош. школ. години походило 86 слушаоца и то: из карловачке архидијецезе 27 (у сва четири годишта), из горњо-карловачке само четворица из бакраке петорица, из бачке двадесет и осам, вршачке шесторица, из тежишварске дванајест и из будимске Дијецезе четворица. Крајем ове шк. године, пријавило се је њих 13 за испит и сви су прошли. У извјештају, осим осталог, штампана су и правила „Друштва св. Јована милостивог“.

Трудолубиви госп. Јован Петровић, професор и катихета у Загребу, превео је књигу под насловом: *Учење о љубави хришћанској или Мала моралка* — Књига је цркова и с благословом Његовог Високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита Дабро-босанског Господина *Ђорђа Николајевића* одобрена је за школску књигу. — У тој су књизи, која има 116 стр. обичне величине, наложене дужности према Богу и према ближњему, даље, опће дужности према ближњима и према самој себи, као и посебне према себи самој.

Та корисна и лијепај слогом и нашим јужним српским дијалектом написана књига, од потребе је нашем свештенству; с тога се на овом мјесту *топло препоручује*. Цијена?

Г. Михајло Милаковић наш млади pjesник, јавља нам, да је из штампе изашла и друга његова књига, под насловом „Милованке“. Књига износи 6 табака лијепо, шамоа, картије — великог формата и штампана је плавом бојом (мастилом). Цијена јој само 25 новч. по комаду. Пјесме су намијењене нашој српској младежи, те се може употребити као дар ученицима при испитима и другим свечаностима. *Новце за књигу вала сласти на књижру Јована Радака у Великој Кикинди* (Johann Radak, Nagy — Kikinda — Ungarn).

Препоручује се. —

„Бесједа“ говорена Димитријем Руварцем, парохом земунским и почасним протојерејем, у манастиру *Ракоцу* 23. Октобра 1893. на парастосу блаженопочиналог Архиепископа српског и митрополита биоградског и карловачког Вићентија Јовановића. — У овој лијепој бесједи пречасни госп. писао се фактима оповргава, да митрополит *Вићентије* није био издајник своје цркве и непријатељ народни; на против, доказује, да је тај Архиепископ много радио и са највећим жртвама својим борио се, да цркву уреди и народу своје митрополије од користи буде.

„Позиви и одзиви“ или радња појединих српских Архиепископа око стварања фондова и подизања срп. школа за народно изражавање. И ову је књижицу издао плодни протојереј Димитрије Руварца. Цијена јој је 40 н.

Половина прихода од те књижице намијењена је шкољком фонду „св. Саве“ у Карловцима.

„Златна књига за ратаре“ или упуство у пољској привреди, сточарству, воћарству, сви-ларству и пчеларству, износи 20 слика. Претплатницима, чија ће се имена штампати, књига ће се разаслати до 15. Августа т. г. Цијена јој је само 1 флоринт. Преплату треба слати:

управи српске књижаре и штампарије Јована Радака у Вел. Кикинд.

Пошто се многи од т. г. свештеника за-нима пољодјелством, то им ову сасма корисну књигу топло препоручујемо, да се на њу прет-плате.

Ч И Т У Л А.

Читамо у „Сар. Листу“ да је 15. маја о. г. *Димитрије Марковић*, протопривитер бијељински — тузланске Дијецезе — умро. Тај ваљани пастир, послушно је крсту и наоход свој крсту 52 године. *Покој му души!*

— Жељели би, да се сви случајени: руко-положења наименовања, произвађања, премјештаја и смрти и оног прет. свештенства мостарске и доњо-тузланске Дијецезе ради јавности у „Источ-ник“ доставља, с тога обје митрополитске канце-ларије упозоримо на то. Источник је лист за цјелокупно православно свештенство како босанско, тако и херцеговачко, па за што не би имали преглед и пратили покрет и оног, као и овога свештенства, које нам је подједнако мило и драго?

Остоја Милетић.

парох шљивански у протопопијату бањалучком.

Рођен је у селу Колима, не далеко од Бање-Луке око 7. Септ. 1839. године, а од родитеља јереја Тире и матере Милице.

„Псалтир“ и „Часловац“ учио је код мана-стира Гохионите. На тешку муку и руку — и

то заузимањем блаженопочившег игумана гоми-оничког Партенија Давидовића, буде у Сарајеву 8. Маја 1874. год. за свештеника рукоположен од митрополита Антима.

Био је неписмен, и у пошљедње је вријеме свакако кубурио. Иначе био је до крајности туђи човек и гостољубив.

Преминуо је око десет сати ноћи 4. Јуна т. г. а 6. петог мјесеца сахрањен и мајци земљ, код шљиванске цркве, предан. Опојан је од четири свештеника: г. игумана Гавр. Стојинћа као замје-ника гоеп. проте Колачевића; г. Јереја и пароха крупског Ст. г. Враћешевца; преподобног опа јеромонаха Герасима Кочића, администратора па-рохије „Кола; и јереја г. Јов. Ђ. Лазића.

С покојником растао се је г. игуман Гаврил Стојинћ с неколико топлих ријечи. Парохијана било је подоста на спроводу.

Иза покојног јереја Остоје, остала је попадаја са три сина, два ожењена, и са једном удаћом шћери, али у врло јадном и сиромашном стању тако, кад би дужници сваки своје наплатио, њима неби остала ни коса на глави!...

— Покојнику велимо: „Бог да га прости и помилује!“ ... Срб-Пецца.

ПОСТАВЉЕН.

Стојан Трукулић, свештеник и досадашњи учитељ у српској јеромонахијској школи у Варшар-Вануфу, постављен је за свештеника *језерско-стугинске парохије*, у протопривитерату герзоначком, јајачког котара. *Трукулић* је предата у привремену послугу и парохија „Бараћи“.

постога протопривитерата, пошто је свеште-ник исте осуђен. Да издржи казну затвора, за то, што се заборавио да је свештеник и да му само свештенички посао гледати треба. Тај зао примјер, треба да послужи друге!

СТЈЕЧАЈ.

У српској православној четвороразредној основној школи у Градачцу (Окружје Доњо-тузланско) упуцањено је мјесто учитеља са го-дишњом плаћом од 500 фор. у готову, и бесплатним станом и огријевоу у навали.

Поред провиђаних паставних предмета у школи, биће дотичном учитељу у дужности

дјецу у црквеном пјенију поучавати и у цркви за пијењитом појати.

Молитељи имају своје молбеице са однос-ним свједочењима најдаље до 15. јула о. г. пот-писаном одбору поднијети. Оксасиља до VI. св. Ур.

Градачца, 1. јуна 1895.

Срп. прав. цркв. школски Одбор.

СВЕСКА VIII.

Сарајево, Август. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 89.731.

I

НАТЈЕЧАЈ.

Почетком школске године $\frac{1895}{1896}$ расписује се натјечај на (12) дванаест штипендијских мјеста по 200 фор. на годину, за оне ученике великих гимназија у Сарајеву и Мостару, који послједје довршених прописаних наука, намјеравају да се посвете научавању богословије у источно православном богословском училишту у Рељеву.

Од тих 12 мјеста подијелиће се 6 мјеста припадницима сарајевске митрополије, а по три мјеста припадницима мостарске и доњотузланске епархије.

Натјечацели за ове штипендије морају својим ваљано обложеном молбеницама, прислати и писмену обвезницу

(реверс), да ће свршивши гимназијске науке, пријећи у источно православно богословско училиште у Рељеву, а у противном случају, да ће уживану штипендију вратити земаљској влади.

Ту обвезу има такођер да потпише отац, — дотично старатељ молитељев.

Ваљано инштруиране молбенице ваља надлежној котарској области предати најдаље до $\frac{8}{20}$ августа о. г.

Сарајево, дне $\frac{12}{20}$ јула 1895.

За поглавара земаљске владе:

Управитељ административног одјела:

Бенко.

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис. Првео Григорије А. Николић**
свештеник у Митровици.
(Наставак).

Уређујући особите дужности ради учења, свештенодјејства и управљања у основаним од њих црквама, апостоли су основали за собом управо епископску власт — власт постављања свештенослужитеља, вишег надзора о црквеном животу и т. д. Ради испуњавања ове више дужности, они су наставили да обилазе цркве, оснивали су нове општине, утврђивали верне у вери и побожности својим утецајем; онде, где се сами нису могли дуго задржавати, а међу тим су потребе цркве захтевале утецаја њиховог авторитета, они су остављали своје помагаче. Ови опуномоћени помагачи били су првим епископима цркве, обучени свим вишим правилима и дужностима, која припадају епископском степењу. Тако, оставивши Тимотеја у Ефесу, а Тита у Крети ап. Павле дао им је право постављати пастире (1. Тим. V, 22; Тит. I, 5), при чему им је дао савета, да буду опрезни у избору постављања и, за упутство у овом послу, потавко им је описао својства, која се траже од служитеља цркве (1 Тим. III, 2—14; Тит. I, 5—9); исти апостол даје Тимотеју право судити и награђивати пресвитере (Тим. V, 17, 19), саветује му да буде снисходљив у саобраћају с њима (1 Тим. V, 1); препоручује обојици надзор над учењем, богослужењем и животом верних.

Док су живи били апостоли и њихови помагачи, у епископима, као особитом вишем јерархичном степењу, још није било потребе апостоли су сами извршивали дужности епископа у одношају к појединим црквама, за време свога посеђивања истих. Али

служба апостолска била је изванредном, привременом службом и мораде престати заједно с веком апостолским; а међу тим многе из потреба црквених, којих задовољење беше непосредно дело самих апостола и помагача им, нису биле само принадажношћу тога неључивог периода, него имаћаху, да се продужавају у сва времена бића цркве Божије на земљи, као проилазећи из саме суштине њене. Неопходност постављања пастира у оделитим поместним црквама, од којих у свакој беше их по неколико (Дел. ап. XX 17, 8; Филип. I, 1), неопходност главног управљања и надзора над ходом живота ових цркава, општег старања о стању учења и богослужења у њима, надзора о стању вере и нравствености у народу и т. д. никад не може престати у цркви и захтева битисања људи с правима и влашћу, вишим и већим од пресвитерских; јер нико себи не може постављати себи равниога, да иде за његовим радом, да га суди и награђује, да прима на њега тужбе и т. слич. Ниједаш пресвитер, постављен над оделитом општином, не може се мешати у живот других таквих општина, састављајући у целини својој помесну цркву. Задовољавајући за живота свим овим вишим потребама цркве лично или посредством својих помагача, апостоли нису могли не постарати се о том и за сва идућа времена. Првим кандидатима за епископске катедре били су свакако помагачи апостола. И завета предањ признаје њима стално управљање у разним местима (Тимотеј у — Ефесу, Тит — у Крети, Марко — у Алексан-

дрији и т. д.). Крајем апостолског века многе цркве имале су епископе. Под „анђелима“ малоазијских цркава у Апокалипсису (гл. II и III.) ваља разумети епископе, као лица, виша од пресвитера. Овде се говори, да је свакој од ових цркава придат био по један „анђео“, као виши њен заступник и надзорник; а пресвитера у овим црквама било је много (Дел. ап. XX, 17, 28.). По предању, забележеном од Климента Александријског, ап. Јован постављао је епископе за малоазијске цркве. Тако исто и Тертулијан сведочи, да епископи воде свој постанак од ап. Јована Богослова.

Но особито су важна у овом службју сведочанства, која се налазе у списима апостолских мужева, који су били, можно је казати, од млађих савременика апостолских (а нарочито св. Јована Богослова, који је умро крајем првога или шта више почетком другог века); и непосредни прејемници њихових дела. Од њих особито у списима Игњатија Богоносца сва три степена јерархије разликују се с потпуном јасношћу. У свом поздраву ка Филаделфијцима он баш говори, да су сви јерархични степени и лица „постављена вољом Исуса Христа и, по благонаклоности Његовој, утврђују се непоколебимо Његовим Духом“. На другим местима својих писа он назива епископа благодаћу Божијом, пресвитерство — законом Исуса Христа (Магнез. II. гл.), а ђаконе — заповешћу Божијом, (Смирн. гл. VIII). По његовом гледишту, „епископ председава на место Бога, пресвитери заузимају место сабора апостола, а ђаконима поверено је служење Исуса Христа“. (Магнез VI. гл.). По овом, на епископа ваља гледати, као на самога Господа (Ефес. VI), на пресвитере, као на

апостоле (Тралл. III. гл.), а на ђаконе, као на служитеље Христове (Тралл. II. гл.). Сва ова места садрже у основи својој мисао о устројењу јерархије од Бога; разлика степенā свештенства потиче из употребе епископске власти — власти Божијој, пресвитерске — власти апостола, ђаконског служења — служењу верних извршитеља воље Христове, а тако исто — из одношаја јерархичких лица међу собом. Такони се покоравају епископима и пресвитерима (Магна. II. гл.), пресвитери — епископу, а у лицу епископа — Самом Богу, Епископу свију (Магнез III. гл.). Без јерархије с епископом на челу „нема Цркве“. (Тралл. III.). Ето за што, по мишљењу св. Игњатија, без епископа или његове дозволе ништа се не може свршити у цркви (Тралл. II.) ни екхаристија, ни вечерње љубави, ни крштење (Смирн. VIII. гл.) ни, шта више, брак Поликарпу V. гл.).

У облику таквих јасних и непобитних сведочанстава св. Писма и предања о апостолском уређењу епископске власти, чудновато је видети покушај протестаната, да одричу битисање епископства у апостолском перијоду на том само основу што називања „епископ“ и „пресвитер“ нису имала у то време тог техничког значења, које им се придије сада, и у свом првом општем, сродном значењу прилагаху се без разлике једној истој служби. Такав начин закључка (од истоимености предмета ка стварном идентитету њиховом) лажан је у самом свом основу (јер име не изражава свагда суштину предмета, а потпуно се нигда не разумева), јер предпоставкама досљедно, доводи таквим апсурдним ставкама, које желе тешко примити и сами протестанти. У самој ствари, у св. Писму има места, где се

именима „епископ“, „пресвитер“, и „ѓакоп“ називају не само степени свештенства без разлике, него и апостоли, прости верујући и шта више сам Христос, — тако на пр.: апостолска служба назива се епископством (Дел. ап. 1, 20), а сами они — пресвитерима (1 Петр. V. 1; 2 Јов. 1; 3 Јов. 1) и ѓаконима (1 Кор. III. 5; VI. 1; Ефес. III. 7 и др.); епископи — ѓаконима (1 Тим. IV. 6; 2 Тим. IV. 5); Сам Христос — Епископом, Архидјерејем и апостолом (Петр. II. 25; Јевр. III. 1; V. 5); најпосле хришћани — свештенством, јерејима (у смислу духовне службе, Апок. 1, 6 и др.). Идући за протестанским начином силогизма, морао би се признати идентитет не само епископа и пресвитера, но и самих апостола и шта више Христа упоредити с њима, и не с њима само, него и с простим вернима. Најпосле и та неодређеност именā срета се не само у списима апостола и мужева апостолских, него и код доцнијих отаца цркве: код Иринеја (Против јерес. књ. IV, гл. XXVI, књ. I, гл. XIV). Кипријана (Дела његова т. I, стр. 104, 159, 169 и др.) и шта више код Златоуста (Беседа 1. на Фил. 1, 1); ипак нико се не усуди тврдити против јасног сведочанства историје, да вису у II, III. и шта више у VI. веку епископство и пресвитерство битисали, као посебни јерархијски степени са својим нарочитим назначењем, правима и дужностима.

Има још неколико именā, приложених у Новом Завету свештенству, која ипак боље показују на извесне различите стране и карактеристичне радње служитеља цркве, него на особите видове службе или дужности.

Πρεσβύτερος „бити послаником“ Исуса Христа — даје високу идеју праве

величине и достојанства пастирске службе.

Οικονόμος „строитељ“ (господар — који управља кућом, економ) — садржи мисао о највишем уздању Христа према служитељима своје цркве.

Ἀγγελος анђео, посланик, весник — онај, који свршава богослужење у цркви. Συνεργός Θεοῦ — „содѣтель Божјй“.

Ἀρχιτέκτων немар, градитељ — онај, који пази над зидањем или уређењем цркве Божје.

Σταυρώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ — „кониѓ Исуса Христа“.

Сва ова и друга, слична им, имена, говоре сама за себе и показују на величину и достојанство свештеничке службе.

Διακονία. Пастирска служба у 2 Кор. IV, 1 назива се такођер διακονία „служба“, одкуда је узет и сам израз: пастирска служба. Реч ова буквално значи — служење, служба, послуга (διακονεῖν — бити слугом, послуживати кога) и у показаном месту употребљено је у општем смислу, а не ради означања службе „ѓакона“. С таконим општим значењем, т. ј. ради означања свакога рода служитеља или слуга Јеванђеља без разлике, оно се срета на многим местима св. Писма (1 Кор. III. 5; 2 Кор. VI. 3; Ефес. III. 7; 1 Тим. I. 12; Колош. I. 23). У осталом, врло рано, на име од установљења ѓаконског степена, оно је добило и техничко значење и с таким значењем употребљава се на многим местима св. Писма (Дел. ап. VI. 1—2; XXI. 8; 1 Тим. III. 8—13; Филип. I. 1 и др.). У сваком случају идеја „службе“, као главна идеја свештествна, има особиту важност: „свештеник је слуга свију ради Хвуса Христа“.

Иа прегледа датих, који се налазе у св. Писму и предању односно понова-

ветне јерархије, ми неопходно долазимо следећим закључцима. Новозаветно свештенство установљено је Самим Богом, као основано апостолима по вољи Исуса Христа, при чему су у самом оснивању цркве јасно и један пут за свагда била положена и та непроменљива начела, на која насланијајући се свештенство мора продужавати своје без престанка биће у цркви. У осталом, што се тиче форме бића свештенства, то она није одмах саопштена последњему у том облику, у каквом она постоји сада у православној цркви, него се развила постепено, историјски из саме суштине живота цркве, по појављивању нужде у овој или другој измени јерархијског строја, ипак тако, да су се крајем апостолског века сва три степена сталног свештенства јасно означила у цркви. Првобитно су апостоли сједињили у себи самима све службе новозаветне јерархије; али у току времена околности живота црквеног побудиле их, да одеље из круга својих дужности с почетка службу ђакоњску, првобитно с дужностима чисто домаћинског и економског карактера, са којима у напредку бежу сједињене дужности надзора над црквеним редом за време богослужења и учешћа да помажу у самом богослужењу; за тим — пресвитереку ради управљања пословима појединих хришћ. општина и, најпосле, епископску, крајем апостолског века, кад се појавила потреба за вишим надзором над ходом црквеног живота, којој потреби за живота апостола задовољавају сами они или преко својих ученика. Али осим ове три сталне службе, у апостолској цркви било је много других служба, изазваних нарочитим потребама тога искључивог периода; такве су — пре свега, служба самих апостола, за тим

служба јеванђелиста, пророка, учитеља и т. д., које ваља гледати не као оделите службе, са строго одређеним правима и дужностима, него више као особита даровања, одговарајући овој или другој делатности црквене јерархије, које су се могле сместити и у једном лицу, што је и било у самој ствари. То, што је у оним службама било изванреднога и провизорно неопходнога ради првог оснивања и утврђења цркве Божије на земљи, свршило се заједно с неким апостолским или на брзо после њега; а дужности, одговарајући сталним потребама цркве [на пр. дужност мисионарства, учитељства], ушле су у круг делатности сталне јерархије. Услед овога и назвања изванредних служба не изгубише сасвим свога значаја с престанком самих служба, него, заједно с другим библијским назвањима новозаветног свештенства, до данас чувају дубоки смисао у прилог пастирске службе у опште, показујући на оделите, поједине дужности, припадајући овој служби, отеривајући богатство садржаја идеје хришћанског пастира и сведочећи о истини и важности његове службе по уређењу са земаљским, људским службама.

Образак пастира,

У св. Писму налазе се многобројни и јасни знаци за истинитог и у исто време идејалног „пастира“, који у све векове пасе душе људи, водећи их не само по цветним ливадама, него и по пустињама питајући их хлебом живота не само у пустињи Синајској, него и на живописном брегу Галилејског мора. „Бѣхте во ѣѣкъ ѣѣцы заблѣждѣхъ [не ѣѣхте паствы]: не возвратистѣся никѣкъ къ пастырю ѣ посктитѣся дѣшѣ вашѣхъ“ [Петр. II, 25]. „Нижѣ нарицайтѣся наставници: ѣдинѣкъ во ѣсть Паставникѣкъ вашѣкъ, Христѣсъ“ [Мт. XXIII, 10].

„Оуцање њѣхъ вѣлости еса, ѣлика заповѣдаѣхъ
вѣмъ: ѡ се ѣзѣхъ съ вѣлики ѣслиѣ во еса дни
до скончанїа вѣка“ [Мт. XXVIII, 20].

Ова и слична им места св. Писма показују на велики образац, коме је примеру дужан следовати сваки пастир и који беше сам „добрим“, т. ј. истинитим „Пастиром“. Истина је ова свима позната; али важност њена толико је велика, да је она дужна бити усађена у уму пастира пре и дубље од свију других истина. Истина, карактер Исуса Христа не допушта потпуног упоређења његовог к људима у свим односијима; тим не мање био је он прави човек; уз то је Он Сам једном рекао Својим ученицима: „Градита по мнѣ, ѡ сѣтеорѣ кѣ леѣца чловеѣкѣмѣхъ“ (Мт. IV, 19). И они су ишли за Њим за време свег Његовог земног живота; они се научише Његовом благом и спошљивом опхођењу с људима, очигледно усвојише сам начин Његовог учења; Његов узвишени и обилни љубављу дух предао им се. Ап. Павле видео је у Христу образац за себе, не само као човека, него и као пастира; и давањши пастири, управљајући погледе своје више Павла, Петра, Јована и других људских примера, дужни су чинити то исто.

Један часни пастир, примивши свештенички сан, говорио је: „Ја посвећујем све своје знање и све своје слабе способности на напредак славе Онога, Ко ми их даде, знајући да никад нећу бити у стању да Му вратим за све те милости, које ми он указа, учинивши ме хришћанином. И ја ћу се свим силама старати, да се приближим моме Спаситељу, чинећи смиреност привлачним у очима људи и следејући примеру кротости и милосрђа мојега љубазнога Господа“.

Није нам намера, да се упуштамо у подробно разматрање тих својстава карактера и делатности Христа, која мора да буду предметом подражавања за пастире, него желимо одредити само ту истину, да је пастир више и мимо сваких других образаца дужан гледати на самога Христа. Можно је показати овде четири главне тачке, где се Христос јавља као пастир и руководитељ: на пољу ума, воље, срца и опште духовне хармоније или расположења; и на њима пастир је дужан зауставити сву своју пажњу.

1). *Христос као учитељ*. Већ једна мисао, да реч, проповедана сада, првобитно се навестила Самим Господом, мора служити извором јаког одушевења за пастире. Учење Христа беше живим опхођењем ка појединим лицима, — оном, што саставља суштину сваког појединог човека, његовом истинитом „ја“, ка личности. Оно је забележено за све људе, који полажу особиту пажњу ка слушању његовом. Учење пастира исто тако мора имати непоередног одношаја к појединим личностима и обраћати се високој цели; оно мора проникнути у дубину душе вернога и дотицати се свега, што има у човеку најбољега и најсталинијега, што он носи са собом у вечност. Оно није дужно утецати на један здрави разум, није дужно обраћати се искључиво једној савести, него је дужно полагати своју главну цел у управљању вољом и срцем пастве.

Што се тиче начина учења нашег Господа, говорећи у опште, Он је уливао реч живота у душу човека браце од семена, као потпуно развиту истину; а за тим је душа сама већ, по мери свога развитка и живота, примала и усавршавала ову истину до њене потпуне зрелости, путем самосталне мисли и сло-

бодне делатности, прем да у исто време била је потпомагана и с више. Таким начином, истина је била унапредана у биће човека, али тако, да се душа остављала слободном учествовати у њој. Христос није управо чинио све јасним, него се старао у самој души, да побуди мисао о Богу, сазнање своје зависности, и грешности, сазнање неопходности искупљења, покајања, вере, молитве. Извор успеха сваког учитеља садржи се у вери по снази истине, у њеној способности да измене правствено стање људи и кроз то, да их уводи у бољи живот. Истина, у учењу Христа има таквих црта, које не могу бити предметом подражавања за пастире, као што су на пр. непогрешно утврђење истине на Свом рођеном авторитету и деловања чудне силе, које су пратиле Његову службу; али у општим методима учења, у његовој простоти, природности, удељивању ка појимању слушаца, у његовој мекости и снисходљивости ми смо дужни ставити Христа за свој образац и особито с унутрашње, духовне стране. Проповед је моћ, али моћ душе, и с тога су њени резултати, успешност, тесно скопчани с душевним стањем самога проповедника. Не толико за то, шта и како он говори, колико за то, шта је он, проповедник може се надати, да се веће за бадава трудити. Пре свега другог дужан је „хранити таинство еџры еџ чистџи сџвџсти“ (1. Тим. III, 9). Ова чиста савест (другим речима — истинитост намере, помисли) саставља главну силу проповеди. Реч се јавља моћном од изазване њом унутарње побуде у том, ко је проповедник, у ма каквој се форми изражавала ова побуда. Она је тим боља, чим више открива у себи црте туге, покорности, молитве, мучеништва. Ми смо дужни мо-

лити се, чистити своје срце, управљати своје мисли небу, наоружати се мачем речи Божје и не ослањати се ни у чему на себе саме; у овом се састоји неопходно приуготовљење учитељству. Речију, уста су наша, по самој природи својој, поремећена грехом, оскрвињена; она су дужна да су очишћена огњем (Ис. VI, 5—7). Очо нас доводи к разматрању друге тачке подражавања Христу.

2). Нравствено без прикорни карактер Христа.

Сила Христа, као руководиоца и пастира људи, дошла је из те чињенице, што је Он „био без греха“. Својом покорношћу закону и силом Свога доброторства, Он је отварао свака тајнична врата и навешћивао је слободу свакоме заточенику. Његово безгранично нравствено савршенство дало је и његовој жртви безграничну цену и учинило ју је способном, да искорени грех из самих основи бића човечијег; и само услед Његове савршене благодати људи су се могли уздати на Њега и веровати, да их Он храни хлебом вечнога живота. Многи учитељи и богослови с већим жаром и јасношћу развијали су ову мисао о неопходности савршене светости за Спаситеља, да би био Искупитељем грешних људи: и ово је дивно, пуно живота учење, које лежи у основу свега хришћанства, као спасоносне силе у човечанству. Служитељ Христовог јеванђеља дужан је да се моли Богу и да се труди о приближењу за нравственом беспорочношћу Христа, да тежи за усвајањем Његове нравствене чистоте, знајући, да је сваки корак у доброторству уједно с тим нова добит у сили, и, сврх тога, слушајући директну заповест од Њега „бити светима,

као што је Он свет“, „бити наслеђинцима Његовим, као љубезна деца“.

3.) Истинито саучешће Христа к људима.

Христос није само свим срцем Својим припадао Богу, божанственој истини, управљању светом и вољи, по је и при-
мао жарко саучешће у свима човечијим делима. Он је занета учествовао у свему, што се тичало тела и духа човечијег, њихових разноврсних нужди и потреба живота. Он је шта више „био искушан у свачему као и ми, осим греха“. Он је могао по овоме „погинути с нашим слабостима“, јер се Сам подвргао патњама и искушењима (Јевр. IV. 15). Неандар у свом делу „Живот Христа“ говори: „Он се је јавио као човек, пошто се душа Његова могла покренути до најдубљих својих основа саучешћем к страдањима човечанства, проузрокована грехом“. Она дивна реч „саучешће“ — „страдање с киме заједно“, учешће у свему, што радимо и што трпимо, — Христос је потпуно оживотворно у Свом животу и делатности, ваплотно је у својој личности. Он је откривао различите начине саучешћа к људима, као на пр. у одношају према Петру, који је агрешно, поставивши предметом подсмеха за све Захеју, према умрлом Лазару. Нешто слично сили саучешћа, каква беху код Христа, дужан је имати и сваки истинити пастир; а међу тим у овом одношају, чини се, да бива недостатка чешиће од свега. У ствари са катадре или у другим случајевима пастирске службе ретко се чује реч, проишкута правим саучешћем, ретко видимо навештења оне срдчане топлоте, у којој се тешко преварити и која се непосредно предаје од срца к срцу. У већини случајева видимо једино тек спољашње, успишено подржавање правом саучешћу, које

у осталом, врло брзо открива свој лажни извор; може бити, да је овде свако друго својство, али није ово. А међу тим, како је неопходно право саучешће к људима ради извршивања пастирске службе, ово је можно видети из речи једног мисионара: „Кад је Богу било угодно, да изабере слабе људе ради обрићања неких душа, то су све саме душе признале, да су се оне обратиле једино благодарећи овој благости и саучешћу, које беше открио у одношају к њима. Шта више на тешке робове, у чијој сам средини ја живио, тешко је било упливисати икојим другим начином. Кад сам љубио њихове оконе, показивао саучешће к њиховим страдањима и сажаљевао их о постигнутој срамоти, тада су ме они радо гледали, давали хвалу и славу Богу и стали су на пут спасења“. Људи не осећају толико потребе у спољашњој добротворности, колико у правом саучешћу и љубави. Једна зрака искреног саучешћа има за пастира више важности у делу умешања гордих, подозривих срдаца, него многогодишње деловање на њих хладног доказа здравог разума. Не уздишу и не јадују од туге за милосрђем људи, који пропадају, него за симпатијом; они желе да би им срце братово било отворено. Љубав је најглавнија, тако рећи, централна сила у свештеничкој служби, као што се ово види из саме природе хришћанског живота, а тако исто из пажљивог разматрања карактера и делатности истинитих хришћанских служитеља, сличних, на пр. ап. Павлу. Али љубав ова није слаба, болешљива осетљивост, него је навешћење најчистијег саучешћа у невољи и виших наклоности душе; ово је дух крета у свом дјејству, који је сила Божија, која привлачи и спасава. Ма колико

ми употребљавали метафоре и лепо речима колико јасно и подробно описивали својства, која су потребна за свештеничку службу, свето не даје још идеална пастира. Ми осећамо нужду у примеру, образцу, персонификацији сваке идеје. А где смо дужни то тражити? Ако је ко му драго био образцом савршеног човека, то он је био у исто то време и образцом савршеног пастира; јер немогуће је да идеал-пастир није састављао делове идеал-човека, немогуће је, да онај, у ком се јавило савршенство човечије природе потпуно, није био пастирем. Овај нови човек, овај други Адам могао је бити таквим само кроз љубав. А као главни предмет љубави, служи оно, што је бесмртно у човеку. Дејства љубави, по овом, обраћају се тим начином на душу човека, дакле као благо душе садржи се у њеном препорођењу, а последње могуће је не иначе, него само кроз истину, јер питати душу истином, пасти ју на цветним пољанама уз тихо мирне воде морало је бити без престанка службом

савршеног човека. Он је дужан био бити пастиром.

4). Дух самопожртвовања Христова.

Ово је таково расположење или својство душе, које води човека одрицању од света, да би живио не у себи и за себе, но у Оном, Који је за нас умро и по том васкрсао. Ово, без увеличавања и додавања мистичких учења о уништавању самога себе, јесте остварење старог хришћанског правила „*ama nesciri*“ (љуби или воли, да се незна, љубав оставља се у незнању), тог истог правила, које није дозвољавало Томи Кампијском да призна себе автором „Подражавања Христу“, и ако је, у истини, ова драгоцена књига била од њега написана. Ова је тежња самоодрицању у суштини неопходни одлика пастирског духа, који сачињава у исто то време његову главну добродетел. И овде се као највећи образац за пастире јавља Спаситељ, кога се самопожртвовање простијало до потпуног посвећена Себе на службу људима, до давања за њих живота Свога.

(Наставиће се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНOST И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеу.

(Наставак).

III.

Онуфрије. Да би знао, синко, како да зарадиш добро, приповедаћу ти *нашу историју*, — приповедаћу ти о том, како је нама самима Бог помагао, да дођемо до иметка.

Покојни деда мој био је врло сиромашан; није имао ни стопе своје земље, није имао ни баштице, ни колебице, и служио је у црквеној општини као по-

моћник црквењаков — као подцрквењак. Ти сам знаш, да нема на свету беднијег створења од црквеног миша и црквењака. Онај миш, који живи у пољу на гомили жита или на гумну, не само да једе, да се насити, него пита више из шале често прогризе синовце и прави штету. А код онога, који у цркви, нема ништа, осим ако падне комадић и мрвица хлеба, који су донели богомољци на парастос. С тога

су црквени мишеви тако мршави и наши црквењаци тако сиромашни, а о подршкењацима да и не говорим. Какви су у самој ствари доходци црквењака? Деда ми је говорио, да је код њих црквењак добијао по 5. копејака на годину од спахије, скупило се једно на друго до 12 рубаља данашњег новца, премда је приход био већи, но сад што је.

Никола. У пређашња времена било је рђаво, но сад је плата црквењацима побољшана!

Онуфрије. Па да видиш и није, немој рећи. Како где. У којој су парохији људи добри, писмени и богомољци, а црквењак уредан и трезвен човек, и општина га постави зашета за служитеља цркви, онде су и плату одредили и за све боље плаћају, а где су постављени неуредни и пијанице, онде сад црквењак десет пута горе сиротује, него пређе. Још где је настојатељ човек добродушан и милостив, онде и при малој плати црквењаковој живило се којекако; но било је свештеника, код којих је црквењак вршио све дужности: и кочијаша и економа, и учитеља код деце и надинчара и сваке друге дужности. И за све то био је свакојако још грђењ и псован; а ако ма у чем није могао угодити попи и попадији — отпугнели би га одмах и лишили га коре хлеба насушнога.

Никола. Сад по нашим селима нема таквих свештеника; зар црквењак не заслужује боље пажње? — сам се ничим не занима, децу не обучава, заната никаквог не зна, земљу не оре, за плату радити стиди се, једном речи — бадава хлебца једе.

Онуфрије. Еј, невоље наше грдне — то је срамота радити! Истину говорим: има таквих црквењака — леиштина, да

ће од глади пропасти, а неће се ипак латити мотике, косе, сикире, за то, као да је та радња проста, гадна, а он, видиш ли га, није од простих, он је од „васпитаних!“ Из тог глупог стида распрострло се код нас много невољштине, сиротиње, која неће да поња, да сваки труд, сваки рад, доноси човеку не срамоту, него славу и част, и треба да се стиди само незнања, лености, пијанства и нерада. А то су све греси, у које црквењаци наши најчешће падају, због њих тешко сиротују, а сами су себи криви у том, што их не уважавају, што их свештеници употребљавају у кућама својим за сваки рад. Кад је црквењак човек поштен, благочестив, радан и чуваран, а при том честита, добра и трезвена живота, то за цело га не ће свештеник понижавати, и не ће га учинити за свога кочијаша или слугу, осим у случају, ако се сам понуди да помогне, из добре воље и поштовања према духовном оцу.

Никола. Зацело, рука руку мије! Сад, молим те, настави; љубопитљив сам јако, да знам шта ти је приповедао твој деда о младости својој.

Онуфрије. Оп, мој деда, приповедао је, да се и у његово време свакојако дешавало; патео се и сиротовао јако, и невољу своју није растеривао чашом, као што чине сад по неки наши црквењаци, него у молитви, у Псалтиру и у раду. У деде је мог била таква нарав, да није могао ни часа бити без посла, — Боже сачувај! Леност је држао за велики грех, и у старости, кад је већ, по милости Божијој, имао свега, што год му је душа зажелела, до последњег часа није могао бити без рада; премда је већ снагом мамлаксо и вид изгубио, а и покојни мој отац забрањивао му је радити, није се

могао удржати, плакао је, кад су му одузели алате за рад, и како сам мало час рекао, трудио се до смрти своје.

А ево шта је приповедао о свом животу. Деди није било још ни пуних 18 година, кад је од подцрквењака, по смрти старог црквењака, постао прави црквењак. То је било врло давно, код нас није била онда аустријска влада, него пољска. Деда није био од грађанског рода, него је био од простог сељачкога, — прадеда мој био је мушкар. Кад је спахија дознао, да је деда постао црквењаком, дођоше његови служитељи, проваливши ноћу у кућу, свезу деди руке и као убицу каквог преведоше кроз село на салаш. Господин спахија види, да је дечак крeсак, етасит, — заповеди да му одреше руке и узе га у своју велику радионицу за момка. Онда сељак није имао своје слободне воље, што је спахија хтео, то је с њим могао и радити. Али што је деди у почетку била велика невоља, то му је било доцније на част. У то време спаилук се сасвим изнова оправљао, — на собама су свуда мећали нова врата, прозоре и тесали су нове даске за патос. Господин отишао некуд далеко и при одласку заповеди деди, да пази на радњу по кући. И где, он није само пазео, да све буде у реду како треба, него се и с њим код тих мајстора учио и научио свакојакој радњи. Устане у јутру рано, па држ' тесери, рендини, буши за столарским столом. Мајстори увиде, да има велику вољу и способност сваком раду, — почеше му показивати и учити га, а њему је то баш и требало; за једну годину изучи се деда столарском, стругарском и молерском занату и отпоче радити као прави мајстор. О јесени врати се спахија с пута, разгледа све и рече: добро си пазео и

надгледао, све је учињено чисто и добро; ипшти за то, што хоћеш. А деда му одговори: не желим никаква дара, допустите ми само да радим у радионици; ја ћу вам радити све, што год треба за кућу. Спахија је саслушао dedu и дао му је столарску радионицу са свима алатима. Две је године тако радио, и мајстора бољег од деде није било у то време у целом округу. Је ли требало начинити ветрењачу за жито, да ли домаћу какву ствар, ведро или каду, — зашто год се прихватио, све је пазало из његове руке тако добро и чисто урађено, да ти је милина било погледати. У то време Галицију нашу заузео је аустријски цар, право спахија било је уништено, и деди је стајало до воље, да отиде од господара Општина га опет узе за црквењака, јер онај, који је био после њега, јако је пио и чинио је таку саблазан, да га нису могли даље држати. Поставши деда црквењаком, узме себи велику собу и ода се занату свом. Као самоук знао је још изврсно ковачки занат, браварски и коларски; и по том обраћаху му се људи са свију страна са разним наруџбинама, за то, што је све, што је радио, радио је добро и као прави мајстор. Кад се коме, погађајући се, учини, да је цена велика и жали се, покојник му одговори: „ти ћеш ме проклињати само једанпут — кад будеш плаћао, а после не ћеш никад ја то ето и хоћу, да ме погрдиш боље сад, него после за рђаво учињену ствар“. Тим начином стекао је за неколико година иметак и онда се оженио са покојницом — мојом бабом, назидав кућу, на оном истом месту, где је сад мој салон и ода се на земљорадњу; али ипак радио је и занат и није престао бити црквењак. — „Мени је мило, појати Господу,

рекао би деда, правдајући се, да је прквењак не по нужди и за хлебац, појати Богу, коме поји и ластва и шева и славуј и анђели на небесима. Кад запојим у цркви, чини ми се, да појим заједно са анђелима“. И до краја свога живота, докле је год био у снази и моћи, ишао је у цркву, појао је и служио Господу у храму Његовом. Ја врло добро памтим, какав је он био човек: мудар, поштен и истинит, врло добро памтим, јер кад је умро, имао сам већ 24 године.

Живот мога деде био је такав, као да се у њему родио. Као што иду добри сахати, ни једну минуто не застајући или не трчећи напред, тако је исто ишло све правилно и одмерено у кући и занату. Ево миле наставе његове деци и чељадима: „Човек мора следити Господу Богу. Као што Господ Бог без престанка ствара, као што су дела Његових руку лепа и на корист служе, као што је Он све намерио по часовима и минутима: тако је и човек дужан да се постојано и усрдно труди, да пази на часове и по њима да располаже рад свој“. Устајао је јутром равно у 4 сата како зими тако и лети, устане он сам, а за њим сва деца и сва чељад. Сваком се у вече одредило, шта ће сутра да ради. Усталих и умињих се, сви су се помолили заједно Богу, а за тим сваки иде на свој посао, — ко у поље, ко на гумно, ко у радионицу.

Како у земљоделству, тако и у занатлијству, било је код њега све извршено урађено и удешено и ишло је све као добар сат. Код њега нико није смео рећи непристојне рђаве речи или да се посвађа с киме или ко кога да увреди. Сам он, премда је био жестоке парави и строг, никад није тужао чељади и није псовао, него је само учио, како да се што боље

уради, и добрим речима и благим саветама је, да се у будуће поправе. Кад је ко рђаво што учинио или се уленно, или какву неслану шалу урадио, он би тога дозвоао к себи и у четири ока учио и настављао га, али при том никад се не показа више досадан и љут. С тога чељад беше увек умиљата и разљутити њега већма се, бојаху, него пакла. А ко не би послушао благе речи; ко би друге кварио, с тим је брзо разрачунао и отпустио би га с Богом. И не само да никад никога није казнио, него напротив, доброд је радо похвалио и наградио. Дође и, пр. у шталу, и види, да су коњи добро очешани, очинићени, балеса са талим изнешења, персам, као што треба намазан, или у пољу види, — њиву, да је добро узорана, камара или пласт да је добро и брижљиво садевен — одмах дозвоје друге и каже: „Гледајте како је код њега све уредно, како је добро! Ја волем такан рад. Ти ћеш Васо или Томо, како се већ који зове, бити добар човек и вредан раденик, и за то, што си ме обрадовао, дајем ти то и то.“

С тога у раденицима никад није оскудевао, и нама је често понављао: „Људи без ума и разума не уму се понашати са чељадима. Слуга није роб, него помоћник мој и пријатељ, такав човек као и ја, и ја му морам бити оцем и наставником, јер га је Бог поверио мојој бризи. Не држи чељад у верности ни псовка, ни батине, нити гадна и понижавајућа имена, него љубав, лепа реч и награда“. И то је било мудро правило. Сваки раденик код њега добио је у одређено време здраву и укусну храну, ко је служио за одећу, добио је добро савијену и јаку одећу, ко за плату, добио је плату поштено и у одређено време

а кад би се догодило, да се ко жени или удаје, деда је приправио осим свега свадбу и давао је прѣију. — „Ти си код мене, рекао би, толико већ година радио, благословио те Бог, да заведеш и своје газдинство — ја ћу ти помагати од свег срца“. И овако нас је, бивало је, учио: „Видите, ја из ништа, јединим само радом и пажњом, добих уредну кору хлеба. Зашто је наш народ сиромашан? За то, што човек наш, тим је постао земљоделац, одмах пред собом ништа већ не види, осим свога комадића земље. Роди ли земља, — има хлеба; не роди ли, — сиротује, јер, нема никакве друге способности, да заради себи исхрану. А у Чивути нема земље (у оно време Чивути нису имали права да купују земљу) и ипак видите у сваког Чивутина, да има новаца. За што? За то, што је сваки Чивутин писмен, и има ма какву трговину. За што пак ми не знамо никакве трговине, заната? Зашто ми чекамо, да нам Чивутин донесе соли у село, кад би могли и сами купити и довести је и узети себи заслугу Чивуину? За што код нас сељанин, који има троје или четворо синова и има иметка, не да јединога или двојицу на науке, у више школе? Нека би један свршио за чиновника или свештеника или за учитеља, други нек би се научио ма каквом занату, трећи опет другом чему: земља је велика, са знањем и учењем ваљаним, кад не нађеш себи пребивања овде, то ћеш паћи на крају света. Видите мене; научио сам се занату и ето сад имам велику добит из дана у дан; посла имам толико, да кадшто не примам нарудбине, јер не могу све да свршим како треба. Ваљаног мајстора, ма где био и живио, добри људи вађу и даду му, да заради. Да нисам знао заната, шта бих имао?

Сиротовао бих, као што и сиротују сви наши црквењаци. Сад пак од њиве и зната имам пасушни хлеб, а као црквењак служим Богу и православним хришћанима“. За тим је увек потврђивао: „Децо, учите се! Пре свега научите се читати и писати, јер без тога бићете у тами и елени. А за тим учите се: ко може више науке, — онај нек учи више, а ко нема за то главе и способности — нек се учи ма каквом корисном занату. Не уздајте се само на земљу: доћи ће време, код земље не ће бити толико, да све исхрани“.

И у истини то сад долази. Народ се, Бог је дао, размножава, а земља се не умножава, напротив, увек је све мање: што нису при подели пашњаке узели спахије, то су од лакомислених људи узели — Чивути. Где је пре седно један газда, онде је сада њих четворо, а то је и више; пре су земљу делили уздуж на два дела, а сад је већ деле и попречно. За 20 година биће код нас сиромаштво ужасно за то, што се само на једину земљу ослањамо. Наши стари, мило унуче, тако нису радили. Ето и ја сам своја три сина изучио и увео међу људе. Сад од пет мојих синова, један је чиновник, један капетан у војсци, један је колар, један ожењен, гадује и тече кућу на страни, но и тај зна ковачки занат, и један остаје старешином, на моје место, на темељу дедином, но научен је за сваки случај дрводељству и столарству. Јест, велика је мудрост и може бити сво благо нашег народа лежи још у том, мило моје унуче, да се никако не ослањамо само на једину земљу нашу.

Никола Света је истина свака твоја реч!

Онуфрије. Што сам од деде свога и оца примио и што сам дознао искуством

у дугом свом животу, то и теби предајем, мило увуче моје. За тим упамти добро још и ово, да: *Прво*. Женићеш се, — не грамаи за пријом. Истина, — фала Богу, оно — како да није, — помисли, — и добро је, али ипак боље је уздати се у се и у своје кљусе, па узети ону, којој те срце вуче. Знаш пословицу: „има при чем ће бити и шта ће јести, а нема уз кога сести“. Имај ма сто хиљада, кад немаш милост и верног друга — драгу женицу у кући својој, све ће ти бити досадио, не ћеш имати воље да радиш, сав живот твој биће помешан с чемером и невољом и можеш, шта више, да паднеш у свакојака искушења. Кад будеш бирао себи жену — друга и сатрудника за сав живот, запитај у почетку ум и срце своје. Ум ће ти казати: да ли ће бити достојна да ти буде жена, да ли љуби Бога, воле ли молитву, службу божију, — јели вредна, јели домаћица, воле ли чистоту у соби, у авлији, у одећу, у рубљу, и свему? А срце запитај: јели она *тавоја*? Кад сам ја био момак, многи су ми нудили своје кћери, — сваки се хвалио богатством својим, сваки је обећавао уз кћер своју велику пријију. Али покојни мој отац, — Бог да му душу прости — говорио ми је: „Све је то, синко, ништа; не ће ти прија и новци донети срећу, него добра и мила жена!“ И ја сам се оженио са сиротицом, али таквом, коју коју сам љубио свим срцем својим, не само због лепоте лица и врта јој стаса, него и за лепоту душе њене. И Бог ми је дао у њој и друга мила и верна и добру домаћицу, љубезну радилцу, не-

уморну, пажљиву, — желим ти да имаш таковог друга и ти и сваки добри хришћанин. У кући мојој било је увек тихо, мирно, сложено и љубезно, на свему беше божији благослов. Нисам знао, колико имам наткавога платна, колико у авлији свакојаке живине: она и деда све су то надгледали, она и у соби, она и у амбару и увек је код ње све светлило чистотом и урединошћу; — она је и у млечари и у свима женским пословима била душа и глава. Шедедесет година прожинесмо заједно као другови, као голубови; живот нам је прошао као један леп дан. Бивало је да одем куда на дан-два, то чим је не видим, сва ми је душа жалосна и туђи за кућом. И тако је било не само у младости, него још и нише у старости, јер права љубав никад не стари, но с годинама само јача. Такође и она покојница, кад нисам код куће, не може да заспи, све се моли Богу, да ми се не догоди каква несрећа, да сретно отидем и сретно се вратим; бивало је чека, и не дочека ме, броји сваки час, сваку минуту. А како не дођем у своје време, — на путу идући не свршим све, она већ сваки час трчка до врата и све изгледа — да ли идем; и кад дођем кући, смењно ми је, каква је била, заборавиши се у радости, почне ти приповедати све потанко, као да се у целу годину нисмо видели. Сад сам јадан сам, нико мене већ не испраћа, шти дочекива, нико ме већ не жали, нико се не труди, нико не пази, да ми спреми оно, што ја водем, нико ми не каже ласкаве, ердачне речи.

БЕСЈЕДА О ВЈЕРИ.

Говорио на св. литургији у катедралној православној цркви у Доњој Тузли на Петров-дан 1895.
Вид. Парежанин, презвитер.

Благочестиви Хришћани!

Данашње св. Јеванђеље говори о томе, како је св. апостол Петар исповједио, да је Исусе Христос син Бога живог, и Спаситељ свијета; и како га је Христос за то достојно наградио, назвавши га каменом (на коме ће саградити своју цркву, која ће трајати кроз све вијекове), говорећи му: „А и ја теби кажем: ти си Петар, и на овоме камену сазидаћу цркву моју и врата паклена неће је надвладати¹⁾. Осим тога, како је Христос дао Петру и кључе царства небесног, т. ј. *духовну власт*, да може везати и држећити људске гријехе. „Што свезаш на земљи — рекао је Христос Петру, — биће свезано на небесима; и што раздријеш на земљи, биће раздријешено на небесима“ — По томе, кад он отвори, не ће нико затворити, и кад он затвори, неће нико отворити²⁾.

И, заиста, био је ап. Петар камен у темељу свештене црквене аграде, на коме је основана и подигнута Христова црква, т. ј. његова тврда *вјера* у Исуса Христа, на којој је и рекао Христос, да ће саградити цркву, јест темељни камен црквене аграде.

Добијену од Господа власт, блажени Петар, употребио је на проповиједање јеванђеља и ширење Христове вјере. И тврдо убијеђен у св. Христову вјеру, никад није маласкао у своје реду, нити се побојао многијех препона на путу апостолске мисије. О, каквијех ли је неприлика имао на томе путу, каквијех ли је грознијех muka претрпио, док није, на пошљетку, и свој земаљски живот окончао на крсту, стрмоглавце разапет од непријатеља. — Па ипак није ни мало попустио од онога, што је примио од великога небесног учитеља и Господа. Очувао је, на име, залаг његове пресвете вјере не дирнут и не поаријеђен, па га у души, коју нико не може

Бъ има отци и Сыну и святому Духу. Вѣкъ оуко иже испокѣтъ на прѣдъ чловѣки, иже оуко ево и аза прѣдъ отцѣмъ монагъ, иже на иже оуко. И иже оуко ево и аза прѣдъ чловѣки, иже оуко ево и аза прѣдъ отцѣмъ монагъ иже на иже оуко. (Мат. X, 32. 33).

убити е тијелом, одио на небо, за знак, да је потпуно извршио Господње посланство, ушљед чега је примио од Господа плату вјечне радости.

Тако су, утврђени у Христовој вјери, радили и остали апостоли, а пошле њих и многи проповиједници и учитељи хришћанства, те су сви подносили разна страдања а неки довршили и свој живот мученичком смрћу, војујући у свијету за име Христово оружјем Његове вјере. Неки од њих, као што води блажени Павлао: „*вјером победише царства, учинише правду, добише обећања, затворише уста лавовима, угасише силу огњену, ухватише од општрица мача, ојачаше од немоћи, постаде јаким у бишкима, разиђаше војске муче; . . . а други бише побјеђени, не примишши избављења, да добију боље васкрсеније; а неки ругање и бој поднесоше, на још и окове и шибанице; камењем побјеђени бише, претрпели бише, од мача помријеше; . . . идоше . . . у сиризи, у невољи, у срамоти, . . . по пусињама потуцаше се и по горама, и по пелинама и по руинама земаљскојем³⁾.*

Ну, каква је то сила водила ове људе у таквијем мислима и таквијем дјелима? Све ове праведнике, љубавна браћо, руководила и снажила тврда, једина, вјера у Бога, која није дјело људско, него дјело натприродне божје силе. А они су сви знали још унапријед, да ће свијет на њих мрзети, да ће их гањати, мучити и убијати; јер је Христос рекао својим апостолима, да ће они бити у свијету, што и овце међу вуковима. „Ево ја вас — рече шаљем као овце међу вукове“⁴⁾. Па им каже, шта ће људи учинити с њима, кад им вели: „*Продаће вас судијама, и по зборницама биће вас*“⁵⁾. По томе им каже, да ће се ало и свако неваљалство уселити у све људе, да неће наћи склоништа ни за-

¹⁾ Мат. XVI, 18.

²⁾ Исaiја XXII, 22.

³⁾ Јер. XI, 33. — 39.

⁴⁾ Мат. X, 16.

⁵⁾ Мат. X, 17.

птите ни код еродника, јер ће — вели — „Предати брата брата на смрт, и оца сина, и устаће дјеча на родитеље, и побјеће их¹⁾“. На пошлетку, казао им је, да ће им бити на путу проповиједања сви људи, и да ће на њих сви мрзати због њега, који их је послао, јер им каже: „Сви ће мрзати на вас имена мојега ради; али ко претрпи до краја, благо њему²⁾“.

За то је Христос рекао апостолима: „Кад бисте били од свијета, онда би свијет своје љубио; а почем нијесте од свијета, него сам вас ја од свијета изабрао, за то мрзи свијет на вас³⁾“ —

А они, који мрзише на апостоле и њихове пријемнике, односно на све вјерне пошљедоваатеље Христове науке, јесу људи од овога свијета, на име они, који се труде само за то, како ће што боље уживати у свијетској сујети, а о Богу ништа не мисле; — они који воде бригу о на-сладама самртнога тијела, како ће задовољити његовијем страстима, спасење несамртне душе своје и вјечни живот девета им је брига; — они, који се свакога часа својовољно одају и упуштају разноврснијем пороцима, не поштивајући на други долазак Господа Исуса и дан страшнога суда, када ће им се судити по дјелима и плаћати по заслугама.

А мрсиа таквијех на Христове вјерне пошљедоватеље долази као пошљедница узрока, што се они од њих разликују и у мислима, и у ријечима, и у дјелима; јер се старају за земалско а не за небеско; а нико не може служити двама господарима; не може човек служити Богу и Мамону. —

Добри и побожни људи чине добра дјела и напредују у врлинама, а врлине свијетле као сунце; докље али и покварени чине пороке сваке врсте, а врлине и пороци не трпе заједнице. А, наравно, од два неједнака дијела нечега, сваки би волио узети онај бољи. И, по томе, дакле, покварени људи, побјеђивани гласом своје савјести, ипак знају да је бољи дио праведника, али покварено срце не да им да се отресе од алијех навика, да постану добри, те да чине добро. И отуда мрза на праведнике, тим више, што њима, који љубе Бога, све иде на добро.

Ну, чудновата је истина, да у свијету бива примјера, ће се добри и побожни људи муче и страдају, а непобожни напредују у добру, имајући задовољства овога свијета. Тако, дакле при, тврдо вјерујући у Исуса Христа и живећи у свему по божјим заповијестима, — трпе сиротињу, голотињу, глад, жеђ, разне болести, гоњена, презирања, опадања, и многа ала; докле други, не вјерујући готово ни ушто, а чинећи безакоње, неправду и Бог вас питао какве још врсте порока, — бивају богати, ерени, славни и у свему напредни! То је, зачета небеска тајна, којој се чуди и божји пророк, говорећи: „Праведан си, Господе, ако биг се правдао Теби; али бу проговорити о судовима Твојим. За што је пут безбожности срећан? За што живе на миру, сви који чине невојеру⁴⁾“.

Ми се пак томе чудити морамо и с тога, јер знамо, да Бог љуби правду, а мрзи на безакоње⁵⁾ јер је Господ праведан⁶⁾ па ипак увиђамо, да Он допушта, да побожни (у колико их познајемо) људи страдају у многима, а непобожни (као што нам изгледају) благају и уживају. Али је за то рекао св. Павло у својој посланици: „А сви који побожно хоће, да живе у Исусу Христу, биће гоњени; а али људи и варилице напредоваће на горе, варијући и варијући се⁷⁾“.

Али за то не треба мислити, да добре и побожне људе Бог заборавља, и да неће ући у радост и овога и другог свијета, нити се томе чудити, кад знамо, да Бог кога милује онога и кара, и да он кара своје побожне синове нарочито с тога, да покаже, да су они Његови синови, и да да пријере непобожнијем, неваљалијем људима. А с друге стране треба знати, да страдања праведника често бивају и ради искушавања, којима небесни отац огледа њихову вјеру. А и Спаситељ је рекао ученицима: „У свијету ћете имати невољу; али не бојте се, јер сам ја навлладао свијет⁸⁾“.

И, тако, сва страдања овога свијета нијесу могла нити ће и кад моћи одвратити побожне људе од вјере у Исуса Христа, него благоволна благодат вјере побјеђује све непријатељске препоне и наклоности к злу и све сујете и ни-

¹⁾ Јерем. XII, 1.

²⁾ Мат. 25, 6.

³⁾ Мат. II, 7.

⁴⁾ II Тим. III, 12, 13.

⁵⁾ Јован. XVII, 23.

¹⁾ Мат. 21.

²⁾ Тамо, 22.

³⁾ Јован. XV, 19.

штавости овога свијета, јер је „вјера наша пobjеда, која је победила свијет“¹⁾

За то, драга браћо, будимо ваза тврди и стални, у својој св. вјери православној, па ма ће се и у каквом стању и положају налазили, знајући, да без вјере није могуће угодити Богу²⁾, и да је grijех све што се ради, без вјере³⁾. Јер само вјерујући имаћемо живота вјечнога, као што нас увјерава св. јеванђелист, говорећи: „Ко вјерује Сина има живот вјечни; а, ко не вјерује Сина, не ће виђети живота, него гнев божји остаје на њему“⁴⁾.

Дакле, вјера нам је наша живот, без кога би морали намах угинут. За то чувајмо је, чувајмо своју вјеру, да је достојно очувамо, будући у њој чврсти као и апост. Петар. Чувајмо тај најдрагоцјенији живот угодниог пред Богом, а свијетлог пред народом образа нашега!

Ако узвјерујемо онако, како нас је учио божанствени учитељ, Исус Христос, онда се, зашћело, можемо надати, да ће нам Бог и grijехе наше опростити, ма колико да смо их учинили. Јер вјера рађа срдчане молитве пред Богом, а

молитва с вјером ужиљостњава Бога и покрива мноштво grijехова. —

Браћо! Прошла су времена, времена тежка, кад смо се за вјеру морали борити, поред осталога, и с оружјем у рукама, и давати за њу људске жртве; а настало за нас у нашој домовини вријеме мира, благостанја, среће под — моћном заштитом прејаснога монарха нашега Цара и Господара Цара Јосифа I, кад нам је слободно потпуно исповиједање наше вјере православне. Па за то, а ради своје земаљске и небеске среће, пазимо, стојмо у вјери, мушки се држимо утврђујмо се у њој⁵⁾; јер нам је вјера, извор, коријен и учитељ снаге добродјетељи и врлине; она нас смјеле и храбре руководи на земљи и узводи у вјечни блажени живот на небо.

А сада обратимо се укупнијем молитвама првијем проповједницима и учитељима Христове вјере, св. врховнијем апостолима Петру и Павлу чију успомену данас празнујемо, и помолимо их се: нека нас они заступају пред престолом Свемогућег Бога, како би могли у поволљом здрављу дуго, срећно, мирно и задовољно живјети на земљи, а кад се, по божјој вољи, преселимо са овога свијета у други, вјечни живот, да у њему наследимо вјечну и од свјетлост престојнију славу и радости. — Амин.

⁵⁾ I Кор. XVI, 13.

ДУЖИНА ЧОВЕЧИЈЕГ ВЕКА У ПРВОБИТНОМ СВЕТУ.

С рускога превао: Р. Ст. С. Илѣић, учитељ.

(Наставак).

Поред свега до сада реченога приметити имамо, да судећи о дужини века праистарих патријараха не смемо обичне наше појмове о узрастима данашњег човечијег живота са највећом тачношћу пројинцирати па узрасте онога деветостолетнога живота. Данашњим даном је човек до 20 године младих, до 50 година снажан човек (муж), до 70 година старац, а после тога долазе године дубоке старости и потпуно немоћи; али тада, када је човечији век обухватао 9 столећа и више, од 70 година човек никако не бејаше старац, а од 50

год. не бејаше муж, нити му се од 20 година свршаваше доба младости. Данашњим даном, када се век човечији простире на 80 година, човек је од 20 година душевно и телесно потпуно развијен, али у оно доба човек од 20 година живљаше тек године раног детињства свога. Јасне доказе за ово налазимо ми у Мојсејевој књизи постања; посмотримо само доба Аврајмово. Аврајмовом сину Исмаилу. — којег је родила робинја Агара — бејаше четрнаест година, када је Сара, жена Аврајмова родила му сина Исака;

Авраму бејаше 86 година када му се родио Исмаил, а када се родио Исак, бејаше му 100 година. (Быт. 16, 16 и 21. 5). Сада, ако рачунамо, да је Сара *дојила* и неговала Исака пет година (в. 1 Царств. 1, 22—28. и 2, 11), да би он ојачао те да би се са Исмаилом могао — у најпримитивнијем смислу — играти и забављати (Быт. 21, 8. 9), тада је Исмаилу било 19 година. Да видимо сада, шта је био човек од 19 година у оно доба, а шта је данас? Данашњим даном је човек од 19 година — особито код простог народа — зрео момак (младић) крепак раденик, способан војник, а врло често и домаћин, који издржава породицу; — а какав бејаше тада? На ово питање имамо најбољи и највернији одговор у опису својстава, која украшаваху 19-годишњег Исмаила; из тог описаћемо најјасније видети степен развика тадашњег човека од 19 година. Када је Сара захтевала, да Аврам удаљи из дома свога Агару заједно са сином њеним Исмаилом, тада „воста (же) Ибрамъ заштра, њ иза хлкъм њ мкхъ воды, њ даде Ибракъ: њ возложи на павци ња ѡтреча, њ шѡсти ѡ: шшедни же заплъждани еъ пштини. ѡу кладѡмъ клатени-наш. ѡсѡдѡк же вода изъ мкхъ: и поврже ѡтреча подѡ ѡѡноу ѡдиноу. ѡшедни же скдани прамѡ ѡмѡ издмачи. ѡкожи дѡстрѡнти изъ лѡка: рече бо: да не видѡ смѡрти дѡтища мѡнѡ: ѡ скдѡ прамѡ ѡмѡ изъ дмачи: вѡс-кричѡкъ же ѡтреча воспѡкаса . . .“ (Быт. 21. 9, оди. 14—17). 19-тогодишњег Исмаила носи мати на леђима као мало дете! За тим он седи под јелом као дете, не схваћа несрећан положај своје матере и није у стању, да јој помогне при тражењу воде! Плаче као мало детенце, јер га жеђ јако мори! Данашњим даном је човек од 16 до 18 година способан за рађање деце и за ступање у брак, док међу тим видимо да

је Аврам — који је неописано желео видети своје потомство — тек од 40 година свога сина Исака оженио, (Быт. 25. 20). Без сумње је то Авраам с тога узнио, што му је син тек у том добу живота сазрео био за рађање деце и за супрушки живот. Исто се тако од 40 година оженио и Исав, за кога знамо да је и првенство своје изгубио због гадних тежња за телесним насладама, (— 26, 34), у осталом он је у свему радио по својој вољи, те је по томе очигледно, да га једино природни закон спречио, те се пре 40 година није могао оженити. Данашњим даном је жена од 65 година сасвим изнемогла и у правом смислу старица, док међутим Мојсеј описујући Сару од 65 године старости¹⁾ назива је женом, која је у лицу лена и говори, да се Аврам због лепоте њене бојао за свој живот у Египту, те ју је с тога за своју сестру надавао, а када ју је Фараонова госпоштина видела, похвалила ју је пред њиме и као врло лену женску одвела ју је у двор Фараонов (— 12, 11—16). После тога, када је Сари било 90 година, а Аврам је путовао с њоме у Берару, морао је он такође врло предострожан бити и није смео нисде дати, да је Сара жена његова, него је вагда говорио, да му је сестра, пошто и онда врло лена бејаше; овај исти догађај који се десно са Саром у Египту, догодило се такође и у Берари пред Авимелехом (Быт. 20. 2. 3). Када је дакле овакав одношај био међу годинама младости и зрелог доба према осталим годинама живота 'човечијега у Аврамово доба, дакле у оно доба, када је дужина века човечијег

¹⁾ Аврам је од Саре старији 10 год. (Быт. 17. 7). У Ханаанску земљу дошао је он, када му је било 75 год. Наведени догађај абио се после тога (— 12, 4).

смањена била на 180 година, какав је потоме морао бити тај одношај у препотопско доба, када је цео живот обухватао око 1000 година? Мера растојања између једног и другог узраста човечијег живота, мора бити једнака у сваком добу његове различите дужине. Што је живот краћи тиме је и краће доба детињства односно младости и зрелог доба; а што је живот дужи тиме морају бити дужи и остали засебни делови његови. Ово се примењује и на податке о добу човечијег живота, који се у Библији налазе. Данашњим даном дужина века човечијег може се одредити округлим бројем са 90 година, кад дакле данас доба детињства односно природне невиности и младости обухвата једну петину целог живота (т. ј. 18 година), то је докле и за доба Аврамовог исти период живота човечијег морао обухватити исти (т. ј. пет) део целог тадањег живота човечијег, за време Аврамовога живот човечији трајао је 180 година, по томе петина од тога износи 36 година, дакле у оно време доба детињства односно природне невиности и младости трајало је до тих година, о чему нас уверавају и та факта, што Исаак и Исав тек после тих година ступише у брачни живот; — у периоду од потопа до зидања куле вавилонске живот човечији обухватао је 500 година, пет део од тога било би 100 година, и тај део био би дакле намењен детињству односно младости; да је и то тако било уверава нас сама Библија у којој наилазимо, да су онога доба људи обично од сто година рађали првенце своје тако на пр.: Сим је имао сто година, када му се родио Арфаксад, Арфаксад је имао 135 година, када му се родио Кајнан, Кајнан је имао 130 година, када му се родио Сала, и т. д. (в. Бит. гл. 11, ст. 10—26). У допотопном

свету, када је век људски обухватао 900 и више година, доба детињства и младости такође је обухватало једну петину целог живота т. ј. око 180 и 200 година; Ситу бејаше 205 година, када му се родио Енос. Енос је имао 190 година, када му се родио Кајнан, Кајнану бејаше 170 година, када му се родио Мателеил и т. д. (Бит. гл. 5, ст. 6—28). На тај начин јасно нам је, да је у сваком добу бића човечијег у основи развика живота његовог и у одношајима међу узрастима његовим владао увек један и исти закон, који влада и у развиту сваког другог живота на овоме свету т. ј. што се природа спорије развија у толико јој је и живот дужи и обратно, што се природа брже развија тим пре и свршава тецај свога живота. Има библика и трава које за једну годину нарасту у висину од једног метра, али су за то по своме склопу слабе и трошне и не живе дуже од једне године. Напротив, она дрва, која се сваке године у свему неприметно развијају, у свему су и много јача од оних првих, те стога и могу преживети столећа. Животиње, које се у телесном организму своме за неколико дана или седмица потпуно усаврше, живе само пет, десет или највише петнаест година; на против нас оне животиње, у којих се тек годинама усаврши потпуно телесни организам њихов, преживе више деценија па и столећа. Тај исти закон владао је, а и данас влада и у развиту човечијег живота. Када је дакле један по истећењу једне петине свога века, потпуно развијен постао, да са потпуном снагом може делати у остале четири петине века свога; то је потребно да време зрелог делања и код осталих саразмерно буде добу развика њиховог, дакле онај, који се развијао 200 год. тај има право на живот још 700 година, односно

који се развија 100 год. има право на даљи живот од 400 год., а који се развија 40 година има право на живот још 160 година и т. д.; дакле код свакога, доба зрелог децења има обухватати остале четири петине века. На основу тога закон Божанске правде, у различитим дужинама века човечијег ипак на јавне делове дели сво благо живота у свима засебним узрастима његовим; тако дакле прву петину од целе дужине века свога проводи човек у развитку и физичком и у приправљању за савршени како телесни тако и душевни живот, други петину проводи човек у првом делању свежих сила ума и воље, у делима испитивања и истраживања, трећу у зрелом добу живота свога, у спокојном и плодноском раду свију душевних сила својих, четврту у првим годинама старости, у животу искуства и савета, пету у старости и потпуној немоћи свих својих сила. Ко мање живи у добу, када му ум и воља у најбољој снази раде, тај се и мање спремао за тај живот, а што је такође важно, тај мање година проводи у добу старачких немоћи и патња.

У историји скраћивања дужине века човечијег поред све постепености у њеном току, не можемо, да не приметимо и оне моменте, у којима се нарушавао правилан ток скраћивања живота човечијег и ти непредвиди моменту упућују нас, да објашење њихово потражимо у особном деловању свемогућег Господара над животом и смрћу човечијом. Епохе умањивања дужине века човечијег једновремено су се догађале са свесветским великим превратима и догађајима у судби света и човечанства, који такође бежаху дела особеног и необичног премисла Божијег, као што бежаху на пр. потоп, зидање куле вавилонске, признав Аврамов, давање закона

Мојсеју. У интервалима ових догађаја скраћивала се дужина века човечијег, али не саразмерно према дужини преживљенога времена, до потопа дакле у течају од две хиљаде и двеста педесет година, човечији живот није се скраћивао, после потопа дужина живота човечијег одједаред се смањује са 900 на 500 година; овај прелап по своме браом и изненадном наступању сасвим је неприродан, али је уједно и врло нажан, јер наступа скоро уједно са великом казном и потресом целог света — потопом. По томе од потопа па до зидања куле вавилонске, дакле у течају од 600 година, живот човечији се скраћује још са 200 година (34 године од стотине) и одређује се на 300 година. Од зидања куле вавилонске па до признавања Аврамовог — у течају од 600 година — човечији живот не губи 200 него само 120 година (20 год. од стотине) и одређује се на 180 година. Од Аврама до Мојсеја, дакле у течају од 430 година скраћује се човечији живот само са 60 година (мање од 15 год. од стотине) и одређује се на 120 година. Од Мојсеја до Давида — у току од 450 година — живот човечији скраћује се још са мање, дакле само са 40 година, (т. ј. мање него 10 год. од стотине), кад узмемо да је дужина човечијег века, у Давидовом добу округлим бројем и зносима 80 година¹⁾. Затим у течају скоро од 3000 год. дужина

¹⁾ Бивало је и у добу Давидовом а бива и данас, да људи доживе до 150 година и нешто више; али су те реткости тако необичне, да их не смемо ни узимати у обзир при одређивању средњег броја дужине нашега века, исто тако, као што се не може у обзир узети ни живот одојчета које само један дан преживи. — Наука, која се бави испитивањем човечијег организма, доказује, да би човек и данашњим даном могао по склоњу свога тела живети три пут толико колико сада преживи; али поред данашњих услова за живот човек живи само трећину овога живота који би био у стању преживети.

живота нашега смањује се врло неприметно. И тако с почетка се живот човечији не скраћује, по томе се одједном скраћује и то испрва врло нагло, а по том спорије и спорије, док се од једном не зауставља на једној мери (ако се заустави?). У овом току скраћивања, живота човечијег видимо законе скраћивања али не видимо

законе природне постепености, а уједино видимо и законе особеног, тајног промисла Божијег. А какви су то закони? Какве могу бити цели промисла Божијег, због којих бејаше потребно, да дужина века човечијег буде дужа у допотопном свету а краћа у послепотопним периодима њош више краћа у познијим временима и т. д?

[Настављење се].

ПИТАЊА ИЗ СВЕШТЕНИЧКЕ ПРАКСЕ.

Један брат—свештеник из Доњо-тузланске дијецезе, управно је на уредништво овога листа ова два питања:

1.) *Дали је оправдано и дозвољено правилима св. православне цркве у цркви упојати и у гробље саранити лица громом убијена и утопљенике — или не?*

2.) *Је ли св. црквом забрањено уносити у цркву жену, коју смрт задеси прије 40 дана послије порођаја?*

Колико ми је познато, народ громом пораженог сарањује у гробље, али без купања и у истијем хаљинама, у којима га је та несретна смрт задесила, а није ми познато правило, које би таковима бранило, да се не могу у цркви опојати и у гробље саранити; шта више таковима се опојавати не може ни укратити, јер то никако нијесу *самоубице* — нити су они били виновници своје смрти.

То немо важи и за *утопљеника*, који је несрећним случајем у води смрт нашао, правило 8. Вас. вел.). Упорне грјешнике и хотимичне самоубице не треба саранити *у гробље*, (Милешево црквено право, стр. 617). За оне који су при смрти, гроба се молити (карт. 7.) Лудом може бити принос; а за оне, који у јарости или малодушности себи живот одузму, не (тим. 14)

Народ наш има обичај утопљеника конати овде, ће се из воде извади, али правила цркве-

ног нема, које би му, ако је случајно и нехоте утопљен, кратило у гробље сахранити га. —

На оно друго питање, одговара се, да црква забрањује жени, која има обично, у цркву улазити и причешћивати се (Двон. 2. тим. 7), али кад у порођају умре или прије очишћења до 40 дана, нијесам ниђе могао наћи правило, које би кратило такву у цркву уносити. Од како сам свештеником, није ми никад ни на памети било, да то забрањујем, по има случајева да то у неким мјестима и постоји. Тако н. пр. у старој сарајевској цркви скоро је био случај, да су опојали једну женску, у порођају умрлу, не у цркви, него ли пред вратима црквеним, под звоником. — Тражио сам на доста страна, једна би набасео на какву прибиљешку или правило од носеће се на смрт породице, али тога не надох, па чак ни у Могилином Требнику.

Захваљујући пречасном протојереју Васи Поповићу, члану конзисторијалном, он ми је нашао једну биљешку о том — Благослов: *Настављања кига дла плацно црквено љубитиј стр. 8-9. Ђе пише: „Жицини, умириш кь периодъ сорокодневнаго очишћења, тожи кнолати кь цркви“.*

И тако на стављена питања, одговор је: *да се громом убијени и случајно утопљени, могу у цркву уносити и опојавати, а и жена у порођају и прије очишћења умрла, да се може у цркви опојати.*

Д

ОДГОВОРИ НА ПИТАЊА ИЗ ПАСТИРСКЕ ПРАКСЕ.

Поп Лука из Пушавора, послао нам, је неколико питања, са молбом, да му у овоме листу одговоримо. Ево:

I.

Ако иновјерац прелази у православну вјеру, треба ли га поново миропомазати или не, кад се зна, да је крштен и миропомазан у првобитној својој вјери?

Питање ово тражи поуздану праксу наше цркве у примању *правилно крштених и миропомазаних из православне вјере*, па и мотивирање за такав чин.

Најновија монументална радња високопреосвећеног господина *епископа Никодима*¹⁾, најбољи је српски коментар за позитивно канонично учење православне цркве. Тим извршним дјелом митроносног г. писца користимо се ево и ми, да покажемо, е су, правилом 95. шестог васељенскога сабора (трулеског), поновљена и допуњена пређашња правила и утврђена вјековна пракса цркве у питању примања иновјераца. На стр. 583. и 584. вели г. писац: „Овим правилом трулескога сабора изравнана је она разлика, која је поглавито у првим вијековима постојала у појединим помјесним црквама, кад су се имали примати у цркву разни јеретници и расколници, а у једно је гласом васељенске цркве установљена у овоме стална норма за будућа времена. По пропису овога правила неправославни, кад се обраћају у православље, примају се обзиром на то, колико они одступају од православног учења, те бивају или крштени, или само миропомазани, или се пак примају пошто се покају и исповиједи православно вјеровање. Овим је у осталом

трулески сабор потврдио само и дао карактер опће обавезности за сву цркву постојећој већ црквеној пракси; јер ми имамо још из V. вијека једну свједоцбу, да се тако у цркви поступало, кад су се разни неправославни у цркву примали. Презвитер цариградске цркве, Тимотије, писао је поменутога вијека своме саслужнику Јовану са свијем у смислу овога трулескога правила. По Крмчији овако пише Тимотије: „Три чина крштањемъ прихватајућъ къ сваткојъ кожјей соборнојъ и апостолскојъ цркви . . . : и првиъ оубо чинъ естъ, трикѣнѣицъъ скатагъ крѣщенїа; и который же некрѣщенѣицъъ естъ, не помазѣицъъ, скатѣицъъ мѣромъ, и третїи не крѣщенѣицъъ же не помазѣицъъ, не течїе преканѣицъъ свою и свакъъ ерѣкъ“, — и за тимъ спомиње редом све неправославне, по коме се чину који имају примати. Ова три чина примања неправославних у цркву важе и имају потпуну снагу и данас у нашој православној цркви. По првоме, црква прима оне јеретике, који не вјерују у св. Тројицу, који не признају крштење или који га не врше по Господњој заповијести; по другоме чину, то јест миропомазањем, примају се (осим поменутих у правилу јеретика) сви они, који су крштени у име Оца и Сина и св. Духа, али који немају законитага свештенства и не признају тајну миропомазања, а то су данас сви протестанти, — исто тако миропомазањем примају се и римокатолици и јермени, ако нијесу били миропомазани у својој цркви, прије него што ће се обратити у православље; *по трећем чину, то јест без крштења и без миропомазања, а само одречењем пређашњег вјеровања и исповиједањем правосл. вјеровања примају се (осим поменутих у правилу јере-*

¹⁾ Правила (KANONES) православне цркве с тумачењем. Н. Сад 1895.

ника) сви римокатолици и јермени, који су у својој цркви били миропомазани¹.

Тако учи и православна црквено право: — „Трећи начин примања исповјерних хришћана састоји се у томе, што дотични одриче се усмено, или писмено преташњег свог вјеровања, исповиједа симвала православне цркве, и, последије прописане молитве од стране православног свештеника, прима свето причешће. Овико се примају данас римокатолици и јермени, који су били миропомазани у својој цркви“²).

Главни и опћи основ овакој пракси ваља да потражило у саме начело исповиједања и вјеровања наше цркве о св. крштењу и миропомазању, као тајнама, које се не дају по други пут³).

Од те утврђене и основне мисли не одступа Требник, и чин, који је тамо отштампан, носи карактер правилног и исторички оправданог чина. Узмите, оче Лука, „Дополнителный Требник“, па ћете наћи: „Оуказъ, какъ приимати вретѣки, или шестѣники, и цркви етѣи свекснати ихъ. ихъи муремъ етѣиъ помазати не подебаетъ. по че—мъ правилъ егда въ сѣвора, ихъи въ трѣмъ, који ће уједно послужити и као одговор на наше питање. Ту наречно стоји: „Екетно же вѣди, какъ крещеніи и миропомазаніи повтораѣти никакѣи подебаетъ: нѣо характеръ, сѣстъ, печать или знаменіи. николиже истираемоѣ на дѣши приимающаѣ твердатъ. Крещеніи бѣше знаменіетъ, или печатѣетъ дѣшѣ, ко еже познаваемоѣ крѣти крещеномъ ѿ некрещеннаѣ: миропомазаніи же, ко еже познаѣи крѣти миропомазаномъ ѿ немиропомазаннаѣ“.

Јереј Светозар Грубач.

¹ Др. Никодим Милаш: Правосл. црквено право, IV. днѣ, гл. I. § 145. стр. 524. — 525.

² Прав. исповијед. вјере катол. и апост. цркве поточе. Одговор на питање 102. и 105.; Прав. догмат. богослов. Макарија, митроп. моск. и коломен. Т. II. чл. III. § 204. стр. 329. § 210. стр. 358.

II.

Да ли се над умрлим свештеником говори „молитва прощанна“: „Господь Исусъ Христусъ Богъ наш“ и т. д. или не?

Брат Лука покренуо је ово питање, по свој прилици, за то, што међу „Послѣдованіемъ мертвенниѣмъ надъ скончавшимся священникомъ“, у обичним нашим Требницима, није нашао те молитве. И занета, када би се миомислѣ друге неке околности, одговор на стављено питање био би негативан т. ј. одговорили би, да такве молитве при потребу свештеничком не треба. Али када се узме у обзир садржина и циљ „молитве прощанна“ лако је вјеровати, е није било никаквог стварног разлога, да се та молитва при потребу свештеничком конфисцира. У прилог томе иду и ова факта:

1) Иже речемъ какъ грѣха не имамъ, сѣи прельщамъ, и истинны икѣтъ въ насъ“ (I. Јов. 1. 8.); „Сѣдмирнице падѣти правдинскъ и востанѣтъ“. (Притч. 24. 16); „Икѣтъ человеѣкъ правденъ на земли, иже сотворитъ благо и не согрѣшитъ“. [Проп. 7. 20].

2) „Молитва прощанна“ отштампана је у „послѣд. погик. мѣрскихъ человеѣкъ“ и у „послѣд. исхѣд. монахѣвъ“⁴).

3) „Молитва прощанна“ чита се и над усопшим архијерејем⁵).

4) Почетком XVII. вијека [1623. и 1636. г.] бијаху у опћој потреби два руска Требника, у којима „чинъ егда представитѣи погъ“ има „прощанну молитву“ са карактером разрѣшительне⁶).

5) У православној руској цркви при потребу свештеничком и данас чита се и умрлом у десну руку полагаје разрѣ-

⁴ Вел. Требник. Москва 1743. г. л. 130. на об. и л. 151. на об.

⁵ В. Никодимѣи: Доп. Требникъ стр. 378.

⁶ Н. Крашinsky: Къ ист. прак. когосл. по коп. икѣ. црк. глѣж. и оузд. нѣмъ исповѣт. стр. 202. и 234.

иништелна молитва, која тамо у опће за-
мјешује кратку „прошталну молитву“ у
нашим Требницама¹⁾.

*) К. Николски; Писмо, књ. изд. 8-т, когол. прак.
цркви. Стр. 732. 739; Н. Силникоу: Прак. рбк.
при отпаях, приглас. стр. 118; С. В. Ђулаков:
Прак. рбк. књ. току, когол. прак. цркви стр. 152—153;
П. Андољк: Најка о когол. прак. цркви. Ч. II. Отд.
II, § 135. стр. 158.

ПИСМА ИЗ ТАВНИЦЕ.

Пише својему куму Д. К., богослову: **Ненад**.

(Наставак).

Писмо треће.

Драги куме!

И са овим писмом сам окаснио. А овђе
је узрок била дужа болест.

Одмах, чим сам ти послао по тамничком
стражару последње писмо на пошту, павуо сам
у неспијест на неке дивје голе даске у једноме
углу тамнице. На њима сам лежао, а окренуо
се ни подигао нијесам, ни мање ни више него
осам месеци. Јутрос сам се дигао, али сам ипак
још Богу хвала, болестан. Како је већ дошло и
прољеће (Али мени није. У мојој кући вазада је
зима), то се и бољему здрављу надам? Само су
ми ноге хладне и клечају кољена; срце утан-
чало као да виси о пртени коњу; глава тешка
као млисни камен, а очи као да су пуне драча
из Писова.

За пријеме болести походилили су ме: драга
моја Нада, мајка, сестра, пунац и пуница. А од
пријатеља само Пик. Др. Највећи пријатељи:
Г. Ј. и Ђ. П., забављани — ваљда — науком
и проповиједаньем повјереној пасти, читањем ко-
рисних књига и листова, дописивањем у овај
наш једини духовни часопис „Источник“ и за-
узимањем код подручничјех, да га држе претпла-
ћујући се на њ, желећи му дужег опстанка;
црквено-народном политиком, и т. д. — нијесу
ме ниједном походили. Па не знам по томе да
ли се сјећају Спаситељских ријечи: „Ако ко
напоји једнога од овјех малијех само чашом
студене воде, . . . занета вам кажем, не ће му
пропасти плата“¹⁾.

Према томе, одговор на стављено
питање овакав је: **Над умрлим свештени-**
ком треба читати „молитву прошталну“:
„Госпеда Исуса Христа са Богѣ наших“ и т. д.
и то послје стихира по „цѣлословию“.

Јереј Светозар Грубач.

Иде ми дакле, како ми се чини, на боље,
и толико сам снажан, да ето и писати могу.

Јутрос ми је веома угодно било изићи на
свјежи ваздух из тамничке загушљивости; јер од
почетка септембра пр. г. ево до априла нијесам
угледао сунца! Сједио сам читаво два сата на
роској трави и посматрао многе цвијетове у башти,
ће се купају у бистрој роси, као срце младе
жоме, у љубави према њазина драгана или моје
Наде у љубави наспрам мене. А међу гранич-
ницама питомијех воњака, које су у редовима заса-
ђене и „бесаром“ раицијех боја украшене, слушао
сам красну мелодију љушкијех славуја; гледао
их како слободно прелијетају с гране на грану.
Они као да не знају за окове тамнице нити их
тиште јади ни мори туга љута као мене. За то
им је pjesма бурна; глас им је весео и слободан.
Или може бити позивају сузњија у близини, који
је некад био слободан на крилу Наде своје и
пео се на стае њезни као на палму — као што
се они пењу на вошке и доватају бесар: па му
pjesму утјехе пјевају.

Ма да ми је ово пријатно било, што сам
гледао, тијем нише, што се сунце истом укачи-
ваше кроз гране високијех храстова са источне
стране, ипак сам осјећао неку хладноћу око
срца, а оно је јако лупало. Купајући дркало је
као прут на води. И нехотично морао сам из-
слећи у себи рећи срцу: шта ти је, срце, за што
дрешеш тако? Нијеси ми прије са таквом
сумњом, са таквијем мислима дркало; осим
онда, када си се разговарало с Надом. Може
бити и сада купаши за њом? Можда те сла-
вујев глас подејећа на глас њезни?... Глас

¹⁾ Мат. X, 42; XXV, 40; мислор. Јевр. VI, 10; I
Сол. I, 3.

ти је звучан као гром а куцање јако као муња. Ао, срце, тужно моје срце, које ми, 'вако изнемогу, много уздахе ствараш, како снажно, како хитро куцаш! Проклињеш ли судбу, што те раздвоји, ах! Можда на вијек с њоме? или случај, који ме лиши свијести, кад, пошав за безумником, у гријех падох? или дан у који те напусти слобода, а притиште при мрак хладне тамнице?! Ал узалуд — узалуд; нема кога тражиш . . . Нема драге за којом куцаш, за којом крв разгониш кроз испале жиле мога тијела . . . Нема! Не осјећам јој тихане кораке; не чујем јој анђелског гласа; не видим блаженога осмјеха, ни очију, извора рајског живота. Куку, срце! . . . Авај, Надо! — не остављај ме.

Па мислиш ли, љубавни куме, да сам се удржао од плача? Дакако, нијесам, нијесам могао. Сузе су капале доље, а неке равносно пјетар, који је тада подласано струјао. Можда је која пала на који од цијетова у врту. Али неће, ваљда, бити ни једна, што их вјетар понесе, паниула на које осјетљиво срце, нити пошла горе у небо, ће пјетар егонија не дува нити има неправде као амо на земљи? А морао сам се заплакати; јер све што сам јутрос видио у башти и изван ње у природи, све ме подсећало на оно златно доба, кад сам био изван окова тамнице, у слободној природи, у загрљају своје Наде. Шарено баштено цијеће причаше ми само о драгој Нади; нерасцијетани румени пулољци црвене руже подсећају ме на усташца, бијели љиљан на њедра, а љубичица на очи моје Наде. И помишљао сам: хеј, како среће, да је никад видио нијесам, . . . или кад сам је видио, барем да не имаш клете прилике виђети, каква јој је душа; како јој на уснама трепери осмјех, кога покреће нада: да ће јој срећа скоро на грудима покоја наћи.

По овоме видио сам да је истинита наука, која учи, да се старије представе сличнијем појавима мање или више понављају, изласком из душе у свијест, без обзира на дужину времена растојања. И човјек чак у старости може да се нечега сјети, што је некад видио или чуо, на основу извјешеног закона. Према томе сав човјек-ков живот овога свијета непрепетан је представама као концима неке мреже, ће један конач завис од другога, а сви од узка. Тек кад се

једном узме — човјек-ков живот — искида, раскине се веза конача — човјек-ковијех представа, на име, угине тијело кад га остави душа, која је тијелу, што и узме концима. А та веза веза, представа у души човјека чини, да његов живот, ма колико дуг био у данашњем времену, изгледа као кад се изиде кроз једна врата, а до мало за тијем опет кроз друга уније. Или као бранна жељезнице, која преноси људе на једнога мјеста у друго. Јер је лађа човјекова земаљског живота, која га преноси у вјечни живот, подобна жељезници.

Послије овога, кад се навршио прописани сат наласка из тамнице, поклонивши се слободи славујекој и њиховој пјесми, мирису цијетова и љубичијем арацима прамаљетног сунца, вратио сам се и дошао у тамницу, а стражар на пој заључао врата „девестера“. Нешто свјежином јутарњег ваздуха, нешто мирисом цијетова, нешто пјесмом славуја очарао; нешто поновљењем представама о негдашњој слободи и срећи рајског уживања с Надом, а будући још слаба живота иза болести, увиријен у ране груди: легао сам на тврде даске и — мало за тијем заспао. У спавању томе снихав као да јави бијаше — да се спремам некуд на пут, на далеки пут, због цијељи неке, коју не могу споменути; бијаше удаљена и завјесом зашкрта. За то јој и не знам имена . . . Ишао сам к' вратима, поздрављајући се тужно: „забогом, Надо, мила Надо, вријеме дође, морам те оставити! Све је до сад остало без успјеха, јер не боле никога љути моји баци!!! Као да је и Бог без милости?! Аох, како ми титиш срце, као ажија у пламену, због тога раставка, због тога одласка! . . . О, срце, о, срце моје тужно, више никад нећеш закупати на овијем грудима, ће је сласт као сласт раја. Не ћеш нигда! . . . Ох, Надо! задох твојих уста, који оживљава мртве (а сузња не може да спасе), мене неће више никад оснажити. Крај је дошао. Не могу више . . . За то ми се гријех неће примити на рачун. — Ја те љубих, златна Надо, као што само Србин љубити зна и може; љубих те већма него себе, него свијет и све што је под сунцем. . . . Без загрљаја, без пољупца, морам, по нужди, да се растанем с тобом, драга Надо, јер знам да би и теби и мени тај отровни мач — пољубац — још већма срце испарао.

Али не даде тако она. Не хтједе да ме пусти из загрљаја, који је чврст као гвоздени ланци тамнице, без последњег пољупца.

„Знаш, неvjеро, како си се клео,
Знаш, неvjеро, име моје, како си се клео:
Другу нећу, с тобом умирићу...”

говорах ми Нада кроз плач, у непрекиданцијем и у полу не изговоренијем ријечима. — Ови тужни гласови, које као да слушах на јави, пробудише ме иза сна; као хитра муња пробисе ми душу. Утанојем дркћући, али ми срце празно, а груди се напеле, готово да се распукују од туге. С по четка нијесам знао да ли је ноћ или дан, а нијесам знао кад сам легао да спавам. Било ми је тешко и мучно као да се бијаше навалила на мене читава кућа: И тамница ми до сад није тежа била. Али ни сада не знам, право да ти кажем, да ли је ово био сан или јавна.

Да се нијесам одважио на ово писање, држим да би већ свиснуо од туге и терета. И, као што сам у једном писму напријед рекао, збиља писањем се тјешим колико и читањем св. Писма; у мјесто свакога средства, да се позабавим и прекратим часове у тамници, она су ми једина при руди.

Ну, извињујући ти се због дугога неписанја, ја одох далеко.

Рекао сам ти о врлинама писати. Али ту немој изнуђавати од мене опширности темелитог разлагања у системи и стилу каквијех научнијех студија. У најпростијој форми братског свјета а с обзиром на оно, што ће црква од тебе изнуђавати у погледу тројакe свештеничке службе, колико познајем, писаћу ти.

Многе су врлине, које се ишту од онога ко ће да буде пастир словеснога стада, према тројаком раду његовом (учити, свршивати свештена дјела и упућивати у животу људе к спасењу), од којих ћу само онајглавније и укратко поменути, и на двоје подијелити, на име, на *унутрашње* и на *спољашње врлине*, а све се могу имати само онда, ако човјек има у себи божје благодати, која у њему дјелује, као што је имао и блажени Павло¹⁾.

А) Свештеникове унутрашње врлине.

а) Вjера.

Без сваке сумње, вjера је најпотребнији услов и временог и вjечног живота. Јер ако што човјек не прими кроз вjеру, нема ништа, нити може чинити дјела без вjере: а ко их чини у осуету вjере, она су по све мртва, као што је је и тјјело мртво без духа²⁾. Ко нема вjере, не може имати ни духа, а ко нема духа, живи тјјелом. „А тјјелесни човјек не разумије што је од духа божјијега“³⁾. А апостол Јаков у својој посланици каже: „Сваки добри дар и сваки поклон савршени од овог је, долази од Оца свјетлости“⁴⁾. А ово се прима само кроз вjеру.

Без вjере нико се неће спасти: јер „без вjере није могуће угодити Богу“⁵⁾. А ко Њему не угоди, неће имати спасења.

Овај услов неопходан је за све хришћане у опште. Кад је тако потребна вjера свијем хришћанима — као стаду, онда је, по себи се разумије, далеко потребнија свештенику — као пастиру и стражару божјијега дома⁶⁾; јер је он постављен на службу и дато му да буде пристава над челојди божјијом, а од пристава се тражи да се *вjера* нађе⁷⁾.

Свештенику, који ако не вjерује Онога, у чије име врши службу у винограду, не прима се труд у заслугу. Сав његов рад је као суво дрво у градини — без плода. Не имајући у себи вjере, он ништа не ради искрено, од срца, већ ако што ради, ради по дужности и да га виде људи, или што се боји не *банкнотирати* тјјело или да не изгуби службу а с њоме, што подмирује тјјелесне потребе своје и своје породице. А такви несретници не зна и неће да зна, да је све што се види, времено, а што се не види, вjечно⁸⁾; него не вjерујући у невидљиву вjечност, чини грјех, што само тежи да угоди појудима тјјела. Такав као да не помишља на јасне ријечи Спаситељево, који вели: „Који узвјерује . . . спасиће се; а ко не вjерује, осудиће се“⁹⁾. И зар неће изгубити вjечна блага сваки, који није тврдо убијен: да је Исус Христос једини Спа-

¹⁾ Јак. II, 22.

²⁾ I. Кор. II, 14.

³⁾ Јак. I, 17.

⁴⁾ Јер. XI, 6.

⁵⁾ Јерем. III, 15; Јевк. III, 17.

⁶⁾ Лука XII, 42; I. Кор. IV, 2.

⁷⁾ II Кор. IV, 18.

⁸⁾ Мар. XVI, 16.

⁹⁾ I. Кор. XV, 10; II Кор. III, 5; срв. Мат. X, 20; Рим. XV, 18-19; Гал. II, 8; Ефес. III, 7; Фил. II, 13.

ситељ, кроз кога се вјером може спасти; да су ерестна, која је Он установио и дао својој цркви преко апостола, са свијем потребна и потпуно моћна да оправдају и спасу свакога, ко их е вјером употребљујући прима? Шта је велим — вјечна блага? изгубиће не само вјечна него и премења, јер свакига невјерника оставља Божија благодат, а виђели смо да ко ње нема, не може чинити никаквих добријех дјела, — а по томе готово му је пропаст и временог и вјечног живота.

Загледај само у св. Писмо, па ћеш виђети каква је дјела чинила права вјера у Бога, код појединих и код многих. Ево н. пр. како пише блажени Павла у својој посланици к Јеврејима: „Вјером познајемо да је свијет ријечју Божијом створен, да је све што видимо из ништа постало. Вјером принесе Авелу Богу неку жртву него Каин, . . . и кроз њу он још мртвг говори. Вјером би Енох пренесен да не види смрти. . . . Вјером Ноје, примивши заповијест и побојавши се онога, што још не видје, начини ковчег за спасење дома својега, . . . и поста наслѣдник правде по вјери. Вјером послуша Аврам кад би позван да идије у земљу, коју шћаше да прими у наслѣдство . . . Вјером дође Аврам у земљу обећану . . . Вјером и сама Сара пероткиња прими силу да zatrudни, и роди преко времена старости . . . Вјером приведе Аврам Исака (свога јединца сина да закоље Богу на жртву), помисливши да је Бог кадар и из мртвих васкреснути. . . Вјером благослови Исак Јакова . . . Вјером благослови Јаков свакога сина Јосифова . . . Вјером се опомиња Јосиф умирући паласка синова Израилевих. . . . Вјером Мојсија, пошто се роди, крише три мјесеца родитеља његови . . . Вјером Мојсије, кад би велики, не хтједо да се назива син кћери Фараонове . . . Вјером Мојсије остави Мисир, не побојавши се љутине царева; јер се држаше онога, који се не види, као да га виђаше. Вјером учини пасху и прољез крини, да се онај, који губљаше новорођене не дотакне од њих. Вјером пријеђоше црвено море као по сухој земљи . . . Вјером падоше зидови Јерихонски, кад се обилази око њих седам дана. И шта ћу још да кажем? Јер ми не би достао времена кад би стао приповиједати о Гедеону, и о Вараку и Симеону и Јефтају, о Давиду и Самуилу, и о другима пророцима, који *вјером* побиједише

царства, учинише правду, добише обећања, затворише уста лавовима, угасише силу огњену, утесаше од општрица мача, ојачаше од немоћи, постанше јаки у биткама, разиђераше војске туђе; жене примише своје мртве из васкрсенија; а други бише побијени, не забавивши се, да добију боље васкрсеније; а други ругање и бој поднесоше, на још и окове и тамнице; каменем побијени бише, претрвени бише, испушани бише, од мача помријеше; идоше у кожусима и козијим козками, у свиротињи, у невољи којих не бијаше достојан свијет, по пустињама потупаше се, и по горама и по пенинама и по рушмама земљеским. И ови сви добивши свједочанство вјером не примише обећања; јер Бог нешто боље за нас одреди, да не приме без нас савршенства“¹⁾.

А св. Макарије велики у својој бесједи о „чувств. срца“²⁾ вели: „Ко хоће да дође Господу, да се удостоји вјечнога живота, да у њему Бог пребива, да прими св. Духа: он треба да најприје тврдо *вјерује у Господа*, у свему да извршује Његове заповијести и у свему да се одрече од свијета (на име да се не поводи по жељама тјелеснијем, које наводе на гријех), треба такође да се Богу моли и да не губи надања, него једино да очекује помоћ од Господа и свагда да мисли на Њега. Послије тога он треба да се усиљава, да чини свако добро и да извршује све Божије заповијести, па ако срце његово, због гријеха што је у њему, и не би то хтјело“.

Из постојане вјере у Бога, односно у вјечни живот протичу и остале врлине као природне послѣдце вјере. Тако свештеник, који тврдо вјерује у Бога и у све што откривени и писани Божији закон каже и заповиједи, боји се Бога, он је богобोजљив. И то је дакле врлина која се од тебе тражи.

6) Богобोजљивост.

Са свијем је природно да се слуга боји свога доброга господара, који му за његову вјерност и поштену радњу јамчи достојном наплатом. Он га је примио у своју кућу и предао му у руке своје имање, рекавши му: ако ми будеш у мањим стварима вјеран, повјерићу ти и дати к томе више од тога³⁾. А зар није тако е

¹⁾ Јевр. XI, 3, 4, 5, 7—9, 11, 17, 19—24, 27—40.

²⁾ Мак. нл. I. бесј. о чувств. срца, гл. 13.

³⁾ Мат. XXV, 21, и 23; испов. Лука XII, 44; 37. XXII, 29, 30.

тобом, који улазиш на службу у божји виноград, у кућу Господњу, који ти даје на управу своје имање — своју чељад! И не ћеш ли се бојати онога, који ти је то дао с повјерењем, и који ће ти плаћати заслугу? Хоћеш ли се потрудити да од мањег примања начиниш веће и од мањег повјерења задобијеш веће у дому гаде — Господа — својега? Хоћеш ли се не бојати господара свога, кад станеш на зло употребљавати његово повјерење и доброту његову, расипљући немарно његово имање, које ти је предао у руке, да с њим управљаш? Вјерујући да је господар твој властан наградити милосту и не милосту свога слугу, према заслуги, не ћеш ли радити све оно, што је за тебе боље? Хоћеш ако нијеси безуман, а кад би био безуман не би требало ни да тамо идеш.

Ето, тако је и са свештеником, слугом Бога живог, у божјој цркви.

Чуј како вјечни Отац, Господар цијелога свијета, страшно пријети свакоме свештенику који се Њега не боји, који не чини по Његовијем светијем заповијестима. „И тако сада вама је ова заповијест, свештеници, ако не послушате и не ставите у срце, да дате славу имену мојему, — тада ћу поустити на вас проклетство и проклету благослове ваше; и проклех их, јер не стављате у срце. . . И познаћете, да сам ја послао ову заповијест, да би био мој зајет с Левијем — вели Господ над војскама. Зајет мој за живот и мир бјеше с њим, и дадох му за то страх, јер ме се бојаше и имена се мога страхаше“¹⁾.

Па шта мислиш, је ли корисна човјеку вјера кроз коју долази бојање Бога? Шта ја велим — само бојање? Долазе све врлине, на име потпуно испуњавање божјега закона. Свештеник, који се боји Бога, има љубави према Богу, а кад има љубави према Њему, онда се не боји ни чега, „јер савршена љубав изгони страх на поље“²⁾.

Дакле, видиш ли како то бива? — Из бојања Бога, пониче љубав према Богу, која је у томе, што човјек чини само оно, шта воли Бог, а уклања се од свега, што Он забрањује да се чини, бојећи се за то казне; а љубав опет уништава страх, јер ко не чини противно заповијестима (а то је љубити Бога), нема се чега

бојати. А ко таквога страха нема, нема ни другог. Јер ко не гријешу Богу, тога не могу застрашити никакве биједи ни муке, па ни сама смрт, јер га Бог чува због праведности. Него таква све више напредује у добру, и шта год чини у божјему страху, све му иде на добро. Блажени Павло вели: „А знамо да онима, који љубе Бога, све иде на добро, који су позвани по намерињу“³⁾. Дакле сваки који се Бога боји, тврди је у ономе, шта чини, јер чини, шта вели Бог; он је као темељ основан на стамцу камену.

Божји страх или бојање Бога захтијева се од свакога хришћанина, јер му он „додаје дане . . . чини га јаким у подању, да ће наћи извор живота и очувати се од смртних пруга“⁴⁾. Псалмописац вели: „Благо човјеку који се боји Господа, коме су веома омиљене заповијести Његове“⁵⁾. А много више захтијева се од свештеника, који моли Бога за помоћ и благодат божју за многе; јер ко спомиње име Господње, мора се удаљити од свега, што би могло бити узроком, да се Бог разгњев и за то да му молитве остану без користи за оне, за које их приноси.

Свештеник, бојећи се Бога приближује се к Богу, а тако сазнаје за његова неизмјерна добра, која Он даје онијем, који се боје имена Његова. По томе, таква свештеник, може ли имати стрљења и мира у срцу својему, кад међу људима, који су му дани на управљање, пића и таклијех, који, научени кроз много гријешење, немају ни мало страха божјег у срцу својему, па свакога часа преступају божје заповијести, чинећи угађања пожудама временог живота, а на вјечни и не помишљају? Хоће ли он бити равнодушан према људима који већ јавно чине непалајла дјела? Неће ли он узети све корак и мјере и начине у свакој прилици, да одврати своје људе од гријешења, и да их научи, да познају Бога и Његова добра, која се дају онијем, који испуњавају Његове заповијести, а да одбјеже грке последице гријехова? А, реци ми, хоће ли тако и с таквом вољом чинити и онај попо, којему је *шрбух* Бог, и *чаша свијест*? Признаћеш и рећи право. Па добро. Онда имај и ти божји страх у срцу својему и бићеш беспријекоран.

¹⁾ Малах. II, 1, 2, 4, и 5; ср. Мој. XXVI,

14, и даље; 3 кн. Мој. XXXIII, 8, 9.

²⁾ I Јован. IV, 18.

³⁾ Римљ. VIII, 28.

⁴⁾ Прич. Сол. X, 27; XIV, 26, 27.

⁵⁾ Псал. CXII, 1; CXIX, 16; XXXV, 47; LXX, 143.

Ја немам ни појма колике су и какве благотворне последице божјег страха, које природно долазе и овога живота и онога, који ће доћи иза гроба, а и то тако и зле на небојање. Него је мој свијет на основу најузгег појма: *добро је свакоме, ко се боји Бога*, „јер ја ипак знам — говори проповједник — да ће бити добро онима који се боје Бога, који се боје лица Његова“¹⁾; а ти ћеш ми, љубазни мој, вјеровати

¹⁾ Проп. VIII, 12.

и без опширнијег доказа, јер ће те најбоље увјерити на мах дјеломично саме последице и једнога и другог.

Дакле: Бога се бој, и заповијести његове држи, јер то је све човјеку“²⁾.

За овом врдином од вјере долазе и друге.

²⁾ Тако XII, 13.

(Наставиће се).

БЕСЈЕДА, НА ЦАР. И КРАЉ. РОЂЕН-ДАН.

Благочистији хришћани!

Правнујући данас свијетли овај дан, — дан рођења нашег премилостивог цара и краља, Франц-Јосифа I. нагони нас савјест наша, да се топло и искрено помолимо Богу за онога, који нам једоприно, да после толико вјекова муке и патње, можемо слободно и јавно наше црквене обреде вршити у овим измученим покрајинама побијеној Босни и крпној Херцеговини, као што вршимо ево и данас, овом службом Божијом.

Браћо, онај за кога рекох, да се вишњем Богу помолимо, скупа са свима народима стране Аустро-Угарске царевине, с којима и ми пак, као вјерни поданици, дијелили заједнички данашње славање и радост, искуписмо се у овом св. храму, те уносимо топле молитве цару над царевима — Господу Богу, за адрвање и дуг живот нашег најмилостивијег и витешког цара и ослободитеља Франца Јосифа I.!

Он је послао своју храбру војску, да нас испод нехришћанског јарма ослободи, а свемогући

Бог даровао је тој храброј војсци побједу, те ми ево сада слободно и јавно приносимо топле молитве у овом св. олтару — без икаква страховања и опасности, у којем су се наши стари верали по гудурама и пећинама — молећи се Богу, да Њ. Величанству дадне силу и премудрост; да Му под ноге Његове покори сваког непријатеља и противника његовог; молимо се Господу Богу пак, за благу, мудру, кротку и праведну управу, над потчињеним Му земљама и народима! А сад, кад смо све то свршили, пожељимо, покланемо из дубине срца и душа наших: да нам таког милостивог и витешког владара Господ Бог још много и дуго одржи на престолу Његову, на славу и понос Његовог царског дома, Његовог пространог царства, и вјерног Му народа, на многа лѣта. — Живно!

Говорио: 6. Августа 1893. у приси Јелићко-Тимарекој.

Стеван С. Поповић
свештеник.

ПЕТИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ. (Методички поступак у III. разреду основне школе).

Пише Адам Пејић, учитељ — Бос. Петровац.

Тема. — Данас ћемо, драга дјецо, учити пети члан симбола вјере. Што ћемо данас учити?

I. Степен. Што смо задњи сат из вјеронауке учили? (Четврти члан симбола вјере.) Прије него што вам станем даље казивати, хоћу да видим, јесте ли добро

научили четврти члан симбола вјере, што смо задњи пут учили. Како гласи дакле четврти члан симбола вјере? — Каква се за нас наука садржи у четвртом члану симбола вјере? — Како је Исус Христос распет, кад је Он толико добра људма чинио? — Који су важни догађаји прет-

ходили страдању и распетију Спаситељевом? — Кажу у кратко што знаш о распетију Христовом?

II. степен. — Како гласи пети члан симбола вјере? — (Сад учитељ напише на школској табли пети члан симбола вјере овако: *Вјерује и ко јединог Господа Исуса Христа — „и крстивши га, трети дан по пицијем“*). Прочитај што сам написао Н.! Сад прочитај ти Н.! Још нека прочита Н.! Сад прочитајте самном у збору сви!

Који би ми знао превести пети члан симбола вјере? — (Бољи се ученици јављају) Па дедер нам преведи пети члан симбола вјере Н.! (Ученик превађа, а учитељ ако устреба помаже: Вјерујем у једнога Господа Исуса Христа — „који је ускресао у трећи дан по светом писму,“) Тако је. Преведи још ти Н.! И ти Н.! Сад преведите у збору сви!

Сад нам, драга дјечице, катихизис ставља ово питање: Чему нас учи вјеровати пети члан симбола вјере?

На ово питање лако ће сваки од вас одговорити, који зна добро превести пети члан симбола вјере. Који дакле зна? (Ја, ја . . .) Па хајде нам одговори Н.! (Пети члан симбола вјере учи нас, да је Господ Исус Христос у трећи дан послје своје смрти ускресао славно из гроба, као што је у светом писму предсказано.) Понови то Ти! Ти! Сад поновите у збору сви!

Пазите, дјецо, даље! Ви сте још у другом разреду учили о васкрсенију Христовом, па који ми зна казати: Који је то дан био, кад је Христос из мртвих васкреснуо? (Ученици се јављају.) Кажу нам Н.! (Исус Христос је васкреснуо у први дан послје суботе т. ј. у недељу.) Реци тако и ти! Реците сви! Зашто ми дакле светкујемо тај дан — недељу? (Јер је Христос у тај дан васкреснуо из гроба.) Тако је.

Сад нам долази на ред друго питање: Како се је дознало, да је Исус Христос васкреснуо из мртвих?

И о том сте учили у другом разреду, пак ћу да видим, који од вас добро памти и сјећа се што о том. Који дакле зна? (Јављају се ученици.) Видите, драга дјецо, то је од вас лијепо, кад се толики јављају; то је знак, да сте то ланске године добро научили, па се надам да ћете и на даље тако добро учити. Па нека нам приповједи Н.! (Ученик приповједа.) Добро си нам казао. Сад добро пазите, пак ћемо то још једанпут поновити. Ја ћу стављати питања, а ви ћете одговарати.

Кад су пошле ученице Христове ка гробу Његову? — Како им је име? — Зашто су пошле ка гробу? — Шта су носиле узга се? — Тако се зову, јер су миро носиле? — Ко међу тим одвали камен од гроба? — Шта се тада необично догодило? — Шта би са стражарима? — Кога онашње мироносице? — Шта им рече ангел? — Коле се је Христос сам јави у тај дан? — А коме се јави у осми дан послје васкресења? — Шта дозволи том приликом Томи апостолу? — Зашто му то дозволи? — За колико дана се јављао Христос својим ученицима послје васкресења? — (За 40 дана.) Колико пута? (Више пута.) А о чем им је сваки пут говорио? — (О царству божјем; и рекао им послати духа Утјешитеља, и заповедио им, да иду по цијелом свијету и крсте народе у име Оца, и Сина и светога Духа.) Понови! Ти! Ти! Сви!

Приповједи нам још једном о том, како се је дознало, да је Христос васкреснуо из мртвих — Стево! Сад ти Илија!

Отворите катихизисе на страни 19. и нађите пети члан симбола вјере, пак ћемо

га прочитати. Сад се с дјецом прочита и по ново испита.

III. степен. Како гласи четврти члан симбола вјере? А пети? — Каква се за нас наука садржи у четвртом члану симбола вјере? — А чему нас учи вјеровати пети члан симбола вјере? — У који дан би Христос разапет? — А у који дан васкресе? — Шта установи Христос у очи онога дана, кад ће страдати? — (Тајну светог причешћа). Које је ријечи изговорио Христос, кад је благословио и преломио хљеб, па дао ученицима? — А шта изговори кад узме чашу с вином, те благослови и даде ученицима?

IV. степен. Сад ћемо још једанпут поновити што смо данас научили. Како гласи пети члан симбола вјере? — Каква се за нас наука садржи у петом члану симбола вјере? — Који је то дан био, кад је Исус Христос из мртвих васкреснуо? — Како се је дознало да је Исус Христос из мртвих васкреснуо?

V. степен. а.) Како кажемо још празнику васкресенија Христовог? — (Ускрс) Ускрс је дјецо, најсвјетлији благ дан у години; јер је Господ Исус Христос у тај дан својом смрћу смрт победио, и нас спасао од праотеческог гријеха.

б.) Који зна још од другог разреда пјесму ускршњу казати? Дедер нам је кажи! Тако је. А сад ће нам је један превести, да видим, е дали сваку ријеч разумијете. Преведи Н! Сад ти! Ти! Ти! Сви!

в.) А знате ли је појати? Дед отпојте, да видим, е дали сте заборавили од лани. (Ноји се више пута.)

г.) Како се поздравља на ускрс? (Христос васкресе! А како се одвраћа на поздрав? (Во истину васкресе!)

Задатак. Приповједите код куће својим родитељима, браћи и сестрама о васкресењу Христовом, да и они чују, што сте данас у школи из вјеронауке научили!

ШЕСТИ ЧЛАН СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

(Настављање из вјеронауке у III. разреду основне школе).

Пише Адам Пејић, учитељ — Бос. Петровац.

Тема. Тумачићу вам шести члан симбола вјере. Што ћу вам тумачити?

I. степен. Кажи ми символ вјере, Илија! ти Стево! ти Миле!

Који смо члан симбола вјере пошљедни пут тумачили? — Како дакле гласи пети члан симбола вјере? — Преведи! Чему нас учи пети члан симбола вјере? — Који је то дан био, кад је Христос из мртвих васкреснуо? — Како се је дознало да је Христос из мртвих васкреснуо?

II. степен. — Како гласи шести члан симбола вјере? („И козидашиа на нбои и сјдашиа фидеи отца“). Кажи ти! Ти! Ти! Сви!

Преведи ми то Н! (Ученик пренађа: Вјерујем у Исуса Христа, који је узимао на небеса и сједи с десна Богу Оцу). Преведи ти! Ти! Ти! Сад у збору сви!

Каква се наука излаже у шестом члану симбола вјере? (Да се Исус Христос узимао тијелом на небо, гдје сједи Богу Оцу с десне стране.) А у који се дан догодило вознесење Христово? (У четрдесети дан по васкресенију.) Тако је. Дакле, Исус Христос се узимао тијелом на небо у четрдесети дан после васкресенија, и сједи с десне стране Богу Оцу. Реци тако! Ти! Ти! Сви.

Учили сте, дјецо, у другом разреду о вознесенију Господњем. Који би ми звао приповједити? Приповједи нам Н.! Ученик приповједа. Добро је. У који се дакле дан Христос јавио пошљедни пут на земљи својим ученицима — апостолима? На коју их гору изведе тај дан? — Одакле? — На шта им ту рече? — Шта Га апостоли упиташе том приликом? — А шта им Он одговори? — Шта се за тим догоди? — (Христос се узнесе на небо.) Кога опазише апостоли гледајући за Христом? — Што им рекоше анђели? Одговори ми сад на ово питање из катихизиса: Како се догодило вознесење Господа Исуса Христа? Одговори још ти! Ти! Ти!

А шта се разумијева под сједењем Исуса Христа с десне стране Бога Оца? Да Исус Христос има једнаку силу и славу као и Бог Отац. Реци тако! Ти! Ти! Сви!

Отворите катихизисе на страни 21. и нађите шести члан симбола вјере, пак ћемо га прочитати. Читај прво питање Н.! Шта се ту каже? — Друго питање нека чита Н.! Каква се дакле за нас наука излаже у шестом члану симбола вјере? — Читај ти Н. треће питање! Како се дакле догодило вознесење Господње? Четврто питање ће нам читати Н.! Шта разумијеш под сједењем Христовим с десне стране Бога Оца?

III. степен. — Како гласи пети члан симбола вјере? — А шести? — Чему нас учи пети члан симбола вјере? А шести? У који је дан Христос васкрснуо? А у који се дан вознесе на небо? — Како се дознало да је Исус Христос васкрснуо из мртвих? — А како се догодило вознесење Господа Исуса Христа?

IV. степен. — Сад назите добро, пак ћемо још један пут поновити, што смо данас научили: Како гласи шести члан симбола вјере? Каква се наука излаже у шестом члану симбола вјере? — Како се догодило вознесење Исуса Христа? — Шта се разумије под сједењем Исуса Христа с десне стране Бога Оца?

V. степен. а) У који се дакле дан послѣје васкресења вознесе Христос? (У четрдесети.) А у који седмични дан? (У четвртак.) Тако је. Рачунамо ли од великога четвртка, којим даном започиње страдање Христово, то вознесење Господње пада увијек у седми четвртак. Како се још зове празник вознесења Господњег? (Спасов дан.) За што? (Јер је Христос у тај дан довршио спасење на земљи.)

б) За будући сат ћете добро научити шести члан симбола вјере из катихизиса, а при том се можете послужити књижицом „Прва настава у вјери“, што сте је ланске године имали, те добро прочитајте о „Вознесенију Христовом“.

АПОЛОГИЈА ИСТИНЕ

или

Приговор на дјело Psychologie militaire professionnelle г. Хамона.

Од Јована Шарића, свештеника.

O patrie! On a beau raisonner les emper-
tes les amours que tu fais contencoreles
plus fortes.
E. Mann.

Давашњи прогресисти, или како ћемо их назвати, у вртлогу давањих трза-
вице у Европи, дају неку напредну од-
ређеност војсци, коју ми не разумијемо.

У најновијем добу мудровања о томе, у тој сфери, налазимо психолога Хамона. Тај научењак не давно написао је дјело о војци и издао га на француском језику у Белгији под насловом: „*Psychologie militaire profession*“, које код нас не може добити квалификацију „*Optime*“ Ми нисмо песимисте, али нисмо ни оптимисте. При том нисмо, а да нећемо признати и ону, која вели: „*Nulla regula sine exceptione*“, с чим би се могао правдати писац поменутога дјела. Али ми се преомишљамо, када говоримо о војци, која има велики замахај у социјалноме друштву својим моралом, својим врлинама, чашћу и осталим, с чим отпада свако психолошко апетрахтовање г. Хамона о војци тим више, што се ми обзиремо и на Библију.

Нећемо улазити у апсирирања дупина г. Хамона у његовоме умовању о војци; али долазимо на јаку потешкоћу оцијенити му дјело добре воље, у колико му сувремена дијагноза о спору нимало није добро испала за руком, и ако му је дјело изашло на францускоме језику. Барем Европа и Америка стоје на другим ногама и не желе које би им се хтјеле подметнути, а ни свака доктрина, није да се прими, као ни све оно да се усвоји, што под облацима лети да се једе.

Не знамо да ли и свима великанима може бити све шта хоће; и Лав Толстој велики је филозоф; али и он има грднијех утопија (Крајцарова соната). Критика никоме не прашта, а још мање коме остаје дужна. Ми нећемо заносити се великим умовањем, нити ћемо цитирати све велике свјетске психологе; али резервирамо се према војци најпростијом курзивом; „*Zelus Domus Tuas me devorat*“.

Такова је доктрина и г. Хамона, тискана у Белгији, без да јој је г. писац рекао: „Ако Бог да“. Чудимо се таковоме дјелу, али врета таковога цвијећа није за нас и наш расадник. Ми у нашим годинама не знамо друкије већ тако: „*Omnia in natura maturescere debent*“, па тако и ми удаљујући се од г. Хамонове квалификације о војци, као лађа од драгана или баба од ђавола. Види се из психолошког суђења да г. Хамон има тежак мозак; али и такав: да не познаје Библије, или неће да је познаје, судећи о војци тако, како он суди, а Библија друкије. Ми смо за то готови стати на земљиште, с ког би били слободни рећи да је суд г. Хамона о војци створен у мозгу му више као нека реклама против „*status quo*“ војске, некели какова стварна мисао о војци, истакнута. Како ми судимо о појаву најнајновијег дјела г. Хамона, нијоружући Библију и све појаве у њој о војци, ми смо га упоредили са Врвним колом,

Навели смо на првоме мјесту цитат ненадмашеног арфопоја Давида, а навели смо га за то, да и с те стране прикријемо голотину пишчеву и према природи. Није коректно баш ни према култури набацивати се гнусилом на војску, као тијело које је изван аплаудација анархистичкијех. Мемоари војнички то су доказали; војска има своју историју, као и сва друга бића. Ми смо религиозисти, и стојимо уз религиозисте; за то осуђујемо анархизам, а и да нисмо што смо, опет би осудили људе такве касте. Ми вјерујемо у Бога а Бог спасава оне, који у њега вјерују. Руски војник за Христа и за „царја“ гине и даје живот; куд би г. Хама са таквим људима?

Такова тема биће нам у писању овога чланка: осуђиваћемо нападаче на

војску, а доказаћемо и вољу Божију из Библије и из догађаја у свијету онима, који вјерују у Бога. Библија има мноштво доказа о томе, пуна је истина, а и историја прошлости пуна је факата.

Грчка историја сами је сјај јунаштва, римска тако исто. Најновије доба томе мало измиче. Дакле, војска је употребита, а потребита је као потреба природна да чува: мир, ред и поредак и да обезбјеђује границе своје државе. Библија не пориче и не оспорава противно сушност војске, а када то библија не чини, то се онда рађа питање: Ко је коректнији: г. Хамон или Библија?

Не ћемо баш ни ту заостати, а да се не ћемо одмах истакнути с Библијом у руци; али не ћемо се удаљити ни од питања ни од одговора из Библије: пита је суштини војска, који јој је смијер, сврха; на што је одређена и упућена? Одговор је лак, јер је у ономе, што смо рекли т. ј. да чува ред, мир, и поредак и да брани границе своје државе. Катон савјетује свога сина у једноме писму, да се не смије бити говорећи: „Који није војник, тај се не смије с непријатељем бити“. Одређености војске Катаном признате, не треба другог коментара.

Војска је постојала од искона; она води свој траг још од Библијскога доба; у њој су концентрисати морал и врлина; она није тип наказаног тијела; г. Хамон се преварно јако!

Нисмо наивни, а да нисмо, навешћемо и на овом реду Цицерона, који даје војсци т. ј. јунаштву врсту и назив добродјетељи; и други филозофи с тим су се занимали. Брисати то, значило би побити самога Цицерона, а ми то не сми-

јемо чинити. Што рекосмо, у главном, то је значај војске, а она је опет у другоме погледу и нешто друго. Наша замисао на томе пункту застаје т. ј. она нам застаје на ратничкој срећи по доказаним опитима, да јој је срећа промјенљива: једнима с успјехом, вољом у Бога; другима без успјеха, одурношћу воље и надања на Бога. Двије су супротности извој резултату, само је евентуални успјех тајна, воља Божија. Не давно пролистали смо историју и с особитом пажњом ислам Давидове, и нашли смо ни више ни мање о промјенивој ратничкој срећи то, што смо у цитату навели: Ни спасетсја царь многою силою и исполнѣнъ не спасетсја множествомъ крѣпости своѣхъ. Г. Хамон не вјерујући у Бога, мислимо да ће нам одговорити: да ли ће се он спасити у својој психологији. Невјерујемо. Како је велика, одређеност промисла Божијег у свему, тако је и у војсци и у њезиној срећи: мањи да буде већи, а већи и силини мањи.

Ми у то вјерујемо тако: као и математичари, да два, више два, чини четири. Даље ћемо то доказати, а сад и то вјерујемо, да свакада није онај побједилац, који има више војске, већ увијек онај, који у Бога вјерује и у њега се узда. То су историјска факта, то је доказано и то је истина. — Ратничка је срећа у томе смислу опробана на Шпартанцима и Леониду, нити они бијаху прије битке оно, нити Леонида, што бјеху побити: славни и славодобитни. То је историјски факат: нејачи надјачао јачег. Дакле, пресуда среће није у количини, већ у вољи Бога истиниго.

ОПИС СЕЛА БАЛТА И ВОДЕ СВЕТИЊЕ.

Село Балте налази се у парохији козарачкој, а у котару приједорском. Оно се простире испод планине Козаре, а изнад града Козарца, у врло романтичном положају, са плодним земљиштем, које просијецају многи потоци из многих врела, што по врх села у шуми извиру; а такођер и по средини села по неко се нађе, те тако састајући се чине повелики поток, или као какву малу рјечицу, на којима како уз велике суше лјетне тако и зимске студени, сви налазећи се млини могу мљети, и народу околном велику олакшицу чинити, да се не пате за млине; јер су многа врела, па је увјек вода млека зими, а лјети ледена. Та вода што народ за пиће употребљује врло је здрава; приповједају, сељани, да се не знам колико попије, неће нашкодити. Што се тиче арака, врло је здраво у томе селу живити, особито онима, који пате од сушнице; чини ми се да би им боље за здравље пријао, него у Глајхенбергу у Штајерској; — зато су становници тог села здрави, крупни, снажни, и изгледају као какви јунаци из доба косовског, особито онда, кад се обуку у своје старо народно одијело. Српско-православни житељи величани су, и угледнији од мухамеданаца, премаду су с њима у истом селу миијешани. Они су мирни, а у тежакуку вриједни, а опет највише их одликује то, што су побожни; а што се тиче крачања и неких празновјерица, у то слабо вјерују.

Као што сам одмах у почетку споменуо, да то село изобилује у врелима, тако има једно врело у томе селу, за које је вриједно неколико, колико сам могао дознати, како стари људи приповједају. иницијети пред читалачку публику, зашто народ то врело воду назива светињом. — Овако приповиједају:

У рат (то ће бити мислим војевање Лаудоново по босанској крајини 1690 г.) у овом селу живио је некадав човјек хришћанин, врло побожан, и кад би путем ишао, молио би се Богу; еде идући с послом кроз село, дочека га неки зликовац, турчин Аса Алић из оних ђемата (села) код Козарца, и посијече. Тај посијечени човјек носио је своју главу за десет минута даљине, док га била (жена турска) није видила, и у чуђењу викнула; а, види ђаурица ће иде без главе; у тај мах он паше, а вода изије оданде, ће му је глава

пала. Чобани докажу својим старијим, а они одмах отиду и сахране га далеко од врела 150 корачаја. Турци потље дођу, па му гроб окрену на подне као што се турци копају; а хришћани, ако је и у страху, небуду лијени, него му гроб поправе; еде, кад су по трећи пут дошли Турци, божијим чудом једном од њих испану очи, и на мјесту остане слијеп, у том се узбуне и побјегну, а гроб остане као што су наши направили све до данас. Одмах иза тога догађаја, почне се народ околини по мало скупљати на ту воду, те кад опазише да им помаже т. ј. болесним од главобоље, краста, очне болести, и других, то се почеше још у већим гомилама скупљати нећелом младом, онда у том изабери дан одређени, као што и дан дани зборе и Богу се моле са својим свештеником у нећелу младу по спасову дне код тог гроба и воде светиње. Од како је та вода од народа прозвана светињом, па све док гођ није начинита црква у Козарцу, увјек се народ у нећелу младу по спасовудне скупљао у што већем броју, и туј са свештеником свршавали масла (једоосвећења) ако се догоди још који свештеник, па водоосвећење за усјевае парохијалних села; по том би народ који је здрав посједао за трпезе пуне сваке ђакошије, а опет, који су болесни, ти би се умивали водом, а опет по неки и окупали мало подаље у шуми, и потље тога, сваки би тај болесник три пута око гроба прошао, и по неки новац на гроб метнули (бацали) или на земљу крај извора светиње. Од како се почну частити, до мркле ноћи тако траје, а млађарија највише игра и пјева, а више пута би и слијепи гуслар дошао на тај дан, па по неку јуначку пјесму отпјево уз гусле србадији, храбрећи их и улијевајући у њих наду на бољу будућност.

Како гођ похађа ту светињу наш српско-православни околини народ, тако и мухамеданци са својим женама долазе, те се купају, умивају, новац бацају, и око гроба три пута пролазе, и велику моћ приписују, да им може помоћи као и наш народ, зато је до данас многи болесник отишао својој кући здрав.

Ја сам још као дијете к њој долазио на збор са својим оцем свештеником, а био сам и прије 2 године и разматрајући је, једва сам могао

наћи гроб оног погинулог мученика* јер се изравно са земљом, а и травом нешто обрасто;

Одлично изнесо на јавноост, само да се неби замало времена бацило у заборав, као што би то

*) Наредите да се гроб очисти, побуса и ограда. Ур

и било, кад би стари помрли, а млађи нараштај неби знао што о овој светињи припомињедати.

Приједор

Приближено:
Симо Стојановић,
свештеник.

РАЗНО.

Из овогодишњег извјештаја еписко-право-славниог богословског училишта у Рељеву, кога је поднио привремени управитељ високопочасни протојереј *Васо Поповић* А. Е. Митрополитској Конзисторији у Сарајеву на увиђај, видимо ове биљешке:

У почетку 1894./5. школске године, уписано је у завод богословски 35 ученика, и то, у I. разред 9, у II. 2, у III. 4, а у IV. 19 потомака и 1 напредан без назначења разреда. — 5 потомака положили су испит са одличнијем успјехом, 3 са врло добријем, 4 са позваљијем, 1 са добријем, 1 са довољним, 1 због болести, остао неиспитан. Тројица су положили испит IV. разреда, али су им свједоцбе, због грешке оцјене и слабог владања задржане дотле, док њихов надлежни архијереј неаасвједочи, да су се у владаљу поправили. Један је отпуштен прије полагања испита.

Крајем године, свршили су богословске науке: Ристо Вуковић, Коста Драмушић, Петар Ђорђевић, Душан Кеџановић, Васо Мостић (неиспитан), Ђорђе Павић (свештеник), Алекса Поповић, Захарије Поповић, Павле Убавић, Лука Хаџић-Миљун и Гавро Гашић из сарајевске архидијезе. Даље: Алекса Глигоровић, Јово Јовановић, Стево Станчић и Михаило Стојчевић из зворничко-тузланске дијезе. Милан Букачић Јово Муцковић и Лазар Поповић из мостарске дијезе.

Са одласком ових ученика, стара богословија са својем престаје; а ступа у живот новотуређено богословско училиште, у које се примају нишњаци, који су свршени гимназијалци, или, у недостатку таквих, они, који су бар 5 разреда гимназијалних свршили.

Наставничко особље: Протојереј Васо Поповић, привремени управитељ — члан А. Е. М. Конзисторије. Дабро-босанске. — Наставници: Радослав Казембер, Јован Зимоњић, др. Душан Рукић и д-р. Александар Бошњакновић.

У I. разреду предавано је: Увод у свето Писмо, црквено-словенски језик, историја хришћанске цркве, хигијена и грчки језик; у II. раз.: тумачење св. Писма, грчки језик, историја хришћанске цркве, догматично богословље, црквено-словенски језик и хигијена. У III. разреду: догматично и морално богословље, педагогика, пољопривреда и тумачење св. Писма. У IV. раз.: пастирско и морално богословље, каноничко право, омилитика, историја свијета, катихетика, пољопривреда, методика и њемачки језик.

Заводна библиотека броји 1121 комад књига са 697 наслова. У прошлој години, завод је примио 15 радних листова.

Дабро-босанској Конзисторији стигао је допис одбора цркве и парохије прекајске котара главног, — у коме се похваљује тамошњи ваљани жандарски поштовао г. *Стеван Дошен*, чијим је настојањем и трудом земљиште црквено, дуго 533 и широко 215 метара, очишћено и у лијепу ограду стављено. Исто тако и сва гробља, која у прекајској парохији спадају, дао је госп. Дошен очистити и оградом опасати, те му је сва парохија за то захвална.

Наш је народ ваљан и све радо чини, али је нашјех тежакa мана, да они увијек морају некога имати, који ће их на рад упутити и посоколити. Дјело г. Дошена заиста је сваке хвале вриједно, за што му се и од ове стране захваљује, а његове претпостављене старјешине могу му и што више учинити. Живео јуначе, — тако и треба!

Изложба ђачких рађа и учила земаљске запатајске школе у Сарајеву, (Сахтијануша улица), која се обдржавала у петак 14., суботу 15. и недјељу 16. јула 1895., и то од 10—12 сати прије подне и од 2—4 сата после подне. Приступ је дозвољен био сваком, осим дјецe испод 12 година. Изложено је било слиједеће: А. Писмене рађа. Писанке и рађа на просторног, геометричког и стручног цртања. Б. Рађа

у радионици. Почети у парафирању дрвета постоје столарског и коларског оруђа, и гвозђа за употребу браварских и ковачких радња. Занатлијске радње ученика из другог разреда В. Смијер подучавања у радионици. Ове су радње већином одређене за први и други научни течај, те су наложене у радионицама и на ходницима.

Све радње ученика првог разреда израдиће се без обзира на то, који ће послје занат себи изабрати, да они добију неки преглед, како се употребљује разноврсно оруђе и да учитељи узмогу увидјети, за који занат показује који ученик највише воље.

Изавад из устројног статута. На овом се заводу учу слиједећи занати: столарство, коларство, браварство и ковачтво.

Теоретична обука обухваћа слиједеће предмете: вјеронауку, босански језик у свези са пословним састањима, оруђе и машинство и књиговодство, писање, природословље, науку о грађевинама и о градитељству, просторучно цртање, геометрију и геометрично цртање и пројективно и стручно цртање.

У радионицама се подучава практично на недјељу у првом течају 24, у другом 30, у трећем 36, а у четвртм 42 сата. Ученици се имаду за вријеме свог школовања у толико наобразити, да могу бити оспособљени за занатлијске помоћнике или мајсторе, који ће моћи успјешно тјерати свој занат.

Пошто се морају ученици у првом течају без обзира на будуће им звање бавити почетним радњама свих струка, раздијелиће се на почетку другог течаја у стручне скупине према томе, што себи који изабере, а по томе ће се сваки посветити својем занату. Завод има четири течаја.

Школска година почиње 20. августа.

Ученици, који желе да буду примљени у први разред завода, нужно је да су навршили најмање 14 а највише 16 година; имаду се исканати, да су свршили четири разреда основне школе с добрим успјехом, те апчевичком свије допбм, да су тјелесно способни за занат. Дотичне молбенице имаду се управити на земаљску владу. Сиромашни ученици добијају потпору и све школске потребе из земаљских средстава. Када новопримљени ученици у завод долазити имају, нагласиће им се при повратку молбе.

Дирекција земаљске занатлијске школе у Сарајеву.

Алоја Студничка,
директор.

По најновијем овогодишњем попису житељства у Босни и Херцеговини, нанађен је број душа 1,565,357. докле више од године 1885. за 229,266 душа, а број кућа 263,521. За 10 година умножиле се куће за 48,092.

Српска читаоница у Сомбору издала је понав на прославу свога педесетогодишњег рада и опстанка, која ће се 2. и 3. септембра о. г. одржавати у читаоничким просторијама са светом службом, благодарењем, свечаном еједницом и бесједом са играчком у просторијама „Ловачког рога“. — Прослава је екопчана са освјећењем друштвене заставе.

Јавна благодарност. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину даровала је ерпско-православној цркви у Обудовцу 200 фор. словом дијеста форината а. вр. на поправку црквеног крова, који је прошле године на 19. јула усјед тешког вјетра знатно оштећен.

Овијем се од стране све ове ерпско-православне црквено-школске општине изриче кроз потписани црквено школски одбор Високој земаљској влади најтоплија благодарност.

У Обудовцу, 18. јуна 1895.

Црквено-школски одбор.

Јавна благодарност. Госп. Перо Обућина из Сарајева, подетрекут истинитом хришћанском побожношћу и благочестијем, и из поштовања према ерпском Јерусалиму — обитељи милешевској, приложио је истој 1 врло дивно израђену кадоницу, у вриједности 20 фор. Исто тако и г. Рието Обућина, угледавши се на свога земаљска, приложио је 1 доста лијепо кандило, у вриједности 5 форинти и 1 тањир за нафору. К њима се придружила и гђа Анђа Станишића, на је и она приложила 1 лијепу бошчу, у вриједности 2 фор. и 3 фор. у новцу.

Свемогући нека поменути дароватељима дарује најбоље здравље, дуг живот и сваку срећу. Дај Боже да се и остали ерпски добротори на њих угледају, те својим прилозима украсе ову ерпску светињу. Ја ипак од стране моје и мога братства изјаваљујем им најтоплију благодарност.

У Милешеву 12. јула 1895. год.

Архимандрит Теодосије.

II. Исказ

добровољних прилога покупљених у ерпско-православним црквама Добро-босанске Епархије за

православну богословску зграду на острву Халик код Цариграда, пострададу од понатог земљотреса 28. јуна 1894. године, сходно окружности АЕ. М. Манастирије сарајевске од 25./8. 1894. број 2023.

Сума 1. изказа 972 фор. 62 новч. 25. Српско правосл. црквена општина из Вишеграда 19 фр. 26. Свештеник Коста Ковачевић, из Бихајке цркве 32 фор. 27. Српско православна црквено-школска општина бугојанска из цркве чипуљичке 77 фор. 09 нч. 28. Свештеник Никола Којић из Кукула 12 фор. 55 новч. 29. Свештеник Лука Поповић, парох из Живиница од цркве Брањег Врда 15 фор. 88 новч. 30. Српско православна црквена општина из Палачиовца 32 фор. 05 н. 31. Свештеник с.т. Поповић, парох из Виочана од цркве у Срп. Мравци 19 фор. 14 новч. 32. Свештеник Миле Остојић парох Раколићки од цркве на Зборишту 14 фор. 88 нч. 33. Свештеник Василије Игњатић, парох дрговићки од цркве у Дрговићима 11 фор. 75 новч. 34. Свештеник Димитрије Милулић, парох ножицки од цркве у Ножицком 15 ф. 35. Протопрезвитер Јефто Ђуровић, парох Бјелобрдеки од цркве у Добруну 22 ф. 36. Српско православна црквена општина у Штрицима 10 ф. 94 н. 37. Српско православна црквена општина од цркве у Јајцу 20 фор. 38. Протопрезвитер Алекса Поповић, парох Сребренички од цркве у Сребреници 80 фор. 76 новч. 39. Свештеник Јеврем Станковић парох чечавски од цркве у Чечави 12 ф. 43 н. 40. Јово Костић и Нико Куковић из Дервенте покупили у цркви дервентској 60 фор. 41. Јеронимах Милутин Радаковић, парох ларешки приложио 6 фор. 42. Српско православна црквено-школска општина у Тешљу 22 фор. 81 нч. 43. Ђуро Бањац свешт. за црквени одбор у Рибнику, котар Кључ, 6 ф. 50 нч. 44. Српско правосл. црк. школска општина у Бос. Градници 44 ф. 88 новч. 45. Српско правосл. црквено-школска

општина у Гламочу 44 фор. 74 новч. Укупно фор. 580-40

Свега досад дошло прилога 1553 ф. 02 нч. (Наставиће се).

Исказ

сакупљених добровољних прилога у Епархији Херцеговачко-Захумској, за порушењу од земљотреса православну богословску школу и цркву на Халик.

А. Манастирске управе:

1. Управа ман. Житомислића са парохијама	65-50
2. " " Завале " "	52-10
3. " " Добрићева " "	53-50
4. " " Дузи " "	58-16

Б. Протопрезвитерски уреди:

1. Протопрезвитерат Мостарски	"	421-20
2. " " Требињски	"	100-71
3. " " Чајнички	"	16-60
4. " " Коњички	"	21-55
5. " " Љубињски	"	98-20
6. " " Столачки	"	77-60
7. " " Билећки	"	50-75
8. " " Гатачки	"	137-07
9. " " Фочански	"	22-00
Укупно		1174-94

Још к томе један наполеон, један игри-лук и три рубље руске.

У Мостару, 8./7. 1895.

Ст. Правица,
протођакон.

Исправан. У VI. свесни овога листа за ову годину, страна 238. у „Исказу добровољних прилога за православну богословску зграду на острву Халик“ под бројем 1. штампано је: „Српско-православна цркв. школ. општина из Доњег Вакуфа 10 ф. 16 нч.“, а треба да стоји овако: 1. „Српско-православна црквена школска општина из Доњег Вакуфа 19 фор. 16 новч.“, што се овим исправља.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Просветни Гласник, службени лист министарства просвете и црквених послова краљевине Србије. Лист излази у мјесечним свескама од 7 и више таблица на четвртину. Цијена је за ино-земство 15 динара годишње. — Претплата се

шаље управи државне штампарије у Београд, а рукописи уредништву. Лист уређује Стеван Предлић.

Босанска Вила, излази сваког 15. и 30. дана у мјесцу. Цијена је листу, за све крајеве, 4

фор. а ђаци је добијају за 3 фор. Преплата и рукописи шаљу се уредништву. Листу је власник и уредник Никола Т. Кашиковић, сарајлија.

Госп. **Стева П. Бешевитш**, из Силџета позива на преплату своје четврте књиге „*Побратимства*“ — историјска драма у 3 чина с ијеванџем. Дјело је посвећено епископ оmlадини у Далмацији. Преплата се шаље писцу *одмах*. Цијена је књига 50 новчића, Скупљачица иде 11. та на дар.

Нада, илустровани лист са научним чланцима и другим разним забавним садржајем, излази

у Сарајеву двапут у мјесецу. Издаје земаљска Влада за Босну и Херцеговину⁴. Уређује савјетник Коста Херман. Цијена је годишња 6 фор.

Гласник земаљског музеја. Четири свеске чине једно годишње. Уређује Коста Херман, владин савјетник. — Годишња ја цијена с поштарином 2 фор.

Школски вјесник, излази у мјесецу један пут. Штампан се и ћирилицом и латиницом. Уредник Љубоје Дулош, владин тајник. Цијена је листу 2. фор. на годину.

Ч И Т У Л А.

Ристо Блажић.

парох крпљачки, протопротојерарх сребреничког

рођен је у Крпљачима 25. јуна 1837. Три разреда основне школе свршио је у Сребреници, премада се и код свештеника, којих је у оно доба у Крпљачима, његову мјесту било око 9. — поучавао. Бивши благочестив и учен према оном добу, изабери га сребренички грађани за учитеља своје дјеце, које је знање вршио двије године. Иза тога, — како записник свештенички, од 25. новембра 1882. године гласи, буде рукоположен 10. фебруара 1863. за ђакона и свештеника у Сарајеву од Игњатија П. митрополита сарајевског 1860.

Како, од овог истог митрополита има и свједјелство рукоположења издано 27. Јануара и. г. онда се прије судити може да је тога дана рукоположен, а не 13 фебруара — допније, како записник овог уреда гласи, јер није се свједјелство могло прије дати, па после рукополагања. — У књизи пописа свештеничког стр. 256 стоји назначено 10. и 13 фебруара 1863.

Прим. уреди.

Овај добри свештеник је мјесец и по дана био болестан од отока (дебола болест), који је толико напредовао, да је био сав надувен, те му и смрт зададе 24. јуна о. г. у 11 сати прије подне.

Опјело су извршили петорица свештеника: прото Алексеа Поповић, Саво Данчић, парох факовићки Теодосије Поповић, Димитрије и Јосиф Блажићи из Крпљача и саранили благотворјено уз учешће народа у сесок гробље код цркве 25. јуна у 5 с. последије подне. За пошљеду по част покојноме, парох факовићки изговорио је надгробно слово о значају привременог овог живота и смрти, којом се сваки човек по трећи пут рађа, ако га је упутио живоно, нестакнувши уз то и смирени живот, узорно свештеничко владање и понашање упокојенога. Заиста је и био омиљен не само парохијанима од 42—45 куће, но и сваком, с ким је год у додир могао доћи, према томе је и љубљен и поштован био.

Свакоме је био брат и пријатељ, а своје народу, љубазан, искрени и прави пастир-свештеник.

У њему је ожалостњена супруга изгубила вјерног и искреног мужа; они и кћери му, драгог и љубавног оца, а пијела породица мудра и примјерна домаћина — управитеља, који их је својим настојањем и старатељством знао и умно снабдјети, како с материјалне стране да након његове смрти не оскудјевају, да се не муче, тако с чашћу и уважењем, да од стране народа имају то и после њега.

Оче и брате свештеничке Ристо, према твојм вјаном узору животу. „Блажен си и докко ти је кдјача“.

Блажен ти покој и кћина памѣт!

РУКОПОЛОЖЕНИ.

Вид Парезанин, свршени рељевски богослов родом из Паника, парохије ман. Добрићева у Херцеговини, добивши каноничан отпуст од свога надлежног митрополита херцеговачко-захумског В. П. господина *Серафима*, примљен је од његов. Високопреосвештенства митрополита зворничког тузланског господина *Мандића* у ту Дијецезу. Парезанин је 10. и 11. Јуна о. г. рукоположен у чин ђакона и презвитера те је предложен за вјероучитеља на трговачкој и народним осн. школама у Бијељини. —

Остоја Гајић, свршени рељевски богослов и учитељ, постављен је од Његова Високопрео

свештенства господина АЕ. и Митрополита Ђорђа Николајевића дана 3. и 6. Августа о. г. у чин ђакона и свештеника, те му је актом консисторијалним повјерена удова парохија *Ведовица*, котара бос. Новог у администрацију.

Јован Марјановић, свршени рељевски богослов и учитељ, произведен је дана 29. Јуна о. г. од његова Високопреосвештенства АЕ и митрополита Ђорђа Николајевића у Сарајеву за ђакона, а 9. Јула рукоположен за свештеника, те му је актом консисторијалним уручена парохија *Вареш* — височног протопрезвитера — у привремену послугу.

ПРЕМЈЕШТЕНИ.

Милутин Радаковић, јеромонах и досадашњи парох варешки, премјештен је на парохију Рујницу, бихаћког протопрезвитерата.

Актом Његова Високопрештенства АЕ и

Митрополита Господина Ђорђа Николајевића, од 6. јула о. г. досадашњи парох Зенички, **Ристо Јокановић**, премјештен је на парохију *Блажуј*, у сарајевском протопрезвитерату.

ИСПРАВАК.

У VII. свесци нашега листа поткрале су се ове штампарске погрјешке:

страна	редак	штуцац	штампано	а требало да стоји:
244.	22.	десни	λέγος-ом σοφίας	λέγος-ом σοφίας
265. у прим. ¹⁾	пошљедни	"	De civitate Dei XV.	De civitate Dei XV.
266.	3 оздо	"	исчекавши	исчекавши
276.	13 оздо	"	дв'јема	двјема
277.	22 озго	лијеви	"(догом)"	(догом)
"	14. и 19.	десни	ђјаконској, ђјаконски	ђјаконској, ђјаконски
"	2 оздо	лијеви	гавра	Гавра
278.	5 оздо	десни	престол	престо
280.	13 озго	лијеви	жељели би	жељели бисмо

Остале мање погрјешке нека изволе поштовани читаоци сами исправити.

Уредиштво.

СВЕСКА IX.

Сарајево, Септембар. 1895.

ГОД. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Његово ц. и кр. Височанство

НАДВОЈВОДА ВЛАДИСЛАВ

1875.—1895.

Из Будимпеште стиже нам црна вијест, да је млађахни *Надвојвода Владислав*, син прејасног Надвојводе Јосифа и Надвојвоткиње Клотилде, подлегао својој тешкој рани 25. августа, о. г. коју је кобним удесом прије неколико дана у дову (на дивље мачке) био задобио. Ова тужна вијест, болно је одјекнула у свој монархији, па и у Босни и Херцеговини, које је земље млади Надвојвода прољетос почастиво својом високом посјетом, и својом љупком појавом изазвао опште симпатије. — Нека је блажецом и високом покојнику вјечна успомена и међу нама, а милостиви Бог нека ублажи велику жалост Његовим прејасним родитељима, које је зла коб тако љуто и невадно за срце ујела. „Сар. Лист“.

Њ. Високопреосв. госп. Митрополит Николајевић, уз асистенцију више свештеника, у присуству многе госпде, ученика и ученица овомјесних школа, њихових наставника и доста народа, држало је у новој еписко-правосл. сарајевској цркви у сриједу 30. августа у 9 сати пр. п. свечан парастос за упокојеног Надвојводу. Еписко пјевачко друштво „Саога“ умилно је одговарало на јектеније са црквеног хора. Митрополит је по свршетку парастоса одмах у цркви изјавио саучешће Његовој Преузвишености Барону Кучери.

ЕФКИНА ПАМАТ!

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић свештеник у Митровици.

(Наставак).

О позиву пастирској служби.

За свакога човека, који се приправља за свештенство, врло је важно да буде убеђен у свом истинитом позиву за ову високу службу, да ју је примио на себе не лако-мислено, него са смиреном надом, опрез-пошћу и шта више с радошћу. Њему не приличи да осећа страха, који слаби и доводи до очајања, кад он има прави, трезвени и достојни поглед на суштину хришћанског свештенства и његове потребе, ма да може он у исто време потпуно знати не достатак свога њему приуговорљена.

Ми смо у намери да изложимо овде неколико доказа о неопходности, суштини и значаја божанственог позива к свештенству.

Неопходност божанственог позива види се:

1) *Из св. Писма.* Идеја свештенства у св. Писму, будући идејом човека, који узима на себе особиту поруку или дело неопходно садржи у себи мисао и о особитом, нарочитом позиву онога, ко приступа свршавању датог му дела. У Старом Завету налазимо ову идеју изражену у бројевима: XVIII, 7: „да служите службе у *дир* свештенства вапега: и ко би други приступио, да се погуби“, код Ис. VI, 8 „ево мене пошљи мене“, LXI, 1: „Дух је Господа Бога на мени, јер ме Господ помаза да јављам добре гласе кротким, посла ме да завијем рањене у срцу“, код Јерем. I, 4—7: „И дође ми реч Господња говорећи: пре него те стварах у утроби, спазх те; и пре него изиде из утробе, осветих те; за пророка народима поставих те. А ја рекох: ох, Господе, Господе: ево

не знам говорити, јер сам дете. А Господ ми рече: не говори: дете сам; него иди куда те год пошљем, и говори што ти год кажем“, XXIII, 32: „Ево ме на оне који пророкују лажне сне, вели Господ, и приповедајући их заводе народ мој лажима својим и хитрином својом; а ја их висам послао, нити сам им заповедио: и неће ништа помоћи томе народу, говори Господ“. Ко проповеда реч Божију, не будући послан на ово, тај проповеда без користи; тако је то било пре, тако је и сада. У Новом Завету Господ нап. односи место у Ис. LXI, 1 на властиту службу. Код Мат. III, 16. 17 описано је крштење Христа пред почетком Његовог деловања службе за спасење људи, а код истога јеванђелиста у гл. XVII, 5. Сам Христос показује на свој позив да проповеда Јеванђеље. Код Јов. XII, 48—50 Христос се позива на чињеницу Свога позива к проповеди; а кроз њега, добили су позив да проповедају Јеванђеље и сви хришћански служитељи. У X. гл. Јов. јеванђеља Христос говори о Себи, као јединим вратима, која воде у свештенство; сви који иду другим путем јесу лопови и разбојници; само је овај прави пастир, ко је назначен за таковог од божанственог Пастироначелника. Мат. IV, 19: „градита по мрљ, и сетворе вы лова чловекомъ“. Марк. III, 13: „И призва ихъ хотаще сѣмъ: и придеша къ нимъ. И сетвори дванадесѣте, да бѣдѣтъ съ нимъ, и да посылаетъ ихъ проповѣдати“. Јов. XX, 21: „Рече же имъ Исѣсъ пакъ: миръ вамъ: такоже посла мѧ Отецъ, и азъ посылаю вы“. Дел. ап. XIII, 2: „сѣбжащымъ же имъ Го-

сподоби и поставишася, рече Дххъ Свѣтлый: ѿдѣлѣти аки Барнаѣ и Саѡла на дѣла, на неже призвахъ ихъ". Дел. ап. XX, 28: „Внимайте всѣмъ свѣтѣ и всѣмъ стадѣ, къ немже вѣсть Дххъ Свѣтлы постави епископы, пасты цркви Господа и Бога, юже стажа кровію своею". 1 Кор. I, 1: „Павѣль званиъ Апостолъ Исхсхъ Христовъ, волею Божию". Тит. I, 3: „Или же во времена своѣа слово свое проповѣданіемъ, ѣже мнѣ поручено вѣсть по повелѣнію Спасителя нашихъ Бога". 2 Тим. I, 9: „Спасишаго насъ и призвашаго званиемъ свѣтлымъ". Последње речи могле су се односити и, по свој вероватности, односиле су се нарочито позиву у хришћанско свештенство, у ком су учествовали и Павле и Тимотеј. Позив од Христа ап. Павла на службу, будући необичним и чудним у спољашњим цртама, по суштини својој беше идентично с божанственим позивом сваког другог хришћанског пастира, као што је ово јасно из непосредног ступања апостола у одношаје према хришћанској цркви и из његове службе; он се није оглушио небеснога виђења, него се покоравао позиву Учитеља, који је био за њега као особита порука да проповеда Јеванђеље незнабошцима.

Желети је, да сваки, који иде за тим да прими свештенички сан, да се сваки предходно промисли добро о томе, шта значи ићи, не будући послан или позван, шта значи упасти у виноград Божиј, не будући на то опуномоћен, видети се самовољно на пољу, не чекајући, кад Бог, својим премудрим промислом уредивши све, даје му које било дело. А кад човек зна, да га није његова самовоља него намера Божија поставила на ово или друго знање, то ће га ово знање одрживати у свима његовим радостима.

Кад кандидат свештенства не осећа у себи жељу да буде употребљен у својству посланика Божија, пека сам расуди о том, је ли позван радити у винограду Господњем. Бог усађује у срцу човека љубав према служби, којој га позива; по овоме, боље би било за онога, који иде за тим да прими свештенство, да се напред убеди о том, да он није предназначен пастирској служби, него у напредак да се мучи недостатком наклоности за испуњавањем своје дужности. Не треба да чека, да би му с више било показано, да није позван пастирској служби. Његов рођени разум и савест дужни су му ово казати.

2). Неопходност божанственог позива открива се из самога појма о пастирској служби.

Пастир је дужан да буде позван од самога Бога. Позив служби, која се свршава у име Божије и у којој се пастир јавља као представник Христа, може произлазити само од Њега. Дело ово није наше сопствено, лично, оно је — дело Божије. По томе је и неопходно нарочити позив на ово дело, био ли овај спољашњи или унутрашњи.

3). Најпосле, о неопходности таког сведочи просвећена хришћанска свест. Реч, коју човек узима на себе, да проповеда, јесте реч Божија и он је не може разумети, ако му Бог не открије; јер проповед Јеванђеља, која му је од Бога дата, захтева унутарњег освећења и осветљења грешне, себичне природе човека, да би способан био навешћивати премудрост Божију на спасеније. Кад је савршена оданост у сваком другом делу главни услов успеха му, то колико је пак више у ствари ово у одношају делу Божијем; Слуга Христов дужан је старати се да

открива своје властито дело; и ма да су сви хришћани обавезани старати се ради успеха царства Божјег и спасења људи, ипак нису сви позвани да буду свештеници.

Кад су случајени изванредног позива врло ретки и искључиви, кад сада у позивању нема ни гласа с неба ни анђела, посланик од Бога, једном речи, ништа чуднога, то у чему се састоји суштина божанственог позива? Ма да унутрашње околности могу деловице да имају показујући утедај и ма да ми говоримо кад-што о позиву из спољашних догађаја или, изражавајући се језиком раније науке, — о „*vocatio externa*“, тим не мање прави, истинити позив може бити само унутрашњи — *vocatio interna*. Први је, тако рећи, негативни позив, недостатак препона, чишћећи пут дужности равним и глатким, и он је важан само у овом последњем одношају; а други је позитивни позив Св. Духа. Изражавајући се тачније, мора се рећи, да у основу чишћењичи истинитог обраћења Христу, која пробудује у срцу љубав Спаситељу и људима, и одмах са пријатним спољашњим околностима, овде мора битисати виша унутрашња жеља или намера сасвим да се посвети делу Јеванђеља на спасење људима. Ова жеља мора бити истинитим и, у неком смислу, господарећим мотивом духа, — правим позивом од Бога, а не само од човека.

Позив служби Христовој јесте такан позив, који руководи вољом и чуствима човека и саопштава му нужна духовна својства; оно је прави позив или садејство Светога Духа, које садејство ипак не степњава слободне воље човека, поравнујући пут ради његог навештења. Позив свештенству разликује се од сваког дру-

гог позива дужности не толико по својој унутарњој суштини, колико по свом степењу, или по свом високом и особитом значењу. Човек сазнаје у себи жељу да посвети свој живот делу службе — цео живот, а не само део његов. Унутарњи позив или позив од Св. Духа јесте утицај на душу човека, који он осећа да долази од Бога кроз спољашње околности његова живота, кроз унутрашње побуде његове душе, кроз убеђења савести му, која говори човеку, да је дужан посветити се радовима свештенства, као делу свег свога живота.

Наложени поглед на позив има за собом, као што се види, више основа, него онај, кога се држе људи, оснивајући суштину позива не у другом чем, но само у оскудици препона свештенству. Истина, и овај последњи поглед на позив има неки значај, али он не изражава идеје позитивнога или правог позива. На питање управљено кандидату свештенства: „какав имате основ положити, да сте ви позвани свештенству“, чешће од свега можно је чути, да он прима свештенство с тога, што се осећа у опште способним да ће привети више користи на овом пољу. Али једина ова основа, по нашем мишљењу, није довољна; јер свештенству мора се приступати свим срцем, ипак ће оно бити тешким и штетним служењем. Без сумње, има много људи, које пролазе на друге професије, но којима следовало би бити свештеницима. Али за свакога, који жели да прими свештенство, цигла вероватност будуће користи, коју он може привети на овом пољу делатности, не мора бити јединственим и правим основом ради решења да изабере себи ову службу. У чему се састоји овај позитивни, прави

позив, може бити, тешко је решити; али у сваком случају ово је нешто важније и дубље, него прости избор здравога разума, — нешто више је, по обично решењу ума. Има у њему позитивне елементе жеље, кретање воље; по има у њему и унутрашњи глас Божији, који говори души: „иди и проповедај царство Божије“.

Свакако, тешко је описати унутарња дејства Духа Божија на душу човека, и покушај учинити ово био би одвише самопоузданим; можно је казати ипак, да је оно пробудило жеља душе да прими форму господарећег мотива, који тежи да подчини себи све, да дође својој цели. Коначно, не сретa се код свију људи једнака моћ ревности и дубљина срдачне наклоности. Некоји темпераменти крећу се више сазвањем дужности, него побудом срца. Петим начином и оданост вери има своје степене разлика. Тешко сваки прави и добри служитељ Јеванђеља може рећи заједно са Апостолом: „Горе же мнѣ ѣстъ, лицѣ не влагоукрѣстѣю“. У обичним случајевима било би много већом побужбом решити питање о позиву на основу израженим Апостолом погледа на цело службе; тим не мање не мора ли ма део тога чувства, које се је тако јако изјављало у увизи Апостола, бити у решењу свакога истинитог и достојна служитеља Божија односно примања и свршавања јеванђелског дела? Није ли дужан он, у некој мери, знати, да је он завета послан од Бога да проповеда Јеванђеље и да служи Богу Његовим Духом у Јеванђељу Његовог Сина? Ми сами, истина, можемо се преварити, обманути, — обмане су свагда својствене човеку, — можемо се преварити и обманути и у свом позиву и мислити о себи другачије, по какочи смо ми у ствари: по ово не измењује суш-

тину дела и не одстранује могућности истинитог позива. Има нешто у срцу истинитог пастира таковога, што га убеђује, да се он унутрашње креће Духом Светим, да он поступа не просто по човечијем решењу или по обичној спољашњој идеји дужности. Господ наш Исус Христос имао је у себи ону жељу победну тежњу, овај господарећи мотив. Он није тражио своје славе, него је пре свега себе, своју душу и тело, посветио, свршавању порученог Му дела. Творити дело Онога, који Га је послао било је за Њега Његовом храном и пићем, и ревност за домом Божијим је Њега петренила. Ко је позван учити душе, тај је позван Богом, а не својим честољубљем; и шта је овај позив, ако није унутарњи жар љубави, који нас привлачи ревности за спасење браће наше? Сваки пут који год био, посветивши себе делу проповедања речи Божије, осећаје својега унутарњег човека, који је зажарен божанственом љубављу, то нека се не сумња, да онде присуствује Бог, Који га и побуђује, да тежи добру људи.

Дакле, можно је казати, да је суштина ове победне жеље или мотива такова моћ љубави Богу и човеку, дата му Духом Светим, под дејством које човек јаљља се жељним слободно да посвети живот свој на дело спасења човечијих душа.

Ипак ми не би смо желели описивати природу овог унутрашњег позива таким начином, да доведемо у сету сваког истинитог кандидата свештенства. Ми хоћемо да протумачимо само ту истину, да битице истинити позив свештенству и да оно није предмет обичног човечијег суђења или утецаја са стране, него је — много срдачнија жеља човека да се види на овом делу принуђено пред свим другим

делима, као на таквом делу, чијем је свршавању позван Самим Богом. Ова узвишена жеља или побуда разликује се 1). од чисто светских размишљања, од практичних, материјалних мотива. Примати свештенство, једино с цели да добије средства за живот, гледати на њега, као на „професију за лебац“, „занат за лебац“, то је таково дело, с којим се не може никада помирити хришћанска савест. Не мање противно јој је такођер и то, кад ко год гледа на свештенство, као на равни и лаки пут живота. Оно не значи, да кандидат свештенства може сасвим избацити из главе све животне рачуне и ми не настојимо, да он мора сасвим чинити ово; али ако они рачуни господаре над њим или чешће обухватају његов ум, то нека боље за времена, док још није доцкан, одрече се службе, која изискује правотог пастира, а не најамника. — 2) прави позив пастирству разликује се и од мотива самољубиве тежње: честољубља, славољубља, властољубља и т. д.). На овој побуди није нужно заустављати се дуго, јер у решењу питања о позиву све самољубиве побуде треба да буду одстрањене, као рђави, недостојни човека и хришћанска мотиви. 3) Разликује се оно и од мотива, проистичући из уважавања мишљењима родитеља, сродника и пријатеља. Жеље искрених пријатеља нека имају који им припада утецај и значај; по таквом важном питању о својем животном позиву, сваки је дужан решити сам за себе, судом своје савести (foro conscientiae). Ово је питање, које се тиче њега и његовог одношаја Богу; ако Бог позива, он је дужан да се покорави; а ако Бог не зове, њему не следује да иде. Не примивши завет родитеља не може водити савести сина у таквом великом делу; син

је дужан поступати сасвим слободно, без сваког спољашњег притиска или нужде.

Но ово јака, ненадвладала побуда или жеља примити свештенство — жеља, која се наиме састоји у жаркој љубави Богу и ближњима, — није неразумни и непрактични мотив. Она (жеља) није страсна, запошљива побуда душе. Она почиње из познатогача начела и мора се слагати са унутрашњим и спољашњим доказима предназначења промисла, који му даје не само могућност, него, у некој мери, баш показује на неопходност његовог остварења. У опште можно је казати, да овде постоје три ствари, којима је неопходно владати човеку, који прима на себе велико дело службе: то је, прво, правствена ревност, својствена природи људи, сличних ученицима Јована Крститеља, из чије је средине Господ изабрао своје апостоле, глад и жеђа правде Божије и доласка царства Божја; за тим, јасна представа о самопожртвовању, кога изискује пастирска служба, да би он могао јасно оценити, како је драгоцен ићи за Христом у делу Му благодатног помирења Бога с људима; и, најпосле, пре и најглавније од свега, овде је дужна бити јака вера у Христа, у Његову божанствену природу и свршено Њим дело искупљења. Први апостоли, или једанаесторица, доказали су, да су имали прави позив. У оно време, како су услед строгости Његових речи, при првом искушењу остављали Христа, они су продужили остати с Њим и при Његовим искушењима. Они су веровали, да је Он био светац Божиј, прави Месија. Рецију, они су имали веру у Христа, која их је побудила да се посвете сасвим Његовом делу и служби; они су Га љубили и ближње своје врло јако, да су се свим срцем одали Његовом делу спасења људи.

АПОЛОГИЈА ИСТИНЕ

или

Приговор на дјело Psychologie militaire professione г. Хамона.

Од Јована Шарића, свештеника.

(Наставак).

Морал је искључива чврстоћа у снему и свакоме, а у војсци највише, при том војска немије у буди чему да оскудијева. За то ми у победи војске над војском видимо нешто друго, што г. Хамон не види, а то што ми видимо, то је воља драгога Бога. То нас је, а ништа друго, и навело, да истакнемо тему Давидову; јер ма ко био, ако је упућен вољом Божијом, свакад ће се наћи на раскрсћу успјеха. Ако се одмакнемо од Библије ако ће само и корак, ипак ћемо наћи на вољу Божију, као прееудног судију у људским дјелима. О томе, факат је у француско-пруском рату. Иницијатива његова би заталасана и примљена. Двије супротности се виде у њему: тјесногрудност Наполеона III. према прускоме краљу, с којом би бачена и примљена рукавица. Али како? Наполеон III. инспириран својом познатом ратничком интервенцијом у многим пословима, баца прускоме краљу рукавицу с ријечима: „*Ја се уздам у своје оружје и у своју војничку моћ, да ћу побједити непријатеља*“, а пруски краљ на против одговара: „*Ја се надим у Бога и у своју правичност, да ћу побједити противника*“. Ко је од ове двојице побједио?

Побједио је онај, који се надао у Бога и у своју правичност, а побјеђен је онај, који се надао у своју силу, а и сам је био као жртва своје префераности.

То тако бива. У Русији је глас, који одлучује побожности религија, митрополити су најближи савјетници двора; Русија је ријетко кад побјеђена била, а

свакога готово побјеђује; пачица дива у Црној Гори чуда чини; тамо се за мртву главу Бог не пеује, а то је другим војскама јуваштво; војничка дисциплина у томе мртви сан спава! У поменутих земљама за то Бог и помаже, јер му се моле. Карађорђе, Милош, Синђелић и Хајдук Вељко трешњавим топом разбијаху Турце али с вјером у Бога.

Уредник новог листа у Србији „Рела“ г. Павле Маринковић у подлистку бр. 10 на клику данашњих социјалиста и анархиста умјесно их адунира велећи им: „*Ми ћемо, т. ј. социјалистима и анархистима показати за то једно сресно врло просто и које неће много труда стати, а то је да осниве друштво на миру са њиховијем утопијом „à sensation“ и т. д.*“ У Србији на посе, а у Европи опет за себе, требало би да се то регистира и узме на ум.

Морал и његова снага непобитни су, и ми јако волимо оне људе, којима је то идеал. Бог је снага; Возвијом свагом нигда вејачи пеће бити побјеђен. Душаново добро бјеше алатно доба; а зашто? Зато што је он гајио у души осјећаје побожности; зида цркве и манастире; закон његов створио је заштиту небескога и човјечег сјаја; — камо среће да је његов законик и данас подлога у Србији устави и законима. Али оно што је горе, хоће да буде боље, и то је горе, што то тако бива а хоће да тако буде. У доба Душаново не бјеше партизанства, за то је Србија и цвјетала; данас га има, за то Србија назадује, опада и пати.

Пријеђимо на друго, — на Библију. Рекли смо, да Библија напротив војску не оспорава као тијело, које би требало срушити, како мисли г. Хамон. Да војске и ратова бјеше од искони, о томе нам говори Библија. У борби налазимо Мојсеја, сјећамо се преласка преко црвенога мора. О Мојсеју говорићемо даље, а сад пређимо на Миђане. Миђани и Гедеон дадоше се у борбу. Овај пошљедин имаће мало војске; имаће 300 људи, а непријатеља бијаше као скакаваца; камилама не бјеше ни броја; бјеше их као пијеска у крај мора (Суд. 7. 12). Гедеон се није уплашио мноштва противника; било му је на њега напасти и то је учинио; страшна војска противника би потучена, два цара заробљена и смакнута. То би резултат јачега и нејачега, моћнијега и слабијега.

Гдје је воља Божија, ту је и пobjеда. Нејачи иде храброшћу на бојно поље одушевљењем и надом у Бога; јачи силом и бива побјеђен. Такав примјер имамо у вријеме цара Аса. У то вријеме, на јудејско царство напале цар Етвиољанин са безбројном војском и како се вели: са тисућу тисућа и са триста тадај убојнијех кола дошавши до Марисе, остављајући за собом саму пустош. У Аса не бјеше кола, а војске на пола мање. Аса се помоли Богу говорећи: „Господе, теби је све једно, помоћи јачем или нејачем; помози нам, Господе Боже наш, јер се у тебе уздамо, и у твоје име дођосмо на ово мноштво. Господе, ти си Бог наш, не дај да може што на те човјек“. (Друг. књиг. Днев. 14, 10—11). Бог је послушао молитву цареву и помогао му је. Цар је разбијен и дао се у бјег с војском и мноштвом кола: сила га спасла није. На овоме реду треба се сјетити и

цара Језекиља. При њему асирски цар Сенахерим удари на Јерусалим с безбројном војском, којој не могаше нико одупријети. На шта би? Једне ноћи посла Бог анђела који истреби силу Сенахеримову. Кад је свануло види 185 хиљада мртвијех људи пред вратима Јерусалима. У том чуду, заоставио војском, постиђен и посрамљен побјеге натраг. У вријеме цара Ахава, цар сирски Бен-Адад, хвалећи се како има војске више него пијеска, завојштро на Сирају, казујући да има 32 цара савезничка. Израћљци имаћу само малу снагу да тој сили стане на супрот на бојноме пољу и смета га у предузећу, која бјеше кадра уништити и поразили супарника. Али Бог не оставља нејачега, већ шта више он Ахаву рече: „не видиш ли тај велики народ? ово ја ћу ти га у руке данас дати да познаш да сам ја Господ“. Сираци имаћу двије битке и оба пута бијажу разбијени. Бен-Адад спасе се бјегством, а војска му би принуђена молити Израћљане да их поштеде бити им поштеђеним. Тим поразом, погине на хиљаде људи, на чију се силу он уздао и ослањао.

Нема црте, а да из Библије не црпимо науку, примјер и живот, из Библије свакад и даношнично из њенијех страница учимо се и црпимо науку о Божанству и моралу, истинама и религији. Читајући ту богату и не iscrпљиву књигу пуну светиње, и прелиставајући је не ријетко, зауставићемо се и на ономе реду код Мојсеја, вође вароднога у обећану земљу, а сјетићемо га се не мало важнијим историјским фактом, када оно држање подигнуте руке небу. Какав нам значај казују ти моменти, знаће погодити библијски зналац као и губитак борбе са спуштенијем рукама.

Да су у суштини т. ј. у животу Израилџани и Амалиџани, потврдили би нам ове истине, за које би нам анархисти и атеисти рекли, да је абсурдум тако вјеровати. Но ми вјерујемо у све оно, што нам Библија говори, тим више, што се и у рукама Мојсеовим подигнутим у небу тумачи воља Божија, а спуштањем пораза Амалиџана.

Велико значење и воља Божија види се и код Константина Великога. Анали његовога доба кажују нам: Цариград је уграђан; са свију га страна опкољује ужас; велики царев дух осјећа неку сјету; указује му се на небу крст с девизом: „Овимљем ћеш знаком побједити“.

Тим звуком Константин и побјеђује. Успјех бјеше постигнут; Божије знамење побједило је противника. Далеко је вријеме од времена, али ипак с Богом јављају се и други борци и побјеђују, а и ту је војска. Ово говорећи, мислимо на јунакињу Јованку Арлеанку; она се јавља исповиједа; бори се и побјеђује. Нећемо рећи анархисти; али тада гори одузимају јој живот, мученички јој пенео просипљу у ријеку. Нијесу анархисти одјелом већ дјелом у души злочинци; осуђени историјом, као што и ми сада осуђујемо анархисте и атеисте.

Гдје се Бог љуби, поштује и не осује, ту и помаже. У томе крај јунаштва обилује једна мала земља, а то је Црна Гора. То ћемо доказати. У вријеме Шћепана Малог Турци и Млечићи опседну и ударе на Црну Гору. Богу било жао шаку јунака уништити: на Турке и Млечиће пошаље своју казну; Пукне гром у барутану улогорене млечачке војске близу Будве. Попуштањем Свенидећега други дан пукне у војску наше скадарскога. Турска војска упла-

шена тим небеским гњевом распршти се и остави Црну Гору. Није ни то доста трећи сразао војску турску на Граховцу. Главни командант црногорске војске тада бјеше велики војвода Мирко Петровић-Његуш, отац данашњега кнеза — пјесника, Млетачка објесна сила у своје вандализму; нема онога, на што руке није уздизала; ни светиња јој проста не бјеше од руку њезинијех. Као да ће брзо изадохнути, чега избјега није, од свашта стрепљаше, све јој бјеше при баук. Ни више ни мање једним таквим црним замислом на калуђере манастира Савине у Боци Которској нареди капетан ратничкијех бродова да ће доћи под манастир, да га бомбарује и са земљом савија, а калуђере у рушевинама затрија. Али Бог нареди друкчије, и његова света воља. Света обитељ у мјесто да буде бомбардана и у развалине млетачким вандализмом преобраћена, Господ нареди небу да се наоблачи, то и би тако. То пак бјеше злочинцима лађе добро дошло; али Бог је осудио друкчије, док калуђери бијажу на бјенију да их очува од зла, пуче гром, лађа морнари и све оде у лагум да од лађе и од свега што бјеше на њој не оста ни трага ни гласа¹⁾.

Тако Божијом казном сваки бива кажњен; који у супрот Бога иде да сатаре другога, а и сам сатрвен буде, као што је и Република, заборавивши при том ужау и себе, и манастир па и Боку. Не можемо са овим што рекосмо, а да онде

¹⁾ Приписује се једино сазивање манастира од власти Републике Млетачке чудесној помоћи чудотворне иконе пречисте Богородице, која се налази у истом манастиру под којим велике цркви. Год. 1762 послале република Млетачка из Котора капетани Ђермани и Пучица са војскама лађама, да разару манастир. Кад калуђери чуше и видјеше то, пођу у цркву, где су бјеније држали и топло се Матере Божијој помолили, да Њој посвећену цркву и манастир спасе. Док је трајао бјеније пукне гром и удари у барутану „Santa Barbara“. Лађа и људи пропадоше, а црква помоћу Матере Божије оста неповријеђена. („Матина“ 1852.—1853. стр. 114).

не упитамо наше нове филозофе, супротне вјеровану у великога Бога и Промисао Његов: шта би они на ово што наведосмо рекли? Могућност није искључена да би одговорили: „случај“. Ето, код атеиста и анархиста увијек је такав одговор, а код другичјех „фософор“, као — гром пуче у обилачки укуп разбојника мученика кнеза Михаила. Ну, истине Божанства недаду се притајати; али и „*баво као лав ричући хода и тражи кога да поједе*“ (I. Пет. V. 8). Анархисти од тога бољи нису; траже све да сруше; све да поједу; у мутној води траже да рибу лове; војска им је на путу да то не постигну на њу су за то љути, и ако је она морална одбрана државе, народа и земље; морално тијело потребно као данас, тако и свагда, наравно ми војску имамо на уму овдје, као што смо је и у тексту имали и назначили.

Ма ко био, па и највећи људски геније, отпадне ли од Божанства, пада у

(Наставиће се).

болест. Такав бјеше и Наполеон I. Познато је, у његовоме добу бјеше затала-сао песимизам Европу, као артиљеријског поручника, и њега бјеше дохватио тај пљусак. Но дошавши до сјаја и владавине оцарави; али поста силан. Тако то бива обично: „*док мален, — миран, док велик, — силан*“. Његова неоспорна и баш не-искључива сила слива се и стиче у вртлог похода му у Москву; али је ту и пропао. Не рече: „*ако Бог да*“, већ рече: „*Ево ме у Москви да владам Русијом и одавде законе јој прописујем, диктираћу и дајем*“. Написао из Москве вла-дати не бјеше лоша; али је и диктатура пропала; пошљедну је ријеч рекао у роп-ству на острву св. Јелене и ту скончао. Тако бива свима људима, који су ван-редно постали силни!).

¹⁾ Ипак изазвао да Наполеон I. бјеше и победан човек; јер ево како говори о Еванђељу: „Еванђеље има неку тајанствену силу, има нешто дивно!“ (Треба да се ова приједба сва доврши! Уреди.).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНOST И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Овде код старога срозаше се миз-лице крупне сузе, као бисер чисте, и за-ћута за један часак, — за тим устаде и отиде у собицу, да се онде сам исплаче до миле воље. Никола је за то време прелиставао Псалтир и као да му се сама света књига отвори на псалму 127: Бла-жени кси вољашца Господа, ходошци еџ пшћих њгш. Труды плодешџ твоихџ сикси, плаажџ еси, и добре твоџ едџетџ. Жена твоџ аџо лџза плодџшита, еџ страџаџ домџ твоџ, сынове твоџ аџш новџсаџденаџ ма-

сличнаџ, ѡкрџстџ транџзы твоџа. (Благо свима који се боје Господа и ходе путе-вима његовим. Плодове трудова својих јешћеш, благо теби, добро ће ти бити. Жена ти је као родна лџза у дому твоџ, синови су ти као младе маслине око стола твоџа) ... Прочитавши ово место, мислио је: „Заиста овако је живио стари Ону-фрије. Да и мени овако Бог да!“

Онуфрије се вратио и видећи Псал-тир у рукама Николџним, седе порџд њега и рече: Дџд покажи, шта читаш?

— Ево, одговори Никола, овај псалам, што га поји певац при венчању.

— Диван псалам, требао би га добро на памет научити; скоро ћеш ето и ти под венац, кад нађеш друга по срцу, што ти од све душе и срца желим.

— Диван псалам, одговори Никола, но не разумем га свог.

Онуфрије. Па дед, читај, шта не разумеш?

Никола. Из почетка разумем: добро је човеку, кад се боји Бога, ради и жње плодове трудова својих. Но ево шта не разумем: *Жна твоа акв лоза плодвита къ странахъ домъ твогв.*

— Шта то значи?

Онуфрије. Лоза, — то није она лоза, што расте код нас по луговима (вињаге) и даје нам пруже, од којег се плету корпе и ограде и друго којешта. Лозом у светом Писму назива се чокот, виноград. По том ове речи треба разумети овако: ако се будеш бојао Бога, ако будеш живио по божијој заповести, — Бог ће те благословити женом, која ће сјати са децицом својом као диван чокот у винограду, начичкан слатким гроздовима, сочним бобицама. Нису ли деца у матере то исто, што гроздови на чокоту, — није ли истина?

Никола. О, сад разумем. Но даље: *сынвв твои акв некосажденаа масличнаа ѿкрстъ трапизы твоа.* То опет не разумем: шта је то „некосаждениа масличнаа“?

Онуфрије. То ја и нисам разумео, а ја ти отидем и запитам покојног оца Андрију Левицкога и он ми је ето како растумачио: у топлим пределима, па и у земљи Јеврејској, садашњој Палестини, где је живио свети творац псалама, Цар псалмопевац Давид, расту маслине или дрва маслинова, по гранама и шићу као

наша врба изгледа. Дрво то даје бобице налик на наше вишње: кад бобице саару, поберу их, метну у мешине, и по том из бобица исцеде маслиново уље. Не значи ништа друго „некосаждениа масличнаа“, него младе маслине или маслинова дрва, из којих се вади уље. А „трапиза“ — знаш ли шта је то?

Никола. То знам: „трапеза“ је реч грчка, по нашем ето, астал.

Онуфрије. Но ето видиш: како се будеш бојао Бога, ако будеш живио како Бог заповеда, вера хришћанска, — биће жена твоја, у кући твојој као дивна, плодна лоза у винограду, а синови твоји — узданица твоја и народа твога! — као дивна дрвета у врту, као младо рашће у лугу! Занета, тако се радовао покојни отац мој, љубећи децу своју, која су му израсла лепа и јака телом и духом; тако и ја дочеках утеху и радост у синовима својим и кћерима, а сад у унуцима и прауницима.

Никола. Па, растумачи ми сад даље, мили деда, шта ћу још да чиним?

Онуфрије. Кад се ожениш и Господ те благослови децом, пази, да буду васпитани код тебе како треба, хришћански, да постану разумни, поштени и ваљани људи. Код добрих родитеља бивају и добра деца. Но не увек. Често родитељи више него што треба љубе децу и етога не могу им дати добро васпитање. Видео сам и такове родитеље. Био је овде мој комшија — човек добар, сасвим на свом месту, а деца му нису била ни зашто — за то, што су их родитељи преко мере љубили и мазили. Детенце је требало да устаје раније . . . Ах не, како га можеш будити! Још је оно мало, нек спава, нека лешка, — нема ништа још да ради!“ Израсло дете и кад је једном

и за књигу дорасло, — не шаљу га у школу: „Нек расте, — оно је још мало, слабо!“ А за годину или две, оно је већ, говоре, прерасло! Тако пролазе најлепше године за учење; дете расте у незнању, а мамица не може да га се нагледа: „какав је пуп, леп, соко мајчин, срце моје!“ Соколу је све допуштено да ради, све може, не забрањује му се. Где су части, пијанке — он је онде, где се гадне речи говоре, срамне песме певају, — он је онде; Соко се прекретити не уме, „Отци напх-а не зна. — За „десет заповеди“ већ и не питај; а ракију да пије, да пуши, винске песме да пева, — он је прии. Врати се соко са свадбе, из сватова, а он као земља трештен, пијан, — отац га и мати свлаче, наувају; „Ништа! мала је, неразуман је још, дете је, — зар смо и ми млади бољи били?“ А за то време соко се ни за какав посао, не брине, на уму му и у глави сасвим нешто друго — што старији то гора лештина и већа пијаница. Попије најпосле соко мајчин мучно стечено добро родитељско, срамоти седе пласи оца и матере и пред смрт дочекаше му родитељи једни, да њиховог сокола за крађеног коња воде у ланцима окованог у Јавов! ... Има додуше и таквих родитеља, који тог имена „родитељ“ не заслужују, — има их таквих, што муче децу, туку, море глађу, као да су им љути душмани. То је такође гадно. Рауумно хришћанско васпитање деце у том се састоји, да их љубе, а не мазе, да их од малена привицавају и уче књижи, раду и вредноћи, да их уче чистоти и реду, трпљењу, послушности и поштовању према старијим. Сачувај Боже, да се дете од малена привицине лењости, јер таково ће остати кроз цео живот. До три године може дете спавати колико

хоће, али у четвртој години већ га треба јутром будити на молитву, не жалећи га и без милости, навикнувши га да устаје рано, биће и здравије и јаче и веселије, и треба му дати ма штогод да ради: учећи га да се труди од малена оно ће цео живот посветити својевољно сваком раду.

Како се поступа са чељадима, раденицима и раденицама — то знаш: ја сам ти већ казао, како ме је покојиц мој деда научио. Но заборавио сам још једно да ти кажем: никад не узимај за раденика онога, који је сам имао своје имање и потраћио га: ко свога добра није сачувао, то ће твоје још мање да жали и штеди.

Соба је твоја удесна, уредна, но ипак бих ти саветовао: како дођеш до мало новаца, назидај нову с удобностима, пространу. Добра је соба здравље; исика, мрачна, хладна и влажна — болест је. Собу и све што је у њој, држи у чистоти, што више можеш. Чистоћа у кући и на авлији јесте дика и понос домаћина и домаћице. Код кога вађеш чистоту и уредност у кући, сигурно можеш јести с њим хлеб и со и бити у његовом друштву; тај је човек добар и поштен. А код кога је у соби неуредност, код кога је тело прљаво, а на телу су му дронци, код тога често и душа није чиста сасвим, од тога се клони. Није забавна у св. Писму казано: *ѿ павдѣ ѡчѣ познати ѡчѣ* (По родовима њиховим познајете их). У кући твојој, у соби треба да су на првом месту у прочељу свете иконе — не макакве вапарски замазане, него добро написани образи: Спаситеља, пресвете Богородице, Св. оца Николаја и друге. Те свете иконе опомињаће те да твоја кућа није безбожачка или макакна друга, него православна, хришћанска, и

да си у њој и ти сам и сва породица твоја, као у самој цркви, пред светим иконостасом. И као што би се у цркви бојао рећи срамну, гадну реч, тако и у кући, ако си прави Хришћанин, погледниш на икону и — уздржаћеш се од ње; као што у цркви не би учинио неваљало и рђаво дело, тако исто и у кући својој пред светим образима дужан си бојати се да учиниш ма штогод рђаво, нехришћански. Код мене је заведен још ево какав обичај: Свакога петка пред образом Спаситеља пали се кандило и гори цео дан, вапомињући ми смрт и погреб Христов за спасење рода човечијег.

Друго. Код тебе у кући треба да је одређено све на сате, као што сам ти већ казао, и по њима треба да располагајеш све своје радове. По некад је добро знати сат и у ноћно — доба, ваљан домаћин је дужан и поћу да устаје, па не само једанпут, но више пута, да види чељад, је ли свако на своме месту, и да види стоку — је ли здрава, јер поћу се дешавају са домаћим животињама разне неприлике и опасности. Ја имам фењер у штали, видим житнице, чељад и не лежем дотле, док се не уверим, да је све у реду.

Трећа је ствар, без које нема реда у домаздуку — књига, у коју се бележи сваки најмањи расход. Без бележења и записивања овог, не ћеш бити добар газда. Јер не ћеш знати, шта ти вреди свака ствар и сваки твој посао и шта се за какву цену продати може.

Твој покојни отац није подигао врта, воћњака, — сад код нас у авлији има само једна стара крушка. Запамти, да си дужан и требаш да га сада подигнеш из семена. Она година, кад не посејеш плоднога семена или не расадниш готове

каламке, како се где може да прими, биће ти година рђава. С тога не губи узалуд времена, и ове јесени засеј леју-две крушка или јабука, побрини се да имаш у врту и вишања и трешања и купине и сваке врсте плодних воћака. Огради местанце једно и за цвеће; посади у њему неколико цбунова лене руже, посеј мирисне и лековите траве, а на челопеку, на мирном месту — виноград. Копај све сам, расађивај и заливај својим рукама и чини све с молитвом и Господом Богом, и кад порасте и процвета, гледај и уживај красоту сваког уетка и сваке травке, и радећи у врту свом, слави Оца небеснога, који је све створио на корист и утеху нашу.

Што се тиче марве, рећи ћу ти само мало. Ни у штали, ни у обору не треба да имаш животиње рђаве или којекакве. Кад хоћеш што да запатиш, запати добро, и од добре пасмине. Мој покојни деда био је човек паметан и код њега смо сви ми учили и научили како да се живи на свету и како да се води газдинство, а ево шта нам је о том приповедао, како је сам запатио добре марве. Код нас су сад, ти знаш, коњи добре пасмине; сваке године продам по два пара, а каднито да Бог и три, и никад нећу добити за пар мање од 400 рубаља, — било је једанпут, да сам за пар добио 550 рубаља готова воца. Па зашто је таква цена? За то, што су коњи добре пасмине или, како се каже, добре крви. Пре је било код нас, да у целом округу не видиш коње добре и ваљане, — све кржљави, с мањом и слаби. Но покојни мој деда, чим само чује, да се распродају ма где са завода коњи, — одмах је тамо на пазару. Једанпут продавали на добити коње и стадо неког арендатора, и ту се деда

јако заљуби у суждребну кобилицу и две краве. Чивути подигли јој цену већ на 100 рубаља (у старо време ово је био велики новац), али деда се реши да не попусти, — подигао још на рубљу; Чивути дају више — он још више од Чивута, — Чивути још дижу цену, он не упушта. Дуго су се терали жестоки трговци, али деда је ипак добио кобилицу — за 134 рубље у сребру. Краве га сталe такође скупо. Од те кобилице и ми смо запатили; од ње једне добили смо 12 коња и ми је никад не упустисмо, не растадосмо се с њом. Кад је омагорила и није била више за рад, деда и отац мој, оставили је на миру и тимарили су је и ранили као и пре све до смрти, ма да није већ ждребила. Отац и деда говорили су за њу: „то је старица — мати наина, и не треба да је продамо, да когод, можда и Чивути какав, мучи је, бије и мори главу. Тако и од оне две краве запатисмо добре рогате марве, тако исто смо и онце и свиње држали све од најбоље пасмине.

Свако марвинче воле негу: треба да је штала топла, талпе суве и чисте и да буде свако марвинче у своје време паравено. Чешагија и четка брже дају тело коњу него зуб. Подај коњима зоби и сена колико хоће и могу да једу, у њих пак кожа крастава и шугава, па нотама блиато и жуљеви, под њима талпе влажне и нечисте, — они ће опет бити мршави и слаби. Напротив, дај им зоби и сена по мање и дај им увек у своје време и не жали труда на чистоћу њихову и уредност — то ће их држати, не ће куњати и боловати, биће у раду истрајни. Тако исто стоји и с рогатом марвом. Код нас није обичај чистити рогату марву, сељак наш често кад и коња свога очисти и то кад га

чисти, чисти га општом сламе или сена и то пред веће празнике, а о крави и волу не ћу ништа ни да говорим. Но деда нас је покојни научио том у нашем газдинству, да је морало свако марвинче у нас бити очишћено и то сваки дан, био то коњ, крава, јуница или теле.

Ето ми кажемо за свинче, као да та животиња од природе већ воле блиато и нечистоћу, а деда је покојни говорио: „вије истина, она воле чистоћу од свију“. За то се код нас купају свиње сваке недеље, у почетку цеђом, а за тим чисто водом: покушај и ти чинити тако, па ћеш се сам зачудити, кад видиш, како при једнаком гојењу свиња, окупано и чишћено до године нарасте двапута толико од некупаног и чишћеног. Ја сам то искусно и увидио. Кад се рани брвац у тесном свињцу, не помаже му давати много равe само, него побринути се и за добар свињац и чисто га треба држати; тада ће се брже уранити и мање ће зрна појести. Са марвом, свине мој, поступај човечно. То је створ нем, ништа не може да каже, али и она зна — ко јој је пријатељ, а ко непријатељ. Доброг и милоствог домаћина марва воле и верио му служи, а рђавог и жестоког се боји и трпећи од њега батине, само га укорно погледа, као да хоће да каже: „И ти си ми човек! И ти имаш ума и душе!“ Истину ти кажем, уиуче моје, не могу да гледам како ма какав безумник на ало употребљава своју власт над марвом, како је не рани не напоји у време, не очисти је, а треба да му ради више по што може, и при том је још грди, куње, туче по глави, очима и куда је дохвати. С тога се кад и-кад несретни створ ућуди, па ни с места ма је и убио, као да хоће тиме да каже немилостивом госи свом: туци колико

хоћеш, — уби ме већ најбоље одмах, него да тако тиранишем!“ Али Бог обично такове људе казни: помаче му кола, убогаћи се, — за то, што није умео поступати са марвинчетом. — И с тога љуби, синко, и брини се за своје животиње као за помоћнике у раду твом. Сваки дан пази и надгледај сваку животињу — да ли је здрава и има ли све што јој треба; умиљавај се њој, јер она то воле, поразговарај с њом, јер јој је мило, кад је газда викне ласкавом реч, премда не разуме твоје речи, али разуме доброту твоју, — она ти се приближи, ниже те, значи, да те љуби. Камџија нек је у рукама слуге твога, али не на телу стоке и марве твоје, паузимајући ретке случајеве, у крајњој нужди. — Ја се увек возим без камџије како хоћу: брзо, — онда брзо, полако — онда полако; коњи анају мој глас и разуму — како хоћу да се возим: да ударим коња камџијом није ми у души. Кад се пењем на брег сиђем с кола и бистим коње латаним кораком; поневиши се до равнице, пустим их да се надувају и на равници их потерам; за то никад није било код мене коња сипљивни или слабих на ногама. Догоди се и мени, да имам коња с мањом неваљалог; таквог ја продам, али никад не обманем купца, но му кажем напред каква је у њега мања и дам га јефтиније, да се купац не може на мене потужити и пожалити: обмана је — грех пред Богом и срамота пред људима.

Највише се треба бринути рани за марву, више него о лебу за самога себе; што више будеш имао хране, ти ћеш више држати марве, тим ћеш више имати ђубрета, тим више хлеба.

На пашу држати марву није рђаво, али боље је држати у штали целу годину, пуштајући је кад-и-кад да се проигра на поље. Онда стока не расипа драгоцено за тежака — ђубре, и од свега стада остаје ти ђубре код куће, а летње је ђубре — двапута боље од зимскога. Остане ти за лето доста сухе хране и ту помешај са свежом, пола провенутом детелвином и подај марви: марва ће ти бити сита и здрава, и сво ђубре остаје ти код куће, не ће се расути по пашњацима и не ће пропасти онде готово без користи. А ђубре, то је данашње богаство . . . Добро је рекао на ову изреку покојни наш свештеник Андријан Левицки, који је имао таково газдинство, да су шта више и спахије долазиле к њему да виде и да се науче. Дошла једанпут к њему господа баш за саму ту ствар и питају; каквим начином ти, молим вас, на 50. јутара да зарадите такво богаство и да стечете такав иметак? А он их је узео под руку, довео у марвену авију, у којој је била дубока, патосана каменом јама за ђубре, покаже је и каже: „Видите, господо, ето одкуда добивам злато, чисто чистацко злато!“ То и теби кажем: ђубре је злато! Побрини се за ђубре и свим га силама умножи, пази само да га мало немаш. (Hacpauehu ce).

ДУЖИНА ЧОВЕЧЈЕГ ВЕКА У ПРВОБИТНОМ СВЕТУ.

С рускога превео: Р. Ст. С. Илкић, учитељ.

(Српметак).

Сами и најпростији услови за човечији живот захтевали су, да човек онако дуго-

вечан буде у допотопном свету. Ради тога, да би човек живео на земљи, завладао над

створењима, набављао себи храну и одело, заштитицао себе од сунчане жеге и зимње студени, од буре, кише и ветрова, од нападаја дивљих зверова, од уједа отровних змија и многих других прилика и неприлика, потребно му је отиширно познавање природе и њених ствари, потребно му је многогодишње посматрање различитих појава и сила њених; потребно му је много пута поновити пажњу и опште да би могао сазнати и пронаћи на пр. сакривене изворе вода и да би је могао ичати свугде где год се настани; да би сазнао употребу и важност ватре, да обиталиште не мањкају светлости, али да су зато ипак сачувана од зиме и кише и других непогода, да се пронађу оруђа помоћу којих би се покретали и преносили терети, разбијала чврста тела, попили и ковали метали, зготовило камење за млево житних зрна, начиниле жице, затим, да би се уткале и од њих начинило платно а од њега одело и т. д. и т. д. Да би се подмирли сви неопходно нужни услови потреба и удобности човечијих, нужно је врло много проналазака, које је Бог оставио разуму човечијем и упражњењу свага његових. Ми данашњим даном располажемо са безбројним благом човечијег искуства, открићења, проналазака и то свога благо наслеђени смо од наших предака и користимо се њима, ма да се нимало не потрудисмо на проналазцима његовим па и не помишљамо, како је то све скупо стало проналазаче. Али у првобитном свету свега овога није било; тада се морао човек јако трудити, да нешто дозна. — морао је на све пазити, да би могао нешто открити и пронаћи, — морао је сам испитивати, да би ми и најмање допринео олакшању својих труда. Човек није створен и послан на земљу да на њој вечно живи номадским начином

живота, у незнању као дивљи народи и у непознавању природе која га окружује, као неразумна животиња; он је створен да живи на земљи у добро уређеној породици и друштву, да познаје природу и да влада њома, да испитује законе, снаге и производе њене, и, да их управља напредку и срећи свога живота. Шта би било тада са човеком и опште са првобитним човечанством, да је и онда као данас, живот човечији трајао неколико деценија и када би 60-годишњи предак који од својих предака није ништа добио из области животног искуства и проналазака, узирао неостављајући такође ништа у наслеђство својим незрелим и неискусним потомцима? . . . Прошле би хиљаде година и човек се неби одмакао од простог пастирског (номадског) стања живота, начим неби проширио уски круг свога искуства, неби постао разумни власник природе, него би остао слуга њених стихија и снага! Историја неких народа потврђује ову претпоставку; на земном шару има народа, који при садашњој дужини века човечијег будући отуђени од опште историје човечијег живота и човечанских успеха у области знања и проналазака, у току хиљада година остају у грубом стању, у дивљаштву, у незнању и полуживотињском начину живота, а од куда то? По највише отуда, што су они у погледу познавања и уређења живота сами себи остављени, изгубивши или педобивши део наслеђства из опште благајнице човечанскога искуства; а међутим, живот човечији је данашњим даном кратак, тако, да када човек доспе до оног доба (од 30-50 год.) када би се својим крпким расуђивањем најбоље могао удубити у познавање и испитивање природе, тада му се неприметно приближује доба старости,

сваге изнемогну, наступа немоћ за рад и болести, и он — умире, не умноживши сиромашне проналаске својих прадедова и не оставивши потомству своје мудрости и искуства стеченог сопственом пажњом и трудом. Данашњим даном, из образованог друштва човек од 20 година, без по муке може да има читаву благајницу искуства и знања, над којим се, док их није пронашао, трудio ум човечански свих времена и народа хиљадама година, — он се може без размишљавања и труда користити свима угодностима добро уређеног живота, ве схваћајући цену многих, самих најбитнијих и најнужнијих за живот стари проналазака. Али са каквим је знањем могао располагати човек не од 20 ни 100 па ни од 200 и више година у првобитном свету, када се тек онда и започињала историја познавања, искуства и открићења? Зарад тога, да би човек могао преносити и носити различите тежине, потребна су кола и остале нужне справе, са којима се потомци по наслеђству служе, као са врло обичним и незнатним стварима; али колико је требало размишљавања, смотрености, искуства и година мудроме предку, да измисли и потпуно удеси једна такова кола? ... Ради тога, да у обиталишту нашем буде довољно светлости а да нам при томе зима и остали вредних утицаји природних стихија не сметају, потребна је каква провидна ствар као што је стакло, и ми данас без икакве муке и труда употребљавамо стакло и не обраћајући пажњу на врло велику важност његову; али колико годишњег живота и умнога труда требаше првобитноме човеку да би добио стакло?! ... За заједнички живот употреба огња, исто је то, што и вода за живот и за хранење тела, па — имали данас човека који би умео барем колико-толико да оцени важност

открића тога средства, помоћу којег смо у стању произвести огњ на сваком месту и у свако доба? Али у своје време бејаше потребна пажња и велики труд испитивања и много времена ради тога, да се пронађе да огња има у кремену и дрвету и да се пронађе начин, којим би га произвели, кад год нам је потреба као на пр. ударом кремента о кремен или гвозђа о камен или трењем дрвета о дрво и т. д. Када су људи пажљиво проценили, вредност свију проналазака, којима се данашњим даном у општем животу служимо, и када увидеше колико је ради свега тога мудрости и труда потребно било од стране првих проналазача, у побожном признању заслуга уму — првобитних људи — који је то све био у стању произвести, а сами не схваћајући суштину дела, тврдите, да су прве становнике ове земље сами богови учили на невине удобности овога земаљскога живота. Не, нису богови свему томе учили првобитне људе, него Господ Бог Који је створио свет и човека, и Који му је даровао и чувао дуг век, да би човек сам, делањем свог сопственог разума уз припомоћ многогодишњег искуства, путем многих опита и пажње долазио до познавања ствари, које су неопходно нужне и корисне за удобан и добро уређени живот. И колико је год потребнији био дуг живот првобитним људима у таквом стању, јер они започињаху историју познавања природе и животних проналазака човечијих, у толико је и Промисао Божији давао, те им је живот могао тако дугачак бити; на основу свега резенога, и на основу тадашњег стања човечанства, морали су прићи — до потоњих људи — најдуже живети. После тога, по мери постепенога обогаћивања човечијег разума и живота најнужнијим знањем и проналасцима, Господ није нашао

за потребно, да човечији живот и на даље остане у првобитној дужини својој, него је допустио, да се постепено скраћује. И ето видимо, да већ после зидања куле вавилонске, када је род људски снабдевен био са потребним знањем и искуством за живот, могао се са том тековином без шкоде себи у сваком погледу разлици по целом земљиним шару, да завлада земљом, и да уреди живот на све могуће начине, тада је и живот човечији Промисао Господњи сузио у оне пределе, који су са једном стотином пролазили пределе сталне дужине нашега века; и дужина живота и јединства језика и јединство општежића рода људскога, све те чињенице подједнако потребне бејаху за основне успехе човечанства у делу познавања и прилагођавања истих општежићу; али се завршило време те свесветске школе, учињен би крај и општежићу човечанском, — а уједно је смањена и дужина века његовог. Па зар не лежи исти тај закон Промисла Божијег о добром уређењу живота човечијег у основи и ове појаве, што свако образовано доба и сваки образован човек (почевши од Мојсеја и царства египћанског па до данашњег дана) имађаше па и данас има најкраћи век? Што се више знања и искуства у наслеђство добија од прошлих времена у толико се мање времена добија за сопствени труд на делу познавања и искуствености. . . .

Када је дужина века првобитних људи потребна и корисна била за њихов спољашњи и телесни живот, то им је иста дужина — коју им Промисао Господњи штедро одржавао — још потребнија била за благо духовнога живота, као срество, да се лакше сачува вера у Божанска обећања односно спасења људи, зарад лакшега предавања — од предака и најдаљем по-

томству — предања о Божијем завету са човеком, о судовима и оправдањима Божијима у судби света и човека, о правим путевима и ерествима ради служења и угађања човечијег Богу. У допотопном и послепотопном свету, до Аврамовог наабрања, не бејаше ни писаног закона ни изобиља у особеним Божијим опкривењима, па ни учитеља — пророка, као што света тога после бејаше, дуг живот људски бејаше право и најверније срество у служби Промисла Божијег, да се у роду људском одржи истинито Богопоштовање, да се сачува истинита вера у снасносна обећања и да предци потомство своје васпитају по правилима моралног и добродетељног живота. До потопа бејаше 10 колена а од потопа до Авраама бејаше такође 10 колена; да посмотримо сада, које је поколење могао доживети родоначелник при онакој дужини века човечијег? На пр. први човек којег је Бог створио и који бејаше претставник великих судба Божијих односно света и човека, који је говорио е Богом као сина са оцем својим, који бејаше претставник првобитнога завета ствари у стању невиности, и другога завета благодати у стању пада и васкренућа, који је из искуства знао за благо, које човек добија, када се вољи Божијој покорав, и зло које га суетиже, када се противи вољи Створитељевој, који је чуо из самих Божијих уста проклетство гњева и утеху милости и благодати, који бејаше становник и изгнаник рајски, који је видео и чуо страшну пресуду Божију над првим сином својим и првим човекоубијцом, — тај највећи од свију и најмернији од свију људи, који бејаше удеоичар благодати првобитне мудроети, живео је 930 година и лично је говорио са четири

колена потомства свога¹⁾. Никакви мртви споменници и никаке књиге људске нису у стању заменити живу беседу, са таквим човеком, о познавању воље Божије, о научавању правог Богопоштовања и усвојења живе вере у обећано спасење. Чији савети могу бити убедљивији од савета овога човека, пред чијим се пакљивим оком извршио преврат сопствене судбе и судбе четири своја поколења и који, да би потврдио своје савете, имао се једино позвати на своју сопствену судбу и судбу праведнога Авеља те грешнога Каина? Мителеил који се лично разговарао са Адамом, умро је тада 1690 г.), када је Ноју (рођ. 1656 г.), последњем патријарху у допотном свету и уједно првом после потопа, било 34 године. На тај начин су последњи људи пред потопом слушали повест о постању света, о невином стању човека, о његовом паду и подигнућу, о његовом разговору с Богом и т. д. и т. д., из уста овога човека, који је сам говорио са Адамом. Ово благо које је Адам о божанској истини чувао, могло је прећи на Ноја и савременике његове преко јединог Малелеила. На који начин и којим би се средством могло верније сачувати и свежије и живље предати потомству ово важно предање? Ноје бејаше чувар првобитних предања о светој истини за после-потопни свет, по Божијем откривењу бејаше он проповедник покајања допотопном свету, сведок страшнога потреса овога света и истребљења нечистих потоном, претставник обновљенога завета Божијег са људима и новог благослова датаг свету и човеку, — он је живео 350 година после потопа (умро 2602 г.) и видео, је својим очима такође четири поколења у својој

потомству²⁾. Син, који је рођен пре потопа и који бејаше сведок великих догађаја и суда Божијег над човечанством, прејамник, свих првобитних предања и светих истина, из уста својега оца, умире на неколико година (2458 г.) пред смешу и разделење језика и народа (која бејаше после 2787 г.). Евер који је са Симом говорио умро је 3157 г.) после расејања људи, на неколико година до Нахора (рођ. 3179 год.), који бејаше деда Авраамов. На тај начин су људи за доба зидања куле вавилонске знали св. предање о откривеној науци и откривеном Богопоштовању и о казни људи за њихово неваљалство, само из других уста од потопа, од тада и бејаше код њих врло живо предање о предстојећем расејању људи по лицу земље на основу Нојевог пророчанства. (Быт. 11. 4.). Доба Авраамово ово све зна из четвртх уста. Како на близу стоје они прејамници по живоме предању из уста једнога поколења у уста другога, ма да су по времену јако удаљени. Поред онаког дуготг живота, на 3000 година долази седам — осам живих и непосредних прејамника! Како то важно бејаше гледе чувања истине и Богопоштовања при тадашњем местном и друштвеном јединству целог рода људског! Дужина века човечијег скраћује се према приближавању човечанства ка оним временима, у којима се појавила потреба на засебно откривења Божија у изабраном роду Авраамовом и обратно — појавила се потреба, да се изабере засебно племе, које ће у изворној чистоти чувати стара и примати нова откривења и обећања тада, када у оскудици дуготога века оскудовало буде и предање о истини и, када се усљед тога изгубила буде права истина.

У Салибору 3. маја 1895. г.

„Воскрисное чтение“.

²⁾ Син и браћа му: Авраам, Каинил и Сала.

¹⁾ Син — син, Енос — унук, Каинил — праунук Малелеил — прапраунук; Малелеил, имао је 135 година, када је Адам умро.

ПИСМА ИЗ ТАВНИЦЕ.

Пише својему куку Д. К., богослову: Ненад.

(Наставак).

в) Пoboжнoст и мoлитвa.

Вјеру у Бога, љубав према Њему и ближњим, засвједочава печат побожности. Ко нема вјере ни страха божјег у срцу своме; ко не љуби Бога и ближњег, тачнијем вршењем божјих заповијести: нема ни печата побожности, и обратно: ко се не обучава у побожности, свједочи, да нема ни вјере, ни љубави, нити наде. А ко нема: вјере, љубави и наде, живи само тијелом без духа; живи само за овај свијет. И, као што се носак топи од врућине ватре, тако га нестаје испред божјег лица; као дим печења; јер тијело умире с оним што је свјетско, видљиво и пропадљиво; а ко то има, тај живи вјечно.

„Велика је тајна побожности¹⁾ — рекао је св. апостол Павло: Побожност, као врлина и печат хришћанске вјере, љубави и наде, без разлике је потребна свакоме хришћанину; јер се у њој најбоље огледа карактер науке божјег Сина, нашега Спасе Исуса Христа. Јер је Он, који је свијету своју науку, по вољи Оца небеснога, открив, свакад на себи имао јасан печат — знак побожности, било у науци, било у молитви, било у опхођењу с људима, било у самоћи. Шта више, Он је био побожно расположен и онда, кад су Га непријатељи Његове св. науке, а за грјехове цијелогa свијетa, на крст разапинали, и, у својој побожности и мирноћи духа, трпећи најгрозније муке — молио свога Оца небеснога, да им опрости, јер чине по незнању²⁾.

Па кад се побожност тражи од сваког хришћанина као посљедоватеља Христове науке, то онда у коликој ли се мјери она изишћивати има од свештеника, који је олашћен и позван да и друге учи јеванђелској науци и да им у свему служи за углед? Јер много навлаче примјери (Verba docent, exempla trahunt — ријечи уче, примјери навлаче), без обзира на каквоћу, и простоту људи прости и неуче људе, а камо ли примјери свештеника, који, као што народ вели: „држе свето еванђеље“ у рукама, који су, на име по знању и положају свакад у очима народа?

Ако свештеник, који учи људе и предаје им тајне кроз свештене радње, ради њихова оправдања и спасења, није скроз проникнут *побожношћу* у свему што ради и свакад на свакоме мјесту, то како ће моћи захтијевати од пошљених му људи, као апостол Павло, чији је напљедник сваки свештеник и чији треба да буде. „Угледајте се на мене, браћо“³⁾. Како ће, на име, научити људе да буду *побожни*, поштени, и добри онај, који за то, што је добио свештенство, односно већи степен у црквеној служби или кроз неке махинације или помоћу нечије протекције — мисли да смије гријешити, па се надме? Може ли дакле такви, који тијем показују човјекољубље божје за узрок својих гријехова, као што обично и говоре они, који немају *побожности* па живот свој немарно проводе⁴⁾, бити од користи људима? Није ли такав дошао међу људе, као што вук долази међу овце, не на корист него на штету божје цркве? И није ли се очито одрекао Бога сваки, који нема побожности? Јер је побожност посљедина божјег страха у срцу, а страх долази кроз вјеру, јер ко не вјерује, он се и не боји; дакле: *не живи побожно*.

Шта мислиш, да ли ће се ко наћи да се угледа на таког свештеника, ако се који, на жалост, нађе, и какве су посљедице таког угледања? Дабогме, биће их више који ће му подражавати, чинећи све, и још више, шта и он чини. Јер већ многи говоре и у нас (што се не давно није могло међу нама чути, што си и ти жогоа кад чути: „кад то и то чини калуђер. (Амо, гдје још није стигла организација парохија, амо на крају, парои су калуђери!) или поп свјештеник, — који држи у рукама еванђеље, чинићу и ја; бели, ни мене Бог неће убити мимо њега!“ — А посљедице тога безумља еносе дотични као да оне од природе долазе. Тешко онемо свештенику, у чијој парохији тако стану говорити на сва уста безумни људи, који су, остављени увијек без поучења, без духовне

¹⁾ I. Тим. III, 6.²⁾ Лука XXII, 34.; срп. Рим. XV, 3.; Псал. LXIX, 9.; Мат. XXVI, 39.³⁾ Филип. III, 17.; IV, 9.; ср. I. Кор. IV, 16.; I, 1. Сол. V, 6.⁴⁾ О свешт. кн. IV, Јов. Злат. гл. I. Срп. преа. Јов. Петр. Нови Сад 1894.

хране од стране свога свештеника, ако им даш прилику, да ма и за најмање ствари стану говорити о теби ружно, — исто као козе кад им тобан пружи славу руку, па се за њим днаже и кнекећу!

Знајући блажени Павла, да је *побожност велика трговина са задолбством*¹⁾, он савјетује своје ученику Тимотеју да буде побожан, кад му каже у својој посланици: „Обучавај се у побожности“²⁾.

Побожан свештеник, не само да се неће упусти ни у какво рђаво дјело, које би му могло у многоме нашкодити, него ће такав, шта нише, прикрити евентуалне своје грјешке, учињене по човјечијој слабости, и отклонити од себе сваку неваљалу помисао својих покваренијех парохијана; јер је побожан најјача обрана против оних, који зло мисле и говоре. Таква је свештеник, не само остати дошљедан свога узвишенога позива и дужности у очима својих парохијана и оних, који нијесу од овога дома, — него ће стећи и времена и вјечна добра, по ријечима светог апостола Павла: „Побожиност је корисна за свашто, имајући обећање живота еадашњег и онога који иде“³⁾.

Много налазимо примјера у св. Писму и списима св. отаца и учитеља православља, гдје се безусловно захтијева од свештеника врлина *побожности*, обзиром на саму суштину и циљ свештеничке службе. Између многих, ја ћу овдје поменути само неваљала примјера.

Архијереј, кад поставља на службу свештеничку, захтијева од дотичнога да се дневи и ноћи учи закону божјему, и вели: „Нека ради твоја буде учити се у закону Господњем дан и ноћ, и заповијестима прехвалијих апостола и правилама св. отаца, који су се скупљали на седам васељенских сабора . . .“⁴⁾ „Бе вагда не извире, не зове се извор. Тако ни свештеник, који нема дјела (добријех), не може се с правом звати свештеник, нити је достојан свештеничког имена ни чести. Плата се не даје по ријечима, но по дјелима. А зна Бог колико можемо радити, а колико, будући лијени, не радимо“⁵⁾. Псалмо-пјесник вели: „Уклопи се од зла и чини добро“⁶⁾. А св. Григорије Богослов у једном свом слову,

пored осталог вели: „Од овога, коме се да и заповједи, да учи друге добродјетели, тражи се, не само, да нема никакве мане, него да се он одликује добријем дјелима“. — У књизи „Пошчиа, *пачућа*“⁷⁾, заповједа се свештенику, да покazuje добро владање по примјерима светих; да се труди да етече љубав, протост, цјеломудреност, пошћење, трозвеност; да се удржава од сваке страсти⁸⁾. Апостол Павла у својој посланици свјетује Коринћанима овако: „Никакво ни у чему не дајте спотицање, да се служба не куди; него у свему показите се као слуге божје“⁹⁾. Св. Јован Златоуст, тумачећи ријечи ап. Павла: „бјегај од грјеха, а гони (твори) правду“, говори: „Да буде опште правило за све и углед за добродјетел чистота твога живота, који је пред очима свију, као неки примјер, у коме је све, што је добро, и који удесно даје углед онима, који желе да у севоје нешто од оног добра које у њему налазе“.

По томе, видим ли, да су свештеници, слуге божјега винограда, на које се и односе горње ријечи блаженога Павла, а јасно расту-мачене златнијим устима св. Јована Златоустог, *дужни показивати своју кротост својим људима*¹⁰⁾, и учити их јеванђелској науци дању и ноћу; не дајући себи никад ни мало одмора, са сваком *покишносту и кротосту, с трпљењем у љубави*¹¹⁾. А за то им обећаје Господ „дио њихов који траје до вијека, јер он зна дане безазленијех“¹²⁾.

А с друге стране нека те свакад руководи у побожности божје обећање, да ћеш за дјела добра примити *вијенац правде*, који ће ти дати Господ праведни судија у дан када се јави¹³⁾. Нека те руководи убијеђење, да си ти, драги куме мој, чим си постављен за људе на службу к Богу, да приносиш даре и жртве за грјехове¹⁴⁾ дужан давати рачуна не само за себе, него и за све људе, које учиниш и управљаш к спасењу, судији свију, Богу. Знај добро, да ће „сјекира погубљена“ изприје пасти на твој врат, ако се ма и једна овчица изгуби из твога тора због твога немара или неваљалијех пријера¹⁵⁾.

¹⁾ Пошч. *пачућа*, стр. 3.

²⁾ II Кор. VI, 3, 4.

³⁾ Тит. III, 2.

⁴⁾ Евел. IV, 2.

⁵⁾ Псал. XXXVII, 18, 19.

⁶⁾ II Тим. IV, 8.

⁷⁾ Јер. V, 1.

⁸⁾ Јер. IX, 6.; ср. Јер. XXV, 29.; I Петр. IV 17

¹⁾ I Тим. III, 16.

²⁾ Тамо IV, 7.

³⁾ Тамо. 8.

⁴⁾ Пошч. *пачућа*, стр. 3. и 8.

⁵⁾ Псал. XXXIII, 37.

Не смећући никад с ума, да ће се сваки најмањи назвати у царству небескоме¹⁾, који речеју, делом или пријером буде узрок, да други друшћје науче, него како заповиједа Бог у закону своме, и имајући пред собом дјела пастира и учитеља словеснога стада Христова пријех вијекова, који су управо били правила вјере, угледи кротости, учитељи побожности, умјерености, скромности, смирености, учтивости, достојанствености, дошљедности и сваке чистоте, — нећеш одступити од дјела закона, од *праве хришћанске побожности*; не ћеш пустити превласти никаквијем неваљалијем помислима, жељама, ни дјелима.

Из разлога тога, желећи да свакад будеш кадар затиснути туђа уста *лажи и клевета истином својих добрих дјела*, молећи препоручујем ти, да још унапријед неуморно гајиш у себи врлину *побожности*, и да се у њој добро утврдиш, како те не би никад могла од ње одвајати никаква *ђаволска сила*, ни изнутра ни напоља, кад будеш раденик у божјему винограду.

Вјеру, бојање Бога, побожност, крунише молитва. Она је последица вјере, страха божјега и побожности. Човјек, вјерујући у Бога, од кога се надам занета примити плату за дјела: за дјела, на име, добра, живот вјечни; а за дјела рђава, муке вјечне: моли се Богу, своје Творцу, Оцу небесноме, да му дарује снагу своје благодати, ради напредовања у добру, да се спасе, чинећи дјела по закону.

Молитва је најјача сила коју човјек има у власти. Она је за то свакоме потребна, а онемо који је позван да васпитава народ у религији, јесте и преко потребна као и сваки добри пријер. Јер за васпитање у религији нема бољег средства ни јачег оружја, од *молитве и пријера*. Обоје ово, као неопходне врлине, уз остале, тражи се од свештеника. Молитва је, на име, потребнија за свештеника и с тога, јер је већи дио његова рада спојен с молитвом, т. ј. врши се кроз молитву, а с њом ваља и другијем да буде за пријер. Свештеник који се прилежно и често Богу моли, даје добар углед својим људима, а особито својој породици, а она, научена од њега, помаже му за науку другијех, сусједних породица, јер се и на њу, као „свештеникову кућну чељад“, у свему оне много угледају, па

основу разлога. Молитва је преко потребна и за све људе. А за ову потребу су хришћани анали сивиј вијекова до данас. И за то су се молили Богу свакад а нарочито ако су бивали кад у каквој биједи или нужди.

Св. Јован Златоусти у једноме слову о молитви говори: „Као год што је ово наше тијело, које је од земље створено, у осуетију душе смрдљиво и гадно: таква је и душа, која се не труди за молитву и не кријеши њоме, т. ј. мртва, жалосна и злоскрдна. И треба апати, да је грче а гадније од сваке смрти кад се ко лишава молитве. Добро нас о томе учи велики пророк Данило, кад каже, да је боље и укријети, него кад је вријеме лишити се молитве.

И сам Спаситељ Исус Христос казао је потребу молитве, ушљед чега је научио своје ученике како ће се молити Богу²⁾. Он им је рекао: „Иштите, и даће вам се; тражите, и наћи ћете; куцајте и отвориће вам се. Јер сваки који иште, прима; и који тражи, налази; и који куца отвориће му се“³⁾.

И свети Павло вели: „Свакој молитвом и мољењем молите се Богу духом без престанка“⁴⁾. А, казујући да се сам заузима и моли, да Бог, Отац славе, дарује духа премудрости свима који узвјерују, говори у својој посланици овако: „Не престајем спомињати вас у својим молитвама“⁵⁾. Тимотеју пак заповиједа, да настоји, да се чине молитве за све људе, за царе и за све који су у власти, да им Бог да тихи и мирни живот⁶⁾. Колошане опет моли, да се и они за њега и остале, који проповиједају јеванђеље, Богу моле, да им Бог отвори „врата ријечи да проповиједају Христову тајну“⁷⁾. Свети апостол Петар у својој посланици вели: „Будите дилке мудри и тријезни у молитвама“⁸⁾. А у дјелима светих апостола читамо, да се прва моли за њега (Петра), кад је био затворен у тамницу: „А црква мољаше се за њега Богу без престанка“⁹⁾.

Молитва је тврдом вјером и надом на Бога, а које налазе од чистих срца, Бог прима, те по томе оне су у стању и чуда да чине, о чему

²⁾ Мат. VI, 9.; Лука XI, 2.

³⁾ Мат. VII, 7, 8.

⁴⁾ Ефец. VI, 18.

⁵⁾ Тамо I, 16.

⁶⁾ I Тимот. II, 1, 2.

⁷⁾ Колош. IV, 2, 3.

⁸⁾ I Петр. IV, 7.

⁹⁾ Дјела ап. XII, 6.

¹⁾ Мат. V, 19.

видимо много примјера у св. Писму и старог и новог зајвета. Шта више, молитвом се и мртви оживљавају¹⁾.

А што се тиче мјеста, на ком треба свршавати молитву, и времена, кад је треба свршавати, о томе лијепо говори св. Јован Златоусти овако: „Ве ти био да био, свуда можеш начинити жртвеник; покази само добру вољу и не ће ти сметати ни мјесто ни пријеме; па ако ти и не клекнеш на кољена, нити се ставеш бити у прси и не подигнеш руке к небу, но само покажеш готовост своје душе на то, учинићеш све, што је за молитву потребно. Жена може сједећи с преслицом или ткајући, погледати умом на небо, и призвати Бога у помоћ; човјек може, кад напаван на тржиште, или куд му драго иде, свршавати усрдне молитве; други, сједећи у свом дућану, може мислити на Бога; слуга, ако му није могуће отићи у цркву, може се молити Богу кад што купује, кад иде на више, или кад силази доле и кад ради у кући. Бог се не гнуша мјестом. Он само милује добро срце и добру душу²⁾.

Мени је молитва много чинила, особито најпрвијех дана мога тамновања. Она ми је, на име, била, као што веде прквени учитељи: св. Јован Златоусти, Јован Ђејствичник и блажени Ангусти, права храна, лијек, моћ и живот за душу. А њом се и данас баш највише забављам и тјешим, тражећи у њој одушка својих боловима, својој грозној тузи и великој несвојој у овој мрачној понтери; јер се сјећам често ријечи св. апостола Јакова, који овако вели: „Мучи ли се ко међу вама, нека се моли Богу“³⁾.

Ја сам свакад тврдо вјеровано у моћ молитве, научен ријечима и примјерима својих побожних родитеља, који, од када их ја памтим, увијек се Богу моле сваки дан јутром и вечером у својој кући, а и преко дана, и ноћи кад се пробуде на спа, чешће помену име Господње с уздахом из душе (Отац ми је — Бог да му даде вјечни покој — 14. септембра 1891. умро, а мајка се и данас редовно држи свога свагдашњег обичаја у мољењу Богу!) Тако је то било од прије у свијем кућана побожних хришћана у Херцеговини. А, у ово новије доба, кад се поче скидати

е очигу вео таме незнања, онога бива старинског, п глупости пред коралима просвјете, научности; када се, опрости Боже, јер „ни едага што ткога“⁴⁾, почесмо по примјерима четвороножнијех мајмуна угледати на „ни, ни нбт ш двога нбт“⁵⁾, — на много мјеста у кућана наших сељака, како видни „на граху“, нестало је „посебедневнога“ мољења и побожнога размишљања о Богу, — јер су изумрли стари „дивљаци“, а маађирија, хранећи се наукама, зна (?) кад је пријеме молитава. О варошкијем хришћанима не треба много ријечи. Многи су се већ далеко горе узвисили са знањем, па, знајући (?) не поште ни „часнијех поста“⁶⁾ а камо ли да се моле Богу!). Знао сам да је снага молитве непобјеђима. Али сам се најбоље овдје увјерно о дјејству ердачне толитве. Увјерно сам се, на име, да ће човјек примити све, што пита у молитви, вјерујући, као што каже св. Писмо: „И све што пишете у молитви вјерујући, добићете“⁷⁾.

За то ево једнога доказа. Сједио сам сам у тамници. Тешко и претешко било ми је самом. Чинило ми се, на име, да је пала читава зграда, у којој је при земљи моја тамница, мени на врат. Тјесноћа, мрак, влага, смрад, загушљивост тамнице, све је ту. Ох, не могу ти ни издалека представити слику моје куће, моје јада, моје грозне туге, — а желим да је никад не познам. Али сам утјехе тражио одмах у молитви. Молио сам, на име, пресвету Матер Богородицу, које се баш сјутра дан светковао празник Рођења Невина (8. септембра), да умоли свога Сина и Бога нашега Исуса Христа, да ме барем у једну окриљеник. Наринно, овакомо мољење, по себи је грјешно, јер је боље да се мучи један него два. Али треба оставити деведесет и девет оваца, докле се не нађе изгубљена овца — етога⁸⁾. Готов сам већ био да полудим или да напрецак свиснем од туге. На један пут, када се већ није сам могао држати кречећи на кољенима ни с мјеста макнути, отворе се гвоздена врата тамнице, кроз која уније к мени неки стар човјек, дуга стаса, дуга лица и мршава, јагодица испалих, очи угонулијех у главу а над њима ве лике свијете вјеђе, — а по томе се врата опет затворе и закључају. Био је то врло скроман

¹⁾ 3. кн. о цар. XVII, 21.; 4. кн. о цар. IV, 33. — 35; Дјел. апост. IX, 40.

²⁾ Беседа св. Јов. Злат. о Ам IV, стр. 82. 83.

³⁾ Јаков V, 19.

⁴⁾ Мат. XXI, 22.; VII, 7.; Мар. XI, 24.; Лука XI, 9.; Јак. V, 16.; I, Јов. III, 22.; V, 14.

⁵⁾ Мат. XVIII, 11. 12. 13.

старац, који ми је доласком својим у тамницу, заиста живот спасао, а стајао је са мном у тамници само 10 дана. Ја то, на име, приписујем својој срдечној молитви. Пошље овога, навикнут више у мрак тамничком, било ми је лакше тамновати.

Еле, видиш ли, молитва је заиста свакоме потребна. За то се упражњавај тој врлини! Учи своје склоности вољу, да се молиш Богу докле си још млад, јер то, као и остало, последије све запетије иде. Немој никад одступити од *побожности* нити изоставити *молитву*, знајући да је побожност корисна за свашто и молитве моћ велика, која може учинити и вода из камена да потече и воде мореке и ријечне да преуспе!¹⁾

¹⁾ 2. књ. Мој. XIV, 15.; XXI, 17.; I, 6.; 4. књ. о цар. II, 14.

да се сунце заустави и натраг поврне²⁾; затворити небеса и кишу зауставити да не пада³⁾, и т. д. — А по томе она може и из тамнице избавити и разрупивши њене зидове и сва врати и свегазави руке и језик непријатеља спасена — ђавола, који на гријех наводи, — у палату спасена увести.

Чини молитве, дакле, и мољења, а и ја се молим, да те Бог очува тамничких окоца, какав је сиоим.

Молитава свију светијех ограда против не-навидјашћих тја свакад тебе чувала!

Прили поздрав: „Христос воскрес!“

²⁾ Ис. Навиј X, 13. 14.; Исавја XXXVIII, 8.
³⁾ 3. књ. о цар. XVIII, 41—45; Јак. V, 17.

[Наставиће се].

ПРОПОВЈЕД.

Говорио **Јован Новаковић** ерп. прав. свештеник у Градациу на дан црквене славе 20. јула 1895.

Побожни християни, драга браћо!

Данас ова наша св. мати црква слави успомену овог дана, када је она благодаћу светог Духа освећена и посвећена у част и заштиту великом Божијем угоднику и данашњем славленику светом пророку Илији, а освећењем тим постала је дом Божији, добитиш благодатну силу и моћ, да може нас еванђелеском свјетлости руководити путем праве среће и напредка на овоме свијету и вјечног блаженом животу на небу. — Данашња слава и свечаност, јест слава сваког побожног христјанина и правог србина ове општине и парохије; јер на данашњи дан можемо се сјетити многих успомена из наше сјајне и тужне прошлости. — Сваки од нас са радошћу сјећа се и спомиње красне цркве и манастире, који су блијетали у славно доба Немањина; али опет морамо се са тугом сјећати и оних времена, када Србин бјеше потиштен са свију страна нехришћанском варварском најездом, којој ерпска црква, часни крст и вјера православна бијаше највећи труп у оку. — Можемо се данас сјетити оних дана, када не бјеше слободно вељепне храмове подизати и свету вјеру православну исповиједати; али нека је највећа слава и благодарност свемогућем и праведном Богу творцу и промислиоцу нашем и патријотичном и јуначком држању и пожртвовању

наших праћедова, опет смо се у лијепом народном ерпском имену одржали и свету вјеру православно очували, и данас у здрављу нашег премилостивог Императора и краља Фране Јосипа I. и Његових високих власти, уживамо слободу у нашем вјероисповиједању и можемо слободно подизати колико хоћемо храмова са високим кубетима и милозвучним звонима, да нам наше вјерске осјећаје буде и да опомињу на поправку и покајање оне, који су забасали страпцутоц вјерске равнодушности и моралне покварености — Шта више, Његова царска милост иде нам на руку са знатном помоћи да можемо свете цркве по жељи дигати и украшавати, па онда како да се не би данас веселили и радовали, и зар она данашња свечаност није наша слава и победа, кад помислимо да је, може бити, било времена, када се ни мислило није да ће се у овом мјесту православна литургија и ерпска прјема појати?

Као што рекох, браћо, наш је народ претурно преко главе много неагоде; али се је опет у својој светог вјери и закону одржао, а за то коме имамо највише благодарити? Имамо највише благодарити Богу, па онда нашој светог цркви и ерпској школи; јер у свима невољама, које смо прекужили, црква нам је увијек материјске утјехе и наде пружала. — Ријеч старца духовника у

приви, била је увијек мелем олијењеној души ербиновој, а школа нам је опет будну народну свијест одржала и ерској срце облагорођавала и челичила. — Знајући, браћо, од какве су нам најчистије црква и школа, за то треба да ове светиње своје подижемо, украшавамо и чврсто држимо. — Жалосно је кад се међу нама по гђе-који народ нађе, који слабо мари за своју приву и школу; а још је жалосније кад ове светиње погрђује и омаловажава и невлада се као што Божији закон заповиједа и ерски образ и поштење изискује.

Сад се обраћамо са неколико ријечи вама тежакима. — Браћо! Ви сте народ Божији, који са својом лица земљу обрађује, поштено данајући „Богу Божије и Цару царево:“ — Ви благословеним радом вашим храните што по реку „црпа и мрављ“ и Бог нам преко вас даје род и беринет, па као такви треба да се Бога бојите и да му се молити. — Да се влададе по његовом св. закону чувајући се псовке, пијанства и љености. — Да пећелом и празником у цркву на молитву долазите и своје млађе шаљете, да се науче страху Божијем и свеку оном, што је добро и поштено. — Ви сте синови јуначког рода и народа ерског; јер ваши ђедови свету вјеру православну и своје светиње приву и школу чврсто држали и чуваше у свима негодама и нама неповређено у аманет оставише. — Они се владаше поштено по Божијем закону, а ми данас, на жалост, изгледамо као изроди; јер како који дан, све се више одрађамо један од другог. — Мјесто слоге и љубави цијепамо се и раздиремо у неелогу, мржњу и пакост. — Постајемо све некарији и млитавији према нашој светој вјери, цркви и школи. — Одајемо се што каквим неваљалим и неопштем дјелима, која вријеђају Бога и ближњег и воде нас у пропаст и несрећу. — Ох! браћо, отворимо очи и освијестимо се. — Погледајмо свуда око нас гђе смо и како смо. — Погледајмо на друге народе, па све што видимо, да је поштено, добро и корисно, пригрлимо, а што неваља, одбацимо. А да узмогнемо разликовати добро од зла, треба нам школе и науке; јер без тога у данашње вријеме тешко нам је бродити и живити. — Давно су казали: „памет царује а снага кладе паља“ а сада је баш по овој пословици вријеме наступило. — У данашње вријеме мач је захрљао и неспомине се, већ школа и знање у свему

одличују и пут крче. — За то се сви народи нагнучу, ко ће боље школе имати. — Што смо досад у просвети заостали иза другог образованог свијета, ми томе нијесмо криви били, него прилике, у којима смо се налазили. Урок дакле нашој простоти и незнању био је у томе, што су прије код нас стајале на путу многе сметње, због којих се нијесмо смјели бавити науком, а нијесмо знали онда ни цијенити науку као данас. — Наши стари у том погледу нијесу имали среће као ми сада; јер они су мјесто школа и прилика морали подизати душманима конаке и обрађивати беглуке, а ми смо се, хвала Богу и нашем цару ослободили, данас опростили те биједи и сад треба да отворимо очи, те да што је више могуће принесемо жртве на олтар ерској школи и просвети и да порадимо за бољу срећу и образовање нашег потомства.

Браћо моја! радујем се што вам овом свечаном приликом могу јавити, да су ваша дјеца која су уписана да пећелом и празником овамо на вјеронауку долазе, показала особиту вољу и дар за науком и ми би се неопростивим гријехом и кљетвом у гроб легли, када се за времена не би пожурили и побринули за њихову срећу и образовање. — Наша оваје варошка црквено школска општина т. ј. трговци, видећи, да имамо само у овој градачкој парохији до 200 сељачке дјеце и то красне, видите, дјеце, која у школу неиду нити се ко за њихово школовање брине а међу тим су у најљепшем добу за школу, одлучила је, ако Бог да, идуче године направити нову школу, која ће несом својом солидношћу бар донекле одговарати времену и захтјевима педагогије, него која ће још имати толико простора, да се у њој могу и сељачка дјеца смјестити и учити, те у то име још прошле године разрезала је новца на варошане доброволним уплесом, и, већ почела привлачити камен и остали материјал за грађу.

Браћо! Ово је племенита и родољубива жеља и намјера наше овде варошке црквене општине и тиче се среће и будућности свију нас а особито нашег ерског сељачког стадежа; јер онда и наша тежачка дјеца имаће прилику, да науком и знањем свој ум просвете и срце облагороде; да се науче закону Божијем и да се васпитају у ерском духу, па ћете онда од свога порода имати ваљене и поштене људе и добре

Србе. — Зато треба да сви сложено устанете и прегнете, те да у овом племенитом предузећу Оштинци помогнете, да се српска школа овђе направи. — Варошани су уписали новац за градњу школе, а вас тежаке позвали су, да им помогнете камен превући и остали материјал, што је за грађу нужан и потребан, а нека браћа, која осјећају за своју вјеру и народ и која имаду у себе српске крви, дошли су и привлачили, еј зала им и хвала им! а нека опет на жалост показаше се, да слабо маре за овај свети посао — Додуше, сада је пријеме од великог посла, али ако Бог да, док љетину обрадите, ја се удам, да ће сваки брат Србин што је више могуће учинити помоћи, да се овђе што прије српска школа сагради.

Чујте, браћо, како нам каже велики српски pjesник и научењак Змај Јован — Он вели:

„Дижите школе дјеча вас моле,“

„Јер имали горег срама и ствда“

„Нег' своје чеду недати вида;“

„Јер ево свијетлост свијету се спрема“

„А ваш да пород очију нема.“

Јест, браћо, као што мало прије рекох, ви нијесте имали ереће и прилике да се научите, па за то сте и остали без умнијех очију т. ј. без знања; јер као год што се без вида не можемо слободно кретати, тако исто и без знања не можемо напредовати. — Дакле: „знање је свијетлост знање је моћ,“ па зато треба да бар свој пород упутимо на пут свијетлости и знања. — Доша нас је покривао мрачни облак глупости и простоте! Једном треба да га рашћеримо и да га макар са чепа нашим синовима скинемо, а скинућемо га онда, ако будемо школе правили и нашу дјecu у школу давали. — Ви, браћо, мислите, да је сељачкој дјeci од Бога суђено да и она морају остати на селу да ору и копају и да од сељака не

може бити научен и образован човјек. Није тако. Колико ми имамо научније и ваљаније људи, који су попили из сељачког сталежа, па су се као научењаци или трговци прославили и своје народу од користи били. — Колико имаде ваше дјеце, која имаду особиту вољу и дар за науку, и кад би се школовала, могла би временом бити вриједни људи и срби и користити своје роду.

Завршујући овај мој говор, познам вас, браћо, ријечима Змајевим. „Дижите школе, дјеца вас моле“

„Скини ми, бабо, с чепа облаке,

„Недај ме, бабо, у просјаксе!

„Не штеди бабо рад, добра мога,

„Смилуј се бабо, тако ти Бога!,

„Јер биће дана, ал неће ереће,

„И биће људи, ал' срба не ће,

„Помози, бабо, помоћ' љу и ја

„Да српско име јоште просија.“

Познам вас, да овај глас топло прихватите српском срцу свом, те да што више уложите жртве и труда, да се овђе нова српска школа направи, и да своју дјecu у цркву и у школу шаљете; јер само на тај начин одржаћете се као српски народ у својој светој вјери православној; бићете достојни синови својих вриједних праједова; Ваши синови биће онда поштени људи и добри срби, и ваше шћери биће вриједне српске матере, које ће свој пород васпитавати у страху Божијем и српском поштењу и родољубљу; а не у лукузу и моди, која иметак упропашћује и српски образ и поштење убија. — Само на тај начин, велики, можете се надати, да ће вас благослов Божији пратити у свима данима живота вашег, и да ће Благодат Господа вашег Исуса Христа и љубав Бога Оца и примаћу благише Духа свга то кћени кћени на кћени — Амин.

ОСВЕЋЕЊЕ „КРАЈУГОЛНОГ“ КАМЕНА, ТЕМЕЉЦА,

као и цијеле основе, темеља, срп. прав. цркве у Бос. Дубици на дан 30. априла 1895. и опис свечаности.

Варош Бос. Дубица, лежи на врло лијепој постојају кристалне и врло здраве ријеке „Уне“, на подножјеу користивосне чувене и у срп. народ. прјесима опјеване планине „Козаре“; испод које се тако звано „Поуње равно“, са својим убавим

и плодносим пољанама пружа! Мјесто и околнина Б. Дубице по својеј самој природној постојају, мора сваког страног, а особито у овој струци, путника путоносца — да очара и завара својом бајном и романтичном ласкавом

приредом! нарочито сада у мјесецу мају, када се је овако романтичан предјео обукао у своју најгладнију одјећу!

Како данас лежи Б. Дубица, то мјесто није старо; стара варош Бос. Дубице, лежала је много ниже низ Уну на исток и главне линије (улице) су јој се протезале од Уне уз рјечницу "Моштаницу" на југ правац манасти. Моштаница, који се налази у планини "Козари" под чупеним козарским планинским висом "Медњак". Боже мој! куда су се повосито уздизали лијеви домови српски великога и властелина — туда су сада најбоље земље кошанице и оранице, становника садање Дубице! И данас се, орући налази којекакви зидина закопина огњишта, цигле и т. д.; особито се позна тврди пут (цеста), коју управо води у планину "Козару" маи. Моштаница покрај рјечице Моштанице, која извире више манастира у пл. Козари, тече правац крај манастира и утјече у Уну ниже Дубице; и тај се пут не може обрађивати, јер је пун камена, пак је обрадо шипрања по највише пријем триом и бодљикавом купином, пак служи као добра живица и означава земље — власницима меће и заграду земље с једне и друге стране живице.

На тим развалинама прастаре Дубице, налазила се је и солидно зидана српска прав. црква, на једном врло лијепој мјесту, што га народ увијек зове, "Црквица"; на том се је мјесту налазило много тесаног камена и врло фини од камена урађени, као из сира изрезани цирада око цркви, врата, прозови и т. д. (који су (камен) дубичани муселомани употребили при другом насељавању у своју корист) подобно изрази (архитектуре) манасти. Моштанице! На чега се закључно збоља мислити може, а и по тврђењу срп. неки нар. пјесама — да је стара варош Б. Дубице, било једно историјско мјесто, које би у четвртој веци стајало и са историјом манасти. Моштанице!

Прошлост бурна, и ратови силни, порушили су прастару варош Бос. Дубицу, као и велељепоту цркву њену, која је била подобна маи. Моштаница, и та је варош Бос. Дубица била са свијем опустела, и била је вјековима пушта, док се опет свијет није почео насељавати — али не, на старо сједиште, већ уз Уну, према западу више; најприје су се почели насељавати мухамеданци а за овима Срби православни. — И данас је жив Р. Б., којег је од 10 година

његов отац Јован, из Новоселаца довео у Дубицу, који је од Срба православни први, српску кућу закућно, и у њој своју матрину приприо! Р. Б. може данас бити око 80 година, он знаде живо и много о себи, својом покојном оцу Јовану, њиховом досељењу у Дубицу, као и другим Србима досељеницима у прво доба врло интересно — да приповиједа, али у програм нашег "Источника" не спада, пак за то морам то прескочити и пријети на првено поље. Када су се тако један по један насељавали у Б. Дубицу, наравно да нијесу имали своје св. богомоље, ће би се могли Богу молити, него су ишли у село најближе "Агнице" ће им је и њихов свешт. пок. Симеун Павић становао, ће је била нека мала дрвена црквица, и ту су се са највећим убојењем, под страхом Богу на молитву скупиљали, а ишли би радо и манасти. Моштаница! Но када се је мало по мало још већи број Срба прав. населио, отворивши, трговине и занате, осјетила се је већа потреба да им у мјесту буде њихов свештеник и црква; замоле и ондашњег владикку у Сарајеву и овај им испослудје код босанског валије — везира — ту дозвољу, и они свешт. пок. Сим. Павића из Агница саселе у Дубицу, нађу му нешто кућице, и овај је у једној собици живио, а у другој старој кућици, била му је једна собица школа а друго ћелијца, ће су се Богу молили; тако се је то у оно доба деверало, особито овамо у Крајини!

Послије тога, са заузимањем честитог Србина и вриједног трговца пок. Јове Гаића, срп. и црква, школ. општина сагради доста велику дрвену кућу (у оно доба град) која је по поли праграђена половица за цркву, а половица за срп. школу; та је још аа та је кућа прије много ове последње буне 1875. год. саграђено, која и данас још служи срп. прав. дубичкој општини аа цркву и школу! Срећом није уз буну уништена; кад се је народ 1878. године овамо из Аустрије повратио, Срби грађани односно српска прав. општина, бринула се је најприје да осигура своју срп. школу, на тек онда кад узмогу, да праве формалну цркву; тако су се борили, док нијесу образовали у готовом новцу толики школ. фонд, колико школске потребе захтјевају, да се о интересу истог рачунајући. Годишње 12% школ. сии расходи годиш. подмиривати могу. И ту су врло тешку околност прије неколике

године савладали, своју школу оеигурали и сво је сада на другом племенитом и светом путу! Родолубива та општина поред свога сиромаш. материјалног стана, одважила се је, да поред своје осигуране ери школе — подмogne и себи св. прав. формалну солидно задану правилну цркву.

Са развалином и благонаклоном вољом и невољом и другом помоћи, наше Високе Земаљске Владе, са светим Архиепископским благословом, као и топлом жељом Високопреосвештеног Господина Митрополита Ђорђе Николајевића, јест подокрен и освешћен темељ будућој цркви дана 30. априла тек. 1895. године у неђељу на мали Ђурђиц, чрез бос. костајничког свештеника, окружног протопресвитера пречасног господина Јована Зечевића, уз судјеловање пречасне г. г. свештеника: почасног прота Теодора Вујасиновића, пароха драксеничког; Јероманоха и настојатеља мн. св. Моштанице Теодосије Бабића, Божије Павића пароха дубичког; Марка Павковића пароха демпировачког; Илије Кециновића пароха Читлаучког; Ђорђа Павића пароха Дворшичког; Јосифа Ракића пароха Јеловачког и Илије Стојановића свештенике из Уштице. Свечаност ова обављена је по пропису прве елиједеним редом:

У 9¹/₂ часова прије подне, отпочета је св. литургија у цркви; којој је чинодјејствовао прото Јован Зечевић; литургија је у најљепшем и најдостојанственијем реду, — уз умилно пјевање ученика и ученица ерпске основне школе одслужена. По свршетку литургије вођена је литија у своје прописаном реду, један пут околу цркве, и даље продужена до на градилиште, гдје се има темељ будућој цркви освештати. Све што је нужно за освешћење црквеног темеља, то је све у своје реду предходно, набављено, припрећено и све на своје мјесто стављено, како треба. Свештенство када је већ дошло за свој приготовањени и дивно застрти сто, положио на њ часни крст и св. еванђелије; преч. госп. прото Јован Зечевић — отпочне освешћење са велегласно: „Благослови Богъ нашъ“ уз звонење и пуцање топова, за овим са свештенством отпјева естихуру „Царъ великий“ са великим тоном, као што он то као чувен и наврстан пјевац зна и умје. По свршетку кадто је преч. г. прото Јован Зечевић сву означену и припрећену црквену основу „ка ршкы, бѣжеи шпикаси цркви крсти илети“ почевши

од олтара према истоку противу сунцу и т. д. а чтец је читао „Срјати Боже“ и псалм 142: „Господи Великии молитѣхъ мѡя“; по свршетку псалма наставио је г. прото освешћење по *дополнителном шребнику* стр. 1—20, и тако га је вјешто и полагано, правилно и разговјетно извео, пак оне све формалитете својим достојанственим држањем и умилителном мишником — кретањем прозвео, да је не само, на задовољство многобројног присутног народа правосл. Срба и Српкиња, него на задовољство и других присутних сљедбеника вјерозакона, и народности — тако да се обред ерпске правосл. прве наше сваком допасти морао!

Особито пак уз судјеловање још осморице обучених свештеника, и уз умилног цјенија ученика и ученица ерпске основне мјесне школе, — као и других добрих г. г. учитеља и Срба грађана и вриједних појача. На свима главним тачкама звона су звонили и топови пуцали.

Све је на присутни овај дивни аборт, повољна религиозног утиска и душевног задовољства чинио, али када је свештенство са страхом и побожносту при моменту положеног и дотле на своје мјесту лежећег великог дрвеног крета, који је 2¹/₂ метри висок био — приступило полагано дижући га и усађујући га у ископани ров, цјевајући тропар: „Крѣтѣ колѣзникѣ!“ — народ је био дубоко у ерце и душу тронут, да је многима и многима бисер суза се низ лице и нехотиче отисла: уживајући и осјећајући велику душевну сладоност, радост и задовољство у св. правосладалу свом! Послије обављеног формалног освешћења, преч. г. Јован Зечевић прото, поцео се на једно за њега већ приправљено узвишено мјесто, са крстом часним у десници руци, ушенивши свој поклон народу, а народ њему, са збиља прировеним му проповједничким даром изговорио ову красну елиједу бесједу:

Ее има Оца, и Сина и свѣтѣго Дѣха!

Сѣй дѣи егдаи потвори Господѣ, козрѣдѣлаи и козрѣпанѣи конѣ!

Љубави ерпски зборе!

Гледајући вас овђе, како из мјеста и околне ове, тако и из удаљенијих крајева — многобројно сакупљене и сабрање, данашњој овој правој ерпској свечаности; гледајући и свестрано вас посматрајући — како брат до брата, сестра узв сеју своју, старији до млађег, сиромашнији

до бољара, мирно и побожно при овојој светој молитвеној часу стојите; онакви како се на нашем чистом српском и православном образу и нехотице нека необична душевна, религиозно-морална дирљива радост — подобна блаженству анђелском — примјетити даде; пак видећи, драги и мили христовољубиви народе, дични српски зоре — особиту веселост и патристично одушевљење међу вама — е, онда, још редосније кличемо, са светим гласом цркве наше: „Сй дна, згожи јоткери Господа, козридлима и козипалима коња!“

Да браћо драга! Са пунијем правом може се рећи, да је овај дан, од како ми и наши дједови памте, један од најсвеченијих дана до данас у овој мјесту, за нас православне Србе доживљен! — дан од свемогућег Бога нама дарован, којег треба на два дуса наших да се радујемо и веселимо; јер ово је дан, у који се је обавила данашња велика свечаност, — која ће у историји српске цркве, са радосном успоменом, једна међу најважнијим документима за нараштаје будућег нашег драгог нам потомства бабилејени бити!

Радујемо се и веселимо се; јер са благонаклоном вољом Високе наше Земалске Владе и њеном врло уважном дозволом; са светим Архиепископским благословом и топлом жељом, као и дозволом, Његова Високопресвештенства ерп. пръв. А. Е. сарајевског и Митрополита Дабро-босанског, честитог старине нашега и т. д. господина Ђорђа Николајевића, јест положен и по правилу св. прав. цркве освешан је овај темељни крајугални камен, камен темељац, као и сна основа и ово цијело мјесто, на којеу ће, ако Бог да, мјесна ерп. првава. црква школ. општина, са наступајућим већ за ондј посао приређеним и уређеним радом — имати у име свемогућег Бога од тврдог и сталног већ зато приутољеног материјала подигнути св. дом Божиј' дом молитвени! цркву свету! цркву православну.

Благочестиви слушатељи! Како да небудемо данас радосни и весели — кад само у себи промишљамо и арано проумачимо значај — свети значај ове будуће цркве, која ће се ако Бог да — на овојој мјесту, још овога љета коначно доготовљена аабилетати! (Црква та потпуно је зготовљена и Н. В. госп. Митрополит Николајевић, отишао је одавде, да је 10. септ. свечано освешта Ур). У којој ће се вјекovima славити и величити име: Бога Оца,

Бога Сина и Бога Духа светог — један свемогући Бог, у три лица пресвета Тројица јединосушна и нераздјелима, један једини прави и истинити Бог који је све што видимо и невидимо премудро створио: који све на превелико очинске милости своје обдржава, и по изјасном свом тајанственом плану са цијелом васионом управља и влада и дарива нам што је за наш овоземни живот нужно и потребно — буди му слава и дика?!

Кад знамо, да ће се у овојој будућем храму светом приносити „без крвна жетва“ нашег пре-благот Спаситеља Исуса Христа, који је својом св. Еванђелском науком, Еванђелском непобитном истином, једино правом и живом истином свакоме ко оне и жељи од срца и душе своје у Њега да тврдо вјерује, отворио рајски пут, — пут непогибелни, пут истине и правде, пут хуманитета, пут једини, којим се само овога свијета долази до највеће среће, доброг и задовољног живота; а са ону страну гроба, свако, ко год чврсто у Христа вјерује и слуша глас св. Еванђела, пак свој цио живот посвети у научавају и точном испуњавању хришћ. дужности, по заповједи св. Еванђела — тај ће добити живот вјечни!

Како да не будемо весели? кад знамо да ће се у овојој будућем св. храму Божијем, сакупљати правојерни Христјани на св. божју службу ради својих вјерских потреба, а особито на слушање св. слова божјег, које ће му облагорођавати срце и душу његову, одираћати га од свију душегубних дјела — а настављати га на свако дјело благо, дјело Богу угодно, дјело поделно и спасоносно, дјело узвишено и племенито!

Ондје ће браћо бити „извор воде живе“ која тече у живот вјечни, и ко год дође да се напије, неће никада ожедњети, тако рече сам Спаситељ Исус Христос жени Самарјанки на студенцу Јаковљевом. — т. ј. ко редовито иде у цркву, на слушање св. Христове науке, по којој се влада и управља, тај неће нигда скланинути се с пута, који га води овога свијета, свакоме добру, срећи и напредку, — а овога свијета пристаништу царства небескога — вјечноме блаженству.

Радоснијем се осјећати морамо, кад знамо да ће се у овојој будућем дому божјем, приносити топле молитве, за добро и дугогодишње здравље предоброг нашег цара владара: Његово царско, краљ. и апостолско Величанство Франу

Јосифа I, као цијелог прејасног хапебуришког дома! Храбре војске Његове и у опће за све поглаваре — хришћане — и управитеље земље и народа Његове простране царевине!

Пак за Његово Високопреосвештенство г. митрополита, и епископско свештенство, и у опће све духовне — црквене поглаваре и старјешине св. правосл. цркве! Кад знамо, да ће се приносити Господу Богу топле молитве, — за сав мили и драги епископи — и правосл. народ, за народни рад и берићет, здравље и весеље, за сваки напредак куће домаћина, његове чељади, његова блага, тора и обора, његова кућног тежеља и племена, његова кованука, челињака — и у опће добра и обилата плода и рода, у свакоме тепшкоме, али Богом благословеном раду тежачкоме — да га Бог помогне!

Да народе мој мили! то је тај најсветији, најузвишенији и најплеменитији значај цијеле св. првенствујуће и јединоспасавајуће св. саборне и апостолске васељенске цркве — цркве Србинове! И опет велим, како да не будемо радосни и весели, овога нам данас Богом дарованог дана! дана славе и поноса! дана светог одличета епископског православног општества у Бос. Дубици — у мјесту овоме!

Српски аборе, мили и драги мој народе! Сва ова слава наша, сва ова веселост и слобода, не само приликом о црквеним славама и зборима, него и сваком другом приликом, што ми у нашем отаџбину без разлике вјере и сталеза данас уживамо, — има се највише у заслуге приписати, оној највишој особи, која нам је доносила правду и слободу, која нам штити и брани свако право наше, пак нас чини и омогућује — да смо слободни синови наше миле дошине, да смо слободни отворено и јавно исповиједати св. православног прадједовску вјеру и милу нам нашу народност српску. — А та је узвишена особа енемогућим Богом нама дарованај ту особу треба да сви једнодушно од срца и душе наше високо поштујемо, — та је особа народе мој: наш правдољубиви цар и владар Франц Јосиф I. Пак како сваком до сада приликом, тако и овом, на овом св. мјесту, помолимо се са топлом молитвом свенишњем Господу Богу, за добро и још дуготрајно живљење, срећу и добро здравље Његова царско-кнеж. и апостолског Величанства Франца Јосифа I. Будимо Му

вазда захвални, вјерни и одани и у пуном смислу дојални; поштујмо и елушајмо све његове превишње законе и наредбе, као и све честито, ваљано и приједно чиповиштво Његово, Његове органе, преко којих Он са својим царством управља и влада!

Из превеликог поштовања, као вјерни и одани, у пуном смислу дојални, подајници Његова Величанства, кликајмо народе мој у здравље Његово трикратно: Живно! Живно! Живно! Народ са највећим одушевљењем кличе!

Захвални и признателни будимо Његовој преузвишености, вајдничкому — нашем министрству племенитом г. Венјамину Калају у Бечу, престолном граду, који се много брине и стара како за честиту и ваљану управу Босне и Херцеговине, тако и за материјални и културни напредак ове земље и народа; која се сваком приликом искажала као добротиницеља ове земље и народа! Ја нијесам у стању да овђе изређам и опишем сва разнолика добротиниства наше Високе Земалске Владе, које је она чинила и чини свима становницима без разлике вјере и сталеза наше поносне Босне и миле нам сеје кршине Херцеговине. Свевишњи Бог нека јој из превелике милости своје накнади! А ми народе српски — треба да смо вазда уз нашу Високу Зем. Владу; да јој у свему на руци у интересу ове земље и народа, што она од нас и тражи — будемо, пак ће и она, бити увијек драговољнија, склонија, наше жеље и потребе, подупирати, и чинити са бољом вољом и расположењем за нас свако добро! Овом приликом, ја нашој Високој Влади изричех како на свима разним добротиницима, свему народу ове земље, тако и у име ове српско-правосл. црквено школске мјесне општине ва дарованих (осим других помоћи) 500 фор. у готовоме новцу у име грађане ове новоотпочете будуће цркве — најсрдачнију хвалу, на племенитом дару њеном! Висока Влада на молбу ове општине у нужди, опет ће притећи у помоћ и свој високи дар учинити.

Теби, српско-православна родољубива цркв. школска општина, изричех овим приликом највећу захвалност, — да си поред свог сиромаш-

ног материјалног стања, одаважила се и преду-
зела на себе ово велико и тешко — али свето
бреже — *созидања и подизања* на овје основаном
и данас освешеном темељу *будућег вјексног*
храма Божијег! Нека те општино дична и по-
носита на том св. и племенитом дјелу сам Бог
укријеш, и у помоћи буде, — да ово свето и
Богу угодно дјело — сретно, на спас себе и
својих и довршиш!

На тебе дични српски зоре апелујем, тебе
возљубљени српски народе мој у име свемогућег
Бога и крета часнога, и крене ти свете твоје
славе — славе Србине, српског великог чашну
и именом позивам, да се — како давас одавеш
што је могуће више са добровољним прилозима,
— тако и сваком могућом приликом, сваки на-
чином и сретним овој црквеној општини при-
течем у помоћ, ради подизања св. храма овог!
— А преблаги ће Бог свакоме нама обилато уз-
дарје повратити!

До тебе српски народе сада стоји: хоће
ли овај св. дом Божији овје што скорије про-
цвстати и у њему се пронојати света литургија!
Хоће ли се поносити туј нацији — да стоји
као кедар на Ливану — да вијековима свједочи
снима и свакоме — да овје живи српски право-
славни народ; народ, који је у пуном смислу
достојан велике и сјајне у ово доба прошлости
своје и великог имена свога српскога! Ја се на-
дам драги народе, да глас мој — као нашег ду-
ховног пастира, пастира Србина, неће бити „глас
вапијућег у пустињи“! — Да ваша срца неће
бити подобна оној живи, на којој расте трње и
короп, оној живи, која нисакова корисна плода
не донеша, већ да ће ваша срца бити подобна
оној плодносној живи, на којој уснијаво једно
Божије зрице — стотрука плода — принесе!
Надам се велим, да ће те сви сложено радити
— да се овај свети храм, још овога љета до
готови, пак да у њему проноје св. литургија;
Богу на славу, а нама драги српски народе на
пјесничку диму и понос, и добар углед дјели
нашој — Српчаци младој!

Србине брате и Српкиње мила! Поводе и
уздањем сва моја! Сад је прилика да се иска-
жете: јесте ли добри Срби, јесте ли родољубиви,
јесте ли достојни потомци св. Саве Немањина?
који ово са небеса гледа на нас доље, дјелу
своју, — на нас мотри: како смо му пјерни и

одани, како га поштујемо и исповиједамо, који
се свакијем боговетнијем даном моли код престола
Божијег за срећу и спас, нас потомака својих!

Поменуши име над именом, Србина над
Србином, св. име светитеља Србина Саве, првог
српског учитеља и просвјетитеља, обраћам се
теби мила српска младежи, ученици и ученице
српске ови. мјесне школе — и позивам те именом
св. Саве да из својих млађаних груди у почет
ове данашње наше праве српске — свечаности —
ради приступачије данашње Богу свемогућему
принесене тојде молитве — отпјеваш „многаја
љета“. (Дјеца пјевају многаја љета!)

Дични зоре! Изволите ме пажљиво саслу-
шати — да вам јасно и гласно пак разумљиво
прочитам и протумачим ово писмо, које је српски
писано и написано и заговара овако: (Овје је
говорник читао „Споменицу“, што ми је жао
што је при руци немам, да је овје од ријечи
до ријечи не препишем, јер је збиља врло зна-
чајна. Писац).

Драга браћо! Јесте ли разумјели шта сам
ја читао сад? Ово се зове „Споменица“ (показује
је на све стране народу руком); ова ће споме-
ница послати нас на стотине година, коме до
руке дође, и који је буде читао — свједочити,
да сте ви српски народе, овај молитвени дом,
дом Божији, призу св. православног овје подизли,
и да је рукосад ваш! Ова споменица није писана
на обичној књизи (артији), која би могла брзо
изгубити — иструнути; већ је ова споменица
писана на једној вјештачкој књизи, коју је на-
ука створила, која не може изгубити, тако знани
„перматент папир“; коју ћемо у ову флашу ли-
јепо као ваљак свотану утутити. флашу добро
овом гљивом зачепити, ову флашу онда у ову
кутију метнути, кутију ће лимар (клатифер) около
наоколо коентером да залију, пак онда ову ћемо
кутију тако спремљену у ову ископану рупу
усред оног камена темељац уложити, онда рас-
топљеним воском залити, овог ову малу урезану
плочу над кутијом споменицом метнути, пак онда
ову плочу плочу са својим зарезинама овог на
овај камен темељац и у њему склопану споме-
ницу — навалити, зидари ће зидати и зазидати,
и тако ће ова споменица у овој кутији у овом
великом крајеуголном камену — камену темељац
хиљадама година — да не иструне моћи бити!
Пак случајно, када би по прилику овај будући

св. храм кроз вијекове зубом времена, потресом или ма како дружије порушен био, е онда би се ова споменница могла наћи, и знало би се за ње — да сте ви драги народе ову св. цркву овђе подигли! Ето, за то је ова споменица, то је значај њезин, и за то се она улаже у овај камен, а чули сте добро све, шта на њој пише! То ми је драги народе била жеља моја, да вам оводико о споменици речем, да и ви који незате, нијесте можда до сада никад ни виђели — имате јасна и чиста појма о свему овоме нашем данашњем св. дјелу — пак да вам и ово наше дјело око споменице, не остане у тами, да један другог не запиткује, шта је оно и зашто ће оно? вала би баш волио, на чисто знати, за што је оно? и т. д.

Драги и дични народе! Завршујући овај мој говор овђе међу вама на овоме св. мјесту — препоручујем Господу Богу коју најскромнију топлу молитву, за нашу сваку срећу, лијепо и добро здравље — са св. благосиљајућим ријечима цркве наше: „Благодатъ Господа Бога и Свѣта нашего Иѣса Христа егда ко кѣмъ ками, ѿмѣни“.

По свршетку ове бесједе, испаљена су три топа; за овијем сиђе са свог проповједничког мјеста преч. госп. прото Јован Зечевић, држећи споменути у руци, положио је на сто, ће је одма и мастило (туш) приређено било, коју прото одмах и напише, а за њим и други одличнији гости (а општина, одбор и др. потписали су прије ради краћег посла овога дана).

Сад је предједник општине госп. Јанко Мисаљенић „споменику“ по горњему опису, са дотичним мајсторима положено све на очиглед народа у „крајеуголни“ камен, на вјечиту сахрану, и ово се плоча навали; преч. г. проти Јовану Зечевићу неимар дода свој чекаћ, госп. прото прими чекаћ, удари е њиме у крајеуголни камен три пута и говори ове ријечи: „У име Свемогубег Бога, за добро и дуготрајно здравље Његова пар. краљ. и апостолског Величанства цара Фрање Јосифа I. за добро и дуготрајно здравље, Његова Високопреосвештенства еписко православног архиепископа сарајевског, Митрополита Добро босанског, Егзарха све Далмације и т. д. госп. Ђорђа Николајевића, еписко-прав. свештенства и народа! Од г. проте узима чекаћ у руку управитељ котарске испоставе у Бос. Дубици, госп. Јосиф Мелцер, удари три пута у

камен и говори: За здравље Његове Преурни-пености, заједничког министра пл. госп. Венијамина Калаја, за здравље наше Високе земалске Владе и епископског народа! Додаје чекаћ предједнику еписко-правосл. цркв. школ. општине госп. Јанку Мисаљенићу, овај прими чекаћ, удари е њиме три пута у камен и говори: за дуго и добро здравље еписко правосл. мјесне цркв. шк. општине, свега присутног одличног збора, еписко правосл. народа и ктитора и приложника будућега свјатагб храма сего!

Када се је и овај уобичајени церемонијал свршио, који збиља има мјеста и спога значаја; онда је свештенство присутни многобројни народ крошљено са св. водницом и по свршетку овога вратио се је народ у реду литије са својим свештенством у цркву, ће је и отпует са благословом овој свечаности народу дат. Ова свечаност започета је тачно у 9¹/₂ часова прије подне, а свршена је у 1 час послје подне.

Како је вриједна општина свечани ручак већ приредила близу у црквеној згради (дентору) под дебелим хладом мирисних липа и поносити јабуковинама, — то се је одма по наласку из цркве и за ручак, без разликe ко је год био на збору, и хтно ручку приступити, а особито збораче са стране никако пустити нијесу хтјели, а да га за свој дивно уређени и постављени стол не посаде, не угосте и не почасте! И тако се нас напабирчило са божјом помоћи за сто к ручку — ништа мање, него 300, међу којима је највише било наше честите еписко браће тежана!

Од 1—2 часа, док сви гости нијесу на стол посједали, пило се брате ко год је шта жељно, ко је жељно коју чашу изврена пива, ко ли пак чашницу чисте шљивовице ракије. Тачно у два сата послје подне приступило се к свечаном ручку са прописаном, а сто је, односно јело и пиће благословио у зачалу етологједећи прото Јован Зечевић и понудио миле госте да снак изволи ручати, и зажелио свима пријатан ручак! Ређало се јело иза јела, и гости у баш били онако јуначки спремни за ручак — јер два су сата послје подне! Прешно се је и на ружнику винце! Господина столо-начелни, пречасни госп. Јован Зечевић, устане и позове све миле госте из послух, који су збиља сви одма устали, и г. прото напио је здравицу Његовом ц. кр. и апостол. Величанству цару Фрањи Јосифу I.

Здравица је била врло дирљива и према царској особи достојанствена! Говорник је у здравници описао прошлост, сранио са садашњости и т. д. која је збиља на миле госте велика утиска чинила; и пропраћена са бурним: живо! А српско тамбурашко друштво, које је склопљено од српске омладине дубичке, које је за другим побочним столом — стојећи одевирало и отијевало паревиску: „Боже живи, чујмо Боже...“ са врло умиљатом ариониом! Гости опет свак на своје мјесто посједају — продужујући даље ручак, све је брата весело и радрагано — да није човек, управо вјешт ту радост, расположење и задовољство: гостију, општине, грађанства психолошки описати и окитити у правој смислу и достојанству српског правог весеља како постоји! Послије неке отпочинке устане српски мјесни учитељ г. Манојло Пушкар и напије здравницу Његовом Високопреосвештенству госп. Ђорђију Николајевићу, као честитом и вриједном српском Архиепископу, књижевнику и српском правом узор добротвору и т. д. и т. д.; ову је здравницу учитељ говорио у име мјесне српске правосл. цркв. школ. општине, свештенства и народа. Г. учитељ је здравницу врло криво — као што збиља наш мило и многозаслужни г. митрополит Николајевић и заслужује — сваку славу, признање и хвалу од нас, његовог народа — изговорно, Здравница је са врло великим одушевљењем пријемљена и саслушана од стране милих гостију; а свештенство и други појци отијевали су „Тој десептин ке архијереја и мон киприје...“ А тамбураши су опет свирали и пјевади: многаја љета! Гости су сви при овој здравници стојали, и врло задовољна и весела лица изгледали, здравницу су са највећим задовољством саслушали и с одушевљењем пријемили!

Пречасни г. прото Јован Зечевић, видећи на народу, како свога честитог и сваке хвале вриједног старину Архиепископа — народ високо цијени, поштује и уважава, није могао да пропусти, а да овакову узвишену ствар — ствар идеалну, не саопшти одмах бројавним путем, Његовом Високопреосвештенству, што је и учинио. Бројав гласи по саставу г. проте овако: „Митрополит Николајевић. Сарајево. Сад баш овје при овој свечаној обједи (банкету) на својем реду држана Вам је здравница од стране мјесне српске правосл. цркв. школске општине,

врло дирљива и значајна; као своје честитом Архиепископу, меценату и добротвору српског народа! Здравница је како од стране одличних и милих гостију, тако и од стране присутног многобројног српског народа — са највећим одушевљењем пријемљена и поздрављена са бурним: живо! Што Вам по својој званичној дужности на повољно знање доставља Ваш духовни син, пјељујући Вашу свету десницу — Вама свагда услужни: Јован Зечевић прото. Истог часа овај је бројав прочитан гласно народу и својим путем одпремљен Његовом Високопреосвештенству госп. Митрополиту у Сарајево.

Трећу здравницу напио је г. Јово Субановић Високој земаљ. Влади, растумачивши сва доброчинства, која чини наша Висока Влада народу у овим земљама — у подручју својем, без разлике вјере и етателна; пак позва сваког на признателност, захвалност и сваку послушност према Високој Влади! Истакнувши и њених високи дар грађан новозапочете мјесне цркве и т. д. Ова је здравница врло срдечно од стране народа стојећи саслушана и пријемљена уз дуготрајно клицање: Живица наша Висока земаљска Влада!

Завршио је са четвртм здравницом г. Пера Субановић српској правосл. цркв. школ. општини, грађанском одбору, српском народу и т. д. коју је умно старац овако јуначки у правом српском духу извести — на свз опће задовољство присутних гостију; која је са лијепој братеком љубављу пријемљена била. Ово су четири здравнице, које су по установитом програму изговорене и напиате, и које овако свечаном народном обједи — односно свечаности, треба да сваки на своје мјесту се уздигну! Послије ових здравница, г. Јово Субановић позвао је са својим умјетничким говором присутне госте, — на доброволни прилог, — да сваки дарива у готовом новцу, што је ко могућан и ваљан у име грађне новоотпочете цркве. Присутни гости на позив су се топло и олазали; јер је за један сат пало — колико је новцу ових редака познато — 862 форинта у готову новцу.

Кад се узме, да је ово доба од године најнегодније (осим ајзучара) за сваког; и да је народ овако врло осиромашно, види се да тај народ још није на се и своје заборавио; још да живи, и да је јунак! Слава теби дични и племенити народе српски!

Када се окончало побирање добровољних прилога, е онда ти је брате наступило право српско веселе; коло српско игра од јуначке српске младежи, пак старији и млађи, што по реко Његуш — тај српски геније: „по три паса врте се у колу, све би река једногодишњаци!“ а опет што нога играча и не може, то га креће српска свирка, српска тамбура, што то лијепо умију изводити, разне игре, појевке, мелодије, „Српско тамбурашко друштво“ са својим врло вриједним зборовојом г. Душаном Мисаљенићем. Сада ти је брате наступила републиканска код стола и збора управа! Ко хоће а ето да здрави, пије и пјева, ко ли хоће пак у коло да поигра и појева; пак се и наш преч. г. прото у коло хватао, — да само раздрага још на даље весело српску младеж! А вриједна општина дубичка, односно одбор, мушко и женско, хоће не престанце да се разлете, како и на који начин да угоде милим и драгим гостима својим!

Тако дична и трудољубива општина! Тако ради и остани на томе правцу, као што си почео, јер ти си млада и још нејака, пак да те види добри Бог; да те виде браћа и друге општине неке наше, доброг примјера ради! Ради тако општини драга у слози и љубави, као што си се тада на позорници својој показала, тако те Бог помогао!

Вриједно је овђе споменути — да ова општина поред својих других вриједних чланова — има на челу врло честита и вриједна предједника г. Јанка Мисаљенића и перовођу госп. Јову Субановића, којима у свакоме раду српско-православне цркв. школ. општине буди овцијем путем наречена срдачна и јавна благодарност и признање, — на њиховом трудољубивом и патристичком заузимању — као цјелокупној српско-

православној цркв. школ. општини дубичкој — а особито омладини српској — око њихова цркв. школског рада и т. д. У то име нека те Бог помогне!

Српска варош Б. Дубица памти ће много и дуго овај дан радости своје! Али и гости, који су били у гостима, тога дана српска општина у Дубици, — одијеће собом, врло лијепо српски и братски успомена, да ће се сваки, док је жив сјећати оне искрене братске љубави и изванредног дочека, онога правога српског гостољубља Срба дубичана! Свака српска кућа тога дана и ноћи, била је отворена и припремљена за дочекати мале госте своје! Све су куће искрићене биле српским тробојницама у знак ове српске свечаности! Богу саможе била је угодна оваква свечаност, јер нам је подарио врло лијепо и красиво вријеме тога дана! Само по подне око 3 сата врло мало је киша оросила за 4—5 минута, али то није ништа нас ни у чему помело, него нас је још веселим чинило!

Тако раздрагани гости, пуни миља и весела, као и братске љубави, разишли су се у мрклим ирак својим кућама, понесавши собом у срцу и души: велику радост и весело — упечаток правога Србиновог весела, да причају својима млађима, шта све чуше и видеше и како задовољни бише! А страни неки гости, којима је подалеко било, и на когаку осташе, око којих се исте ноћи окупила вриједна омладина дубичка са својим тамбурашким друштом, у гостиници честитог Србина — гостиничара и трговца Остоје и Јове Косовића — „код два брата, дна коса“ — пак своје пријатно весело продужили и у ноћи, кад је дан за овакову свечаност кратак био! Живила вриједна српска омладина у Б. Дубици!

Прото-поп Жарко.

СТЕЋЦИ У КОНАВЛИМА (у Далмацији).

Овђе непонављам што је била у средњему вијеку жупа коновалска, а особито зденама горњама, јер сам то навео у *Viestniku*¹⁾, па ми је ето само надодати, да су доста древни Стећци у Коновалима, јер припадају пристамама *босанске народне*

цркве, те ју је године 1251. Иноћентије IV. прозвао у писму (посланици) на Требинскога епископа: — „*Regis Servide ritus, ut dicitur graecorum*“. — Још прије тога године 1062. наша је писмо²⁾ архиепископу Барскому: *Monasteria quoque tam*

¹⁾ В. *Viestnik* год. XIV. (1892. — 6р. I. — стр. 7.

²⁾ *Colen* (Hlyr. Sac.) VII, 18, 19.

Latinorum quam Graecorum sive Slavorum cures, ut sciat, hanc omnia unam Ecclesiam esse. По свему се овому види, да је споменута црква борила се само за обред и за старословенски језик, а то је онда било за Дубровачкога Примаса *culmen stultitiae* (врхунац лудости), каоутити што се је бојао обреда, а не толико језика, јер је то приближавало, по мњењу Дубровачкоје антикитишта Словенско племе к Бизанцији, те је гледало да се отме *per fas et nefas* власти римскога епископа. О свему ћу овому на своје вријеме на другому мјесту рећи, а само ово спомињем, да покажем како су Дубровчани од године 1420, на унапријед гледали, да на сваку руку Конавлима угуше отпор прма латинском уобреду, те рек' би, да свршетком XV. вијека, у Конавлима није било ни циглога пристапе народне босанске цркве, а то је република постигла најокрутнијем поступањем, јер је народно имаће раздијелила између госпде, а устапама сјекла руке и ноге, те је звала *епископе и све кришане*, те нијесу поднипошто хтјели, да приме римскога обреда укупнијем именом *Богмили, Папирини* и т. д. По свему овому испада, да су дрвени стећци у Конавлима, те су најмлађи од XV. в., јер она слава република није трпјела, да се *правовјерти кришани* копају назван *осјена* свете цркве, па је с тога пуно *рака*¹⁾ (ово је древни народни назив у Конавлима за гробове) по црквама, а особито у Мало-браћанској цркви у *Придоорју*, гдје је била столица и *казиочина* Дубровачкога кнеза од XV. в. унаприједа.

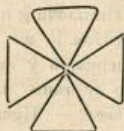
Поцковићи би били, како сам споменуо у *Viestniku*, долина гора, а данашња жупа

¹⁾ Дан дјавишњи је у Конавлима *рози* на илао дијете, а гроб за великог човека.

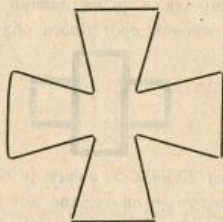
Чилин Порфирогенитова *Zavijay*²⁾ Ту започимљу старобосански стећци код цркве св. Ивана. Мало их је, те су само просте плоче, а то је баш рек' би најстарија врста тих споменика. Ево описа речених споменика: —

1) Плоча од вап. На њој је у котуру укресана шестеролиста рука.

2) Покрај плоче је раван стећак а на њему оскочен огроман крст овога облика:

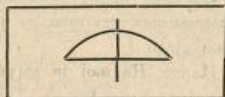

Опазит ми је, да је овдје пред црквом само десет простих плоча, а страга је на цркви оскочен крст овога облика:

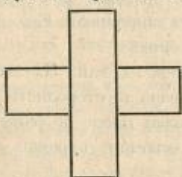
И код цркве св. Неђеље има наведених споменика, т. ј.

- 1) Плоча. На њој је оскочена мотика.
- 2) Плоча, а на њој исто мотика.
- 3) Омања плоча. На њој је лук и тетива овако:

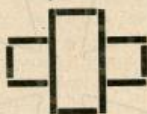
²⁾ Речки *Dob. VII. стр. 415.* по Миклошићу. „Die slavischen Ortsnamen nach Appellat. Nr. 347—349—e (v) et lico vel Cetalibet“. То би могло бити *Стрелица* у Боци, бина по реду, који Нориш, живља мјеста Канавала и Тербуније т. ј. прије *Kiseno, Lucabete et Zeltibe*.

4) Плоча. У врху јој је лук, а у дну обична ружа са осам латица. Посред плоче је удубљен крст овога облика:

5) Плоча. На плочи је штитац (тарча) оскочен. За штитом је мач обле ручице како у шестоперца, а у штиту је била ружа. И овдје су танке плоче, те их је у све до дванаест. — Црква је била поновљена у последње доба (A. D. 1837), те сам онако, да се и сада овдје копају испод оних дрвених плоча.

Мало одаље је на лавини у живцу камену оскочен крст овога облика:

Село *Колари*. У овому је селу црква св. Луке, те је око цркве до двадесет и двије плоче, ал' су са свијем просте, ка-опоти првобитне. Ово су само првобитни типови старобосанских споменика. Ту се виђа око цркве и насип попут хумке. — 1). С источне је стране цркве утарак као равна стећка. С јужне је шире стране уломак урешен архитектонички с четири реда скопчаних ступова, те рек' би, да је кањше дјело.

2) Плоча. На њој је удубљен крст.

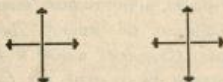

Испод ове су се плоче и кањше ко-пани, а то свиједочи натпис из XVI. в.

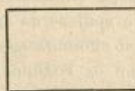
//// CH. GIORGIO
CVM MICHEL. SPV
PIN. CVIR SVI

Плоча је вап. дуга м. 1:50; шир. м. 0:55,

3) Плоча. На њој су у врху удубљена два крста:

а по среједи:

4). Омањи стећак. На њему је удубљен повећи крст овога облика:

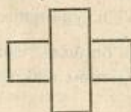

5) Плоча. На њој је удубљен прост котур, те изгледа попут вијенца.

6) Плоча. Зарубљена је широкојем ужетом, те је исто уже и преко плоче, а у врх плоче је удубљен котур или ко-лобар.

7) Плоча. У врх плоче је с десне и лијеве по котур, те је котур с лијеве (у више) код саме просте водиче или пруге. Јер је плоча сасвијем проста, а још простје обрубљена ужетом.

8) Стећак попут ступчића у облику обелиска. На њему је оскочен крст:

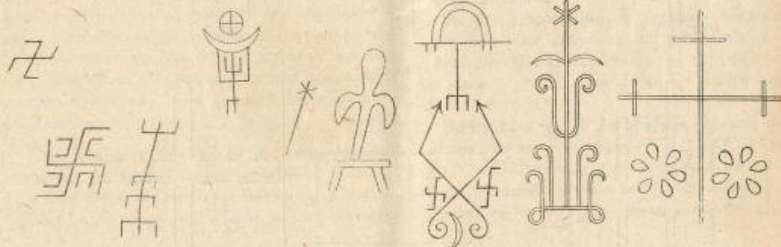

На Ивањој је главници предхистори-чка гомила, а у врх гомили голем крст,

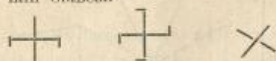
Около гомиле су четири гроба, те су сада отворена. Ту је и плоча, а на њој нема знакова. Каже се, да је овдје била *Ивџа црква*, па да су је пренијели у село *Виџа*, гдје је и дан данас до шест ковача. — Причају да су се последњи обратили с Богумилства (тако реченога) на латинизам становници *Колоша* и *Виџа* а то бригом браће *Joannis ab Anglia et Andreae a Sordinia*¹⁾, те су им моћи у цркви *Оо. Милобраћана* у Дубровнику уз овај натпис:

1) OSSA

2) BB. JOANNIS AB ANGLIA

¹⁾ *Bahja Kyuzuk Cennet Storici ecc. str. 72. Trieste.*

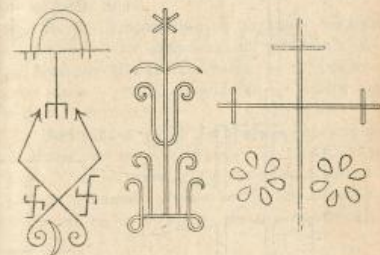
а то се обично употребљују у горњој Босни. Ово ми о крстовима пише из Вла-сенице (Босна) врли сабирач народнога градива г. Тома Драгичевић: — Овдје народ о разноврснијем крстовима не зна ништа друго казати, него то, да овај мајстор, који крстове од дрвета јази од камена прани, измишља, да љенше и за-новјетније направи, па код тога нема ни-каква другогача значења нити апачаја. Зна-кови или билези

и т. д. виђају се понајвише на мрамору (стећцима), па су ваљда одавна изашли

- 3) ET ANDREAE A SORDINIA O. M.
- 4) STAMNO RACHVSIVM TPANSLATA A. D. MDCCCXLIII
- 5) ETHIC REPOSITAA. D. MDCCCLIII

Обично је на наведенијем старобо-санскијем споменицима знак или билезг *крићански*, а то у различитијем облицима како то обично је кресати, урезивати и ђелати и дан данашњи наш народ по Херцеговини, по Босни у Далмацији (осо-бито горњој), у Црној Гори и т. д., па ето ми је навести (што ће служити и за попуњак чланка о *стећцима* велеуче-нога Петра попа Каера) ради успоређи-вања девет главнијих облика крстова

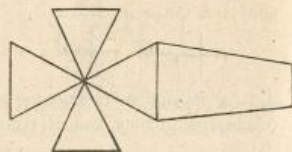
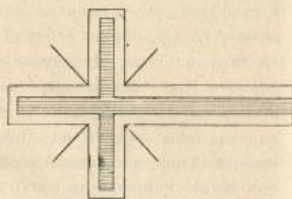
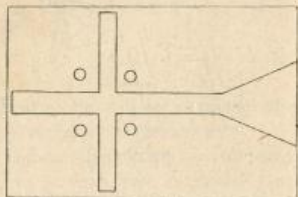
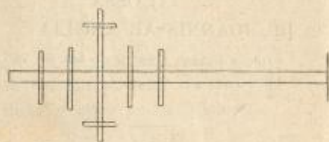
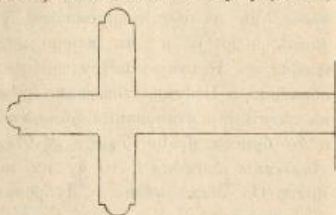
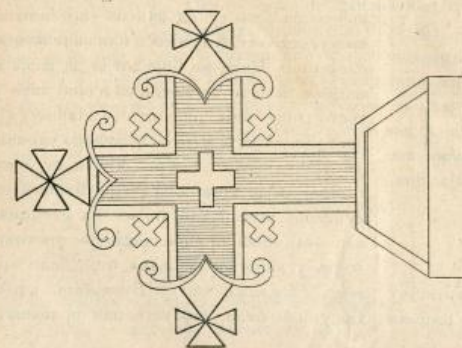
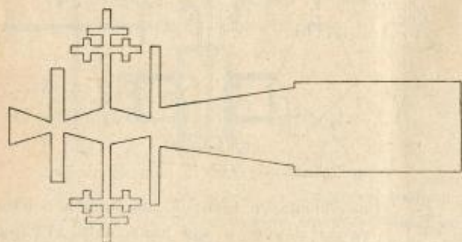
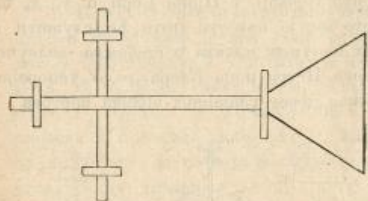
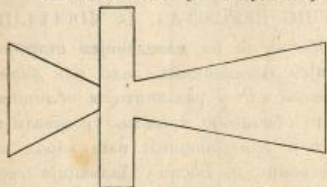

из обичаја, те тако не зна ништа о њима народ. Још се и дан данас виђа, да гдјеко уејече на билегу од камена (мртвачкому крсту) оскочит полумјесец или знак женске плетенице. Нико ми није хотио да каже за *полумјесец* што то значи, па и онај што је крст правио није знао што то значи (?) а за плетенице кажу, да је онде жепско укупано (сигурно дјевојка. — Ур.). Многи су досад казали, да је *крст* обилежје нашега от-купљена, наизгледни билег на стећцима, а и онај први принос доказује противно то, да у нашој земљама није било *пра-војст. Богумила*, као у Бугарској, јер су Богумили били, као што нам је познато,

заклети противници, да сештује крст
као биљега нашега спасења.

На стећцима је најразновиднијих

облика крстова, па ми је овога пута само
навести неколико облика тих биљега са
стећака из власеничкога котара у (Босни):

те је и то први прилог за приподобљање, а уз то упута у развитак *Swastyke* у јужнијех Славјана, што је похвално споменуо у броју *Staroh. Pr.* (1895. str. 31) врли познавалац стећака пречасни Пе-

тар поп Каер, те ће ми бити до дужности, да помљиво слиједим ону вриједну расправу о стећцима, па да и ја с моје допријашам у истому смјеру.

Вид Вулетић-Вукасовић.

РАЗНО.

Свота скупљених новаца за пострадали земљотресом богословско училиште у *Халки*, износи 1553 *фор.* 02. *нч.* По одбићу трошка 80 *н.* сума од 1552 *ф.* 22 *н.* упућена је 10. августа т. г. од стране Конзисторије, преко високе земаљске владе, цариградској Патријаршији. —

Читамо у „Цариградском Гласнику“ „Листок“ да је Н. В. Султан одликовао Н. Светост васељенског патријарха Антима VII. орденом *Османлије* и јавно Му, да ће се сваке године пријати по 20 православних младића у државне школе о царском трошку, па послједице ће бити пријемни у државну службу. Ова је вијест обрадовала све православне.

4. јула о. г. постављен је темељ новоме манастиру у Никшићу, задужбини кнеза Николе I., а биће посвећен српскоме светитељу и црногорском заштитнику св. Василију Острошком.

Јеврејски богаташи у Европи хоће, да подигну универзитет (велику школу) у св. граду Јерусалиму. Предавање се јеврејски, а примаће се слушаоци и из других вјера.

„Црковна књижевност“ у 29. бр. т. г. јављају, да је цар Никола II. одредио на годину 3,279,145 рубаља за приватно-приходске школе. Задаћа је тих школа, да шире здраву просвјету у духу православне цркве.

Њ. В. Преосвештенство задарски владика, а највећи српски књижевник на црквеном пољу, др. Никодим Милаш одликован је од црногорског кнеза, орденом Даниловић — првим степеном. Честитамо!

Биоградска се је богословија претворила почетком ове школске године у духовну академију. У њу се пријављују они, који су свршили 4 разреда гимназије. Учење ће трајати 9 година, а особито ће се пазити на пољску привреду.

КЊИЖЕВНЕ ВЈЕСТИ.

„Листок“ духовно-историчног жбуљак. Лист излази у Унгвару (Угарска). Претплата је на годину 4 *фор.*; с „Додатком“ 5 *фор.* Претплата и писма шаљу се уреднику: Евгенију Фелдику у Вел. Ракоцац Nagy-Rákóczi Ugoosa megye).

„Бранич православља“, духовно-морални часопис. Цијена 2 *фор.* Излази у Сакулама, 1. и

15. сваког мјесеца. Уредник: Александар Турчић, свештеник сакулски. Листу је племенита намера, те се најбоље нашем народу препоручује.

„Црковна књижевност“. Циј. 3 рубаље; ван границе 4 рубаље. Издаје их св. синод. Уредник катедрални протојереј Петар Смирнов (Птукург. Костоградскиј аббасъ дома 5. кв. 7.).

РУКОПОЛОЖЕНИ.

Захарија Поповић, свршени рељевски богосл. рукоположен је у Сарајеву 15. и 20. августа т. г. за ђакона и свештеника, те му је актом Његова Високопреосвештенства г. госп. АЕ. и Мисиропо-

литпа Ђорђа Николајевића у администрацију пошљерена упражњена парохија Мало Поље — власеничког протопрезвитерата.

Ч И Т У Л А.

Симо Ковачевић, трговац и подпресједник ери. правосл. црквено-школске Општине у Петровцу, у најљепшем пријету свог земног живота т. ј. у својој 39. г. а послје више годишњег боловања, испустио је свој дух на свитку зоре 9. маја о. г.

Покојник је рођен у Петровцу 1856. од уесопних родитеља Симе Ковачевића, прозаватор Мостарца — ваљда што је из Мостара доселио — и Милице рођ. Вучковић из Петровца (ово је сестра познатог Гавре Вучковића, који је негда посланик и заступник босански код отоманске владе у Цариграду био).

Покојник је био угледан грађанин, поштен и побожан ери-хришћанин, а свагда је радио на корист овдашње ери. прав. цркве и школе; због чега је и изабран подпресједником ери. прав. црквено-школске општине. Он ни при концу свога земног живота није заборавио св. матер цркву, него је, увидивши, да јој је звоник у слабом стању и да му је поправак неопходно нуждан, оставио у сврху негу фор. 100. (стотину).

Покојник је, као што рекох, више год. (око 14) еа здрављем, особито кроз последње три године едако боље, кроз које је виријеже доста патње претрпιο.

На посљетку, тако га је болест била обрала, да се је ријешно и операцију претрпiti, коју је заиста јуначки поднио и која је од 3 доктора на 26. априла о. г. извршена. Али промисао свештинега не одреди му, да у кругу милих својих дане земног живота даље проводи, па као први хришћанин науми, да се још боље припреми за своје путовање у други бесмртни живот; те пошто се је прво неповједио и тајну св. причешћа примио, то на 8. маја, позове тројицу свештеника, који над њим јелеосвећење изврше — прије подне а пред ноћ истога дана, позове своје укућане, те се са њима и са дотичним парохом, који је баш ради тога и дошао био — опрости. Ово опраштање бијаше одвећ дирљиво, жалосно и јако тужно, јер се брат са братом, жена са мужем, муж са женом, дјеца са оцем, а овај са дјецом за на вјек тјелесно растају и праштају.

Да је он и то јуначки издржао, види се од туца, што, кад му је синовац ту т. ј. син Мијанлов — Миле пришао и пољубио му руку, као свом стрицу, он се је насмијао и нешто му пажљиво рекао, чега се ја сјетити немогу, јер

сам и сам, као и сви ту присутни, плачан био. Спровод одређен бијаше на 10. маја, у два сата по подне, којем присуствоваше мнозина народа, чиновника и странаца бијаше, као: Вајо Срђановић из В. Вакуфа, Манастир Маринковић из Санског Моста, Соколовић из Бихаћа и т. д.

Тјело покојниково опојано је у овдашњем Храму парох. Св. Ап. Петра и Павла од надзир. прст. Новаковића, Ђургуза, Н. Изаковића и Н. Новаковића.

На опијелу а по св. Јеванђељу надзирател. је држао еходан говор, врликом кога многа се суза од присутних, који их је била пуна прсца, и нехотијично измакла.

По опијелу и последњем цјеловању, спровод се је упутио на цркву кроз варош у поднијем реду. Одмах за литијом ишла је овдашња ери. прав. учитељица госп. Краић са својом школском дјечицом, пак онда госп. Пејић учитељ такође са дјецом школском, и после свештенство, а иза посла, ишла је мнозина народа и овдашње чиновништво са пог. госп. Предстојником Матасовићем.

Тјело покојниково сахрањено је и предано на вјечни отпочитак матери земљи у њена ледена наруђа у варошком гробљу званом "Трешњике" које је близу $1\frac{1}{2}$ сата из вароши удаљено.

Овђе ми је примјетити, да се одмах близу вароши, код опћинске куће, која је прије за жандарију служила, могао узети врло лијеп и одвећ јевтин комад земље за гробље, само да је споразум био међу овдашњима, тим лакше, пошто је исти комад, ако се не варах, био онда својина садашњег предсједника опћине г. Јове Креце, али шта би, последња првој не одговара, и што прође не отиже се. Ово напоменух само за то, да треба добро пазити, да се добра прилика не би пуштала да дабе пролази, јер она се ријетко дочекују.

Покојник је оставио иза себе учивијеленог му јединца брата, овдашњег уваженог трговца Михаила Ковачевића, синовца Тоду, ојађену сугругу Савку са три кћери: Даринком, Соком и Станом, које нека премилостини творци и подате свију блага утјеш и укријени, да своју тугу трпеливо свосити узмогу; а милом покојнику нека дарује своје вјечно блаженство.

У Петровцу маја 1895.

Н.

СВЕСКА X.

Сарајево, Октобар. 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

Број 2163.

ОКРУЖНИЦА

свему српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

И поред одавде издатих наредба о склапању бракова у овој архидијези, и то: 15. јуна 1881. број 7; 13. децембра 1882. број 1196. (види „Источник“ год. 1887. број 5 стр. 74 и 75); 15. децембра 1883. број 1689. (види „Источник“ 1887. стр. 11 и 29) па онда 26. августа 1885. број 1127., 5 новембра 1887. број 1692, 7. јула 1888. број 805 (види „Источник“ 1888. стр. 63., 110., 125. и 165); даље 1. фебруара 1888. број 125. е *наредбом* Високе земаљске Владе, па 16. маја 1891. број 837. („Источник“ 1891. стр. 217.) и 25. новембра 1893. број 2386. („Источник“ 1893. стр. 525); — један је свештеник из старомајданског протопрезвитерата, уз припомоћ свога сусједа свештеника, ијенчавао ове године младиће из Хрватске, без дозволе њима надлежне политичке

власти, с тога ће ти свештеници, по извјештају Високе земаљске Владе од 29. августа (8. септембра) о. т. број 78457. I. *строгом новчаном глобом кажњени бити.*

Пречасно свештенство ове епархије **опомиње се**, да добро пази на себе, и да марљиво и са разумијевањем прочита горње наредбе, и по њима се управља.

Овом приликом упућује се и свештенство парохије града Сарајева, да се при склапању и благосиљању бракова тачно придржава окружнице митрополитске, издате 31. јануара 1885. број 186. („Источник“ 1888. стр. 77).

Преступнике издатих наредба казниће, осим политичке, и ова духовна власт. Из консисторијалне сјединице.

У Сарајеву, 21. септембра 1895.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Борђе Николајевић.

ПОВЈЕРЕНИЦА

Њ. В. П. Архиепископу и Митрополиту Добро-босанском г. Ђорђу Николајевићу.

Ваше Високопреосв. милостиви Аргистасиру!

Доље потписано еписко-православно парохијално свештенство протопрезвитера бос. Градничког, од кад поста срећно, да за свога пастироначалника има такову духом узвишену особу у личности Вашег Високопреосвештенства, свагда се до сада на самом дјелу освједочило, како сте Ви велики и цекрени поборник свете вјере и православне цркве, а не мање и заштитник просвјете у своје народу, свуда, гдје год сте до сада живили и радили.

Свједок су овоме што ми говоримо, толিকে од Вас основане закладе за издржавање епископских школа и помагаче православних цркава с' оне а нарочито с' ове стране воде Саве. А све то видими су знаци, да Ви живите и радите једино на унапређењу православне цркве и епископских школа, онога што је Србину најсветије и најузвишеније, те зато, цјерујте тврдо, да нашу преданост послушност и поштовање према вашој узвишеној особи, као и подручне нам пастве, неће смести ни збуњити алобне писаније дописника новосадске „Страже“, који је за ово потоњи 3—4. мјесеца, у неколико бројева право налете, нападајући Вашу особу на најпростији начин!?

Ми Вас молимо, да се на нападаје дописника „Страже“ ни мало не осврћете, најаквјујући нам овом приликом да ће ми свагда, ако буде потребе, готови бити одбијати алобне и не основане насртаје, који буду уперени проти Вам, ма одкуда они долазили; и увијек сложено и заједници бити уз архипастира таковог, као што сте Ви.

Живио нам још пуно година достојни митрополит наш Георгије Николајевићу. — Живио на корист православне цркве, епископских школа и свога епископског народа!

За особиту чест држимо, цјеливати свету десницу и назвати се Вашег Високопреосвештенства одави и послушни синови:

Из IV. редовне свештеничке сједнице бос. градничког протопрезв; држане у *Турјаку*, дана 24. јула 1885

Симо Бјелајак,
падиратељ и парох граднички.

Петар Шилка
парох драгоселски

Васо Адић
парох турјачки

Стево Поповић
парох штрпачки

Јован Суботић
парох граднички.

Никола Г. Којић
парох кукуљски

Јован Шпирић,
парох савињски

Милош Мирјанић
парох јунозавички

Саво Рађевић,
парох романовачки

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор киевске духовне семинарије **Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.

(Наставак).

Знаци божанственог позива паст. служби.

Када се непобедна жеља или намера служити Богу у саву свештеника пропраћа другим доказима у корист примања свештенства или спољашњим околностима, по вољи промисла, који помаже овом примању, то чињеница позива мора се рачунати до неког степена установљеном; и савршена непажња овим другостепеним доказима и околностима, при једном подражавању само унутрашњој побуди или тежњи свештенству, може довести пре

неразмисљеном, него разумном решењу овог важног питања. Таквим другостепеним знацима божанственог позива односи се:

а) Слободна жеља или наклоност пастирској служби. Неки налази, да га ердачне наклоности, на исти начин као и позитивна пресуда односно дужности привлаче ка свештенству. Ма каква случајна околност може му показати, да његово саучешће делу Христовом превлађује над свим другим сизпатијама: може бити, ма

што год му је казало, да је његово срце овде, а не у свецким занимањима. Испушење свецким успесима могло га се већ коснути, и он је јасно видео његову слабост над својим срцем; сви ови зваца непосредног осећаја и сазнања могу служити као велика помоћ и заштита за њега у решењу питања о позиву. Јавне тешкоће, скопчане са пастирском службом, неопходност сталног самоодречења, које се тражи од пастира, такођер га не плаше. Он је готов рећи: ево ме, Госпode, пошљи ме; ја сам готов да идем“. Али ми имамо и друге јасније и одређеније знаке божанственог позива.

б) Способност је за пастирску службу: физичка, умна и наравствена. Тешко би Бог позвао свештенству човека, било у ма ком одношају неспособнога за свршавање ове високе службе. Решење питања о ваљаности или неваљаности за службу, јесте дело савести свакога човека, његовог властитог духа, који решава да прими божанствени позив. Преовладавања жеља или побуда свештенству мора се спроводити таквим, премда и смиреним, сазнањем неке мере ваљаности делу, — сазнањем, да у њега нема бар, резолутне недоскудице својстава, која су нужна ради достојног вршења пастирске службе, да нема резолутне, природне неспособности њему. Пастирска је служба дело тешко и с тога изискива извесни степен физичког здравља. Ако су плећа човечија одвише слаба за то, да би могао водити дело проповеди, то му Бог кроз ово даје знати, да се не прима овога дела. Млад човек, додуше, може рећи: „Ја ћу, свакако, живити дуже при другом начину живота и занимања, но будући свештеником, али овде ја могу привети више користи срањујући за кратко време“

Таково је расуђење погрешно. Без сумње, живот се никада не мора предпостављати дужности; али с друге стране, ни један служитељ Божији не може са самопоуздањем тврдити, да ће на једном пољу донети више добра срањујући за кратко време, него за много већи период времена — на другом. Даље, битни недостатак у органима речи или у једном којем делу тела, чинећи човека неспособним за свршавање многобројних дужности пастирске службе; јавља се довољном препонам за примање свештенства; но други путеви за службу цркви за њега су још отворени. — На исти начин не ваља да буде и одсудне умне неваљаности пастирском делу. Неки људи показују се негоднома за службу у умном одношају, ма да, може бити, и владају лепим умним даровима. Урок овог јављања садржи се не у недоскудици ума, но више у његовој неспособности за службу. Има људи много ћутљиви, у себи самом повученог карактера, — људи с философским правцем ума, који могу да буду само ученим мислиоцима, философима. Особитост њихова није у том, да они одвише много мисле, него у том, што искључиво само мисле, — у том, што су они заинтересовани само теоретичком страном истине. Други, напротив, разликују се много практичним складом ума и способни су да буду обртници, трговци, грађанским радницима или ученим практичарима. Такви људи су кориснији ма на ком другом пољу, него ли у свештенству. Услед својих практичних способности, свога умења да воде трговачким делима, они могу показати већу корист цркви, у својству даваоца милостиње, добротвора цркве, чуварја њених блага, добивајући материјална средства и дајући маха свима већи-

ким добротворним подумима. Ми не ћемо казати, да се за свештенство изискују велики, необични дарови; напротив обичне и посредне способности, при потпуној оданости службе, доводе на овом пољу достојним чуђења резултатима; — ми настојимо само на том, да се у свештенству, као и у свакој другој служби, тражи познати степен готовости за дело: наклоност за проповед, за назидане друштва и другим видovima пастирских дужности. Право говоре, да кад ко год заклада својствима, нарочито неопходним за која дела, то је јавни знак, да га је Бог означао за то на име дело, — положиј, за којим је корисно ићи при избору професије.

Не ваља да буде у кандидата свештенства особите неваљаности за службу и са стране природног расположења и нравствених својстава. Неки људи по свом природном темпераменту одвише много напомињу на својства дивље маслине или дивље јабуке, што расту у винограду Божијем, не говорећи већ о саду њиховом у свештенству, где душевна опрезност, поузданост, наклоност имају толико важан значај. У кога је јелеј срца усауо, томе је много боље да се ода другом којем занимању, во до краја живота да непријатно звечи и патеже на пољу служења божанствене љубави. Други су по својствима свога темперамента одвише слаби у жељи да приме и повесу велико и тешко бремене свештенства. Све ове урођене или наслеђене слабости и набројани душевни недостаци липавају човека способности да управља и руководи другима. У свези са показаним физичким и нравственим знацима неваљаности и неспособности могу бити и друге препреке пастирској служби, препреке

више духовног карактера, проистичући при самом развиту духа, какве су на пр. религиозне сумње, које се могу протезати до савршеног помрачења вере. Сваки мислећи човек преживи своје периоде сумња и колебања, које код неких личности кад што се упорио одржи до краја живота. Људи, припадајући броју вајсмислених, најбољих хришћана, кад што падају у сумње односно своје вере и могућности спасења. Код свештеника религиозне сумње кад и кад расту са умножењем научних позивања, са проширењем умног обзора и области научних истраживања. Глава често се већ налази у магли за то време, као што срце још продужава да иде у правом правцу,

А на исти начин и душа свештеника може кад-што да се узбурка сумњама и несталностима, које се час појављују, час ишчезавају, слично облацима, који круже по небу, и ипак ове сумње могу и да му не сметају испуњавати своје дело, пошто видели вере још непоколебљиво сија у његовом срцу. Но може бити и такво помрачење вере, које чини пастира сасвим неспособним да навешћава божанствену истину, или, што је још горе, може бити одлучни недостатак позитивне вере, — не помрачење само, него савршено отсуство њено. И ако човек, услед које личне особитости, или дубоке сумње, или правога неверија, не може да схвати хришћанску истину с таквом јасношћу, да би био способним с личним убеђењем и са одређеним степеном ревности да учи њој друге, — премда Бог, по неограниченој љубави својој, можда, води га кроз ове сумње вишем степену вере, — то такоме човеку боље је да не мисли о свештенству дотле, докле га сумња не разубери и луч истине опет не озари његово

измучене душе; јер у хришћанству нема разлике међу екстеријним (спољашњим) и есотеријним (унутрашњим) странама учења; у њему нема тајних истина, које су приступачне само за познату, извесну класу људи, у којима не могу учествовати други, према би они тежили том. Како море који руководити другима у делу вере и побожности, утешавати тужне, продужавати свој пут сред бескрајних тешкоћа пастирске службе, без чисте вере која допушта говорити: „ама, коме веровах и уверен сам да је кадар аманет мој сачувати за дан онај“ (2. Тим. 1, 12)?

в) Догађаји и околности, руковођење промислом, више или мање јасно показују на позив ка свештенству.

Намера Духа Божијег изражава се спољашњим дејствима промисла, исто тако као и саопштеним човеку унутрашњим побудама; и кад су власи на нашој глави све избројане, кад ни једна од птица, које се продају за половину асарија (Мат. X, 29) не пада на земљу без воље Оца нашега, то тим више Бог управља спољашњим, на исти начин као и унутрашњим животом човека и удешава их једно другому; по овом, дужни смо старати се да разумемо намере и планове Духа Божијег кроз откривења или дејства промисла. Млад човек нек се труди да зна, каква је о њему воља Божија, пре свега и најважније кроз молитвену просбу од Бога о том, а за тим и другим путем — кроз пажљиви одношај знацима промисла. Ови знаци промисла одашле су многобројни и неједнаки у одношају према различитим личностима тако, да се не дају тачно и одређено описати. Други се невадно лишава погледа, усљед чега већ не море више да продужи књижевних занимања, и кроз ово зар му не говори Бог о дру-

гом роду занимања? Опити живота врло су разноврсни. Позив у раној младости, слично позиву древног пророка Самујила, често бива више знаменито и јасно, но у позијим годинама живота. Неочекиване угодности, које се откривају за којег му драго получењу образовања; пажљиве околности у одлучним тренутцима, које помажу образовању више од дубоких погледа на дужност; несумњива приправност делу, откривене у блиским и подчињеним пастирској служби попрштима какова су на пр. мисионарска делатност, недељна читања и разговори и т. слич.; ослобођење од унутрашњих и спољашњих опасности; препрека пута чега било пошто се чини, као да се чује глас, говорећи: „ево пута, иди по њему“; и многих других сличних, показаних и управљених сукоба, који се налазе ван власти сваке дате личности и који проистичу из вишег извора, — све ово ваља да има важан значај у делу позива. И шта више чисто негативна чињеница одсуство препрека за примање свештенства, у свези са осталим знацима, дужно је бити протумачено у благом смислу.

Свештеници кад-што говоре о догађајима свог личног живота, који су служили обртним тачкама у њиховом решењу да буду пастирима. Као светао пример у овом односију море служити св. Амвросије, епископ Медиолански, рођен 340. г, по р. Хр. Особите околности, које га окружавашу од самог детињства и као да су га мрежом привлачили свештенству, падале су у очи. Он је био из побожног рода. У империји, која је само делимиче била просвећена хришћанством, његова је породица примила истиниту веру сто година, ако не више, пре његовог рођења. Један од његових предака претрпео је

мученичку смрт за веру у време гођења Диоклецијанова, и на тај начин крв мученичка текла је у жилама Амвросија. Сестра његова, чијој је бризи био остављен, славила се својом побожносту. Отац Амвросијев, заузимајући високу државну службу, — једнога од три перфекта римске империје, — желео је да и син његов пође грађанским путем. Изгледа, да је тешко било назначити другог много вишег положаја у држави, који је очекивао Амвросија, осим зар само положаја сина императорова. Он је био назначен прегором провинције Лигурије и Емилије, престоницом којих беше Милан. Пред тим по што ће се појавити у дужности, — ово је био други знак промисла, — умре Аксентије, аријански епископ Милана, и ушљед наванредне побуде религиозних спорова и партијске борбе у дијецези није се могло брзо извршити нов избор. У једној од црквених скупштина народне страсти избише су тако јако, да је у самом храму било нешто, слично народној побуни. Амвросије, у својству грађанског управитеља, појави се ради успостављања реда. У једанпут зачује се глас детета: „Амвросије епископ!“ Народ, с тим инстинктивним чувством, које често чини глас народа гласом Божијим, пристаде клицању, и Амвросије беше брзо изабран за епископа града Милана. Он је покушао да се уклони од избора свим могућим средствима; али народ, који га је знао боље, по што је он сам себе знао, и видео у њему велика својства, настаде да се он прими епископства. Притисак таквих околности најпосле надвлада колебања Амвросијева, и он је свагда гледао на свој позив, као на позив од Бога. Његова својства, која су се истицала, неопходна за пастирску службу, брзо су се

открила. Он је био истинити служитељ Христа. Своје грдно имање жртвовао је на добротворне цели и у делу апостолском ревношту предао се дужностима своје службе, узевши ју јединственом задаћом свога живота. Он је био депореким и неуморним проповедником речи Божје; у броју многих, обраћени од њега на пут истине, био је између осталих и блажени Августин. Он је пољубљавао аријеву јерес, сузбио је последње безнадежне нападе римског незнабоштва и шта више, противно се насиљу од стране императорске власти, штитећи чистоћу хришћ. општења.

Може бити, да смо се одвише дуго зауставили на тако звањим околностима промисла тако, да који, прочитавши ово, може пасти у заблуду. Сваки је човек склоњен да мисли, да има нешто особито у његовом животу и да је он у неку руку — љубимац Божији. Али, не гледајући на ово, мора се с побожносту односити према показаном прету Божијем, јер о праведнику Бог говори: „Уразумићу те и показаћу ти пут, којим да идеш; световаћу, те, око је моје на теби“ (Пс. XXXI, 8). Али позив Божији кад-што не само не слаже се са околностима живота човечијег, него се јавља као да је власником пад њима; ипак, несумњиво је, и за њега је истинити, ма да и скривени, основ. Амос. VII, 14. 15: „Не бијих пророк, ни пророчки син; него бејех пастир и брах јагоде. И Господ ме узе од стада, и рече ми: иди, пророку народу мојему Израелу“. У свом позиву Бог гледа не на околности људи, но на њихову ваљаност служби, — на то, да они имају душе, способне примати и изражавати Његова откривења људима. И рибар, и цариник, и учени, и велможа, једнако могу да буду позвани Богом.

г) Најпосле, ми смо дужни споменути о позиву од цркве у лицу виших представника њене јерархије. Ово је такођер, ма да и није прави, позив од Бога, који управља делима своје цркве, и особито у таквим важним предметима, као што је избор и постављање духовних вођа ради свога народа. Има одређени поредак у дому Божијем, и он је тако установљен, да сваки пастир добија моћ и власт учења, свештенодјелства и управљања од Њега самога кроз прејемничко рукополагање епископско. Спољашњи позив цркве понавља собом, или боље рећи, даје израз унутрашњем позиву Божијем. Ми имамо тврди основ ради вере за истинити позив од цркве у самом писму (1 Тим. IV, 16; III, 15; V, 22; 2 Тим. 1, 6; Тит. 1, 5). Свакако, кад-што спољашњи позив не бива истинитим, ако је то учињено журно и пристрасно (1 Тим. V, 21, 22), или у самољубљу; али кад је избор учињен с молитвом и чувством смерне одвисности од воље и намере Божије, која управља, то је тада у опште правилан,

Историја цркве служи као најбољи доказ истинитости црквеног позива; она нам представља безбројни ред добрих пастира — ревних, љубавних, самопожртвованих. Прави служитељи цркве скоро су свагда заузимали положај, као тешко прилагођен за њих, не само ради њиховог сопственог развитка, него и ради највећег блага других. Бог сједињује добре људе с њиховим положајем, а њихов положај — с њима самима, и кад што најнепријатније услове и околности живота управља најбољим посљедицама.

Што више расте број умих, добрих и честитих служитеља цркве, тим је боље; ипак знамења свештенства мора се држати високо. Сад се често примећува површини, користољубиви, обични поглед на ову свету службу, неприродна брзина при ступању у свештенство и неопростива неправилност у самом начину ступања, које води понижењу светости и умањавану плодотворности пастирске службе.

(Настављење).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Никола. То је истина, ђубре је права сила у земљодјелству и ја сам о ђубрету читао добру књигу.

Онуфрије. Да, ђубре је, може се рећи, то исто у земљодјелству, што је душа у телу, и у књигама је све потанко описано из чега се састоји ђубре и како да га радиш. Ту ти треба не само једно маршишко ђубре из штале и обора, него и све друго ђубре каквога год има у

газдинству као и пр. ђубре пчелино, гар, смет, кости, перје, црева, крв, црканица, човечија поган. Све то треба да се скупља на своје место и да се помеша са овчијим и другим ђубретом, а по том да се све то изнесе у поље и донеће користи. — Био је овде код нас музик један врло сиромашан, по имену Трофим Бездомни; имао је само малу кућицу и јутро и по земље, и ипак је као пажљив човек сте-

као леп иметак, а погоди — чиме? Ђубретом. Начинио је са децом својом корпе од сламе и лике, и шиљао их је све, колико је год деце имао, да купе по посаду, по пијаци и по улицама коњско и свако друго мариено ђубре. Бивало је да после годишњи напара и пијаца долесу у вече ђубрета 40 и више топила. Тим ђубретом побољшавао је и гноио своје јутро и по и побољшавао, га је тако, да му је сва земља била као каква најлепша башта. Била је, разуме се, жетва изврсна; за неколико година заштеди Трофим новаца, купи још земље два јутра, запати онда два коња и отпоче вовити ђубре на њиву већма и више; за тим сакупи пчелино ђубре, гара, свакојака ђубрета и од свега тога поправио је своје стање на славу! Сад се један син Трофинов учио и учитељ је, кћи му се удала за ковача Николу Червеног, а други му син води земљорадњу на очевој земљи — ти га знаш — Прокопије Бездомни, онај исти, што онако велике камаре садева уз гумно своје на градском салашу. Наши су се људи смејали некад и њему и деци његовој, проваше их шта више „говноваљима“ за то, што су купили ђубре, — а ђубре их је баш и подигло. Сад је Бездомних 16 јутара земље и свака је зграда у бољем стању. Научише се од њега и други памети. Па дед, наћи сад код нас разбацао ђубре на посаду или где у другом месту. Деца већ непрестано зашткују и не могу да разуму да ђубре попрања и побољшава земљу. Том је наше сељане научно покојио Трофим.

Никола. И ја сам читао, да се у Китајској земљи човечија поган по скупе новце купује за вртове и земљодјелство, и нећеш тамо нигде видити да пропада бадава.

Онуфрије. Зашто ићи тако далеко? погледај немачке насељенике; собе још нема, а већ удешава место за то! У Немаца не пропада ништа бадава, без користи. Па и шта би радили Немци у својој земљи, гдје је земља слаба, неплодна, кад је не би попрањали и побољшавали свакојаким средствима? За то су Немци и богати. — Па зар и наша земља не би давала свега, што је нужно, кад би у народу нашем били сви кућевиц, богобојажљиви, трезвени и радени, кад би сви, научивши се књизи, читали поучне и корисне књиге, а не би се ослањали једино на свој разум и своје знање и не би говорили: „Онако су живили оци и дедови наши, па ћемо на срећу и ми“! Мало ли што шта нису знали оци наши и дедови?!

Још говоре, кад неће да раде и да мућну мозгом, да испране рђаво на добро „код нас је од старина таково уређење“ Но ето „уређење“ од „уређења“ различне је, — има уређења добрих и рђавих“. А из тих уређења, који се наш народ овда — онда држао баш глупо и слепо, долазе к нама странци и отимају од нас оно, што су нам оставили ти оци и дедови, јер долазе с умом и са знањем.

Никола. Ја ћу зацело куповати добрих књига, читаћу их и учићу се; а како што разумем, одмах ћу покушати, датако радих, како је у књигама написано.

Онуфрије. До саме смрти, синко, човек треба да се учи и да испитава на делу оно, до чега је дошао својим умом или читањем књига. Имају Руси и мудру пословицу за овај случај: „век живи — век се учи“. А узразиш ли земљу и њиву рећићу ти ово, што сам искусно у другом животу свом. *Прво и прво*, не жали труда за своју њиву. Мање више да по-

сејеш на добро урађеној земљи, што је боље земља урађена, тим боље ће родити. Посејеш ли на добро урађеној земљи, очишћеној од траве, — имаћеш жетву лепу, а посејеш ли ма како, не ћеш ни семе навадити и трудови ће ти пропасти бадава. Друго, уложи у земљу, добићеш из ње са добитом. Нађубриш ли је, — она ће ти скупо наплатити труд свој жетвом. „Не искушавај Господа“ и не говори како Бог да, тако ће родити“. Бог даје, али Он не даје ленивини и спавачу „Бог даје оном, ко с Богом ради, и пије дуктих поката. Особито ти кажем: старај се и брини се за ливаде. Оне су ти изврсне и држе се без рада: траве је оградити једнеком; а кад дође пролеће, узми гвођене грабље, лопату и виље, и не буди лењ да поравниш на њима сву маховину и да је свучеш, где је има. Маховина је на ливади исто, што и краста на телу: она убија растење траве, јер не пушта сунца до њеног корена. Ја овако поправљам моју ливаду: поспем је меким трулим ђубрето и осим тога сваке године поплвам на њој коров и посејем је детелином и јечмом. Дођеш ли ми други пут, нићемо заједно у поље и онда ћу ти све потавко рећи, како сам радио и радим.

Никола. А код нас сељани и не знају да се ливада може поправити и побољшати.

Онуфрије. Не знају, јер до ових времена имали су пашњаке. Комисија по деоби ледина није ништа оставила сељанима, тако их је невоља свему сад научила. Наскоро се јако латинше ливада и више су се за ливаде бринули, него за ледине. Но наравно, да их је невоља још више испекла и научила. О овоме бих ти морао много говорити, по време је већ да завршим наш разговор о другој чаробној

трави. А други пут ћу ти приповедати о трећој, која се зове умерност и трезвеност. Овде ће бити и занимљива историја.

IV.

Онуфрије. Знаш ли сад каква је моја трећа трава?

Никола. Знам: умерност и трезвеност.

Онуфрије. То су тако лепе и корисне траве, да би их требало посејати и расадити по целом нашем руском крају, па и по целом свету. Семење тих трава била је посејала код нас у Галицији наша консисторија, и по њеном указу, заузеле се у почетку јако свештеници, да га посеју. По селима такође показаше се већ леши изданици, но мало по мало, они увећаше, овадоше, помешаше се са смрдљивим травама, коровом и чкаљем, и сад је коров и чкаљ мај не сасвим превладао. Сад о њима се и не говори код нас ништа, сасвим се заборавило.

Никола. Ја не разумем о чему то ти говориш?

Онуфрије. Говорићу јасније. Слушај, сине мој: пијанство је у народу готово то исто, што је болест „рак“ у човеку. А та је болест грозна: појави се у телу човечијем, а не осети се, — па почне га јести и пушта свој грозни корен све дубље и дубље. Искусним лекарима пође кад-кад за руком да исеку рак на тела, и тим снасу болесника, но чешће, мај не увек, дође смрт у грозним мукама. С тога, кад помислим на наш народ, кад погледам на тешки му труд и на те опет силне поливкаре, крчме и кифане, — како ли то они зову — на то његово сиромаштво, и на те његове грехе и безаконја, што се излегу у крчмама, — то веруј ми, не један пут сам плакао. Па тако исто, кад је код нас, тако је пак, можда веће још, него код нас, било пре пијан-

ство у Америци. Јако се оно било тамо укорењило, народ се одао пићу сасвим и осиромашио је. У то време Господ ули спасоносцу мисао једном тамошњем свештенику, по имену оцу Матији. Он је оснивао у својој парохији дотле нигде печувено друштво под именом: „Друштво трезвености“ и почеше се у њега уписивати бољи људи, полажући завет или сасвим да не пију ракију и друга шпиритуозна пића, или да га употребљава само с највећом умереношћу. Ствар је пошла на добро. Мало по мало по свој Америци у свима без разлике градовима, и по селима, основаше се таква друштва, — скупише много новаца, почеше штампати и раздавати забадава књижице о трезвости и умерености, народ се поправио, побудио, и сад су Американци не само најбогатији народ, него и у наукама, вештинама, ју сваком занату, у трговини први и никоме не уступају. Из Америке се та лепа замисао о „Друштву трезвености“ преселила у Енглеску, одатле — у Немачку или Германију и најпосле к нама. Тада и наше консисторије разаслаше свештеницима указ: да опомињу народ по свима парохијама, да и наши људи склапају међу собом друштва трезвености и умерености. По свима градовима и селима уписивали би се са вољом, желећи да се издају за то књиге, и сваки, који би долазио у почетку у друштво, најпре би се приготовио у цркви исповедиши се и причестивши се, и за тим би се заветовао, како је ко желио, или само на умерено употребљавање ракије и других шпиритуозних пића, или пак да се сасвим од њега удржава. На позив цетира својих, одмах се одавала множина народа; свуда по градовима и селима зарекоше се не пити, а много је

било и таквих парохија, гдје су сви парохијани приступили к „друштву трезвености“. Обично давао је завет у почетку сâм свештеник са породицом, доцније зарекли би се старији људи, певци и боље газде, а за тим мало по мало примером њиховим пођоше и сви други. И отпоче у народу нов живот, нестаде туче, свађе и крађе, људи постали људима!

Никола. За што сад о сличним друштвима нема нигде ни гласа?

Ондуррије. Ствар је угушена, а за тим је и сасвим умукла.

Никола. Е, шта су завети, обећања, — ништа нису зар помогла?

Ондуррије. Нису помогла. С тим се догодило по реченом у Евангелију, у причи спаситеља „о добром семењу и кукољу“. „Човек је посејао на пољу свом добро семе — пшеницу, а кад људи поспаше, дође његов непријатељ, ђаво — противник божији, зао дух, и посеја по пшеници рђаве траве — кукољ, и пшеница угину... Тако и овде. Свештеници су наши учили: Људи — хришћани, не пијте! Пијанство је ваша пропаст! Ракија је извор сваком злу, узрок наших несрећа, осиромаштва, нужде. И људи су послушали, промислили о том: „истина је, света је истина“! Изишли из цркве, а о том мисле дошавши кући, још боље размислише и пресудили, да их је свештеник добро учио, како треба и ваља, по хришћански, — и отпочеше ићи у цркву, да се покају, исповеда и заветују. Ђаво се уплашио, да су свештеници намерили да разоре царство његово, прорачунао је такође својим умом и разумом и рече: „Не може то бити, да моје царство пропадне; имаћу помоћника, они ће настојати да посеју кукољ међу пшеницом и од тих завета и обећања ништа неће изићи“.

Никола. И учинио је зар тако, по свом, Ђаво?

Онуфрије. Да, учинио је, премда и није било дуго; доћиће време, и већ није далеко, кад ће се наш народ освестити и прогледати, и као што је с божијом помоћу изишао из госпоцкога ропства — Чивуцкога, из ропства велике и немилостиве госпође — ракије.

Никола. И заиста је госпођа!

Онуфрије. Сад је она велика госпођа! Реци ми: шта не може да учини ракија? Једи човек намислио да убије човека, — ближњег свог — без ракије нема куражи; хоће ли ко да запали коминију, да учини друго какво зло дело — ракија је помоћница; без ракије се човек код нас не рађа, не жени, не умире; без ракије се не садене камара на њиви, нити пласт на ливадама, нити слама на гумну; без ракије не купујеш нити продајеш — увек је она прва и при сваком делу извршитељица и саветница; и сви људи, градови и села, њој служе и за њу раде у зноју лица. Заиста је велика госпођа! Ми плаћамо њој по два-пут, три-пут више него цару, а она и већу власт има и царство је њено веће него самога цара.

Никола. Па шта је било са друштвом трезвепости, са онима свима, што су већ дали обећање, да ћеће нити и били се уписали? Приповедај даље молим те деда!

Онуфрије. Чекај од почетка ћу ти приповедати историју мојих госпође — ракије.

Кад смо ми потпали под Аустрију, народ је наш био врло сиромашан, прво и прво, од јаке невоље, што је трпио од снахија, за тим од пијанства. Цар Јосиф обишао је сву Галицију и ужаснуо се, кад је видео ту невољу нашег народа, какве нигде није било, ни у једном мјесту

његове царевине. Питао је своје министре и чиновнике, шта је узрок тој грозној невољи, и тада један од њих, истинити и верни слуга његов рече: Ваше Величанство! Галиција ће бити најбогатија земља у целој вашој царевини, јер земља је у Галицији добра, плодна; њива и пашака има доста, има много шума, соли, гвожђа и свега има у изобиљу што је нужно, — треба само дати народу да зна читати и књига, да не буде слеп. Али писмености у њега не може бити све дотле, докле Чивути седе у крчмама, што гуде и залуђују народ, опијају га и одвраћају од писмености. Чивути ето живе са незнањем и слепомом народ! Кад Хоћете, Ваше величанство, да подигнете народ из те погибели, — заповедите одмах да се оснује семинарија за образовање добрих свештеника — нек се обучавају у њој најспособнији из свештенства, а за тим издајте указ, да ни један Чивутин не сме трговати ракијом. Кад се продаја ракије узме из чивуцких руку, а из семинарије изиђе доста ваљаних и учених свештеника — писменост ће се без муке раширити у народу, народ ће подићи себи школе, просветиће се и мало по мало обогатиће се на славу. — Цар је учинио и једно и друго: основао је семинарију, и подписао је указ: да ни у једној крчми по целој Галицији не смију чивути продавати ракију. Губернатори објавише тај указ по свима градовима и селима, а Чивути почеше са снахијама мислити: шта да раде? шта им ваља чинити? „Кад ми изиђемо из крчама, и народ престане да пије, коме ће те ви, господо снахије, да продајете ракију? А од старина није било тако, као сад, код свуда просецају земљу жељезни путеви и пари диже тежине на сто врата у један дан.

Сад ни у каквом случају не може цена жита и ракије да падне тако ниско, као у она времена, кад је у спахије родила добро и пшеница и раж, — сабере, сложи у камаре, ето видиш купаца и нема. „Купи Чива, пшеницу“, говори спахија, дошавши у град да тражи купаца. — А на што ми је, одговори Чива, шта ћу с њом да радим? Овде у граду, и по селима има је сваки, — куда да је носим? У Лавов? Тамо се амбарови ломе од пшенице из суседних места. Што пак да најмам под-

(Наставиће се).

АПОЛОГИЈА ИСТИНЕ

II, III

Приговор на дјело *Psychologie militaire professionnelle* г. Хамона.

Од Јована Шарића, свештеника.

(Наставак).

Сила Бога немоли, и то је све; с тога или у неколико, код другичјех у свијету, постају и нека мудровања, док та не постигну врхунац или не постану болестиво психичка; свакако свршују трагички, ипосебно са вишим значајем; јер код таквичјех нечезавно чувство Божанства, а тим екзистенција животности човечије, чезаће мало бити и код г. Хамона, и то нам је све, што нам је противу њега као ала оцјењивача војске.

Чудовато је и код Наполеона; и трећи свршио је управо трагички, кућа и владавина му пропала. За узрок смо назвали у...

У силу Бога ништа радити не треба; али силници или психисти зато неће да знаду, свршетак им је као и профетским Илдреким краљевима или мало другичје; али свакако трагички. Више пута војска ради у многим добрима па и у томе, а то зато, да еруни силника, па често пута даје

воз ни ризику! — Жита је много било а биће га и сувише, јер од старих времена народу је требало мање, земља се одмарала дуго и родила је добро. Тада је имао сваки жита на продају, — и спахија, и свештеник и сељанин. Видно сам, како је један-пут мужик довео к нама на посад 6 мерова ражи, сви Чивути — трговци обилазили га, — нико ни да погледа на његов товар, он, бедник, једна је тек променуо раж за неколико грумена соли. Шта је тада било да се чини са житом?

и свој живот, зато је и потребита војска: да одржава мир и ред у земљи, а одбрану с поља; а да се то све сврши, наредба је одовога, а што је овога, то ни г. Хамон ни ти ко други може ерунити. Дакако, и овдје један доказ више, да Библија има право оно, што вели о силноме и нејачем, чему ћемо и ми нашу наодати: у природи нема скока, или другим ријечима, што се диже, пада, што пада, то се диже, нејачи на дјелу Бога, постаје јачи, — не пада. И у дипломатији је тако: ради, ради, пада и свршава свакако. Велики дипломата Бисмарк и љубитељ многичјех мудријех глава, при свем бистром мозгу, бјеше се заплео с Ватиканом; али га је из тога велики му ум петргао. Велики Глестон у томе бјеше сретнији. Незнамо да ли ће бити г. Хамон такве среће с војском. Код свију религиозних филозофа па и не религиозних, Бог је све, вјера тврда као кристал а драгоцен као бриљант; кардинална,

светиња и извор свију добара и врлина. Роперинк — Остроном овако велича свога Оца Господа: „Велика су и дивна дјела Господа Свеомогућега, оца створења. Презирем подметања; нећу да знам за нападате, који велу, да ја обарам св. Писмо противски се његовој науци о створењу, јер то није истина.“

Њути вели: „Слава ти Божје сведриштелу, што си нам дао силу и моћ да гледамо и разумјемо твоје путеве.“ Сенека вели: „Истина да неверјци имају преимвљство, да мијењају своје соствене системе, но како им и при томе послужу није могуће ништа друго, него да падају у нове заблуде и како им послите тога не остаје ништа друго него да у нешто од онога свога проналазка вјерују, то са промјенама својих система и не чине ништа друго, него посвеђивају ону Пасковлову истину, да су неверни они, који су највише лаковерни.“ — (Милош св. Аиђелковић) Недогледност има философских¹⁾ доказа изим богословских и нијих као апсолутнијих истина да докаже погрешност рушења онога, што постоји у модерним системама или боље рећи у теорији, као да је то што постоји изван руку Божјих, а на против да је искључиво то што постоји у њиховијем рукама. Руси је цар Александар II. од нихилистичке — разбојничке — руке убијен; али цар није²⁾. Тако увијек бива, тако ће и даље бити. Ми велимо и то виемо једном рекли: све

¹⁾ Куриозаум да неки пишу: философ, а неки философ лнет пак: „Ред“ философ та и ми тако, као и г. Дучић францеза а не француза. (Пише се „французи“).

²⁾ Ја сам доврдио овај спис у Марту, прошле 1894 године поводом г. Камопове књиге и пре убијства Карпотова, које је као невинна човјека потресло све људске осјећаје. Радјемо се да у нашој епископј цркви нека сорте такзоријех људи осим малог броја ала, којих ће на брзо нестати; јер у крају епископј анархизам је немогућ, као даби се опет поновило Херкулово доба, или би се почела зидати Вавилонска кула.

што је у свијету, то је од Бога, а и војска и цареви су у свијету, дакле, од Бога, су, а што је од Бога, ружно је и грубијански рушити и грдити т. ј. рушити установу и газити је, значи чинити атентат на више биће. Сенека вели: „За све је самртин савјест Бог;“ али смртни зато неће да анаду по сили или по психичној болести. Рушити или хтјети рушити установе, значи подизати деморализацију над моралом. Државе без морала не могу опстати као ни без војске; то смо видели с пропашћу Римске Империје; анархистетреба срушити. Хајдемо даље. Велики француски патриота Тијер сахранио је тијело у гроб; али му је велики и бесмртни дух побожности и вјере и сад над земљом, над отаџбином му. Тако се бесмртници описују. Чујмо славног мужа што он вели у томе погледу. Он вели: „Ја хиљаду пута предпостављам побожни и вјероспомињедан народ непобожном и равнодушном према вјери. Побожан народ осјећа много веће одушевљење за морална дјела и има у себи несравњено, више хероизма за одбрану и чување величине и славе своје отаџбине.“³⁾

³⁾ Тијеров хероизам шта је друго ако није војска, каквоу, г. Хамоп називао једном категоријом људи одвојенијех од осталога свијета (а зар нису такзона и сви друга тијела?)! са неким антитеоцијалним карактером. Војник мора да трип све, да своен све ћутећи, ролски. За њега не постоји оно, што се зове понос чојечји?! Он је једна животиња!!!! дрсирана да ради само оно, што јој се валопједи. Код нас у Далмацији бијаху два случаја, где је један прости војник цуцао на поручника у Задру и задио му тешку озледу. Други је случај исто са простим војником, који је летос расприо капцара како не је ријеч: од груди до зуби и извадио му комад цигерине на бајонети. Први је себе убио, мислећи да је убио и свог кастанника, а неби био Бог зна, како се чује, казње његово; а други, погодара се да ће бити мало. И ово је доказ да војник није проста машина, већ да зна бранити своју част и свој углед и да није проста „дрсирана животиња“ и брутална, наковим је поздравом поздравља г. Хамоп.

Тијер ето тако вјерује као и ми, и не обдањује корист одбране и чување величине и славе своје стабине, а с чим се другим то даде постићи, ако не с војском? Војска је дакле потребита. Ствар је паравна, да се таква слава не постигава „дресированом животињом“ г. Хамона — Жалосно! Тијер стари, и то не Тијер, већ велики Тијер и управо геније људске доброте у човјештву, одаје славу и величину своје отачбине војсци, те је покрај тога обасипао и учвршћује вјером говорећи: „Желто би да имам у рукама истину вјере, па да је разлијем по цијелој земљи моје отачбине.“ Слава великому Тијеру и земљи, у којој му кости почивају! Та да, и како би то и било, да је човјек филозоф, а да у његовоме духу нема здравијех вјеровања; да је филозофски изобразен и моралиста, а да нема истинскијех убојења? Умном су развићу изијесна логична вјеровања услов, филозофскоме образовању, услов религиозно образовање... Пријеђимо на што год друго, на говор и религију. Говором и религијом највише се човјек одликује од животиње; да није тога, не би било ни човјештва, — Кант. Наводећи људе здравога разума, како да квалификујемо *Канта*, врету суђења г. Хамона. о дресированој животињи, чујући пред нама *Канта*, свуд г. Хамона могли би смо назвати параголизмом. Рекли смо више пута да сви појави, који се у свијету појављују као чиниеница, да је то дјеловање Божје, које налазимо у многим које чему па и математичкоме звјезданом небу, па и у физикалним појавама. О физикалним појавама дјела воље Божије пружа нам Гедесон Мантел, геолог тврду у овим истинама: „Ипак би морали вјеровати да је свака *протрофизикална* појава *дјело Божије воље*. физички ето рекосмо, а сад

хејмо што и математички. Астроно (Нутн) Невтон вели: „*Бројеви мојијех математичкијех рачуна потпуно се слажу са кретањем звјезда, и тако све јасније откривају величанствене мудрости. Па зато слава ти Боже сведржитељу, што си мн дао силу и моћ да гледамо и разумијемо твоје путеве*“ — (Цит. Милош св. „Источник“ Анђелковић, 1883). Сви филозофи слажу се у томе, сви признају неопоречиву истину: без Бога и његове воље да нема ништа, па и онога да нема ништа, опет он истим управља. Материалисти, анархисти и атеисти, могу одрицати шта хоће; али нека би се она као примјена припознала: „Господ умудрава сљепце, Господ подиже поништене, Господ љуби праведнике.

Дакле, Господ све, па куд даље?

На по се пута не зауставља, — треба ићи даље. С кога ћемо краја, ред баш незнамо; спуда широм поље отворено. Чујмо што нам вели лист који је почео излазити у Београду у Србији. Он вели: „*Влада нека влада*“¹⁾. Три ријечи, — с њима доста речено: оне би доста важиле код Израјљана као и код нас, а дала би им важност и многа влада, јер су оне ескурзија анархизму: гђе свако хоће да влада, ту невлада нико. Тако је, али то већ није право и неће бити Пелагићу, физикусу Стојковићу и г. Хамону. За Пелагића знамо, који се давно и давно бламирао својом отвореном фалсификованом фанта-

1) Логички, мало ријечи, али много речено: сав је чланак пак сушта истина, у њему је речено шта у земљи није добро, шта би и како требало да буде то што није добро. И ми смо тога мишљења, јер гђе влада мир, ред, слога а влада влада, ту има добра и користи. Господ је рекао: „*Мир нека је свима, главе своје Господу приклоните*“, а не доктринарија анархиста. Закон и пису јучерашња установа, војска, царев и владоци, све је то постало вољом Божијом, још тада, кад је и свијет постао, и тога ће нестати овда, када буде свему крај.

занојом, срамно пљунувши на свога Спаситеља, и још се безстидно торња кроз српски народ. Ми ово рекосмо не од своје воље, већ чисто овако: „audiat et altera pars“ а искључивши назоре; вјетар је пувао и пувао, па ће тако и Пелагића мозак извјетрити, а војске и државнога реда кју и свакад бити. Када би се војска дезорганизовала по жељи анархиста, Пелагић би особитим гласом подвикнуо: *„E pur si muove“*! а друг му Стојковић: *„нема више у са: Причешну дифтеритиса“*. Мука је; Пелагић се не слуша а мање Стојковић, Бог ће и даље чувати Балканско полуострво, народ, патње његове и искушења у овоме мучном добу материјализма. На муци се познају јунаци. Но Бог бдије и поврх људињех мука. По својој темпераменту мисмо склони изводити људе из заблуде, ако се могу назвати да су људи, а и карати оне, који безобзирно и бестидно пљунуше на Спаситеља свога, или боље рећи: „нечистица на њих“. И опет се чудимо друштву, које међу собом држи такве врсте људи анархисте и атеисте. Чујмо како Ф. Ф. Rousseau подмикује таквим људима: „О како је неvjерник за сажалење“! Другом згодом говорићемо опширније о великом научењаку Ф. Ф. а за сад ћемо малко стати.

Гдје смо заостали, отуда треба и да отпочнемо, а починјемо с Тацитом. Тацит отпочинјме своју историју, вриједву и за нас; у истој он вели: „Присупиам к делу, које је пуно убиства, ужаснијех ратова, великијех буна, времену грозном и савим миром. Четири владалца мачем убијена, три грађанска и много спољнијех ратова. Успјешне ствари на истоку, несретне на западу. Илирик узрујан, Галије немило, Британија укробена, и одмах изгубљена.

Сјединили се противу нас сарматски и свеаски народи. Дачанин се прославио нашим несрећама. Па у мјл' што скандал једнога лажнога Нерона не диже и саме Парфлане противу нас. Већ је италија погужена новим бједима, или таквијем, које се после много бјескова враћаше. Испиријене и порушене поморске вароши у најбогатијој провинцији Кампаније. Рим пожарима опустошио изгорили најстарији храмови па и сам Капитолијом руком својијех грађана запаљен! (богати изод анархизма, какав данас Европу заталасава. У намет!)

„Оскверњена религија“, велико непоштење у фамилијама!). Острова пуна изгнанника, предгорја краљу затирана! ! !). Ужасније је још беснило у Риму: племенитост, амућност, части, држате или нарушене, бијашу злочинства, а „врлине вођашу изајестној смрти“. Награде делатора не бијашу мање мрске, него што им бијашу радње злочине. До једни свештениства и конститутива као плачску добијашу, други грабаше прокураторства и друге власти у Риму — узрујали и преобразили цијели свијет мрзошћу и страхом. Слуге су постале неvjерне господарима, клијенти патронима. Ко није пријатељ тога је пријатељ кињо“.

Даклен, све вртлог и вратолом анархистима као и данас; што није било, гледа се да буде, чега нема гледа се да се створи; отац убија своје дијете, продаје његово месо, пече га и даје као прасеће за новце човјеку да га једе. Ужас! ! ! Вандализам још у XIX вијеку — на жалост! ! ! „Оскверњена религија“! врлине водиле изајестној смрти и т. д. Па куд онда? Закључку Римске Империје: с пропаћну морали, пропала и Империја. То

!) И „Одјек“ радикални лист ето на жалост напао старину митрополита Михаила, дос га ми — српство зовемо: Даница свиједа православне цркве.

а и е великим трудом¹⁾ о чему нам божанствено Писмо најбоље свједочанство пружа.

Не називају се пастири, само анђелима, него и земљодјелцима (I Кор. гл. 3, 8; II Тим. 2, 6, 15); житељима (Мат. 9, 37, 38); виноградарима (Мат. 20, 1); војницима (II Тим. 2, 3); подвижницима, који долазе у позоришним стравкама (Јазек. 3, 17).

Св. Григорије Богослов, говорећи о тешкоћи свештенства, каже: Што је потребито свештенику да зна, како треба своју паству добро руководити, јесте наука свих наука.

6.

Опасност.

Као што је достојанство и трудноћа скопчана са свештеничким чином, тако је исто сјим скопчана и опасност; јер чим је чин узвишенији и у колико је сирха већа, у толико је на против и несправност и љеност у њему за већу осуду и подложна више жешћим казнама (Мат. 24, 48, 49, 50, 51; 25, 3).

Св. апостол Павле, када је овај страшни и опасни пастирски чин препоручивао својим пријемницима, то их је, о испуњавању својих дужности, закључао Богом и Господом И. Христом, који ће судити живима и мртвима, — и анђелима Његовим, као извршитељима пресуда божјих. (I Тим. 5, 21; 6, 13, 14 и II посл. 4, 1).

О овој опасности увијерава нас св. Јован Златоуст у својим поукама: мислим, да има више свештеника, који ће бити погубљени, него ли који ће се спасти (На дј. ап. поучење 3).

¹⁾ Већи дио младог свештенства, напавлаше на добре и пошустљиве архиепископе, као и некој привилегији траже од њих добра а члана мјеста. Не добију ли така, то стварају многе неправилне и саби и своје архиепископу, кућују у својој глави онеке мисли.

За такве можемо рећи, да нехватају новци свој и да су валуд Самоу боже учили и слушаји.

Код Срба у Мађарској и Далмацији, изазивајући божикоторску епархију, епархије су са свјетом уређене, те се тина и мале злоупотребе од свештенства види. По заслугама својима свештенику се одређује ова или она парохија, а код још уређених епархија догађа се свјатна.

Свештенство пази, а особито они млади свештеници, који су вешто више него што се од њих захтијева сиршати, а који би морали по праку предлачати другима. Добро би било увести за примјер и углед уредбу румуњске цркве.

Све ово, што до сад рекох, рекао сам зато, да докажем како се уз трудноћу још и онеке неправилне и злоупотребе догађају и то аа то, што немарни трудоће и не осјећају Свештенство је забављено политиком или је прожмано прећурањем либералством, као што се у краљевина најбоље види. Тешко крики, гдје се свештенство на партаје дијели, гдје се Пелагијини слушају. (Нијесмо томе још дорасли. Јр).

7.

Ко може ступити у свештенички чин.

Ову трудноћу, опасност и достојанство свештеничког чина морају имати пред очима они, који желе ступити у свештенички чин. Морају се испитати, јесу ли могућни тако тешко бреме на своја леђа унјити; имају ли у себи доста душевне снаге: разума, знања, искуства и племените природе, беспорочног живота, као што и сами ап. Павле од свештеника захтијева. (I Тим. гл. 3 и Тит. гл. 1).

Имајући такова савршенства свештеник, агрпјеши ли Богу и, ближњему не послужити ли, одговараће²⁾.

Најбоље је, да онај који ступа у свештенички чин, испита своје срце, исећа ли оно Христа и Његове ријечи; љубиш ли ме? — паси овце моје. И одговори ми на то питање, као Петар величјејерно: Господи, Ти знаш, ако кажу та (Јов. 21, 12). Даље, долази ли ради добра оваца у тор, да их спасе, или ради своје користи, да украде, убије или погуби? (Јов. 10, 10). Ако је отишао у првој намери, онда је пастир, није ли, то је тат и разбојник.

9.

Дужност и јарам свештенички састоји се из четири дијела, или четири посебне дужности.

- 1). учити народ;
- 2). Свети живот водити;
- 3). тајнодјелствовати, и
- 4). молити се за друге.

О првом трећем говори апостол: Тако нага да нисама члосте, ако саба Христокрв и строгити тама Божјих. (I Кор. 4, 1). О другом дијелу говори сам Христос: Тако да проклетити крвта, крвта прда члосте, ако да кидатъ крвта докрам дѣла (Мат. 5, 16). Последни пак дио доказује Господ у ст. завјету (Лев. 16, 34; Јона 3, 17).

Глава II.

О учењу парохијана, као првој дужности свештеничкој.

По што је дужан свештеник парохијане своје учити вјери и добрим дјелима, учити не само ријечју него и дјелом, т. ј. својим примјерним животом, јер би иначе ријеч без дјела мртва била и без плода; то ће се она глава радити.

²⁾ Св. Јован Златоуст написало је шест бесједа против оних, који не врше дужност свештеничку.

јелити на два дијела: а). о учењу ријечју, б). О учењу дјелом.

а) О учењу ријечју.

У овом дијелу главне су тачке: 1) утврдити народ у вјери; 2) показати, што ће учити и одакле; 3) на какав начин, гдје и када.

10.

Утврдити народ у вјери.

Учити народ, дужност је како епископа тако и епископа и презвитера. Ову им је власт дао сам И. Христос, када је заповједио апостолима својима, да не крете, само него и да уче, и то прво учити, па крестити (Мат. 28, 19; Мар. 16, 15, 16). Доказује власт њихову и ап. Павле, ка да о себи говори: „Гор лих, благоућене, лих и млада имах, ступио ли ехт предано. (I. Кор. 9, 16, 17). Како бих призошћт, к његом и крстош, како ж бучт-рјош, ебоги и лившана: како ж бучтшнхт кзз проп-кфдшнш (Рим. 10, 14). Доказао је, када је Тимо-тија, епископа ефеског, обвесао Ботом и страшних судом Христовим, заповједивши му: Пропкфдшн шово, истот благоућенхт и кззшнхт, шкшчн, запштн, бучншн по класнхт долготрпшнхт и обшнхт (П Тим. 4, 1, 2). Доказао је, када захтјева у опше од сваког свештеника, да мора од учити: Сла кш шкзшз крштн, докш шдшшн шкштнхт Ишн Хршт, шкштнхт шкшчн кршн, и докшнхт бучнхт (I Тимот. 3, 2; 4, 6, 11, 16; 6. 2; II Тимот. 2, 2, 14, 15. 24; 3, 14; 4, 5; Тит. 2, 1, 7, 15; 3, 8).

11.

Господ не захтјева само од пастира оваку дужност, на име дужност учења, него да паче, жестоко пријети онијема, који, му не врше. Искане крв оних, који су погубљени а из рука немарних пастира, казиваши их жестоком мукама (Језек. 3, 17, 18). Сви шкштнхт! шкштнхт дшх тш домб Изрнхт, да шшшшн шово ш бучтш Монхт, и кззш-тшшн шнхт ш лшн. Кога ршд гршнхт: шштнхт бучншн, И жш кззштшшн шнхт, шнхт бучтшшн, да шкшт-тшштн ш шштн шкштнхт, и жшк шдштн. Гршнхт бучш шкштнхт ко гршнхт шкштнхт, крошн ж шштн ш ршн тшкш кззшд. Тако исто и у глави 33. 8 и гл. 34, 10. II у новом завјету: Придштш шовшнхт ршк тошш кш дшн, кш онш шштнхт и кш чшт, кш онш ш кштн, и рштштнхт шштнхт, и чштнхт шштнхт шкштнхт

4) Ова послана Тимотију и Титу, која су садржиле пастирске, мора сваки свештеник пред очима имати и по њима се поучавати

положити (Мат. 24, 50, 51; тако исто и код Луке 12. 46).

Ово, свештениче, прочитај и утуви! По што те Господ украсио благодаћу свештенства, то одговарај дјелом. Називаш се анђелом Господа Сведришћелца, и као такав дужан си безусловно проповиједати људима вољу и закон Господњи.

Анђео значи вјесник, те баш ради тога свештеника и назива се анђелом, јер уста његова, као извор какав, морају бити пуна мудрости, од којих људи имају с пуно права немати закон божји (Малах. 2 6). Називаш се *пастирем*. Као такав треба да пасе стадо своје. Штити гоње-нога, лијечи болеснога, обрађај заблудјелог. Пасти друшћине не можемо него поуком по оному како каже пророк Јеремија: Н дашт клшт пштнршн по прдшд монхтш а бучнхтш кшт рзшдшхтш и бучнхтш. Подонхт шштнхт шштнхтш, шштнхт крштнхтш шштнхтш, тошш шкштнхт шштнхтш, кшштнхт шштнхтш, шштнхтш Срвшн П. Кор. 10, 4; Ефес. 6, 17; Јевр. 4, 12; Прич. 30, 5; Рим. 1, 16; II Тим. 3, 15; Псал. 118. 35; Дјел. ап. 20, 28).

Пазн на праведне и грјешне, јер те називају оцем, па као такав у самој ствари и буди таким свим ствотим варошншнма, препорућујуш их проповиједаншн истине и швршншнхтш ташнш (I. Кор. 4, 15) буди материњског срца и тугуј у срцу заједно са апостолом Павлом све догле, док се Христос не смиљује на њих (Гал. 4, 16, Мат. 22, 3; Лук. 14, 17; Јов. 3, 29). Проси, моли принуди, да уљегну, како би се дом испунио званима.

12.

У првим вијековима пастири су ревнисно испуњавали своју свету дужност и препоручили грјешницима својим, да је исто тако ревнисно врше: на весељенским и помјесним саборима утврдили су канонима²⁾ а к томе су својим посла-

²⁾ Приметити је, да наше свештенство врло мало или ни мало не проповиједат народу, а то је баш и узрок неки одржатиости нашег народа од цркве. Ушнршншн свештених ташнш проповиједатшкш дужншт своју, шштнхтш кшштнхт шштнхтш, јер шштнхт кшштнхтш шштнхтш, а не не шштнхтш (?).

³⁾ Ни ово се не може примјенити свима и сваком крају. Ур.

13. правило VI. нас. сабора: „Новопостављени епископ, ако на јелости леби учио, нека буде одлучен, док се не поправн“. 58. пак правило: „Епископ или презвитер, који ушштн у немар клштн шштнхт и не поучаваш их у благо-чштн, нека се одлучн: ако пак шштнхт у немару и без-бштнштнхт, нека се шштнхт.

19. правило VI. нас. сабора: „Треба да престојашнш државн, а особито у дане Господнш,“ поучаваш сав клшт и

нишама св. оци поучавали, како треба ово тешко бреже узимати и носити¹⁾).

13.

И заиста нема узвишеније и главније дужности за свештеника од ове. Али ипак наилази се многих, који на жалост овако велику дужност сматрају пошљедном, или је сматрају никаквом. По оваци треба да очи отворе и да не падају у понор, да не узвриједе за њих оне Јеремијине ријечи: Скариници не ркоша: гдѣ бѣга Гомодеа; њ дужаки за законъ не хѣдѣша мѣ и пастири нечѣткоуша на мѣ. (Јер. 2. 8).

Такође треба, да се чувају суда Господњег, под којим се налазио рат љутински и љубавски, кад је закопао дани му таленат (Мат. 25, 26, 27, 30).

Овоме суду припадлеже и неки знакови, којима апостоли (ап. Пет. П. посл. 2, 17; Јуда ст. 12) називају лијене и развратне учитеље

народ рјечима благочашћа, избирајући из Божанственог писма јасли и расуђивања о истини, и по прелиминарним установањима вођ граница или предања богомислих отаца*.

⁴⁾ Григорије Богослов у својој првој бесједи каже, да је прва између свих дужности свештенику проповиједанье слова Божјег.

Св. Јован владоуст у другој бесједи на посланицу Титу, назива мјесто или трон епископски: мјестом проповиједања.

Убесједи 29. из посл. Римљанина: Свештенство је у ту сврху, да проповиједа и учи."

изворima и oblacima bezvodnim, jesenim besplodnim stablima, i dva puta umrlima. A prorok Isaia takve naziva: slijepima i nijemima (56, 10, 11).

14.

Речена љеност и споменута пророком Јеремијом штењоћа састоји се у томе, што се пастири за себе и о себи брину, а не о спасењу пастије своје (Филип. 2, 21). А осим тога, ако се уклањају од праве истине, а прибјегавају баснама и суењерију. (Тим. II. гл. 1, 13, то тиме и пастири своје уче, уваљујући и себе и њих у суењерије и раскол.

Овдје је ради поуке потребито споменути свештеницима ријечи Христове: Ђа пастири Изракима! Ђа пабѣта пастири љануха нкн; ии бжцъ ли пабѣта пастири; Ђи мако їадити, й колоро фѣлкатни а тѣбноу заклатти, а бжцъ лонуха на панти. Њзвмогшого шего ии подаети, колацаши ии бжурчакати й сокрѣпшаси ии фказаати й закождоушаси ии фкартити, погнѣшаси ии кзинкати! и азъ, рѣчи, на пастири, й кзишоу окнѣ лонуха ии кѣдѣта паги нѣъ пастири; ниже љануха нкн мѣбѣта пастири. (Језик. 34, 3, 10). И опет Гори пастирыла, ниже погѣлавати й расточавати оцы паствы (Јер. 23, 1).

(Наставиће се).

ПИСМА ИЗ ТАВНИЦЕ.

Пише својему куму Д. К., богослову: **Ненад**

(Наставник).

Писмо четврто.

Драги мој куме!

Пишући последње ретке трећег писма, примио сам из руке тамничког стражара брзојав, у коме сам прочитао ово: . . . „Јављамо ти тузином гласом, да се јеромонах Исаије ноћас преселио у вјечност. Браћво.“

Ran-snog uprijeđiti je lako. Sličan bračojan primio sam lani u R. o smrti svoja opa I, koji me vadaa žubio kao što dobar otac svoja sina ljubiti može i umije. Za to mi je ova жалост obranila srce. Pa tu istu, tešku, ranu povrijedila je smrt moga strica, tiјem више, јер сам у оковима тамнице. —

Тако ни стричеве као ни очине посмртне остатке нијесам могао, на жалост, испратити до вјечне куће, па ни близу бити, када су их оба

схрањивали! Моја је жалост велика и туга тешка. Али не з тога, што су се они опростили, испини чашу смрти, свега, што као сине море испуњава овај свијет, а што дави и душу и тијело људи, докле су на путу за вјечност. На име, они већ не робују људским страстима: гневу, зависти, свађи, опадањима, оптужбама, лажима, богатијем и гордијем људима, који изнуђавају, од сиротине и радатања и славе; они више не гледају и не слушају неправедност људску: рађена о глави, мучења онијех, који нијесу ништа скрили одузимање части, одузимање најнужнијих животних потреба, затварања без кривнице у тамнице, одбијања мољаба страдалника и т. д. што се све догађа на земљи. Не жалим зато, велим, него е тога, што сам ја остао још ама: да бројим „црне дане без бијелијех новца.“ — Не жалим за

њима, јер су они отишли ка Господу Исусу Христу, у коме је истина, љубав, благодет, чистота, правда, некористољубље, само одречење, трудољубље, стрпљивост, храброст, и ко да изброји сва његова савршенства!). Осим тога, они су и живјели доста на овоје свијету, и за читава свога живота нијесу се намучили колико сам ја у своје досадашњем животу — од 28 година. Њих није никад нико затворио у *аис*, ако су кад изрекли пред ким да су *поштени*, да поштено и праведно живе у садашњем вијеку, по науци апостола — докле мене *Пет*. *Пет*. јест, по вољи чојека, ради личности, а не по закону, ради правде! Њима никад нико није рекао, ако су кад год, у случају болести, рекли да су, као људи, болесни: „болесни смо“ — да су „симуланти“ ради жренијех јела уз пост; — докле мени неки господин, мој претпостављени, — може бити по лојци Бож. Ник. — *јест*, и то баш онда, кад је већ забијао једанаести час мога вајнога живота, кад су г. г. лијечници *Јеро Пуглијези* и *Марк* пуцали *воду* на литре испод мојих ребара! За њих никад нико није рекао дру Гл., ако их је кад овај визитирао: „*Herr doktor, das ist onania!*“, — докле мој бивши наставник — учитељ — *Бож. Ник. узудно* (разумије се, по својој лојци) рече за мене! (Хоћеш ли, да ти кажем: *ђе* је, када и пред ким тај одлични (sic?) логичар и психолог то изваљивао?) Њима никад нико није рекао, ако кад год нијесу били добро научили лекције, да су с тога: коњи, будале, луди, сметенаци и т. д.; — докле мени и онијем што су били самном неко је не једином рекао, имајући, наљуда, сврбех иза својих ушију.

По томе, њих не жалим, не жалим сам себе који много што шта сложих у своје срце, а и још слаган на рачун свога изнуренога тамничкијем мракотом тијела. Јер свако се дао на ало и готов је да као рие с дрвета скочи на врат и прегризе вратне жиле и обори, не само непријатељи а противници мога имена и гласа, који би ради били да се изгубим с лица земље као кап кише у пучини морској, — него многи и од онијех што су ми по роду, имену и племену своји, задијељени сабичаштвом и мракотом жоља за богатством, и славом овога свијета. А ово не бива од борбе и напора моје немоћи *ђе* се мучим толико и у оковима тамнице. Јер ни слобода данашњег

9) На слова прессл. Амеросја.

времена, често пута, нема толико моћи, да сразмјеру, одоли свијем нападањима и сијеровима противника.

Дакле, дубоко ганут споменутијем брајавом, и с онијем пшемом мало сам закаснио. Али још није настало оно „безвремено“, кад би се ипак могло говорити с неком надом на успјех. Јер и апостол помиње поред „времено“ и „безвремено“ сигурно с разлогом.

г) Пости и дијељење милостињех.

Ово што ћу ти рећи о посту, као божјој установи⁹⁾, немој да те забуђује и доводи у подсмјех и презирање мога свијета. Јер знам, да су и од тога данас многи одетупили, којима је Бог трбух¹⁰⁾! Ту нијесу ништа помогли ни угмеди онијех из равне Босне и кршеније Херцеговине, што им се бијела брада као вуна спушта до појаса, а низа њу каље аној, борећи се (с унутрашњим духовима, који су од овога двора, а који као мајмуну подражавају новијем мајсторима и спољашњијем непријатељима, —) за свети аманет, за оно: „догтоин“, врт чега су примили да буду слуге божјега винограда. — Не помазку, велим, јер: — „шта знају стари наши попови?! Шта ли пак калуђери?! Млади су ближе Бога и чудеса; они знају шта је то пост и шта вриједи“ (и сам за се велим да сам из категорије младих људи).

Грозим се, кад помислим, да их, на име, онијех, што су засињени до грла „новијем бољијем анањем“ (!?) има по који *ексеплар*, који *уеред Великогстојнишког поста*¹¹⁾ *вкусно пождере* по литру „пите сирнице“, по чинију масне т. зв. „супе“, „макаруна с масла“ и др. кад *Бож*а преко *Милосрде*, по још лијешо обучен у „мантију“ и „расу.“ До душе није вајде инфарити, бијаше скинуо с главе „камилавку“, па је ставио на триепа до чиније с макарунима, што му од чести олакшана гријех?! (Далеко било Високо!).

Ну, ово није, ако мислиш, један примјер, који сам тада ту видно; био је још који сличан. А такове среће су били, сигурно и други очевидци, да виде кога од нове сорте „мантијаша“

⁹⁾ I Књига Моје. II, 17.; Лука XXI, 34; I Кор. VII 5.; Мат. VI, 16.—18.

¹⁰⁾ Филиб. III, 19.; исп. Рим. XVI, 18.; I Тим. VI, 5.; Тит I, II).

¹¹⁾ Зато, што је пречуно, забавно да је њему као и осталијем који служио у Господу, одрични заклање и небесама, од куда ће доћи Христос да преобрати њима тијела, да буду једнака тијелу Његове славе. еп. III, 20, 21. испора Евес. II, 6; 19.; I Кор. XV, 43. Дј. ап. I, 11.

или клирика нашег раљевског од р. Саве до брда Дријена више Иванце, ће у дане посне јадат мјасо, јајца и сир — ђбо: недуго ради!?

Таки су неки наши млади попови, односно богословци, који су иначе валани. Срећа је што су још веома ријетки. А височког младог попу навео сам ти за примјер, који не треба ништо никоме да послужи, јер је узрок врло штетнијех пошледица.

Ти ипак, драги мој, знајући да си одређен на службу, коју је установио Господ, у којој ћеш одговарати не само за себе но и за многе, угледај се поуздано на оне, који су дугогодишњи свој живот проводили у *правом посту и молитвама Богу*. Јер ни један који се прими у ту службу, не живи себи, нити умире себи¹⁾; јер царство божје није јело ни пиће²⁾. Кад то знаш, онда нећеш никад чинити оно, одашто ће се повјерени ти људи, падајући и ти, спотичати. А за ово слушај ријечи блаженога Павла, који овако вели: „Добро је нејести месо, и вина не пити, и оно не чинити, на шта се твој брат спотиче, или адашто гори постидје, и слади. Не губи јело и својственог онога за ком Христос умрије³⁾“.

Напротив, панућеш, као сваки, кога слобода у томе погледу бива на саблаван другог; под казан цркве, односно под суд Спаситеља нашега Бога. Јер што је уредила црква⁴⁾, да постоји и да се врши, службоци њени дужни су испуњавати. „Који епископ, или презвитер, или бакоп, или чинакоп, или чтец, или појач не пости . . . нека се свегне, осим ако није запријечен од тјелесне немоме: ако је свјетовњак, нека се одлучи⁵⁾“.

Немој, дакле, пристајући за онијем који се узноси, или за желима свога трибуза, мислити онда, кад је црква забрањила⁶⁾, мисли постити, кад није забрањила мјасна јела, не ради душе, него ради другог⁷⁾; ако мислиш и желиш да будеш вјеран син своје цркве, и достојан авања свештеничког. Јер, ево како говоре оди галгеског сабора у једном свом правилу. „Који епископ, без тјелесне потребе, него просто што хоче да се узноси, не обдржава постове, који су опште предаки

и црквом чувани, а налази се при томе у пуној свјестности, нека је анатема⁸⁾“.

Постови су од врло велике важности по свакога Хришћанина у опште, и црква их од свију Хришћана изнуђава а на првоме мјесту од свештеника. Св. Јован Златоусти у својој бесејди, између осталог вели: „За то што нијесам, постили, ми смо изгнали из раја; за то постимо, да опет уђемо у рај⁹⁾“ —

Постећи, буди милостија према сиромасима, и руку им подашљиву пружуј. Јер то вриједи много поред поста и молитве, јер милостија ће очистиши од грјехова¹⁰⁾ све који је год чине.

У св. Писму говори се много о томе, да ће примити плату сваки који милује сиромаша и убога, дајући милостињу од чистог срца и да га види Бог, а не од сујете и да га виде људи. Јер ко даје сиромашну, Господу зајам даје, који ће му и платити за добро. А за то му никад неће мањкати, јер Бог надомирује. А ко одираћа очи своје (од сиромаша), биће му много клетва¹¹⁾. А с. Амвросије¹²⁾ вели: „Нарави умарује од глади; а ако га не нараниш, убио си га“ —

Не одетупај дакле од бољих и прквенлијех уставова односно поста и дијелена милостије докле не дође час примана *нераспаднег вијенца славе*, час жеља испуњењих; а до тога часа и гладујемо, и трпимо жеђу, и голотињу, и муке, и потупамо се¹³⁾.

Постити, како ваља постити, кад је прописано, молећи се Богу, да не будеш стављен, као јн, у окове мрачне тамнице!

д) Владане над собом.

Многи, особито у данашње пријеме, губе се због незнања да над собом владају. И није то мало ствар бити вјешт над собом владати. Онај, који се спрема да над собом влада, ако жели да одржи побједу, ваља да има много очи са свију страна — као што вели свети Златоусти —, да има општар поглед, да око ума не заклапа. Ово се захтијена од сваког чољека, који се о себи брине. А шта мислиш, према томе, у којој ли се мјери то тражити има од тебе, који

¹⁾ Рим. XIV, 7.; I Кор. VI, 19. 20.

²⁾ Рим. XIV, 17.

³⁾ Тако XIV, 23. 5.; I Кор. VIII, 13. 1.

⁴⁾ Види кн. о Должности, пролетора

⁵⁾ Ап. прва. 69, исповида кн. Крст., лист 19

⁶⁾ Ап. прва. 59.

⁷⁾ Тако 51. и 53.

⁸⁾ Галгес. саб. пр. 19.

⁹⁾ Бесеј. I на кн. Бат.

¹⁰⁾ Стр. III. 20.

¹¹⁾ Прит. Сол. XIX, 17; XXVIII, 27; XXII, 9; 5. кн. Мој. XV, 7; прот. XI, 1. 2. Мат. X, 42; П. Мор IX, 6.

¹²⁾ de offis lib. I. cap. 30

¹³⁾ I Кор. IV, 11.

се спремаш да владаш не само над собом, него над свима људима, који ће ти бити повјерени? Ево како даље говори св. Златоусти: „*Вала да буде (свештеник) вада будан и да живи духом, и, тако рећи, да дише огњем, и огњем него војсковођа, који и дању и ноћу бојије над војском вада да је на опрезу, и да ради, и о свему да се стара и брине*“¹⁾.

И, заиста, такав треба да ти будеш, који се спремаш за пастиреку службу. Јер разноврне дужности које ти ја ни чак из далека не могу ни умјем исказати, — захтијеваће од тебе, да их вршиш и испуњаваш ради свога и својих људи спасења. А то нећеш никако моћи учинити, ако не будеш онаки, какав треба да будеш по ријечима Златоустога: ако на име, не андеи и не будеш вада кадар држати у ланцима покрете тјелесних и свјетских жеља, и у опште владаши над собом у свакоме погледу. А да можеш стећи снаге ради одржавања власти над собом, неопходно ти је потребно, да вада будеш разборит, свјесан свога узвишеног азања и власти, свјесан многих дужности и цијељи, која се жели кроз пастиреку службу. Да у свакој прилици и при свакој свештеном дјелу и у опште твоје покрету и раду знаш изабрати и употребити најбоља средства, која ти долакују, испрљајући хладнокрвно евентуалне грешке, а не мислећи да ово или оно долази од судбине или несрећна случаја.

Владати над собом, врлина поред осталијех врлина, има ће се од тебе тражити као од онога, који, по својој позиви и положају, мора да свакад буде у очима људи, и по томе служити им у свему за пријер — углед.

Што се тиче јела, коме вели апостол Павла овако: *јело нас неће поставити пред Богом*, — служиоцу божјега олтара ни уколико не долакује *преједати се*, — пуштати на вољу трбуху.

За то је Христос рекао својим ученицима да се уздржавају од сувишног јела и пића, кад им је рекао: „*Чувајте се да како ваша срца не отежају жедрањем и пијанством, и бригама овога свијета*“²⁾. А тим је јасно научно апостоле, односно све, који врше свештеничку службу, који дакле имају *дар свештениства*, да не траже угађања у јелу и пићу, да не претрпавају же-

лудај јестивом. Слично томе говори блажени Павла у својој посланици к Римљанима, говорећи: „*Да ходимо поштено као по даму: не у жедрању и пијанству*“³⁾. А старовај. филозоф у причама вели: „*Не буди међу пијаницама и међу изгледницама*“⁴⁾. И на другијем мјестима св. Писма налазимо, ће се осуђују сви, који су прождрљиви, који не знају чувати себе у јелу и пићу, него ждери и преко мјере, подобно безсловесних животиња. —

Ниједан свештеник, који се не ана уздржавати кад једе и пије, по се одаје преједану, овог или оног јела или пића, не ће моћи ни друге научити да не чине сличне глупости. Напротив, изазваће поругу и подмијех против себе од људи, које томе тобоже учи; јер они већ знају како се попо у томе влада кад је код куће му а и на другијем мјестима, као што су они вјешто сазнали. И, је ли жалостно и грозно и помислити о томе, кад, у мјесто да људи с пажњом слушају свештеникову проповјед о уздржљивости, о умјерености у јелу и пићу, они један друге на уху доштапују с подмијехом: „*а научи, попе — кале, сам себе, па онда учи нас — врачу исцјели се сам?*“⁵⁾ а како ли такве примјере ће год гледати.

Према томе, како ће такав јадник у осталом успјевати, имајући уз ту своју ману и осталијех погрешака, за које су његови парохијани вјешто прокопали? не ће ли бити узалудни сви његови трудови, и сав његов зној бадава? Ну, на срећу, вада су такви у нас ријетки?

Ово ти рекох што се тиче владања над собом у погледу јела. Ну толико и још више, мораш владати над собом у погледу умутрањних покрета и жеља, које су по тијелу, имајући на уму страшне пошљедице њихова циља, ће им се чини природна сласт, и потеме се развију и поврху натраг — влацији за собом природне пошљедице. А то и јест главно. Ово се управо подразумева под ријеч: *владања над собом*. У овоме погледу човјеку је врло тешко, робујући тијелу, издржати потпуну борбу, т. ј. владање над собом; јер се на томе пошриту истичу силне тежње тијела, које се противе здравоме мишљењу. Шљедователно, слаби снага духа те попусти притисцима тијела, односно

¹⁾ In. ep. ad. Timot. c. a. hnm X, n. 1.

²⁾ Лука XXI, 34.

³⁾ Рим. XIII, 13.

⁴⁾ Прич. Сол. XXIII, 20.

тјелесне жеље, стижући моментално и на силу циљу, постају извједбаније а по томе и чешће и јаче. И ту је већ пузња већа енергија и воља да се човек одржи не оборен.

Ну, да те шта не облада¹⁾ и не ослаби да не можеш владати над собом, мораш безусловно бјжати од сваког тјелесног гријеха и држати своје срце ваада чисто од неваљалијех помисала и жеља. Тако ћеш моћи имати здрав ум, који, на име, не ће бити помућен тјелеснијем страстима; а он ће ти тек бити најбоље средство, да над собом ваада владати можеш. Одржиш ли се једном или два пут у границама власти над собом, онда ћеш јачати у томе сваки пут, двоструко и троструко више, као вода у потоку, у који се се слијева више мањих потоцића. И тако си већ сигуран у ствари. Треба, на име, велика снага да би те могла свалити с те висине.

Ти пак, мили мој, остави све на страну, знајући да живиш ради Бога, ради спасења свога и оних, који ће ти се, по пријему свештенства, предати на управу. Одабери дакле тај, само тај једини правац: да угодни ономе, именом кога даје ти се власт, не дајући се у науке туђе и различне, да те вјетар незин у ланцима човјечијим, у преварама љуља као треску на води²⁾ — па ћеш моћи ваада собом владати. Али при томе никад не заборављај ријечи проповиједниково, који довикује, говорећи: „*Радиј се, младићу за младости своје, и нека те весели срце твоје док си млад, и ходи куда те срце*

твоје води и куда очи твоје гледају; али знај да ће те за све то Бог извести на пут. Јер ће свако дјело Бог изијести на суд и сваку тајну, била добра или зла“ —

У прилог к томе препоручујем ти, да се чуваш од жеља младости, о чему сам ти и напријед говорио; докле законом не ступиш у брак. Тада пак још већма уздржавај себе, а на жену своју, која буде с тобом законом спојена у једно тијело, немој гледати с противу законом жељом, него живи с њоме једино из љубави, да рађаш ђецу и прослављаш Бога, а не по жељама које су од тијела.

Истина је, да има много и много што шта у животу, одашто се запети можеш, да панеш и да изгубиш снагу уздржања над собом, особито док си још млад и више роб тијела. „*Јер и лепилико лице — говоре златна уста св. Јована Златоустога, — и драж покрета, и стројности хода, и мекоћа гласа, и писање обрве, и наличеко лице, и слаткешти курјаци, и бојадисана коса, и скупоцјеног одијела, и блијесак украса, и лепота камења, и мирисаве масти, и све остало, што род женски смисла, кадро је замислити души, ако она није отворнула у зашту уздржања*“)

За то, љубавни, запрегнувши бедра својега ума, буди тријезан³⁾ и за цијело не ћеш пустити превласти унутрашњијем покретима неваљалијех жеља! —

¹⁾ Проповиједи. XI, 9.; XII, 14.

²⁾ О свештенству кн. VI, гл. 2. стр. 119. Ст. пр. од Јов. Вучицаља Нови Сад 1894.

³⁾ 1. Петр. 1. 13.; IV, 7.; V, 8.

(Наставиће се).

ОДГОВОРИ НА ПИТАЊА ИЗ ПАСТИРСКЕ ПРАКСЕ.

III.

Да ли се умрлој дјечи држи помен, ако се држи, које молитве и јектенија треба узимати?

„*Гласник православне даламатинско-истријске епархије*“ од 1894. г. бр. 3. стр. 43.—45. расправљо је ово питање стручно, логично и исцрпно, па кад нас је тај лист у овом конкретном случају одмијенио, не

моremo друкчије, него да брату Луки до-
несемо мјесто нашег, тај одговор.

„Треба ли држати помен и за умрлу дјецу (само се по себи разумије за ону, која су крштена), кад је значај молитава за мртве, као што видјесмо, тај, да им Бог прости гријехе и да их удостоји царства небеснога гдје праведници пребивају; међу гијем у младенаца нема ни „вол-

ныхъ ни нѣконыхъ“ гриѣха, а по ријечима Спаситељевимъ „таконыхъ ко естъ царство небесное“ (Мат. XIX, 14), те према томе и вели се у завршној молитви младенацкогъ опијела: „Храний младенцы Господи въ нынѣшникѣмъ жити: въ вѣдущемъ жи въцѣхъ съготовавши имъ пространство вѣраменное לנו, и по чистотѣ ангелскаго секто-окраза мѣста, въ нихъ водворяются праведныхъ дѣси?“ —

Држећи се овихъ навода из светогѣ Псема и требника, а имајући пред очима поменути значај молитана за мртве, ми би могли на стављено питање одговорити негативно, т. ј. да не треба држати помена умрлој дјечи, а то тијем прије, што не постоје никакви позитивни црквени прописи у том погледу, а и за то што нема нарочитогъ чина „въ памѣть ссѣпшихъ младенцевъ“. Али оснивајући се

1. на томе, што нам се у св. Писму заповиједа: „творити молитвы, моления“, без назначења некихъ особитијехъ околности, „за вса члвчѣкѣ“ (I. Тим. II, 1, Ефес. VI, 18. 19);

2. што „въ домѣ отца небеснаго мнози обитани сѣтъ“ (Јов. XIV, 2), а стање душа праведникѣ у слави небеској и блаженство њихово има разне степенѣ (Макарије Догмат. богосл. Т. II. стр. 543), према заслугама свакога: „Кинждо же свою мзѣ примѣтъ по своимъ трудѣмъ“ (I. Кор. III, 8), те према томе ни степен блаженства умријехъ младенца не море да буде у броју већихъ, јер се они нијесу на земљи подвизавали;

3. што на младенцима могу да почитвају гријеси родитељски „И копрѣсина Его сченици Его, глаголюще: рави, кто сѣгрѣши, сѣи ли, или родителя его, ако сѣкии родиса“; [Јов. IX, 2. 3], и што Бог ревнитељ походи гриѣхе отачке на сино-

вима до трећегѣ и до четвртога колена [Исх. XX, 5], и

4. што „Никтоже чистъ етъ скверни аци и единъ дѣнь житѣа его на земли“ [Јова XIV, 4. 5].

— На основу свега тога држимо, да молења нијесу излишна ни умријехъ младенцима, шта више да су им благотворна и нужна, у koliko им могу помоћи да постигну већи степен блаженства у слави оца небескога, и да из ослободе пред свевидѣкимъ окомъ божјимъ од свакогъ „возмездѣа“ за гријеже родитељске и природитељске, који на њима могу почитвати:

Што се пакъ тиче тога, што нема особитогъ чина „въ памѣть ссѣпшихъ младенцевъ“, моремо примијеуити да га нема ни за свештенике ни монахе“.

Него, и кадъ би било истинито да молитве ништа не помажу умријехъ младенцима, као што не шкѣде, ипакъ не обзирући се на све оно што је досад казано, а с погледомъ на то што су молитве за мртве свакако корисне и самимъ онима, који се моле, по ријечима псалмопјевца: „Молитва моя въ нѣдро мое возвератиса“ (Пс. XXXIV, 13) и Спаситеља: „Миръ вашъ къ вамъ возвератиса“ (Мат. X, 13.) — **треба се молити и за умрлу дјечу** ради самијехъ родитеља њиховихъ, који у црквенијемъ молитвама траже утјеху својему уцвијељеномъ срцу и оснажење вјере своје.

„Прелю ко Господѣ моленіе мое, печаль мою предъ нимъ возвѣщѣ“, вели царъ и пророкъ Давидъ. Да, лакше је души, кадъ о жалости својој с кимъ проговориш, када кажеш, или пролијеш сузе предъ човѣкомъ, у чију си доброту увѣрен; али још лакше бива души, када свеблагое Богу жалост своју откријеш, када предъ Нимъ плачеш о својему јаду. Јест, слатко је и плакати,

слатко и сузе лити, када стојиш на молитви пред Господом. Тада Бог својом благодати развеселава ожаловљену душу нашу.

По вјеровању хришћанском, умрли младежи, живећи у царству небескоме умом одраслијех, моле се Богу за родитеље своје устима цркве: Утјеши Госпode, родитеље моје. Они много туже за мном. Ја један бихах у њих, на мене као на јединца својега гледаху они и радоваху се. И где, сад мене нема у њих. Утјеши их Госпode, ублажи тугу и бол матере моје, стисај срце оца мојега (Послијед. млад. опијела). Па кад ће мисао, пуна утјехе, сијнути у души родитељској, мисао да се умрла дјеца њихова моле Богу за њих, сијнути и разведрити их, — када агодиније, него, тада кад и сами буду стајали на молитви пред Господом за преминулу дјецу своју?

Пошто пак, као што горе споменусмо, нема особитог чина „вѣ паматѣ вѣспоминѣхъ младежицѣхъ“, а молитва да им Бог прости „всѣхъ прегрѣшеній воинахъ и невоинахъ“ нема мјеста, то ће бити приличније да свештеник, држећи помен мртвијем младежцима, чита, у мјесто обичне јектеније за усопше и молитве: „Боже дѣхѣхъ“, јектенију и молитву: „Господи, Исусе Христе, Боже наш, породиши насъ отъ воды и дѣха“, које су исписане на опијелу младежком (С. В. Булгаковъ, Настольная книга стр. 916)⁴.

IV.

Је ли потребно умрлог осим јелеја још и пшеницом посипати?

На ово питање кратак је одговор: **Требник преда се, па како тамо пише, тако је.** Треба ли зар коментара преко опијех ријечи: „И посипѣмъ наливѣтѣхъ (вѣщѣнникѣхъ)

вѣрѣхъ моѣхъ елей ѿ кандила, или сыпанѣтѣхъ пшеницѣ ѿ кадильницѣхъ“?!¹⁾

Така инструкција има свој *чарст основ* у утврђеном значењу *символическ радња* при погребу умрлих. Св. Дионисије Ареополита каже: „Послије цјеливања сина свештеник јелеј на умрлога“. Па даље додаје: „Овдје треба да се сјетимо, да и код оног првог освећеног богопрепорођења пред божанским крштењем, послје кад се одјећа одложи, помазује се јелејем лице које хоће да прими крштење, као прво удионитство тајне; па исто тако и сада, по свршетку свега, сина се јелеј на умрлога. Помазивање јелејем позивало је тада извршитеља на св. „подвиге“, а сада сина се јелеј за знак, да је умрли већ докончао и свршио „подвиге“ те, да би тим начином, по одредби Духа св, отпочинуо од трудов својих“²⁾. Све то потврдио је и Симеон Солунски рекавши, да је „помазање јелејем знамење Христово и печат оних који у Христу одоше“ . . . „па зато, кад се тијело у гроб полаже, сина се на њега крестообразно јелеј, као што су апостоли предали и како Дионисије пише“³⁾.

Консеквентно таком учењу можемо наћи у неким врло старим Требницима који се данас не употребљавају — при крају опијела ово: „И сѣ прѣкланѣмъ вѣ грѣбѣхъ мрътваго маслѣмъ ѿ кандила, накрѣстѣ. Глѣе сѣце: крѣпѣтѣсѣ рабѣ вѣжжѣмъ, или рабѣ. Вѣломѣхъ красѣта вѣнѣкоѣ вѣчнѣмъ. вѣ или вѣща и сѣ и сѣго дѣхѣхъ, или и прѣсно и вѣ вѣкѣмъ вѣкѣмъ“⁴⁾.

¹⁾ *Требник*.

²⁾ *Дион. Арео.* стр. 136.

³⁾ *Сим. Сол. гл. 286. 338.*; испрѣди: *Нокла Скрижалѣ*, гл. XX. § 17. стр. 421. — 422.

⁴⁾ Нека је хвала честитом братствоу *манастира Лепавинског*, с нам на ревера даде неколико оваких старих книга, да користимо себи а и браћи нашој свештеницима.

Мјесто јелеја на кандила узима се и *јелеј са св. тајне јелеосвешћења*, ако је иста над умрлим, за живота његовог, свршена била¹⁾. Овим — по ријечима *Симеона Солунског* — призива се милост божја²⁾.

¹⁾ К. Николскиј, *Посок*, књ. издѣл. 8-ет, кол. стр. 735.

²⁾ Гл. 268.

Дозвољено је и то, да се, мјесто јелеја, употребљи *цено из кандилнице*. Таку праксу видимо код *Симеона Тесалониског*³⁾. Цено тај значи угаси живот земаљски, који је Богу угодан као тамјан кандила⁴⁾.

Јереј Светозар Грубач.

³⁾ Гл. 187.

⁴⁾ К. Николскиј, *Посок*, књ. издѣл. 8-ет, кол. стр. 735.

БЕСЈЕДЕ МАР. С. ПОПОВИЋА, ПРЕСВИТЕРА.

На Божић.

„Благодѣла правдинѣ, иши радѣтиѣ,
кзигрѣти гѣри Хриѣтѣ рѣждѣна“.

Стихира праз. на хвалитех.

Благодѣтели хриѣтами!

Божествени прѣснопѣвац Дамаскин радујући се рођењу Христа Спаситеља, позива св. правдине, да се веселе; јер се родио младенац у пещини, родно се снѣ Божији, да опере грѣхе свега свијета.

Бог се понизио због велике љубави, да се намири с грѣшним људима.

Радујте се правдинѣ; јер од сада и ваша грѣшна браћа, поћи ће са вама, да узносе име Божије. Јутрос анѣл позива све људе:

„Не бојте се људи, велика је радост,
Бог је послѣ људима обећау благодѣ.“

Родио се Христос — Спас је свега рода —
Сада љуби свијет једнака слобода!“

Људи су јутрос упрли погледе горе, срца им од милине расту, гледајући како „иши радѣтиѣ!“

Радују се небеса, што су до сада гледала понижена и грѣшна човјека, који се ваља у свјетским еластима; гледала су човјека, који у мраку пребива, кога је црна ноћ — незнање сурвало у пропаст, ће демони живе.

А, сада?

— Сада се радују, гледајући сина Божијега повијена у пеленама и положена у јасле, који лежи, да многе подигне и обори!

Гледају у њему свјетлост свему свијету, који ће поразили својом науком и дјелима св. противнике Божије, а позвати све синове Бога живог, да ступају под хриѣтанску зауставу, ће љубав и слога владају.

Родио се Христос и анѣли од весела умилним гласом пјевају:

„Слава нек је Богу на висини горе!

Кога славе људи, а слуша га море.

Мир на земљу саје од драгога Бога.

Међу људима свима да завлада слога...“

Још од пада првих људи, анѣли — наши чувари, били су вазда несвесели, видећи људе у прашини грѣхови; и на једном лица се њихна разведрише и прѣсеме зашѣваше, гласи су се чули и у гробовима наших праотаца. Свој Васељеном одјекивало је: *Христос се роди!*

И, на овај умилни поздрав и славопој горе, планине затресоме се и поиграше рођеноме Спаситељу.

— Ко између нас, да се данас не зарадује? Ко да не изађе у сретане пред нашег Избавитеља — сина Божијега? ?

Цијело православље упрло је своје погледе у рођенога Иеуса. Он нам свима носн свете дара са небеса: мир, љубав и слогу.

— Ко да се противи таквоме чоњјекољупцу? Ко да не раствори срца своја, да се усели у нас светиња над светињама?

Реците, реците браћо, има ли и шта слађе и милје; има ли ништа боље и способније за нас, него што је благи Господ?

Благи и добри Бог, који хоће да се усели у срца наша, Он жели да нам дух оживи; да нас просвјетли еванѣлеком науком.

Чујете ли сви ви, који се нечѣшти чините; чујете ли незналице, незнабошци и насилници? ?

Христос се роди! Да смрт сатре, да нам отвори врата у вѣчност.

Христос се роди! да уништи свако зло, а да поново засјају арачи слова Божијега, да се велича и слави име Саватова.

дећа, као да то нико није чинио; па се зареците истинито, а не притворно, да више не ћете мрзити браћу своју; јер нас је до тога довело једино незнање и мрња.

Мржњу на страну, мржњом се Бог не хвали, а љубав на сриједу, па ће нас сваки хвалити и поштовати; —

Ако је ко у прошлој години презирао своје светиње: цркву и школу, нека се јутрос срдечно покаје; јер је многог и до тога незнање довело. Без тихх светиња, ми би за вагда пропали; —

Ако је ко био издајница и лажца свога рода, именом га Христовим опомињем, да се праведно каје, да се живи на земљи не распада, да га браћа не пљују; — ако је ко лијен и нерадио био, неча од јутрос настоји, да се покаже бриједан и радан, а Бог ће сваки поштени рад благословити и наградити; —

Ако је ко ма у чему griješio, нека јутрос у св: храму изиђе истините сузе покајања, да више неће griješiti. Саваот је милостив, Он кајућима опрашта, а griješniku који се покаје, и анђели се радују на небесима.

Хвалите Господа, јер је благ Господ! Али не притворно. Бог се не да преварити.

Хвалите га у свакоме послу — па свакоме угледноме мјесту. Све што имамо Он нам је дао. Сва блага на земљи од Бога су нам.

Шта би ми браћо, без помоћи Божије? Шта би ми браћо, без помоћи своје браће?

— Да нам Бог не помаже, ми би давно пропали, — за нас се не би знало трага, ни гласа; — да нам браћа нијесу на помоћи, маласли би. За то нас је Бог и умножио, да смо један другогме на руци.

— Да нас Бог не чува, ко би нас могло сачувати од сваке непогоде?

Да нам браћа у невољи не притечу, шта би с нама било?

Бог чува поштене људе од сваке напасти; јер је Он, наш једини Отац, који жели свакоме поштеном човјеку срећу, здравље и напредак.

Ако смо у невољи наша нас браћа тјеше, е нама заједно дијеле тугу и невољу. . .

О браћо, браћо! Лијепо је бити весео и задовољан; али се окренимо и погледајмо по нашем српском народу, па шта ће мо вијети?

— Мјесто мира и љубави, завађамо се и мрзимо; мјесто рада и напретка многи смо лијени и назадни; мјесто да обгрлимо што је Богу било — на жалост — многи чине, на што се Бог љути, на што се поштени људи гаде. Многи између нас нема срама и стида. Још, што је горе, многи се опијате и чините смртне grijehe.

И, Бог је тако милостив, па и сада чека, да се многи опамети. —

У нас је јадно и жалосно, да многи и науку презире!

Ви, који разумијете и можете, за што не настојите, да и простијем народу омиљите књигу; за што не би прегорели у години — ма и један форинт на олтар српске књижевности, те набавити коју српску књигу.

Истина, има их који желе науку, који не желе потрошити, да набаве корисну књигу; али их је међу нама мало! . .

Немојмо тако и надаље. Ово је нова година, нека се у новој години роди у свима нама нова жеља, аа све оно, што је корисно и што је од потребе свакоме човјеку, па ће нам дани нове године све веселији бивати, а срећа од нас не ће бјекати.

Честитајући вам свима нову годину, помиримо се на оситку нове зоре Вјечноме Саваоту, да нас умудри, да се просвјетли српски народ знањем и науком, — да нам се зачуде и задиве сви напреднији народи.

Покажимо се браћо, јер Србин умије и може, само ако хоће. . .

За то хвалите Господа свагда.

Алилуја!

ПРАВОСЛАВНИ МАЛИ РУЧНИ КАТИХИЗИС.

За самоуке ђаке и сваког Србина и Српкињу православне вјере.

По Платонову и Вукићевића катихизису удесио: **Петар С. Иванчевић.**

Увод.

— Де брате тежаче и читаоче овог малог катихизиса (катихизиса на нашем српском језику значи „усмено поучавање“) погледај десно и lijeво! Бази око своје свуда око себе!

— Шта ћеш све виђети!

Видићеш ти брате, и сви ми, који гледамо: земљу, на земљи велика дугачка поља и ливаде, велике и простране шуме и планине, а онда безброј сваковрских животиња; овог над нама пебо плаво, на небу жарано сунашце, сјајни мјесец и јасне звијезде.

— Све, што видимо и не видимо, створио је љубезни моји, драги Бог; па и нас људе створио је преблаги Бог од земље — заданувши нас бесмртном душом.

Првом човјеку било је име Адам, а жени Ева. Од њих смо ми сви постали. Они су наши праоци.

— Елем брате, све и сва драги и премило-стни Бог створио је, и Он као наш небесни Отац непрестано се стара за нас, и све што имамо и што требамо, Бог нам је дао и непрестано даје, све је у Његовој руци; а преблаги Бог свађе је и на сваком мјесту. Сва наша добра и хрђава дјела, пред Божјим су очима. —

Сваки Србин-Ришћанин треба, да се непрестано моли драгом Богу, као своје небесном Оцу. Богу се молимо свађе и на сваком мјесту, а особито у нашој светој источно-православној српској цркви. Прије сваке молитве прекрети се брате, састави прва три прета десне руке равно, а мали и домалог приклони длану; овако учини, како ти ова слика приказује:

Кад си тако сва три прета равно саставио, а друга два приклонио, онда жетни на чело и

реци: *во имја Отца; на трибух пренеси и реци: и Сина; на десну страну: и сејатаго Духа; на lijeву страну: амин!* . . .

— Брате Ришћанине, а и сваки читаоче ове књижице, знај: да је *молитва побожан разговор душе наше с Богом!* . . .

Ето ти брате у овој књижици — под именом „Мали ручни катихизис“ свију молитава, које требаш ти, као самоук, ђак да знаш на па-мет, а и сваки прави члан наше свете правосл. вјере. Не само ти, да их на памет научиш, већ научи и своју дјecu и све млађе, па ће тебе Бог благословити и све што се твоје назива!

— Још ти брате овдје у овом катихизису додајем: Божје и црквене заповиједи, добра и богоугодна дјела, свете тајне и гријехе разне. . .

ГЛАВА ПРВА.

МОЛИТВЕ.

1.

Молитва Господња.

Наш Спаситељ Исус Христос, врло се често молио Оцу своје небесном — драгом Богу, а највише обноћ и у пустињи; то су видјели његови ученици — апостоли, па Га замоле, да и њих научи, како ће се Богу молити; Господ Исус Христос каже им ову молитву, па због тога, што је сам Исус Христос својим апостолима дао ову молитву, иста се зове „Господња“, а молитву Господњу оставили су нама апостоли, и она је најпреча од свију молитава. Молитва Господња ово је:

Привесним говором (славенски): „Отче наш, иже јеси на небесех, да свјатитеља имја твоје; да придет царствије твоје: да будет воља твоја, јако на небеси и на земљи. Хљоб наш насуштни дажд нам днес; и остави нам долги нашија, јакоже и ми остављајем должником нашим; и не в' веи нас во искушеније, но избави нас от лукаваго“ . . .

Српски: „Отче наш, који си на небесима: нека је свето име твоје; нека наступи царство твоје; нека буде воља твоја како на небу тако и на земљи. Хљоб наш потребни дај нам данас

9.

Молитва анђелу хранитељу.

Пржеским говором: „Ангеле Божиј хранитељу мој свијатни, живот мој собљуди во страсје Христа Бога, ум мој утврди во истинем пути, и к љубви горњије ујаави душу моју, да тобоју направљајем (женске читају: „направљајема“), подучи от Христа Бога велију милост“.

Српски: „Ангеле Божији чувару мој свети, живот мој сачувај у страху Христа Бога, ум мој утврди у истинитом путу и к љубави горњој пагони душу моју, да тобом упућиван, добујем од Христа Бога вељу милост“.

ГЛАВА ДРУГА.**Символ вјере (вјеровање).**

Ако тврду вјеру имамо у Господа Бога, а и од свега се срца Богу молимо, онда ће драги Бог нашу молитву и услишати.

Све пак, што нам ваља тврдо вјеровати садржи се у овој молитви:

Црквеним говором: „Вјерују во јединога Бога Отца Вседержитеља, Творца небу и земљи, видимим же сејем и невидимим.

И во јединога Господа Исуса Христа, Сина Божија, јединороднога, изже от Отца рожденаго, преже већ вјек. Свијет от свијета, Бога истина, от Бога истина рождена не сотворена, јединосущна Отцу, изже свија биша.

Нас ради челољек, и нашега ради спасења, спеднаго е небес, и воплотишасја от Духа свијата и Марији дјени, и вочеловјчшасја.

Распјатаго же за ни при поитијем Пилате и страдаша и погребена.

И воскреснаго в' трети ден по писанијем. И веспеднаго на небеса, и сједјашча одеснују Отца.

И пакси грядущаго во славоју, судити живим и мертвим, јегоже царствују не будет конца.

И в' Духа свијатаго, Господа, живототворјашчаго, изже от Отца исхождјашчаго, изже со Отцем и Сином споклањајема и славима, глаголаша пророки.

Во једину, свијатују, саборнују, и апостолскују цркву.

Исповједују једино кршченије, во оставленије грехов.

Чају воскресенија мертвих.

И живим будушчаго вјека. Амин!!

Српски: „Вјерујем у једнога Бога оца сведержитеља, творца неба и земље, и свега видљивог и невидљивог.

Вјерујем у једнога Господа Исуса Христа, сина божијег, јединороднога, који је од оца рођен, прије синују вјекова. Свијетлост од свијетлости, Бог прави, од Бога истиног, рођен, не створен, јединосущан оцу, и с којим све постаде.

Зарад нас људи и рад нашег спасења који сиђе с небеса и воплоти се од Духа светог и Марије дјевјике и човјек поста.

И распет био за нас, за владу поитијеског Пилата, и страдао, и сахрањен био (у гроб).

И васкрсао у трећи дан, као што је писано у Светом писму.

И вавнасао се на небеса, и сједи с десна Богу оцу.

И који ће опет доћи у слави, да суди живима и мртвим, и његову царству неће бити краја.

Вјерујем и у Духа светог, Господа, живототворног, који од оца исходи, којему се клањамо као и оцу и сину и славимо га, који је говорио преко пророка.

Вјерујем у једину свету саборну, (то јест општу) и апостолску цркву.

Признајем једино крштење, за опроштај грјехова.

Очекујем васкре мртвих.

И живот будућег вјека. Амин“.

По символу вјере ваља нам вјеровати ово: Бога оца, Бога Сина, Бога Духа светог; свету цркву и свете тајне; ускренуће мртви и вјечни живот.

Да запамтите и ово: Бог је један, али су три лица Божја: Бог отац, Бог син и Бог Дух свети; сва та три лица Божја једнака су, једно од другога није ни мало старије, ни преже; а једном ријечи зову се та три лица Божја *пресвета Тројица*. Сви ми православни Срби изјављујемо тајну пресвете Тројице, кад се крстимо и говоримо: *Во имја Оца и Сина, и свијатаго Духа амин!*

ГЛАВА ТРЕЋА.**Заповједи Божје и црквене**

I.

Божје заповједи

1. Ја сам Господ Бог твој. Немој имат других богова осим мене.

2. Не прави себи кипа, нити икакве слике.
Немој им се клањати нити им служити.

3. Не узимај име Господа Бога твојега уаалу.

4. Сјећај се дава од одмора, да га светкујеш. Шест дана ради и уради у њих све твоје послове; а дан седми нека је одмор Господу Богу твојему.

5. Почитуј отца твојега и матер твоју, да ти добро буде и да дугољетан будеш на земљи.

6. Не убиј.

7. Не чини прелубе.

8. Не кради.

9. Не свједочи на ближњег твога свједо-
чанства лажна.

10. Не пожели ничега, што је ближњег твога.

П.

Заповиједи црквене

1. Молити се Богу, или у цркви и слушати службу Божију сваке недјеље и празника.

2. Постити четири велика поста, а то су: пост пред Божић, пост пред Ускрес, пост пред Петров-дан, пост пред Велику Госпојину и још ериједом и петком преко године, два Крстона и Усјећење.

3. Свештена лица поштовати.

4. Исповиједати грјехе своје и причешћивати се у поменуте велике poste.

5. Молити се Богу, за оне, који су у власти.

6. Постити poste и молити молитве, које заповједи владика (митрополит, патријарх) у вријеме какве нужде.

7. Јеретичке, то јест незнабожачке, књиге не читати.

8. Црквене ствари ником не давати на по-
слугу.

9. Свадбе да не бивају у вријеме поста.

ГЛАВА ЧЕТВРТА.

Добра дјела

Сваки који се влада по заповиједима Божијим и црквеним, чини добра и Богоугодна дјела. Добра и Богоугодна дјела двојака су, и то дјела милости душевне (за душу нашу) и дјела милости тјелесне (за тијело наше).

I.

Дјела милости душевне ова су:

1. Ко грјешни, поправљати га.

2. Ко што не зна, научити га.

3. Ко сумња, добар му савјет дати.

4. За спасење сваког, Богу се молити.

5. Ко је у жалости, тјешити га.

6. Увреду трпељиво подносити а зло злим не враћати.

7. Праштати, ко нам што скриви.

II.

Дјела милости тјелесне ова су:

1. Гладнога нахранити.

2. Жеднога напојити.

3. Нагога (голога) заодјенути.

4. Странца у дом примити и угостити.

5. Болнога надгледати.

6. Сузње у тавницама надгледати.

7. Мртве спримахе сахранити.

ГЛАВА ПЕТА.

Свете тајне.

Свете су тајне свештеничке радње, јер их само свештеници раде (обављају); сваки члан православне вјере кроз свете тајне прима благодат Духа светог. Сам је Господ Исус Христос установио свете тајне, и оне се зову „*тајне новог зајета*“; јер браћо свето се писмо дјели на стари зајет (од постања свијета, па до рођења Христовог) и нови зајет (од рођења Христовог па до данас).

Тајне новог зајета јесу:

1. Крштење.

2. Помазање св. миром.

3. Причешће.

4. Покајање.

5. Свештенство.

6. Женидба и удадба — (брак),

7. Свештање масла. (јелеосвјећење).

Сваки прави Србин православне вјере мора имати прве четири свете тајне; а као што је речено, причањем светих тајни, добијамо дарове Духа светог.

Дарови Духа светог јесу:

1. Најбоља мудрост.

2. Разум (увиђаљност)

3. Савјет.

4. Јачина душевна (увјек остати добар).
5. Знање.
6. Побожност.
7. Богобожаљивост,

Из дарова Духа светог рађају се опет плодови дарова Духа светог, а ово су:

1. Љубав.
2. Радост.
3. Мирноћа душевна.
4. Стрпељивост.
5. Благод.
6. Милосрђе.
7. Вјера.
8. Смирност.
9. Удржљивост.

ГЛАВА ШЕСТА.

Гријеси.

Сваки, који преступа заповједи Божје, или прквене, или се не моли Богу како ваља и како му његови сјестеници (законоше) кажу; тај онда гријеш; а грјеха има од ниске руку, као:

I.

Гријеси смртни.

1. Гордост (охолост)
2. Среброљубље (грамзљивост за новцем и имањем)
3. Нечистота.
4. Завист.
5. Прејести се и препити (неумјерност)

6. Гњев (љутина)
7. Љеност.

II.

Гријеси вопијући на небо.

1. Убиство хотимце.
2. Содомија
3. Ко неправду и на жао учини сирочади и удовицама.
4. Неиздавање и закидање плате најамничке.

III.

Гријеси против Духа светог!

1. Охоло удање у милост Божју, па не престано грјешење.
2. Очајавање и неуздање у милост Божју.
3. Противљење очевидној и познатој истини.
4. Завист туђој срећи.
5. Непримање добра савјета.
6. Тврдоглавство у непокајању.

IV.

Гријехи туђи.

1. Свјетовати кога да гријеш.
2. Заповиједати коме да гријеш.
3. Запутати коме да гријеш.
4. Наговорити кога на грјех.
5. Хвалити кога, што гријеш.
6. Затајити туђи грјех.
7. Неказати туђи грјех.
8. Учествовати у туђем грјеху.
9. Бранити туђи грјех, и дајући другима хрђав пријер, чинити саблазан.

Д О П И С.

29. маја 1895. Приликом свечаности о зајетинама љетним, које овокомши народ у разне празничне дане обавља када се крети носе по селима и усељима пољским, десно сам се и ја лично на други дан Тројичина дне на Бјелом Брду код капеле, када је г. поп Алекса Ђуровић са крестоношама дошао око два сахата послје подне, гдје се је и многобројни народ сакупио са разних крајева, да увелича ову српску нашу православну свечаност, и послје водоосвећења и спомена имена свијех домаћина његове парохије, изговорио је преч. г. прото Јефимије Ђуровић сходно слово околу стојећем народу, које овако гласи:

Љубавна браћо християни!

Данашња наша свечаност, коју смо обавили, подејсја нас, како су красни и богоугодни српски обичаји, које су наши стари завели, и којих се ми данас придржавамо чинећи ове зајетине, носећи крете по нашим пољима и ливадама, молећи свемогућег Творца да нас сачува, браћо, од туче, поплаве и других непогода, које се у свијету особито у данашње време догађају, а да нам даде благослов свој, да нам година буде беричетна и плодна; а захваљујући Богу, који нам је дао и ову слободу под данашњом управом Његова Величанства нашега прекислостивог ћесара и краља Франца-Јосифа I. да смо ми слободни

своје лијепе српске обичаје извршивати, а све на славу всемогућег Творца. Тако браћо моја, будите покорни нашим предпостављеним властима, који одржавају сваки ред и поредак у земљи, јер ко не слуша власти, тај се противи Божијој заповјести, јер што су власти, од Бога су постављене. И друго, браћо моја, међу нама ја опажах хрђав обичај, што се је на жалост укоријенило, а то је псовка, коју чујем и од ваше дјеце те псују, свете предмете наше вјере; а од куда би то дјеца ваша знала, да нијесу чула од својих родитеља и својих старијих? — Зато вас, браћо моја, куним и преклињем, да одустанете од оне але навике, коју сте уобичајили, и немојте псовати, ни Бога с тијем вријеђати, јер данас чујемо врло добро, шта се по свијету догађа и како Бог казни народе земљотресом, гдје читаве вароши пропадају од гњева Божијег а у

земљу, и многа сиротиња остаје без крова и ниједи ништа, а то је све за гријехе људске, које Бог шаље; зато одустаните браћо и немојте Бога на гњев наводити, него се владајте пристojно, часно и поштено, пак ће нам тада ова наша св. Зајетина крстоноша срећна и корисна бити, и Бог ће нам сваку срећу на корист наше душе и тијела дати, и биће нам у свему напредно, — Амин.

После тога било је обично српско коло, које је трајало до саме вечери и захода сунчаног, гдје је трајало весеље, а често је и свитна киша росила тога дана и коло прекиде, али је народ био у свему задовољан, нарочито са братинским и усрдним дочеком г. проте Јевтимија и његова сина г. попа Алексеја Ђуричића. Живјели овакви родољуби српски!!

Михаило Ранковић,
парох — савићел.

НАД ГРОБОМ

старца Херцеговца **Антуна Вулетих-Вукасовића.**

Нариче удвјељени син Вид.

Уне су ти ка' студена ст'јена,
Бабо мили
А десница, света работница,
Мрамор-Камп!
Не чује се у цик рујне зоре
Шапурење светих молитвица,
Добри бабо!
Не чује се више о сутону
Разборитог' твога разговора,
Тјешитељу!
Гдје си оче, наша узданице,
Празно нама!
Озови се, зашто нам' зав'јени,
Куку мени!
Јесил' умро, што те овђе није?

Укажи се првој кукавици,
Куку мајци!
У име Бога два те сина зову,
А уза њих кита унуцади,
Куку ђедо!
Умро си нам' и више те није,
Мили Оче: —
Ал' ће живљет твоја успомена
Докле буде нашега племена,
Поштењаче!
Води сина из рајскијех кора.
Добра душо!
Ти га води преко хитрог' св'јета...
Душо света!
У Корчули, дне 8. јунија 1895.

М А Ј Ц И.

Видим село, видим наше брдо,
У доо брда Спасову црквицу*)
Око цркве то камење тврдо, —
А ти, гледаш у приу земљицу...

Спокојан сам у криоцу савна
И тјеше ме неке рајске рјечи
Као, да су њежна успаванка
Ил' да авонце са небеса звечи...

*) Гробље у ослу Брестинама

И сад слушај ту бесједу свету,
Није санак, него јавна драга,
Па још гледам ону пуету сјету,
Да јој е лица обара се блага!...

Зар си ти жељо, мајнице моја,
Богу ми хвала!

Још трепти усна медена твоја?
Зар си ме звала?...

Гледам Тебе као оног' пута
Када с твога кренуо сам крила
Тако си ми исто забринута
За свог сина моја мајко била!...

Гледаш мило још дубоко гледаш
За мном, моја милена старице,
Све ми нешто у животу предаш,
Ну, низ лице дивје ти сузице.

Што је мајко, миљенице моја,
Још си жива, Богу на свем хвала
Н'јесу ирмер слатка уста твоја,
Зашто си ме преко санка звала?

— Остај абогом моје драго д'јете
Иде часак, ваља мајци ирјети,
Ал' послушај ове жеље свете,
Да м' је лашње сивијет прегорјети!

Немам злата, да ти пружим сине,
Родитељског' ово благослова,

Па то благо никада негине,
То је биће твојих соколова: —

Ти си сирак, па те људи неће,
Неће пјесме нити твога гласа,

Људи паже које какве среће
И пате ли сабљу око паса...

Његуј пород, а среће нетражи,
Теби дјеца јесу срећа прва,
Њима синко, ону причу кажи,
Малу причу од лава и прва...

Подли људи незнају за Бога,
Неће Бога, дома ни народа,
Па порода од срдашна свога,
Ту неможе бити до изрода...

Теби дјеца јесу срећа прва,
Подле среће у свјету нетражи,
Спомени се од лава и прва,
А људима друго и некажи... —

— Послушаћу храно моја,
Те бесједе свете
Што ромоне уста твоја,
Мој најпрви свјете!

Живи мајко! и моли нам' Бога,
Остан' тужна овђе до далек
Уз два сина, а уз оца мога,
Старци јесте, ал' имате вјека!

Остан' мајко, синак тебе зове,
Унуциће учи славит Бога,
Славит Бога сред народа свога,
Гани ми се на бесједе ове...

Лице ти се са заједницом' крјеси.
А и пјесма, нех Ти име реси!...

Ј Корчули, две 5. фебруара 1893.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Живот и дјела Богдана Зимоњића, војводе херцеговачког. Са сликом. Написао Том. А. Братић, свеска I, цијена 30 и.

Госп. Братић обећава, да ће у П. свесци сасвијем опширније говорити о дјелима војводицим од 1864.—1879. јер је у том времену пао и онај познати Невесињско-Херцеговачки устанак, у коме је знатну улогу играо неустрашени војвода Зимоњић.

Г. Братић црта нам родољубивог војводу живо, он о њему пише лаким слогом и описује га као узорног јунака, страдаца и особу чврсти људског карактера. Књижицу ту вриједно је

прочитати и поради саме науке, да се види колико један ваљан муж може да учини и користи својој роду и онде, где је живот човјечији у опасности, с тога ову а и другу књигу, коју г. Братић намјерава издати, препоручујемо свакоме, да се на њу код г. писца у *Фотици (код Невесиња у Херцеговини)* претплати.

Војвода Богдан Зимоњић превалио је преко себе 82 године живота људског, али је још крјепак, бистар и јаког људског састава импозантна личност.

Члановима и претплатницима српске књижевне задруге из Београда, раваане су овог-

дишње књиге и то по шест комада: свеска 15 *Апологија дубровачке Лирике*, по избору дра М. Решетара; св. 16, *Тамо амо по истоку*, црте дра Милана Јовановића; св. 17, *Песме Јована Илића*; св. 18, *Драматски списи Босне Трифковића П.*; св. 19. и 20. П. *Воденица на Флоси*, у преводу Анд. Николића. — Управа напомиње, да самијех ово шест књига износи преко осамдесет и пет штампаних табака, мјесто шездесет, колико се према друштвеним правилима дугује члановима и претплатницима.

Новинарски оглас. У Београду (Србија) од више година издаје г. Пера Тодоровић лист „*Мале Новине*“. Тај лист излази сваки дан на цијелом табаку и, пошто му је улазак и у ове крајеве дозвољен, уредништво му је оборило цијену на 12 фор. а. вр.

Уредништво само тврди, да су те новине добре и родољубиве и да о стварима искрено суде и пишу.

Препоручујући лист тај пажњи нашег свештенства и српско православног житељства у Босни и Херцеговини, јављамо, да и уредништво нашег листа прима претплату, и то на пола године за „М. Новине“ а коме је лакше, нека сам шаље новац Уредништву „М. Новина“ *Belgrad (Serbien)*.

Г. Лука Јововић, учитељ цетињски позива на претплату своје прве књиге „*Прилијепске из пригоровског живота*“ Књига ће изијети 6

— 7 штампаних табака велике осмине. Цијена њој је 50 новчића. Новац треба слати: Књ. пр. државној штампарији на Цетиње (Црна Гора).

Женски свијет, Лист добротворних задруга српкиња новосаткиња. Издаје и уређује Аркадије Варађанин. Излази сваког 1. у мјесецу на цијелом табаку. Цијена му је само 1 ф. 50. н. на год.

Домаћица орган женског друштва и његовијех подружница. Власник женско друштво у Београду. Уредник Арон Нинчић. — Претплата за печланице 6 динара годишње.

Бранково коло за забаву, поуку и књижевност. Власник и уредник Паја Марковић — Адамов. Коло излази једном у недељи. Цијена му је 5 ф. на годину; за *биске* 3. ф. 50. н. Претплату прима администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима.

Српски Сион недељни лист за црквено — просвјетне и автономне потребе српске православне Митрополије карловачке. Власник Њег. светост српски патријарх Георгије. Уредник протојереј Јован Јеремић. Цијена за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 4 ф. на годину.

Хришћански Вјесник духовни часопис за Хришћанско-моралну поуку народа. Излази у двомјесечним свескама. Цијена му је 6 динара на годину. Власник и одговорни уредник је листу Алекса Поповић, протојереј и пресједник београдске консисторије (у пензији).

НАСТАВНИ ПЛАН*)

на вјеронауку за православну младеж, која се учи у народним (комуналним) школама.

1. Основна школа.

Први разред. Знак часнога крста. О једноме Богу у св. Тројици. Оче наш. . . Богородице Дјево. . . — све са објашњењем; уз то молитва јутрења, прије и после једења, пред спавањем, прије и после једења. Све молитве на памет у црквено — словенском језику са објашњењем.

Из старог заједно: Стварање свијета, прилијепи рај, прилијепи грјех, казна и објашњење искупитеља;

Из новог заједно: Благовјестје, Божић, Мудраци, Сретење, бјежање у Египат и повратак,

младоет и крштење Исусово — све по припоједнају вјероучитељску. — 2. *св. седмица.*

Други разред. Прва настава о вјери од Н. Вукићевића. Уз то поновити оно све из првог разреда и о св. Тројици и т. д. Символ вјере све 12 чланова, 10 заповједи Божијих и 9 заповједи црквених са објашњењем; 7 тијана и читање црквеног словенског Буквара; уз то на памет научити: „Уповијанје моје отац“ . . . и Царју небесни“ . . . 2. *св. седмица.*

Трећи разред. Кратки Катихизис за III разред. I. дио о вјери од Н. Вукићевића. При-

*) Ову научну основу на вјеронауку за православну младеж прописали је АЕ. М. Конзисторија 15./27 јуна 1896. број 1396/95, а анбона земљска влада за Босну и Херцеговину наредбом својом од 23. септем. — 4. октобра 1895. број 120352/Л. послала је дирекцијама школским, а наредила, да се по овим плану дотичне катихизе управљају.

повијетке из старог зајета од Јована Петровића, Уз то црквено — словенски часловац (мали), читање са разумјевањем. 2 сата седмично.

Четврти разред. Довршити и поновити све из кратког Катихизиса за III разред. Приповијетке из новог зајета од Јована Петровића. Уз то читање из псалтира са разумјевањем.

2 сата седмично

II. Трговачка школа.

I. Први разред. Приповијетке из новог зајета од Јована Петровића. Уз то и важнији дјелови из Литургике (мјесто, лица, утвари и т. д.)

2 сата седмично

Други разред. I дио просторног Катихизиса од Н. Вукићевића. 2 сата седмично

Трећи разред. Учење о љубави Хришћанској или Мала Моралка од Јована Петровића.

2 сата седмично

III. Виша дјевојачка школа.

Први разред. Православни Катихизис од проте Бароте. 2 сата седмично

Шести разред. Литургија од Н. Живковића. 2 сата седмично

Седми разред. Учење о љубави Хришћанској или Мала Моралка од Јована Петровића.

2 сата седмично

Осми разред. Изложење Хришћанске православне вјере од Јована Петровића.

2 сата седмично

IV. Техничка школа.

Први разред. Литургија од Н. Живковића. 2 сата седмично

Други разред. Изложење Хришћанске православне вјере од Јована Петровића.

2 сата седмично

Трећи разред. Учење о љубави Хришћанској или Мала Моралка од Ј. Петровића.

2 сата седмично

V. Учитељска школа.

Први разред. Приповијетке из новог зајета од Ј. Петровића за I. течај. Литургија од Н. Живковића за II. течај. 2 сата седмично

Други разред. Учење о љубави Хришћанској или Мала Моралка од Јована Петровића.

2 сата седмично

Трећи разред. Изложење Хришћанске православне вјере од Јована Петровића.

2 сата седмично

VI. Гимназија.

Први разред. Приповијетке из старог зајета од Ј. Петровића. Уз то читање црквено словенског Буквара и тумачење свију молитава и учење истих на памет. 2 сата седмично

Други разред. Приповијетке из новог зајета од Ј. Петровића. Уз то читање часловца са разумјевањем. 2 сата седмично

Трећи разред. Кратки Катихизис за III разред од Н. Вукићевића цео; уз то учење живота святих од Н. Вукићевића, и читање Псалтира са разумјевањем и учење псалмова на памет.

2 сата седмично

Четврти разред. Литургија од Н. Живковића. 2 сата седмично

Пети разред. Кратка историја Хришћанске цркве по рукопису од дотичног катихете.

2 сата седмично

Шести разред. Изложење Хришћанске православне вјере од Ј. Петровића. I дио, од наслова: Појам о религији до појма о цркви (од I — 83 стране). Уз то читање и превађање недјељних апостола и Јеванђеља по књизи: Апостоли и Евангелија од епископа Платона.

2 сата седмично

Седми разред. Изложење Хришћанске православне вјере од Ј. Петровића. II дио, од наслова: Појам о цркви до краја (од 83 — 147 стране). Уз то читање празничних Апостола и Евангелија по књизи: Апостоли и Евангелија од епископа Платона.

2 сата седмично

Осми разред. Учење о љубави Хришћанској или Мала Моралка од Ј. Петровића. Уз то читање светог Писма, особито новог зајета.

2 сата седмично

VII. Занатлијска школа.

Први разред. За I. течај: приповијетке из старог зајета од Ј. Петровића. За II. течај: православни Катихизис од проте Бороте.

2 сата седмично

Други разред. Приповијетке из новог зајета од Ј. Петровића. Уз то важнији дјелови из Литургике Н. Живковића. 2 сата седмично

Трећи разред. Изложење Хришћанске православне вјере од Ј. Петровића. 2 сата седмично

Четврти разред. Учење о љубави Хришћанској или Мала Моралка од Ј. Петровића.

сатa 2 седмично

Р А З Н О.

У Биограду се је склопио одбор, који ће купити прилоге за грађу цркве св. Саве, која ће се подићи на овом мјесту, гдје су спалевне Његове св. мошти. Пресједник је одбору митрополит Михаило. Одбор ће установити пододборе који ће му помагати. Рачуна се, да ће та црква бити веома велика и стаће неколико милиона динара. Кад се одбор обрати за скупљање прилога, треба да и ми притечемо и да колико год ко може више приложи за тај споменик, јер је то св. Сава занста и заслужно.

Крајем мјесеца јула о. г. вратило се је абисинско посланство из Русије, у коме је био и један епископ. Посланство је било у Русији више од мјесеца и свуда су га искрено и пријатељски дочекивали. Како се говори, циљ је овог посланства била, да се сједини абисинска црква с православном.

Нова англиканска молитва о сједињењу црква, која се чита на литургији, ово је:

„Господе Исусе Христе, који си рекао својим апостолима: „мир вам свој остављај, мир вам свој дајем“ погледај не на безакоња наша, већ на вјеру цркве Своје; подај јој мира и јединства по — Твојој вољи, који постојаш увијек и царствујеш на вијек векова. Амин“.

У Пријавуру је положен темељ српској православној школи на Видов-дан о. г. Срећно!

Јавна захвала. Висока земаљка Влада извољела је преко окружне области у Травнику дне 27. фебруара 1891. број 2.850. даровати нашу цркву у Прекаји — гламочког котара — са следећим књигама и црквеним утварима:

1 антологијом, 1 сванђељем, 2 октоиха, 1 пентикостаром, 1 триодом, 1 пасалтиром и 1 молебном за царев рођен-дан; даље: са 2 потпуна окрута свештеничког одјејанија, 2 дискоса, пугиrom, 2 звијездицама, 1 сасудом за „свјатаја“, 2 ложницама, 1 кадониопом, 1 копљем, 3 жања кандила и 1 велико за олтар, 2 трикирије, 2 чирака, 1 свјећњаком пред олтар и с 1 полијељејом за 6 свијећа.

Поглавити котарски предетојник *Форжанић* предао нам је овај скупцијени дар наше преузвишене земаљске владе, те је у његовом присуству и присуству многобројног народа, послуже св. литургије на Благовијест извршено свечано

освећење одежди и утвари од преч. проте Стеве Кукрике из Гламоча и пароха Марка Савића, који су својим говорима захвалили Вис. Влади на толиком дару.

Нека је и овом приликом у јавности изречена наша поштовања захвала високој дароватељници. Живила висока земаљ. Влада и њени органи!!

Из сјединице црквеног одбора дружаног у Прекаји 13. августа 1895.

Перовођа:

Остоја Ковачевић.

Пресједник:

Марко Савић,
парох.

Јавна захвалност. Наша висока земаљска влада за Босну и Ерцеговину смисловала се је на нашу сиромашну и скоро сagraђену цркву у овоме мјесту, гдје није постојала од прије четири стотине година до данас, те по врх свијех досадашњих поклона, што у нонцу, што у утварима црквеним, опет нам дарова и ове године 500 форинти у готову новцу, услед чега из дубине срца благодаримо високој земаљској влади на такој милостивој и очинској бризи за нас и нашу светињу, и кличемо из дубине срца: да Бог покори нашег прежигосиног цара и краља Франц-Јосифа I. тако исто и нашу високу земаљску владу, која се о нама толико брине.

Јајце 13. Јунија 1895.

Перовођа

Перо Баслаћ.

За пресједника општина

Милан Глушац,
парох

Недавно је у „Српској манастирској штампарији у Сремским Карловцима штампана књижица црквене садржине под насловом: „Наша Катавана издавања кт нећ различна ктвна и ктвни дубијина, ко дуботрицини сједицама пракосицима ктвности црквни“ и т. д., те како је иста по садржини својој боља и подеснија за школску употребу од свију досадашњих Катавасија, а поред тога и у цијена јој није велика, само 20 новчића; то се та књижица од стране ове духовне власти препоручује свима црквено-школским општинама ове епархије, да је у основним школама, као подесну, за учење црквеног појања употребе.

Ј. Сарајево, 28. септембра 1895.

АЕ М. Конзисторија Дабро-босанска.

Ђорђе Николајевић
митрополит.

Јавна благодарност. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину даровала је милостиво српској православној цркви приевољачкој два октојиха (осмогласника) I. и II. дио и један апостол. Овијем се од стране српско-православне црквене општине изриче високој зем. влади најтоплија благодарност. У име српско-прав. црк. одбора.

Перовића:
Светозар Суботић,
учитељ.

Парох:
П. Михајловић,
прото

Председник:
Стајо Глишић.

Јавна захвала. Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ није заборавила ни на нашу цркву у Стрпцама, већ ју је поново извољела даровати са овијем књигама: I. Апостола 2. Октоих (I. и II. дио) не обзирући се на то, што је и прије украсила ову цркву са одјејанијем и књигама.

Овијем се изриче најтоплија благодарност високој дароватељки од стране одбора и народа цркве стрпачке на тако милостивом дару!

У Вагању (котар Јајце) 25. августа. 1895.

За црквени одбор:
Ђуро Марјанац
парох стрпачки.

Јавна захвалност. Висока земаљска влада у Сарајеву, милостиво благовољела је, даровати нашој православној цркви у Сокоцу 2. комада октоиха (осмогласника) црквених и I. апостол.

На које ниже подписата општина, овијем изриче најтоплију захвалност високој влади, за поклоњене дарове. Живила!

У Сокоцу (Подрожаница) 20. септембра 1895.

Српско-правосл. црквено-школска општина.
председник:

Гаврило Косорић
прото

ИЗЈАВА.

У П. свесци од ове год. овог цијењеног листа, као и личној нашој загорскиња „Вили“ — 8 броју, јавно сам молио за евентуалне податке о „српско-православ. манастирима и манастирским равалимама у Дабро-босанској епархији; у исти мах обећах, е ћу се постарати, да у току ове године 1895. прва свеска на свијет изађе.

Но, полак најбоље воље морам тај посао, на коме поодавно радим у овај мах одложити за послјије.

Ово изјављујући, нека је овом приликом срдљачна хвала изречена, поштованим пријатељима и сатрудницима на овоме започетом послу, који ми — у чем било припомагаше у смислу оне моје „јавне молбе“, и молим да ми се што не замјери, јер данас се сваки човјек мора приликама и не приликама борити.

Манасти. Гомоница, на Топици дан 1895. год.

Петар С. Иванчевић.
јеромонах и срп. уч.

НАПОМЕНА.

Већина протопревијтерских уреда, још ни до данас, није удовољила АЕ Митрополитској окружности, издатој 1 Јуна 1895. број 701. нити је Конзисторији достављен исказ о тачном ово-годишњем попису кућа и душа свију подручних јој парохија.

Да се неби и дане морало за широм дуго чекаши, позивају се пречасни Протопревијтери и

и надзиратели Протопревијтерата, да горњо-наредби чим прије одговоре; а небржљиве свештенике поименице овој духовној власти открију.

Из сједишће конзисторијално у Сарајеву 19. октобра 1895. год.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:

Ђорђе Николајевић.

НАИМЕНОВАНИ.

Петар Ђенић. протојер и досадашњи катихета сарајевске препаандије, именован је катихетом овдашње вел. гимназије.

Петар Лапчевић, духовник централне казнице у Зеници, именован је катихетом на овдашњој учитељској школи.

Константин Чавић, јерођакон, по свршетку више богословије у Черновици (Буковина), на именован је за суплента професора у овдашњем рељевском богословском училишту.

Милан Лалић, свршени богослов и учитељ срп. вјероисповиједне школе у Блажују, именован је катихетом у овдашњој градској дјевојачкој школи.

РУКОПОЛОЖЕНИ.

Милан Лалић, свршени рељ. богослов и вјероучитељ сарајевске више градеке женске школе, произведен је од Њег. Високопреосвештенства Госп. Митрополита Николајевића 8. октобра т. г. за ђакона у Сарајеву.

Петар Борђевић свршени рељевски богослов

из Дервенте, рукоположен је од Њег. Високопреосвештенства Госп. АЕ и Митрополита Дабробосанског Борфа Николајевића 6. и 8. октобра т. г. у Сарајеву за ђакона и свештеника, појеривши му у администрацију парохију *Лесковицу* — прњаворског протопрезвитерата. —

ЧИТУЛА.

Стојан Поповић,

парох крајачки у протопрезвитерату сребреничком

рођен је у Сребреници од родитеља: протојереја Саве и матере Јеше — 21. марта 1852. г. Три разреда основне школе уз псалтир и часловат, свршио је у Сребреници. За ђакона и свештеника рукоположен је 8. и 9. јануара 1875. од митрополита *Антима* у Сарајеву. — Послије дужег боловања од водене болести, преселио се у вјечност у понедељак рано 7. августа т. г. Сјутра дан је опојан и сарањен био од седморице свештеника, од шесторице из сребреничког котара и седмог оца Јове Брежанчића — власеничког протопрезвитерата, који је био дошао, да обиђе покојника. Покојни Стојан Поповић оставио је иза себе ојањену супругу са три сина и двије кћери у великој сиротињи — тим више, што због болести није могао парохију служити; а ако је прије и заштедио био неку

пару, потрошио је све око издржавања сина свог Ристе, који се сад налази у биоградској богословији. *Вјечна памјат!*

А. Поповић, прото.

Мићо Косорић

парох жупнички котара рогатишког

рођен је у Горазду 8. новембра 1803. год. Рукоположен је за ђакона и свештеника 18. и 25. јануара 1842. од блаженопочившег митрополита *Игњатија* преселио се у вјечност 24. августа т. г. — Парохији *Живаљевића*, према новом преустројству, није упражњена, него ли се припаја *Годомилу* и носи ће наслов „Годомиле — *Живаљевић*“ које је сад парох *Боско Косарић*, уз припомоћ свога сина *Танасије Косарића* свештеника.

Покојни Мићо био је скроман и побожан свештеник. Иза себе је оставио стару супругу са два сина и три кћери са унукама.

Вјечна памјат!

УПРАЖЊЕНЕ ПАРОХИЈЕ У ДИЈЕЦЕЗИ ДАБРО-БОСАНСКОЈ.

1. <i>Кладан</i>	Протопрезвитерата	власеничког
2. <i>Палажкови</i>	"	"
3. <i>Шолаји</i>	"	котар-варског.
4. <i>Пљева</i>	"	герцеговачког
5. <i>Пеџа</i>	"	"
6. <i>Бочац</i>	"	бањалучког
7. <i>Шљива</i>	"	"
8. <i>Лажичи</i>	"	градничког.

9. <i>Ситари</i>	"	"
10. <i>Вајаковац</i>	"	"
11. <i>Расани</i>	"	старо-мјданског
12. <i>Бушетић</i>	"	крупског
13. <i>Смољана</i>	протопрезв.	петровачког.

Позивају се свршени богослови, да компетују на те упражњене парохије.

СВЕСКА XI.

Сарајево, Новембер 1895.

ГОД. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић свештеник у Митровици.
(Наставак).

О искушењима и тешкоћама, које се сре-тају у пастирској служби.

Онај, ко није наступио још на поље пастирске делатности, не може знати свију тешкоћа, које су скопчане са частним испуњавањем пастирске дужности; тим не мање неопходно му је имати општу представу с том, т. ј. о тешкоћама и препрекама, које га могу сresti на пољу његове службе; у противном случају, он слично лађи, неспречној за бурну непогоду, при самом наступању лако може бити ослабљен и одбачен натраг примихвором, који га сретне.

Св. Писмо често даје опомене односно ових тешкоћа служитељима Слова Божја, као на пр. у 2 Тим. IV, 5; 2 Тим. II, 3; Јов, XV, 20; XVI, 33 и др.

Пастирско дело захтева самоодрицања, без којег оно нема смисла. Живот истинитог пастира је стално пожртвовање, које се простире на све, што му припада.

Млад пастир, са часним неустрашимим срцем знајући важност свога позива и у што време воланују Деснице, на коју се он подупире, дужан је приправити себе на искушења; које велико и достојно дело нема својих искушења?

По овоме, ми ћемо се постарати да разгледамо неке од тешкоћа и искушења, скоро неизлечивих за онога, ко, као служитељ Христа, особито је позван *златонострадаши*, *акм доврх крст* Исуса Христа (Тим. 2, 3).

а) *Противљење света и људи, припрених свету, божанственој истини.*

Сви људи осећају нужду у истини и знају, да је она неопходна за њих; али кад се истина непосредно појави њиховом унутрашњем сазнању, то се срета овде јако противљење, и ради одолевања овог противљења пастир нема другог оружја, осим истине, разума, Слова Божја. У овој борби са могућим противљењима але воље он брзо изгуби поуздање према својим властитим човечјим силама. Да без умора навешћу је петину срцу и савести људи, какво било да било њихово упорство, на како било разнолико и удешено непријатељство света против истине, пастир осећа нужду у помоћи божанствене благодати, — иначе ће брзо ослабити у борби.

в. Опасност бити не јасан у својим речима, дјелима и мотивима. Такова је на име опасност без престаниа грозила хришћанским учитељима у време апостола. Али код пастира мора бити једна само брига, *како да угоди Господу*; јер мотиви његовог деловања не могу бити сасвим јасни људима; а спољашња деловања су само афористични изрази његовог карактера, често зависећи од околности.

Свештеник је дужан бити свагда веран Богу и свому позиву, ма да би ову верност држали за малену, ограничену ревност, деловања, заданута љубављу према ближњим, за појаву самољубља. Нека он васпита у себи великодушну снисходљивост и трпљење, у које ће уопути, као у мору, све сумње, клевета и злобни напади непријатеља.

с. Најнепримичнији напори пастира често остају како се чини, безплодним. Тако су говорили једном ученици Господа: *сеу чини смо се трудили и ништа не ухватисмо, али чули су заповест: хајде на дубину и баците мреже своје те ловите; и мреже*

им се подераше од мноштва риба (Лук. V. 4—6). Већ једини немири и разочаравања, која се одкривају од младог свештеника при вођењу проповедничког дела, бивају често врло тешки. Други много се труде о предходном приправљању проповеди: можда, моли се о својој проповеди, гаји надање, да ће имати успеха. Но будући опрезан и уверен у успеху до наступања времена, кад ће проповедати, где он се пење на катедру, — и његова се реч показује тромом, без живота и безплодном. Уображење његово сасвим је запето сопственом слабости, неудаћом. Њему се чини, да није позван проповедати, да би се показао бољим, више способним и корисним на другом којем месту, него на црквеној катедри. Један врло даровити проповедник говорише о времену своје младости, кад је он тек ступио на своје поље: „у вече овога дана, кад сам држао проповед, једва сам могао гледати у лице свакоме, које ме је слушао, јер сам видео написано на овим лицима недостатке свога дела, које сам извршио тај дан“. Бог може допустити младом пастиру да се мучи на тај начин целе године, не давајући му спољашњих доказа успеха његове делатности. Парохије, суседе с његовом сопственом, могу откривати у себи јавне знаке препорука духовног живота, а његова парохија остаће сличном безплодном копаду земље сред зеленог дуга. Ми показујемо на ово, као на особити род искушења; и ово највеће искушење за неке свештенике, ма да друга, можда, иду више лакшим и пријатним путем.

д). Смрт нераскајаног грешника у оној реној пастиру парохији.

Снајаско, нико не може знати унапред вечног суда правде и љубави Божије;

ипак могу бити случајеви, кад ће који из пастве да се пресели из овог живота, не показујући у души својој ни најмањег знака покајања или препорођеног живота у Богу. У таким случајевима свештеник се не може без унутарњег немца питати „да ли би било све једно, да сам више бриге уложио овом човеку?“

е). *Ревнодушност према вери и пастве и назадик и обожности међу њима.* Свештеник може бити назначен на такоу парохију, у којој се религиозни живот налази у потпуном назадку. У такоу случају, ако свештеник покуша да узме сво бремене старања о препорођају духовног живота у парохији на себе једнога, то ће га без сумње оно угушити; и много пре, но што ће успети да нађе средство против зла, он неизбежно пада под тешкоћом сопствених бесплодних напора да оживи оно, што један Бог само може да установи.

ф). *Изванредна искушења и гоњења.* Положај хришћанске цркве није положај мира и тишине: времена немира и гоњења могу настати у сваком моменту. Може бити, ово је спасоносно за цркву, да се од времена до времена подвргава притисцима и гоњењима, као што то видимо у историји првих векова хришћавства. Без паузетка кад наступе кадшто немирна времена војне, која, за време барем, показује очишћавајући и узвишујући утцај на цркву, у опште говорећи, ми живимо у тако мирним и тихим данима, да по невољи долазимо на мисао, да је такав на име свагдашњи положај ствари; али промена у овом свету може да се јави и то тако напенада, као што се јавља бура, и пастир заједно с народом може без очекивања подпасти и великим искушењима, опасностима, несрећама. У погледу овога неопходно му је за раније

да се приправи за времена великих искушења, да не бега кад види опасност, као најамник. Он је дужан васпитати у себи нешто слично духу древног мучеништва, готовост да пострада за своју пастиру и заједно с њом, какво су својство открили многи истинити служитељи цркве у периоде особито тешких искушења за њих. Према показаним спољашњим искушењима можно је односити више обично, ма да кад-што и не мање жестоко искушење, проузрочено ништавошћу жалења и у опште материјалним сметњама, које често стварају више немира и муке способном и достојном пастиру. Ако паства не усвоји више високог и здравог погледа на овај предмет, то ће у свештенство неизбежно продрети низа сорта људи, — људи, недостојних у умном и царственом одношају, што ће да проузрокује цркви не малу штету.

г). *Немилосрдност у сопственом срцу пастира, која изиђе из непроменљивог и блискога узрмичког додира са најнижим религиозним предметима.*

Искушење ово више је од унутарњег карактера, од до сад споменутога од нас. За објашњење оваке немилосрдности и ревнодушности према религији можно је показати на познати психолошки закон, по коме пасивни утисци, т. ј. који долазе с пола у душу човека, од честог понављања постепено слабе и постају без осећаја; тада као што, на против, активни положаји, т. ј. положаји, узрок којих лежи у дубини самога духа, баш као и активне навике (т. ј. навике према познатом роду дјелатности) стичу кроз вежбање све већу и већу силу. Закон овај прилажемо не само ка телесној (психофизичкој) страни бића и живота човека, него и чисто духовној. Тако, чувство туге

и страдања отупи се, ако беде често стижу човека; у исто доба као што наклоност добрим делима постепено расте услед честог њеног задовољења. На слични начин и пасивни, чисто теоретички одношај добротворности и највишим духовним петинама, ма да би писали о њима читаве динше, трактате, помаже образовању навике без утецаја да се односи нравственим питањима, т. ј. навике примати и усвајати истину једним умом, не стављајући је правилом за вољу; напротив, активно вежбање у вери и добротворности даје им већу силу и сталност. Није нужно дуго да се зауставимо на расуђивању штетних последица ове нравствене немилосрдности, која, при свом дугом трајању неизбежно рађа неискреност и лицемерност и, слично поћном мразу, убија прави религиозни живот. Илечити се од ње можно је само кроз вежбање у практичној побожности и у енергичној, живој, личној делатности ван цркве и катедре.

h). *Искушење предности учено-литерарних и у опште умних занимања другим видовима пастирске делатности.*

Млад свештеник особито бива склоњен да се подвргне саблазни, излазећи из те мисли, да што бољу репутацију добије он, као проповедник, или као писац тим више може он да донесе користи. Но ако свештеник осећа, да љубав, која га прождире књижевним занимањима, почне господарити над њим и уједно с тим почне растити нерасположење више практичним пастирским дужностима, то нека се он обрати своме срцу и зашита себе, да ли часно чини он у одношају своје дужности. Други свештеник у почетку службе веће жељети да се задовољи простом речју, но ће постепено изненађено да добије репутацију сјајног говорника; или бива да

је занет којим озбиљним ученим радом; па како он може да се растане од њега, да походи сиромашну породицу и с учешћем да саслуша једна туговања? . . . Он се предаје искушењу и остаје код куће, и то води образовању у њему сталне навике, да је код куће у то време, кад паства осећа потребу у његовом присуству. Али у напредак он ће бити принуђен да појми, да ма да ће се, по падању у искушење, његове проповеди чинити више сјајнима и лепорекима, али за то ће у њима бити мање деловања и силе, и срца пастве постепено ће се одбити се од њега.

i). *Жеља да избегне теškoће пастирске службе кроз више лаки и самозгодни одношај својим дужностима.*

Човек способан може да пађе, да се ради испуњења пастирских дужности не захтева особито већег напора и приуговорљива од њега, да је довољно мањег употребљујући напора, да задовољи нужде своје пастве; и на тај начин, прелазећи од мисли ствари, он постепено повизава своје пастирско знамење: ставља се, неспособним да посвети сву своју енергију вођењу свога дела; не ради о приуговорљивању испуњавању своје службене дужности, навикава се на безбрижност, губи дух самоодрицања и гледа на своју службу одише лако. И ипак обраћајући пажњу на своје природне способности и дарове, он сазнаје, да је ипак бољи пастир, него многи други, и тиме изишњава себе. Како је опасно ово искушење у професорији, која је, услед свога мирнога, домаћег и општега карактера, особито удобна продирању лениости и безбрижности, с нештајањем племенитог духа самоодрицања!

j). *Тражење одобрављања и похвале.*

Искушењу овом су особито подложни проповедници. Човек, свагда имајући

слушалаца, када проповеда, и који говори са авторитетом, који је својствен његовом положају, искушава се жељом да стави себе на видик; и ако он није заиста велик човек, каковим чини људе Христос, то он даје слободу својој жељи, да побуди чуђење људи и на тај начин проповеда себе самога, а не Христа-Исуса Господа. Похвала је природни и неопходни покретач племенитих природâ; али ако љубав према њој долази до страсти, то се она јавља штетном за карактер свештеника; и по овом можда, боље је у почетку бити мутавим и не изазивати никаких похвала, докле дух свештеника не задобије довољне силе и одважности, да их може без штете за себе превосити. Ето за што, можда, Бог кад-што не даје младим пастирима већег видљивог успеха, желећи, да не мисле о себи самима, него о својој служби; јер Он зна, да човек воле власт, или, као што говори арапска пословица, да у срцу свакога човека има зрно властољубља, које само чека угодно време, да истера клицу. Такова угодност и јавља се у положају свештеника, који се поставља на своје звање и који се утврђује овде божанственом санкцијом: он не сретa противуречја, барем не у области религиознога познавања; он види себе средиштем интереса, мишљења, утедаја да зна круг људи; а да се користи овим добитцима свога положаја то је својствено човеку. Славољубље на тај начин развија се у властољубље. Но пастири, који гаје љубав према власти ради саме власти, брзо ће изгубити љубав према пастви и усељд овога и врлина ће милостиво да утиче у њих; јер они губе ову простоту душе, која је предходни услов више мудрости и знања; они ће развити у себи дух интриге и лукавства; чини ће се

подозривима, слично тиранима; не трпе противуречја у разговору с њима; својом влашћу причињавају истини више штете, но што приносе користи својим способностима, раде насиљем, а не љубављу. Такав пастир, ма да би владао већим даровима, не може да буде предметом подражавања; он може само да осећа према себи познати степен уважања и чуђења.

к). *Различити видови душевне борбе, коју је пастир искусио у одношају предмета вере.*

Пастир, приступајући испуњавању својих дожности, долази у опреку већ са животно-практичном страном религиозних истина. Он се спотиче на практичне тешкоће, које сретa хришћанска вера у човечјем срцу. Он је дужан да покаже такве основе ради вере, које би не само одговарале потребама логичких доказа, него би и задовољиле нуждама, које се пробуђују од нравствене природе; а ради овога нужно је опет репродуцирати цео духовни покушај, који је преживео, и с великом муком да иде за разнитком своје личне вере, корак по корак, а ово је тим теже, што трагове таковог развитка мора тражити при изучавању истине теоријским путем. Сад је дужан напешћавати позитивну истину; он се не може колебати одвише јако или одвише дуго; он је дужан проповедати оно, што он зна, и сведочити о ономе, у чему је дужан бити убеђен тако, тврдо, као да би био очевидцем. Он је позван да научи друге вечном животу, и сада је ради њега напустило време, да сам, у колико је могуће, тврдо одреди своје погледе на предмете вере; јер људи воле, да би их који год руководио у религиозном животу, и шта више управљао њима који год, на чију

би се искреност и веру могли потпуно ослонити, и црква има таквих вођа и управника законитих, постављених самим Богом. Али у овој практичној области изишчу нове препреке, с којима се пастир још није сретао у периоду свога живота, док се учио и приправљао. Он не сумња при погледу на дјејства, која производе истина, међу собом додирујући се са различитим умовима: он види људе, који верују правилно и ипак живе скоро или шта више сасвим не хришћански; тада како други веру звају мало, тим не мање су без сумње — прави хришћани. На тај начин, у једно и исто време он је принуђен да проваведе у памети своје властито религиозно развиће, да се бори с новим сумњама и препонама, које су никле при опреци с практичком страном истине, и продужити да носи дужности учитељства; при свем том он не може говорити о својим препонама онима, које је позван да води углавном путем.

Други вид ове душевне муке и борбе представља сазнање недостатка живе вере у себи самом; особито при општој и проповедничкој делатности. Ова хладноћа и равнодушност у вери чини се за њега толико хрђавом и штетном, као и сумња; душа је његова пуна укора себи самом а међу тим, није ли истина, да он није дужан говорити боље, него колико осећа? Што он није дужан да иде даље од

својих убеђења? Он је обавезан да буде веран себи да се не догоди, шта више, да крчи свој пут молитвом и папором стати на вишу духовну тачку гледишта; и мора се казати, да се често његове препоне одмах најашљивију, одмах чим приступи дужностима своје службе, и душевно се спокојство опет повраћа њему; њему се чини, да му неко невидљиво помаже и јача његову душу рада предстојеће делатности. Осим тога, ми нисмо одговорни увек за своје осећаје, али смо увек одговорни за своја убеђења.

1). Мисао, која га мучи, да не испуњава сасвим своју дужност по одношају повереним његовом старашћу душама.

Ово је једно од најтежих пекушења за вернога пастира, и тешко га је сасвим избећи.

У ствари, која захтева највеће енергије и опрезности, никоје човечје несавршености, по његовом мишљењу, не могу бити извином за њега; и у трепутцима душевне слабости осећај одговорности причињава му ненадржљиве муке. Једини извор олакшања и утехе садржи се у мисли, да он не одговара за душе људи изван предела часно и стално испуњење дужности, да му Бог помаже, да носи бремене, које је, као што се види, одвећ преко силе за једнога човека, да је он тек „саработник Божиј“ и није позван да испуњава Божиј део општег дела.

(Наставиће се).

О ДУЖНОСТИМА ПАРОХИЈАЛНОГ СВЕШТЕНСТВА.

Превео с руско-славенскога П. Рафаиловић, свештеник.

(Наставак)

15.

Но да се не би ко тако олијенио и, тако се страшно бацио у наручије шљепоче умне, али ако је ко склоп томе; то да би се одвратно,

потребита су свакоме такоме ова срества: а). ову књигу често читати и споменута мјеста у њој из св. Писма увијек пред очима имати. А при томе в). из све душе Богу и Господу И.

Христу нашем с вјером се молити, да би нас Дух свети руководио и настављао на сваку истину.

Ова су два јерества као неки потребити лијекови: здравима су чуварем, јер им здрави разум и вољу укрепљавају, а болесне са свијем одржавају. И ако из младости какав људина била биш злочинаца та била биш криво, ако и Христ Исус. Богородице и постоје ети, ко јуно, ко шкатице, ко шкатице, ко шкатице, ети ка прелет: До шкатице шкатице Божји шкатице на криво длао шкатице шкатице. Т. П. шкатице гл. 3, 15, 16, 17). По све ће ово овако бити, када, се Господу с вјером молимо, и ако се тако будемо молили, тад ће нам Отац небесни дати Духа светог (Лук гл. 11, 13). О овим дијелим ерствима тврдо нас увјерава сам И. Христос: *и ети јер што прошти ѿ Оца ко има мо, то шкатице: да про- шкатице Отац ка шкатице. И јер чини прошти ко има мо, јер шкатице* (Јован гл. 14, 13, 14 и гл. 15, 7).

16.

Д. Чему ће учити и одакле.

Свештеници су дужни поучавати народ *вјери и закону*. Под законом разумијевају се законита добра дјела. Овоме двоје сам је Христос поучавао, и проповијед своју овако почео: *покајати, и кршати ко шкатице* (Мар. гл. 1, 15). Па и сами ап. Павле учио је Јудеје и Јелине покајању и вјери у Господа И. Христа. (Дјел. гл. 20, 21). За покајање потребна су добра дјела, а за примање јеванђеља, вјера у И. Христа.

Ово се јасно може видјети из свих апостолских посланца, у којима апостол налаже право догмате вјере, а за тим законе добрих дјела, по којима развајући се, хришћани би живили: *цјеломудрено праведно и благочасно, одрицајући се нечистих и свијетских страсти* (Тит. гл. 2, 12). Овако исто говори и цијело св. Писмо старог и новог зајета и цркви, учитељи, св. опци, шкатице, ријечи Божјој, научили су се вјери и св. животу: а по примјеру њиховом, сваки свештеник мора тако да ради.

17.

Вјера је изражена у многим члановима, у које су дужни хришћани вјеровати и неге исповиједати. Од тих чланова једни су главнији и потребити за спасење тако, да хришћани не

знајући неге, спасти се не може,¹⁾ исто тако као што не може живјети без главних дијелова *ти- јела, и. пр. главе, срца и др.* А друго: није толико потребито знати, особито простим и радном забављеним људима, јер се односе и проистичу из првих²⁾.

18.

Сви чланови вјере, садрже се у слову: *Божјем, т. ј. у књигама ст. и новог зајета*, које је потребито звати, пастиру исто као учитељу.

Чланови вјере, који су безусловно потребити за спасење, скупљени су у кратко на никејском и костантинопољском сабору у једну цјелину у символу. Такови се чланови вјере садрже и у символу Атанасија великог, а посебно опширније налаже се у систематски у катихизисима, из којих је свештеник, који није изучавао богословска знања, дужан прије себе, а послједи своје парохијане изучити.

19.

Закон „Десетословље“ такођер се налази у свештеном писму (исх. гл. 20) те пошто је урођено у природи човјечној, то безусловно сваки хришћанин треба да га зна, и живот и дјела своја по њему управља.

Десетословље је јасно протумачено у неким букварима и катихизисима, из којих сваки сеоски свештеник може своје парохијане учити.

20.

Пошто се чланови вјере и десетословље у божанственом писму налазе, из тога проистиче, да смо ми слово Божје, т. ј. књиге старог и новог зајета, као извор, темељ, и као тачно правило вјере, добрих дјела, узели. Услед тога смо дужни слово Божје проучавати³⁾ и из њега божанствене истине црпити и њима народ учити⁴⁾.

¹⁾ Међу првима односе се: тајна св. Тројице, послијетво сина Божјег у свијет, спасење наше свију погнотом, милостије Божје свима човјекма, који је прихватио.

²⁾ Међу другим спада учење о правдоцима и грјешницима: одређене врхне за знање вјетине, а послијетво за мук вјетину; и оправдање подзаконних и осталих.

³⁾ „Иштити писана“, говори сам Христос (Јов. гл. 5, 39). „Блажени иштити писана ети, који шкатице кршатице ети“ (Мат. 118, 2) (О томе говори: Дјел. и. 17, 11; 1 Тимот. гл. 6, 3, 4; Мат. гл. 13, 44, 45, 46).

⁴⁾ „Да кршатице шкатице ети ка прелет шкатице, и шкатице шкатице ети“ (Второз. гл. 6, 6, 7). „Да кршатице шкатице ети ка прелет шкатице, и шкатице шкатице ети“ (Јевк. гл. 2, 7). „Да шкатице шкатице ети ка прелет шкатице, и шкатице шкатице ети“ (Јевк. гл. 6, 17).

и често као да говораше: погледај више себе, горе небу, окрени духовне очи своје — тамо ћеш наћи апсолутну истину, која те је од интантијека љубила и поставила те царем свселуђења, као ликрокозам, да њом вољно управљаш.“

„Човјек се ипоси своје унутрањем чистоту, потражи, и нађе чисту очинску љубав, ма да на њу не одговори љубављу, повјерава да „нешто“ у унутрашњости његовој живи и гони га бољему, узвишениому, идеалноме, мора да му је озго дошло да је то особити дар неба, а зато је појмио архуна дубљине божанствене мисли, запливавши у безгранично море божанственога свемогућства.“

„Ево, што ми називамо проналаском (открићем) у ширем смислу, јест „откриће“, које се разлика изнутри према својачности и даје човјеку да предосјећа своју сличност с Богом. — То је синтез свијета и духа који даје најсрећније увјерење у вјечној хармонији бића“ — (Лазар Т. Перовић, акад по Гете-у).

Да можемо одлучити и установити једну истину и дати јој прахтичан облик, није доста само је идеалисати и основно познавање закона, по којима се друштва развијају и њихове потребе. У данашњем добу као и у свима мијенама прошлијех доба, видели смо истине у томе кристалисани. Сва разлика од старог доба и данашњег, дала би се учинити разлика једном преградом назватом „велико шаренило“, које и Тацита збуњаваше у његово вријеме, а нас данас још већма с данашњим друштвеним утопијама а sensation, и то је оно чему се ми противимо па и психологијској штудији г. Хамона.

И Валтер рече своју — Чујмо је: „La voix de l'univers atteste sa puissance,

„Et la voix de nos coeurs dit qu'il faut l'adorer“⁶⁾).

Признајемо глас науке, али признајемо и да смо погодили оно што смо о Библији рекли, дајући израза истини о потреби војске вољом Божијом, као пресудним гласом у људским дјелима и у природи, којој је он прописао законе: кретање, бића, напредка или назадка. У таквом кретању, морамо признати, да често наилазимо и на куриозну касту људи, која неће да разликује ствари добре од убитачнијех, користне од штетнијех: слио им се мозак у крв а анархизам у крв и то им је све. Као резултат најглавније радње у програму им је; најпрво срушити војску. А зашто? Када ћемо за што, или боље рећи: већ смо казали, по писмо учинили потанко, како нас наука учи описати људе данашњег чудовишта. Она вели: човјечија душа, осјећање и смјер, огледа се на цртама човјечијим и на човјечијем лицу и у његовој му радњи.

Љекари додају, у очима погнутог, док не надахне, убица је отиснат. Ето то су карактеристичне црте, по којима се познаје човјек, да ли је човјек. Тикви су анархисти: отискати су у свакијем очима као убојнице, рушиоци мира, рода домаћег, породичног и друштвеног живота, стављајући камен спотицања сваком, па и државном преврату, какав безусловно и безизговорно, најпрво војска има прво да уништава, браћи и у ред доводи. Није жалостна појава анархиста, већ је управо гадна — нетојечна. Која је то душа, а да не слуша глас савјести: „не рђи града кога сазидо ниси!“ Анархисти ни тај глас не чују, и никакав други, до њиховог,

⁶⁾ Глас насављене свијетости о његовој могућности, Глас апног срца говори, да се њему треба кланати — (Босанско-Херцеговачки „Источник“ А. Перовић акад).

„руши,“ — заста звјерски! Мајка, отац; брат, сестра, син, кћи; кум пријатељ и рођак, а по највише домовина, плива у мору крви, у вртлогу пропасти и буна, — анархистима, па и најмањим њиховијем појавама, зар да се најстрожије не суди? Око тога, не баш просто, ургирамо не буде, тада најсмјелије можемо ускликнути свему, „Препастъ твѣихъ судъ тѣхъ Израиле!“? ур.

Проговорили смо двије с Библијом, а двије од памети: Библија говори као апологија, а памет као памет; али свуда смо нашли: „сједи криво а суди право,“ још боље: „сједи с миром биће боље.“

Озбиљним читањем и проучавањем Библије, добија се увијек што ширији и јаснији појам о Богу, а Бог је руковођа и војске и ратне среће. Читањем Библије, добија се што моћнија свага у морално — религиозноме погледу. Дивна је изрека вјеровања Еванђелиста Матеја... „Плиниъ глаголюу вамъ: аще имате въ сръзѣхъ горѣшно, речете горѣк сѣи: прииди отъ тѣхъ тамо и приидетъ: и ничтоже невозможно едетъ вамъ“ (Мат. гл. 17. ст. 20) Потврдити Еванђелистов доказа имадемо аподоктички у молитви великога знајца и природо испитаоца Кеплера: Велики научењак Кеплер моли се Богу и говори овако: *Заславијем ти створитељу мој, што си ме ти удостојио, да се радујем свом производу и гордим дјелима Твојимъ руку! Ја сам дознао величину Твојихъ дјела, у колико је мој ограничени дух могао разумјети Твоју бесконачност. Ако сам ја казао штогод недостойног, Тебе, ради славе своје — опрости ми кајмислосније“* (Цит. Лазар. Т. Перовић акад.).

Све се свеузује једно с другим, само да се дође до резултата, користи до чо-ијештва. Свуда се у томе види више мање прогрес па и код животиња, код неких људи тога нема, а то су људи, које смо узели за предмет и њи обиљежили својим

заслугама. Кеплер велича Бога, захваљује му као своме створитељу, казује за доз-навање руку његовијех, и т. д. Када је тако, тада је јасно да су владоци, влада па и војска дјело руку Божијих и воље Његове. Г. Хамону то тако није, већ њему је све напротив: војска му је категорија људи одвојени од осталог свијета; са неким антисоцијалнијем карактером; војник нема своје индивидуалности; он је само један дио огромнога ратнога механизма; извршује само наредбе својих предпостављенијех, па биле чак и групе или нечовјечне (?) војник је једна животиња, дресирана¹⁾ да ради само оно, што му се заповједа; да нема војник шта другог до бруталнијех животинскијех истихата; да је милитаризам један извор небројенијех злочина и т. д. зато да треба милитаризам утаманити.

Заста тај је тон крупан, тежак, за деветнаести вијек, када филозофија, религија, морално богословље, физика, математика, астрономија и све мора да умукне пред тако оштром осудом војске „дресирана животиња“. Ми баш нисмо ни знали шта ће то рећи г. Хамона „дресирана животиња“, те смо баш на срећу нашли једну руску књигу и баш то, што се говори о дресирању животиње у њој. Како се натраг 21 година писало у Русији о дресираној животињи, али не војсци као морално-државном тијелу, ево тога чланка у извору он гласи: „Дресираніе животныхъ (аналогетическій очеркъ)“. „Еъ послѣднихъ времъ множило не мало кетеритиъ индей (?) кетерикъ великиши? едностранниъ материалистичкиъ направленіемъ, не признаетъ дѣхности психи-

¹⁾ Наш ријечник дресирана животиња. Опређелене. Изучавање или вјежбање животиња и пр. дресирано пси за лов, коња за јахлице, телене и т. д. Дресирано неправедност употребљана у војсци, када је говор у изучавању регрута,

чешкој жизни човѣка и отеждествљујућ се с њ животном животом, доишља до истог разлика: како на едно из главних доказа чистоте чистотине духовне животности човѣка с њ животном обичајном животом доишља до дресирања (вѣжба) животних, „животних“ кората зти противници хришћанства зчат дресирање (?) и его предлажујућ с њим намање и змк способност понимати и савладавати“ и т. д.

То је факат, но и г. Хамон да нема право, ни то већемо рећи, а из реченица смо навадили о дресирању животних, не не војске као људи. Али право има; а Библијска времена животних је говорила. Жбо нам је да словенске Библије немамо у руци, па да пред публиком докажемо, да г. Хамон има право, али о животних, а не о људима. Чујмо дакле шта о томе Библија вели ако и на талијанском језику. Г. Хамон знаће као наученик и психолог талијанска Библија вели: „E l'iva, avendo veduto l' Angelo del Signore, si caricò sotto Ballaam; laonde l'ira di Ballaam si accese, e percorse l'asina col bastone. Allora il signore aperse la bocca all'asina: ed ella disse a Ballaam: Che t'ho io patito, che mi hai percosso già tre volte? E Ballaam disse all'asina: Io t'ho percosso, perche' tu mitai besfatio, avesti pure in mano una spada che ora ti uciderei: E l'asina disse all' Ballaam. Non sono io la tua asina, che sempre hai cavalcato per addietro, fino a dresto giorno? sono io mai stata usata di parti così? E egli disse: No!“ (4. књига Мој. гл. 22. ст. 27-28, 29, 30).

9) Преводимо значи: Матарица надела Анђела Господина, паде под Валаамом, а Валаам се врло разљути и стаде бити матарицу својим штеном. Тада Господ отвори уста матарици, то она рече Валаму: шта сам ти учинила, те ме бјеше већ трећи пут? А Валам рече матарици: Шта ми правосиш? да имам јач у руци, сад бих те убио; А матарица рече Валаму: Нијесам ли твоја матарица? јаше

Када је ријеч о дресирању животних: и када г. Хамон и његови једномишљеници о томе знаду, ми смо увјерени, да је г. Хамон даље што прочитао у Библији, да би навао и нешто друго, а знао би из Библије оно што рече Валам Вашаку а напме: „Ево сам дошао к теби: али хоћу ли моћи што говорити? Шта ми Бог метне у уста, оно ћу саворити“ Да, што Бог метне у уста, а не празна свагда наивна мудровања, с којима би се све срушило, владаоци потаманили, војска порушила, породице и живот породични бацило под преторијанско доба, под грубу силу, раскол, деморализацију и пропаст. Ако хоћемо праведни бити, морали смо сваку чути и ту.

Но душа не бјеше са свим лопом али са свим тим и доведе наведеним доказима и фактима преврнућемо лист на другу страну по оној која вели: „*andiaturret altera pars*.“ Но то није лак посао учинити, али ћемо поћи корак више у ономе, у чему досад ко други јачи и способни од нас није учинио? То ћемо баш и учинити; ако будемо имали оргусове очи за војске и за „*status quo*“ у свијету, у државним управима, каконе имаду прогресисти против војске. Залуду, прогресисти неће нас чути, а ми смо баш њима и намијењили нашу ријеч. Чуће нас: ми не говоримо о себи и за себе, већ говоримо што је право и што постоји. Још Исаија пророк говорило је о војскама; о закону; о царевима. све то налази се у Петој књизи. Критика се о томе трала и развијала на дуго и широко још за Мојсејевога доба (I. цар. VIII. 7. 10); форма се о војсци царској установљује кроз уста у народу; он говори: „Постављамо над њом цара подобно прочињ

ме од како сам постала твоја до данас: јесам ли ти сад тако учинила? А он рече: нијесам.“ Наведено појучућем поводом ријечи „дресирање животних.“

Писац

наредима, које су ко крвѣ намѣ.“ С тим је свршена основа закона и установа битности царева.

Ајдемо даље, по што су свршене све формалности, установљени и учвршћени закони, цареви, које би хтјели прогресисти заједно с војском срушити; Исaiја пророк о таквим говори: „Чујте, небеса и слушај, земљо; јер Господ говори: синове одвојих и подигох, а они се одвојаше мене. Во познаје господара својега и животиња јасла господара својега и змија не познаје, мене народ мој не разумије. Да грешна народа; народа презрела у безаконју! сјемења зликовачкога, синова покварених! оставише Господа, презреше свецa Израилева, одступише настран. Шта бисте још били бијели, кад се све ваше одмекете? Сва је глава болесна и све срце изнемогло. Од пете до главе нема ништа здрава, него убој и модрице и ране гнојаве, ми исцрпљене ми завијене ми уљем разблажне, Земља је вама пуста. Градови ваши огњем пошарени; вама нигде једу туђини. И оста кћи Сионска као колиба у винограду, као сјеница у градини од краставаца, као град опколен. Да нам Господ над војскама није оставио мало остатка, били би смо као Содом, изједначили би смо се с Гомором. Чујте ријеч Господњу, кнезови Содомски, послушајте закон Бога нашега, народе Гоморски.“

Говоримо и ми кћо народ, по не говоримо узалуд док свага не дође од озго, да доведе у ред оно, што је дигло главу као змија од оздо.

Најновији догађаји отворају очи онима, који их имају да виде, а уши да чују. Да пробудимо дремовне, а укоримо криве, рећи ћемо. оба брата мада не једнака и навести им зашто нису знали; „Горе непокорнимъ сыншмъ ... којеи дѣлають сеиѣдания по вѣзъ инѣ, и заклаютьъ союзъ, но не по дѣхъ Моисѣ.“ (Иса.) (XXX, 1. 2)

Ријеч светиње и дужности ми ћемо слушати, а то смо и доде рекла, на при

томе остајемо опомињући свакога који је нато познат и он то слуша. Св. Апостол Павле писајући Римљанима, вели о владоцима: Киази ко не сѣтъ козизъ дѣлымъ дѣломъ, не замытъ хощеши же ли не козиса власти, вѣсѣ творѣ, ѣ имѣти вѣдши похвалѣ ш нѣмъ. Кѣжн ко сабга ѣсѣтъ, тѣтъ ко влгбѣ. Яши ли забѣ творити, вѣсѣ: неѣ вѣзъ ѣума мечъ носитъ: Кѣжн ко сабга ѣсѣтъ, шмститѣль вѣ гнѣтъ забѣ творѣмъ. Тѣмже потреба повинуватиса не токми за гнѣтъ, но и за сѣкѣтъ. Ёгѣв ко рѣди дѣни дѣтѣ, сѣжити ко Кѣжн сѣтъ вѣсѣтъ сѣ превѣлюши Вѣздати ѣвѣсѣмъ двѣжнѣ: Ёмѣи (ѣвѣ) ѣрокъ ѣрокъ: (ѣ) Ёмѣи дѣнъ дѣнъ (ѣ) Ёмѣи страхъ хѣрахъ: (ѣ) Ёмѣи чѣстѣ, чѣстѣ. Ни ѣдиноможе ничѣмже дѣжнн кѣжити, тѣѣѣ ѣже любити дрѣгъ дрѣга: (любѣи ко дрѣга законъ испѣани“ — (Рим. гл. 13, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

Тако говори св. Апостол Павле. он утврђује владалачки ауторитет, утврђен вољом народа још у Мојсејевом, и прије њега: „Постави надъ нами цара Какѣ с пречнхъ наредѣхъ;“ (1 Цар. VIII, 7) Колико из најстаријега доба, толико и из ријечи Божијих знамо, да је при уређењу царства у народу израилекоме сам Бог именован и изабрао прва два цара и то: Самуило и Давида, као наследнике престола [2. цар. 7. 12; 3 цар 13, 2] Доказа имамо Проишлага Божијега о царевима силу Божију у св. Писму, један такови вѣзан је као и сви остали о првѣм цару Израилевоме, када оно би помазан. Доказ нам тај гласи; „И прѣ Самѣлѣ рѣгъ с вѣсѣмъ и помаза ѣгѣ посредѣ братѣ ѣгѣ: ѣ нешѣи сѣ дѣхъ Гдѣи над Давидѣмъ од тогѣ днѣ.“ [1. цар. 16, 13] Владоцима придѣла је св. Писмо мирно и тихо живљење. (?)

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЂЕ ДОВРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЉИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеу.

(Наставак).

Спахије га ето претвориле у ракију. А кад се ракије напекло много, нужно је било да се брзо попије код куће, јер жељезних путева није било, — тешко је било да се носи у даље крајеве, где јој је цена била боља. С тога су спахије са Чивутима и растуривали је, где су само могли, и сваки Чивутин — крчмар, не само да је подстрекаоо народ на пијанство, него и силом намерао је ракију мужицима. Кад је нацртао поменути указ цара Јосифа да Чивути нигде не тргују са ракијом, страх обузе и Чивуте и спахије почеше заједно премишљати: како да одбију од себе ту беду? И решише ево шта: Чивути се остављају у крчмама по старом, само сваки је крчмар дужан пазити и знати одмах, кад чиновник иде у округ да прегледа крчме. За време обилажења Чивути би се изгубили из крчма, а поставио би се Хришћанин, слуга Чивути, онај пети, који га је и пре замењивао у крчми суботом (Кад ни један Чива не тргује). Чивути у Окружном граду донавши, кад ће ићи чиновник, и на коју страну, јављали су о том по свима крчмама. Обично Чивуче какво, село би на коња и трчало би од крчме до крчме са навешћем: „сутра вели или преко сутра биће код вас чиновник“, и добијао је за то од Чивута плату по уговору. Дође чиновник или дође сам губернатор, уђе у крчму: ко је овде газда? — Ја — одговори наговорени од Чивутина крчмар, и мирна Бачка. Чиновник премда је и знао, да је све то обмана, али за што да се труди, кад га крчмар пријави сваки пут спахији љубеано, тамо га угосте

и по одлазку његовим, за њим се отправаља у град, од доброг домаћина још читав воз, напуњен дебелим козама, зечевима, чабром масти, салом, шункама и сваком слашћу. На тај начин назначило би се на папиру и послало би се у Беч, да у целој Галицији ни у једној крчми нема крчмара — Чивутина, а у самој ствари у целој Галицији није било ни једног крчмара — Хришћанина. Тако је исто било и при цару Францу, и сећам се, како су чиновници прегледали крчме и како су се за крчмаре Хришћани намештали, да обману чиновника. Једном речи казати, император, не гледајући на снагу своју власт, није могао привести у дело своју добру намеру, и ракија по старом остала у рукама Чивута остала као општар мач на погибао нареду. Радила је свештенство наше црквеном придишом против пијанства, но народ није увек слушао добре речи, — наука крчмарева више му се лепила за срце. Крчме су се множиле по градовима и селима и по путевима, и што се оне више подизале, тим више се подизала на њих аренда, тим више се ширило у народу сиромаштво, неморал, крђа и сваки греси. Краја и предела већ није било у то време, где није било пијанства, кад, као глас с неба, распростре се у народу позив о друштвеним трезвености и умерности, кад свештеници стадоше разјашњавати народу, да је над безданом, и опомињаху га да се завере да не пију.

Никола. Ти ето говориш, да се народ уписивао у друштво трезвености, и да су већ све парохије даје завет да неће

пити ракију, за што се пак сад о том не спомиње?

Онуфрије. не жури се, све ћу ти приповедати, само слушај пажљиво. Сад сам ти на име дужан разјаснити, зашто та трезвеност и та друштва нису се одржала дуго, и како се догодило, да се ђаво показао јачи и од Консисторије и од свештенства. Још у оно време, кад ни гласа није било о америкаанском духовнику, који је први завео Друштво трезвености, било је међу нашим свештеницима таконих, који нису печена пића употребљавали, мрзели су пијанство и гледали су га као првог врага свога народа, свим силама проповедали су против пијанства у цркви и обраћали су парохијане трезвеном животу. Таков је и био и наш покојни отац Андрија Левицки, по још више се показао у том, његов син Александар, он је био мој вршњак; од самога детињства нашег били смо јако сдружени, јер заједно смо се учили у школи, код покојнога Леоновића, на једној смо клупи седели, редовно смо се заједно играли, и тако смо се навикли један на другог, да дана једног нисмо могли пробавити један без другог. Александар послали у Лавов да се учи, а ја сам остао код куће, — код црквењака већ сам учио Псалтир и црквени устав. Али кад долази кући о празницима или о вакацији, ја сам увек трчао да га сретнем далеко на путу и, за тим се нисмо делили до полазка његовог у Лавов. Дуго би било приповедати, како смо се ми волели, волели смо се као рођена браћа, како смо заједно пецали рибу, пливали по води за птицама, а по том одрастивши, како смо заједно радили по дворинту, — на гумну, у врту, у пољу, како је он мени приповедао о том, шта је научио у школи или из књига, како смо ми по некад до повођи

преседили заједно, читали и пресуђивали. За тим је Александар ступио у семинарију, свршио је богословију, морао се оженити и за свештеника рукоположити. Пре, него што ће се оженити и рукоположити, дошао је у госте родитељима, и тада смо последњи пут провађали заједно готово цело лето. Александар се ни мало није поносио са своје учестости, није промену пријатељство са мном са својим старим пријатељем и мн, као и пре, ишли смо заједно да се купамо, да сунимо сено, возили својове и радили друге економске послове, јер он никакав посао није занемаривао. Једанпут, дан је био топао, купали се у јутру у реци и идемо кући, — попели се на брежуљак за црквом, где и сад стоји, дебели раст и сели смо под њега да се одморимо. Оданде нам се посад види као на длану, са свима окружним селима.

— Лепи божји свете! — проговори са удахом покојник, — зашто људи нису тако добри, као што си ти леп, красив и мио срцу земни свете? Да, људи не виде све то, што је Бог за њих створио, не виде тај божји свет! Један другом завиди, један другога мрзи, један би другога појео као штучка малу рибицу! Није ли тако Онуфрије?

— Налик је на то, одговорим.

— Видиш ли ти оне тамо зграде?

— То су зграде, где се пече, — а што?

То је завод људске невоље и зала фабрика свакојаких грехова.

— Како то?

— Ето тако. Народ се труди, неуморно ради као мрав, и остаје сиромашав, јер ракија одузима од њега половицу плода његове радње, а коме узме и све, што год заради. Кад је пак своје изгубио, тај болник се не зауставља ни пред туђим. Отуда

су греси и срамоте. Од ракије се свако рђаво дело чини и из ње свака беда произилази, и докле год народ не остави проклету ракију, докле не ће бити у њега добра, оста ће вечним робом. Пијеш ли ти ракије, Онуфрије?

— Пијем, а што?

— Ја непијем. И знаш ли зашто је не пијем?

— Зашто?

— Зато, што је мрзим, — за то, што свуда сретам бедну дечицу, — голу, боцу, блатаву и гладну, зато, што ни једну сироту не видох под туђом хаљевином, јер татица је све попио и сâм пре времена отишао са света.

Ето зашто је мрзим, ето зашто је ја у руке не узимам, тело моје њу не трпим, као лопова, разбојника, убијцу душе, не примам је у кућу, — зато, што она није достојна мога гостопримства.

— Александре, рекох, кад је ти не пијеш, то од данашњег дана не пијем је ни ја.

— Преварићеш се, пићеш?

— Не, не ћу.

— Ти си мој верни друг — и друг самог Бога! Види, на пољу какав је диван сиви цветак са жутом чашицом, и безим прашком! Како је леп, како здрав, чист — зато, што из груди матере земље сиса чисте, здраве сокове, пије чисту влагу, која му се пије с неба под видом кише и росе! Тако је и међу људима: леп је и чист пред Богом онај, који дар божји — разум, савест, душу своју чува светлу и неповређену, не губи тих дарова божјих мрском и Богу противном ракијом. — Не ћеш зар више пити ракије, Онуфрије? Запита ме још једанпут, подиже главу, погледа на мене љубезно и јако ми стисне руку.

— Не, нећу, — рекао сам ти, па нећу моја је реч света.

— Но, саблазниће те!

— Ја никог нећу саушати.

— Слушај, натераће те!

— Но, ако ми руке вежу може бити, онда ће у уста моћи лити.

И нисам обмануо свога друга: од тога дана још никад нисам окусио ракију, а кад сам постао старешином — набацно сам је сасвим из куће своје. И ја држим ракију за врага, и тако је мрзим, виновницу сиромаштва, незнања, понижења и срамоте нашег народа, као што је искрено мрзео незаборављени мој Александар.

Никола, Шта је било даље? Приповедај, деда, молим те:

Онуфрије. Разиђосмо се на разне стране као што се људи обично разилазе: један на запад, други на исток; али ми не престајосмо љубити друг друга и срцем билемо увек заједно, — није било тога дана, да се нисам сетио свога друга и вршњака. Он се оженио, рукоположио за свештеника и добио је парохију далеко негде, с оне стране Дњестра реке. Несретан је био човек, несретан с тога, што је волео истину, увек је ишао правим путем и никаква га сила није могла с тог пута свратити, што није волео клањати се пред лажљивим, рђавим и непоштеним људима. Он је умро у младим годинама, уморише га љутине пријатељи, умро је у сиротињи, оставио је за собом жену и петеро сирочади, но Господ их није оставио, — сви су се петеро изучили и постали ваљани људи. Тако за истинита дела очина, Господ је благословио и наградио децу. Пред смрт написао ми је писмо, које сам сачувао до данас као спомен о њему. Чим свршим ову приповетку, даћу ти да га прочиташ.

Никола, Је ли давно он умро.

Одговорје. У 1836. години. После тога, како је дошао на своју парохију преко Дњестра, писам се видео с њим 6. година, али у то време, удавала се код нас сиротица — унука покојног оца Андрије Левицког, и Александар дође јој на свадбу. Била је рана јесен, време беше лепо, месецина као да сад гледаш. После вечерња отпочело се сватовско весеље, — музика свира, гости се веселе, играју певају, како то обично у таквим приликама бива. Врућина је била јака у соби, покојни Александар дође мени, узме ме под руку, изађосмо полако и унутисмо се на брежуљак за цркву под раст, о ком сам ти већ говорио. Тамо смо сели друг уз друга, као стари пријатељи и отпочесмо разговор, кога се добро сећам и никад га нећу заборавити.

— Ја сам тебе, једва познао, Александре, рекох, како си се променуо. Је ли ти био, болестан, шта ли?

— Болестан сам био, брате и друже мој, и продужила ми се болест — у срце. Сад ти је свет такав постао, да живи само певајући, у кога срца нема, а мени је Бог дао срца више по што је нужно, и ето ја сам несретан. Патим се и сиротујем тешко сиротујем!

— Сиротујеш? А ја сам мислио да живиш и да ћеш живити по вољи. Тамо преко реке Дњестра крај је тако леп, цветан, весео, земља добра, плодна. Шта је то да ти сиротујеш?

— Чуј, да ти приповедам. Ви, светски људи, мислите, да нема сретнијег човека од свештеника... И сâм сам тако мислио докле не познах свет и људе, али сад све другачије видим, не онако, као пре. Ти знаш ваљда, да сам већ на другој парохији?

— А зашто? Прва ти се зар није допадала?

— Мени се увек допадала, али не даду живити, где ти се допада, него те гоне из места у место као преступника. И сад ми је већ суђено тако да лутам и да се потуцам до онога времена, док се не упокојим за навек у гроб. Спахије ме јако мрзе и опружили на мене своје језике, а ти сâм знаш, да су свештеници сасвим у њиховим рукама.

— А зашто су се тако на тебе прогневили?

— Приповедаћу ти по реду. — Кад сам био одређен на прву моју парохију и отишао тамо, прегледао сам све, — цркву, здања, вртове, земљу и упознао сам се са људима, ја сам се молио Господу Богу: „Боже ако је твоја воља, дај да и кости моје грешне оставим у овом месту. Ја нећу већих доходака; ја хоћу да живим само за своје парохијане, хоћу да им будем наставник и путеводја свему лепом и добром; земљица ова, мој и мојих рад, раниће ме“. Отидем са женом да се представим спахији,

— по закону, старатељу моје цркве. Примео ме је као рђеног брата, до крајности према мени љубезан и молио ме, да се обратим њему у свакој нужди. Шумару је пак дао заповест, да ми даду дрна из спахинеке шуме, и дрва за зграде, а кроз неколико дана, видим, спахинеке слуге, једни ору, други сеју, трећи дрљају и повлаче моју њиву. „Господе! хваљим и величам Бога са сузама, — зашто си ми дао милост, да живим с тако добрим људима!“ Наскоро дође и сам спахија — да ме посети у новом стану, дознао је о свем, што ми недостаје, поседио разговарао се са мном, опет ми обећао своју помоћ при уредби домазлука, а при расстанку египсоу ми руку и рече: „рука руку мије“. Последње

речи нисам разумео и на једно их уво-
туо, а на друго пустио, а оне су имале
особито значење. Сутра дан дођоше дун-
ђери и молери, да прегледе нашу кућу
и да се late посла, — преустроили нам
стан како су могли боље, где је само што
пуживо, било — све је учињено! Жена
моја скоро сваки дан иде спахивнице: друш-
тво видниц, њено са спахивницом било је
тако, да нису могле живити једна без
друге! Рогата моја мртва, што сам доби-
са женом, и коњи и друго благо, — па
се на спахијевој ливади, у трави до трбуха
ерце ти игра кад погледим, како се враћа
кући сита, чиста, весела. Шта ми је још
недостајало? Није то био живот, него прави
рај, рај земаљски!

Но ја се боље осирнем по парохији,
видећ — беда! Нико не уме да се пре-
крсти људски, нико не зна *Ошчениш*, а нико
није чуо *десет заповеди*. Једина ракија
велика госпођа, шири своје царство свуда
— до саме убоге колебе. Дође недеља
празник, — у цркви баш никога, а крчма
од рапе воре пуна. У подне у њу се већ
не можеш протурати: музика свира, танцу
играју, певају, затим се свађају, деру,
распиралају. Арעדатор Чивутин, са ши-
роком и дугачком брадом, иде важно као
паун, у атласком шлофроку; код њега у
кући злато и сребро, за ручак има меса
и сирите, а сељак једе просту киселицу
и лукци, и забунивши главу са ракијом
— заборавља, да је човек! Чивутеко стона-
риште пуно пунцаго залога, трули сеља-
нину добро за проклету ракију, а народ
не може да се довије — зашто је то тако.
И сваки мисли и говори, да тако мора
бити, да друшћје није можно.

После прве моје литургије у недељу,
објавим, да ће бити вечерње и придики.
Звињило на вечерње — нико не дође у

цркву, само: тутор, црквењак и певац. —
Зашто да се тако трудите, оче, — рече
добродушно стари тутор. „Овде народ
није томе научен. Код нас недељом, праз-
ником каквим — увек свира у крчми му-
зика и с тога су деца и девојке цео дан
тамо“. Друге недеље опет после литургије
сажем, да се скупе на вечерње и на при-
дику, — и опет црква празна дошла је
једна само девојка. Ја се задовољих и с
тим, учини у њу једну. Девојка је изишла
из цркве сретна, што се уме већ правилно
прекретити и научила је како иде молитву:
цдак нивисни! Треће недеље имао сам на
придики ваћ шест људи, четврте 12, пете
пола цркве. Учио сам их сасвим усрдно,
младеж ме слуша жељно и одговара јасно!
Радујем се кад ко штогод зна, на души
ми таква благодат, таква радост и не-
сеље, веће него кад би ми ко дао пуњу
кућу дуката. По није дуго трајала моја
радост. Те пак недеље била моја жена у
гостима код спахивнице. Уједанпут до трча
Чива-арעדатор из крчме, Јанкел, заду-
вавши се, и управо спахији: „Велеможни
господице! ви не знате шта се овдје код
нае чини!... чини се и ради то, што
никада није било! Еј болан, то је отимање,
то је разбојништво, то је страшно! Ја
плаћам ареду, плаћам музиканте а сам
народ у цркви! То никад није било! То
је нови, сасвим нови неки обичај! Ако
тако пође даље — арезда веће вредити
ни половину садање вредности, а ми ћемо
с нама, велеможни господице, еј Боже,
извињите, обоје ћемо остати у платки! Еј
— еј! Шта треба учити мужика? Ни-
ком је то вужно?

— Ето ти мисл Јанкеле. 7 дана у
седмници. Овај један плац два часа у недељу
неће ти довести више добити, одговори
пахија.

— Велеможни господине, одговори Јанкел, ниско клањајући се; висте паметан човек, — ви сами знате: да овај један час у недељу више ми вреди од свију остали дана. Еј Боже, по савести говорим, кад ми одузму један тај час, арсена не вреди толико, колико плаћам!

— Но, по, рече спахија, умирите се Јанкелу, умири те се, — ствар ће мо ма како поправити, ја ћу говорити са свештеником.

— Молим вас, говорите! Ја сирома — Јевреј, тако ако се ћути нећаља.

(Пастањане се).

Поговор на чланак „ЗНАЧАЈ И ПОТРЕБА ПРОПОВИЈЕДАЊА У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ.“

(Види „Источник“ за мј. Март, стр. 93).

У трећој свесци за 1895. г. добио сам је „Источник“ један чланак са гори наведеним насловом, који човека, да никад ништа није писао, изазива: „Шкрати ешта кола“.

Ето, прво и прво и. пр.: наслов овога чланака не одговара садржини његовој и намјери писачевој. Он пише „Значај и потреба проповиједања у православној цркви“ а хоће да нам изнесе потребу проповиједања у нашој домаћој еписко-православној цркви. То је у неку руку неослободност од писца, јер се недужни читаоц све обавиљује, док не дође до ријечи, наша мудра влада у Босни и Херцеговини . . .“ Ту тек долази он до себе и до намјере писачево.

А о значају проповиједања у онтој православној цркви, све, што нам је писац написао, све је угајед и као с ногу написао. Ништа у том разлагању његовом нема, што би јасно и одређено указивало значај проповиједи у нашој еп. православној цркви. А колики је тај, види се из тога, што је проповијед од постанка својег била вајда саставни самостални акт њеног опћег и посебног богослужења; а што је црква, с обзиром на њезино „основположење“, и на њезину неопходно потребну јој услужност сматра као прву, најпречу и најсветију дужност својих благојесника. Истина, толики значај не видимо у практичном животу њеном, али јој га она за својих других екоринијех времена није ни могла дати, јер „како црква ког времена живи, тако и говори она“ (Theod. Nagelsk). Тако радња њезина на пољу мисионарској била је, али дотлек тиха, да се учинила неким злурадним западња-

цима као мртва стагнација и вјечита обамрлост, у којој никако нема нагледа на живот. „У православној цркви нема мисионарске ревности, па дошљедно ни животне енергије. Она је мртва мумија, штатуа без духа и мозга, она је сува, бесочна грана, која је отргнута од заједнице са првим пријестолом, те већ готова да се спази!“ . . . говори латинска непристрасност и њена хришћанска толеранција. И већ само за то требало је о значају проповиједања, што га оно у нашој православној цркви има, требало је коју вишорећи, кад се је већ једанпут о њему почело говорити. Ријечи Христа Спаситеља: „Иди к људу ким, проповиједати евангелијем“ (Матко XIV., 15.) директно се односе само на проповијед мисионарског карактера, а на њу, не се оне односити и у будуће све докле, разумије се, док сви људи не постану једно стадо једног пастира (Христа Спаситеља). Но, у којој ријечи божјој није само темељ постајању вјере хришћанске, но је у исто доба и темељ на утврђење њено и тежељ за унапређење, развијање живота у Христу — у толико се и оне ријечи односе на проповијед савидавајућег карактера. Намећене дакле ријечи Христове односе се на значај проповиједи, о којој нам писац говори, односе се тек посредно, индиректно; па за то нам их је он требао протумачити и ближим описом ради апостолског своје разлагање потврдити. Када се је писац једном подухватио, да каже и говори о значају проповиједања *нашим* свештеницима, онда је баш ту нарочито требао да буде што згодни и што испржнији, како би им што убједљиви

представио проповјед божјега слова, као најпречу и најсветију обавезу њиховог свештеничког чина. Та ми сви готово, с малим, зала, изузетком, не сматрамо проповјед за такву, но за само споредну и уз то још мучну дужност, а колико нас има, што је у опће, Боже прости, и не сматрамо никакву дужност своје свештеничке службе.

Ни о потреби проповједања није нам писац ништа више казао. „Прије но што речемо — вели — да је свештенство наше у цркви . . . безусловно дужно проповједати; морамо вијети, има ли шта, шта му чини сметње са свијем или парцијално у погледу онога, што се од њега по праву има напуштавати“. И онда нам износи писац те сметње, које — му угајед буди речено — „могу бити различне, према не сваколикe безусловне, већ и у различној мјери“. Оне, које налази, да су понајгласније, сам их износи, па их сам и обара и то све на таки начин, да их осуђени читаоц мора сужорно одувиати са рибјема: жив ми био Тодор, да се чини говор! Ако ко не вјерује, нек изволи прочитати бар онај задњи пасус, ону управо рећи делирију на стр. 94. Да је свештеник безусловно дужан проповједати, то изводи писац из Ц. Ст. Милоше теорије, па онда ти истом потврђује ап. Павлом!! Он не прта показати наше цркве, њеан живот и њезине спољне и унутрашње односе напрам конфесија у нашим развјерним домовинама, па да нам се онда из те плусгресије сама од себе потреба тога живљег рада у својој величини покаже, но ти просто и једноставно гуди: „Проповједанье, односно наука народу, била је свакад нужна, а данас је и од пријекне потребе!“ Без икаквог заједанја, мене је за сво вријеме читања тога чланка одузимало чувство оног човјека, који ради подмирења неке извјесне потребе дође у продаваоницу с фирмом неке највјесне робе, па кад тамо, а оно у њој: свашта којешта — бакалук: ствари разбациане, не распрежбене, а од оног, што он тражи, нешто мало стоји у једном буцаку, а то је ондје оно, што нам говори писац о народноме сујевјерију. Донета, вјерске предрасуде и сујевјерице јесу пјега на души човјечјој, које сметају свијетлим аријадина христове науке, да свом својом топлином утичу на разум и на срце људско. А колико се тај корон укорењено по свима крајевима наших домовина, познато нам је свима. Странци нам унесују сујевјерије

чак као негативну црту нашег карактера: „Често, епопсећ охарактеризоване Сиреке, покушало неговорити о библји, намо диспропорционално мјакд 8 нили. 5. как-дог Сирка Анлохитко аријетта доушину и дбрума, мнжметко млагоратну и зану придимнокаий“. (Б. П. Бодакезов). Тај корон смета свестраном готово напјетку народном, и ми га треба да свестраним силама затиремо; али колико тог корова других врста има, колико наших и не мање снажних сметња има, што нам коче точак црквено-народног живота и што нам живо указују на потребу проповједничког рада. За што нам их писац није, ако не све исцрпио, а оно брз неколике изнио и пропратио? Ми се божмо од њег, као писца потребе проповједања, не можемо оани само, никада задовољити! —

Шта ли мисли писац кад говори на стр. 97, у првом ступицу: „А тако раде, мали Божке, многи наши данашњи свештеници, наувени не колико мислених људи, који се за своју сопствену цијељ баве . . . послонима“. И одмах при дну истог ступца говорећи, да се свештеници од проповј. дужности не скину „дати завити никаквијем махинацијама и ради себе самјих, ради својих личних интереса — свога сопственог опетанга, јер Ц. Ст. Мил. овако вели . . .“ Мисли ли писац тијем, да свештеник треба да приовједа и скерачи ради прибитка и ради моралне своје користи? Ако тако мисли — крипо мисли! Свештеник је и ондје, као и при тајнама средство, преко којег Дух Свети утиче на људе. Његовом личношћу служи се Он за своје дјеловање и, проповједни усунал се изад проповједати ма из какве друге побуде, а не искључиво само славе ради имена Божјега а на елидавање вјерних — то он више Христа не проповједа, већ сам себа, дар свој за нужду каку и потребу своју и т. д. „Личност је та прозрачна средина, кроз коју пролазе алади вјечне истине, који грју у осветљују човечанство“. (Самарин у преводу).

Сви чланак очак претрпио је цитатима француских публициста и аустријских фелдмаршала, Енгелс Мил заступљен је на сваком ступицу у толикој мјери, да нам се чини, е је тај човјек некакав важни пасторалиста хришћанске цркве. И уводи на изводи кон-ц иногих његових мисли јесу разлагања Милова, које писац назор интерпретира у корист овога слагалања. Ја не знам рашта то он све чини код наших толиких

символичких књига и црквених писаца. Из књиге о презвитерским дужностима писац вади једну циглу реченику: (убјехи се страхом и трепетомъ њимъ должна еста²⁾) а у њезиним праних главицама тако је детаљно, тако криво разређена ова света дужност свештеничка, да не може — чини ми се — куд боље бити. И св. Јован Златоусти у IV. и V. гл. својих шест књига о свештенству на свој златоусти начин говори о проповједању, а он може да послужи као капа-

цитет и свијетској, а камо ли црквеној књижевности. Мени се све чини, да је писац овога чланка једно хтјео, друго започео, па му онда испало нешто треће, што се зове: „Пош'о не стиг'о!“¹⁾

¹⁾ Ма да је кривацавање и поломка у нашем листу искључена, пак провунтимо овај „поговор“ младога писца јавности, ради умјесног му разлагња, молећи писца чланка „Значај и потреба приповједања“ да се не љути, јер умјестан приговор свакоме може од користи бити. (Ур.)

ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНИ ГОСПОДИНЕ, МНОГО-ЗАСЛУЖНИ НАШ — АРХИПАСТИРУ!

Говорено Њ. В. митрополиту Николајевићу у Б. Дубици.

Провидност и свемогућност преблага Бога, добра воља и Патриотичка љубав, као и света дужност Вашег Високопреосвештенства, — пак свеопшта пажња и жеља духовне нам дјеце, миле Пастве Ваше — Српског православног Народа — довела је Вас овђе, на нашу велику радост и пуно задовољство у средину нашу!

Благочестива и Христољубива, пак родољубива ово — мјесца срп. прав. Црквено-школска Општина, у славу Бога и крета Часнога, на дику и понос светогга нам' Православија, — Те велике Васељенске Православне цркве — цркве Христове, — подигла је себи овај весељени св. храм, дом Божији, дом молитвени! Саградила је велим, као што се ево види, — овај еписки сијон! И предобри је Бог својом милошћу моју маленкоет толико узвисио, те сам ја сретан, и пресретан — да на прагу овога епископског сиона ново подигнутог, којему сам ја са дозволом и благословом нашег високопреосвештенства дана 31. Априла ове године и темељ освештао — у овоме мени милом мјесту са браћом свештеницима и милим Српским народом — предусретнем, и по св. дужности дочекам нашег милог Архиепископа — т. ј.

наш високопреосвештени господине, много заслужни добротворе и добри оче цркве своје, народа свога, народа Српскога!

Предајући, са дубоким поклоном, и срдачним цјеловањем вашу св. десницу — овај свети часни крст, у свете руке нашег Високопреосвештенства, — са којим ако Бог — да, да сутра као одређени дан, благословите, освештае и трношате, са прописаним својим св. Архиепископским молитвама — Овај свети Храм Божији да се и у њему пропоје св. литургија у славу Божију и да по примјеру као — достојни замјеник светогга епископског Саице — благословите народ свој — збор еписки.

Са пуном радошћу и весељем, најављујем вашему високопреосвештенству, велико одушевљење и задовољство Српског православног свештенства и народа на томе — што је ваше високопреосвештенство савладало своју очинску љубав исказати, пак сте под своју дубоку староет на овако далеки пут из престолнице своје одважили се путовати, и овамо у ове доста далеке крајеве своје Богом спасајемо простране Архиепископске доћи, — да се од зове — те врло скромној жељи и синовљевом позиву народа свога,

који нас високо цјени и поштује — и који ће вјекovima остати захваћан и признателан наше архипастирске добродјетели, разном врсној доброчинства и рада у свима гранама, на пољу среће и напретка народа свога!

Са чиме сте себи, са своим славним и сваке хвале достојним, те узвишеним и племенитим непрегледним у јавности признатим досадањим добријем дјелима — увјенчали и уресили досадашњи многогодишњи низ, сваким врлинама обасутог и окићеног живота свога, стекли свако

привлачење и вјечиту благодарност народа истинитог свога, који вам од срца и душе своје из највеће благодарности кличе: да нас свемогући Бог, у милости својој, на дику и понос народу своме народу епискоме — још дуго времена подржи, крјепка и здравља!

Живео! Живео! Живео!

„Благословијте грађи во имя Гдѣ!“

Говорио дана 10. Септембра 1895. године, при дочеку Архиепископа.

Јован Зечевић.

прота.

БЕСЈЕДЕ МАР. С. ПОПОВИЋА, ПРЕСВИТЕРА.

На васкрс.

„Воскрѣніи твои Христе мило аггелъ повѣща на мѣстохъ, а ми на земли подохъ читалъхъ подирахъ тѣхъ блаженъ!“

Благочестиви Хришћани!

Облаци се развијаше. Мјесто помрчине засја јутрења румен. Исток алатно облисташе, када уста из гроба највећи учитељ рода људског — наставитељ све Вавроне преблагі Иисус Христос — једини управитељ православне цркве.

Горе и дубраве зарадоваше се и повеселише! Све што је мртво било, оживи... Сруши се Голгота, а мјесто ње засја часни крст, — над душњавима победа — оно кога се скупило мноштво народа...

Велико и мало, богато и сиромашно, здрави се слаткијем пољупцима пред часнијем крстом и заклињу се, да ће у миру, љубави и слози живити један с другим; да ће у свој Ваврони завладати опште јединство — мира Божијега...

Из милион — милионѣ града, данас бруји умили поздрав:

„Христосъ воскресъ!“

Са Голготе се чује тихи глас:

„Всѣхъ крѣсти заѣ!“

Устао је славно из гроба онај, кога су гвозденим клинцима приковали на крсту.

Устао је сив Божији, кога неразумни и запевени Јудеји на смрт осудише. Трећи дан диже

се из гроба, проповиједник правде и истине, љубави и благочестија. Силом Вишњегос Бога згази смрт, прослави Бога Оца, а тиме доказа, да је он обещани Месија.

Ничије подајте невјерни Јудеји, надајте пред побједитељем, који нас ни онда није марио, кад сте га наградили за Његова непостижна дјела — највећим мукама!

Како, да се не стидите запевени невјерници, када видите, да сте побјеђени! Очи вам ниде истину, али вам срце невјерује, — а душа вам се гади на правду.

Лежите у прабини грјехова и нећете, да се покајете; нећете да дођете суноцу правде!

Ваше отровне стријеле — уперене против православља, поломљене су... На дан православног ошштег славља — за времена кајте се; кајте се, јер сте побјеђени истином...

— На данашњи дан милином се надимају и епископски груди, јер се и Србин радује и весели, па захваљује својој лијепој православној вјери, која му је народност очувала; која му је — у великим патњама — за пријеме мука и чемера улијавала наде, да ће Србадија ускрснути.

— Осречемо ли се прошлости, што видимо? Србадија тугова и јадикова пет вјекова, па опет оживије... оживије духом; јер му вјера не даде за навјек умријети — вјера православна, коју сваки Србин мора са поносом, поштовати,

укажувати и са њом се дичити; јер ко вјерује истинитог Бога чистим срцем, истином љубави, — опоме Бог и помаже, благосиља му плод и род, и не да му за навијек умријети.

На данашњи дан — на дан општег прав. весеља и славе, отворимо један другогме срца наша . . . Видимо, јесмо ли мирни са савјешћу; јесмо ли помагали немоћна брата свога, јесмо ли болне лијечили благим ријечима, да се надају на Бога; јесмо ли били у завади са браћом својом; јесмо ли радили против рода и племена; јесмо ли хулили Бога и вјеру; јесмо ли шта неваљало учинили, што би могли нанјети штету и себи и народу своје . . . ???

Када све видимо, зарецимо се браћо мила — зарецимо се, да је Србин Србину свој; да ће брат брата потпомагати, а не један другогга обарати.

Господ се диже на жртвијех, па треба и ми да прогледамо новијем очима, очима живијем, јер доста смо били жртви.

Вријеме је браћо! Вријеме, које брао пролази а за собом носи клинцу било добру, било алу.

Које за кајања, треба још сада да се покаје; — јер сада је живот нови, који нам будућност одређује.

Отидио на гробове наших бедова и праће-дова, закуњимо се прахом светим, даћемо се љубити, — без разлике вјере; да ћемо брат брату бити у помоћи и запојимо пм: „Христос посресе!“

Нека се и они спремају, јер ће наново озвнижити, у нечој слави и блаженству.

На гробовима наших пратата закуњимо се истинитом љубави, да ћемо свој рол и вјеру поштовати, до задњег часа, па се радосно помолимо:

„Ускренућу твоје Христe Спаситељу, вјевају анђели на небесима, и нас на земљи удостоји да чистим срцем тебе славимо!“

Амин.

На духове.

Благочестиви хришћани!

Синао је Дух свети у виду огњених језика на Христове апостоле, те се тијем испунило Христово обећање: послаћу вам утјешитеља Духа, који ће вас ујудрити.

Апостоли су били испуњени на молитви у једној соби, наједном зачује се глас као духање

силнога вјетра и испуни сву кућу, ће апостоли бијаху.

Чим су се испунили Духа светог, почели су одмах говорити разним језицима; јер их Дух свети на то упућиваше.

Апостол Петар пред испуњеним народом у Јерусалиму, поче проповједати распетог Спаситеља и на његове духовите ријечи, пријеђе одмах у Хришћанску вјеру хиљаду људи. То је била прва општина Хришћанска, који у Христа вјеровашу.

Затим се апостоли разиђу по свијету, проповједајући и крстећи људе у име Оца, Сина и Светог Духа.

Као што је Дух свети задахнуо апостоле свемоћном силом, тако смо и ми задахнути духом — душом живом. И, док смо живи, душа је у нама, а чим умремо, душа оставља тијело и враћа се своје Творцу.

Када је душа преча од тијела, када од тијела немамо никакве помоћи; јер од тијела постаче најпошље земља и прашина, зашто се онда браћо, не старамо више за душу, него за тијело?

Видимо, да нам од тијела нема помоћи, и опет се толико бринемо за тијело, а душа је многومه споредна ствар!

Немојте тако браћо!

Зар се не сјечате, кад нам ко умре, па био отац, мати, брат, сестра, највећи пријатељ или добротвор, чим надахне, сваки од нас виче:

„Носите, носите мрца из куће, видите, да се усудио!“

Зар то није истина?

А, док је душа у тијелу, тијело одијевамо и задовољавамо свјетским сластима, и царица душа гола нам је!

Због тијела једемо и пијемо, а због душе нећемо многи да помажемо оне, који помоћи желе и траже! Када ми од Бога просимо, да нам да здравља, среће и напретка, то смо и ми због наше душе дужни давати неку помоћ онима, који помоћи траже; дужни смо повешта од своје зараде давати, како за сиromaхе, тако и за добротворна цијели, па ће нам душа спасена бити. . . .

Ко воли поћ него дан?

— Нок воле само непоштени људи, који су огреати у разним гријесима; воле они, којима је и у сред дана мрачно; који отимају туђу муку

и невољу; који краду и убијају. Ето њима је у свако доба ноћ. И они љубе само оно, на што се поштени људи гаде.

Који живе у мраку, њима се чини, да су у животу, али они су мртви, јер су свој дух погазили. Они се осврћу на тјелесне жеље и наслађују се у њима, а дух им непрестано по тани хода.

О, неваљали и лукави ерцем! Зашто пљујете на светињу, зашто бјежите од свјетлости, за што не живите духом и истином, за што идете страни путима, за што не идете за хришћанским предводителем, који умиљато збори; *"Ја сам живота, пут и истина"*¹⁴

Дан воле они, којима се дух узнио, над тјелом, који су далеко од мрака и таме, који раде онако, како им душа жели и осјећа, који се наслађају само у ономе, што је узвишено и свето, — што је више од тијела; који се заносе духовним дјелима.

Њих је Дух свети умудрио, те им је душа премудра, душа разумна, душа блага, душа права, а увијек даровима били су обиљени сви пророци, Божествени апостоли и мученици, који су имали еднаку силу, једнако сједињење, једнако поклоњење светој тројници.

За то браћо Хришћанска, када видите, да без душе — без живота не може ништа постојати, треба да све изгубите, а душу да очувате.

Како сте дужни душу своју очувати, тако је дужност свакога од вас, да се старате и за душе другијех људи.

Истина, свештеницима је повјерено, да се они старају за спасење, душа своје повјерене пастве; али и сваки Хришћанин треба да води бригу, о спасењу душе другог, радећи онако, као што чланови једнога тијела чине, да једно другог потпомажу — I Кор. 12: 26.

Свети Јован Златоусти говори овако онима, који мисле, да не треба да се старају о спасењу душе другог:

"Када је јане твога сусједа рањено и лежи на путу, зар га ти нећеш подићи и јавити за њега сусједу? А зар мање вриједи душа другог, када ти увидиш, да је она рањена, или је пошла неправим путем?"

Када пламен обузме кућу твога сусједа, ти не можеш мирно посматрати на ту несрећу; па за што, да те ни мало не дира у срце стање

другог, кад га је обузео пламен рђавијех тежња? И још ако хоћете, можете више него ми један другог попрањати. Ви више времена један с другим проводите и боље него ми један другог позите" (толков. на посл. Јевр. бесједа 10).

Данас, на дан велике славе православне, када је дух свети сишао на апостоле, паднико на кољена и завапијмо вјечноме Творцу, да нам опрости прегрјешења, да и нама пошаље Духа светог, те ко је у заблудама, да прогледа духовним очима.

Дух свети напуниће нас силом и снагом духовном, али ће нам свете наде, послаће нам вјерног анђела чуvara, свијех ће нас искупити у царство Своје, опростиће онима, који се у њега надахну; с тога се поклонио нераздјелној Тројници, јер нас је она спасла —

Амин.

На Петров-дан.

"Паци због моје пати издржати моје, али агаци моје"

Благочестиви Хришћани!

Слаткијех и божанственијех ријечи, које је преблаги Христос рекао своје ученику Симулу Петру, кад га је запитао:

"Љубиш ли ме?"

Па када му је апостол рекао:

"Ти знаш Господе, ако те љубим". На то му је Спаситељ одговорио:

Паси овце моје, паси избране моје, паси јавце моје!

Ове ријечи нијесу се односиле само на апостола Петра, него је тиме Христос упитао и остале своје ученике и апостоле, и дао им власт да чувају стадо словесно најсветијег моју светима, — да чувају све људе, синове небеснога Оца — Бога.

Христос им није казао само просте ријечи, него им је сам најприје примјером предначио, умудрио их је св: Духом и дао им власт, да могу вршити дјело велико, дјело најсветије, да сви људи познају једнога, правог, преблагоса и најљубезнијег Оца — Бога, да га хвале и славе ђи њи ј до вѣка!

Отворимо Еванђеље!

Нема ријечи, која не велича славна дјела великога учитеља над учитељима Христа Спаситеља; нема ријечи, која нам неби показала

етазу и пут, куда да идемо. Он је Источник благоче дјелу; Он је вјело, које не пресушује

Христове ријечи величају Бога и сву Васељену. Да се дивимо, да величамо, Хвалимо, слаavimo и узносимо свете ријечи и дјела Његова света.

А, када је љепше споменути Спаситеље ријечи: „Паси овде моје“. — него данас, када славио успомену премудрих и врховних апостола Петра и Павла, те да се сјетимо рада и труда свијех боговијенчанијех апостола, који су про- свијетлили људе новим завјетом, — завјетом мира и љубави те су на рушевинама старозавјетним при пут обасјали сунчаним зраци свете хришћанске науке, — сунчани зраци наше миле и једноспасавајуће вјере православне!

Имеђу свијех апостола, највјероснији су били Петар и Павле који су својим животом, светим и славним дјелима разијели Хришћанско име са Истока на Запад, и у гордоге Риму мученичком смрћу запечатали су трудове своје.

Рим их је онда презирао, прогонио и најпошље на смрт осудио, — те су апостола Петра напакла на крет објесили, а апостола Павла посјекли су.

Данас их исти Рим обожава и прославља; јер је освједочено, да свијетло дјело не може потамњети.

Као што су апостоли Петар и Павле мученичком смрћу страдали, проповједajući разазетог Спаситеља, тако су и остали св: апостоли и ученици страдали и мучени били разијем мукана, по свима крајевима свијета, докле је Хришћанска

вјера укватила корјена међу многијем племенним и народима.

Када је наша вјера истинита и света, срце вас мора забољети, што су многи чланови православије вјере охладњели према њој.

У данашњем свијету, нема оне сладости и пожртвовања, нема онога поштовања према вјерним праћедовској! Без вјере, сва су нам дјела мртва, а опет ни вјера нам не вриједи, ако не чинимо добра дјела.

Наша ерсека Историја, написана крвљу ерсекијех јунака и мученика, окружена неукијим дјелима нашијех славнијех предака, износи нам много и много пријера, да наши претци нијесу жалили ни живот свој за вјеру православну и за име ерсеко.

С тога вас и ја поздрављам браћо ерсека, браћо православни и позивам вас, да боље поштујете вјеру праћедовску; да сте један другогме у помоћи; да љубите само оно, што вјечито траје; да се слажете на дому, и у пољу и у свакоме раду; да вам овај свети храм буде дом молитве, дом прибјезишта Богу, те да га уредијте похађате; јер су вам црквена врата широм отворена... И празнујући овај свети дан помена св: апостола ускликимо:

„Радуј се Петре, камењу вјере и искрени друже твога учитеља Христа, нашега Бога; радуј се најљубезнији Павле, проповједниче вјере и учитељу све Васељене, — молит се Богу за нас, да нас умудри и упуту на свака добра дјела! Амин.

Новосине.

Двије-три с пута.

(Из манасти. Гомионице у мн. Моштаницу).

Пише јеромонах *П. С. Ивањковић*, ерсеки учитељ.

— Манастир Моштаница лежи сјеверно је од манасти. Гомионице, а далеко је добријех двацест сахати. Пут је, изузевши два до три сахата хода, лијепо и романтичан.

— Пошавши од манасти. Гомионице западно, дође се за неких десет минута на дома ријеке Гомионице, онда се све покрај те ријеке иде до тако званог Вулића — моста.

Тај се мост налази у селу „Обровцу“, а припоијада се, да га је право неки горски вјдук Симо Вулић, по коме се је и назвао „Вулића — мост“, ма да је већ можда двадесет пута на ново прављен.

Вулић је родом из Сративске, котар бањалучки; радо га се околни народ сјећа, јер бијао

— Од „Вулића — моста“ баћи се на лијево и поћи испод два брдашца, а кроз шуму азалу „Градина“, та шума добила је своје име по развалини, што се у сред шуме на повисоком брду налази, а зове се „Хргина — Градина“. Пут стрменит и бреговит, па борбе доста и неуперан, доведиће те из села Оброца у шуму „Шљепачу“, отаџи рјечици Сратинској. Онда, браће мој, окрени уз једну страну покрај куће једног римокатолика, и ето те у шуму „Кумбарушу“, која је кроз ове двије године сва исјечена у кору, и сад се на ново брижно гаји.

— Изађавши из „Кумбаруше“, пред тобом се пружају равна села, поља и ливаде. Па кад то брате видиш, ту Божју лепоту, онда ти и нехотице падну на ум ријечи свете матере цркве, па их од милине у себи тихо изговараш и појаш:

„Јако повелицишасја дјела Твоја Господи, неја премудростију сотворио јеси!“

Слава тебје показавше му нам свјет!“

И Јели љубезни мој Срдине, кад разгледаш све лепоте и красоте у природи Божјој, зар да не зашјеваш ону пачу Давида? —

— О брате хвали Господа!... „Хвалите Господа с небеса, — Хвалите Га на висини светој, — Хвалите Га вијели његови, — Хвалите Га све војске његове, Хвалите Га сунце и мјесец, Хвалите Га све звијезде сјајне, Хвалите Га небеса, И све што је на више небеса, Нека хвали свето име Божје, Јер Он рече и свијет се сав створи, — Он постави све и за довијек, Закон даде свему на свијету. — Хвалите Га све бедане свијетске; Онга и град нека хвали Господа, Свијет и мгла и вјетрови силни, која врше свету вољу Божју. Све планине, ниси и хумови, Све дрвеће, и сви кадри земаљски, Сви звијерови и сва стока листома. Све бујине и птица крилати, Сви царви и народи земаљски, Сви кнезови власти и судије, Стариш, дјеча, мојци и дјевојке, Нека хвале сви име Господње, јер само је оно увиђено, — Славе Божје пуна су небеса Псалом 148). —

— Прво село до Кумбаруше јест Јелића, лијепо и плодно село. У овом селу на десно обали ријеке Гомонице, а на граници котара приједорског и бана-лучког постоји света мати црква, врло стара, од дрвеног материјала, Према не каже, да је и одприје на истом мјесту црква била

па се 1815. срушила. Побожна околна Србадија начини данашњу цркву. Кум јој је веде био некакај Радича, па се и данас по куму зове „Радичина-црква.“ Не зна се право кад је освешћена, храм је пренос моштију св. оца Николе. Служи за двије парохије — „Јелићку“ и „Градинску.“ Хвале је приједно, што је ова црква врло лијепо ограђена, рачуни се брижно воде, а и чешиће се отвара, него друге сеоске цркве у овим крајевима.

— Из Јелића води добар коловоз управо на жељезну станицу „Омашки.“ а не „Омарека“, како се од стране жељезничких органа и званија зове. Добар пут са Омашког води на главну цесту, којом се иде у Бања-Луку, или Приједор.

Више те цесте пукило се је село „Маловица. Ово се село од окупације званично зове „Ламовица, но народ каже „Маловица.“

— Маловица спада парохији „Бистрици“ — Приједорском протопопијату. Нета се парохија пружа изнад споменуте приједорске и бана-лучке цесте, а испод шума: Лисине, Дубраве и Крипина. У Дубрави, а и Лисини има по једна развалина, које народ зове „градине.“ Ниже шуме Крипина, а између рјечица Бистрице и Лушнице, налазе се некаке старинске рушевине — аване „хелије.“ Народно предање каже, да су ту негда живјели калуђери. Цркву имали су мало даље у данашњем селу Бистрици. То се мјесто данас зове „попова црквица.“ Попова, за то, што је туда земљини својима г. г. Петра и Ђорђе Зрнића, свештеника. Како сам — ја да ми није пут туда био, ударио покрај те „прилине,“ а од куће мог пријатеља младог свештеника г. Р. Л. Милошевића, то сам баш на истом мјесту затекао г. пароха П. Зрнића, гдје с мајсторима ћеници, да што хелије на брзу руку направе! Рече ми, да ће ту и цркву правити? — (С чијом дозволом? Ур.)

Неке године — мисли у 1892. вратио сам на тој црквици мали кретић од туча, с једне је стране распеће Христово, а с друге стране: не могу поуздано рећи каква се иконаца налази по рекао би са Богородица.

Кретић се код мене налази.

Мало се пође с поменутом бана-лучком и приједорском цестом — према Приједору, и онда десекне се десно жандармским путем у село Габине, а онда у цркву Козару. Што јест, јест, од куће

спиреног и бескарног попе г. Симе Платонића један и по сахат хода, добро се мора човек ознојати, док дође до једног дјела Козаре „Мрако више“, а отаџен, оклеи баш и почимње права Козара, пут је добар, и милина је кроз зелену гору по ладу путовати. Каквих старина, или

шта спомена вриједног нема на путу на Бабића па све до самог манастира.

— Ето то је најкраћи и најпрећи пут из манастира Гомионице у манастир Мостаницу у Крајини Љутој! . . .

Манастир Мостаница, 7 Август 1895. —

ПРОПОВИЈЕД ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ЦРКВЕНОГ ЗВОНА.

Божјим промислом и благословом, према хришћанској заједници, из више крајина сабрао народ, освети се данас ово црквено звон, овај плод нашег срца и душом жељене замисли кога — обгрљени пламеном љубављу према св. цркви, православној вјери и витешком имену српском — од својих уста одкидајући, забавиште, за вјечан спомен и украс ове свете цркве, које ће нас са овог црквеног узвишења блаженим гласом — св. цркве — поздрављати и гласити радосне и молитвене дане, побуђујући увијек у срцу своју нас побожност на славу божју и благодарност према приложницима ове свете цркве.

Ово је видљив и неосборив доказ, колико жарко љубите свету цркву и вјеру своју, како црцето држите своје лијепе обичаје српске, и подужујете оно, што су вам ваши прадедови, у давно минуваним вјековима, јуначко извојевали и својом крвљу запечатили, пак су се зато и удостојили назвати житељима раја, стубовима православља незаходним звијездама наше славе и величине. —

Па кад нам је овај свети дан довијела ердјачна љубав и постојана тежња душе, према нашим светинама, и ако желимо праведно и без икаквог страха и ужаса, изаћи пред лице Божије у дан посљедног суда; онда требамо и друге хришћанске дужности према св. цркви вјерно и тачно вршити, јер није доста храмове издати и украшавати, већ и равностно похађати; ма како да су нам величаности и сјајни храмови, опет немају важности пред Богом, ако су у светчане дане празни. Бог, ком је престо небо а подножје земља, неживи у рукотворним црквама, јер апостол Павле говори хришћанима: „Св. црква Бога живи“. Дакле, по св. писму, ми хришћани сачињавамо праву цркву, а храмове зато издамо, да се у њих на молитву и слушање за-

кона божјег скупљамо, јер није нема светијег, спокојнијег блаженијег мјеста, гдје би се душа правог хришћанина у тајности с' Богом разговарала, гдје би се ојађено срце од туге ублажило, и најпокоренији грешник криво Богу молитвом обратио, него у једној — која спасава — цркви православној; и онда је хришћанаш дом божји, када смо и ми у њему сабрали на Молитву. Сам оснотатељ св. цркве Господ наш Исус Христос говори: „Је су два или три сабрали у име моје, ту сам и ја међу њима“ (Матеј 18, 20.). —

Па кад је тако, онда, србине мој, увијек поштивај на Бога; убијен буди у цркви својој; кад те на молитву и службу божју позови хришћанска дужност и глас звона црквеног; свој поглед често к' небу управљај; на ликове светитеља и божјих анђела; воштаница свијећа нека ти је често припаљена у цркви и у дому твојем, да те и она опомене на мисли побожне, заповјести божје и дужности хришћанске, које имаш према Богу, према ближњему своме и самоме себи. —

Сваки човек браћо, кад разумно промисли о земаљском животу својем, па био он јак или нејак, богат или сиромаш, имао већу власт и силу у рукама или никакву, видиће да без божје моћи и снаге ништа за себе ни за другог не створи ни неможе видети, да су његови кораци сплетени, језик ухваћен а дисање узвишено; наћи ће дакле много својих дјела, која се не слажу са законом божјим, и сазнаће, да све што има од Бога има, те да ми се ваља смирено покорити суду Божијем и приближити Богу истинском са страхом и трепетом, као што је и старозавјетни праотац Аврам видивши лице божје назвао себе: „земљом и прашином.“

Смирено је дакле прва добродјетељ пред Богом, јер нас неможе спасти никакво старање и

труд, ако при томе немамо праве смирности. Она је тако велика пред Богом, да се ђаво може претварати и узети облик сваке добродјетели, доким о смирености никакво дознање неможе шта је она? Зато дакле будимо и ми, бр. бр. смирећи поштећи и богобожањина, пак иле овђе на земљи, неће мучити никаква туга нит' невоља, него ће милост Божија увијек пребивати на нама и благословити нас рука Божија!

Ви оцци и мајке србинеке; ејетитите се врло често оне најеветије и неопходне дужности своје, коју вам Бог и ваша родитељска љубав налаже, да ју имаде према породу својој: учите их добром и побожном владању, казујте им истине свете православне вјере и правила Хришћанског владања и живљења; Омиљте им ићи у св. призу и чувати своје лијепе обичаје народне, а старије слушати и поштовати; кажите им да је велика срамота и од Бога грехота лагати и псовати, красти и срамно говорити. —

Још имамо времена, имаде и нас многобројно који се окрпљавамо снагом наше старинске вјер, и народности ерпске, пак док је времена, бр. хр пренесимо то драгоцене благо и непазљиву снагу, у млађана срца и душу нашег подмладаку, и добро ју причарети, да их нико у тому по-

љубати неможе, на путу овог промјенљивог живота и свијета. — А са тим благом и снагом наоружајемо их и оснажити само у ерпској школи, ће се добије право знање и Богопознање. тамо их шаљите дакле браћо! тамо је свијетлост и знање, јер ако у том будемо хладни и немарни, може нас противна струја и вјетар одвести на својим колима у бедаан неискривости, канре непоушљиве, и вајединцу, којој је нада на спасење небеско, и бољу славу и величину земаљску — замрла, притиснута етјеном вјечне непомичности. Пак се неби могли одужити, достојно ерпском нашем просвјетитељу Сави, св. великом Василију, великомученику Димитрију Проконију и многим другим.

Банди и злоштина, да не кидате књ. наплетк. (Матеј 26. 41.) пак ћемо тако приближити се ерпци и наплетку нашем; тако ћемо постигнути оно, што жељимо и за чим тежимо, а милостиви Бог ће нам саслушати топле и побожне молитве, и благословити нас, и ово прикено благољепије сада свагда и увијек, вјекова. — Амин.

У Осејачанима, мјесеца августа 1895.

Написао: Остоја Пантић,
свештеник

ДВИЈЕ ТЕЖАЧКЕ СЛАВЕ.

1.

— Васлава, ижева, Слависмо, војединого Госнода Бога Иеуса Риста сина Божијег и Спаса нашег. С кретоу ченим — са најспратним: Михаила, Гаврила, Руила, Риваила; свети слави — свак тебе фли; наше апостола дванаест, пророка триста и осамнаест — правомученика, четири света ванђелиста: Марка, Матију, Луку, Јована. Валме: Васелију Великого, Глигорију Богослова, Јована алатоуета, Јована Милослава, Илију чудотворца, ижева Ниђију (?), Ристова Николу, Самоила, Јерејију, Зарију Вакума (Аввакума), Илију, Јелсцају, Турђа Димитрију, Прокота, Теводора (Теодора), ерпског кнеза Лазара, свјатих Мученика и Мученица; пришоше нине Петра и Зарије — кроз огањ, воду и гору два сребрена Кузмана, Тиру, Дамјана, Јована Пантелиана (?), преподобни отаца: Алексију, Ступ-

ног, и Симеуна Ступног, на четири свете преподобне Петке, Мајке Саве (Саре). Ижево просијаше, вачетири свети свештеника, владика, Деснота Јована, уручине најаким царем (?) ручку (фрушку) Гору, утврдише ним (свижа) на здравље, спасе није — нашем дожу и домаћину, свој браћи Србима у овину (опћину), Богу је слава и држала, нами је здравље и помиловање!

— Поклањамо се Богу и слави Божијој, светом оцу Николаји (или тако је већ ике свештатељу, кога домаћин слави); поклањамо се Богу и слави Божијој, светом оцу Николаји поклањамо се Богу и слави Божијој, светом оцу Николаји — амин! (Чуо од житеља села „Малине“ — мањаст. парохије Манојла Палачковића). —

П.

— Васлава, ижева, вославимо Госнода Бога и Спаса нашег, с кретоу ченим, са испратним

најстаријим Михаила и Гаврила, Руила и Раваила, свети и славни, посвети хвали, пријестола апостола, во њи (све) дванаест апостола, и шеснаест пророка, четири ванђелиста: Марка, Матију, Луку и Јована. Поддржиште нас, помилуваније Божје и Спаса нашег са крстом; са најиспратнијим, са триста осамнаест мученика. Мученици голи, боси, пребоше кроз оган и воду, утврдише нам вјеру, праву, славу и чисту рипшанску вјеру, нама на спасеније, нашем дому

и домаћину, свој браћи Србима у овјину, и пријатељима нашег закона, наших манастира и црква!...

— Богу слава и држава, нама здравље и помилуваније; и помилуј нас, и обрадуј нас Божје, јер се теби може, помилуј нас, тако ти воље и милости Твоје — амин! (Чуо од Јована Милаковића-Земца на Кмећана — парохије ман.)

Манастир Гомјеница, 1895. год.

ПРЕСОВИЈЕД НА ВЕЛИКУ ГОСПОЛИНУ

дража: у прилици соколовачкој Јован О. Митровић, свештеник ковички, 1895.

Благочестиви Хришћани!

Срце је моје пуно радости, а душа спокојства, кад нас видим на овом св. мјесту, храму, као у дому Бога живаго, сакупљене у тако великом броју, у име тога: да заједно данас прославимо — данашњи св. празник.

Драги Хришћани, на данашњи дан, све православне цркве, следе празник: Успеније пресвете Богородице, т. ј. успомену Њеног путовања са земље на небо. —

Св. Дјева Марија, а по рођењу Христовом Богородица, још из спог дјетињства, одликовала се свима врлинама, које се могу сматрати, као највећи украс на овом временом и тренутном свијету; те исте добре врлине, могу човека у загробном — вјечном животу, удостојити наслеђа царства небеског. —

Св. Дјева Марија, да је се занета одликовала добрим врлинама, сведочи нам то: што је она од Бога изабрана, да роди Бого-човека, који ће бити Спаситељ и избавитељ, грешнога рода човечанског; који је коначно, тако ниско пао у велики грјех, да га је само свемогућство Божје, и превелика милост Његова, могла избавити и спасти, од тако великог греха.

— Велик вам, да се св. Богородица, одликовала добрим врлинама. — Па да се запитам, шта су то добре врлине? —

Добре врлине, или врлика на добра и Богу угодно дела јесу као н. пр.: чистоћа душе и срца, од сваких навазали жезла, помисли и осећања; чинење оних дела која су Богу и нашим ближњима — људима, мила и драга, истинита

и уредна одањост, Богу као Творцу и Благодјетелу — човјеком.

Да браћо, с таквим врлинама, чистим и правим животом, пресвете Богородица — небеска царица, удостојила се Божје превелике милости, те је, данас цео православни народ слави и велича.

Св. Дјева Марија, као што је год небеска царица, тако је исто и земаљска — велика царица; над свима царицама, јер Она се, по својој превеликој милости, брине о нама грешницима овдје на земљи. — Она је наша посредница и заштитница, код престола Свевишњег Творца. — Она се за нас, моли Оцу небеском, и чува нас од сваких мука, биједа и невоља, које нас овде на земљи сваки час сналазе. —

Она нашу душу успокојава и кријепи да може остати онаква чиста као што нам је од Бога дана; т. ј. да наша душа може лакше трпјети, све сујете грешнога чоњечијег тијела; које је наложено, на земљи, свима породицама и сујетима, које лишавају нашу душу њене првобитне чистоће, као и наслеђа вјечног блаженства у загробном животу.

Побожни Хришћани!

По примеру небеске царице — пресвете Богородице, и ми смо дужни, да као православни Хришћани и Срби живимо овде на земљи, китећи се и красећи се, правим Хришћанским животом; добрим владанјем и поштеним понашањем, како према Богу, тако и према нашим ближњима — људима. А то све састоји се у

томе: ако ми очувамо чистоћу наше душе и савјести; милостивост срца, према ближњима; крјепост и не злобност душе. — Ми живићемо овде на земљи, треба да промишљавамо, о нашем загробном — вјечном животу. — Ми треба да се овде на земљи спремамо, за вјечни живот; а да би се могли спремити за вјечни живот, — да се удостојимо царства Божијег, потребно нам је, да се владамо по Божијем закону; који нам помаже, да чинимо добра и Богу угодна дјела, а забрањује нам да чинимо све оно, што није Богу и нашим ближњима — људима мило и драго.

Све што који дан, више овди на земљи пребивамо, те се све ближе прикучује крај нашег земаљскога живота. — Да је заиста тако нема сумње, јер то нам се сваки час осједочава; како видимо да смрт све људе изненадно сналази. Па тако ће и нас: а ми се одједном нађемо неспремни за вјечни живот, у који полазимо, тада ћемо, у загробном животу пријећи Спаситељу, говорећи: „Господе Господе, отвори нам.“ Ако ми не будемо, достојни и заслужни царства Божијег, чућемо глас Његов: „Ја вас не познајем.“ После тога шљедоваће нам вјечна мука, која је приправљена за грјешнике; који нијесу достојни нашега царства Божијег. —

Овај наш земаљски живот пренутни, према загробном — вјечном животу, тако је мали, „као један сахат према цијелој години“. Но на то се грешни човек неможе да смисли, него, за тај је дан мали сахат, овога вијека, према будућем вијеку, учини толике грехове, те га у загробном животу лише нашега царства Божијег, на вјјеки, и тако остаје вјечити мученик; оделавајући за своја нечовјечна дјела, која је овде на земљи чинио; не помишљајући да има правде, да има вјечног праведног небеског судије, пред кога мора сваки изићи и своја дјела собом понијети. — Не знајући да овај наш земаљски живот, није ништа друго, него, једно путовање кроз овај свијет, у онај вијек.

За то, драги хришћани, сваки од вас зна најбоље своју рђаву навику, грјех и порок, који има при себи; па гледајте, те се од тих рђави навика одучавајте. За своје грехе покајте се

истинито и ујердно драгом Богу, — Ко му се каје и од срца моли за опроштај грехова, — Он му, по својој превеликој милости, и опрашта.

Свако дјело, које знате да је грешно, не мојте радити; па и покисао рђав грјешак је, јер човјек све што ради, најпре мора помислити, па тек онда извршује, — ради и приводи у дјело.

За то немојте ни помишљати, на оно што је прошло, и што није поштено. Не укорењујте и нераспаљујте у срца ваша рђаве помисли, жеље и осјећања, него их, са оним што је племенито и добро, гасите и искорењујте.

Тако немојте се сваког ала; — рђавог друштва, слабог човека; ако не ће ало од тебе, а ти бјежи од њега. Општите што чешће с оним људима, од који знате да ћете чути нешто добро, корисно и поштено; а рђаве — слабе и покорене људе, сажаљевајте, по могућности саветујте и одвраћајте их, од свих њихових досаданих рђавих навика и порока. —

Бог је отац свију људи; па кад се такој један грешник поправи, Он се радује на своје превелике очевнеке љубави наспрам човјека, као свога најсавршенијег створења; што се обратио од опог грјешног пута, који га води у вјечну пропаст, а пошао је с оним путем, који га приводи к Богу и вјечном блаженству.

Своје млађе упућујте саветом, и примером им предњачите у свему што је добро, ако желите, да допније у врелим годинама, постану честити, сретни и корисни, како вама и сами себи, тако и цијелом друштву људском, у коме се буду налазили — живили. —

Тако радећи, драги хришћани, може се сваки од вас веселити а спокојно очекујући надати се свом успенију; јер сте као путници, са земље на небо, приправни за тај превелики пут.

А душе ваше веселе су, што се приближују свом извору — Оцу небеском; небеској парци пресветој Богородици, као својој заштитници.

Молимо се ујердно св. Богородици, нек и будуће, остане наша — посредница и заштитница, код престола свевисњег Творца. Амин.

БЛЕЖАЊЕ У ЕГИПТАТ.

— Јеванђ. Мат. 2. 13—23 —

Приближио: П. С. Ианчевић, јеромонах.

Кад источни мудраци одоше —
Тад анђео Јосифу се јави:
„Узми дјете и матер његову,
Па бјежите у Египат равни!“
„Тако буд'те све док ја не дођем
И док кажем — шта ће те радити,
Јер ће Ирод тражити дијете,
— Радо би га хтио погубити“
Кад се Јосиф на сну пробуди,
Узме дјете и матер његову,
Па по ноћи он се на пут крену
У Египат, у ту земљу нову.
Тамо бјеху — док не умре Ирод,
— Тако ј' била наредба од Бога,
Што је преко свог пророка реко:
„Из Египта дозвах сина мога“!

Кад је Ирод пр'јевару видио,
— Што мудраци њему учинише,
Да заповјест те по Витлејемској
Околини — сву дјену побише.
А кад Ирод крволочни умре —
У сну анђео Јосифу се јави,
И рече му, да се натраг врати,
И да име свето, Бог'је слави.
„Умри су они — што гоњаху дјете,
И што жедни бјеху — први бог'јег' сина,
Па сада се врати и не бој се ништа,
Бог је сатр'о — свога сина — душманина“!
Послун'о је Јосиф анђеошке р'јечи,
Дигао се одма и спремао се пош'о,
Уз'о малог Христа и његову мајку,
Па је с' њима срећно у Назарет дош'о.
У Св. Цепротоу 14./VII. 1895.

Богд. Р. Милановић-Крајинић.

ПОУКА*).

Св. оца Јеврема Сирива о вршењу добрих дјела

Љуб. слушаоци! Ово нас данашње вријеме,
— вријеме благодатног Христовог царства нуди
и приводи, да примио — чинимо добра дјела,
ради вјечног живота и блаженства.

Јер, ко овај вријеме, земаљска живот, распуш-
тено и етрасно проводи, тражећи да тјелу угодн,
тражећи славу и уживање, очекује га неумитна
смрт, а његову славу и уживање, постизање срам
и неспокојство. Према томе, поквареним и нео-
бузданим људима је смрт у правом смислу смрт
— пакао, а добрим и побожним вијенац, и похвала;
хрђани је се (смрти) боје и етрасне, а добри и
побожни радо је очекују

Сви ми, и, без *оног* пошљедњег дана *ојде*
на земљи можемо увидити слику добра и зла,
живота и смрти, граде и казни, што ће, по св.
писму, у пуној мјери у загробном животу људе
према свом раду постићи. Тако видимо, да многи

силни и разметачи и без пошљедњег дана овде
на земљи добивају осуђење и казну; да, непра-
ведне судије од осуђених осуђени бивају; да
многи богати — тврдице осиромашеше; мудри
на једанпут помануше; снажни наемогеше;
здрави се разболеше; радосни и весели оплакаше;
државе многе пропадоше, а друге устадоше. Само,
ако хоћемо признати, видимо, да данас ништа
извјесно ни еталоно нема међу људима.

Шта више, ријетко да има који праведан
и богоугодан човек у свијету, као што и пророк
Михеј прорече: *несташ побожних са земље и нема*
правих међу мудрима (7: 2); *дјеца бесчасте своје*
родитеље, јер сви грди оца, кћи устаје на матер,
свака на сакрсту своју (Мих. 7: 6); жене се одмећу
од људи својих и непоштују их; мужеви не држе
завјет према женама, него их злостављају и за
робине сматрају; млађи не признају и не поштују

* Овај чланак навађен је на востановљеним пролози светих. Пролог је великом колу свети у манастиру Девичићу

старце, а старци не живо, и не владају се пријерно — за углед према млађим, јер су им у устима аде ријечи, сладост у беспослици и пијанству; нема вјерована близњи у близњег, ни сусјед у сусједу; не смије се ко усудити и брату рођеном савјет дати, или, какву тајну отворити, јер одмах у себи замишља хрђаве и пакосне напјере.

Сви, — као што прор. Михеј рече, *вјебају крв, сваки лови брата свога мрежом* (7: 2). Завист и пријевара овим свијетом завладале су; самовољство је прекипјело; на вјеру се заборавило, те се вјерује по својим жељама и тежњама, или никакo.

Али, с тим *тако нејерство неће вјеру Божију укинути* (Рим. 3: 3). Но, то се није само народу опазило нечестије већ и код *многих свештеника опазила се скандалозна равнодушност према свештњи вјере.*

Већином се данас осуђује и криви Бог, што су толика ала и лукавства у свијету, а не расуђује се, да је Господ Бог нама људима дао разум да своју вољу обуздамо; да добро мислимо, него напротив замишљамо лукавства; снагу нам је дао, да и ми друге слабобоћне подигнемо, а ми се силни градио, те спротивља се ругамо и ној поругу чинимо; власт нам је дао, да и ми друге заштићавамо и бранимо, а ми их, као невинце

и праведне мучимо и злостављамо. Дакле, нити има правде ни праведна суда. Ишчеже љубав, зазвист, злоба и мржња се умножи; погази се и понизи доброта, а пресвоји се лицејерство; запустети се смиреност, усвоји се гордост; престаде истина, а земљом лаж завлада; *у свему је народ непокоран, синови лажљиви, који неће да слушају закона Божијега* (Исаије 20: 9).

О, велика је дубина благоети и дуго трпљењу Божијем! Како, да због свију ових зала не гњени се већ, нити осуђује? Али не, као немогућ, него као свемогућ, на један пут ће дати осуђење и казну за овака ала. Као милостиви отац, не употребљује још гњев, него нас милује, жели и од нас очекује, да би се поправили и покајали.

О човјече! *главно је свему што си чуо:* (еклеа 12: 13) *Бог се бој, владај се по заповједима неговим, служи му и љуби га од свега срца и све душе своје* (V књ. Мојс. 10: 12) *јер то је сав човјек* (еклеа 12: 13). Као најдивнијем створу његовом.

Молим вас пак, браћо, примите ријеч поуцна (евр. 13: 22). *И Бог мира и љубави биће с вама* (II кор. 13: 11).

У *Факсовићима* 10/8 1895.

С словенског превес и допунио

Теодосије С. Поповић.

парох факсовићки

РАЗНО.

Св. Петар Петровић-Негош, владика и го-еподар пригорски, ради његовијех велики заслуга за јуначку земљу пригорску, прозван је још одавна *свештим*; а сад читамо у листу „Прo-свјети“, у синодалној Типографији у Москви, напечатано му је и правило службе, те ће се према наредби пригорског митрополита од сад сваке године 18. октобра у свима пригорским црквама служити св служба *св. Петру*, петинском чудотворцу, чије нетљене моћи почивају у манастиру цетињскоме. —

Високопреосвећеном г. митрополиту Србије Михајлу навршило се ове године на св. Петку 41 година, од кад је постоа архијереј. Он је за све то вријеме био прави пастир, па и онда, кад је морао да се бори с неправдом, доказао је, да

га ништа не може скренути с правог пута. Он је обогатио нашу сиромашну богословску књижевност својим књижевним радовима, често се је појављивао као добротвор цркве и школе и, можемо слободно рећи, да је мало у православљу таквих јерарха, као што је митрополит Михајло. Да награде тога великана ма у колико, епископи га србијански одликоваше ријетким одликовањем у нашој цркви, *бијелом намиланком и на-накмилавком*, на којој блиста крст од драгог камења. Занета и приличи тако одликовање такој јерарху, коме је мала награда за његове труде. И ми се придружимо жељама пријатеља Његова високопреосвећенства — а то је сав православни свијет, да много још поживи на понов православљу и Српству. Живео!

Папа Лав XIII. желећ да ово поправи, што су његови предшесници, а особито имењак му Лав IX, покаривали, записно је племениту мисао, а та је да се прекине срамни расцјеп у Христовој цркви, па да буде опет „једно стадо и једна паства“, као што је некада било. То је завета лијепа мисао и сви је за таку држе. Но папа Лав XIII. криво тумачи ово „једна паства“, као и остали, што су прије њега били. Он под тим „једна паства“, разумијева себе — папу. Да је то неистина, то сав православни и неправославни беспристрани свијет зна, јер је по критичном истраживању доказано, да није римску цркву основао апостол Петар, већ апостол Павле, а осим тога апостол Петар није био Христу ни већи ни мањи од осталих апостола. Папа Лав XIII. тражи још, да православна црква призна и оне таде заблуде, које су на западу поникле од његова секретара с правог пута, па до данас.

Да опомене православље, каква му опасност пријети, Васељенска је црква послала посланицу свима православним хришћанима, која је разборито и научељачки написана и, која је уједно достојан одговор на „ениклику“ папину од прошле године. *Ову важну посланицу доносићемо у цијелости у идućем броју нашега листа.*

За бављења Његова Величанства у Загребу у октобру о. г. догодило се је немо догађај, који мора сваког православног дирнути. Независитана руља Јака, коју је опоио дух неких запешака, навали су на српско-православну цркву и пољупали јој прозоре, на којима су биле слике св. угодника. Увјерени смо, да православни никада не би тако што учинили, а још је веће изненађење овдје, што су у томе одиратном послу били и неки римокатолички свештеници, којима православна црква није само „шизматична“ и „јеретичка“ него није ни хришћанска, па су мислили да ће је порушити једним каменчићем. Његово је Величанство огишло незадовољно из Загреба. Како „Сарајевски лист“ јавља, ти су злодоси Јаки осуђени на три недјеље а неки на мјесец до 6 мјесец. Тако и треба онима, који не штују ни вјерска чувства свога близакца и брата.

Школски празник. На предлог АЕ. М. конзисторије Дабро-босанске Епархије од 5./17. окт. 1895. број 2373, висока асмаљска влада за Босну и Херцеговину својом велецијешном наредбом

од 31. октобра 1895. број 129.018/1. објавила је на све окружне области, све котарске области, котарске испостане, на г. комесара за град Сарајево, на управитељство гимназије, на техничку средњу школу, на учитељску школу и на заграднишко школу у Сарајеву, те на управитељство гимназије у Мостару и велику реалку у Бањој-Луци: „да се источно-православни благодан св. великомученик Димитрија (Митров-дан) 7. новембра 26. октобра“ уврети међу оне феријалне празнике, који су назначени под в.) у наредбама од 3. априла 1884. број 7033 и од 2. јула 1885. број 14.631 и, да се тај дан имаде сматрати као школски празник.

Српско-православно црковно-пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву приредило је друштвену забаву у корист своје благајне 3. септембра о. г.

Пјесме су отпјеване на опште задовољство, а „Три бекрије“ шалили комад у 3 радне с пјевањем, кога су преставаљали чланови тога друштва, одиграо је како треба. Осим поуке коју смо из тога комада примили, шала нас је подобио заносила, слатко смо се насмијали при многим епиграмима, које су у игри по реду долазили. Друштво заслужује потпуну хвалу присутне публике.

Срп. правосл. црк.-пјевачко друштво „Гусле“ у Мостару, такође је имало своју забаву 1. октобра о. г. са пјевањем и престајом „Стари и његов син Хусар.“

И на једној и другој забави, свирали су војничке музике.

Имендан Њез. ц. и кр. величанства парике и краљиче Јелисавете, прослављен је овде 7. новембра о. г. уз свечано-благодарење у новој срп. правосл. цркви. Благодарење је одслужио високопреосвештени АЕ. и Митрополит наш г. Ђорђе Николајевић уз асистенцију: 2 архимандрита 3 прота 6 свештеника и 2 ђакана. Благодарење је присуствовао Његова преузвишеност Барон Кучера са чиновништвом војног и цивилног стањења, многи народ и ученици са својим наставницима на овојесних завода, као срп. прав. црковно-пјевачко друштво „Слога“. При свршетку „молебствија“, Њег. високопреосвештенство најавило је своју и народну оданост Прејасном престолу владалачком, преузвишеном г. Барону.

Храмовна црквена слава старе сарајевске приле, прослављена је на дан св. Арангела Михаила и ове год. свечаном архијерејском службом. Његово Високопреосвештенство митрополит Николајевић на овој служби изводио је еулинта религијског богословског училишта *Константина Чавча* рукоположити у чин презвитера (јеромонаха), а монаха *Теофила Савића* произвести у чин ђакона (јерођакона). Богослужење, бденија, јутрење и литургије трајало од 5-9^{1/2}, с. ијутра. Ма да нам наш љубљени митрополит од неког времена побољшава, ипак је тако тешку службу црквену издржао јуначки, као и свагда. — Бог нека нашој св. цркви милостив буде, и Његово високопреосвештенство још народу своје очува чесна, здрава и долголетнујушча!

Овим даном измијените су старе црквене клесаре (тутори) и замијењени новим.

Из листова дознајемо да је *рамско-призренски посланство* у особама г. г. Х. Петра Мачетовића и Х. Жипка Шантрића припјело у Цариград са пуномоћи од стране овамошњег епископског народа, да моли Његову светост вселенског патријарха, да се у Призрену за митрополита постави г. *Дионисије Петровић*, архимандрит из Скопља. Та вијест обрадовала нас је у толико, што се тамошње епископско становништво узвизува, да у Призрену архијерејску столицу сједије Србин — владица; а још више и за то, што је г. архимандрит Петровић наш земљак — босанац, који је себи тако лијепог појеређа знао стећи, и у оном народу, изван своје домовине Босне.

(Нова јеврејска секта). У Русији је основана нова јеврејска секта, која ће се звати Нови Израил. Ова секта одбацује разјашњене старог завета по талмуду, те не признаје талмуд. Ово је непоштовање нове секте: 1. Пет Мојсијевић књига; 2. понедељак сматрају први даном у седмици, те свјеткују недељу; 3. одбацују обреде; 4. молитве у духу талмуда исправиле се у духу нове секте; 5. синагога ће се звати Нови Израил; 6. јешће свако месо, које једу Хришћани; 7. руски језик признају за домаћи језик; 8. испуњаваће све грађанске дужности, нарочито војничку дужност; 9. чланови ове секте не смју да капишаре; 10. Нови Израил као секта организоваће се, кад влада одобри

правила; 11. секта захтијева потпуно уживање грађанских права и нарочито дозвола за склапање мјесовитих бракова; 12. ради разлике од Талмудиста, носиле секташи знак на одијелу.

(Најјачи човек на свијету). Бечки лист „Das interessante Blatt“ од 7. новембра (по нов.) 1895. год. — доноси четири слике у разним позитивима, „најјачег човека на свијету“ — *Драгољуба Михајловића* Србина из Србије, по занимању медицинара у четвртој години, а попраћа их овим описом: у Бечу се находи сада човек, кога медицински и атлетски ауторитети држе за најснажнија човека у свијету. Овај див није још показао никакве јавне пробе о својој надчовјечанској јачини; иу, цио начин телесне грађе, развијеност његових мишића, дали су потпуна оправдања назначеним личностима, да му прогностикую да он припада дивском роду и да га нико од мајстора и љубитеља атлетства у јачини неће моћи достићи, кад се он само буде извјежбао. Млади је голџић ђак медицине на бечком универзитету. Г. Драгољуб Михајловић, Србин, рођен у Алексинцу у Србији. Њему је тек 23. године, а начинио је у својој отарбини сензације својом изванредном јачином, јер се одиста није могао нико мјерити с њиме у телесној снази. Кад је дошао у Беч, било је савим појмљиво, да је потражио бечке атлете, који узимају знатна гласа у иностранству, и опробао је своју снагу са снагом бечких атлета. У атлетском клубу „Херкулес“, којем је управитељ добро познати атлета Кирил Витеза, чинио је српски атлета више пута пробу своје јачине; и Витеза који са правом се рећи може, да спада међ најјаче људе на свету, изао је младом медицинару сједобуду, да он и данас, још ненавјербан у атлетској вештини, заслужује прво мјесто међу најјачим људима на свијету, Михајловићеве су колеге са универзитета много говорили о његовој јачини: а један од најчувенијих анатома на универзитету — демонстрирао је једном публиком својим ђацима у учионици, изванредно развијену миокултуру и снагу епископског ђака; и та је демонстрација у толико већу сензацију учинила, кад професор рече, да још није видно тако развијене мишиће. Михајловићеву су снагу мјерили, и дошло се до умијећа, да се он у стању да убије човека једним својим ударом. Он је исто тако доказао, да се може успешно бо-

рити противу дванаест обичних људи, јер он спаја са својом јачином и знатну окретност, што га уздиже изнад осталих атлета. Млади се атлета пеће да сада јавно продуцирати, почем, као академски грађанин не може то ни чинити; ну кад буде свршио ову започету медицинску науку, наука је Драгољуб Михајловић да покаже своју циничку силу.

Јавна благодарност. Висока земалска Влада „за Босну и Херцеговину“ благодарила је ове године нашој св. цркви у Герцову даровати:

1. Апостола.

2. Октоих I. II. дјела

На томе племенитом дару, изриче се великој дароватељници од стране црквеног одбора и народа овдашњег најердачнија благодарност Живила!

Герцегова 6/10. 1895,

За црквени одбор:

пресједник

Шпиро Бубњевић.

прото.

Јавна благодарност. Родољубиви брат Србин г. Марко Добројевић, трговац из Бос. Крупе, потреснут правом хришћанском побожношћу и истинитим српским осјећајима, даровао је у градњу наше нове цркве у Бишћу приликом полагања каменог темељног камена готовијех 200 фор. а приликом купљења милодара по Босни и Херцеговини опет у пету цијелу 200 фор. — Свега дакле 400 фор. Исто тако и г. Раде Стефановић и Никола Јовановић, први 65 фор. а други 115 фор. Осим тога даровала су и остала браћа Крупљани лијепе прилоге које ради малог простора листа, није нам могуће на јавност изнјети.

Потписаној општини мања ријечи, којима би могла да изрази поменутој господи своју благодарност на том њиховом племенитом и богоугодном дару, којијем су извољали у помоћ притећи овој нашој св. матери цркви, која је тек ево у половини градње своје, ама која ће — ако Бог да — њихово родољубиво име као ктитора и црквених приложника на вјек споминати. — Лијепи им хвала како од стране овдашње епископске православне општине, тако и свега народа епископско-православнога у овим крајевима. Нека их милостиви Бог пошља, заједно са свима њима милима и драгим, који су и поред великога трошка и труда око тамошње епископско-православне школе, која се баш ове године дограђује — сјетили се

и овога храма божјега, који заиста сада више него икада највеће помоћи потребује

Даж Божје да се и друга браћа Срби, којима је Свештешћ дао, те су могућни, на њих угледају, те да свагда буду притељци у помоћ светилима својим, које су нас кроз толико вјекова сачувале у нашој св. вјери православној. — Даж Божје да се и друга браћа угледају на ове честите хришћане и родољубиве Србе, који извршују дјелом оно, што неки хоће само голим ријечима да надокнаде.

У Бишћу 21. септембра 1895.

За епископско-правосл. црквено-школску општину.

Пресједник

Коста Ковачевић

парох надир.

Перовоћа

Јово Судчевић.

Благосједник

Т. Боснић.

Јавна благодарност. Пoboжни парохјајани и ктитори ове св. обитељи у 1892. години жртвоваше, откинувши од својих уста, те су покрили овдашњу св. матер цркву, цинилехом у вредности 1182 форинта 58 нов. а ове године, односно при свршетку 1894. побудише се и набавише и друго звано у вриједности од 241 форинти 25 нов.

То звано освештано је од Гаврила Стојнића игумена и јеромонаха Петра С. Иванчевића и подигнуто лицем на божји 1894. године. По обичају, кум је био знопу Михајло Батар, житељ села Вилуса, и том приликом придарио је 50 форинти, а ова браћа срб хришћјани придарише: По 5 фор.: Јован Грмуша. По 3 фор.: Станоја Моцова, Саво (Гаврац) Гајић. По 2. форинта: Васо Милојевић, Петко Вукелић, Саво Вучећ и Аћим Јовић, Танасије Галић. По 1. фор. 50 нов.: Тана Бабић, Никола Милојевић, Ђуро Шевер, Спасоје Берендика, Вук Максимовић, По 1 фор.: Никола Матровић, Никола Раковић, Милић Милеташевић, Дамјан Савић, Ристо и Илија Кос, Саво Савић, Ристо Джитровић, Васил Кос, Ђуро Милојевић, Ристо Чергић, Станко Раћенић Ђукан и Тоде Вукелић, Вујо Мирнић, Нико Милошевић, Томо Стојић, Мића Зељковић, Никоим Вукотић, Саво Бабаћ, Ристо Бојанић, Јусеф Хареповић (мухамеданац), Ђуро Шкрбић, Стеван Јовић, Јован Ристо и Дамјан Палачковић, Мијанло Поповић, Марко Марковић, Васо Микић, Симеун Кременовић, Ђуро Богојевић, Мијанло

Савановић, Ристо Вукаловић, Ристо Марковић, Теодор Ђутић. Мио и Игњо Антић, Раде Зарић, Марко Кос, Лазо Гатарић, Тодор Ђурђевић, Васо Стојчић, Марко Благојевић, Тоде Савић, Мијаило Илија и Трифун Милошевић, Нинко Тривуница, Мијаило Палачковић, Ђуко Врањешевић, Ристо Шурлан, Мијаило Станић, Петко и Стоја Лукија, Никодим Драгојевић, Мио Милановић, Станко Јовановић, Ристо Козомора, Ђуро Марјановић, Стеван Рис, Миле Бањан, Марко Теодосић, Стојко Ђурђевић, Џаџета Мишић, Димитар Берендић, Јанко Благојевић, Станоја Палачковић, Мијаило Љубурић, Стеван Дрмић. По 80. нов.: Јошо Вукаловић, Илија Вукалић, Јован Вуиновић, Миле Бункић, Миле Драгојевић, Ђурађ Адамовић. По 60. нов.: Милољка Савић, Ристо и Стоја Кос, Ристо Чајин, Лука Ритан, Ђурђија Косић, Марко Драгојевић, Која Мушић, Саван Мушић, Никола Умјеновић, Нико Вукаловић, Јован Шкаловић, Нина Вуковић, Гавро Жабич, Никола и Стана Бркић, Илија Јеличић, Ђурђија и Марко Бркић, Јека Милошевић, Остоја и Стојин Стојчић, Тривун и Санго Ђурић, Милић Станоја, и Симо Поповић, Никола Каљачић, Илија Милошевић, Пејо Савановић, Лука Бункић, Пантелија Бабич, Стојин Марјановић, Станко Рка, Миле Ђорда, Стево Ђукић, Пале Петковић, Вид Палтеш, Милан Каљачић, Јово Кременовић, Пајо Поповић, Пејо Мајеторовић, Тешо Драговић, Остоја Жабич, Божо и Јосиф Кременовић Џијо Бисерчић, Тирило Ковач, Ниле Станић, Стојко Драгојевић, Јово Удовичић, Лазар Арсенић, Гавран Матић, Станко Ђокић, Ђука Јока Миле Вјелица и Симо Милошевић, Пејо Дојчиновић, Стево Богојевић, Јован Шурлан, Тодор Дромић, Симо Савановић, Симо Клинцов, Мио Палачковић, Ђука Стево Илија Дева и Глишо Батур, Јово Филиповић, Џијо Ожеговић, Тривуна Марковић,

Јован Руљевић, Тривун Дрмић, Стојан Палачковић, Јаков Ритан. По 40. нов.: Голуб Косић, Тоде Мушић, Нинко Јовичић, Јован Марчета, Стеван Радун, Саван Агић, Алекса Девин, Лазо Марјанац, Љуба Стојчић, Ђурађ Радаковић, Миле Гаврановић, Милан Босанчић, Зарија Каљачић, Лазо Удовичић. По 30. нов.: Мијаило Кајтез, Ђурђија Кос, Нина Ритан, Сава Савић, Стојко Симеунић, Јека и Миле Бркић, Миле Мирнић, Станоје Ђурић, Ђурађ Грачанин, Саво и Јован Макениновић, Стојин, Милетић, Симеун Ритан, Гавро Табурић, Миле Галић, Стоја Џабич, Лука Чавић, Миле Марјанац. По 20. нов.: Анђа Кос Ђурађ Средин, Стојко Драгојевић, Лазо Вуловић, Стоја и Дева Мирнић, Јока и Милољка Мирнић, Дева Девин, Јошо Босиљка и Анђа Бркић, Јока Мирнић, (Таназија) Пантелија Груша, Мара Поповић, Стеван Ана и Милољка Бункић, Ђурађ и Мијаило Стојчић, Илија Марјанац, Милош Марчета, Илија Крагуљ, Илија Ђорда, Ђуро и Ристо Максимовић, Миле Пејин, Стеван Гаврановић, Јован Милетић, Симеун Тркуља, Нинко Ритан. По 10. нов.: Петра Мирнић, Љуба Јелчић, Стоја Милошевић, Стоја Јока и Стојна Бункић, Лазо Штрбац Станка Поповић. Од стране браће на ове св. обитељи, горе поменутијем дароватељима велика захвала. Дај боже, да се и други хришћани угледају на исте, те да не пожале доћи, на оваке циљеве; а такођер и овијем дароватељима, који купили су ову свету обитељ, и то: један Ђачки крет, купи Петар Марковић у вриједности 11 фор. од нов. Стана Дмитровић Пејо Поповић, једну рипиду по 11 форинти 9 нов. Лазар Ј. Поповић грађанин из Бањалуке, један кота (казан) за подосијење у вриједности 12. фор.

Манастир Голубница 1895. године.

Гаврил Стојинић.

игуман

ОДЛИКОВАН.

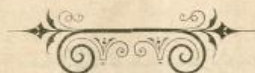
Њег. високопреосвештенство заворничко-туз. лански митрополит Никола Мандић. Превизијом ријешенем Њег. ц. и кр. Апостолског Величан-

ства од 26. октобра о. г. одликован је контурним крстом ордена Франца Јосифа са звијездом. Честивамо!

СПИСАК

питомаца примљених у богословски завод 1895./96. године.

Текући број	Име и презиме	Мјесто, год. и дан рођења дијецза.	Претходна научна спрема	Примјетба
1	Василије Кандић	Фоча у Херцеговини 6. окт. 1875. Мостарска.	V. разреда вел. гимн. у Сарајеву.	У I. разр. богосл.
2	Димитрије Димитријевић	Бос. Шамац у Босни 24. септ 1875.; Зворничка.	V. разр. вел. гимназије у Сарајеву.	У I. раз. богосл. Година и дан рођења по казивању истога.
3	Теофил (Теодор) Савић, манах манастира Папраће	Високо у Босни 1864.	четири разр. осн. школе у Високом	Безозначена разр.; Година рођења по казивању истога. Рукопол. 8. и 21. Новембра о. г. за Ђакон и јеромон. у Сарајеву.

СПИСАК

наставника у богословском училишту у Рељеву у 1895. години
који су монашки постриг и јеромонашки чин примили.

Текући број	Име и презиме	Мјесто и година рођења	Када је и у коме манасти. пострижен	Када је рукопол. за јерођакона и јеромонаха.
1	Августин (Александар) Бошњаковић, монах, суплент.	Т. Ковин у Бавату; 1867.	17. августа 1895. у манастиру Војловици. (Види „Срп. Снон“ год. 1895. бр. 34. стр. 572.)	
2	Петар (Јован) Зимоњић јеромонах, професор.	Гацко у Херцеговини 1867.	3. септембра 1895. у манастиру Житомишљану	за јерођакона 7. септембра 1895.; за јеромонаха 8. септембра 1895.
3	Константин (Коста) Чавић, јеромонах, суплент.	Јагодићи у Босни; 1867.	17. јула 1894. у манастиру Оврену	за јерођакона 24. јула 1894. за јеромонаха 8. новембра 1895.

КЊИЖЕВНЕ ВЈЕСТИ.

Манастир Рача, парска задужбина-Лавра, написао архимандрит Фирмилијан, ректор биоградске богословије. Књижница има 48 стр. а штампана је трошком архимандрита Максима, настојатеља истог манастира са сликом му. Цијена јој је 50 п. дин. Ко је рад, да поближе сазна о ман. Рачи и његовом данас добро уређеном стању, нека ту књигу набави. —

Од истог цијењеног г. писца, примисмо и *Извјештај о Београдској Богословији* за школску 1894/5 годину, из кога се види, да је Богословију у тој години посеђавало 176 ученика. Бесједа, коју је г. Ректор говорио ученицима у почетку школске године, прештампана је из извјештаја у засебну књижницу од 7. страна.

Примисмо на приказ књигу „Са потреба *Александри Александровића III. руског цара-Ми-*

рошворца и Утисци и слике из Русије, написао А. Пајенић. Изадање и штампа А. Пајенића Нови Сад. Цијена је књизи 50 новч. — Чист приход ове књиге, намијењен је фонду дра-Ђорђа Натошевића, за удовице и сирочад учитељску. Ради своје интересантности и цијели, ради које је ова ваљана књига издата, препоручује се поштованој читалачкој публици и свештенству, да је набави.

„*Домашњи пријатељ*,” мјесечни часопис за науку, праву, промишљеност и домоводство. Изази у Софији (Бугарска) једанпут у мјесец. Цијена му је 4 лева за иноземство. Турска лира рачуна се 23½ лева. Лев је вриједност 1 динара или 48—49 нов. у нашем новцу.

Ч И Т У Л А

† Пепо П. Крцо.

Дан 22. Јуни 1895. изао је велику и неизлечиву рану одашњем уваженом грађанину, честитом ербину трговцу, војводи на бос. усташка 1875—78. — Госп. Пери Крцо, сирћу његовога рано преминулога и незаборављенога му јединца — Пепе.

Тек је отац почео уживати у својој даровитом и ваљавом сину . . . тек му је срце почело у радости пливати, слушајући лијепе гласове о њему . . . тек је сунце на његовом небу сјјати почело, а Бог и судбина учинише крај тој ошчиној срећи и радости.

Млади, али ваљани Српчић издану — након двогодишњег боловања — у варучу свога драгог родитеља. Његово срце престаде куцати, на превелику жалост тужног оца и на тугу својих грађанстава.

Колико је млади Пепе био омиљно у мјесту свакоме, најбоље се могло видјети из оног тужног али многобројног и величанственог спровода, каква досље кроз Петровац не прође. Много-

бројни народ скупио се је, да и последњом приликом погледа, колико је љубио младог Српчића.

Прво свега ћу да у кратко опишем живот пок. Пепе и да у неколико општам оне врлине, којима га је преблати творац био обдарио.

Пок. Пепе рођен је у бос. Петровцу 1880. год. од оца Пери и мајке Саве. Кад му бијаше двије године умре му матер при рођењу његове млађе сестре, за којом он остаде сироче. Отац његов чинио је све и сва, да његова дјетица одрасту у што бољем васпитању. Након једне године смрти мајке Пешине, ожени му се отац по други пут. Колико је пок. Пипа био послушан својој новој матери, најбоље ће знати, који су видјели колико је ова за њим сузе лијевала и горко нарицала . . .

Одрастава васпитан од свога родитеља, свршио је основну школу у мјесту; а за тим I. раз. гимназије у Биограду; коју је ради порушеног здравља морао прекинути. Проведена година у Биограду највише је и учинила, да је он својој болји подлегао. И ако се је и прије тужио да је слаб, ипак је био веома прикладан и једар, но она година у Биограду довела га је, да је тако омршао, е се је свак чудно шта би са дјететом.

Пошто је дошао из Биограда кући, и отац му увиди слабо здравље, забади мисао о даљем школовању.

Услед велике слабости у прсима, слао га отац по разним купалиштима и у благе предјеле као у Далмацију и т. д.

Потоњи пут пошао га ради блаже клице у Сплет; гђе је провео један мјесец дана, а затим је пошао на Дитиње, којом приликом је од морског арака још више ослабио. Кад се је вратио са Дитиња, дође у Грахово (котар: Лијевио) одакле даље не могаше, него ту пале у постељу. Ожалостени отац, чувши то, пошао људе те га — пошто није могао јакати — пренесе преко свега Уица на носилама, а посла у колици кући. Овако болестан лежао је десетак дана и, најпосле подлаже немилосној и тешкој бољетици. Покојник је био веома послушан својим родитељима, а уз то бијаше љубитељ правде и истине. Радо је читао а највише о Српству. Па како је са одушевљењем о Српству говорио, могло се је видјети даби од њега — само да га је Бог познивио — постао негда велики патриота, — љубитељ свога драгог српског рода.

Глас о његовој смрти потресао је све грађанство без разлике вјероисповиједи. Није било душе, која за њим није сузу пролила.

У четвртак је био сировод. Али сировод тако диван, тако величанствен . . . да га је тешко и у већим варошима видјети. И овом приликом показао је Перо, да је он челик јунак јер ниђе не могамо видјети црне траке . . . све је то замјенила наша лијепа српска тробојница. Преко десет вијенаца од разних цвијећа поспрежлених српских тробојницама, красили су покојников сандук и његове носиоце. У четири сата кренуо се сировод од куће криви, ђе је опјело очитано од пет свештеника. А особито су ову тужну свечаност увеличали својим дивним хармоничним појањем г. г. Адам Пејић, учитељ и Радоје М. Вуксан срп. уч. приправник.

По свршетку опјела, наговорио је диљиво слово пречасни госп. К. Новаковић прото, у коме је потанико опртно врлине многог покојника; а за тим је сировод кренуо кроз чаршију на гробље.

Овдје је госп. Новаковић свештеник прочитао пјесмицу — тугованку, од нашега мла-

дога пјесника гос. Богдана Р. Милановића, којом је приликом многа суза потекала. Ради цјелине, доносимо ту пјесму.

† Пепе П. Крепо.

И опет један млађани живот

Угину . . . преста . . .

Срчића, врлог . . . послушног сина и опет неста!

Узалуд нега очева мила . . . већ нега није!

Узалуд вапај сестрице тужне што груди бије . .

Узалуд сузе — Срчића мали што за њим лију,

За другом својим што прса млада рукама бију.

Све залуд, авај Боже! . . . Пепе нема!

Тужни отац гробу хладном нега спрема.

Авај Боже, што учини тако, сада!?

Зашто оте нашег Пепу — тако млада?!

Залуд пјесма, залуд туга, — нега није.

Јоште мало, па ће земља да га скрије!

А над тобом — српски сине,

— Прије нег те скрије рака —

Ужалости и ја кличем:

Земљица ти српска лака!

Кад је и то свршено, и последња молитва за покој душе младог покојника очитана, опуштен је сандук у хладни гроб. За тим су вијеници полагани, а најпосле се тужни народ разиђе.

Младога покојника оплакују: отац Перо, друга матер Анђа, сестра Даринка и други еродници, којима нека преблаг Бог дарује снаге, да претрпе овај тешки и ненакнадни губитак, а милом покојнику нека преблаг господ да у рају насеље! лакају српска земља и вјечни покој!

Бос. Петровац 1895.

Обрад Баић.

Некторије Димитријевић

владика врхотка.

умро је 20. Новембра т. г. у својој резиденцији Вршцу. Тај хвале вриједни родољубиви и избрани јерарх, свршио је свој краткотрајни живот у 56. години.

Душа великог покојника желимо вјечно насеље међу светим и праведним!

СВЕСКА XII.

Сарајево, Децембер 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

ОКРУЖНИЦА.

Патријаршиска и Синадална посланица Впреосвећеној и Преосвећеној у Христу браћи Митрополитима и Епископима, сваштенству и целом благочестивом и побожном православном живљу најсветијег апостолског и патријаршијског престола Цариградског

„Опомињите се својих учитеља, који вам клипају рјеч Божију, гледајте на свршетак њихова живота и угледајте се на вјеру њихову. Неус Христос јуче је и данас онај исти и „навјек“ (Јев. 13, 7—8).

1. Великим је болом обузета и дубоко ожалостљива свака побожна и православна душа, која се искрено залаже за славу Божију, гледајући, да непријатељ добри и човјекоубица, још из почетка потерекнут замишљу човјечанског спасења не престаје никако сијати разни коров и кукољ у њиви Господњој, који угушује растење жита, и у коме се од вајкала појављује јеретички кукољ — у цркви Божјој, који је често пута сметао и смета у Христу спасење човјечанског рода, и који као сјеме лукаво и трули дио праведно се сијече и одваја од здравог тјела православне саборне Христове цркве. Тако

је у последња времена лукави [тај] демон оцијенио од православне Христове цркве све народе на западу, уселив у римске јепископске мисли, прекомјерно лакше уобразиље, из које се изродиле разне новотарије, бесмислене и противјеванђељске. И не само то, него од времена на вријеме труде се свим силама римнапе и муче се, да како потчине себи и својим заблудама православље на истоку, које је непоповриђено, чисто и традиционално очувало вјеру, тражећи сједињење саборне Христове цркве, на начин њима својствен, прост неоснован.

2. И тако садањи блажењејши папа римски

Лав XIII., поводом свога јепиекопског јубилеја, обвародовао је мјесеца јула прошле Спаситељске године окружну посланицу, упућену, на владоце и народе цијеле насељене, којом позива уједно и нашу православну саборну и апостолеку Христову Цркву, да се сједини с њанским Престолом, и то сједињење, мисли, може бити само, ако се призна: његово архијерејско првенство и највиша духовна и свјетовна власт цијеле Цркве, и ако се призна за јединог намјесника Христовог на земљи и дјелиоца сваке благодати.

3. Свако хришћанско срце дужно је, да жели сједињење цркава, а нарочито насељенско православље, које је задахнуто истинитим духом побожности, имајући у виду божанствени циљ, ради којег је установљена црква од Богочовјека и Спаситеља нашег Христа, ватрено жели то сједињење цркава у једном правилу вјере, и на основу апостолског и традиционалног учења, *гдје је дома, камен крајуголни сам Исус Христос* (Ефес, 2, 20). И за то се свакодневно у својим јавним молитвама моли Господу, да скупи у једно растурене и поврати заблуђеле на прави пут истине, који једини води к животу свих т. ј. *јединородном сину и слову Божијем, Господу нашем Исусу Христу* (Јов. 14, 6). Сагласно овакој светој тежњи, и овим путем, наша православна Христова Црква, *готова је свакад, да прили сваки предлог о сједињењу*, ако само римски јепиекоп одбаци једанпут за свагда, самовољом уведене у цркви својој, многе и равне противјеванђељске новотарије, које су изазвале жалосне оцјепење Цркава, источне и западне и повратити се на поље светих седам насељенских сабора, који су сакупљени били у духу светом из заступника свих светих Божијих цр-

кава, ради расијетљења праве вјере и учења против заблуђелих јеретика: и који имају општу потврду и трајност у Цркви Христовој. И ово је православље наизда и списима и окружним посланицама доказивало папској цркви, јасно и отворено, да све дотле, докле она остаје при својим новотаријама, а православна Црква при Божанским и апостолским предањима и установама првих девет вијекова Хришћанства, за које вријеме западне цркве бјеху у заједници и једном учењу с источним црквама, — свака је ријеч о сједињењу узалудна и празна. Ушљед тога смо и ћутали до сада и не сматрамо за вриједно узети у обзир папску окружницу, о којој је ријеч, мислећи, да је некорисно говорити ушима, које не чују. Али то што папска Црква, од некога времена напусти пут увијеравања и преговора, и на опште чуђење, непојмљиво отпоче саблажњавати свијест простодушних Хришћана православних вјерљивим својим посланицима, *који се јављају у облику Христових апостола* (кор. II, 11, 13.) шиљући све на исток у одијелу и капом на глави као што је прописано и за православне свештенике, и употребљавана многа друга и различита средства, ради постигнућа свога прозелитистичког циља, те за то по светој дужности отпуштамо ову патријаршијску и синодалну окружницу, ради очувања православне вјере у благочашћу знајући: да „*чување истинитих канона (правила) озбиљна је дужност свакога, а много више оних, који су се удостојили да управљају и брину о другима*“ (Фотија писмо 3, § 10).

4. Постоји, као што је речено, света и срдачна жудња свете саборне и апостолске Христове Цркве за сједињењем оцјепењених Цркава с њом у једном ка-

нову (правилу) вјере; и без овога оне-могуће је свако јединство у вјери и постигнуће жеље о сједињењу Цркава. И кад тако стоје ствари, онда се доиста чудимо, да Блажењејши Папа Лав XIII. и ако и сам признаје истинитост овога пада у очевидну противурјечност изјављујући с једне стране, да истинитост јединства лежи у истинитом и једном вјеровању, а с друге опет, да свака црква и послје сједињења може чувати и држати своје догме и канонске одредбе, па ма ове биле и различне од папске Цркве, као што се види из новије енциклике Блажењејшег од 30. Новембра 1894. год. јер је противурјечност очевидна у томе кад у једној и истој Цркви, један вјерује, да свети дух исходи од оца, а други да исходи и од оца и сина, један кропи или облива (εὐχριστός) а други погружује три пут у воду (βαπτισμός); један употребљује квасни хљеб у Светој тајни Божанске евхаристије (ἐὐχριστός), а други неквасни (ἄζυμος); један причешћује народ из Св. Чаше; а други то чини само Св. Хлебом и овоме подобно. Што дакле причешћава ова противурјечност поштовање према јеванђелским истинама Св. Христове Цркве и упоредно попуштање и признање оних, или шта друго, о томе нећемо говорити.

5. Ну ако би кад год било, да се првије ка остварењу ове побожне жеље — сједињењу Цркава, прије свега биће нужно, да се одреди једно опште начело и основ; а такво сигурно и опште начело и основа не може друго шта бити, него учење јеванђелско и седам светих Васељенских Сабора. Држећи се, дакле, овога учења, које бјеше опште за Цркве, источну и западну, до оцјепења, дужни смо са искреном вољом и жељом испитати и увидити ову истину: Како је вје-

ровала тада цјелокупна на истоку и западу једна, света, саборна и православна апостолска Христова Црква, и држати то неповријеђено и непредругојачено. Све пак, што је у доцнија времена додато или одбачено, непремјена је и света дужност свакога, ако искрено тражи славу Божију више своје славе, да у духу побожности и благочашћа исправи све то, имајући на уму, да ако остане при својим заблудама и извртању истине, узима на себе тешку одговорност пред неумитним судом Христовим. Кад о овоме говоримо, никако не мислимо на разлике, које се односе на типичне свештене одредбе и пјесме, или свештене одежде, и томе слично, које су разне, као и у старо доба, и које најмање вређају суштину и јединство у вјери, него на оне битне разлике, које се односе на Богом дате догмате вјерске и на Богом установљену канонску управу Цркава „Ј њима (догмама) није вјера оно што није утврђено, већ Свештени Фотије, мисли пак опште и заједничко одбацивање уставов, него оно, што у једни установили па и узаконили, други да чувају и тим чуварима не чиниш неправду, а и бегакоње над онима, који не примају шта противно оном, што је установљено; и право би било кад би сваки мислио и држао је онако, како је одређено“ (Фот. писмо 3. § 6).

6. И сад у овој светој ццјељи сједињења, источна православна и саборна Христова Црква готова је да прими и призна свом душом, ако би се десило, да је што искварила или да не држи и чува све, што су пре девето-а вијека сагласно признавале источна и западна Црква; и ако из учења Божанских отаца и Богом сабраних Васељенских Сабора докажу западњаци, да је се читао кадгод прије деветога вијека Символ вјере с додатком у православној тада западној римској Цркви, или да је употребљавала она неквасни хљеб, или при-

знавала учење о ватри чистиштва, обливање мјесто погружења (*τὸ βάπτισμα ἐν τῷ Βαπτισματός*) нескривно зачеће приснодјеле, свјетовну власт, или непогрјешимост и апсолутно господарство јепископа Римског, — нећемо онда имати шта рећи; међу тим јасно се показује и види, као што то признају и сами латини, љубитељи истине, да источна и православна Саборна Христова Црква држи и чува старе предање јој догме, које су у опште тада биле призване на истоку и на западу, а да је западна преничала ове разним новотаријама, и онда је јасно чак и за малу дјецу, да природнији пут за сјединење јесте, повратак западне цркве ка старом догматском и управном стању; за то, што се вјера не измјењује времевом или приликама, него остаје свакад и свуда иста, јер је, *једно штељо, један дух, вели, као штоште и позвани у једном наду звања свога; један Господ једна вјера, једно крштење; један Бог и отац свију, који је над свима и кроза све, и у свима нама*, (Ефес. 4, 4—6).

7. Једна, дакле, света саборна и апостолска Црква седам Васељенских Сабора вјеровала је и догматизирала сагласно јеванђелским ријечима, да св. Дух исходи од оца, али на западу од IX. већ вијека, почеше вријеђати и извртати свети символ вјере, састављен и утврђен Васељенским Саборима, и самовољно се проносила мисао, да свети дух исходи и од сина. Сигурно ће бити, да је познато папи Лаву XIII, да православни предходник и имењак његов, Лав III, 809. г. саборно је одбацио и жигосао против-јеванђелски и неумјесни овај додатак „и од сина“ (*filioque*) и нацртао неповријеђено и без икаквог додатка свети символ I. и II. Васељенског Сабора на двије саборне таблице грчки и латински, с примједбом: *Ово је ставио Лав за*

зубах и ради чудама православне вјере“ (Насе Leo posui amore et cautela fidei orthodoxae) (Види Анастасија презвитера и библиотекара римског „*Vitam Leonis III.*“ — Живот Лав III. у животопису папа) А свети Фотије помињући рад православног наше римског Лав III. против јеретика, у познатом свом писму упућеном митрополиту Аквилјском у Италији, изражава се овако: Јер, и Лав римски архиепископ, овај стари и опет послјије њега нови Лав, једно су и исто-мислили о саборној и апостолској Цркви, о светим архиепископима прије њих и апостолским установама; као што се види: први је много допринио да се саставе четврти, Свети Васељенски сабор, посланих од своје стране заступнике из свештених људи, и своје рођено писмо, у коме и Несторија и Јевтхија укорава и осуђује, и у коме се види, да свети дух по ранијим саборским одлукама исходи од оца, а не и од сина. Тако исто и доцније Лав, вјером па и звањем исти. Овај топли ревнитељ побожности, није дозвољавао ни на који начин, и никако, да се варварским језиком вријеђа наше благочестиво учење; језинским гласом даде се, као што бјеше у почетку речено, онима на западу славити и богословествовати Свету Тројицу. И не само ријечју и започињашу да је то тражио, него је и на таблицама неким у облику неких стубова, написао и на вратима црквеним утврдио и ставио тако на углед свакоме, како би свима било лакше изучавати благочашће и уклонити метод, скривених и празнословних, који оскврњава благочашће наших Хришћана, и (*δευτερον αἰσιον εἰσάγειν παρὰ τὸν πατέρα τὸν ὕιόν τοῦ ἐμοῦ τῷ γεννηθέντι: ὁ δὲ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύμενος Πνεῦμα*) и не само да су ова два свештена човјека: од оних, који су на западу свијетлили својом побожношћу

и неповриђено сачували све, јединствени на западу, него и у осталим земљама не бјеше довољан број. — Писмо 5, § 3). Исто тако, да једва у X. вијеку или у почетку једанајестог, уведен је званично и у Риму, у свети *симолџјере* против јеванђелски и недозвољени *онај* додатак, и по што остаје при својим новачењима римска црква и не краћа се догмама Васељенских Сабора, уишма ова потпуноу одговорност пред једном, светом Саборном и апостолском Црквом, која се тврдо држи старих одредаба и у свему чува предани јој аманет вјере, покорављујући се тако и апостолској заповијести: „Добит аманет сачувај Духом Светим, који пачи у нама; клони се саблажњивих празних разговора и препирки; лажно названог разума, којим се неки, хвалећи, отпадоше од вјере“ (II Тим. 1, 14—15. I Тим. 6, 20).

8. Једна, света, саборна, и апостолска Црква седам Васељенских Сабора, крстила је трикратним потружењем у води, а папа Пелагије, опозива заповијест господњу о трикратном потружењу; и у XIII. вијеку још, држало се на западу крштење кроз трикратно потружење, а јасни су свједоци томе, и саме *Потруженице*, које се још налазе очуване у старијим храмовима у Италији; али у доцнија времена уведено је и примљено у папској Цркви *крштење и обливање* која остаје још у овој новотарији, ширећи тако све више и исконани њоме јаз. — а православни остајући вијерни апостолском предању и одредбама цркве седам Васељенских Сабора, „стално се боре на опашу тековину и отачаско благо здраве вјере.“¹⁾

9. Једна, света, саборна и апостолска црква седам Васељенских Сабора, по примјеру Спаситеља шашел, вршила је Божијску Евхаристију више од хиљаду година на истоку и на западу кизеним хљебом, као што то свједоче и сами папски

богослови, љубитељи истине; али папска Црква, још од једанајестог вијека, учинила је једну новину, тиме, што је у тајну Божијске Евхаристије (*причешће*) увела и употребљавала *неквасни хлеб*.

10. Једна, света, саборна и апостолска Црква седам Васељенских Сабора, примила је, да се часни дарови освећују посла молитве за призивање светог духа а кроз благодат свештеника, као што то тврде и стари типичи Рима и Француске, но доцније и у томе је римска Црква показала своју новотарију, те је примила самовољно то, да освећење часних дарова бива с возгласом Господњих речи: *Примите једите, то је моје тијело, и пиите из ове сви, јер је то моја крв.* (Мат. 26, 27).

11. Једна, света, саборна и апостолска Црква седам Васељенских Сабора, држећи се заповести Господње, *Пиите из ове сви* (Мат. 26, 28), дала је причешће свима из свете Чаше, али папска црква од IX. вијека па овамо и овде је увела једну новину, лишавајући истом свјетовњаке причешћа и из Свете Чаше, што је противно заповјести Господњој и општој пракци старе Цркве, чему су се противили, и забрањивали то многи од старих православних римских епископа.

12. Једна, света, саборна и апостолска Црква седам Васељенских Сабора, држећи се Богодуховног учења св. писма и од вајкада апостолског предања, моли се и призива милост Божију ради опроштења и успокојења у Господу упокојене браће (Мат. 26, 31. Јевр. 11, 39-тим 4. 8. Макав. II, 12, 48), али апостолска Црква од XII. вијека па овамо измисли и сакуну у лицу папе, као једвога повлашћеног, да умножава новотарије о ватри чистилишту; о преостатку врлина светих и дијелењу ових (за новац) онима, који се моле и овоме

¹⁾ Вас. вел. посл. 243.

слично, — признавајући у једно и савремену награду праведницима прије општег васкрсења и суда.

13. Једна, света, саборна и апостолска Црква, седам Васељенских Сабора, исповиједа једно чисто и нескврно од Духа Светог и Марије дјеве надприродно оваплоћење јединица сина и слова Божјег; али западна црква и овде је опет увела једну новотарију, једва пре 40 година, исповиједајући необичну догму, о нескврном зачећу Богородице и приснодјеве Марије, што је непознато у старој Цркви, и што је ипаче нападато, у своје вријеме, од стране одличнијих папских Богослова.

14. Ове дакле, између ових двију Цркава створене на западу, као што је речено, важне и битне у вјери разлике, оставља његово Блаженство, и петице у својој енциклици, као главнији и једини тобож узрок несугласице питање о првенству римског јепископа, и упућује нас на изворе, да потражимо и видимо, шта су мислили праоци наши, и шта смо добили у првој епоци Хришћанства. Ну, проучавајући свете Оце и Васељенске Саборе Цркве првих девет вијекова сазнајемо то, да јепископ Рима никад се није сматрао као највиша власт и непогрјешима глава Цркве, и да сваки јепископ јесте глава и предсједник своје помјесне Цркве, потчињавајући се само саборским, цијеле Цркве одредбама и одлукама као јединим непогрјешимим, и од којег је правила најмање изузетак и јепископ Рима, као што то свједочи Црквена Историја; и једини вјечни Вођ и глава Цркве јесте Господ наш Исус Христос, јер: *Он је глава тијелу Цркве* (Кол. 1, 18.) коју је и својим Божанственим ученицима и апостолима при своме вознесењу рекао: „*И ево, ја сам с вама у све дане до свршетка вијека*“ (Мат. 28,

20). У светоме писму, апостол Петар, којега, у извесном циљу, паписте замишљају као основаоца римске Цркве и првога јепископа исте, држећи се апокрифских књига из II. вијека такозваних Псевдиклимендија, примљен је као *раван равнима* на апостолском сабору у Јерусалиму и горко је прекорен на једном мјесту од апостола Павла, као што се види из овога посланице Галаћанима (Гал. 6, 11.) па и оно мјесто у јеванђељу, на које нас упућује Понтификије Рима, „*Ти си Петар, а на овом камену сазидаћу Цркву своју*“ (Мат. 16, 18.), познато је са свим и самим папистама, да у прве вијекове Цркве, бјеше предање, и сви без разлике Божански и Свети Оци, са свим другојачије и у духу православном тумаче, и камен темељац *непоколебим*, на коме је Господ сазидао своју Цркву, да ју и *всва паклена неће надвлађати, подрагунијевају, метафорички праву и истинитиу исповјест Петрову о Господу*, „*да је он Христос, син Бога жива*“ (Мат. 16, 16-) на којој *исповјест* и *вјери* *стојана* је *непошкљиво* *спаси-телана* *Божанска* *проповјед* *свих* *апостола* и *напо-литан* *тријалоника*. Одакле и небесни апостол Павле, тумачећи ове Божанске и богодуховене ријечи, вели: „*По благодати Божијој која ми је дана, ја као премудри наумар поставио темељ, а други зида у висуку; али сваки нико гледа како зида. Јер темеља другог нико не може поставити, осим онгга, који је постављен, и који је Исус Христос*“; (I. Кор. 3, 10—11.) у другојем писму, темељ — основ напретка у Христа вјерујућих, или чланова тијела Христова „*које је Црква*“ (Колос. 1, 24.) и пишући Јефесцима, назива их све уједно апостолима и пророцима: „*Тако дакле, више нисте туђи и дошлаци, него живите са свесима и домаћин сте Богу; назидани на темељу апостола и пророка, где је камен од угла сам Исус Христос*“ (Јефес. 2, 19—20. — упореди I. Петра 2, 4. Открив. 21, 14.). Према овакој садржини благодуховеног учена апостолског о те-

ме, у и воји цркве Божије, природно је да свети Оци, узимајући у обзир та апостолека предања и учења, никако нису могли имати нити се могла у њима зачисти идеја о апсолутној власти и првенству апостола Петра и римских јерархија, нити су друго какво тумачење, са свим неприродно и непознато, могли дати Цркви о оном мјесту у јеванђељу, него истинито и православно, или замисливши у себи и самовољно нову догму о поштрпном првенству римског епископа као највишег чина, штобож, Петровог, јер Цркву римску, није основао у главном, апостол Петар, чији апостолски рад у Риму сасвим је непознат у историји, него небесни апостол незнабожца Павле кроз своје ученике, чија је апостолека служба у Риму ипак свакоме позната. (Види дјела апост. 28, 15. — Рим. 1, 9—15, 15, 15 — 16.)

15. Божански оци поштујући јепископа римског само као јепископа Престонишког града у држави, уступили су му предсједништво — старјешинство чести, сматрајући га просто као првог јепископа по реду, т. ј. првог међу равнима, које је старјешинство уступно доцније и Цариградском, када је овај Град постао престоница римске државе, као што о томе свједочи XXVIII. Канон IV. Васељенског Сабора у Халкидону. (Кадићој у Скутари) који између осталог, вели и ово: „*исти и ми одлучијемо и установљујемо у погледу повластица најсвјетлије Цркве истог Цариграда, Новог Рима; јер су и престолу Рима Оци државили повластице. Пак слободно поставио римског, сити десетст најбољољубивијих јепископа припадних су једнаке повластице и најсвјетлијег престолу новог Рима*“ (превод по Д-р Н. Милашу). Из овога правила види се, да је јепископ римски раван у чести јепископу Цркве Цариградске и другим осталих независних Цркава, и пи у једном се Канону ниш код кога било од светих отаца и случајно налази, да је био или да је сам јепископ Рима међ саборне Цркве и непогрешим судији јепископа осталих независних и самоуправних

црква, или наследник апостола Петра и намјесник
Исуса Христа на земљи.

16. Свака помесna автокефална црква на истоку и западу бјеше са свим независна и самоуправна у вријеме седмoг Васељенског сабора¹⁾; и као што јерископи автокефалних цркава на истоку, исто так и они у Африци, Италији, Галији, Бјерманији и Британији управљаху стварима својих цркава, сваки кроз своје мјесне Синоде (саборе), немајући никакове мјешавине ни права над њима јерископ Рима, који и сам беше потчињен саборским одлукaма. У важним пак питањима која су захтијевала потврду саборне Цркве бјеше сазивање *Васељенског сабора, који једини бјеше и јесте највиши у саборној цркви суд*. Такав бјеше стари црквени живот; и јерископи бјеху независни један од другог а слободни савим сваки у својим границама, држећи се једино одредаба саборских, и сјеђаху право један поред другог у саборима, и ни један од њих никад није захтијевао *монархично право над цијелом саборном црквом*; и ако су кад и кад, потстрекнути славољубљем, неки јерископи римски захтијевали потпуно право, непознате у цркви апсолутне власти, *они су кристотично укоравани и околмићани*. Дакле,

[illegible]

Вспомогъ да и дрзита въ предѣлахъ евои
опаруи теорити рѣкоположенія къ градѣхъ и къ плѣхъ,
ижди и подчиненихъ. Аще же оличити бѣдѣхъ, яко го-
теори сѣ възъ послима набѣдѣхъ къ подчиненіи гради
омы или пѣхъ; да бѣдѣхъ издрѣхъ и оны и погтавлениы
отъ него* (пр. 36). —

очигледна је заблуда и неистинито је тврђење Лава XIII, кад каже у својој енциклици, да прије епохе вел. Фотија, име Римског престола бјеше сјето код свих народа хришћанскога свијета, па и сам исток исто тако, здружили су се са западом без отпора, потчињен бјеше римском архијереју, као законитом, тобож наследнику апостола Петра, сљестивно намјеснику Исуса Христа на земљи.

17. За девет вијекова Васељенских сабора источна православна црква никад не признаваше о првенству потпуно достојанство јерископа римских, *те тако никад није била ни потчињена овима*, као што јасно свједочи црквена историја. Независни односи истока према западу јасно се и чисто виде из оно мало врло значајних ријечи великога Василија, које пише и шаље светом Евсевију, јерископу Самасатском, „*Јер доиста обожавашући гордост и зле обичаје, све се анте пада у гордост и надуваност. И за то ако нам Бог буде милостив, на шта нам је остало потребно? али, ако остане гнев Божији, каква нам је помоћ од западне надуваности? која нити следи за истином, нити се даје научити истом, лажним појмовима обузета, чини сад оно, што и раније за вријеме Марцела*“ (писмо 239). И ову независност цркве цариградске у другој половини IX вијека бранећи и Фотије, онај свештени Јерарх цариградски и свјетланик, предвиђајући предстојећи преврат црквенога живота на западу, трудно се најпре мирним путем да отклони опасност, али римски јерископ *Никола I* безграничним својим, и против канонским утјцајима на постојећу, покушавајући да себи потчини цариградску цркву, довео је ствари и питање до растројства и жалосне неуслађености црквене. Прво сјеме ових повлас-

тица апсолутне власти папства бачено је у Псевдоклимендијама, а дотјерано је и обрађено тачно за вријеме овога *Николаја*, у такозваним одредбама Псевдониконитијама, које су апсолутно фалсификатни указа (и писма) старих јерископа Рима, на основу којих се против историјске истине и стања цркве у алој најјери проповијдало, да је, тобож, хришћанска старина дала јерископима римским неограничену власт над цијелом саборном црквом.

18. Ове догађаје с болом у души наводимо поново, јер папска црква, и ако признајући већ фалсификат и неистинитост одредаба ових, на којима се оснивају њена потпуна права и повластице, не само да, по својој навици, не тежи повратку канонима и одредабама Васељенских сабора, него и на самом измаку XIX-ог вијека ширећи постојећи већ јаз, званично је прокламовала и *непогрешивост јерископа римског* на велико чудо хришћанског света! Православна источна и саборна Христова црква осим неискazано овалашеног сина и слова Божијег, никога другог не зна, да је био непогрјешив на земљи; па и сам апостол Петар, којег папа мисли да је насљедник, три пут се одрече Госиода, и два пута је укорен од ап. Павла за *непутивост* према истини јеванђелској (гал. 2, 11—14). Послије папа *Лизерије* потписао је у IX вијеку *исповједање аријанско*; исто тако *Зосим* у V вијеку држао се јеретичког исповједника, *које је одрицало праотачански грјех: Вириџије* је осуђен у VI вијеку због јереси од V-ог васељенског сабора, а *Онор*, папши у јерес *монотелитску* (Μονοθελιτι) осуђен је од VI васељенског сабора у VII-ом вијеку као јеретик, и папе посљедници његови призиваше и примаше осуду његову.

19. Ово све, и тако имајући пред

општина народи на западу, и поступно просвјетљавајући се ширењем писмености, отпочеше протестовати против новотарија и захтјевати, као што бјеше у XV-ом вијеку на саборима у Констанцу и Василији, повратак у црквени живот првих вијекова, — *коме божанском благодаћу остијашу и остаће кроз сва времена, вјерне цркве православне на истоку и сјеверу, и које једине састављају већ једну, свету, саборну и апостолску Христову цркву, — „Стуб, тај и тврђава истине“*. То исто учинише у XVII. вијеку и мудри Галичани богослови, а у XVIII. вијеку у Ђерманiji јепископи, а у овоме вијеку наука и суда, 1780. г. једнодушно се пробуди хришћанска свијест у лицу виђенијих клирика и богослова ђерманских због изведене у Синоду Василијана са свим нове догме о *непогрјешности папа*; и посљедице овога протеста јесу разна састављена вјерска друштва — *општине старокаатолика, које одбацују папство, и у свему независно од њега живе*.

20. У залуд нас, дакле, упућује јепископ Рима на изворе, те да томе тражимо и видимо шта су мислили пријоци папи, и шта нам је остало из прве епохе хришћанства. У овим изворима, ми православни налазимо: *оне старе и богодане благодати, којих се и до данас брижљиво држимо, а никако новотарија које родите доцнија времена суетских мисли на западу, и које је усинила западна црква и чувала их до данас*. Православна, дакле, источна црква с правом се у Христу поноси, да је црква *седм васељенских сабора и десет првих вијекова хришћанства*, и према томе сљестељено једна, света, саборна и апостолска Христова црква. — *„Стуб и тврђава истине“* (1. Тим. 3, 15.) а садашња римска црква јесте црква: *новотарија, фалсификовања списа црквених отаца и изворност*

тајмачења светог писма и ооредба светих сабора; и за то се безпријекорно и с правом одби и одбијаће се од православља докле год буде остала при својим заблудама. „*Јер, бљги је и поносни рат, вели и божанствени Григорје Низијанзин, него мир, који одваја од Бога.*“

21. Ово су, у кратко рећи, у вјери и управном животу цркве важне и самовољне новотарије папске цркве, и јасно је, да исте навалице прихућује папска енциклика. Те новотарије, *које се одишес на бивша мјеста вјере и управни систем цркве*, и које видно стоје против положене црквеноме стању првих девет вијекова, чине немогућим жељено сједињене црква; и за то, неисказане жалости пуно је свако побожно и православно срце, гледајући папску цркву да гордо остаје при истинама, и да најмање доприноси светој цијели сједињења, кад се не одриче тих јеретичких новотарија, и не враћа на старо стање једне, свете, саборне и апостолске Христове цркве, које је дио, тада, и сама била.

22. А шта да се каже о ономе, шта пише Римљанин Понтификије и упућује на *славне славенске народе*? Сигурно нико и никад неће порећи то, да су се врином и тешким апостолским трудом светих *Кирила и Методија* многи од словенских народа удостојили спаситељне благодати; — то свиједочи историја, да за вријеме великога *Фотија*, они Грци из Солуна, *апостоли Словена* и *присни пријатељи* оног божанског мрца послани су ради обраћања у вјеру *славенских племена не из Рима, већ из Цариграда*, гдје су се и спремили за ту св. службу у сијешеном манастиру светог *Политропија*, као сабраћа тога манастира. Са свим је неправилно оно што у енциклици својој Римљанин Понтифи-

кије труби, да се, тобож, породно био *лијеп однос и узајмност између словенских племена и јерарха римске цркве*; јер, и ако његово блаженство неће да зна, међу тим историја јасно говори, да свештени апостоли *Славена*, о којима је ријет, више подијеше ала и опасности у раду њиховом од јепископа римских, проклетствима и противзаконим радњама ових, (и гнусно се гонише од Фравачких јепископа папства), него од самих незнабожачких становника оних земаља. Зна, на сваки начин, Његово блаженство, да *уикојеног и Господи блажензг Методија*¹⁾ — две стотине од његових ученика и највиђенијих, послје многа борбе против незаконе радње *Понтификсија* римских, протјерани су из Моравске, и спроведени војеном силом преко границе исте, одакле су се послје расијали по Бугарској и другим мјестима, и да послје изгнања образованијег словенског клира (свештенства) истурена је и типичност источна са словенским језиком, који бијаше у употреби, и тако у току времена уништи се сваки траг православља у јерархијама овим. И ово је све учињено заплитном сарадњом јепископа римских, на начин, који најмање служи на част светњи јепископског достојанства. Али од свих ових алх покушаја спасене *божанском благошћу* неповријеђене православне славенске цркве и прељубазне кћери православне источне, а нарочито *велика и славна богоспасајемо Русије*, чувају и чуваће до *свршетка вијекова* православну вјеру, и дају јасне доказе своје слободе у Христу. Узалуд, дакле, папска енциклика објавља славенским црквама *срѣбне дане и величину*; јер благоволењем преблагото Бога имају свѣ сва та блага, и чврсто стоје

уз своје отачаско православље, повосећи се њиме у Христу.

23. Пошто овако стоје ствари, а то су и докази из црквене историје, који се не могу порећи, али, сгарајући се по дужности, обраћамо ријеч народима на западу, који из незнања истините и неумитне историје црквене лаковјерно се попукоше и сједују противјеванђелским и безаконим новогаријама папства, и оцијељени такодалеко се налазе од једне, свете, саборне и апостолске православне Христове цркве, која јесте; и „*Црква Бога жива, сиуб и ширвава истине*“ (Тим. I, 3, 15.) и у којој светлише у побожности и православној вјери њихови пријетци и праоци кроз цијелих девет вијекова, и бијеху вијерни и часни чланови исте, сједећи вјерно и стално одредбама Богом сабраних васељенских сабора.

24. Народи христољубиви славних земаља на западу! Радујемо се, иначе, гледајући вас, да имате љубав Христову, руковођени својим здравим разумом, *да бис сјере у Христа немогуће је улодити Богу* (Јев. 11, 16.), али је јасно само по себи свакоме, који право мисли, да спасителна вјера у Христа, на сваки начин треба да је *права у свему и сагласна светоме писму и апостолским преданима, на којима се оснива учене божанских отаца и седам светих васељенских сабора*. Осим тога, јасно је, да саборна црква божја, која држи у крилима својим недиригнуто, непомећено и непотвријеђено ту спасителну вјеру, *као Божански аманет*, онако, како је од најкада предана и од божанских отаца духом светим развијена и утврђена првих девет вијекова, јесте иста, једна и једнака непрестано кроз сва времена, а не она, која се мијења и разно дотјерује током времена, јер јеванђелске истине никад не примају предру-

¹⁾ Кирило и Методије *свисти* су за Славене, у онима а не само *блажензг уикојеног*. [Преводилац].

гојачење и измјену, или напредаку времену, као разни философски системи, — јер је: „*Исус Христос јуче и данас исти и увијек*“ (Јев 13, 8). Одакле и свештени Вићентије из свештеног манастира Лирика у Галији, илијеком отачаске¹⁾ побожности отхрањен, а живио је око половине V. вијека, врло мудро и православно црта истину вјере и опшност цркве, кад каже: „*У саборној цркви, оно нам је највише важно држати, што је свуда, што је свагда и што је се од свих вјеровало. Јер ово је допша и у главноме саборно, као што и сила саме те ријечи и разум објашњавају, што се од свуда, готово, све, објави. Овако ће пак бити, ако се одржимо следећући овој укупности, старини и сагласности.*“¹⁾ Ну као што је напријед рачено, западна црква од десетог вијека на овамо разна страпа и јеретичка учења и новотарије увукла је у себе кроз папство, те се тако оцјепила и удаљила од источне и православне Христове цркве. И колика је нужа нашег повратка и доласка старим и неповријеђеним учењима цркве ради постигнућа жељеног у Христу спасења, лако ће разумјети, ако савјесно узмете у обзир поруку небесног апостола Павла Солуњанима, гдје каже:

„*Тако дакле, браћо, стојте и држите уредбе, којима се научисте или ријечју или на посланице наше.*“ (Солуњан. II. 2. 15); још и Галаћанима што пише пети божански апостол:

„*Чујим се, да се тако одмах одвраћате на друго јеванђеље од онога, које нас позва благодаћу Христовом; које није друго, само што неки настају вас, и хоће да изврну јеванђеље Христово*“ (Гал.

1, 6—8). Ну клоните се од тих извртача јеванђељске истине, „*јер такви не служе Господу нашем Исусу Христу, него свима трбуку, и благим ријечима и благословима преласћују (варају) срца безазлених* (Рим. 16, 18), и дођите у крило једне, свете, саборне и апостолеке божје цркве, која се састоји из цјелине Богом засађених благородних винограда у православној Васељени, у нераздвојном јединству једне, спаситељне вјере у Христа, у вези мира и духу сједињених једна с другом светих божјих цркава, те да постигнете у Христу жељено спасење, и прослави се тако и у вама прехвално и преславно име Господа и Бога и спаса нашег Исуса Христа, који је страдао за спасење свијета.

25. Ми пак, који смо благодаћу и благоволењем преблагото Бога часки дијелом тијела Христовог т. ј. једне, свете, саборне и апостолеке неговне цркве, држимо се отачаског и апостолеког предања, благочашћа и побожности. Пазимо и чујајмо се сви од лажних апостола, који долазећи у облик оваца погупавају врати и мамити простодушнија срца код нас, разним и сумњивим обећањима, мислећи, да је ево право што раде и обраћују ка унији, ако се само призна папа за највишег и непогрјешног и аведутног господара цијеле цркве и јединог на земљи васељеника Христовог и извор сваке благодати!!! Нарочито пак Божјом милости постављени јепископи, пастири и учитељи светих Божјих цркава; — *пазимо дакле, на себе и на све етадо, у коме нас дух свети постави иладикама да чујемо цркву Господа и Бога, коју стече крило својом*, (Дел. Апос. 20, 28), како бисмо могли дати одговора — *тога ради молимо друге друга и допуњајмо и поправљајмо један другог. А Бог сваке благодати, које нас позва на вјечну своју славу у Христу Исусу, он дана (успроти, утврди, укрјепи и утемили*“ (1-

¹⁾ У окружници наведеној су и ријечи свештеног Вићентија на латинском језику:

„*In ipsa item catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut teneamus, quod ubique quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est enim vere proprieque Catholicum (quod ipsa vis nominis ratioque declarat), quod omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc fiet si sequimur universalitatem, antiquitatem, consensionem (Vicentii Lerinensis) admonitorium pro catholicae fidei antiquitate et universalitate*“, cap. III. cap. VIII и XIV).

Солунъ. 5, 11. — I. Петрова 5, 10.) и да свима, да се просвете свјетлошћу Његове благодати и упознају истину сви, који су изван и далеко од једног, светог и општег православног кола словесног његовог стада. *Смисли* же слава и држава етјка етјка. Превео сивѣљ **Нићфор**

Из Цариградске патријаршије августа мјесеца 1895 г.

Посланицу су потписали:

Константинопољски патријарх:
Антим.

Митрополати:

1. Кизијски	<i>Никодим,</i>
2. Никомидијски	<i>Фалотер,</i>
3. Никејски	<i>Јероним,</i>
4. Прувијски	<i>Натанасиј,</i>
5. Смирнски	<i>Василије,</i>
6. Филадельфијски	<i>Стефан,</i>
7. Лемноски	<i>Атанасије,</i>
8. Диррахијски	<i>Висарион,</i>
9. Велеградски	<i>Доротеј,</i>
10. Јепањски	<i>Никодим,</i>
11. Карпатски и киевски	<i>Соборније,</i>
12. Елевтеропољски	<i>Давидије.</i>

ЗАПИСИ ИЗ ПАСТИРСКОГ БОГОСЛОВЉА.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис.** Превео **Григорије А. Николић** свештеник у Митровици.
(Наставак).

О радостима и наградама, које чекају свештеника.

Награде, које чекају вернога пастира, који частно испуњава дело Христово, исто су тако не сумњиве, као и његова искушења, и тада као што су последња случајна и временита, прве су сталне и вечне.

а) *Уверење, да је у непрестаном присуству с њим Христос.*

Ако је пастирска служба установљена Богом, то се мора и одржавати од њега; и Христос је, занета обећао Својим ученицима свагда да ће бити с њима: *Где јако с њим еси, где сва дна до скончања века* (Мат. XXVIII, 20). Христос вечно живи и има стални надзор над делима Свога царства; Он сам прима учешће у оних, ко Га љуби, и особито у оних, ко свршава Његово дело. Он им помаже, невидљиво улива у њихове душе храброст, уклања од њих препреке и тешкоће. Вера у невидљиво присуство с онима, ко поставља Његово дело, служи као највећа подпора за пастира, јер он може рећи

заједно са Апостолом: *Докластво нашег отаца Бога* (2 Кор. III, 5).

Пастир је позван да не открива нове истине, него да служи већ готовој истини, свагда могућој, свагда обилној; отуда успех пастира зависи од силе нравственог убеђења; они нису сами учитељи религије, која садржи у себи истине врло важне, него такођер и оруђа, кроз која делује надприродна сила Божја. Тешкоће, које предстоје пастиру надвладати при обраћању душа на пут истине, мора се опрети не слабом изворима човечје силе, него могућношћу Онога, за Кога нема ништа немогућа. По овоме он може рећи заједно са Апостолом: *Еса могамо скрћмавати ма Исхек Христ* (Филип. IV, 13).

в) *Пастирска је служба, служба живота љубави, мира, добротољубства у односају к људима.*

Служба пастира је служба живота, и нека он негледа на њу, као на службу смрти и осуђења; јер је жив Христос

Којега он проповеда; истина, смрт је греху — с распетим Избавитељем, али с Господом, који је васкрсао, — живот је ради праведности. Људи су сами одговорни за своју поггибао. Ици ли же естѣ ѿ прекрѣне благокѣствованиѣ наше, вѣ гниѣщихъ естѣ прекрѣно: вѣ ниже Богъ вѣка сѣгъ есѣкии разлѣмѣи некрѣмѣхъ, ко еже не возсѣати ѣмѣ сѣкѣтѣ благокѣствованиѣ славы Христовѣ, ѣже естѣ образъ Бога невидимаго (2 Кор. IV, 3, 4). Јеванђеље нема ништа општега са смрти; оно припада ка сасвим другој сфери твари и има сасвим спасоносно средство; оно се управља искључиво к благу људи, и истинити служитељ Христов свагда може рећи својој пастви: споспѣшишицы есмѣи вашѣи радости (2 Кор. I, 24); његово је назначење — чинити добро и водити ка срећи, и он се никада не побуђује својим законитим делом ка таквим занимањима, која би проузороковала ближњима ало или страдање, којег било рада. Сегъ ради ѣмѣи сѣжжѣи сѣ, ажеже поминаемѣи вѣхомѣ, не стѣжжѣмѣи си (2 Кор. IV, 1).

По овоме, нека пастир осећа у целом својем бићу одушевљење ка великом делу, дух којег је — безкорисна љубав, и крај, — благо и срећа људи.

с.) *Пастир своји у општењу са узвишеним, најчистијим, божанственим предметима.* Он не пада сваки дан у глѣб светских занимања, не дише поковареним ваздухом тргова и зборовѣ; напротив, његово се занимање састоји у старању о делу Божјем и шта више при додиру с људима свакога рада к њему не прилични зараза светске сујете, него у сва времена и у све дане он станује у вратима дома Господња и служи у Његовом храму: он посматра највише истине, какове су само приступачне човечјем разуму, и по самој природи службе своје пребива у сталном

општењу с Богом Оцем и Његовим Сином Исусом Христом и Духом светим.

д.) *Он може рачунати плодове своје делатности дуготрајнима, а не пролазнима.* Његови су трудови добротворни већ и ради овога света, ради овога живота, као и помажући оснивању и утврђењу хришћанске цивилизације. Али његова главна задаћа, његово главно дело јесте — радња о устројењу другога, вишега царства, које има бити сати исто тако вечно, као што је вечан Сам Бог. Ако пастир помаже људима у получењу мира у Христу, то никаква сила не може да одузме од њега оне радости, која испуњана његово биће при мисли о свршавању великога дела; ова радост је део тога блаженства, које је непромењиво за увек. Његов труд није напрасац, ако шта више и недаје видљивих успеха; јер колико много из његове пастве почињу постајати истинити хришћанима, не мислећи о том, да су они такови! Други пастири иду за њим на пољу његове службе, и често изненада изађе овде оживљење религиозног живота, и многе се душе приводе у царство Христово; али ово је, можда више последица његове пређашње, припремне делатности, во плод труда његовог прејемника; семе, много пре посејано његовим рукама, сад је наизглед и донело свој плод.

е.) *Он се наслађује благодарношћу и љубављу пастве барем боље из њих.*

Пастир, који частно врши своју службу јавља се центрумом безбројних симпатија, нада и молитава; мисао о њему је затворена, као да је у скупоченом ковчегу, у срцима његове пастве. Он спаја родитеље у браку, крети децу, благосиља дечаке, наставља младиће; он се јавља као спајајући центрум многих породица и у најрадоснијим, најмилијим, најсветијим, и у

најтежим тренутцима његовог живота, он је увек са својом паством и у непогоди, и у мирно доба, и у време ала, и у часу славе; он се бори заједно с њима у данима њихове душевне борбе и с њима дели радост победе... Па како да му не буде мило за њих? Истини пастир никада шта више и не зна, како га јако љубе и поштују; он влада благом, за које свет тешко може што прибавити.

ф.) *Пастиру мора бити познато, да он меће своје духовно богасиство у таково предузеће, које доноси највећи, најистинитији добитак.*

Нема ни једне професије на свету. у којој би човек, ма да је и одан јој свим срцем, имао могућност да се користи својим способностима ради веће цели, ради истинитијег достижења добра, по што је у хришћанском свештенству. У свима благим, општим и частним почетцима и делима, у покретима преображаја, у васпитању, у науци, у делу грађанског устројства, у сваком утецају, који просвећује и облагорађује, он може бити више корисним и за друштво и за поједина лица као пастир, по у сваком другом положају; јер он има посла с најпречим, најосновнијим начелима живота, с чисто правственим силама, које су једино способне да изведу обновљење и препорођај човечански; и по овоме пастирска служба представља собом економију силе добра на земљи.

д.) *Пастир може гледати с надом на блажену награду у вечности.*

Већ овде, на земљи, у свом рођеном срцу он влада великом наградом; али оному, ко се труди за Бога у делу Христовом, одређеном ка духовном благу и спасењу људи, обећане су неизмерно велике награде у вечности. Бог естъ и взыскающимъ его

мздоходателъ выкагтъ (Јевр. XI, 6). Он поштује оне људе који поштују Њега; Он богато даје за усрдне трудове онима, који свршавају Његово дело. Пастири живе у атмосфери добра, величанствених намера, виших делатности и разумних наслада. Ништа чисто, невино није одузето од њих, у колико било већем степену, него од других хришћана, и они су дужни помоћи узвишењу среће, исто тако као и вере, у свом народу.

После свега реченога немора се много мислити ни о искушењима, ни о наградама; земна срећа није важна ствар; служитељ Христа дужан је да се руководи вишим побудама и хедит екроу, а не видкнѣмъ (2 Кор. V, 7). Он је дужан гледати, као на највеличанственији уде, на своје назначење да иде за Христом и да навешћува о Њему људима. Он је дужан да буде кадар рећи: Благодарю скупляющаго мѧ Христа Исуса Господа нашего, акв екрн мѧ испщкѧ, полжикѧ мѧ въ слѧжеѧ (1. Тим. I, 12). Он је дужан не само да васпита у себи тежњу савесно испуњавати своју дужност, него и даје испуњава слободно и са славом; он је дужан да осећа, да чинити вољу свога Учитеља и свршава дело, које му је Он дао, — саставља за њега његову храну и пиће, његов живот, његову радост. Служба Христу је највећа од земаљских служба; по овоме, не гледијући на њено тешко бреме и искушења, — а она су неизбежна при сваком важном делу — ми нисмо дужни гледати на пример жалосних јадних, незадовољних пастира, него на храбре и опрзне служитеље цркве (свакако у колико се својства ова јављају од њих у делатности). Дух хришћанскога је свештеника дух наде. То је највеће премућство — да навеш-

нава „радосну вест“ да се труди заједно с Богом и његовом силом да чини људе бољима, Богу сличнима. Призивање, захвалност и хвала дужни су стално да испуњавају срце пастира зато, што је

Бог окренуо стопе његове на пут службе Своје, и о једном само ваља да се брине, да постане достојним служитељем безграничне љубави Божије према грешном и јадном човечанству.

(Наставље се).

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеу.

(Наставак).

Чивутин је отишао и ту код спахије се започео разговор са мојом женом о тој ствари: Јанкел, вели, сасвим је прав, он може посрнути, пропасти, а аренда крме доноси имању чисте добити 1500 рубаља. За^{што} што учити мужика? Он је дотле добар, докле је слеп. Чим се мужик научи, тада ће престати да слуша и спахију и свештеника, престаће да ради, улећиће се и биће сасвим рђаво и — спахији и свештенику, и њему самом — мужику. Тако је говорио спахија и спахичница и некакав њихов гост, који је био код њих, а моја жена, по простоти, све им је одобравала. Решили да ми жена говори, да не сазивам више народ на на предику црквеним звоном, и љубезни спахија рекао јој је при растанку, да дођем и ја у идућу недељу после литургије њему, да се забављамо у каратама.

Дошла жена кући и све ми приповеда. — „Но, хоћеш ли ићи њима у недељу? — запита ме.

— Нећу, одговорим, нећу ићи, не могу ићи.

— Ићићеш у цркву да учини варод?

— Да ићи ћу у цркву.

— А знаш ли ти, на што ће то изићи?

— Знам, изићиће на то, да не ћу имати припомоћ од спахије. Истина, добро је, врло добро нама овде живити, с тим припомоћима. Но реци ми, мила моја жено, зашто сам ја овде? За то ли су ме овде поставили, да оставаљам народ у незнању, у неморалу, у неваљалом и бесмисленом владању и обичајима и у свима гнусним и гадним гресима, или зато, да се постарам, да га извучем из тога мрака, да се постарам, да протумачим свима како су дужни живити и шта радити, ако хоће да су људи, а не стока, да живе за себе и за душу своју, а не за спахију. Чивутина и ракију? —

При овим речима жена се сна удрихтала од страха и рекла је: „Не ћемо дуго бити с тобом сретни, не ћемо дуго! Пропашће сад моја сирота душа!“

И истинито њено срце чуло је беду: од тога дана обоје постадосмо несретни. Но пита сам знао чинити? Друкчије мислити, друкчије осећати и друкчије радити ја нисам могао!

— Маро, рекох јој, жено моја, не јадикуй, не плачи, — у сиротих има Бог. Он нас неће оставити! Није само светлост, што је у прозору. Видим већ, да нема живота овде: по има, још код нас спахија,

који нису такови, као овај „што се из блата подигао за књаза“, ваљда такови спахија има, који су родом спахије, ерпем добри, душом благороднији од овога: до- бићемо ма где другу парохију. А да се повучем понизим, ја не могу, то би ме убило. Да се одречем своје свештеничке дужности због спахијске милости, ја не бих смео дићи очију пред својим парохијанима, стидно бих се малог детета.

— Па ето други живе са спахијама добро и благују!

— И ја хоћу да живим с њима добро, али како се не мешам ја у његове ствари и послове, тако исто не сме се ни он мешати у моје црквене и парохијске. Нек буде воља божија; ја већ знам, да ћу одавде бити кренут, овде је велика невоља.

— Ти ћеш себе убити, упропастити! Спахија ће објавити парохију за упражњену, другогме ће да да¹⁾ презенту²⁾, тебе ће послати као помоћника настојатељу ма које сиромашне цркве, спахије, ће³⁾ дићи против тебе грозну вику, и друге парохије не ћеш добити до старости!

— Све видим сам и знам, да ће тако бити. Али реци ми, драга жено, зар је сво наше руско селство, па ма и ових 1200 душа мојих⁴⁾ парохијана, створио Господ Бог за спахије и Чинуте? Зар они за то живе на божијем свету, да их фини Чинуте и спахија прибарају „до- ходцима својим, да они, ти бедни моји парохијани, не знају ништа више, да не знају никакве друге радости и духовне утехе, осим рђаве свирке⁵⁾ музиканата у

крчми и ракије? И ја морам да гледам на то мирно, морам рећи: „Јесте, ви нисте људи, можда, није вам нужно да знате и то, да сте Хришћани?“ — Али овим речима не могу променити његове мисли, и не могу утишати његов гнев. Други дан, жена запрегла коње у кола, с плачем села у кола и оде својим родитељима да се жали на мене.

У уторак дође ми таст и шура ба- цише ме у две ватре. Таст, старац „не- кусан“ вели: „Александре, па ето све то и ми видимо и слушамо, што и ти, али треба бити паметан. Ћути мало, док не добијеш од спахије презенту; кад пре- зента буде у тебе, у твојим рукама, онда неће бити тако у моћи и сили, тада ћеш чинити оно, што ти вађеш за добро, али сад разум заповеда: седи мирно, буди тиши од воде, мањи од траве“. Јесте, па шта ћеш с тим добити? — Запита шура Само то, да ће на твоје место послати другог, онакога само, као што је био пре тебе, и народ како је био слеп пре, тако ће и даље пати. Ти ћеш себе упропастити, а прејемник твој можда, ће бити човек недостојан, добиће ваљано место, — и цео твој добит биће ти од штете“.

Тако су ме гонили, мучили, да сам се обећао ићи спахији у недељу, да се играм карата. Таст и шура отишли, жена се умирала, опет је све добро. Али са- вест ми се није умирала, на душу ми још још већи⁶⁾ терет пао, као да ми је о врату камен од 100 центи.

Други дан рано ујутру дође Јанкел, човек на очима, држања достојанственог, — таковог Чинутина и пре и после ретко сам видео. Заустанемо се код врата, по- клониво се понизно, и погледао ме је од главе до пете.

¹⁾ Пољске спахије у Галицији, римокатолици, по аустријском закону до ових времена држе се као *спиритисти* руских унијатских цркава, у пределима своје владавине и руски свештеници постављају се тамо и парохије свака кут не дружице, него по договору са спахијом. Ово именово сведочанство, без кога епископ не може поставити свеште- ника у својој парохији зове се код Галичана *презента*.

— Ко је добро? — запитам га љубавно.

— Ја сам Јанкел, код овог спахије држим крчму под аренду, ето већ, у добри час кажем 30 година једно за другим. Ја сам био код спахије; он ми је препоручио да вам се поклоним и да вас молим, да ваша пречесност не уводи нове установе.

— Какве нове установе?

— Та да не држите придики, оче; Са њих губим много, и не само ја, него и сам спахија.

— Ето биће вам јасно, — аренда даје спахији 1500 рубаља а ако мужик буде ишао недељом на придику, — од кога ћеш извући те новце?

— А ви Јевреји, шта радите у Сучоту? Такође идете у крчму да пијете, или седите код куће, читате књиге учите се?

— Еј-еј! Ви сте, господине, тако учен и разуман човек, а упоређујете нас, Јевреје са мужицима! Јевреји су сигурно увек Јевреји; Јевреји су фини народ, а мужик, — но шта је тај мужик? Свеједно је: мужик, а скот! Ви га неће те научити, јер нега је сам Бог за то створио!

— Зашто га је Господ Бог створио?

— За то, да ради и за спахију и за вас.

Ето покојни свештеник, што је био пре вас, није говорио придики, а како је био богат!

— Он је био богат, и виете богати а цео народ је за то сиромашан.

— Но, па што вам богати народ? Еј-еј! Сачувај Боже, и нас и вас од богатога народа! Мужик је дотле добар, докле је сиромашан. Кад је сиромашан, он је понизан, и све можеш с њим чинити, што год хоћеш. Кад би он, сачувај Боже, постао богат, зар би дошао да вам

ради? То је добро и за вас, што је народ сиромашан и што воле ракије. За једну ракију мужик ће вам узорати, подрљати, и пожњети, и покосити, помлатити и све уредити.

Тада уђе моја жена и повуче ме за рукав, да уђем у другу собу. Ту управила своје благе очи на мене са молбом и љубављу и рече ми: „Александре, видим већ да си се упустио у шкољив разговор са Јанкелом. Не заборави, шта си јуче обећао! Тути, претрпи се, докле презента не добијеш“.

— Не бој се, одговорим, буди мирна: ја сам се већ решио, да тако учиним.

Вратим се Јанкелу и кажем; „Но, добро, идите кући; ја ћу ићи спахији.

Јевреј се поклоних и отишао.

Тог истог дана јави ми се момак и девојка и моле да их венчам. Ја им заповедим да говоре молитве и да ми даду записницу. (У пређашње време без дозволе спахијине није могао свештеник да венча своје верне).

У вече дође отац жеников, клања се и рече: ја дође до вас, господин попо, да вам јавим, да од сватова можда не ће бити ништа: с Јанкелом, не можемо, да се удесимо, не ће бити добро.

— Како добро?

— Је сте нарачунао ракије, господин попо!

— Да ли је подигао цену шта ли?

— Не, није подигао цену, господин попо, него је Јанкел много више захтевао од мене. Пуних 12 ведара! А ја сам сиромаш мужик. И новаца толико немам, а и продати немам шта. Има једна крава, и та је јако мршава, — каква ће јој бити цена сад! Да је продам — ни Јанкела не би исплатио. Осим тога имам два вола

и те како ћу продати: на њима радим, спахија.

— А на што 12. ведара? Узми једно два, — биће ти доста!

— И ја тако кажем, али не даду записницу.

— Какву записницу?

— Јуче сам био тамо у танчку и заповедише ми да идем Јанкелу, и од њега ћу добити записницу са печатом, да уговорим колико ћу узети ракије. Код нас је такав обичај, — Дођем Јанкелу,

(Наставиће се).

О БЕСТЈЕЛЕСНИМ ДУХОВИМА.

(По мјесечним минејима)

С Руског превео поп Јован Гргуревић.

У историји људскога спасења, бестјелесни духови у опште имаду врло велико значење. Свјетско зло води свој почетак од духовног свијета, и борба противу ала и по закупитељској жртви Христа Спаситеља не докљичава се код људи без учешћа бестјелесних сила. С једне стране добри анђели, т. ј. „службени духови, који су послани на службу онима, који ће наслиједити спасење“ (Јевр. 1. 14) помажу људима да достигну вјечни живот; а с друге — „љутци крвник од почетка“ (Јов. 8. 44), т. ј. ђаво, „као лав ричући ходи и тражи кога да прождере“ (1. Петр. 5, 8). У слабости човјечије воље на пољу борбе противу злих духов, потпомагањем добријех анђела јавља се људима, као велика милост и благо Божије. Због овога наша православна црква сваке године 8. Новембра и понавља своје вјерне на достојно прослављење св. Архистратига Михаила и других бестјелесних сила. До скора и у нашој богословској науци питање о бестјелесним духовима, држало се маловажним; а непросвијешћени и прости народи поред тога још изводе о њима и разне предрасуде и крива вјеровања. Док међу тим у животописима светитеља налазе тачна и довољна знања, како о добрим анђелима, тако и о злим духовима, и о њиховом одношају према људима.

а он мени даде 12 ведара. Како смо га молили, како преклињали и ја и жена и мој момак, па све забадава, ништа не учинисмо: уами, рече, 12 ведара — и свршена ствар, — ни по ведра нисам добио!

— Е па шта ћемо. Иди, још моли.

— Забадава, господин попо, забадава! Не само да сам молио, него сам му се и пред ногама ваљао, да би ми ма како учинио и олакшао; но Јанкел тврди Чина, — све се смеио само муци и нужди мојој, а и сви Чинути су се смејали.

Наша је циљев по могућности овђе привести о сему испрекидана и разбацана знања по минејима о бестјелесним духовима, и тиме нашим читатељима што јасније га пред очи изијети.

I.

По рачунању св. Дионисија Ареопагита, међу добрим анђелима има девет чинова и дијеле се на три јерархије: вишу, средњу и нижу. У првој и вишој јерархији, која стоји најближе св. Тројици, јесу: ерафими, Херуфими и Престоли; у средњој — Господства Силе и Власти; а у нижој — Начала, Арханђели и Анђели. (8. Новембра.)

Међусобни одношај анђела састоји се у томе, што једни непосредно од Бога примају свијетлост Божанску, а други — нижи чинови примају од вишијех чинова. Св. Григорије, објашњавајући ријечи прор. Захарије (2, 3—8) „и где, анђео који говораше самном изиде, и други анђео изиде му на сусрет. И рече му: трчи, говори оном младићу (т. ј. прор. Захарији и реци“, вели: кад анђео говори анђелу „трчи и реци младићу оном“, онда нема сумње да једни анђели шаљу друге. — Већи анђели шаљу мање. — (8. Нов.)

У мјесечним минејима налази се такођер и објашњење назива свакога чина посебно, сугласно

са особинама значења њихових. Тако Серафими, у прор. Исаје (4. 2) значе: распиривање ватре, јер стоје пред Богом, који, по свједоци св. Писма (Евр. 12. 29) дава огњ: и као што они сами букте пламеном Божанске љубави, тако и у другијем распирјују ову љубав. — Херуфими означавају велико знање, јер сви вада свијетле свјетлошћу разума Божанствених тајна и премудрости Божије, те и другима дају мудрост и просвјешћење, да познаду Бога. У том смислу они се називљу још и „многочочи“. Престоли називљу се тако због тога, што на њима, као на разумијем престолима, Бог почива. Они прослављују Божије правосудје и припошћују снагу царевима и старешинама земаљским, да чине праведан суд. Преко њих Бог извршује своје праведне судове над родом човјечијим. Господства називљу се тако зато, што господаре над другим нижим анђелима. Они по свједоци св. Дионисија добровољно (а не ројеки) и радосно служе Господу и излијевају силу на земаљске власти, како би их наставили, да благоразумно управљају урученим им областима.

Силе испуњене Божанском кроткошћу, не престано и неуморно извршују вољу свесилнога и свемогућег Бога. Преко њих Бог излијева благодат своју својим угодницима да стварају чудеса, укрепљује човјека у трпљењу и јунаштву и дају људима сваге да достојно ходе своје звању. — Власти имаду власт над бијесовима. Они ограничавају паклену власт ђавола, сузбијају ђаволека искушења над човјеком, укрепљују св. борбу људи противу ђавола и помажу онима, што се боре са страстима. Начала имаду заповијед нижим анђелима. Њима је дато да управљају свијетлином и да чувају царства и народе; јер сви имаду свога нарочитога Анђела Хранитеља. Арханђели откривају нижим анђелима оно, што приме од вишијех анђела, а то су пророчанства и знања Божије воље. По свједоци св. Григорија Двојеслава они у људима умножавају св. вјеру, просвјешћују људе свјетлошћу св. Еванђеља, и откривају им тајне побожности. Најближи додир са људима има девети чин анђеоских сила, и то су Анђели. Они чувају вјерне, који живе добродјетелно, придржавају их да не падну у гријех, старају се да залутале наставе на пут истине. Они су свагда

и у свему готови да нам помогну, само кад идемо путем праведним. (8. Нов.)

Св. угодници Божији чврсто су држали вјеру у ови девети анђеоски чин. Кад су св. Јакову Персијанину отјекали девети прет, молио се Богу овако: „Боже истинити, који си утврдио девет анђеоских чинова, у твојој благодати, утврди и мене у трпљењу, јер се душа моја узда на тебе“ (27. Нов.)

Осим ових девет анђеоских чинова, у мињима спомињу се још седам анђела, који стоје пред Богом у неприступној Његовој слави и сваки од њих има и своје особито име. Имена тих анђела јесу: Михаило (св. Дан. 10. Апок. 12), Гаврило (Дан. 8. Лук 1), Рафаило (Тов. 12), Уријило (3 Јездр. 4), Салафило (Бит. 21), Егудијло (Иех. 23) и Варахијло (Бит. 18). Сваки од ових анђела изображава се у нашим светим храмовима са особитим својим својствима. Тако Михаило, као побједилац противника, изображава се са убојним ногама. Луцифера, у лијевој руци држи велику палмову грану, а у десној — копље, око кога се обавија бијела трака претканна првеним крестом. Гаврило — вјесник Божјих тајна држи у десној руци фењер са запаленом свијетлом, а у лијевој — огледало од зеленога камена мјестимце првенкастога. Рафаило, као противник љуцкога гријешања, уздигнуто у лијевој руци држи лековит суд, а десном води дијете Попију, који носи рибу. Уријло као просвјетитељ помрачених, изображава се да држи у десној руци мач, окренут пртима, а у лијевој — испуштен пламен. Салафило, као служитељ и Божији молитвеник, непрестано молећи се о роду човјечијем и побуђујући људе на молитву, на иконама има лице а очи бобрене доље, а руке пригнуше на прси, као онај, што се моли умилато. Егудијло служитељ је Божјих похвала и исповиједи, укрепљена у подвизима и трудовима оне, који се труде ради славе Господње, изображава се на иконама да држи у десној руци златан вијенац, и у лијевој троструки бич. Варахијло, који предаје благослове и добротичества Божија, изображава се да носи своје хаљине до пола украшене цвијетовима бијелих ружа. Вјера у ових седам анђела има свој основ у св. Писму. Тако у књизи Товита, руковођа младога Товије назива себе анђелом

једним од седам, који стоје пред Богом. А у Апокалипсису такођер читамо: „Благодат вам и мир од онога, који јест и који бјеше, и који ће доћи; и од седам духова, који су пред пријестолом Његовијем“ (Апок. 1. 4).

У минејима налазимо много примјера, да анђели учествују у судбама људским. Сви анђели прије свега чувају нам живот. Један брат, који се приповиједа у жинеји (18. Јуна) препад. Исаију, да га види и нађе га да спава, а на његовом узглављу виђе Божијег анђела, гдје га чува, Св. Поликарпу јави се анђео, чувар његовог живота да изађе из куће, у којој је био; и овај кад изађе, кућа се сруши до темеља. (23. Фебр.) Анђели по заповијести Божијој јављају и грјешницима опраштање грјехова. Тако св. Давиду, који је дуго био разбојник, кад се покаја, баци свој срамотни занат, дође у манастир и етаде водити строгон подвижнички живот, јави му се у ћелији арх. Гаврило и рече: „Давиде! Господ ти је опростио грјехе и од сад ћеш чинити чудеса“ (6. Септ.) Арх. Михаил јави се св. Едокији и рече: Ја кнез анђела Божијих, дата ми је дужност да примам раскајане грешнике и да их водим у блажени живот. Анђели радују се, кад виде човјечију душу украшену правдом; поклањају се Оцу небеском; и предугертају је као сестру своју“ (1. Марта).

Св. анђели јављају се и мученицима, кад они страдају, и кријене их у тешкоћама. Тако анђели се јаве мученику Акакију, умију му ране топлим водом и залијеће му их. Кад је исти св. мученик био у тамници окован у гвозде, анђели му се поново јаве и одријеше га (7. Маја). Св. мученицима Евстатију и Анатонију, који су били у тамници и осуђени да изумру од глади, јави им се св. анђел, одријешив их, оздрави и давши им храну за храну, рече: „у свима страдањима вашим ја ћу бити с вама, јер сам послан од Господа Христа да вас чувам“ (20. Нов.)

Учествујући анђели Божији у судби човјечијој кроз нас његов живот, они не остављају човјека ни у часу његове смрти.“У живопису св. Теодоре говори се, да су на њеном смртном часу заједно са нечастивијем, који дођоше да јој душу страше, јавила се и два анђела са запаљенијем свијелама, нечастиве разагнаше и њену душу узеше и понијеше је на небо (26. марта). Преп. Герасим видио је својим очима да су анђели душу превод. Јевтимија с радошћу узнијели на небо (4. и 14. Марта). У часу блаженог свршетка Симеунова, анђели Божији дођу му и мирно разријешивши његову праведну душу од тијела, радосно је однесу у небеска обиталишта. (17. Јан.)

Осим знања о учешћу анђела у људском спасењу у опште, у минејима налази се у неколико и знање о анђелу хранитељу. Св. Теодору анђели су говорили да сваки Хришћанин на св. крштењу од Бога приима нарочитог анђела хранитеља, који га невидљиво чува и наставља у дану и ноћи на свако добро дјело до саме смрти његове (26. Марта). Једном препод. Нифон, кад опазе код врата једне блуднице анђела у виду младића да плаче, упита га за „што? а анђео му одговори: „Ја сам послан од Бога да чувам једнога човјека, који сад у овој кући са блудницом се наилази. Не могу гледати безакоње, које он чини. Па како да не плачем, у какву је таму пао образ Божиј?“ (23. Дек.) Анђео, који се јавио св. Григорију Двојеславу, рече му: „Господ ме је послао к теби, да будем с тобом у свему твому животу и да узносим твоје молитве к Богу да би све, о чему се с вјером молиш, прибио“.

Ово, што овдје споменусмо, налази се у мјесечним минејима о добрим анђелима, о њиховој јерархији и о одношају њиховом према људима.

(Наставке се).

О ДУЖНОСТИМА ПАРОХИЈАЛНОГ СВЕШТЕНСТВА.

Превео с руско-славенскога П. Рафаиловић, свештеник.

(Наставке)

23.

Каквим треба методом учити?

Метод, којим се свештеник при учењу пасивне мора служити, петерострук је: а). учити

вјери, у којој утврђавати човјека сваки дан; в). безбожно и јеретичко, или сујеверно учење изобличавати и искоријењавати; г). заблудјеле

исправити; д) оне, који право мисле и чедне у добродјелном животу поучавати и утврђивати; е) оне, у очајању тјешити и повраћати. Оваких се начина учења сваки свештеник дужан држати.

Оваки петероврени начин учења прописано је сам ап. Павле, кад је рекао: *благодат Божију и пошито дјело дјелите, ко ѿблаговити, ко исправити, ко наказати, ѿже ко правити: да јошвише сдјелате Божију благодат, и на такоо дјело благоглагољотокана* (П. Тим. гл. 3. 16, 17). О истом начину учења: *ѿбока приличниа кыша ка нашо наказати предивашаа, да терпелива и бдѣвшиа пишиа ѿпослани илалы* (Рим. гл. 15, 4) Овдје се односе и ријечи Божије у Језек. гл. 34, 4, гдје укоравајући Господ немарне пастире, казује разне начине за исправак пастве. — У духовном регуламенту, у седмој тачки спомињу се разни начини учења.

24.

а) Учење вјере. Ако свештеник жели парохизиане своје учити догматима вјере, а исти немају, изображења; свештеник не смије их научити дубоким и лако несхватљивим догматима него треба, да их просто научи потребитим члановима вјере ради спасења, поучавајући их истини просто, јасно и разговјетно, потврђујући своју поуку цитатима из св. Писма, не оступајући од тога све докле, док слушаоци не буду потпуно схватили и на изуст знали казати.

Може се свештеник држати катихетског метода при поучавању ради лакшег схваћања, а и ради тога што се свештеник може боље кроз питања и одговоре уијерити: разумију ли слушаоци, или не.

Таки су начини поучавања употребљавали и стари црква, учитељи.

25.

Пшто вјера увијек има за предмет свој благочашће, по оној апостолској заповиједи: „Очајавши же ко благовести (1. Тим. гл. 4, 1); то ради тога свештеник, учећи паству своју члановима вјере, мора изводити поуку сходну хришћанском животу.

Када свештеник тумачи један догмат вјере, п. пр. Бог јест Дух; то треба да наведе још и то, да Му треба служити духом (Рим. гл. 12, 1). Тако ни тјелесно служење ни ствари приноси, као свијећа, тајан и други приноси и

саијети, без духовног богочитања и добродјелног живота, не могу Му бити пријатни, (Исаја гл. 1, и 12, 17). Тако учећи; Бог се свагдје налази и све попуњава, треба да разложи да ми од њега гријехове наше не можемо сакрити. Тако исто треба поступати, тумачећи и друге чланове вјере, а овако тумачење биће једино средство, да се парохизиани светоу животу и благодатној вјери приуче, и животу научно примјене.

26.

Сваку поуку треба почињати молитвом Богу, по примјеру апостола (Ефес. гл. 1, 16, 17) да би просвијетлило ум и срце слушаоца, како бише ласније могли разумјети и упамтити оно, чему се уче (Лук. гл. 24, 45; Дјел. гл. 16, 14). да не буде посијано сјеме бесплодно позвано лукавом птицом (Мат. гл. 13, 22). Ради чега треба да слушаоци и код куће своје о томе размишљају и Богу се моле, да се неби, некаквиши предавано им учење, подвергнули праведној осуди, него да се чистог и неисквареног учења, увијек држе.

27.

Грађане, и оне, који су стекли неко образовање треба обучавати кроз проповиједи, назване *молитвијала* или *бесједама*, којих састављање¹⁾ мора бити по познатим реторским правилима, које сваки свештеник, желећи бити добар проповједник, мора добро познавати.

Знање ових правила омитичких потребито је особито за свештенике — пастире, који жорзју проповиједати слово Божије и то једино да прогласи Бога и да у вјери слушаоце утврди, а не ради какве своје славе, части или властите користи, по оним апостолским ријечима: „Оутѣшиши нас и ѿ грѣшати, но ѿ истиноты, ни лгати: но ѿбожи ѿвѣдоуема ѿ Бога крсти крсти пријати благоукрѣтокана, тако глаголаати, ни жеи члѣкѣмѣх оутѣ-

1. Златоуст о свештенству кн. 5, гл. 7: „Ко је ступао на свештено учитељство, нека не гледа на одобравање других људи и нека дух његов не иде ради њих, већ састављајући проповијед тако, да угоди Богу (ово нека му је једино правило и сврха) нека израде проповиједи, а не пласење и похвала), ако издобје одобравање од људи, нека га не одбоја, а ако га од слушаоца не добије, нека га и не тражи, нека се и не жалости. Јер долази је награда од сваког другог и највиша од његов труд то, ако у себи може бити сасијан, да је своју поуку тако саставио и удеоо да Богу угоди. Истота бесједа 8. на посл. Евсевија: „Врлина је учитеља, да не тржи похвалу и славу, него треба да имају пред очима спасење пастве. Ко тражи славу, није учитељ него мучитељ“.

ПРОПОВЕД НА СВ. ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА.

Или ѿ мира смрти крсти, мира оуко
који ласкава: ажеже ѿ мира нѣтъ
но изъ измѣна кѣ ѿ мира, нѣмъ ради
и законѣа каго мира. (Јов. 15 11,

Како је крсно, како мило и угодно, кад погледамо, како се на све стране црлога света у своме сјају блиста св. крст Христа Спаситеља; он нам казује да је настало доба, када је дозвољено свакоме Хришћанину поштовати Господа свога духом и истином, да је сваком земном човеку слободно притицати искреним срцем св. месту богопоштовања и тако се молитвом Духом шевно кренути, да му нико више не брани неповадати Бога свога срцем и душом и целим животом својим.

Није тако било у првим вековима хришћанства! . . . О колико је осетила и искусила млада и нова црква, још у развитку својем, горчине и гоњења од стране незнабошког света! Колико је крви потоком потекло за свету веру, док није хришћанско друштво почело уживати благодатне плодове мира и спокојства. Колико гоњења предузимаху незнабошки царени против Хришћана, видећи да се ова нова вера све више шири! Но све то остаде без успеха жељеног, јер крв святих мученика бејаше само семе, па ког покриве победом нових Хришћана. Богомољци се скриваху по забитим местима, па и ту их стижаху гњев незнабошци; следбеници Христови крили су се у подземним пећинама и тамо их нађе немилосрђе и наредж гонитеља.

За то је и рекао Христос, предвиђајући све ове сметње, што ће Хришћани у животу својем савлађивати морати, ову реч пуну утеха и одобравања својим апостолима: „Кад бисте били од света, онда би свет своје љубио: а како нисте од света, него вас ја од света изабрах, за то мрзи на вас свет“. И ова је реч учинила велика чудеса, њом охрабрен и трипели су св. мученици и страдалници најстрашније туче и патње за св. веру своју, старици и деца, људи и жене, радосно су позвали на место мучења и тамо исповедаху смело и тврдо св. веру у Исуса из Назарета. Ни мач, ни огњ, ни тамница ни окрви, ни најгора страдања не могоше их застрашити, него се ослехом на лицу свршаваху живот свој у нади да ће се сјединити с Христом Спаситељем.

И св. великомученик Димитрије жирошочнин, чију успомену данас прослављамо, убраја се у ред великих бораца за св. веру Спаситељеву. И његова је невинна крв земљу оросила и он беше гоњен и мучен незнабошком мржњом све до конца живота свога; за то га и славио данас у молитвама и песмама црквеним, са његових мученичких заслуга.

Па како и да га не славио заједно са мноштвом свих св. мученика, што засведочише краљу и животом својим божанску истину?

Свака кап свете крви њихове треба да нам је драгоценно благо, па којег блистају најважнији примери њихове: 1) непоколебиве вере 2) мужастивне неустрашивости и 3) савршене љубави.

I.

Свети мученици су нам пример непоколебиве вере. Ни због чега другог не гоњаху их безбожници, него што се тврдо држаху своје вере, што се гнушаху и презираху поганске идолое с њиховим божанством. Заповедају им да се идолима клањају а они одговарају: „Бог је Дух, и који му се моле духом и истином треба да се моле“¹⁾ и за то су их мрзили незнабошци. Обећавало им се све, части и достојанства овог света, само нека се одрекну своје вере; но они то одбијаху, па се поноси својом вером, својом непоколебивом сталношћу и уверењем, да их чекају вечна достојанства на другом свету, па тиме разјарише против себе незнабошки свет, слање говорнике, филозофе и саме царева. Претили су им и сагом скрђу, али и то их није застрашило могло, вера им је њихова обећавала бесмртност и давање им снаге, да и скрт победе; а кад им се већ душа растављала од тела и тад их је Спаситељ храбро оних умалили речима: „Не бојте се оних, који убијају тело: а по том не могу ништа више учинити“.²⁾

Тако и св. великомученик Димитрије. Он се родно у Солуну од хришћанских родитеља, који још у тајности исповедаху Христа, јер се

¹⁾ Јов. 4. 24.

²⁾ Лук. 12. 4.

бојаху гоњења од цара Дијоклецијана и Максимијана. Но већ у младим годинама свога живота веровао је великомученику у Христа, па не само да је био сам ренан Хришћанин, него је и друге побуђивао да тако буду. А када је по очевој смрти постао вођа Солунски (начелник), тада се јавно заузимао и отворено заштитивао све Хришћане. Ово дочекује цар Максимијан, који се враћао у то доба кроз Солун и тако га то разгневи, и заповеди да се св. Димитрије баци у тамницу. Али једном пусти овај светитељ једног младића Нестора кроз прозор од тамнице и наговори га да убије великаша Лија, царског доглавника, кога Максимијан врло љубљаше, нарочито с тога, што свај удајући се у силу своју, пошеваше св. веру и понижаваше Христа на најпогрднији начин. Св. Димитрије благовести младића крним знамењем за ово дело, овај оде, убије Лија и страшно разгневи цара. Чувши цар, да је ово управо дело св. Димитрија, пошаље војнике у тамницу, где погубише св. великомученика а и Нестору главу одсекосе. Тако је свршио овај светитељ свој непорочни живот.

П.

Св. мученици су нам пример мужанске неустрашивости. Не попустише и не заведоше се нити обећањем нити претњама, којима их је страшило незнабоштво, одважно прилазише мачу, да их погуби, огњу да их спали, љутим зверима, да их рашчупају, мушци подношаху најљућа страдања. А при том и они бијаху само земни људи, којима беше мно овај кратки земни живот, који се бојаху смрти и несреће, но ипак не подаваху се том у својој неустрашивости. А колико треба моћи и снаге, кад се детенце погледајући за матером — мученицом, која се на муче води, овако пита: шта ми на концу поручујеш мајко мила? Колико треба постојанства оцу, када се на смрт води а дечица га његова прате лијући сузе и говорећи: Оче немој да нас оставиш! Колико треба неустрашивости, да се једна девојка у цвету младости своје за веру жртвује и положи живот свој! Тако сви ти борци за венад вечне славе нису се страшили и вољно на смрт иђаху, и ако су знали да их тамо чекају горке муче. О свима мученицима и њиховом страдању говори нам св. апостол: „А други ругање и бој поднесоше, па још и

окове и тамнице; камењем побјени бише, претрвени бише, испушани бише, од рана помреше; идоше у кожусима и ковијим кожама, у сиротињи, у невољи у срамоти. Којих не бијаше достојан свет, по пустињама се потуцаше и по горама, пећинама и по рупама земаљским.“¹⁾ Тако их је безброј умрло а сви показаше силу, одважност и пожртвовање за св. веру.

III.

Св. мученици су нам и пример савршене љубави према Богу и ближњему. Јер како не би љубио овог Бога „коме тако омили свет, да је и Сина свог јединородног дао, да ни један који Га верује не погине, него има живот вечни“²⁾ Њубави Богу и ближњему проводила је св. апостоле кроз њихова страдања на ширење св. вере, она бијаше у срцима мученика и при самим мучама тако, да су се Богу молили и за своје мучитеље. Св. Стефан, вели молећи се за убице своје; „Госпoде не упиши им у грех“.³⁾ Умиреним ерцем по том умираху страдалници. У њих се не рађаху никада ржаве жеље и помисли, када их кинаху, суђаху и убијаху, јер је њих спајала савршена љубав с оним светом, где нема освете и мрзости, но где влада вечна љубав. А својим примерним животом, вером, пожртвовањем и љубављу стекосе себи част и уважење, не само у оно доба него и међу нама, јер их и ми поштујемо, па и ако им се тело већ у пепео претворило, скупљамо се да прослаavimo дан успомени њиховој посвећен и њима се смјерно помолимо.

Али погледамо ли ми на живот свој па га испоредимо са животом св. мученика, морамо се застидити, кад се запитамо, где је наша вера, где наша одважност, где наша љубав? Вера нам је ослабила, одважност и пожртвовање прешло у ладнокривост, а љубав се је са свим нестало, и ако смо ипак састава, и ако имамо једнаку, — људску природу као св. мученици, као и св. Димитрије.

Па за то, љубазни Хришћанине, погледај на те сјајне примере светих мученика и научи се своју веру ценити, јер је она орошена светом крвљу њиховом; погледај човече на те живе

¹⁾ Јевр. 11. 35—39.

²⁾ Јевр. 3. 16. —

³⁾ Дел. 7. 60.

примере неустрашивости и научи се смирено
сносити страдања у бурним дневима свога жића;
погледај љубезни, кој, на тај неусаљиви извор
љубави, и научи се праштати своје непријатељу
и њега љубити, и тада ћеш постати истинским
слугом и Спаситеља свога.

Вера св. мученика нека утврди веру твоју,
из мужаствености св. страдалника нека ојача

твоја непоколебљивост, а из љубави тих бораца
за св. веру Христову нека и у теби процвета
љубав према Богу и ближњему, која води жи-
воту безмртности. Амин.

У Земуњу месеца септембра 1894.

По руском

Симеун Аранички.

Протопреосв. кавелин.

ЧОВЈЕКУ.

Посвећено пароху госп. Стевану Бубњевићу.

Кад туга тјело свлада —

Кад боли срце море —

Кад душа нема мира,

Погледај само горе.

Утјеху чу ћеш с неба —

Милост је горе само,

Да ће је ко је треба —

Там' треба да гледамо.

Човјече — слико Божија —

Вишњег ремек дјело —

Када ти сузе роним,

Рони их и он за цјело. —

Милост је горе само,

Там' треба да гледамо, —

Утјехе земља нема,

Тек гроб ти она спрема

А кад ти прјеме дође —

Да земља прима своје —

Не жали трулог тјела,

Јер замља само то је.

Душу тек чисту пази,

Из смрада нек одлази —

Тамо — до двора својг,

Гдје безброј звиједа стоји.

Врати је чисту дружбу,

К'о што ти дође чиста —

Гледај, ко друге њене,

Нека се горе блиста!

Лело Униччић.

тузланин.

СЈЕЋАЈМО СЕ ДЈЕЦО МАЛЕ СПРОЧАДН.*)

Од Јована Шарића, пароха церањског у Далмацији.

Сјећати се дјело,

Ми имамо кога:

Равне вама браће,

Умилога Бога.

Зими мале памо

Како јадни плачу,

Без конача вајни, —

Скуда голм екачу.

Сјећамо се јадних,

Крова њиха дајмо;

Ум'рјеће нам вајни,

Бол у души знајмо.

Надвохајте дјело

За умилога Бога,

Траж'те дјецу голу,

Бог вам вели тога.

Ако тако буд'те,

Ви вршили дужност,

И Бог дат' ће вама:

Добра и услужност.

26 маја 1895. год.

*) По великозном г. де Амидес: „Al Fanciulli d'un collegio.

АЕ. М. К. Д. Б. Е број 2522.

Статистички преглед еписко-православне

Број	Протопрезвитерати	Цркви	Манастира	Села	Парохија	Кућа	Душа
1	Сарајевски	6	—	162	10	2680	28411
2	Височки	2	—	114	3	868	6670
3	Рогатички	2	—	219	6	1484	13452
4	Вишеградски*)	3	—	96	5	1245	7885
5	Бањалучки	12	1	111	17	4559	42609
6	Грлашки	8	—	50	10	3350	24072
7	Тешански	6	—	68	10	2370	20821
8	Пријаворски	8	—	65	12	3093	22143
9	Приједорски	13	—	54	12	2927	21884
10	Кључки	8	—	52	9	1794	15040
11	Крупски	17	—	41	11	3212	28300
12	Савски мост	11	—	59	8	2674	18402
13	Травнички	6	—	125	6	1224	12463
14	Љевански	6	—	51	6	1672	12642
15	Гламочки	3	—	73	5	1357	10853
16	Бугојански	4	—	115	7	1251	13647
17	Маглајски	4	1	58	10	2460	19463
18	Герзавачки	4	—	61	7	1526	12388
19	Бихаќки	8	—	39	7	2435	16164
20	Дервентски	9	—	69	10	2519	18223
21	Костајнички	20	1	74	14	4753	33001
22	Петровачко-уначки	10	1	52	12	2951	23037
23	Варцар-вакуфски	6	—	109	8	2058	20047
24	Власенички	5	1	145	9	2137	18481
25	Сребренички	12	—	86	13	1618	15404
Свега		193	5	2148	227	58.217	475.502

АЕ. М. еписко-православна конвенторија Сарајевска

Српско-православни богословски завод у Рељеву

Надзиратељ јерусалимских добара у Босни и Херцеговини и почасни члан конвенторије

Вјероучитељи (катихете) у комуналним Сарајевским школама

Војни свештеник за Босну и Херцеговину

Свештеник централне казнионе у Зеници

*) Парохија бивска и голеника прикључене су епархији пријаворској у новоцарском савезу.

архиђијезе Дабро-босанске за 1894. годину.

вјенчано парова	Рођено		Умрло		С в е ш т е н с т в о								
	мушки	женски	мушки	женски	ђакона	прото ђакона	свеште- ника	прота	јеромо- наха	Свиђела	прото- свиђела	игумена	архиман- дрита
220	659	608	496	455	—	—	11	—	—	—	—	—	—
85	165	155	158	104	—	—	1	—	1	—	1	—	—
70	268	244	123	109	—	—	7	1	—	—	—	—	—
103	180	191	84	99	—	—	5	1	—	—	—	—	—
353	825	815	482	474	—	—	14	1	2	—	—	1	—
240	522	587	262	291	—	—	10	—	—	—	—	—	—
219	453	410	285	323	—	—	8	1	—	—	—	—	—
246	523	481	317	256	—	—	11	—	—	—	—	—	1
217	498	452	369	349	—	—	10	2	—	—	—	—	—
84	394	342	205	199	—	—	8	2	—	—	—	—	—
154	624	530	364	347	—	—	9	1	—	—	—	—	—
105	430	416	223	209	—	—	8	—	—	—	—	—	—
134	289	252	190	176	—	—	8	—	—	—	—	—	—
60	327	297	201	166	—	—	4	2	—	—	—	—	—
69	244	250	159	165	—	—	4	1	—	—	—	—	—
119	351	343	206	230	—	—	7	—	—	—	—	—	—
165	382	390	301	310	—	—	10	—	—	1	—	—	—
142	327	260	190	168	—	—	6	1	—	—	—	—	—
125	415	376	314	318	—	—	6	—	—	—	—	—	—
169	451	389	249	265	—	—	9	1	—	—	—	—	—
211	774	696	460	426	—	—	9	2	1	—	—	1	—
135	608	593	452	468	—	—	13	—	—	—	—	—	—
139	384	407	207	200	—	—	7	2	—	—	—	—	—
126	324	328	282	295	—	—	7	1	—	—	—	—	1
127	339	303	186	210	—	—	9	1	—	—	—	—	—
3817	10756	10115	6765	6612	—	—	201	20	4	1	1	2	2
.	.	.	.	.	—	1	1	3	—	—	—	—	1
.	.	.	.	.	—	—	1	2	—	—	—	—	—
.	.	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	1
.	.	.	.	.	—	—	—	2	—	—	—	—	—
.	.	.	.	.	—	—	1	—	—	—	—	—	—
.	.	.	.	.	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Укупно					—	1	205	27	4	1	1	2	4

Р А З Н О.

С благословом Њ. В. АЕ и митрополита Дабро-босанског Господина Ђорђа Николајевића, дана 29. октобра о. г. протопрезвитер сребренички, у присуству свештенства и парохијана осветио је и посветио темељ цркви православној у Селу Карина — котара сребреничког. Зидање цркве, наставиће се на пролеће идуће године. Сретно!

На дан св. евангелиста Луке о. г. у селу Шиповљанима — котара петровачког — освештао је ново црквено звано од пречасног пароха и надзиратеља петровачког протопрезвитерата Косте Поваковића.

Покушаји уније. — У далматинским мјестима: *Врљаци, Кричкама и Баљацима*, постоје 3 унијатске парохије у којима данас има, како „Ново Вријене“ пише, свега 40 душа, следбеника унијатских, који су негда испале из крила православне вјероисповијести. То „многобројно“ стадо своје посјетно је у почетку новембра о. г. бискуп крижевачки *Дрохобецки*, који је *ласкањем, замишљањем и поткупљивањем* завео *дванајест* православних старјешина, који су дали ријеч, — да примaju унију. На тај глас, стигао је у Врљаци високопросвешћени епископ далматински *г. Др. Милаш*, коме је испало за руком заблуде старјешине на кајање побудити, те су одмах деветорица од уније одступили, доким на она тројица неће остати тамо, јер ће их гисти свјест ради извјерења своје праједовске вјере, за коју су њихови предци на коцу и конопцу надихући чували и бранили је. — Чувајте се, православна браћо, оцијех, који вам у овчијој козли долазе и варају вас, одводећи *заблуде* путем неистине — путем вјерске вам пропасти. У православљу сте се изродили, у православљу и ви и дјеце ваша треба да умирате; у *православљу је спас душа ваших!*

На Цетињу (Црна Гора) на Ваведеније Богородично о. г. прослављена је свечаним начиним *двадесетипогодишњица вјековацког мистичног царице Марије*. Срећно!

Увизвани српски старинар и књижевник *Вид Вуловић-Вукосавић из Корчула*, одликован је орденом св. Саве V степена. Честитамо. *Живно!*

Јављају нам из Травника, да су браћа *Фодибил*, угледни онамошњи трговци, придарили

цркви травничкој један лијепо цвијет (полијелеј) *Хвала им!*

На знаме свештенству. У Сарајеву (Франц-Јосифова улици) од више година настањено живи г. *Леополд Фогл*, који, осим осталог, израђује за све политичке уреде печате од месинга и паучука. Код истога се могу поручити печати и за парохијалне уреде и печати храмовски са сликом светитеља. Осим тога г. Фогл израђује и све друго у резбарску струку спадајуће лијепо и солидно. Црквени одбори и парохијално свештенство може наручити своје упућивати на поменућу фирму и уз *поштанско поштомче*, а коме је лакше и преко уредништва овога листа.

Сијело срп. прав. цркв. пјевачког друштва „Слоге“ одржано је у друштвеним просторијама овде у Недељу вече 29. Октобра, са овим програмом: „Долине тутње“ од Јанка, пјевао мјешовити збор. „Мрве хљеба“ од Љ. Неподовића, декламовао госп. Цвијетић. „Како је Бицах био под турке руке“, пјевао уз гусле Остоја Томић тежак! „Први пут с оцем на јутрење“ припојивјетка од Л. К. Лазаревића, читао г. Л. Вуковић. „Ода мојој будућности, декламовао г. Милановић. „О народном опадању“ предавање г. Стеве Калуђерчића и „Вијенац срп. нар. пјесама“ од Бошњакчића, пјевао мушки збор.

У II. дјелу, игране су нар. срп. игре. Сијело је било многобројном публиком посјећено. Цео програм испало је на задовољство, а предавање г. управитеља Калуђерчића, било је круна свега. Постараћемо се, да тај врло поучни говор доведемо у штењу и за наше читатеље.

Јавна благодарност. Побожна хришћанка и добра Српкиња госпођа Савка Михаиловићка, супруга овдашњег трговца Јосе Михаиловића, даровала је нашој цркви у Бицаху једну велику, бакрену посуду за свећење богојављенске водиче у приједности 16—17 форината. Ито тако даровала је врла Српкиња госпођа Савка Судчевићка један стихар свештенички, кога је она сама собом израдила; а госпођа Перса Грбићка скројила је 6 дјечињих црквених кошуља од врло лијепог материје.

Потписани у име срп. прав. црк. школоко општине нариче приједницом и побожницом дароватељицама топлу благодарност са жељом, да

би се многе наше госпође варшанке на њих угледале, те мјесто лукеузаних неапотребних хаљина и туђих накурада, којима сваки даном терете своје мужеве, сјетиле се и богоугодних дјела, те да који дарак приложе и св. матери цркви, јер смо увјерени да ће у њој наћи веће утјехе и задовољства срцу своме, него у свима помодним ношњама, плесовима и раскалашним свјетским забавима, које су се, жалбоже, на више мјеста, на преголему жалост нашу, већ прилично у нашем народу одомаћиле.

У *Бизабу* 26. септембра 1895.

Коста Ковачевић.
парох и предсједник.

Јавна захвала. Српско православно црквено одбор налази се побуђеним истићи јавну захвалност, на првом мјесту овдашњем велеуваженом грађанину и подпредсједнику црквеног одбора г. Милану Јовановићу, који увиђајући јадно, биједно и сиромашно стање наше цркве у Гостовићу, побуђеним се нашао, те је 5 фини ђачки стихара су 5 ђачких чирака и дарница за свето причешће у вриједности од 20 фор. овој цркви подарио.

А такођер и супруга свештеника нашега г. Николајевића, подарила је 1. „Алтон“ на часну трампу и 1. „застирач на проскомидију у вриједности од 15 фор.

За тим смо купили од г. Јове Митричевића из Сарајева, једно свештеничко „одјејаније“ са дискосом“ и анјездицом у вриједности од 70 фор. и једну црквену „литију“ од „Браће Поповића“ из Новог Сада, у вриједности од 32 фор. са поштаринком.

У име купљених горњи ствари, пало нам је добровољни прилога у готову новцу у Жепчу и Гостовићу први и други дан Васкрсенија укупно 68 фор. и 86 новч.

Те свима приложницима од стране овога српско православног одбора, изриче се најтоплија захвалност. Свемилостви Бог нека свима дародавцима и добрим хришћанима подари сваку срећу и здравље, како би и у будуће могли оваке и друге дарове поклањати, светој матери цркви. Дај боже да се и други на њих угледају!

Из сједнице српско православног црквеног одбора, држате.

У *Жепчу* дне 20. Августа 1895.

за одбор:

Никола Николајевић.
парох.

Јавна Благодарност. Рашид-бег Пашић мухамеданац из Бијељине, који се је нашао код својих кмета у Велином селу кад је насланик ове црквене општине са дозволом високе владе купио добровољне прилоге код драге нам браће у бијељинскоме котару за градњу православне цркве Јеремићке, у котару и протпрезвитерату власничкоме даровао је у име своје и своје браће Амет Беге, Аки-беге и Сија-беге 500 ока куруза за градњу исте цркве.

На овој својској помоћи и племенитом дару подписана црквена општина реченоме бегу овиме путем најурједије благодари и захвална остаје, желећи му од свемогућег срећан, дуг и најповољнији живот!

У *Јеремићима* 31 октобра 1895

подпредсједник

Васо Дукић,

предсједник

Јован Брежанчић,
парох.

Јавна Благодарност. Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ очинском бригом и великој милости благоизволила је нашој светој цркви у Јеремићима даровати три књиге: I. и II. дио октоика и апостол. Овај узвишени дар високе владе одклонио је анатну оскудицу у овдашњој цркви.

Овиме се од стране ове црквене општине високој земаљској влади са нај већом подајничком вјерношћу изриче нај топлија благодарност.

У *Јеремићима* 27 октобра 1895.

За српско-православну црквену општину

подпредсједник

Васо Дукић.

предсједник

Јован Брежанчић.
парох.

Јавна благодарност. Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ у Сарајеву благоизволила је ове године поклоници храму св. Апостола Петра и Павла у Добоју.

1. Апостол.

2. Октојиха (1. и 2. дио) у тврдом кожном повезу, препртањане у Сарајеву, — на чему јој потписана општина најтоплије захвалује.

Даље приложише нашем сиромашном храму Стево Лазаревит из Добоја 50 фор. у готову новцу, и Игњат Трифковић 1 фини „Индитију“, те и њима искрено благодаримо, желећи, да их Господ Бог обдари здрављем, срећом и благословом Својим.

Срп. прав. црква: школ. општина

У *Добоју* 6. октобра, 1895.

за предсједника

Јован Ј. Враћешевит
свештеник.

Јавна благодарност Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ благонамерила је милостииво, преко славног котарског уреда у Билећу а у протопрезвитерату истом, даровати прквима по три комада књига октојиха (осмогласника). I и II. дио један Апостол, храму св. Пророка Илије у Мируше, храму св. оца Николаја у Звијерни, све три пркве добиле су по три комада горе наведених књига.

Овим се од стране еписко православног црквених општина и ниже подписатог, изриче високој земаљској влади најтоплија благодарност.

Из еписко-православног протопрзвитерског уреда.

У Билећу 5. Децембра 1895.

Надиратељ протопрезвитерата:
Ђорђе Периновић.
свештеник.

РУКОПОЛОЖЕНИ.

Гавро Гашић, свршени рељевики богослов, родом из Сарајева, рукоположен је 21. новембра од Његова Високопреосвештенства госп. Митрополита Николајевића за ђакона у Сарајеву, а 3. Децембра о. г. од Високопреосвештеног Митрополита херцеговачког госп. Серафима у Мостару за свештеника. Гашићу је предата у администрацију упражњена парохија *Ђемица*.

Алекса Поповић, такође богослов рељевики родом из Сочкоца, рукоположен је од Високопреосвештеног Митрополита Херцеговачког госпо-

дина Серафима 3. и 4. Децембра о. г. у Мостару за ђакона и свештеника, те му је поцјерена парохија *Кобан*, прњаворског котара. у администрацију.

Прим: Болести ради нашег митрополита, умољено је Његово Високопреосвештенство Митрополит мостарски, да горе поменути двојицу богослова у чин свештенички рукоположити изволи, чему је он радо извољно одавати се, на чему нека му је овим изреченаучтива благодарност.

ЧИТУЛА.

Миле Кеџман

широх Смиљански протопрезв. Петровацког.

Био је од више времена сувој болести наклонен а од прољетос оболлио је од исте, која га је тако обрвала била, да се је држало, да још онда жив остати неће, али промислу Божијем би угодно, те се он мало поправи и подигне. Но од почетка септембра о. г. он падне у постељу, пак после 6. недељног боловања на 15. октобра о. г. у недељу пресели се у вјечност.

Исти се је претходно са тајном св. исповједи за путовање у вјечно обиталиште припремио.

У понедељак на 16. октобра протопрезв. Уред службено објави свему подручном свештенству заједно у Христу брата, позвавши их да по могућности спроводу учествују, који је одређен за 17. октобра у 2. сата по подне.

Тијело покојниково спроведено је у присутности многобројног народа особито, дотичних парохијана који су га волили и јако љубили, што су и овом приликом засвједочили. Опјело

свршено је у цркви парохијалној у Смољани од надир протопреза, Дмитра Туриуса из Вођенице, Давида Прошића из Смољане, Вукосова Милановића из К. Вакуфа и Никодима Новакчића из Буковаче.

По свршеном опјелу надиратељ је држао сходан говор, опростиши се са покојником, као са својим у Христу братом а и школеним другом.

Свештеник Миле Кеџман, родно се је 1858 у Дринићу од родитеља уопишег Лаке Кеџмана бившег пароха Смољанског и Саве рођ. Радушић из Смољане. Основну школу учио је у Буковачи код вриједног учитеља еписког Ђуре Штрица, који је после свештеник био у протопрезв. Јевангелиског. Богословију учио је у Бањалуци од 1872—1875.

Рукоположен је од блаженопочившег митрополита Дабро-босанског Антима у Бањалуци 3. и 4. октобра 1879. и одређен на парохију Смољанску, коју је све до смрти своје ревно служио.

Уопиши свештеник Кеџман оставио је иза себе ојајену му супругу Ђују рођену Мирковић и јединицу кћер Сару и то обе у неопскрбљену стању.

Мир пелу његовом!

Н.

О ЧИТАЊУ АПОСТОЛА И ЈЕВАНЂЕЉА У НЕДЈЕЉЕ КРОЗ 1896. ГОДИНУ.

Мјесец Дан	Недјеље.	Глас поскрени	На јутрењу Јеван- ђеље поскрени, за- чало.	На литургији		
				Апостол зачало.	Јеванђеље зачало.	
Јануар	7	Недјеља послје Богојављења (Јован-дан).	8	11. Јов. ач. 67	224 од пол.	Мат. 8.
	14	Недј. (33) О Мит. и Фар. (Св. Сава I. арх. срп.) Тријод почиле	1	Мат. ач. 11.	296 и 318	Јук. 89. Јов. 36.
	21	Недјеља (34) О блудном сину	2	Мар. ач. 70.	135	Јук. 79.
Фебруар	28	Недјеља (35) Месопуста (Месне покладе)	3	3. Мар. 71.	140	Мат. 106.
	4	Недјеља (36) Сиропуста (Бијеле покладе)	4	4. Јук. 112	112	Мат. 17.
	11	Недјеља прва часног поста. Православља.	5	5. Јук. 113.	329 од пол.	Јов. 5.
Март	18	Недјеља друга часног поста.	6	6. Јук. 114.	304 и 318	Мар. 7. Јов. 36.
	25	Недјеља трећа часног поста. Крестоносна.	7	7. Јов. 63.	311	Мар. 37.
	3	Недјеља четврта часног поста. Средоносна.	8	8. Јов. 64.	314 и 229	Мар. 40. Мат. 10.
Април	10	Недјеља пета часног поста. Акатиста.	1	9. Јов. 65.	321 од пол. 298	Мар. 47. Јук. 33.
	17	Недјеља шеста часног поста. Цвјетна.	—	Мат. 83.	247.	Јов. 41.
	24	Недјеља прва. Свјетла. Васкрс Христов.	—	—	1	Јов. 1.
Мај	31	Недјеља друга. Тожина.	—	1. Мат. 116.	14	Јов. 65.
	7	Недјеља трећа. Миротвора.	2	4. Јук. 112.	16	Мар. 69.
	14	Недјеља четврта. Раслабљеног.	3	5. Јук. 113.	23	Јов. 14.
Јун	21	Недјеља пета. Самаританке.	4	7. Јов. 63.	28	Јов. 12.
	28	Недјеља шеста. Свјетог.	5	8. Јов. 64.	38	Јов. 34.
	5	Недјеља седма. Св. Отаца.	6	10. Јов. 66.	44	Јов. 66.
Јул	12	Недјеља Тројична. Педесетница.	—	Јов. 65.	3	Јов. 27.
	19	Недјеља прва по тројичну. Свих Светах. [Петровске покладе]	8	1. Мат. 116.	330	Мат. 58.
	26	Недјеља друга по тројичну.	1	2. Мар. 70.	81 од пол.	Мат. 9.
Август	2	Недјеља трећа по тројичну.	2	3. Мар. 71.	88	Мат. 18.
	9	Недјеља четврта по тројичну	3	4. Јук. 112.	93	Мат. 25.
	16	Недјеља пета по тројичну.	4	5. Јук. 113.	103	Мат. 28.
Септембар	23	Недјеља шеста по тројичну	5	6. Јук. 114.	110	Мат. 29.
	30	Недјеља седма по тројичну.	6	7. Јов. 63.	116	Мат. 33.
	7	Недјеља осма по тројичну.	7	8. Јов. 64.	124	Мат. 58
Октобар	14	Недјеља девета по тројичну. Св. отаца.	8	9. Јов. 65.	128 и 334	Мат. 59. и 11
	21	Недјеља десета по тројичну.	1	10. Јов. 66.	131	Мат. 72.
	28	Недјеља једанаеста по тројичну	2	11. Јов. 67.	141	Мат. 77.
Новембар	4	Недјеља дванаеста по тројичну.	3	1. Мат. 116.	158	Мат. 79.
	11	Недјеља тринаеста по тројичну.	4	2. Мар. 70.	166	Мат. 87.
	18	Недјеља четрнаеста по тројичну.	5	3. Мар. 71.	170	Мат. 89.
Децембар	25	Недјеља петнаеста по тројичну.	6	4. Јук. 112.	176	Мат. 92.
	1	Недјеља шеснаеста по тројичну.	7	5. Јук. 113.	181	Мат. 105.
	8	Недјеља пред Воздвижењем (Мала Госпојина).	8	Јук. 4.	215 и 240	Јов. 9. Јук. 54.
Јануар	15	Недјеља по Воздвижењу.	1	7. Јов. 63.	203 и 188	Мар. 37. Јук. 17.
	22	Недјеља деветнаеста по тројичну.	2	8. Јов. 64.	194	Јук. 17.
	29	Недјеља двадесета по тројичну.	3	9. Јов. 65.	200 и 43.	Јук. 26. и 24
Фебруар	6	Недјеља двадесет прва по тројичну.	4	10. Јов. 66.	203	Јук. 30.
	13	Недјеља св. Отаца.	5	11. Јов. 67.	302 од пол.	Јук. 35.
	20	Недјеља двадесет трећа по тројичну.	6	1. Мат. 116.	220	Јук. 38.
Март	27	Недјеља двадесет четврта по тројичну.	7	2. Мар. 70.	221	Јук. 39.
	3	Недјеља двадесет пета по тројичну.	8	3. Мар. 71.	224	Јук. 83.
	10	Недјеља двадесет шеста по тројичну.	1	4. Јук. 112.	229	Јук. 53.
Април	17	Недјеља двадесет седма по тројичну.	2	5. Јук. 113.	233	Јук. 66.
	24	Недјеља двадесет девета по тројичну.	3	6. Јук. 114.	250	Јук. 91.
	1	Недјеља тридесета по тројичну.	4	7. Јов. 63.	258	Јук. 93.
Мај	8	Недјеља тридесет прва по тројичну.	5	8. Јов. 64.	280 од пол.	Јук. 71.
	15	Недјеља (28) Протогид.	6	9. Јов. 65.	257	Јук. 76.
	22	Недјеља пред Рождеством (Св. отаца).	7	10. Јов. 66.	328	Мат. 1.
Јун	29	Недјеља по Рождеству.	8	11. Јов. 67.	200	Мат. 4.

Помични празници и свеци по пасхологији у 1896 години.

1. Рођење Христово (Божих) у Сриједу. — 2. Месојеђа има 35 дана. — 3. Троиод почиње 14. јануара. — 4. Месне покладе 28. јануара. — 5. Вијеле покладе 4. фебруара. — 6. Едокија мученица III. недјеље вел. поста у петак. — 7. 40 мученика (младенци) IV. недјеље вел. поста у суботу. — 8. Алексје човјек Божији VI. недјеље вел. поста у недјељу. — 9. Турђевдан у уторак V. недјеље Самарјанке. — 10. Благовијести у понедјељак свијетле недјеље (други дан васкрса). — 11. Цвијети 17. марта. — 12. Васкрс (Пасха Христова) 24. марта. — 13. Јеванђелист Јован богослов у сриједу VII. недјеље св. Отаца. — 14. Преполовљење 17. априла. — 15. Спасовдан 2. маја. — 16. Тројичиндан (Педесетница) 12. маја. — 17. Недјеља свих светих 19. маја. — 18. Петрова поста има 40 дана. — 19. Петров и Павловдан пада у Суботу. — 20. Велика Госпојина (Успеније) у четвртак. — **Постови:** 1. Васкршњи почиње 5. фебруара у понедјељак. — 2. Петровски почиње 20. маја у понедјељак. — 3. Госпојински почиње 1. августа у четвртак. — 4. Божићњи почиње 15. новембра у петак.

Б. П. п.

ШТОВАНОЈ Г. Г. ПРЕТПЛАТНИЦИМА И САРАДНИЦИМА.

Са овим бројем, „Источник“ завршује девету, а ступа у своју десету годину живота. Лист ће и одад излазити у мјесечним свескама, не мијењајући му облика, уз цијену од 4 фор. годишње. До сада се радило, како се могло, знало и умјело, а тако ће исто и одад, придржавајући се програма и пажећи на цијел, ради које је овај лист покренут. Лист ће и на даље радити у корист српско-православног свештештва; биће му учитељ у свима религиозно-моралним странама и садржина ће му у идућој 1896. години бити богатија, него ли у овој години.

Захваљујући г. г. сарадницима, који су лист и с ове и с оне стране Саве и Дрине својим књижевним радовима потпомагали, молимо, да тога и на даље „Источнику“ не укроте. Нијесмо жали боже, у таквом положају, — да им радове повчано награђивати можемо, као што би то и требало, но за то ћемо њихова цијењена имена у јавности проносити, не да их фалимо; јер то њихова скромност ни дозволила неби, него ли за то, да се и друге млађе и спремије снаге угледају на њих, па да нам и они припомогну својом умном снагом и моралним странама.

Г. г. Претплатницима такође нека је уљудна хвала, а пошто лист и његов опстајак једино од њих зависи, молећи их, уадамо се, да неће допустити, да овај једини црквени лист у овим крајевима, моралне престати излазити, јер би то хрђава осуда била особито за срп. правосл. Босанско-херцеговачко свештенство, коме је лист намијењен.

Претплата ни једне године не покрива штампарске и др. трошкове овога листа, с тога Његово Високопреосвештенство нам Господин митрополит Николајевић сваке године сам намирује дефицит у износу по 150 фор. За то нека је љубљеном Архиепископу и за ово изражена учтива хвала. Бог нам га цркви православној и народу српском још дуго подржао. Живио!

Праштајући се са старим, желимо свима у наступајућем новом лѐту: мир, срећу и здравље са задовољством!

Уредништво „Бос.-Херц. Источника“.